VYDÁVÁ SE NA ZÁKLADĚ
USNESENÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

ČESKÉ VYDÁNÍ PŘIPRAVIL
ÚSTAV DĚJIN
KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA

K. MARX
B. ENGELS
SPISY

SVAZEK

5

1959

STÁTNÍ
NAKLADATELSTVÍ
POLITICKÉ LITERATURY
PRAHA

557 I21341

Z Marx-Engels, Gesamtausgabe, I. oddíl, sv. 7 (str. 3—423, 533—663) a fotokopií přeložila Julie Kohnová-Heřmanová. Uspořádáno a redigováno podle Marx-Engels, Sočiněnija, izdanije vtoroje, tom 5, Gospolitizdat, Moskva 1956.

PŘEDMLUVA

Pátý svazek Spisů Karla Marxe a Bedřicha Engelse obsahuje práce napsané od března do listopadu 1848.

V letech před únorovou revolucí ve Francii a před březnovou revolucí v Německu vypracovali Marx a Engels filosofické základy vědeckého komunismu, zformulovali hlavní poučky marxismu o světodějné úloze proletariátu, o diktatuře proletariátu, stanovili nejdůležitější zásady taktiky revolučního boje dělnické třídy.

V revolučním období 1848–1849 bylo zvlášť důležité rozpracovat politické myšlenky marxismu, aplikovat historický materialismus při rozboru současných politických událostí a stanovit taktiku proletariátu ve všech etapách revolučního boje. To všechno se odrazilo v pracích pojatých do 5. a 6. svazku Spisů.

První prací zařazenou do tohoto svazku jsou „Požadavky Komunistické strany v Německu“, které sepsali Marx a Engels jako konkrétní program proletariátu v německé revoluci. Při sestavování „Požadavků“ vycházeli zakladatelé marxismu z hlavních historických úkolů revoluce, na jejichž vyřešení závisel další osud německého lidu. Hlavním bodem „Požadavků“ bylo vytvoření jednotné, nedílné německé republiky. Za nezbytnou podmínku dalšího pokrokového rozvoje Německa pokládali Marx a Engels odstranění hospodářské a politické roztříštěnosti země, která se tehdy skládala z téměř čtyřiceti velkých, malých i malinkých států a státečků, a vytvoření jednotného demokratického státu. Tento úkol – vytvoření jednotné demokratické německé republiky – je v „Požadavcích“ organicky spojen s druhým velmi důležitým úkolem německé revoluce – likvidací feudálního útlaku, osvobozením rol-

nictva od všech feudálních břemen, zničením ekonomického základu panství reakční šlechty.

Vítěznou buržoasně demokratickou revoluci pokládají Marx a Engels za předehru proletářské revoluce a v „Požadavcích" také nastiňují řadu přechodných opatření, o jejichž charakteru se v „Manifestu Komunistické strany" praví, že „v průběhu hnutí přerůstají sama sebe a jsou nevyhnutelná jako prostředek k převratu v celém způsobu výroby". K těmto opatřením patří: přeměna feudálních statků ve státní vlastnictví a zavedení zemědělské velkovýroby na této půdě, znárodnění uhelných i rudných dolů a všech dopravních prostředků, zajištění práce všem dělníkům a péče o práce neschopné. Sílu, která je s to rozhodným a energickým bojem uskutečnit tyto požadavky, vidí Marx a Engels v německém proletariátu, maloburžoasii a malorolnictvu.

„Požadavky Komunistické strany v Německu" jsou prvním příkladem konkretisace obecných thesí „Manifestu Komunistické strany", při níž se přihlíží ke zvláštnostem určité země, k podmínkám německé revoluce z roku 1848 a 1849.

Hlavní obsah tohoto svazku tvoří Marxovy a Engelsovy články, které napsali po návratu do Německa a uveřejnili v „Neue Rheinische Zeitung" v době od 1. června do 7. listopadu 1848. V těchto článcích se výrazně obráží přímá účast obou autorů na revolučním boji a jejich taktika v německé a evropské revoluci.

„Neue Rheinische Zeitung", kterou Marx a Engels založili, vystoupila jako orgán demokracie, „ale takové demokracie, která všude, v každém jednotlivém případě stavěla do popředí svůj specificky proletářský charakter" (Engels). Toto zaměření listu bylo dáno historickými zvláštnostmi německé revoluce, rozložením třídních sil v revoluci a stupněm vývoje německého proletariátu. Hlavní důvody, pro které Marx a Engels nezačali hned po návratu do vlasti budovat masovou proletářskou stranu, byly hospodářská zaostalost Německa a slabost a neorganisovanost německého dělnictva. Dvě či tři sta členů Svazu komunistů, rozptýlených po celé zemi, nemohlo nijak významněji působit na široké lidové masy. Marx a Engels, dalecí jakéhokoli sektářství, pokládali proto za nutné přidat se ke krajnímu levému křídlu demokratického hnutí. Vstoupili do kolínské Demokratické společnosti a tutéž taktiku doporučovali svým stoupencům. Spojenectví s demokraty podle Marxova a Engelsova názoru nevylučovalo, nýbrž naopak předpokládalo kritiku chyb a ilusí vůdců maloburžoasní demokracie. Marx a Engels se snažili přimět maloburžoasní demokraty k rozhodnějšímu vystupování, a tím si získat lidové masy. Zároveň připomínali svým stoupencům, že je nutné organisovat dělnické spolky, proletariát politicky vychovávat, a tak vytvářet předpoklady k založení masové proletářské strany.

Tuto taktiku, jež měla mobilisovat všechny demokratické síly, vytyčili Marx a Engels jako protiváhu proti Gottschalkovu sektářství; ten totiž nechápal úkoly proletariátu v buržoasní revoluci a byl proti spojenectví s demokraty. Marx a Engels odmítali také oportunistickou taktiku Bornovu; ten zase omezoval boj dělnické třídy na úzce cechovní, odborové zájmy, a tak proletariát odváděl od politických úkolů, jež stály před vším německým lidem.

„Neue Rheinische Zeitung", která vystoupila pod praporem demokracie, hájila zájmy všech pokrokových sil německého lidu a především zájmy nejrozhodnějšího a nejdůslednějšího bojovníka za demokracii – dělnické třídy. Redakce „Neue Rheinische Zeitung", v jejímž čele stál Marx, byla skutečným bojovým štábem proletariátu.

List reagoval na všechny aktuální otázky německé a evropské revoluce, politicky usvědčoval feudální reakci a buržoasní kontrarevoluci a mistrně toho využíval v boji proti ní, vychovával a organisoval lidové masy.

K obrovskému vlivu a popularitě listu u lidových mas značně přispívaly jeho skvělé žurnalistické vlastnosti: plamenný, bojovný duch článků, břitký styl a sžíravý sarkasmus, kterým list drtil nepřátele revoluce. „Neue Rheinische Zeitung" právem zaujímá čestné místo v dějinách proletářského tisku.

Proletářský charakter „Neue Rheinische Zeitung" se zvlášť jasně projevil v jejím postoji k červnovému povstání pařížských dělníků. „Neue Rheinische Zeitung" byla jediným listem v Německu a téměř v celé Evropě, který se od samého počátku rozhodně postavil na stranu povstalců. Červnovému povstání je věnována

řada Engelsových článků a noticek – „Podrobnosti o událostech 23. června", „23. červen", „24. červen", „25. červen", „‚Kölnische Zeitung' o červnové revoluci", „Červnová revoluce (Průběh povstání v Paříži)", a jeden z nejsilnějších Marxových článků „Červnová revoluce". Tyto články, napsané ve dnech bojů a bezprostředně po nich, jsou prodchnuty patosem boje a zároveň obsahují hlubokou analysu příčin a historického významu červnového povstání.

Články o červnovém povstání mají veliký teoretický význam. Engelsův výklad vojenské stránky červnového povstání a některé jeho důležité závěry o charakteru, významu a metodách pouličního a barikádového boje za tehdejších konkrétních historických podmínek se staly základem marxistického učení o ozbrojeném povstání. V článku „Červnová revoluce" ukazuje Marx zásadní rozdíl mezi červnovým povstáním a všemi dřívějšími revolucemi; toto byla revoluce proletariátu proti buržoasii, válka práce proti kapitálu, samostatné vystoupení proletariátu na obranu vlastních třídních zájmů. V témž článku vyvozuje Marx tento důležitý teoretický závěr: dělnické třídě není lhostejná forma buržoasního státu, neboť dělnická třída má zájem na takovém státním zřízení, za něhož se vytvářejí nejpříznivější podmínky pro rozvíjení třídního boje proletariátu.

Svými články v „Neue Rheinische Zeitung" bojují Marx a Engels neúnavně za splnění hlavního úkolu německé revoluce – za národní sjednocení země. V článcích jako „Programy radikálně demokratické strany ve Frankfurtu a frankfurtské levice", v článku „‚Zeitungs-Halle' o Porýnské provincii" a jiných odmítají Marx a Engels buržoasní plány, podle nichž mělo být Německo sjednoceno pod hegemonií Pruska nebo Rakouska, i maloburžoasní plány, podle nichž měl být vytvořen federativní stát podle švýcarského vzoru. Marx a Engels ve svých článcích dokazují, že hospodářská nejednotnost a politická roztříštěnost Německa, všechno to feudální haraburdí, které se v Německu udrželo, mohou být definitivně zničeny teprve tehdy, až bude vytvořen skutečně jednotný a skutečně demokratický stát. Zakladatelé marxismu vysvětlují, že je nutné sjednotit Německo „zdola", drtivým revolučním náporem lidových

mas na ztrouchnivělé absolutistické zřízení států Německého spolku, především Pruska a Rakouska. Zároveň zdůrazňují, že sjednocení Německa je věcí celé Evropy; lze ho dosáhnout jen bojem evropských revolučních sil proti kontrarevolučním vládnoucím třídám v Anglii a proti ruskému carismu, který byl tehdy hlavní oporou evropské reakce. V revoluční válce proti ruskému carismu viděli Marx s Engelsem nejen prostředek na obranu revoluce, ale i podmínku jejího dalšího rozvoje.

Marx a Engels rozbírají bezprostřední výsledky březnové revoluce roku 1848 v Německu (v článcích „Berlínské debaty o revoluci", „Debaty o návrhu Jacobyho", „Rozpuštění klubů ve Stuttgartu a Heidelberku" aj.) a konstatují její poloviČatost: lid si nedovedl vydobýt rozhodné vítězství nad feudalismem, celé politické zřízení, úřednický i policejní aparát zůstaly nedotčeny, lidové masy stály proti ozbrojené kontrarevoluci bezbranné. Příčinu této poloviČatosti německé revoluce spatřovali zakladatelé marxismu v politice liberální buržoasie, která se dostala k moci a která podle pozdějšího Marxova výroku „dala přednost míru s porobou před pouhou perspektivou boje za svobodu". Německá buržoasie, polekaná revolučním bojem francouzského proletariátu a probuzeným třídním vědomím německých dělníků, zradila zájmy lidu a dohodla se s feudální reakcí. V článcích věnovaných debatám pruského Národního shromáždění a rozboru politiky Camphausenovy a Hansemannovy vlády odsuzují Marx a Engels „teorii dohody", kterou razili vůdcové pruské liberální buržoasie na omluvu svého kompromisu s feudálními a monarchistickými silami. Proti této zrádcovské teorii prosazují zakladatelé marxismu myšlenku vlády lidu, svrchovanosti revolučního lidu (články „Frankfurtské shromáždění", „Programy radikálně demokratické strany ve Frankfurtu a frankfurtské levice" aj.). Za nezbytnou podmínku vítězného dovršení revoluce pokládají revoluční diktaturu lidu (článek „Krize a kontrarevoluce"). Tyto velmi důležité poučky rozebírá Lenin a upozorňuje, že je v nich obsaženo pojetí revolučně demokratické diktatury.

V některých článcích věnovaných činnosti celoněmeckého Národního shromáždění a také v sérii článků o debatách v pruském

Národním shromáždění kritisují Marx a Engels ostře tyto zastupitelské instituce, které se zabývaly neplodnými slovními potyčkami, místo aby ve svých rukou soustředily skutečnou moc, odstranily reakční německé vlády a skoncovaly se zrádcovskou politikou velké buržoasie. Marx a Engels bojují za to, aby byly v Německu vytvořeny skutečné zastupitelské orgány lidu, které by opravdu vyjadřovaly vůli lidových mas, které by byly těsně spjaty s lidem a opíraly se o něj při veškeré své činnosti. Zakladatelé marxismu ve svých článcích zdůrazňují, že poslanci zvolení lidem jsou povinni skládat lidu účty ze své činnosti a plnit jeho vůli; hájí názor, že revoluční lid má právo ovlivňovat poslance a vyžadovat od nich skutečně revoluční usnesení (článek „Svoboda rokování v Berlíně" aj.).

Již na základě zkušeností z prvních měsíců německé revoluce docházejí Marx a Engels k závěru, že nutnou podmínkou vítězství lidové revoluce je nahrazení všech starých administrativních, vojenských i soudních orgánů novými, radikální čistka celého státního aparátu (článek „Dohodovací zasedání z 4. července" aj.).

Nejdůležitější záruku svrchovanosti lidu viděli Marx a Engels v jeho ozbrojení. V některých článcích („Dohodovací zasedání z 15. června", „Dohodovací zasedání ze 17. června", „Návrh zákona o občanské gardě" aj.) hájí právo lidu na ozbrojení. Vítají pokus berlínských lidových mas zmocnit se zbraní útokem na zbrojnici, k němuž došlo v červnu 1848. „Neue Rheinische Zeitung" charakterisuje tento čin jako revoluci, která se zastavila v polovině cesty, a odsuzuje zbabělé jednání poslanců levého křídla pruského Národního shromáždění, kteří se neodvážili postavit se otevřeně na stranu lidu.

Protože Marx a Engels pokládali revoluční boj lidových mas za nezbytnou podmínku odporu proti silám kontrarevoluce a za rozhodujícího činitele při dovršení revoluce, zastávají se frankfurtských vzbouřenců, kteří v září 1848 povstali k boji na protest proti tomu, že Národní shromáždění ratifikovalo hanebné příměří s Dánskem. Zároveň nejednou zdůrazňují, že předčasná a nepřipravená povstání mohou vést jen k porážce revolučních sil a k ještě větší aktivisaci kontrarevoluce. Tak například vyzývají v „Neue Rheinische Zeitung" kolínské dělníky, aby se nedali vyprovokovat prus-

kou vládou a šetřili si síly pro rozhodující boj (články „Kolín v nebezpečí", „‚Kolínská revoluce'"). Dík velké uvědomovací práci, kterou Marx a Engels i jejich kolínští spolupracovníci vykonali, podařilo se jim v zářijových dnech zabránit porážce demokratických sil v Porýnské provincii.

Velmi důležitou podmínkou rozšíření a upevnění demokratické fronty v Německu bylo podle názoru zakladatelů marxismu to, aby do revolučního boje proti zbytkům feudalismu byly zapojeny široké masy rolnictva. Řada článků otištěných v tomto svazku („Patowův pamětní spis o výkupu", „Návrh zákona o zrušení feudálních břemen", „Debata o dosavadním zákonodárství o výkupu") je věnována agrární otázce, likvidaci feudálních poměrů na vesnici. Marx a Engels vyzývají rolníky k boji za okamžité a úplné zrušení všech feudálních povinností bez náhrady a odhalují politiku pruské buržoasie zrazující rolníky – své *„přirozené spojence...*, bez nichž je proti šlechtě bezmocná" (viz tento svazek, str. 311). Příčinou tohoto postoje pruské buržoasie vůči požadavkům rolníků byla, jak ukazují Marx a Engels, její snaha dohodnout se s reakčními silami, strach, že po zrušení feudálního vlastnictví by se mohlo sáhnout i na buržoasní vlastnictví. Jako představitelé důsledně revoluční třídy, proletariátu, Marx a Engels vřele podporují revoluční protifeudální hnutí rolnictva, neboť v něm vidí jednu z hlavních hybných sil německé buržoasně demokratické revoluce.

Největší pozornost věnují Marx a Engels boji utlačených národů za národní osvobození. Vítají rozmach národně osvobozenského hnutí Poláků, Čechů, Maďarů a Italů a vidí v nich spojence v boji proti feudálně absolutistické reakci v Německu i proti jiným silám evropské kontrarevoluce.

V článcích „Německá zahraniční politika", „Německá zahraniční politika a poslední události v Praze", „Dánsko-pruské příměří" aj. hájí Marx a Engels důsledně myšlenku skutečné svobody a bratrství národů a rozhodně odsuzují německou buržoasii, která pokračovala v dřívější utlačovatelské politice Hohenzollernů a Habsburků vůči ostatním národům. V podpoře národně osvobozenského boje utlačených národů vidí nejen prostředek, jak odčinit minulost Německa, ale i nutnou podmínku, jak zajistit budoucnost ně-

mecké**ho lidu jako svobodného** demokratického národa. „Německo **bude mít jen tolik svobody**, kolik jí dopřeje sousedním národům“ (**viz tento svazek, str. 177**).

Zakladatelé marxismu bojují rozhodně a nesmiřitelně za nezávislost Polska a vítězství buržoasně demokratické revoluce v Německu bezprostředně spojují s podporou boje polského národa za svobodu. V sérii Engelsových článků „Debaty o polské otázce ve Frankfurtu“ i v jiných článcích obsažených v tomto svazku je pranýřována politika pruské vlády, která vyprovokovala a nato potlačila národně osvobozenské povstání v Poznaňsku a pod záminkou „reorganisace“ připojila větší část Poznaňska k Německu. Marx a Engels příkře odsuzují postoj buržoasní většiny frankfurtského Národního shromáždění, které toto nové rozdělení Polska sankcionovalo.

Marx a Engels s vřelými sympatiemi sledovali revoluční boj Čechů v létě roku 1848. V Engelsových článcích „Pražské povstání“ a „Demokratický charakter povstání“ se zdůrazňuje lidový charakter povstání; Engels upozorňuje na to, že příčinou porážky národně osvobozenského hnutí českého lidu nebyly jen akce rakouské kontrarevoluce, ale také zrádcovská politika německé liberální buržoasie, která hnala Čechy do tábora reakce.

V Marxově dopisu redakci italského demokratického listu „Alba“ a v článcích „Neue Rheinische Zeitung“ věnovaných rozboru revolučního boje v Itálii jsou vyjádřeny vřelé sympatie s bojem italského lidu za svobodu a nezávislost.

Marxův a Engelsův postoj k národnostní otázce roku 1848 byl dalším významným přínosem k rozvinutí marxistické teorie, pomohl ujasnit postoj proletářské strany k národně osvobozenskému hnutí.

Všechna Marxova a Engelsova činnost v roce 1848 byla prodchnuta bojovým duchem proletářského internacionalismu. To se projevilo v jejich postoji k červnovému povstání pařížských dělníků, v podpoře boje utlačených národů za svobodu a nezávislost, v solidaritě s anglickými chartisty. „Neue Rheinische Zeitung“ hájí chartisty proti útokům německého reakčního tisku (článek „‚Neue Berliner Zeitung‘ o chartistech“) a vyjadřuje solidaritu s orgánem chartistů, s revolučním listem „Northern Star“.

V několika Marxových a Engelsových článcích se rozebírá průběh revoluce ve Francii. Tyto články jsou proniknuty přesvědčením, že dojde k novému revolučnímu vzestupu, ve kterém hlavní roli sehraje francouzský proletariát. Zakladatelé marxismu zdůrazňují spojitost a vzájemnou závislost revolucí v různých evropských zemích, a proto přikládají rozhodující význam vítězství proletářské revoluce ve Francii, které mělo znovu oživit revoluční boj lidových mas v ostatních evropských zemích. Marx a Engels doufali, že vítězství francouzského proletariátu usnadní dovršení buržoasně demokratické revoluce v Německu a přechod k proletářské revoluci. Jak později konstatoval Engels, projevilo se v tom jisté přeceňování hospodářského rozvoje na evropské pevnině, který tehdy ještě ani zdaleka nedosáhl takového stupně, aby bylo možné odstranit kapitalistický způsob výroby.

Poslední část svazku tvoří články týkající se říjnového povstání ve Vídni. Marx a Engels přikládali tomuto povstání zvláštní význam, protože na jeho výsledku do značné míry závisel osud nejen německé, ale i evropské revoluce. Marx nazývá červnové povstání v Paříži prvním jednáním a říjnové povstání ve Vídni druhým jednáním evropského dramatu (viz tento svazek, str. 497). Několik článků obsažených v tomto svazku („Revoluce ve Vídni“, „‚Frankfurter Oberpostamts-Zeitung‘ a vídeňská revoluce“, „Revoluce ve Vídni a ‚Kölnische Zeitung‘“, „Poslední zprávy z Vídně, Berlína a Paříže“, „Vítězství kontrarevoluce ve Vídni“) je věnováno průběhu vídeňského povstání a rozboru příčin jeho porážky, z nichž hlavní, jak zdůrazňuje Marx, byla zrada buržoasie.

V oddílu „Z rukopisné pozůstalosti Bedřicha Engelse“ jsou otištěny zápisky z cesty „Z Paříže do Bernu“. Engels tu živě a výstižně líčí své dojmy z putování po Francii. Poměrně hodně místa je v těchto zápiscích věnováno charakteristice francouzského rolnictva a jeho úloze v revoluci. Engels připomíná negativní poměr francouzských rolníků k revoluci v roce 1848 a jejich sympatie pro Ludvíka Bonaparta; zároveň upozorňuje na to, že se o to všechno zasloužila francouzská buržoasie, která demagogicky zneužívala vlastnických instinktů rolnictva a svou daňovou politikou poškozovala zájmy rolníků a odpuzovala je od revoluce.

Marxovy a Engelsovy články z „Neue Rheinische Zeitung" a ostatní jejich práce zařazené v tomto svazku obsahují velmi cenný materiál, osvětlující Marxovu a Engelsovu taktiku v revoluci let 1848–1849, a také závěry a teoretická zobecnění, které vyvozovali už přímo za revoluce na základě nesmírně bohatých zkušeností z boje lidových mas v bouřlivém revolučním období.

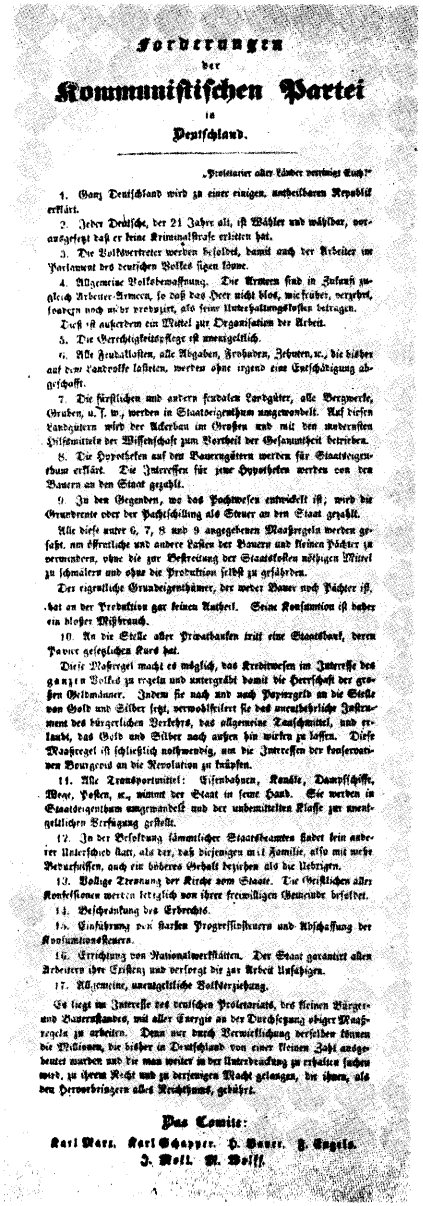
V přílohách k tomuto svazku je otištěna řada dokumentů, v nichž se odráží Marxova a Engelsova mnohostranná revoluční činnost v roce 1848, jejich práce přímo mezi širokými lidovými masami. Jsou tu dokumenty o činnosti Svazu komunistů, kolínské Demokratické společnosti a kolínského Dělnického spolku, v jejichž vedení Marx a Engels spolupůsobili, a rovněž novinové zprávy o lidových shromážděních a schůzích, které Marx, Engels a jejich spolupracovníci pomáhali připravovat a uskutečňovat. V přílohách je také řada materiálů týkajících se soudního a policejního stíhání redaktorů „Neue Rheinische Zeitung"; podle těchto materiálů je možno si udělat představu, za jak těžkých podmínek, neustálého pronásledování vládou a osočováním „loajálním" tiskem Marx a Engels statečně hájili orgán revolučního proletariátu.

*

Stanovit autorství Marxových a Engelsových článků uveřejněných v „Neue Rheinische Zeitung" je velmi těžké, protože články nejsou podepsány, sami autoři k tomu zanechali velmi málo dokladů a rukopisné originály se nezachovaly. Je to dále těžké i proto, že některé články nesou stopy kolektivní práce obou autorů, což ostatně potvrzuje i Engelsův výrok v jeho dopisu Schlüterovi z 15. května 1885: „Vůbec Marxovy články z té doby jsou téměř neoddělitelné od mých vlastních, protože jsme si plánovitě rozdělovali práci."

V těch případech, kdy nebylo možno určit, komu z obou autorů – zda Marxovi či Engelsovi – náleží ten či onen článek, není za článkem autor uveden.

Institut marxismu-leninismu
při ÚV KSSS

Forderungen
der
Kommunistischen Partei
in
Deutschland.

„Proletarier aller Länder vereinigt Euch!"

1. Ganz Deutschland wird zu einer einigen, untheilbaren Republik erklärt.

2. Jeder Deutsche, der 21 Jahre alt, ist Wähler und wählbar, vorausgesetzt daß er keine Kriminalstrafe erlitten hat.

3. Die Volksvertreter werden besoldet, damit auch der Arbeiter im Parlament des deutschen Volkes sitzen könne.

4. Allgemeine Volksbewaffnung. Die Armeen sind in Zukunft zugleich Arbeiter-Armeen, so daß das Heer nicht blos, wie früher, verzehrt, sondern noch mehr produzirt, als seine Unterhaltungskosten betragen. Dieß ist außerdem ein Mittel zur Organisation der Arbeit.

5. Die Gerechtigkeitspflege ist unentgeltlich.

6. Alle Feudallasten, alle Abgaben, Frohnden, Zehnten, etc., die bisher auf dem Landvolke lasteten, werden ohne irgend eine Entschädigung abgeschafft.

7. Die fürstlichen und andern feudalen Landgüter, alle Bergwerke, Gruben, u. s. w., werden in Staatseigenthum umgewandelt. Auf diesen Landgütern wird der Ackerbau im Großen und mit den modernsten Hülfsmitteln der Wissenschaft zum Vortheil der Gesammtheit betrieben.

8. Die Hypotheken auf den Bauerngütern werden für Staatseigenthum erklärt. Die Interessen für jene Hypotheken werden von den Bauern an den Staat gezahlt.

9. In den Gegenden, wo das Pachtwesen entwickelt ist, wird die Grundrente oder der Pachtschilling als Steuer an den Staat gezahlt.

Alle diese unter 6, 7, 8 und 9 angegebenen Maaßregeln werden gefaßt, um öffentliche und andere Lasten der Bauern und kleinen Pächter zu vermindern, ohne die zur Bestreitung der Staatskosten nöthigen Mittel zu schmälern und ohne die Production selbst zu gefährden.

Der eigentliche Grundeigenthümer, der weder Bauer noch Pächter ist, hat an der Production gar keinen Antheil. Seine Konsumtion ist daher ein bloßer Mißbrauch.

10. An die Stelle aller Privatbanken tritt eine Staatsbank, deren Papier gesetzlichen Kurs hat.

Diese Maßregel macht es möglich, das Kreditwesen im Interesse des ganzen Volkes zu regeln und untergräbt damit die Herrschaft der großen Geldmänner. Indem sie nach und nach Papiergeld an die Stelle von Gold und Silber setzt, verwohlfeilert sie das unentbehrliche Instrument des bürgerlichen Verkehrs, das allgemeine Tauschmittel, und erlaubt, das Gold und Silber nach außen hin wirken zu lassen. Diese Maßregel ist schließlich nothwendig, um die Interessen der konservativen Bourgeoisie an die Revolution zu knüpfen.

11. Alle Transportmittel: Eisenbahnen, Kanäle, Dampfschiffe, Weege, Posten, etc., nimmt der Staat in seine Hand. Sie werden in Staatseigenthum umgewandelt und der unbemittelten Klasse zur unentgeltlichen Verfügung gestellt.

12. In der Besoldung sämmtlicher Staatsbeamten findet kein anderer Unterschied Statt, als der, daß diejenigen mit Familie, also mit mehr Bedürfnissen, auch ein höheres Gehalt beziehen als die Uebrigen.

13. Völlige Trennung der Kirche vom Staate. Die Geistlichen aller Konfessionen werden lediglich von ihrer freiwilligen Gemeinde besoldet.

14. Beschränkung des Erbrechts.

15. Einführung von starken Progressivsteuern und Abschaffung der Konsumtionssteuern.

16. Errichtung von Nationalwerkstätten. Der Staat garantirt allen Arbeitern ihre Existenz und versorgt die zur Arbeit Unfähigen.

17. Allgemeine, unentgeltliche Volkserziehung.

Es liegt im Interesse des deutschen Proletariats, des kleinen Bürger- und Bauernstandes, mit aller Energie an der Durchsetzung obiger Maaßregeln zu arbeiten. Denn nur durch Verwirklichung derselben können die Millionen, die bisher in Deutschland von einer kleinen Zahl ausgebeutet wurden und die man weiter in der Unterdrückung zu erhalten suchen wird, zu ihrem Recht und zu derjenigen Macht gelangen, die ihnen, als den Hervorbringern alles Reichthums, gebührt.

Das Comité:
Karl Marx. Karl Schapper. H. Bauer. F. Engels.
J. Moll. W. Wolff.

„Požadavky Komunistické strany v Německu", leták

KAREL MARX

A

BEDŘICH ENGELS

BŘEZEN—LISTOPAD 1848

POŽADAVKY KOMUNISTICKÉ STRANY V NĚMECKU[1]

„PROLETÁŘI VŠECH ZEMÍ, SPOJTE SE!"

1. Celé Německo se prohlašuje za jednotnou, nedělitelnou republiku.

2. Každý Němec, který dosáhl 21 let, má právo volit a být volen za předpokladu, že nebyl odsouzen pro trestný čin.

3. Zástupci lidu dostávají plat, aby i německý dělník mohl zasedat v parlamentu německého lidu.

4. Všeobecné ozbrojení lidu. V budoucnu budou armády zároveň armádami dělníků, takže vojsko nebude jako dříve jen spotřebovávat, nýbrž bude vyrábět ještě víc, než činí jeho udržovací náklady.

Mimoto je to prostředek k organisaci práce.

5. Soudní řízení je bezplatné.

6. Všechna feudální břemena, všechny dávky, roboty, desátky atd., které dosud doléhaly na bedra venkovského lidu, se bez jakékoli náhrady ruší.

7. Panovnické a ostatní feudální statky, všechny doly, šachty atd. se přeměňují ve státní vlastnictví. Na těchto statcích se hospodaří ve velkém a nejmodernějšími vědeckými metodami ve prospěch všech.

8. Hypotéky váznoucí na rolnických usedlostech se prohlašují za státní vlastnictví. Úroky z nich platí rolníci státu.

9. V krajích, kde je rozšířeno pachtování půdy, se platí pozemková renta nebo pachtovné jako daň státu.

Všechna tato opatření uvedená pod bodem 6, 7, 8 a 9 se činí za tím účelem, aby byla zmírněna veřejná a jiná břemena rolníků

a drobných pachtýřů, aniž by byly omezeny prostředky nutné k úhradě státních výdajů a aniž by byla ohrožena sama výroba.

Skutečný vlastník půdy, který není ani rolníkem, ani pachtýřem, nemá naprosto žádný podíl na výrobě. Jeho spotřeba je tudíž pouhým zneužíváním.

10. Místo veškerých soukromých bank se zřizuje státní banka, jejíž papíry mají kurs stanovený zákonem.

Toto opatření umožňuje, aby se úvěr upravil v zájmu *všeho* lidu, a podkopává tak panství finančních magnátů. Tím, že postupně nahrazuje zlato a stříbro papírovými penězi, zlevňuje nezbytný prostředek buržoasního obratu, všeobecný směnný prostředek, a umožňuje použít zlata a stříbra v oblasti zahraničních styků. Toto opatření je posléze nutné k tomu, aby konservativní buržoové byli svými zájmy připoutáni k vládě*.

11. Všechny dopravní prostředky: železnice, průplavy, parníky, cesty, pošty atd., přebírá stát. Převádějí se do vlastnictví státu a dávají se nemajetné třídě k bezplatnému používání.

12. Ve služném všech státních úředníků bude pouze ten rozdíl, že úředníci, kteří *mají rodinu*, tedy i větší potřeby, budou dostávat i vyšší plat než ostatní.

13. Úplná odluka církve od státu. Duchovní všech vyznání budou placeni pouze svou dobrovolnou obcí.

14. Omezení dědického práva.

15. Zavedení vysokých progresivních daní a zrušení spotřebních daní.

16. Zřízení národních dílen. Stát zaručuje všem dělníkům existenci a pečuje o lidi neschopné práce.

17. Všeobecná bezplatná výchova lidu.

Je v zájmu německého proletariátu, maloburžoasie a drobného rolnictva, aby tato opatření se vší energií prosazovali. Neboť jen jejich uskutečněním mohou miliony lidí, které byly dosud

* V letáku vydaném později v Kolíně n. R. stojí místo slov „připoutáni k vládě" — „spjati s revolucí". *(Pozn. red.)*

v Německu vykořisťovány hrstkou osob a které mají být i nadále udržovány v porobě, dosáhnout svých práv a moci, která jim jako tvůrcům veškerého bohatství náleží.

Výbor:
Karel Marx, Karl Schapper, H. Bauer, B. Engels, J. Moll, W. Wolff

---

Napsali K. Marx a B. Engels mezi 21. a 29. březnem 1848

Podle textu listu „Berliner Zeitungs-Halle" porovnaného s textem kolínského letáku Přeloženo z němčiny

Otištěno jako leták v Paříži kolem 30. března 1848 a v novinách: ve zvláštní příloze k „Berliner Zeitungs-Halle", čís. 82 z 5. dubna 1848; v listu „Mannheimer Abendzeitung", čís. 96 ze 6. dubna 1848; v příloze k „Trier'sche Zeitung", čís. 97 ze 6. dubna 1848; v příloze k „Deutsche Allgemeine Zeitung", čís. 100 z 9. dubna 1848, a uveřejněno také jako leták v Kolíně n. R. před 10. zdří 1848

DOPIS ETIENNU CABETOVI. — PROHLÁŠENÍ PROTI NĚMECKÉ DEMOKRATICKÉ SPOLEČNOSTI V PAŘÍŽI[2]

Občane Cabete,

prosíme Vás, abyste v příštím čísle „Populaire" uveřejnil přiložené prohlášení. Jde o to, aby se na komunistickou stranu nesvalovala odpovědnost za podnik a postup, které už nyní u části německého národa probudily staré nacionalistické a reakční předsudky proti francouzskému lidu. Svaz německých dělníků, sdružení různých dělnických spolků ve všech evropských zemích, jehož členy jsou také pánové Harney a Jones, vůdci anglických chartistů, se skládá výhradně z komunistů a otevřeně o sobě prohlašuje, že je komunistický; takzvaná Německá demokratická společnost v Paříži je v jádře protikomunistická, neboť prohlašuje, že neuznává antagonismus a boj mezi třídou proletářů a třídou buržoasní. Je tedy třeba zakročit, učinit prohlášení v zájmu komunistické strany, a proto doufáme, že nám vyjdete vstříc. (Tento přípis je důvěrný.)

Bratrský pozdrav

Fréderic Engels
Charles Marx

Výbor, který je tu podepsán, pokládá za svou povinnost prohlásit různým odbočkám *Svazu německých dělníků* v různých evropských zemích, že se nijakým způsobem neúčastnil akcí, výzev a prohlášení, žádajících na francouzských občanech šatstvo, peníze a zbraně. Jediný spolek v Paříži, který je ve spojení se *Svazem*, je *Klub německých dělníků*, a ten nemá nic společného se společností,

která se nazývá *Německá demokratická společnost* v Paříži a v jejímž čele stojí pan Herwegh a pan von Bornstedt.

Ústřední výbor Svazu německých dělníků
(Podpisy) *K. Marx, K. Schapper,*
H. Bauer, B. Engels, J. Moll, W. Wolff

Napsáno koncem března 1848

Podle textu rukopisu
Přeloženo z francouzštiny

DOPIS REDAKTOROVI LISTU „ALBA“[3]

Vážený pane!

Od 1. června začne u nás v Kolíně nad Rýnem za redakce pana Karla Marxe vycházet nový deník „Nové porýnské noviny“ („Neue Rheinische Zeitung“). Tyto noviny budou u nás na severu bojovat za tytéž demokratické principy, které „Alba“ hájí v Itálii. Nemůže být tudíž pochyb o tom, jaký postoj zaujmeme ve sporné otázce mezi Itálií a Rakouskem. Budeme hájit italskou nezávislost, budeme bojovat na život a na smrt proti rakouskému despotismu v Itálii právě tak jako v Německu a v Polsku. Podáváme italskému národu bratrskou ruku a chceme mu dokázat, že německý národ odmítá podílet se jakýmkoli způsobem na útlaku, jemuž jste vydáni ze strany týchž lidí, kteří i u nás vytrvale bojovali proti svobodě. Vynaložíme všechno úsilí na to, aby mezi oběma velikými a svobodnými národy, které hanebný způsob vlády učil vidět v sobě navzájem zapřisáhlé nepřátele, zavládla dobrá shoda a aby se staly spojenci. Žádáme proto, aby z Itálie byla neprodleně odvolána surová rakouská soldateska a italskému národu bylo umožněno, aby projevil svou svrchovanou vůli a zvolil si formu vlády, jaká mu vyhovuje.

Abychom měli možnost sledovat italské události a Vy opět abyste se přesvědčili o upřímnosti našich slibů, nabízíme Vám vzájemnou výměnu našich listů; my bychom Vám mohli pravidelně, denně posílat „Neue Rheinische Zeitung“ a Vy nám zase „Albu“. Doufáme, že budete s naším návrhem souhlasit, a prosíme Vás, abyste nám začali posílat „Albu“ co nejdříve, abychom jí mohli použít už v našich prvních číslech.

Budete-li nám moci posílat i jiné zprávy, prosíme Vás o to a ujišťujeme Vás, že my zase budeme věnovat co největší pozornost všemu, co by mohlo posloužit věci demokracie v kterékoli zemi.

S bratrským pozdravem

redakce „Neue Rheinische Zeitung“

redaktor

dr. *Karel Marx*

Napsáno koncem května 1848
Otištěno v listu „L'Alba“,
čís. 358 z 29. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z italštiny

DOPIS REDAKTOROVI LISTU „ALBA"[3]

Vážený pane!

Od 1. června začne u nás v Kolíně nad Rýnem za redakce pana Karla Marxe vycházet nový deník „Nové porýnské noviny" („Neue Rheinische Zeitung"). Tyto noviny budou u nás na severu bojovat za tytéž demokratické principy, které „Alba" hájí v Itálii. Nemůže být tudíž pochyb o tom, jaký postoj zaujmeme ve sporné otázce mezi Itálií a Rakouskem. Budeme hájit italskou nezávislost, budeme bojovat na život a na smrt proti rakouskému despotismu v Itálii právě tak jako v Německu a v Polsku. Podáváme italskému národu bratrskou ruku a chceme mu dokázat, že německý národ odmítá podílet se jakýmkoli způsobem na útlaku, jemuž jste vydáni ze strany týchž lidí, kteří i u nás vytrvale bojovali proti svobodě. Vynaložíme všechno úsilí na to, aby mezi oběma velikými a svobodnými národy, které hanebný způsob vlády učil vidět v sobě navzájem zapřisáhlé nepřátele, zavládla dobrá shoda a aby se staly spojenci. Žádáme proto, aby z Itálie byla neprodleně odvolána surová rakouská soldateska a italskému národu bylo umožněno, aby projevil svou svrchovanou vůli a zvolil si formu vlády, jaká mu vyhovuje.

Abychom měli možnost sledovat italské události a Vy opět abyste se přesvědčili o upřímnosti našich slibů, nabízíme Vám vzájemnou výměnu našich listů; my bychom Vám mohli pravidelně, denně posílat „Neue Rheinische Zeitung" a Vy nám zase „Albu". Doufáme, že budete s naším návrhem souhlasit, a prosíme Vás, abyste nám začali posílat „Albu" co nejdříve, abychom jí mohli použít už v našich prvních číslech.

Budete-li nám moci posílat i jiné zprávy, prosíme Vás o to a ujišťujeme Vás, že my zase budeme věnovat co největší pozornost všemu, co by mohlo posloužit věci demokracie v kterékoli zemi.

S bratrským pozdravem

redakce „Neue Rheinische Zeitung"

redaktor

dr. *Karel Marx*

Napsáno koncem května 1848
Otištěno v listu „L'Alba",
čís. 358 z 29. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z italštiny

KAREL MARX

A

BEDŘICH ENGELS

ČLÁNKY

Z „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

1. ČERVNA – 7. LISTOPADU 1848

OD REDAKCE

„NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“[4]

„Neue Rheinische Zeitung“ měla původně začít vycházet 1. července. S tímto termínem se počítalo při dohodách s korespondenty atd.

Protože však nyní, kdy reakce znovu drze zvedá hlavu, můžeme co nevidět očekávat německé zářijové zákony, chtěli jsme využít každého dne svobody a vydáváme noviny již od 1. června. Čtenáři nechť nám proto prominou, jestliže v prvních dnech nebudou naše zprávy a různé příspěvky obsahovat ještě tak bohatý materiál, jaký můžeme při svých rozsáhlých stycích získat. V nejbližších dnech však budeme moci uspokojit všechny požadavky našich čtenářů i v tomto směru.

Redakční výbor:

***Karel Marx,* šéfredaktor**
Heinrich Bürgers
Ernst Dronke
Bedřich Engels
Georg Weerth
Ferdinand Wolf
Wilhelm Wolff
} **redaktoři**

Napsáno 31. května 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 1 z 1. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

FRANKFURTSKÉ SHROMÁŽDĚNÍ

Kolín nad Rýnem 31. května. Již 14 dní má Německo ústavodárné Národní shromáždění, vyšlé z voleb všeho německého lidu.

Německý lid si vybojoval svrchovanost na ulicích téměř všech velkých i malých měst své země, zejména na barikádách ve Vídni a v Berlíně. Tuto svou svrchovanost uplatnil ve volbách do Národního shromáždění.

Prvním aktem Národního shromáždění by mělo být, aby tuto svrchovanost německého lidu důrazně a veřejně vyhlásilo.

Jeho druhým aktem by mělo být, aby vypracovalo německou ústavu zakládající se na svrchovanosti lidu a odstranilo z fakticky existujícího stavu v Německu všechno, co zásadě svrchovanosti lidu odporuje.

V průběhu celého svého zasedání by Národní shromáždění mělo učinit nutná opatření k tomu, aby zmařilo všechny pokusy reakce, aby upevnilo revoluční půdu, na níž stojí, aby zajistilo vymoženost revoluce, svrchovanost lidu, před všemi útoky.

Německé Národní shromáždění mělo již na tucet schůzí, ale nic z toho všeho neuskutečnilo.

Zato však zajistilo blaho Německa těmito velikými činy:

Národní shromáždění usoudilo, že potřebuje reglement, neboť vědělo, že tam, kde se sejdou dva nebo tři Němci, musejí mít reglement, jinak se do sebe pustí židlemi. Nějaký pedant ovšem předvídal tuto okolnost a navrhl pro slavné shromáždění zvláštní reglement. Podává se návrh, aby toto školácké cvičení bylo prozatímně přijato; většina poslanců s ním sice není obeznámena, ale shromáždění je bez námitek přijímá, neboť co by si počali

zástupci Německa bez reglementu? Fiat reglementum partout et toujours!*

Pan Raveaux z Kolína podává zcela nezáludný návrh, týkající se případů, kdy se střetávaly zájmy frankfurtského a berlínského shromáždění.[5] Shromáždění však projednává definitivní znění reglementu, a třebaže návrh pana Raveauxe nestrpí odklad, je reglement ještě neodkladnější. Pereat mundus, fiat reglementum!** Avšak moudré hlavy zvolených šosáků si nemohou odepřít, aby nepřičinily i několik poznámek k Raveauxovu návrhu, a pozvolna, zatímco se ještě jedná o tom, zda má být napřed projednán reglement či Raveauxův návrh, hromadí se k němu tucty pozměňovacích návrhů. Vyměňují se o tom názory, pronášejí se úvahy, uvázne se na mrtvém bodě, pak se zas strhne povyk, promarní se čas a nakonec se hlasování odkládá z 19. na 22. května. 22. přichází otázka znovu na pořad; nové pozměňovací návrhy se jen sypou, zas a zas se odbočuje od věci a po dlouhých řečech a tahanicích se shromáždění usnáší, aby otázka, která již byla dána na pořad dne, byla vrácena zpátky do sekcí. Tak příjemně uběhne čas a páni poslanci jdou obědvat.

23. května se hádají zprvu o protokol; nato jsou znovu přijaty nespočetné návrhy a shromáždění se již chystá přejít k pořadu dne, totiž k milovanému reglementu, když tu se přihlásí o slovo Zitz z Mohuče a pranýřuje brutální chování pruské soldatesky a despotické uchvacování moci pruským velitelem v Mohuči.*** Šlo tu o jednoznačný pokus reakce, který se zdařil, o případ, který nesporně patřil do kompetence shromáždění. Bylo by na místě pohnat k odpovědnosti zpupného vojáka, který si troufal téměř před očima Národního shromáždění hrozit Mohuči bombardováním; bylo by na místě chránit odzbrojené mohučské občany v jejich vlastních domech před násilnostmi soldatesky, která jim byla vnucena a proti nim poštvána. Ale pan Bassermann, bádenský hastrman, to všechno prohlašuje za maličkost; Mohuč prý musí být ponechána svému osudu, neboť zájem celku je přednější; zde zasedá shromáždění

* Ať žije reglement vždy a všude! *(Pozn. red.)*
** Ať zhyne svět, jen když bude žít reglement! *(Pozn. red.)*
*** Viz tento svazek, str. 34—35. *(Pozn. red.)*

a projednává v zájmu celého Německa reglement – opravdu, co je proti tomu bombardování Mohuče? Pereat Moguntia, fiat reglementum!* Shromáždění však má měkké srdce a zvolí komisi, která se má vydat do Mohuče a věc přešetřit, a – už je zase na čase skončit schůzi a jít k obědu.

24. května ztrácíme již úplně nit parlamentního jednání. Reglement, zdá se, je hotov nebo zůstal někde vězet, buď jak buď, už o něm nic neslyšíme. Zato však se na nás sesype celé krupobití loajálních návrhů, v nichž četní zástupci svrchovaného lidu ukazují paličatost svého omezeného rozumu věrných poddaných[6]. Pak následovaly návrhy, petice, protesty atd., až se nakonec tato nacionální zátopa splašek vylila v proud nesčíslných řečí, v nichž se semlelo páté přes deváté. Nesmíme však pomlčet o tom, že byly jmenovány čtyři komise.

Nakonec se přihlásil o slovo pan Schlöffel. Tři němečtí občané, pánové Essellen, Pelz a Löwenstein, dostali příkaz, aby ještě téhož dne do 4 hodin odpoledne opustili Frankfurt. Velemoudrá policie tvrdila, že zmínění pánové popudili proti sobě občanstvo svými řečmi v Dělnickém spolku, a proto musí pryč! A to si dovoluje policie po tom, když bylo předparlamentem[7] vyhlášeno německé státní občanství, po tom, kdy toto právo bylo dokonce uznáno v návrhu ústavy vypracovaném sedmnácti „důvěrníky“ (hommes de confiance de la diète)[8]! Věc je naléhavá. Pan Schlöffel žádá kvůli tomu o slovo; nedostane je; chce mluvit o naléhavosti otázky, používaje práva, které mu zaručuje jednací řád, tentokrát však platí: fiat politia, pereat reglementum!** Ovšem, vždyť bylo už zase na čase jít domů k obědu.

25. května se ustarané hlavy poslanců opět skláněly pod přívalem došlých návrhů jako zralé klasy pod prudkým deštěm. Dva poslanci se znovu pokusili uvést na pořad případ vypovězení, ale ani oni nedostali slovo, dokonce ani když chtěli vznést otázku naléhavosti věci. Některé petice, zejména jedna petice Poláků, byly mnohem zajímavější než všechny návrhy poslanců. Konečně však se dostala ke slovu komise vyslaná do Mohuče. Oznámila, že může

* Ať zajde Mohuč, jen když bude žít reglement! *(Pozn. red.)*
** Ať žije policie, i když zhyne reglement! *(Pozn. red.)*

Neue Rheinische Zeitung.
Organ der Demokratie.

№ 1. Köln, Donnerstag, 1. Juni 1848.

Das Erscheinen der Neuen Rheinischen Zeitung war ursprünglich auf den ersten Juli festgesetzt. Die Arrangements mit den Correspondenten ꝛc. waren auf diesen Termin getroffen.

Da jedoch bei dem erneuten frechen Auftreten der Reaktion deutsche Septembergesetze in naher Aussicht stehen, so haben wir jeden freien Tag benutzen wollen, um erscheinen schon mit dem ersten Juni. Unsere Leser werden es uns also nachsehen müssen, wenn wir in den ersten Tagen an Nachrichten und mannigfaltigen Correspondenzen noch nicht das reichhaltige Material liefern, womit unsere ausgedehnten Verbindungen uns befähigen. In wenig Tagen werden wir auch hierin allen Anforderungen genügen können.

Redaktions-Comité:
Karl Marx, Redakteur en Chef.
Heinrich Bürgers.
Ernst Dronke.
Friedrich Engels.
Georg Weerth.
Ferdinand Wolff.
Wilhelm Wolff.
Redakteure.

Amtliche Nachrichten.

Deutschland.

Stránka prvního čísla „Neue Rheinische Zeitung“

podat správu teprve příštího dne; ostatně prý přišla, jak se dalo očekávat, příliš pozdě; že 8000 pruských bodáků obnovilo klid odsbrojením 1200 občanských gardistů a že zatím nezbývá nic jiného než přejít zas k pořadu dne. To se stalo, aby se ihned vyřídil denní bod pořadu, totiž Raveauxův návrh. Protože ve Frankfurtu nebyla tato otázka stále ještě vyřešena, v Berlíně se však stala díky Auerswaldovu reskriptu již dávno bezpředmětnou, usneslo se Národní shromáždění, že věc odloží na zítřek a půjde k obědu.

26. května byly opět ohlášeny celé myriády návrhů a poté podala mohučská komise svou definitivní a velmi nerozhodnou správu. Zpravodajem byl pan Hergenhahn, bývalý „muž z lidu" a pro tempore* ministr. Navrhl krajně umírněné usnesení, ale Národní shromáždění shledalo po dlouhé diskusi i tento krotký návrh příliš smělým; usneslo se ponechat Mohučské na milost Prusům, jimž velí nějaký Hüser, a přešlo „v naději, že úřady učiní, co je jejich povinností," k dennímu pořadu! Na pořadu opět bylo, že se pánové odebrali k jídlu.

27. května se po dlouhých předběžných debatách o protokolu konečně začal projednávat Raveauxův návrh. Mluvilo se kolem dokola až do půl třetí a pak se šlo k obědu; avšak tentokrát se konala večerní schůze, v níž se tato záležitost konečně skoncovala. Poněvadž pro přílišnou pomalost Národního shromáždění vyřídil Raveauxův návrh už pan Auerswald, připojil se pan Raveaux k pozměňovacímu návrhu pana Wernera, jímž se otázka národní svrchovanosti ani nepotvrzovala, ani nepopírala.

Další zprávy o Národním shromáždění nemáme, máme však všechny důvody domnívat se, že po tomto usnesení skončilo zasedání, aby se šlo k večeři. Za to, že se poslanci dostali tak záhy k jídlu, děkují pouze slovům Roberta Bluma: „Pánové, jestliže se dnes usnášíte na denním pořadu, měl by se celý denní pořad tohoto zasedání mimořádně zkrátit!"

Napsal B. Engels 31. května 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 1 z 1. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* — toho času. *(Pozn. red.)*

podat správu teprve příštího dne; ostatně prý přišla, jak se dalo očekávat, příliš pozdě; že 8000 pruských bodáků obnovilo klid odzbrojením 1200 občanských gardistů a že zatím nezbývá nic jiného než přejít zas k pořadu dne. To se stalo, aby se ihned vyřídil dnešní bod pořadu, totiž Raveauxův návrh. Protože ve Frankfurtu nebyla tato otázka stále ještě vyřešena, v Berlíně se však stala díky Auerswaldovu reskriptu již dávno bezpředmětnou, usneslo se Národní shromáždění, že věc odloží na zítřek a půjde k obědu.

26. května byly opět ohlášeny celé myriády návrhů a poté podala mohučská komise svou definitivní a velmi nerozhodnou zprávu. Zpravodajem byl pan Hergenhahn, bývalý „muž z lidu" a pro tempore* ministr. Navrhl krajně umírněné usnesení, ale Národní shromáždění shledalo po dlouhé diskusi i tento krotký návrh příliš smělým; usneslo se ponechat Mohučské na milost Prusům, jimž velí nějaký Hüser, a přešlo „v naději, že úřady učiní, co je jejich povinností," k dennímu pořadu! Na pořadu opět bylo, že se pánové odebrali k jídlu.

27. května se po dlouhých předběžných debatách o protokolu konečně začal projednávat Raveauxův návrh. Mluvilo se kolem dokola až do půl třetí a pak se šlo k obědu; avšak tentokrát se konala večerní schůze, v níž se tato záležitost konečně skoncovala. Poněvadž pro přílišnou pomalost Národního shromáždění vyřídil Raveauxův návrh už pan Auerswald, připojil se pan Raveaux k pozměňovacímu návrhu pana Wernera, jímž se otázka národní svrchovanosti ani nepotvrzovala, ani nepopírala.

Další zprávy o Národním shromáždění nemáme, máme však všechny důvody domnívat se, že po tomto usnesení skončilo zasedání, aby se šlo k večeři. Za to, že se poslanci dostali tak záhy k jídlu, děkují pouze slovům Roberta Bluma: „Pánové, jestliže se dnes usnášíte na denním pořadu, měl by se celý denní pořad tohoto zasedání mimořádně zkrátit!"

Napsal B. Engels 31. května 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 1 z 1. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* — toho času. *(Pozn. red.)*

HÜSER

Kolín 31. května. Pan Hüser v Mohuči vynalezl s pomocí starých pevnostních řádů a zpuchřelých spolkových zákonů novou metodu, jak nadělat z Prusů a ostatních Němců ještě větší otroky, než byli před 22. květnem 1815[9]. Radíme panu Hüserovi, aby si dal svůj nový vynález patentovat, jistě mu to hodně vynese. Podle této metody se pošlou na ulici dva nebo i několik opilých vojáků a ti se pak z ničeho nic pustí do hádky s občany. Zasáhne veřejná moc a vojáky zatkne; to stačí, aby velitelství kterékoli pevnosti vyhlásilo ve městě stav obležení, aby byly zkonfiskovány všechny zbraně a obyvatelstvo vydáno na milost a nemilost brutální soldatesce. Tento plán se vyplácí zejména v Německu tím spíš, že zde existuje víc pevností proti vnitřnímu nepříteli než proti vnějšímu; a musí se velice vyplácet, poněvadž kterýkoli lidem placený velitel pevnosti, takový nějaký Hüser, Roth von Schreckenstein či jiná feudální veličina si může dovolit víc než sám král nebo císař, poněvadž může potlačit svobodu tisku, poněvadž může například zakázat Mohučským, kteří nejsou žádní Prušáci, aby projevovali svou antipatii vůči pruskému králi a pruskému státnímu systému.

Projekt pana Hüsera je jenom částí velkého plánu berlínské reakce, která usiluje o to, aby co nejrychleji odzbrojila všechny občanské gardy, zejména v Porýní, aby postupně zmařila ozbrojování lidu, jež je teprve v počátcích, a vydala nás bezbranné do rukou armády skládající se většinou z cizinců, které lze proti nám snadno poštvat anebo už jsou proti nám poštváni.

To se stalo v Cáchách, v Trevíru, v Mannheimu, v Mohuči a může se to stát i jinde.

Napsáno 31. května 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 1 z 1. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

NOVÝ HRDINSKÝ ČIN

BOURBONSKÉ DYNASTIE[10]

Dynastie Bourbonů není ještě na konci své slavné životní dráhy. V poslední době se ovšem její bílý prapor důkladně ušpinil a vadnoucí lilie smutně pochýlily své kalichy. Karel Ludvík Bourbon jedno vévodství začachroval a z druhého musel s hanbou utéci; Ferdinand Bourbon ztratil Sicílii a v Neapoli ho revoluce přinutila, aby povolil konstituci. Ludvík Filip, ačkoli jenom skrytý Bourbon, dal se přesto tradiční cestou celé francouzské větve Bourbonů přes Kanál do Anglie. Avšak neapolský Bourbon čest své rodiny skvěle pomstil.

Do Neapole jsou svolány sněmovny. Zahajovacího dne má být využito k rozhodnému boji proti revoluci. Z Malty je potají povolán Campobasso, jeden z šéfů policie smutně proslulého Del Carretta, a v Toledské ulici zase poprvé po dlouhé době řádí celé houfy ozbrojených sbirrů se svými starými náčelníky v čele; odzbrojují občany, trhají s nich kabáty, nutí je, aby si oholili kníry. Blíží se 14. květen, kdy sněmovny mají zahájit svou činnost. Král po nich žádá, aby se pod přísahou zavázaly, že nezmění nic na konstituci, kterou udělil. Poslanci se brání. Národní garda se postaví na stranu poslanců. Vyjednává se, král povolí, ministři odstupují. Poslanci žádají, aby král vyhlásil tento svůj ústupek dekretem. Král slibuje, že dekret uveřejní příštího dne. V noci však vtrhne do Neapole všechno vojsko rozmístěné v okolí. Národní garda vidí, že je zrazena; postaví barikády, za nimiž je připraveno k boji 5000–6000 mužů. Proti nim však stojí 20 000 vojáků s 18 děly; jsou to jednak Neapolitáni, jednak Švýcaři a mezi oběma stranami vyčkává 20 000 neapolských lazaronů, kteří se zatím neúčastní boje.

15. ráno Švýcaři ještě prohlašují, že nebudou na lid útočit. Ale jeden z policejních agentů, který se vmísil mezi lid, vystřelí na Toledské ulici do vojáků; pevnost Sant'-Elmo vztyčí okamžitě rudou vlajku* a na tento signál se vojáci vrhnou na barikády. Rozpoutá se strašná řež; národní gardy se v dělové palbě hrdinně brání čtyřnásobné přesile; bojuje se od 10 hodin ráno až do půlnoci; lid by byl zvítězil i přes velkou přesilu soldatesky, kdyby hanebné chování francouzského admirála Baudina nebylo přimělo lazarony přejít na stranu krále.

Admirál Baudin stál před Neapolí s dosti silným francouzským loďstvem. Bylo by stačilo, kdyby byl včas pohrozil, že začne ostřelovat zámek a pevnost, a Ferdinand by byl nucen ustoupit. Avšak Baudin, starý sluha Ludvíka Filipa, zvyklý na to, že dosud v době entente cordiale** byla přítomnost francouzského loďstva pouze trpěna, neudělal nic a to ovlivnilo lazarony, kteří se již přikláněli k lidu, že se připojili k vojsku.

Tento krok neapolského lumpenproletariátu rozhodl o porážce revoluce. Švýcarská garda, neapolské řadové vojsko a lazaroni se vrhli společně na bojovníky na barikádách. Na Toledské ulici, vymetené kartáčovou palbou, se pod kanonádou vojska sesouvaly paláce. Běsnící smečka vítězů vtrhla do domů, probodávali muže, napichovali děti na bodáky, znásilňovali ženy a zabíjeli je, všechno vydrancovali a zpustošená obydlí vypalovali. Nejhrabivější byli lazaroni, nejsurovější Švýcaři. Nelze vylíčit všechny hanebnosti a všechno ukrutenství, které se rozpoutalo, když čtyřnásobná přesila výborně ozbrojených bourbonských žoldáků a lazaronů, kteří měli odedávna sanfedistické[11] sklony, dosáhla vítězství nad neapolskou národní gardou, která byla téměř vybita.

Nakonec to bylo i admirálu Baudinovi přespříliš. Na lodě přibíhali stále noví a noví uprchlíci a vypravovali, co se děje ve městě. V námořnících vzkypěla francouzská krev. Teprve nyní, když bylo už o králově vítězství rozhodnuto, pomyslil Baudin na ostřelování. Prolévání krve pozvolna ustávalo; na ulicích se už nevraždilo, vítězi se omezili na loupení a znásilňování; zajatce však odvedli

* tj. na znamení válečného stavu. *(Pozn. čes. red.)*
** — srdečná shoda. *(Pozn. red.)*

na pevnost a tam je bez okolků postříleli. K půlnoci už bylo po všem, Ferdinandova absolutní moc byla fakticky obnovena, čest bourbonské dynastie omyta italskou krví.

To je nejnovější hrdinský čin bourbonské dynastie. A jsou to jako vždy zase Švýcaři, kteří bojují za zájmy Bourbonů proti lidu. 10. srpna 1792, 29. července 1830, v neapolských bojích roku 1820,[12] všude se setkáváme s vnuky Tellovými a Winkelriedovými[13] jako žoldáky ve službách rodu, jehož jméno už po léta znamená v celé Evropě totéž co absolutní monarchie. Teď tomu ovšem už brzy bude konec. Pokročilejší kantony dosáhly po dlouhých sporech zákazu vojenských kapitulací[14]; statní synové svobodného starého Švýcarska si musí nechat zajít chuť na to, aby ušlapávali neapolské ženy, aby hýřili za kořist naloupenou ve vzbouřených městech, musí se vzdát naděje, že v případě porážky budou zvěčněni v podobě Thorvaldsenových lvů, jako byli zvěčněni padlí z 10. srpna.[15]

Dynastie Bourbonů si však prozatím může oddechnout. Nikde nezískala reakce, která od 24. února[16] opět zvedá hlavu, tak rozhodného vítězství jako v Neapoli; a právě v Neapoli a na Sicílii vypukla první letošní revoluce. Revoluční příval, který se valí starou Evropou, nelze však zastavit absolutistickým spiknutím ani státními převraty. Kontrarevolučním převratem 15. května položil Ferdinand Bourbon základní kámen k italské republice. Kalabrie je již v plamenech, v Palermu je dosazena prozatímní vláda; Abruzzy také povstanou, obyvatelé všech vysávaných provincií potáhnou na Neapol a společně s jejími obyvateli se pomstí královskému zrádci a jeho surovým žoldákům. A až Ferdinand padne, bude mít aspoň to zadostučinění, že žil a padl jako pravý Bourbon.

Napsal B. Engels 31. května 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 1 z 1. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DEMOKRATICKÁ STRANA[17]

Kolín 1. června. Od každého nového orgánu veřejného mínění se obvykle požaduje nadšení pro stranu, k jejímž zásadám se hlásí, bezpodmínečná důvěra v její sílu a neustálá pohotovost buďto faktickou silou hájit zásadu, nebo leskem zásady maskovat faktickou slabost. Nevyhovíme tomuto požadavku. Nebudeme se pokoušet zastírat utrpěné porážky pozlátkem klamných ilusí.

Demokratická strana utrpěla porážky. Zásady, které vyhlásila ve chvíli svého triumfu, jsou v sázce; odnímá se jí krok za krokem půda, kterou si skutečně vydobyla; mnoho už ztratila a brzy vystane otázka, kolik jí ještě zůstalo.

Nám jde o to, aby si demokratická strana uvědomila svou situaci. Budou se nás ptát, proč se obracíme k nějaké straně, proč se raději nezaměříme na cíle demokratických snah, blaho lidu, na to, co prospívá všem bez rozdílu?

Takové je právo a obyčej boje a jedině z *boje* stran může vzejít blaho nové doby, a ne z rádobymoudrých kompromisů a licoměrné shody při protichůdných názorech, zájmech a cílech.

Žádáme na demokratické straně, aby si uvědomila svou situaci. Tento požadavek vyplývá ze zkušeností posledních měsíců. Demokratická strana podlehla příliš opojení z prvních vítězství. Zmámena radostí, že konečně jednou smí nahlas a nezastřeně vyhlásit své zásady, domnívala se, že stačí jen vyhlásit je a už si může být jista jejich uskutečněním. Dál než za toto vyhlášení se po svém prvním vítězství a ústupcích, které vzápětí nato následovaly, nedostala. Ale zatímco štědře rozdílela své myšlenky a jako bratra objímala každého, kdo si netroufal hned jí odporovat, přikročili

ti druzí, kterým byla ponechána nebo dána moc, k činu. A jejich činnost nebylo radno podceňovat. Mlčeli o svých zásadách a uplatňovali je jen potud, pokud byly zaměřeny proti starému zřízení svrženému revolucí, opatrně drželi na uzdě hnutí, prý v zájmu nově se vytvářejícího právního stavu a v zájmu obnovení vnějšího pořádku; činili domnělé ústupky příznivcům starého zřízení, aby si jimi mohli být tím jistější při uskutečňování svých plánů, načež postupně v základě vybudovali svůj vlastní politický systém. Tak se jim podařilo zaujmout střední postavení mezi demokratickou stranou a stoupenci absolutismu, přičemž na jedné straně postupovali vpřed, na druhé straně zatlačovali, zároveň pokroková — vůči absolutismu, a reakční — vůči demokracii.

Tak vypadá strana opatrné, umírněné buržoasie, které se podařilo přelstít lidovou stranu v první chvíli jejího opojení z úspěchu, až se jí nakonec přece jen otevřely oči, když ji hanebně odstrčili, denuncovali jako stranu rozvratníků, připisujíce jí všechny možné podlé úmysly; až se konečně přesvědčila, že v podstatě nedosáhla nic víc než to, co páni buržoové pokládali za slučitelné se svým vlastním správně pochopeným prospěchem. Protidemokratickým volebním zákonem se dostala do rozporu sama se sebou, utrpěla porážku ve volbách a teď vidí proti sobě dvě zastupitelské instituce, přičemž je těžko říci, která z nich se staví rozhodněji proti jejím požadavkům. Tím se ovšem všechno její nadšení rozplynulo jako dým a ustoupilo střízlivému poznání, že se k vládě dostala mocná reakce, a to kupodivu ještě předtím, než vůbec došlo k nějaké akci v zájmu revoluce.

Třebaže to všechno je naprosto nesporné, bylo by nebezpečné, kdyby nyní demokratická strana pod trpkým dojmem prvních porážek, které si zčásti sama zavinila, podlehla zklamání a vrátila se k onomu neblahému, bohužel německé povaze tak blízkému idealismu, který svádí k tomu, aby se zásada, kterou nelze ihned uskutečnit, odložila do daleké budoucnosti a v přítomnosti se ponechala „myslitelům“ k neškodnému zpracování.

Musíme přímo varovat před oněmi obojetnými přáteli, kteří sice prohlašují, že souhlasí se zásadou, ale pochybují o tom, že by ji bylo možno uskutečnit, protože svět prý pro ni ještě nevyspěl,

a kteří se vůbec ani nehodlají přičinit, aby vyspěl, nýbrž naopak raději se v tomto slzavém údolí podílejí na všeobecném údělu všeho špatného. Jsou-li tohle ti tajní republikáni, z nichž má dvorní rada Gervinus takový strach, souhlasíme s ním z té duše: ti lidé jsou nebezpeční.

Napsáno 1. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 2 z 2. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

CAMPHAUSENOVO PROHLÁŠENÍ NA ZASEDÁNÍ 30. KVĚTNA

Kolín 2. června. Post et non propter*, tj. pan *Camphausen* se nestal ministerským předsedou *v důsledku* březnové revoluce, nýbrž *až po* ní. Tento porevoluční charakter své vlády prozradil pan Camphausen 30. května 1848 berlínskému shromáždění[18], dohodnutému mezi ním a nepřímými voliči, se slavnostní vzletností, s onou tak říkajíc vážnou robustností, která zastírá vady duše.[19]

„Vláda ustavená 29. března," praví *hloubavý přítel dějin*[20], „se utvořila záhy *po* události, jejíž význam nepopírala a nepopírá."

Prohlášení pana Camphausena, že *před* 29. březnem nesestavil *žádnou* vládu, si můžeme ověřit v pruské „Staatszeitung"[21] z posledních měsíců. A tvrzení, že datum má velký „význam", zejména pro pana Camphausena, protože znamená přinejmenším chronologický počátek jeho závratné kariéry, můžeme přijmout jako spolehlivé. Jaká útěcha pro bojovníky padlé na barikádách, že jejich vychladlé mrtvoly figurují jako milníky, jako ukazatelé na cestě k vládě z 29. března. Quelle gloire!**

Zkrátka: Po březnové revoluci se ustavila Camphausenova vláda. Tato Camphausenova vláda uznává „*velký význam*" březnové revoluce nebo jej aspoň *nepopírá*. Což sama revoluce, to je maličkost, ale ten *význam*, jaký má! Vždyť *znamená* Camphausenovu vládu, alespoň post festum***.

„Tato událost" — utvoření Camphausenovy vlády nebo březnová revoluce? — „je jedna z podstatných příčin, které spolupůsobily při přeměně našeho *vnitřního* státního zřízení."

* Potom, a ne proto. *(Pozn. red.)*
** Jaká čest! *(Pozn. red.)*
*** — doslova: po slavnosti; když je vše hotovo, odbyto. *(Pozn. red.)*

Březnová revoluce je tedy jednou z „podstatných příčin", které spolupůsobily při utvoření vlády z 29. března, tj. Camphausenovy vlády. Nebo tím mělo být pouze řečeno, že pruská březnová revoluce zrevolucionovala Prusko? Od „*hloubavého přítele dějin*" je rozhodně možno takovouto slavnostní tautologii očekávat.

„Stojíme na jejím prahu" (totiž na prahu přeměny našich vnitrostátních poměrů) „a máme *před* sebou dalekou cestu, to vláda uznává."

Zkrátka, Camphausenova vláda uznává, že má *před* sebou ještě dalekou cestu, tj. slibuje si *dlouhý* život. Krátké je umění, tj. revoluce, dlouhý však život, tj. vláda vzniklá po revoluci. Vláda se však sama důkladně přeceňuje. Nebo si máme Camphausenova slova vykládat jinak? Nebudeme přece připisovat *hloubavému příteli dějin* triviální tvrzení, že národy stojící na prahu nové dějinné epochy stojí na prahu a že cesta, kterou má každá epocha *před* sebou, je právě tak dlouhá jako *budoucnost*.

Potud *první* část nezáživné, vážné, obřadné, důstojné a mazané řeči pana ministerského předsedy Camphausena. Lze ji shrnout do tří bodů: *Po* březnové revoluci — Camphausenova vláda. Velký význam Camphausenovy vlády. Camphausenova vláda má *před* sebou dlouhou cestu!

Nyní k *druhé* části.

„Nikterak jsme se však nedívali na situaci tak," poučuje pan Camphausen, „jako by touto událostí" (březnovou revolucí) „nastal úplný převrat, celé zřízení našeho státu bylo zvráceno, všechno stávající přestalo právně existovat a veškeré poměry bylo nutno znovu právně zdůvodnit. Naopak. V okamžiku, kdy se vláda ustavila, shodla se na tom, že pokládá za podmínku své existence, aby se tehdy svolaný Spojený zemský sněm[22] skutečně sešel, bez ohledu na petice protestující proti tomu, aby se přechod k novému zřízení uskutečnil na základě existujícího zřízení zákonnými prostředky, které skýtá, aniž by bylo zpřetrháno pouto spojující staré s novým. Tato nesporně správná cesta byla zachována: Spojenému nemakému sněmu byl předložen volební zákon a s jeho svolením vyhlášen. Později byly činěny pokusy přimět vládu, aby o své újmě tento zákon změnila, a to tak, že by systém nepřímých voleb byl změněn v systém přímých voleb. Vláda však s tím nesouhlasila. Vláda neuplatňovala diktaturu, nemohla a *nechtěla* ji uplatňovat. Volební zákon byl uveden v platnost v té formě, v níž byl pravoplatně schválen. Na základě tohoto volebního zákona byli zvoleni volitelé, byli zvoleni poslanci. Na základě tohoto volebního zákona jste zde, zmocněni k tomu, abyste v dohodě s korunou vypracovali ústavu, kterou, v to doufejme, čeká dlouhý život."

Království za doktrínu! *Doktrínu* za království!

Napřed je tu „událost" — stydlivý název pro *revoluci*. Po ní přijde doktrína a připraví „událost" o její plody.

Nezákonná „událost" udělá z pana Camphausena *odpovědného* ministerského předsedu, tvora, pro nějž nebylo ve starých podmínkách, v dosavadním zřízení, vůbec místo, který v něm neměl smysl. Smělým saltem mortale jsme se přenesli přes staré, šťastně jsme získali odpovědného ministra a odpovědný ministr ještě šťastněji nalézá doktrínu. S prvním projevem života *odpovědného ministerského předsedy* zemřela, zahynula absolutní monarchie. Mezi těmi, kdo padli zároveň s ní, byl především nebožtík „*Spojený zemský sněm*", tato odporná směs gotických bludů a moderní lži.[23] „Spojený zemský sněm" byl „věrný poddaný", „oslátko" absolutní monarchie. Tak jako německá republika může slavit svůj vjezd jedině přes mrtvolu pana Venedeye, tak odpovědná vláda jen přes mrtvolu „věrného poddaného". Odpovědný ministr se tedy snaží vyhrabat zapomenutou mrtvolu nebo vyvolat *přízrak* věrného poddaného „Spojeného sněmu". Ten se skutečně zjeví, ale nemotorně se kymácí ve vzduchu, dělá nejkrkolomnější přemety, protože už nemá *půdu* pod nohama, neboť stará *půda práva a důvěry* se propadla při zemětřesení „události". Černokněžník oznamuje přízraku, že ho zavolal proto, aby mohl likvidovat jeho pozůstalost a vystupovat jako jeho loajální dědic. Přízrak prý nemůže toto zdvořilé jednání dost ocenit, neboť v normálním životě se neumožňuje zesnulým psát dodatečně závěť. Přízrak nanejvýš polichocen kývá hlavou jako čínská loutka ke všemu, co černokněžník přikazuje, při odchodu vysekne poklonu a zmizí. Jeho posmrtnou závětí je zákon o nepřímých volbách.

Doktrinářský hokuspokus, jímž pan Camphausen přešel „na základě existujícího zřízení zákonnými prostředky, které skýtá, k novému zřízení", probíhá tedy takto:

Nezákonná událost učiní z pana Camphausena z hlediska „existujícího zřízení", z hlediska „starého" *nezákonnou* osobu, odpovědného ministerského předsedu, *konstitučního ministra*. Konstituční ministr udělá nezákonným způsobem z *antikonstitučního, stavovského*, věrného poddaného „*Spojeného sněmu*" *ústavodárné* shromáž-

dění. Věrný poddaný „Spojený sněm" vyrobí nezákonným způsobem zákon o nepřímých volbách. Zákon o nepřímých volbách zplodí berlínskou sněmovnu, berlínská sněmovna udělá ústavu a ústava plodí všechny další sněmovny až na věky věkův.

Tak se stává z husy vejce a z vejce husa. Ale podle kejhání, které zachránilo Kapitol,[24] lid brzy pozná, že zlatá Ledina vejce, která snesl v revoluci, mu byla ukradena. Dokonce ani poslanec *Milde* nevypadá na Ledina syna, světlozářného Kastora.[25]

Napsal K. Marx 2. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 3 z 3. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

OTÁZKY ŽIVOTA A SMRTI

Kolín 3. června. Časy se mění a my s nimi. O tomto přísloví by mohli naši páni ministři *Camphausen* a *Hansemann* také ledacos vypravovat. Co všechno si museli dát líbit od vládních komisařů a maršálků[26], když ještě seděli jako skromní poslanci ve školních škamnách zemského sněmu! Jak je držel zkrátka Jeho Jasnost pan ordinárius Solms-Lich, když byli v septimě, v porýnském provinčním sněmu! A dokonce, když už postoupili do oktávy, do Spojeného zemského sněmu, bylo jim dovoleno nějaké to řečnické cvičení, ale i tam jim jejich třídní, pan Adolf von Rochow, hrozil holí, kterou mu dali z nejvyšších míst! Jak pokorně museli snášet drzosti takového Bodelschwingha, jak nábožně se museli obdivovat koktavé němčině takového Boyena, jaký omezený poddanský rozum jim byl předepsán vůči hrubé nevzdělanosti takového Duesberga!

Teď je to všechno jiné. 18. březen skoncoval s celým tím politickým školáctvím a žáci zemského sněmu se prohlásili za dospělé. Pan Camphausen a pan Hansemann se stali ministry a s nadšením si uvědomili všechnu svou velikost jako „nepostradatelní mužové".

Za jak „nepostradatelné" se považovali, jak zpychli, sotvaže měli školu za zády, zakusil každý, kdo s nimi měl co dělat.

Začali hned s tím, že na čas znovu zřídili starou školní třídu – Spojený zemský sněm. Zde se měl s veškerým předepsaným ceremonielem odehrát veliký akt přechodu z byrokratického gymnasia na konstituční universitu, zde mělo být pruskému lidu slavnostně vystaveno vysvědčení dospělosti.

Lid se v četných peticích a přípisech vyslovil, že nechce o Spojeném zemském sněmu ani slyšet.

Pan Camphausen odpověděl (viz např. zasedání ústavodárného shromáždění z 30. května*), že svolání zemského sněmu je pro vládu *životní otázkou*, a tím ovšem byl konec debaty.

Sešel se zemský sněm – sklíčené, zkrušené shromáždění, ztrativší víru v svět, v boha i v sebe. Bylo mu dáno na srozuměnou, že má pouze přijmout nový volební zákon, ale pan Camphausen od něho nežádá jen papírový zákon a nepřímé volby, nýbrž dvacet pět milionů v ryzí minci. Kurie upadnou ve zmatek, začnou pochybovat o své kompetenci a koktat nějaké nesouvislé námitky; ale nic naplat; v úradku pana Camphausena tak bylo rozhodnuto, a nebudou-li peníze povoleny, bude-li odepřeno „vótum důvěry", odejde pan Camphausen do Kolína a ponechá pruskou monarchii jejímu osudu. Pánům ze zemského sněmu vyráží při této myšlence na čele studený pot, nechávají všeho odporu a se sladkokyselým úsměvem hlasují pro vótum důvěry. Na těchto pětadvaceti milionech, které mají kurs jen ve vzdušné říši snů, je vidět, kde a jak byly odhlasovány.

Jsou vyhlášeny nepřímé volby. Zvedne se proti tomu bouře přípisů, peticí, deputací. Páni ministři odpovídají: S nepřímými volbami stojí a padá vláda. Nato zase všechno utichne a obě strany mohou jít klidně spát.

Sejde se dohodovací shromáždění. Pan Camphausen si umínil, že shromáždění přiměje, aby odpovědělo adresou na jeho trůnní řeč. Poslanec Duncker musí podat návrh. Rozvine se diskuse. Mluví se dosti živě proti adrese. Panu Hansemannovi se už omrzelo to věčné rozpačité žvanění nemotorného shromáždění, jeho parlamentní takt je nesnáší a pan Hansemann prohlásí zkrátka: všechno to povídání není k ničemu, buď ať udělají adresu, a pak bude všechno v pořádku, nebo ji neudělají, a pak vláda odstoupí. Diskuse přesto pokračuje a nakonec vstupuje na tribunu sám pan Camphausen, aby potvrdil, že otázka adresy je pro vládu životní otázkou. Když ani to nepomůže, vystoupí konečně také pan Auerswald a ujiš-

* Viz tento svazek, str. 43. *(Pozn. red.)*

tuje potřetí, že s adresou stojí a padá vláda. Nyní už bylo shromáždění dostatečně přesvědčeno a hlasovalo ovšem pro adresu.

Tak nabyli naši „odpovědní" ministři už za dva měsíce takové zkušenosti a jistoty v řízení shromáždění, jaké dosáhl pan Duchâtel, kterého jistě nebylo možno podceňovat, teprve po mnoha letech intimního styku s předposlední francouzskou poslaneckou sněmovnou. Také pan Duchâtel v poslední době, když ho levice nudila svými nekonečnými tirádami, obvykle prohlašoval: sněmovna je svobodná, může hlasovat pro nebo proti. Bude-li však hlasovat proti, odstoupíme. A váhavá většina, pro niž byl pan Duchâtel „nejnepostradatelnějším" člověkem na světě, se sběhla do houfu kolem ohroženého vůdce jako stádo ovcí v bouři. Pan Duchâtel byl lehkomyslný Francouz a prováděl tuto hru tak dlouho, až toho měli jeho krajané dost. Pan Camphausen je klidný a rozšafný Němec a jistě ví, kam až může jít.

Ovšem, je-li si někdo svými lidmi tak jist jako pan Camphausen svými „dohodovači", ušetří si tím čas i argumenty. Jestliže se z každé otázky udělá otázka důvěry, lze oposici snadno zacpat ústa. Proto tato metoda nejvíc vyhovuje rozhodným mužům, kteří jednou provždy vědí, co chtějí, a nesnášejí další zbytečné tlachání – mužům, jako je Duchâtel a Hansemann. Ale pro muže diskuse, kteří si tak rádi ve „velké debatě vyslovují a vyměňují názory jak o minulosti a přítomnosti, tak o budoucnosti" (Camphausen, zasedání z 31. května), pro muže, kteří stojí na půdě zásad a prohlédají denní události bystrým pohledem filosofa, pro vyšší duchy, jako je Guizot a Camphausen, se tento pozemský prostředek vůbec nehodí, jak se o tom náš předseda ministerské rady v praxi přesvědčí. Ať to přenechá svému Duchâtelovi Hansemannovi a sám setrvá ve vyšších sférách, kde ho tak rádi pozorujeme.

Napsáno 3. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 4 z 4. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

CAMPHAUSENOVA VLÁDA

Kolín 3. června. Jak známo, před francouzským Národním shromážděním z roku 1789 předcházelo shromáždění notáblů, které mělo *stavovské* složení, jako je má pruský Spojený zemský sněm. V dekretu, jímž ministr Necker svolal Národní shromáždění, se odvolával na požadavek notáblů, aby byly svolány generální stavy. Ministr Necker měl tedy značný náskok před ministrem Camphausenem. Nemusel čekat, až bude dobyta Bastila a svržena absolutní monarchie, aby potom doktrinářsky spojoval staré s novým, a tak pracně udržoval *zdání*, jako by Francie dospěla k novému Ústavodárnému shromáždění zákonnými prostředky staré ústavy. Měl ještě jiné výhody. Byl ministrem ve Francii, a ne v Alsasku a Lotrinsku, kdežto pan Camphausen není ministrem v Německu, nýbrž v Prusku. Ani se všemi těmito výhodami se ministru Neckerovi nepodařilo udělat z revolučního hnutí tichou reformu. Těžká nemoc se nevyléčí mazáním. Tím méně se podaří panu Camphausenovi změnit charakter hnutí umělou teorií, která odvozuje jeho vládu přímo od starých poměrů v pruské monarchii. Březnovou revoluci a celé německé revoluční hnutí nelze změnit žádnými kejklemi v pouhé více či méně závažné *episody*. Byl Ludvík Filip zvolen za krále Francouzů *proto*, že byl Bourbon? Nebo jím byl zvolen *přesto*, že byl Bourbon? Vzpomeňme si, jaké spory se rozpoutaly mezi stranami kolem této otázky krátce po červencové revoluci. Co dokazovala už sama tato otázka? Že revoluce byla v sázce, že zájem revoluce nebyl totožný se zájmy třídy, která se dostala k moci, a se zájmy jejích politických představitelů.

Stejný smysl má prohlášení pana Camphausena, že jeho vláda nebyla přivedena na svět *v důsledku* březnové revoluce, nýbrž *až po* ní.

Napsal K. Marx 3. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 4 z 4. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

VÁLEČNÁ KOMEDIE

VE ŠLESVIKU-HOLŠTÝNU

Šlesvik-Holštýn. V análech světových dějin bychom vskutku stěží našli období takové války a tak překvapující hry, v níž se střídavě dostávají ke slovu ozbrojené síly a diplomacie, jaké nám teď skýtá naše všeněmecká národní válka s malým Dánskem! Veliké činy staré říšské armády s jejími 600 veliteli, generálními štáby a válečnými radami, vzájemné šikany vůdců koalice z roku 1792, odporující si rozkazy nebožky c. k. dvorní válečné rady – to všechno je významné, úchvatné a tragické ve srovnání s válečnou komedií, kterou teď předvádí za hurónského smíchu celé Evropy nová armáda Německého spolku[27] ve Šlesviku-Holštýnu.

Sledujme v hlavních rysech zápletku této komedie.

Dánové nastupují z Jutska a vysazují vojsko v severním Šlesviku. Prusové a Hannoverští obsazují Rendsburg a linii na Eideře. Dánové, čilý, zmužilý národ přes špatnou pověst, kterou jim dělají Němci, rychle útočí a v *jediné* bitvě zatlačují šlesvicko-holštýnskou armádu zpět k pruským posicím. Prusové klidně přihlížejí.

Konečně přichází z Berlína rozkaz k útoku. Spojená německá vojska zaútočí na Dány a díky své přesile je rozdrtí u Šlesviku. O vítězství rozhodla především obratnost, s níž pomořanští gardisté nacházejí s pažbami, jako kdysi u Grossbeeren a Dennewitzu[28]. Šlesvik je dobyt nazpět a Německo jásá nad hrdinstvím své armády.

Mezitím však dánské loďstvo, jež má všeho všudy necelých 20 lodí, které by stály za řeč, zajme německé obchodní lodi, blokuje všechny německé přístavy a kryje přístupy k ostrovům, kam armáda ustupuje. Jutsko je ponecháno svému osudu, zčásti je obsadí Prusové a vypisují kontribuci dva miliony dánských tolarů.

Než však je zaplacen jediný tolar kontribuce, nabízí se Anglie za prostředníka s podmínkou, že pruská vojska ustoupí a Šlesvik bude neutrální, a Rusko posílá výhrůžné nóty. Pan Camphausen vskutku padne do léčky a vítězní Prušáci ustupují na jeho rozkaz od Vejle ke Kongeaa, k Haderslevu, k Aabenraa a k Flensburgu. Dánové, kteří se zatím neukazovali, jsou tu jako na obrátku; dnem i nocí pronásledují Prusy, vnášejí nepořádek do jejich ústupu, vyloďují se na všech stranách, porazí vojska desátého spolkového sboru u Sundevedu a ustoupí jedině přesile. V bitvě 30. května rozhodnou zase pažby, které tentokrát třímají v pevných rukou Meklenburští. Německé obyvatelstvo prchá s Prusy – celý severní Šlesvik je vydán napospas drancování a loupežím, v Haderslevu a Aabenraa znovu vlaje dánská zástava. Je vidět, že se pruští vojáci všech hodností stejně slepě podřizují rozkazu ve Šlesviku jako v Berlíně.

Tu však přichází z Berlína rozkaz: Prusové mají jít opět do útoku. Tak se zase vesele mašíruje na sever. Ale celá ta komedie není zdaleka ještě u konce. Počkáme si, kde dostanou Prusové tentokrát rozkaz k ústupu.

Zkrátka, je to učiněná čtverylka, válečný balet, který pro svou zábavu a pro slávu německého národa předvádí Camphausenova vláda.

Nezapomeňme však, že scénu osvětlují hořící šlesvické vesnice a místo chóru se ozývá pokřik dánských marodérů a dobrovolníků, vyzývajících k pomstě!

Camphausenova vláda při této příležitosti dokázala své vznešené poslání zastupovat Německo na mezinárodní aréně. Šlesvik, který byl její vinou dvakrát hozen napospas dánské invasi, bude chovat ve vděčné paměti první diplomatický experiment našich „odpovědných“ ministrů.

Důvěřujme moudrosti a energii Camphausenovy vlády!

Napsal B. Engels 4. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 5 z 5. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

REAKCE

Kolín 5. června. Umrlci uhánějí rychle.[29] Pan Camphausen se zříká revoluce a reakce si troufá navrhnout dohodovacímu shromáždění, aby ji pranýřovalo jako vzpouru. Jeden poslanec podal 3. června návrh, aby se vojákům padlým 18. března postavil pomník.

Napsáno 5. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 6 z 6. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

VÝBOR VEŘEJNÉ BEZPEČNOSTI V BERLÍNĚ

Kolín 5. června. Berlín podobně jako Paříž v roce 1793 má nyní svůj Comité de sûreté générale*, jen s tím rozdílem, že pařížský výbor byl revoluční, kdežto berlínský je reakční. Podle vyhlášky uveřejněné v Berlíně uznaly „úřady pověřené udržováním pořádku" za nutné „spojit se k společnému postupu". Proto jmenovaly výbor bezpečnosti, který má sídlo na Oberwallstrasse. Tato nová instituce má toto složení: 1) předseda – ředitel v ministerstvu vnitra Puttkamer; 2) bývalý velitel občanské gardy, komandant Aschoff; 3) policejní president Minutoli; 4) státní návladní Temme; 5) starosta Naunyn a dva městští radní; 6) představený městského zastupitelstva a tři zástupci města; 7) pět důstojníků a dva řadoví příslušníci občanské gardy.

Tento výbor bude

„především sledovat všechno, co porušuje nebo ohrožuje veřejný klid a pořádek, a podrobí tato fakta všestrannému a důkladnému uvážení. Aniž by se uchyloval ke starým a nevhodným prostředkům a formám a vyhýbaje se zbytečné korespondenci, dojedná patřičné kroky a prostřednictvím různých správních orgánů zařídí rychlé a energické provádění nutných nařízení. Pouze takovouto spoluprací může být v úřadování, za nynějších poměrů často velmi nesnadném, dosaženo rychlého a rozhodného postupu, spojeného s žádoucí opatrností. Zejména pak občanské gardě, která převzala ochranu města, se dostane možnosti, *vyžádá-li si toho situace, dodat náležitého důrazu nařízením úřadů, usneseným za jejího souhlasu.* S naprostou důvěrou v pochopení a spolupráci veškerého obyvatelstva, zejména ctihodného (!) stavu řemeslnického *a* (!) dělníků, přistupují poslanci, *nespoutaní žádnými stranickými názory a snahami*, ke svému těžkému poslání a doufají, že je splní k všeobecnému blahu především mírumilovnou cestou zprostředkování."

* — Výbor veřejné bezpečnosti. *(Pozn. red.)*

Již tento hladký, úlisný, poníženě prosebný jazyk dává tušit, že se zde vytváří středisko reakční činnosti, namířené proti revolučnímu berlínskému lidu. Složení výboru tento předpoklad jen potvrzuje. Je tu především pan Puttkamer, týž, který se jako policejní president proslavil svými vypovídacími rozkazy. Vypadá to zcela jako v byrokratické monarchii: neexistuje jedna významná instituce, která by neměla alespoň jednoho Puttkamera. Dále pan Aschoff, kterého pro jeho zupáckou hrubost a reakční intriky v občanské gardě tak nenáviděli, že se usnesli ho odstranit. A nyní se také skutečně vzdal své funkce. Dále pan Minutoli, který roku 1846 zachránil v Poznani vlast tím, že odhalil spiknutí Poláků, a nedávno vyhrožoval, že vypoví sazeče, když stávkovali za zvýšení mezd. A dále zástupci dvou institucí, které se staly krajně reakční: magistrátu a městského zastupitelstva, a konečně důstojníci občanské gardy a mezi nimi největší reakcionář major Blesson. Doufáme, že si berlínský lid nedá od tohoto samozvaného reakčního výboru nijak poručníkovat.

Ostatně výbor už zahájil svou reakční činnost, když žádal, aby byla odvolána národní pouť k hrobu březnových bojovníků, která byla stanovena na včerejšek (neděle), protože je to demonstrace, a demonstrace vůbec jsou zlá věc.

Napsáno 5. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 6 z 6. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PROGRAMY RADIKÁLNĚ DEMOKRATICKÉ STRANY VE FRANKFURTU A FRANKFURTSKÉ LEVICE

Kolín 6. června. Seznámili jsme včera své čtenáře s „manifestem zdůvodňujícím požadavky radikálně demokratické strany v ústavodárném Národním shromáždění ve Frankfurtu nad Mohanem".[30] V rubrice „Frankfurt" najdete dnes manifest levice. Oba manifesty se na první pohled od sebe liší pouze formálně, neboť radikálně demokratická strana má neobratného, levice zato šikovného redaktora. Při bližším zkoumání se však mezi oběma dokumenty ukáží některé podstatné rozdíly. Manifest radikálů žádá Národní shromáždění volené „*bez censu* a v *přímých volbách*", manifest levice žádá shromáždění vzešlé ze „*svobodných všeobecných voleb*". *Svobodné všeobecné volby* vylučují *census*, ne však *nepřímý* způsob. A vůbec, k čemu tento neurčitý, mnohoznačný výraz?

S tím, že požadavky levice jsou na rozdíl od požadavků radikální strany mlhavější a povolnější, se setkáváme ještě jednou. Levice žádá „ústřední výkonnou moc, na čas volenou *Národním shromážděním* a jemu odpovědnou". Ponechává nerozhodnutu otázku, má-li být tato ústřední moc volena *z členů Národního shromáždění*, jak to výslovně žádá manifest radikálů.

Manifest levice žádá konečně, aby byla neprodleně stanovena a vyhlášena základní práva německého lidu a aby byla zajištěna před všemožnými zásahy jednotlivých vlád. Manifest radikálů se s tím nespokojuje. Prohlašuje, že

„Národní shromáždění v sobě nyní ještě spojuje všechny státní moci celé země a že má také *ihned* uvést v život různé druhy moci a různé formy politického života, o kterých je povoláno rozhodovat, a že má řídit vnitřní i zahraniční politiku celého státu."

Oba manifesty se shodují v tom, že chtějí, aby „vypracování německé ústavy bylo přenecháno jedině a výhradně Národnímu shromáždění", a vylučují z účasti na této práci jednotlivé vlády. Oba se shodují v tom, „že aniž je to na újmu právům lidu, která má Národní shromáždění vyhlásit," přenechávají jednotlivým státům, aby si zvolily své státní zřízení, ať už konstituční monarchii, nebo republiku. Oba se konečně shodují v tom, že Německo se má stát spolkovým nebo federativním státem.

Manifest radikálů vyjadřuje alespoň *revoluční* povahu Národního shromáždění. Požaduje patřičnou revoluční činnost. Cožpak už sama existence *ústavodárného* Národního shromáždění nedokazuje, že tu už *není* žádná ústava? Není-li však ústava, není už ani vláda. Není-li už vláda, musí vládnout samo Národní shromáždění. První známky života mělo projevit dekretem o pěti slovech: „*Spolkový sněm*[31] *se navždy rozpouští.*"

Ústavodárné Národní shromáždění musí být především *aktivní*, revolučně aktivní shromáždění. Frankfurtské shromáždění dělá školní cvičení z parlamentarismu a ponechává vládám, aby jednaly. Dejme tomu, že by se tomuto učenému koncilu podařilo po velmi zralé úvaze vymudrovat nejlepší denní pořad a nejlepší ústavu. Co však je platný nejlepší denní pořad a nejlepší ústava, jestliže vlády už mezitím daly na pořad dne bodáky?

Německé Národní shromáždění, nemluvě o tom, že vzešlo z *nepřímých* voleb, trpí specificky germánským neduhem. Sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem, a Frankfurt nad Mohanem je pouze ideální centrum, které odpovídalo dosavadní ideální, tj. pouze domnělé jednotě Německa. Frankfurt nad Mohanem také není velké město s početným revolučním obyvatelstvem, které by stálo za Národním shromážděním a jednak je chránilo, jednak poháněl vpřed. Je to poprvé ve světových dějinách, že ústavodárné shromáždění velkého národa zasedá v malém městě. To je důsledek dosavadního německého vývoje. Zatímco francouzské a anglické Národní shromáždění zasedalo na žhavé půdě – v Paříži a v Londýně – muselo být německé Národní shromáždění rádo, že našlo *neutrální* půdu, kde může pěkně v klidu a pohodlně rozvažovat o nejlepší ústavě a nejlepším denním pořadu. A přesto mu stav,

jaký právě byl v Německu, dával možnost, aby překonalo svou nepříznivou materiální situaci. Stačilo by, kdyby všude diktátorsky vystupovalo proti reakčním přehmatům přežilých vlád, a získalo by si mezi lidem takovou moc, že by se o ni rozbily všechny bodáky i pažby. Místo toho nechává Mohuč napospas soldatesce a klidně se dívá, jak frankfurtští šosáci šikanují Němce z jiných krajů Německa.* Toto shromáždění nudí německý lid, místo aby jej strhlo nebo se jím dalo strhnout. Má sice své *obecenstvo*, které zatím ještě s dobromyslným humorem pohlíží na pitvorné posunky znovuvzkříšeného přízraku říšského sněmu Svaté římské říše německého národa, ale nemá *lid*, který by v jeho životě nacházel odraz svého vlastního života. Národní shromáždění ani zdaleka není ústředním orgánem revolučního hnutí, dosud nebylo dokonce ani jeho ozvěnou.

Vytvoří-li ze sebe Národní shromáždění ústřední moc, dá se při jeho dosavadním složení a po tom, co si nechalo ujít příznivý okamžik, aniž jej využilo, od této prozatímní vlády očekávat sotva co potěšitelného. Nevytvoří-li ústřední moc, podepíše tím své odstoupení a rozletí se při nejslabším revolučním závanu na všechny strany.

Předností jak programu levice, tak programu radikální strany je, že pochopily tuto nutnost. Oba programy také volají s Heinem:

„Když si to dobře rozmyslím,
císaře třeba nám není."[32]

A potíž, *„kdo* má být císařem", spousta pádných důvodů, které mluví stejně přesvědčivě pro voleného císaře jako pro císaře dědičného, přimějí také konservativní většinu shromáždění, aby rozťala gordický uzel tím, že *vůbec žádného císaře* nezvolí.

Je nepochopitelné, jak mohla takzvaná radikálně demokratická strana hlásat jako definitivní státní zřízení v Německu *federaci* konstitučních monarchií, trpasličích knížectví a republiček – spolkový stát s republikánskou vládou v čele, složený z tak různorodých prvků – neboť nic jiného ústřední orgán akceptovaný levicí není.

Není sporu o tom, že zpočátku musí vzniknout ústřední německá vláda, zvolená Národním shromážděním, *vedle* fakticky ještě

* Viz tento svazek, str. 31–33. *(Pozn. red.)*

existujících vlád. Ale jakmile vznikne, začne i její boj s jednotlivými vládami a v tomto boji podlehne buď společná vláda a s ní i jednota Německa, nebo jednotlivé vlády se svými konstitučními panovníky nebo zastrčenými republičkami.

Nevytyčujeme utopický požadavek, aby byla a priori vyhlášena *jednotná, nedílná německá republika*, ale žádáme od takzvané radikálně demokratické strany, aby nezaměňovala výchozí bod boje a revolučního hnutí s jeho konečným cílem. Německá jednota i německá ústava mohou být jenom výsledkem hnutí, v němž budou rozhodujícími faktory jak vnitřní konflikty, tak válka s Východem. Definitivní konstituování nelze *nadekretovat*; spadá vjedno s hnutím, kterým musíme projít. Nejde proto ani o uskutečnění toho či onoho názoru, té či oné politické ideje; jde o pochopení průběhu vývoje. Národní shromáždění má pouze učinit kroky v nejbližší době prakticky možné.

Není nic zmatenějšího než nápad redaktora demokratického manifestu – ať už nás sebevíc ujišťuje, že „každý se rád zbaví svého zmatku" – brát si příklad pro německou ústavu ze *severoamerického federativního státu*!

Spojené státy severoamerické, nehledě na to, že všechny mají stejné politické zřízení, zaujímají plochu velkou jako celá civilisovaná Evropa. Jejich obdobou by mohla být jen *evropská* federace. A aby se Německo mohlo spojit ve federaci s jinými zeměmi, musí se především stát jednou zemí. V Německu je boj centralisace s federativním principem bojem mezi moderní kulturou a feudalismem. Německo zabředlo do zburžoasnělého feudalismu ve chvíli, kdy se na západě vytvářely velké monarchie, ale bylo také vyloučeno ze světového trhu ve chvíli, kdy se tento trh otevřel západní Evropě. Německo chudlo, zatímco tyto státy bohatly. Měnilo se v rolnickou zemi, zatímco tam vyrůstala velkoměsta. I kdyby mu Rusko nebušilo na vrata, už samy hospodářské poměry by je nutily k nejpřísnější centralisaci. Dokonce z čistě buržoasního hlediska je nedílná jednota Německa první podmínkou, aby se Německo vymanilo z dosavadní bídy a vytvořilo národní bohatství. A jak teprve řešit moderní sociální úkoly na území rozdrobeném na 39 státečků?

Redaktor demokratického programu se ostatně nepotřebuje ohlížet na podřadné materiální hospodářské poměry. Ve svém zdůvodnění se drží jen pojmu federace. *Federace* je *spojení svobodných* a *rovných*. Německo *tedy* musí být *federativním státem*. A nemohou se Němci spojit v jeden velký stát, aniž se prohřeší proti pojmu sjednocení svobodných a rovných?

Napsáno 6. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 7 ze 7. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DOHODOVACÍ DEBATY V BERLÍNĚ[38]

Kolín 6. června. *Jednání o dohodě* atd. v Berlíně velmi utěšeně pokračuje. Podává se návrh za návrhem, většina z nich dokonce pět až šestkrát, aby se snad neztratily dlouhou cestou po různých sekcích a komisích. Při každé příležitosti se vznáší bezpočet předběžných, vedlejších, faktických, doplňujících i zásadních dotazů. O každé z těchto velkých či malých otázek se zpravidla rozvine nenucená konversace „z místa" s předsedou, ministry atd., a tak dochází mezi vyčerpávající prací „velkých debat" k vítané chvilce odpočinku. V těchto sousedských rozhovorech rádi vyslovují své mínění zvláště ti bezejmenní dohodovači, které zapisovatel obvykle označuje jako „hlasy". Tyto „hlasy" jsou ostatně tak pyšné na své hlasovací právo, že někdy, jako se stalo například 2. června, „*hlasují pro i proti*". Vedle této idyly se však s celou vznešeností tragédie rozpoutává boj velké debaty, boj, který se nevede pouze z tribuny slovy, nýbrž boj, jehož se účastní také chór dohodovačů – dupou, mručí, překřikují jeden druhého atd. Drama končí ovšem pokaždé vítězstvím ctnostné pravice a rozhoduje se téměř vždy výzvou konservativní armády k hlasování.

Na zasedání 2. června podal pan *Jung* interpelaci ministru zahraničních věcí ohledně dohody s Ruskem o vydávání uprchlých zločinců. Je známo, že již roku 1842 si veřejné mínění vynutilo, aby tato dohoda byla zrušena, ale roku 1844 za vlády reakce byla opět obnovena. Je známo, že ruská vláda dává provinilce, kteří jí byli vydáni, umrskat k smrti nebo je posílá na Sibiř. Je známo, že dohoda o vydávání sprostých zločinců a tuláků skýtá vítanou záminku k tomu, aby se Rusům vydávali političtí uprchlíci.

Pan *Arnim*, ministr zahraničních věcí, odpověděl:

„Nikdo jistě nebude mít námitky proti tomu, aby byli vydáni zběhové, neboť je všeobecným pravidlem, že spřátelené státy si je navzájem vydávají."

Bereme na vědomí, že podle názoru našeho ministra jsou Rusko a Německo „spřátelené státy". Rusko dozajista nesoustřeďuje na Bugu a Němenu tolik vojska pro nic jiného než proto, aby zbavilo „spřátelené" Německo co nejdřív hrůz revoluce.

„O vydání zločinců rozhodují ostatně soudy, takže je tu veškerá záruka, že obžalovaní nebudou vydáni před ukončením trestního vyšetřování."

Pan Arnim se pokouší namluvit shromáždění, že prý pruské soudy vyšetřují skutkovou podstatu činů, z nichž jsou zločinci obviněni. Právě naopak! Ruské nebo rusko-polské justiční úřady zašlou pruským úřadům rozhodnutí, že uprchlík se má odpovídat před soudem. Pruský soud má pouze zjistit, zda je zaslaný dokument autentický, a vyřeší-li se tato otázka kladně, musí se usnést na jeho vydání. „Takže je tu veškerá záruka", že ruská vláda může jen dát pokyn svým soudcům, a každý uprchlík jí bude dodán do rukou v pruských okovech, pokud ještě nebyl žalován pro politické záležitosti.

„Je samozřejmé, že *vlastní poddaní* se nevydávají."

„Vlastní poddaní", pane feudální barone von Arnim, nemohou být vydáváni už proto, že v Německu od té doby, kdy si lid troufal vybojovat na barikádách svobodu, už žádní „poddaní" nejsou.

„Vlastní poddaní"! To jsme snad my, my, kdo volíme shromáždění, kdo předpisujeme králům a císařům suverénní zákony, „poddaní" Jeho Veličenstva pruského krále?

„Vlastní poddaní"! Kdyby celé shromáždění mělo jen za mák revoluční hrdosti, jíž děkuje za svou existenci, smetlo by servilního ministra jediným výkřikem odporu z tribuny i z ministerské lavice. Shromáždění však klidně dopustilo, aby ve sněmovně padl tento hanebný výrok. Neozval se proti němu sebenesmělejší protest.

Pan *Rehfeld* interpeloval pana Hansemanna o nových nákupech vlny, které provádí společnost Seehandlung[34], a o výhodách, které se poskytují diskontováním směnek anglickým kupcům proti německým. Vlnařský průmysl, který vlivem všeobecné krize upadá, měl vyhlídky dosáhnout při nákupu vlny za letošní velmi nízké

ceny aspoň malých výhod. A tu si přijde Seehandlung a vyhání obrovskými nákupy ceny do výše. Zároveň se nabízí, že podstatně usnadní anglickým kupcům nákup diskontováním spolehlivých směnek na Londýn – což je opatření, které je rovněž velmi vhodné k tomu, aby se získáním nových kupců vyhnaly ceny vlny do výše, a které dává zahraničním kupcům podstatné výhody proti domácím.

Seehandlung je dědictvím absolutní monarchie, společnost, která jí sloužila k rozmanitým účelům. Po dvacet let činila ilusorním zákon o státním dluhu z roku 1820 a velmi nepříjemně zasahovala do obchodu a průmyslu.

Otázka, kterou pan *Rehfeld* nadhodil, je pro demokracii v podstatě nepříliš významná. Jde tu o to, zda budou mít o několik tisíc tolarů větší či menší zisk producenti vlny, nebo továrníci ve vlnařském průmyslu.

Producenti vlny jsou téměř výhradně velkostatkáři, braniborští, pruští, slezští a poznaňští feudálové.

Továrníci zpracovávající vlnu jsou většinou velcí kapitalisté, představitelé velké buržoasie.

U cen vlny nejde tedy o všeobecné zájmy, nýbrž o třídní zájmy, o to, kdo koho napálí – statkářská šlechta velkou buržoasii, nebo velká buržoasie statkářskou šlechtu.

Pan Hansemann, poslaný do Berlína jako zástupce velké buržoasie, nyní vládnoucí strany, zrazuje ji statkářské šlechtě, poražené straně.

Pro nás demokraty je na tom zajímavé jen to, že se pan Hansemann staví za poraženou stranu, že nepodporuje jenom konservativní třídu, nýbrž třídu *reakční*. Přiznáváme, že tohle jsme od buržoy Hansemanna neočekávali.

Pan *Hansemann* zpočátku ujišťoval, že není přítelem společnosti Seehandlung, potom však k tomu dodal: Nákupy společnosti ani její továrny nelze naráz zastavit. Co se týče nákupu vlny, existují smlouvy, podle nichž má společnost závazek zakoupit v tomto roce určité množství vlny... Myslím si, že když takovéto nákupy nepoškodily v jiných letech soukromý obrat, proč by jej měly poškodit právě letos?... Neboť jinak by došlo k příliš velkému snížení cen.

Z celé této řeči je patrno, že pan Hansemann byl nějak nesvůj, když mluvil. Dal se svést k tomu, aby vyhověl Arnimům, Schaffgotschům a Itzenplitzům na úkor vlnařských továrníků, a teď má svůj neprozřetelný krok obhajovat argumenty moderní, vůči šlechtě tak nemilosrdné politické ekonomie. Ví sám nejlépe, že si z celého shromáždění dělá dobrý den.

„Nákupy společnosti ani její továrny nelze naráz zastavit." Seehandlung tedy nakupuje vlnu a pracuje ve svých továrnách plnou parou. Jestliže nelze naráz „zastavit" továrny společnosti, nelze samozřejmě naráz zastavit ani prodej. Seehandlung tedy bude dodávat na trh své vlněné výrobky, bude ještě víc přeplňovat už beztak přeplněný trh a ještě víc snižovat už beztak nízké ceny. Zkrátka, aby braniborští aj. junkeři dostali peníze za svou vlnu, bude Seehandlung ještě víc stupňovat nynější hospodářskou krizi a přebírat vlnařským továrníkům těch pár kupců, kteří jim ještě zůstali.

Pokud jde o historii s anglickými směnkami, pouští se pan Hansemann do skvělé tirády o obrovských výhodách, které má celá země z toho, že anglické guineje putují do kapes braniborských junkerů. My se ovšem nehodláme touto otázkou vážně zabývat. Nechápeme jen, jak přitom pan Hansemann mohl zachovat vážnou tvář. –

Na témž zasedání se ještě jednalo o jmenování komise pro poznaňskou otázku. O tom zítra.

Napsal B. Engels 6. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 7 ze 7. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DOHODOVACÍ DEBATY

Kolín 6. června. Na *dohodovacím zasedání v Berlíně* 2. června podal pan *Reuter* návrh, aby byla jmenována komise pro vyšetření příčin občanské války v Poznaňsku.[35]

Pan *Parrisius* žádá, aby se o tomto návrhu ihned debatovalo.

Předseda už o tom chce dát hlasovat, když tu pan *Camphausen* připomíná, že se o návrhu pana *Parrisia* ještě vůbec nedebatovalo:

„Musím také za svou osobu připomenout, že schválením onoho" (Reuterova) „návrhu by byl přijat *důležitý politický princip*, který přece zasluhuje (sic), aby byl předběžně projednán v sekcích."

Jsme velmi zvědavi na onen „důležitý princip" obsažený v Reuterově návrhu, který si pan Camphausen zatím nechává pro sebe.

Zatímco v tom musíme mít ještě strpení, rozpřádá se nenucená konversace mezi předsedajícím (panem *Esserem*, místopředsedou) a četnými „hlasy" o tom, je-li či není-li přípustné debatovat o Parrisiově návrhu. Pan Esser se přitom ohání důvody, které v ústech předsedy soi-disant* Národního shromáždění znějí podivně, jako například tento: „*Domníval jsem se*, že je přípustné diskutovat o všem, o čem se shromáždění usnáší!"

„Domníval jsem se!" Člověk míní, a pan Camphausen mění – když navrhuje jednací řády, z kterých není nikdo moudrý, a dává si je shromážděním prozatímně schválit.

Tentokráte byl pan Camphausen milostivý, neboť nutně potřeboval diskusi. Bez diskuse by byl Parrisiův a Reuterův návrh

* – takzvaného. *(Pozn. red.)*

asi přijat, tj. panu Camphausenovi by bylo nepřímo vysloveno vótum nedůvěry. A co horšího, co by se stalo bez diskuse z jeho „důležitého politického principu"?

Tak se tedy diskutuje.

Pan *Parrisius* si přeje, aby se debatovalo ihned o hlavním návrhu, aby se nemařil čas a komise mohla podat zprávu ještě před debatou o adrese. Jinak se bude v adrese mluvit o Poznaňsku bez jakékoli znalosti věci.

Pan *Meusebach* vystupuje proti, ale ještě dosti mírně.

Po něm však povstává pan *Ritz*, celý nedočkavý, aby skoncoval s Reuterovým rebelantským návrhem. Pan Ritz je královský pruský vládní rada a nestrpí, aby se mu nějaké shromáždění, třeba i dohodovací, míchalo do řemesla. Zná jen jeden úřad, který to smí dělat, a to je vrchní presidium. Pro pana Ritze není nad subordinaci.

„Jakže, pánové, chcete poslat do Poznaňska komisi?" volá. „Chcete ze sebe *dělat správní* nebo *justiční úřad*? Pánové, z návrhu mi není jasné, co chcete podniknout. Chcete si vyžádat akta od velícího generála" (jaká opovážlivost!) „nebo od justičních úřadů" (hrozné), „nebo dokonce od správních úřadů?" (Nad touto myšlenkou zůstává vládnímu radovi rozum stát.) „Chcete, aby improvisovaná komise" (jistě nemá ani jedinou zkoušku) „prováděla šetření o tom, *co ještě nikomu není jasné*?" (Pan Ritz asi jmenuje komise pouze k vyšetření toho, co už je každému jasné.) „Tak důležitá záležitost, *v níž si osobujete práva, která vám nepatří*..." (Protesty.)

Co říci o tomto každým coulem vládním radovi, o tomto nefalšovaném zkostnatělém byrokratovi? Podobá se onomu venkovanu z Chamova obrázku, který přijde po únorové revoluci do Paříže, vidí na zdech plakáty s nápisem „République française"* a jde k vrchnímu prokurátorovi, aby ho upozornil na buřiče, kteří podněcují proti královské vládě. Ubožák, zaspal asi celou tu dobu.

Pan Ritz také spal. Hromová slova „komise pro vyšetření poznaňských událostí" ho nešetrně vyburcují ze spánku a ještě rozespalý volá pln úžasu: Chcete si osobovat práva, která vám nepatří?

Pan *Duncker* se domnívá, že vyšetřující komise je zbytečná, „neboť potřebné vysvětlení od vlády musí žádat komise pověřená

* — „Francouzská republika". *(Pozn. red.)*

sestavením adresy". Jako by komise nebyla právě k tomu, aby srovnala vysvětlení vlády se skutečným stavem.

Pan *Bloem* mluvil o naléhavosti návrhu. Věc musí být skončena dříve, než se bude jednat o adrese. Mluvilo se o improvisovaných komisích. Pan Hansemann včera také improvisoval otázku důvěry, a přece se hlasovalo.

Pan *Hansemann*, který patrně po celou tuto nepříjemnou debatu přemítal o svém novém finančním plánu, byl nešetrně probuzen ze svých snů o penězích, když zaslechl své jméno. Zřejmě neměl ponětí, o čem se mluví. Ozvalo se však jeho jméno, musil tedy promluvit. Uvízly mu v paměti jen dva opěrné body: řeč jeho představeného Camphausena a řeč pana *Ritze*. Z obou zkomponoval po několika prázdných slovech o otázce adresy tento mistrovský kousek řečnického umění:

„Právě to, že se ještě neví, co všecko bude komise dělat, zda vyšle své členy do velkovévodství nebo se bude zabývat tím či oním — *právě to dokazuje velkou důležitost dané otázky* (!). Rozhodnout ji hned zde znamená *improvisovaně řešit jednu z nejdůležitějších politických otázek*. Myslím, že shromáždění nepůjde touto cestou, spoléhám na jeho opatrnost atd."

V jaké úctě má asi pan Hansemann celé shromáždění, když mu může připisovat takovéto závěry! Chceme jmenovat komisi, která snad bude musit jet do Poznaňska, možná také že ne. Právě proto, že nevíme, má-li zůstat v Berlíně nebo jet do Poznaňska, má otázka, zda má být komise vůbec jmenována, *velkou důležitost*. Protože má velkou důležitost, je to tudíž jedna z *nejdůležitějších politických* otázek!

Ale v čem tkví tato velmi důležitá politická otázka, to si pan Hansemann zatím ještě nechává pro sebe, podobně jako pan Camphausen svůj důležitý politický princip. Obrňme se ještě jednou trpělivostí!

Hansemannova logika působí tak zdrcujícím dojmem, že všichni hned volají po ukončení debaty. Nyní se odehraje tato scéna:

Pan *Jung* žádá slovo, chce mluvit proti ukončení debaty.

Předseda: Zdá se mi nepřípustné dávat k tomu slovo.

Pan *Jung*: Všude je zvykem, že se smí mluvit proti ukončení debaty.

Pan *Temme* čte § 42 prozatímního jednacího řádu, podle něhož má pravdu pan Jung, a ne předseda.

Pan *Jung* dostává slovo: Jsem proti ukončení debaty, protože poslední slovo měl ministr. Ministrovo slovo je velmi důležité, protože přiklání velkou část shromáždění k jedné straně, neboť velká část shromáždění nerada desavuuje ministra...

Dlouho trvající všeobecné: Oho! Oho! Na lavicích pravice strašný hluk.

Pan soudní komisař *Moritz* z místa: Navrhuji, aby byl Jung volán k pořádku, dovolil si *osobní výpady proti celému shromáždění*! (!)

Jiný hlas z lavic „pravice" křičí: Připojuji se k návrhu a protestuji proti tomu...

Hluk neustále roste. *Jung* dělá co může, nemůže však shromáždění překřičet. Žádá předsedu, aby mu dal možnost pokračovat.

Předseda: *Protože shromáždění vyjádřilo svou vůli, je moje funkce skončena.* (!!)

Pan *Jung*: Shromáždění nevyjádřilo svou vůli; musíte dát napřed formálně hlasovat.

Pan *Jung* je nucen ustoupit. Hluk neustává, dokud nesejde z tribuny.

Předseda: Poslední řečník, *zdá se* (!), mluvil proti ukončení debaty. Zjistíme, zda nechce ještě někdo mluvit pro ukončení debaty.

Pan *Reuter*: Debata o tom, má-li či nemá-li se pokračovat v debatě, stála nás už patnáct minut; což abychom toho už nechali?

Nato mluví řečník opět o naléhavosti návrhu o jmenování komise. To přiměje pana Hansemanna, aby vystoupil ještě jednou a konečně vysvětlil, co je ta jeho „nejdůležitější politická otázka".

Pan *Hansemann*: Pánové! Jde o jednu z *největších politických otázek*, totiž o to, má-li shromáždění v úmyslu dát se cestou, která *je může přivést do vážných konfliktů*!

Konečně! Jako důsledný Duchâtel prohlásil pan Hansemann projednávanou otázku opět za *otázku důvěry*. Všechny otázky mají pro něho jen ten význam, že jsou otázkami důvěry, a otázka důvěry je pro něho ovšem „největší politická otázka"!

Pan *Camphausen* zřejmě není tentokrát spokojen s touto prostou a rychlou metodou. Ujímá se slova:

„Je třeba poznamenat, že shromáždění by už mohlo být informováno" (o Poznaňsku), „kdyby byl poslanec ráčil podat *interpelaci*" (ale chtěli se přece přesvědčit sami!). „To by byl *nejrychlejší* způsob, jak si opatřit informace" (ale jaké?) „... Uzavírám prohlášením, že celý návrh se vlastně redukuje na to, že shromáždění má rozhodnout, *máme-li k tomu či onomu účelu vytvářet vyšetřovací komise*; plně souhlasím s tím, že se tato otázka má *zrale uvážit a vyjasnit*, nesouhlasím však s tím, aby zde byla tak náhle předkládána k diskusi."

To je tedy ten „důležitý politický princip", otázka, zda má dohodovací shromáždění právo vytvářet vyšetřovací komise, nebo zda si chce samo toto právo upřít!!

Francouzské a anglické sněmovny odedávna vytvářely takovéto komise (select committees) pro vyšetřování (enquête, parliamentary inquiry) a slušní ministři nikdy proti tomu nic nenamítali. Bez takovýchto komisí se odpovědnost ministrů stává pouhou frází. A pan Camphausen upírá dohodovačům toto právo!

Ale dost. Je lehké řečnit, ale těžké hlasovat. Debata se chýlí ke konci, má se hlasovat a tu nastanou nekonečné nesnáze, pochybnosti, vytáčky a výčitky svědomí. Ale ušetřme toho své čtenáře. Po dlouhém povídání je Parrisiův návrh zamítnut a Reuterův návrh se postupuje do sekcí. Ať odpočívá v pokoji!

Napsal B. Engels 6. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 8 z 8. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

OTÁZKA ADRESY

Kolín 7. června. Berlínské shromáždění se tedy usneslo, že zašle králi adresu, aby dalo *vládě* příležitost vyslovit své názory a zodpovědět se ze své dosavadní činnosti. Nemá to být děkovná adresa ve stylu starých zemských sněmů, dokonce ani ne projev úcty: Jeho Veličenstvo poskytuje tím podle přiznání jeho z nejvyšší milosti „odpovědných" ministrů pouze „nejvhodnější", „nejlepší" *podnět* k tomu, aby zásady většiny mohly být uvedeny v „soulad" se zásadami vlády.

I když je tedy králova osoba – odvoláváme se znovu na vlastní slova předsedy ministerské rady – v podstatě pouze směnným prostředkem, jakousi známkou hodnoty, která pouze zprostředkuje vlastní transakci, není přesto zdaleka bezvýznamná pro formu jednání. Předně se tak představitelé vůle lidu dostanou do přímého styku s korunou, z čehož se dá snadno vyvodit, že už samy debaty o adrese znamenají uznání teorie dohody[36], zřeknutí se svrchovanosti lidu. Za druhé, s hlavou státu, která si činí nároky na zvláštní úctu, nebude možno mluvit tak, jako jedná-li se přímo s ministry. Bude nutno vyjadřovat se s větší zdrženlivostí, mluvit spíš v náznacích než naplno, a pak přece stále ještě na rozhodnutí vlády závisí, bude-li pokládat i jen nesmělou výtku za slučitelnou se svou další existencí. O složitých otázkách, kde protiklady vystupují nejpříkřeji, nebude se pokud možno mluvit vůbec, nebo jen zcela povrchně. Dá se tu velmi snadno vzbudit strach z předčasné roztržky s korunou, která by mohla mít vzápětí závažné následky, a krýt to ujišťováním, že se nemají předbíhat pozdější důkladnější diskuse o jednotlivých otázkách.

A tak tedy upřímná úcta ať už k osobě mocnáře nebo k monarchistickému principu vůbec, dále obavy, aby se nezašlo příliš daleko, strach před anarchistickými tendencemi – to všechno bude v debatě o adrese skýtat vládě neocenitelné výhody a pan Camphausen mohl tedy právem nazvat tuto příležitost „nejvhodnější" a „nejlepší" k získání silné většiny.

Vyvstává otázka, jsou-li zástupci lidu ochotni zaujmout takovéto pokorné závislé postavení. Ústavodárné shromáždění si již hodně zadalo tím, že z vlastního popudu nepožádalo ministry, aby mu složili účty ze své dosavadní prozatímní činnosti; to mělo být jeho prvním úkolem. Vždyť shromáždění prý bylo tak brzy svoláno právě proto, aby podepřelo opatření vlády nepřímou vůlí lidu. Ovšem nyní, *po* svolání shromáždění, vzniká dojem, jako by bylo povoláno jen k tomu, „aby s korunou dohodlo ústavu, kterou, jak lze doufat, čeká dlouhý život".

Ale místo toho, aby shromáždění od počátku vystupovalo takto a dalo tím najevo své pravé poslání, dočkalo se toho ponížení, že je ministři musili přinutit přijmout zprávu o činnosti. Je s podivem, že ani jediný z poslanců nepostavil proti návrhu na vytvoření komise pro vypracování adresy požadavek, aby vláda předstoupila před sněmovnu *bez* jakékoli zvláštní „příležitosti", jedině proto, aby složila účty ze své dosavadní činnosti. To přece by byl býval jediný pádný důvod proti adrese; proti všem ostatním důvodům byli ministři zcela v právu.

Napsáno 7. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 8 z 8. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

NOVÉ DĚLENÍ POLSKA[37]

Kolín 8. června. Nová demarkační čára pana von Pfuela v Poznaňsku znamená další oloupení Polska. Redukuje část „podléhající reorganisaci" na méně než třetinu velkovévodství a daleko větší část Velkého Polska připojuje k Německému spolku. Polská řeč a národnost má být uznávána pouze na úzkém pásu podél ruských hranic. Jsou to okresy Września a Pleszew a části okresů Mogilno, Wągrowiec, Hnězdno, Środa, Szrem, Kościan, Wschowa, Krobia, Krotoszyn, Odolanów a Ostrzeszów. Druhá polovina těchto okresů, právě tak jako i celé okresy Buk, Poznaň, Oborniki, Szamotuly, Międzychód, Międzyrzecz, Babimost, Czarnków, Chodzież, Wyrzysko, Bydhošť, Szubin, Inowrocław, se dekretem pana Pfuela bez dlouhých ceremonií mění v německé území. A přesto je nade všechnu pochybnost, že i v této „oblasti Německého spolku" mluví většina obyvatel ještě polsky.

Stará demarkační čára dávala Polsku jako hranici aspoň Vartu. Nové rozdělení zmenšuje část, která má být reorganisována, opět o čtvrtinu. Záminkou pro to je jednak „*přání*" ministra války vyjmout z území, jež podléhá reorganisaci, oblast kolem pevnosti Poznaně v okruhu 3–4 mil, jednak žádost různých měst, jako Ostrówa atd., připojit se k Německu.

Přání ministra války je ovšem zcela přirozené. Nejprve se zabere město Poznaň s pevností, které leží 10 mil hluboko v polském území, potom, aby se lupič mohl nerušeně těšit ze svého lupu, je žádoucí připojit k němu ještě další okruh v šíři 3 mil. Zábor tohoto pásma si vyžádá různá menší teritoriální zaokrouhlení, což dává příležitost posunout německou hranici zas o kousek dál k rusko-polské.

S touhou „německých" měst po připojení to vypadá takto: jádro městského obyvatelstva provozujícího řemeslo a obchod tvoří v celém Polsku Němci a Židé; jsou to potomci přistěhovalců, kteří opustili svou vlast většinou pro víru. Založili na polském území města a po staletí sdíleli všechny osudy polské říše. Tito Němci a Židé, kteří tvoří nepatrnou menšinu obyvatelstva, se snaží využít situace, jaká je právě v zemi, aby dosáhli vládnoucího postavení. Odvolávají se na to, že jsou *Němci*; ale jsou to asi takoví Němci jako poameričtělí Němci. Jejich připojením k Německu bude potlačena řeč a národnost víc než poloviny polského obyvatelstva v poznaňském kraji, a to právě v té části provincie, kde docházelo k nejprudším národnostním bouřím, v okresech Buk, Szamotuly, Poznaň a Oborniki.

Pan von Pfuel prohlašuje, že bude novou hranici pokládat za definitivní, jakmile bude ratifikována vládou. Nezmiňuje se ani o dohodovacím shromáždění, ani o německém Národním shromáždění, která přece také mají říci své slovo, jedná-li se o stanovení německých hranic. Ale i když budou nařízení pana Pfuela ratifikována vládou, dohodovači a frankfurtským shromážděním, není demarkační čára „definitivní", dokud ji neratifikují dvě jiné mocnosti: německý a polský lid.

Napsal B. Engels 8. června roku 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 9 z 9. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ŠTÍT DYNASTIE

Kolín 9. června. Jak sdělují německé noviny, vylil pan Camphausen 6. června před svými „dohodovači" své překypující srdce. Pronesl

„ani ne tak skvělou jako spíše *z hloubi srdce tryskající* řeč, připomínající slova apoštola Pavla: ‚Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však neměl, byl bych jako měď zvučící!' Jeho řeč oplývala oním posvátným pohnutím, které nazýváme láskou... mluvila nadšeně k nadšeným, potlesk nebral konce... a bylo třeba delší přestávky, aby se posluchači mohli cele oddat dojmu jeho řeči a naplnit se jím."[38]

Kdo byl hrdinou této z hloubi srdce tryskající a láskou překypující řeči? Jaké to téma tak nadchlo pana Camphausena, že mluvil nadšeně k nadšeným? Kdo byl Aeneou této Aeneidy[39] z 6. června?

Kdo jiný než *princ Pruský*!

Stačí, přečteme-li si ve stenografickém záznamu, jak poeticky naladěný předseda ministerské rady líčí putování moderního Anchisova syna; jak

nastal jednou den, v němž svatá Ílios klesla,
kopiník Priamos padl i všecken Priamův národ,[40]

jak po pádu junkerské Tróje a dlouhé bludné pouti po vodě i na souši je konečně vržen na břeh moderního Kartága, kde ho královna Dido přátelsky uvítá; jak je na tom mnohem lépe než Aeneas I., neboť se tu vyskytl nějaký pan Camphausen, který učinil všechno, aby Trója opět povstala, a znovu objevil svatou „půdu práva"; jak Camphausen nakonec vrátil svého Aeneu jeho penátům a jak nyní opět vládne radost v trojských síních.[41] To všechno i s nesčetnými básnickými ozdobami si musí člověk přečíst, aby pocítil, co to znamená, když někdo, kdo umí nadchnout, promlouvá k nadšeným,

Ostatně celá tato epopej je panu Camphausenovi pouze záminkou k tomu, aby pěl dithyramby na sebe a svou vlastní vládu.

„Ano," volá, „domnívali jsme se, že duchu konstitučního zřízení odpovídá, postavíme-li se *my* na místo vznešené osobnosti, budeme-li tu stát *my* jako osoby, na něž se mají soustředit všechny útoky... Tak se také stalo. Postavili jsme se před dynastii jako štít a zachytili všechna nebezpečí a útoky!"

Jaká poklona pro „vznešenou osobnost", jaká poklona pro „dynastii"! Bez pana Camphausena a jeho šesti paladinů by byla dynastie ztracena. Za jak silnou dynastii, tkvící „hluboko v lidu svými kořeny", asi pokládá pan Camphausen dynastii Hohenzollernů, když může takto mluvit! Vskutku, pro dynastii by bylo lépe, kdyby byl pan Camphausen mluvil „k nadšeným" méně „nadšeně", kdyby byl méně „oplýval oním posvátným pohnutím, které nazýváme láskou", nebo kdyby byl nechal mluvit jen svého Hansemanna, který se spokojuje „zvučící mědí"!

„Nicméně, pánové, neříkám to s vyzývavou pýchou, nýbrž s pokorou, pramenící z vědomí, že vznešený úkol, který byl vám i nám svěřen, může být splněn jedině tehdy, snese-li se duch *vlídnosti* a *smíření* také na toto shromáždění, najdeme-li v něm vedle vaší spravedlnosti také vaši shovívavost!"

Pan Camphausen má pravdu, žádá-li pro sebe vlídnost a shovívavost od shromáždění, které má samo tak velice zapotřebí vlídnosti a shovívavosti od veřejnosti!

Napsáno 9. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
Nr. 10 z 10. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

KOLÍN V NEBEZPEČÍ

Kolín 10. června. Nastaly letnice, líbezné svátky, pole se zelenala, stromy kvetly[42] a všude tam, kde si lidé pletou akusativ s dativem,[43] činily se přípravy k tomu, aby jednoho dne sestoupil svatý duch reakce na celou zemi.

Byl k tomu zvolen vhodný okamžik. V Neapoli se gardovým poručíkům a švýcarským lancknechtům podařilo utopit mladou svobodu v krvi lidu.* Ve Francii nasazuje shromáždění kapitalistů republice roubík drakonických zákonů a jmenuje velitelem Vincennes generála Perrota, téhož, který dal 23. února u Guizotova paláce povel k palbě. V Anglii a v Irsku se masově zatýkají a uvrhují do vězení chartisté a repealisté[44] a dragouni rozhánějí neozbrojené tábory lidu. Ve Frankfurtu nyní Národní shromáždění samo dosazuje triumvirát navržený nebožtíkem Spolkovým sněmem a zamítnutý výborem padesáti[45]. V Berlíně vítězí ráz na ráz pravice početní převahou, dupáním a boucháním na lavice a princ Pruský vyhlašuje svým vjezdem do „majetku celého národa“[46] likvidaci revoluce.

V Porýnském Hesensku se soustřeďuje vojsko; kolem Frankfurtu táboří hrdinové, kteří si vysloužili ostruhy v boji proti republikánským povstaleckým oddílům v jezerním kraji;[47] Berlín a Vratislav jsou obklíčeny vojskem, a jak to vypadá v Porýnské provincii, to si hned povíme.

Reakce připravuje silný úder.

Zatímco se ve Šlesviku bojuje, zatímco Rusko posílá výhružné nóty a stahuje tři sta tisíc vojáků k Varšavě, zaplavují porýnské

* Viz tento svazek, str. 36–38. *(Pozn. red.)*

Prusko vojska, třebaže buržoové v pařížské sněmovně opět hlásají „mír za každou cenu“!

V porýnském Prusku, Mohuči a Lucembursku leží (podle listu „Deutsche Zeitung“[48]) *čtrnáct* pluků pěchoty *v plném stavu* (13., 15.,* 16., 17., 25., 26., 27., 28., 30., 34., 35., 38., 39., 40.), tj. *třetina* veškeré pruské řadové i gardové pěchoty (45 pluků). Část z nich má plný válečný stav a ostatní jsou zesíleny povoláním třetiny záložníků. Kromě toho tu jsou tři hulánské, dva husarské a jeden dragounský pluk a co nevidět se očekává jeden pluk kyrysníků. K tomu je nutno připočíst převážnou část 7. a 8. dělostřelecké brigády, z nichž je nejméně polovina již v mobilním stavu (tj. počet koní na baterii je zvýšen z 19 na 121 nebo ze dvou na osm děl se spřežením). Pro Lucembursko a Mohuč byla kromě toho vytvořena třetí setnina. Tato vojska zaujala postavení ve velkém oblouku od Kolína a Bonnu přes Koblenc a Trevír k francouzským a lucemburským hranicím. Ve všech pevnostech se doplňuje výzbroj, příkopy se opatřují palisádami, stromy na náspech se buď porážejí, nebo seřezávají ve výši palebné linie děl.

A jak to vypadá zde v *Kolíně*?

Kolínské pevnůstky jsou plně vyzbrojeny. Připravují se lafety pro děla, prorážejí se střílny, děla jsou již dopravena a umisťují se na postaveních. Pracuje se na tom denně od šesti ráno do šesti večer. Děla prý byla dokonce z města odvezena v noci, *s ovinutými koly*, aby se zabránilo hluku.

S opevňováním městských hradeb se začalo u Bayenovy věže a pokročilo se už k baště číslo 6, tj. až do poloviny valů. Na úseku I stojí už 20 děl.

Na baště číslo 2 (u Severinovy brány) jsou děla postavena nad bránou. Stačí je pouze otočit a už se může pálit na město.

Nejlepším důkazem toho, že tyto zbraně jsou namířeny jen nedaleko proti vnějšímu nepříteli, ve skutečnosti však *přímo proti Kolínu*, je fakt, že nic všude na náspu stromy stojí dál. V případě, že by vojsko muselo opustit město a ukrýt se v pevnůstkách, nebude možno proti pevnůstkám použít děl na městském valu, kdežto mož-

* Údaje zcela nesouhlasí. 13. pluk je zde ubytován jen zčásti, 15. je celý ve Vestfálsku, ale může sem být dopraven po železnici za několik hodin.

dírům, houfnicím a 24coulovým dělům v pevnůstkách nic nebrání vrhat granáty a pumy přes stromy na město. Pevnosti jsou vzdáleny od městských hradeb pouze 1400 kroků, což umožňuje střílet z nich pumami, doletujícími na 4000 kroků, na kteroukoli část města.

Nyní o opatřeních, která jsou *namířena přímo proti městu.*

Zbrojnice, ležící proti budově krajské správy, *se vyklizuje*. Pušky, pečlivě zabalené, aby nevzbuzovaly pozornost, se dopravují do pevnůstek.

Do města se dováží v *truhlících na střelivo* dělostřelecké střelivo a ukládá se ve vojenských skladech podél městských hradeb, krytých před pumami.

Ve chvíli, kdy píšeme tyto řádky, rozdávají se *dělostřelcům pušky s bodáky*, ačkoli je známo, že pruské dělostřelectvo není vycvičeno v zacházení s bodákem.

Pěchota je už zčásti umístěna v pevnůstkách. Celý Kolín ví, že předevčírem jí bylo rozdáno na každou setninu 5000 ostrých nábojů.

Pro případ srážky s lidem byla učiněna tato opatření:

Na první poplašný signál odejde 7. (pevnostní) dělostřelecká setnina do pevnůstek.

Nato odejde z města také baterie číslo 37. Tato baterie už je plně v „bojové pohotovosti".

5. a 8. dělostřelecká setnina zůstanou zatím ve městě. Tyto setniny mají 20 nábojů na každé spřežení.

Z Deutze* přijedou do Kolína husaři.

Pěchota obsadí Nový trh, Kohoutí bránu a Čestnou bránu, aby kryla ústup všech jednotek z města, a nato se rovněž stáhne do pevnůstek.

Vyšší důstojníci se snaží ze všech sil, aby ve vojsku roznítili starou pruskou nenávist vůči novému pořádku. Když se nyní reakce rozbujela, není nic lehčího než pod záminkou horlení proti buřičům a republikánům nenávistně štvát proti revoluci a konstituční monarchii.

* Kolínská čtvrť na pravém břehu Rýna. *(Pozn. čes. red.)*

Přitom nebyl v Kolíně nikdy větší klid než právě v poslední době. Kromě bezvýznamného shluknutí před domem presidenta krajské správy u rvačky na Senném trhu nestalo se už čtyři týdny nic, co by bylo nějak znepokojilo byť jen občanskou gardu. Všechna tato opatření nebyla tedy *ničím vyprovokována.*

Opakujeme: Po těchto jinak zcela nepochopitelných opatřeních, po tom, kdy jsou soustřeďována vojska kolem Berlína a Vratislavi, jak se nám potvrzuje v dopisech, po tom, kdy je Porýnská provincie, reakcionáři tak nenáviděná, zaplavována vojáky, nemůžeme pochybovat o tom, že se reakce chystá k všeobecnému mocnému úderu.

Zde v Kolíně je začátek zřejmě stanoven na *druhý den letnic.* Horlivě se šíří pověsti, že tohoto dne „to začne". Budou se snažit vyvolat nějaký menší incident, aby mohlo být ihned nasazeno vojsko a městu pohroženo bombardováním, aby bylo možno odzbrojit národní gardy a uvěznit hlavní buřiče, zkrátka zatočit s námi jako s Mohučskými a Trevírskými.*

Důrazně varujeme kolínské dělníky před touto léčkou, kterou jim nastražila reakce. Prosíme je snažně, aby *nedali* staropruské straně *sebemenší záminku* k tomu, aby mohla v Kolíně zavést despotismus válečných zákonů. Žádáme je, nechť zejména dbají toho, *aby oba dny letnic uplynuly zcela v klidu*, a tak zmaří reakcionářům celý jejich plán.

Dáme-li reakci záminku k útoku, jsme ztraceni a povede se nám jako Mohučským. Donutíme-li ji, aby na nás zaútočila, a odváží-li se skutečně zaútočit, budou mít Kolínští příležitost dokázat, že ani oni neváhají obětovat krev a životy za vymoženosti 18. března.

Dodatek. Právě byly vydány tyto rozkazy:

Pro oba *dny letnic odpadá vyhlašování hesla* (zatímco obvykle bývá vyhlašováno zvlášť slavnostně). Vojsko *zůstane v kasárnách*, kde bude důstojníkům heslo oznámeno.

Baterie pevnostního dělostřelectva a dělostřelecké technické setniny, jakož i pěchotní posádka pevnůstek dostávají ode dneška

* Viz tento svazek, str. 34—35. *(Pozn. red.)*

kromě obvyklého denního přídělu chleba ještě čtyřdenní příděl dopředu, *takže vojsko je neustále zásobeno na osm dní.*

Dělostřelectvo *cvičí* již dnes večer v 7 hodin *s puškami.*

Napsal B. Engels 10. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 11 z 11. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

FRANKFURTSKÉ A BERLÍNSKÉ SHROMÁŽDĚNÍ SE PROHLAŠUJÍ ZA NEKOMPETENTNÍ

Kolín 11. června. *Obě shromáždění, frankfurtské i berlínské, slavnostně zaprotokolovala své prohlášení, že nejsou kompetentní. Frankfurtské shromáždění uznává svým hlasováním o šlesvicko-holštýnské otázce Spolkový sněm za nadřízenou instituci.*[49] *Berlínské shromáždění se tím, že se proti návrhu poslance Berendse usneslo přejít s odůvodněním k dennímu pořadu, nejen zříká revoluce;** *výslovně přiznává, že je povoláno jen dohodnout ústavu,* a tím uznává základní princip návrhu ústavy předloženého Camphausenovou vládou. Obě shromáždění se ohodnotila správně. Obě jsou – *nekompetentní.*

Napsáno 11. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 12—13 z 13. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Viz tento svazek, str. 85—96. *(Pozn. red.)*

BERLÍNSKÉ DEBATY O REVOLUCI

I

Kolín 13. června. Dohodovací shromáždění se konečně vyslovilo jednoznačně. Zřeklo se revoluce a uznalo teorii dohody.

Podstata věci, o níž se shromáždění mělo vyslovit, byla takováto:

18. března slíbil král ústavu, zavedl svobodu tisku s kaucemi a vyslovil se v několika návrzích v tom smyslu, že jednotu Německa lze uskutečnit tím, že Německo bude pohlceno Pruskem.

To byly ústupky z 18. března, redukované na svůj skutečný obsah. Že se Berlíňané s nimi spokojili, že táhli před zámek, aby za ně králi poděkovali, nejpřesvědčivěji dokazuje, jak nutná byla revoluce z 18. března. Nejen stát, také *občané* státu museli být revolucionováni. Poddanského ducha se mohli zbavit jen v krvavém osvobozovacím boji.

Revoluci vyvolalo známé „nedorozumění". K nedorozumění skutečně došlo. Útok vojska, boj, který trval 16 hodin, to, že lidu nezbývalo než vynutit si ústup vojska, je dostatečným důkazem, že lid ústupkům z 18. března vůbec *neporozuměl*.

Výsledky revoluce byly: na jedné straně ozbrojení lidu, spolčovací právo, skutečně dosažená svrchovanost lidu; na druhé straně zachování monarchie a Camphausenova a Hansemannova vláda, tj. vláda zástupců velké buržoasie.

Revoluce měla tedy dvojí výsledky, které se nutně musely rozcházet. Lid zvítězil, vydobyl si svobody jasně demokratické povahy; ale bezprostřední moc nepřešla do jeho rukou, nýbrž do rukou velké buržoasie.

Zkrátka, revoluce nebyla dokončena. Lid připustil, aby se

vytvořila vláda velké buržoasie, a zástupci velké buržoasie ukázali hned, oč jim jde, tím, že nabídli spolek staropruské šlechtě a byrokracii. Arnim, Kanitz a Schwerin vstoupili do vlády.

Velká buržoasie, odjakživa protirevoluční, uzavřela ze strachu před lidem, tj. před dělníky a demokratickou buržoasií, obranný a útočný spolek s reakcí.

Spojené reakční strany zahájily boj proti demokracii tím, že *uvedly revoluci v pochybnost*. Popíralo se vítězství lidu; byl vyroben známý seznam „sedmnácti zabitých vojáků"; bojovníci z barikád byli všemožně očerňováni. To však zdaleka nebylo všechno. Vláda dala skutečně svolat Spojený zemský sněm, jehož svolání bylo ohlášeno už před revolucí, a post festum inscenovala zákonný přechod z absolutismu ke konstitučnímu zřízení. Tím revoluci přímo popřela. Pak vynalezla teorii dohody, tím popřela revoluci znovu a zároveň i svrchovanost lidu.

Revoluce byla tedy skutečně uvedena v pochybnost; mohlo se to stát proto, že byla jen poloviční revolucí, jen počátkem dlouhodobého revolučního hnutí.

Nemůžeme se zde zabývat otázkou, proč a jak dalece je dnešní panství velké buržoasie v Prusku nutným přechodným stupněm k demokracii a proč se velká buržoasie po svém nastolení ihned přidala k reakci. Zatím jen konstatujeme, že tomu tak je.

Dohodovací shromáždění se pak mělo vyjádřit, uznává-li revoluci či ne.

Avšak uznat za těchto okolností revoluci znamenalo uznat demokratickou stránku revoluce na rozdíl od velké buržoasie, která ji chtěla zkonfiskovat.

Uznat revoluci znamenalo uznat v této chvíli právě *polovičatost* revoluce, a tím uznat demokratické hnutí, namířené proti některým výsledkům revoluce. Znamenalo to přiznat, že Německo je v revolučním pohybu, v němž sice Camphausenova vláda, teorie dohody, nepřímé volby, panství velkých kapitalistů a výsledky činnosti samého shromáždění mohou být nutnými přechodnými stadii, ale ne konečnými výsledky.

O uznání revoluce debatovaly obě strany ve sněmovně široce a dlouze a s velkým zájmem, mělo to však překvapivě málo ducha.

Stěží najdeme bezútěšnější četbu, než jsou tyto mnohomluvné debaty, přerušované co chvíli hlomozem nebo hašteřením o jemnůstky jednacího řádu. Místo prudké vášnivosti stranického boje – chladný klid, hrozící co chvíli, že sklouzne do konversačního tónu; místo břitkých argumentů, jež tnou do živého, rozvláčné zmatené povídání, v němž se semele páté přes deváté; místo trefných odpovědí nudné moralisování o podstatě a povaze mravnosti.

Ani levice se v této debatě nijak zvlášť nevyznamenala. Její řečníci se většinou opakují; nikdo si netroufá jít věci opravdu na kloub a vystoupit otevřeně revolučně. Mají strach, aby někde nenarazili, aby někoho neurazili nebo nevystrašili. Kdyby bojovníci z 18. března nebyli projevili v boji víc energie a vášně než pánové z levice v debatě, zle by bylo s Německem.

II

Kolín 14. června. Debatu zahájil poslanec *Berends* z Berlína podáním tohoto návrhu:

„Uznávajíc revoluci, prohlašuje shromáždění, že bojovníci z 18. a 19. března se velmi zasloužili o vlast."

Forma návrhu, starořímsky lakonické znění, převzaté velkou francouzskou revolucí, byla velice vhodně volena.

O to nevhodnější však byl způsob, jak pan *Berends* svůj návrh odůvodňoval. Nemluvil revolučně, nýbrž smířlivě. Měl tu před shromážděním reakcionářů vystoupit jako mluvčí spravedlivého hněvu potupených barikádníků, zatím si však zcela klidně a suše vykládal, jako by byl ještě učitelem berlínského řemeslnického spolku. Měl obhajovat zcela prostou a jasnou věc, a zatím je jeho výklad to nejzmatenější, co jsme kdy četli.

Pan *Berends* začíná takto:

„Pánové! Uznání revoluce je zcela v povaze věci (!). Naše shromáždění je samo výmluvným uznáním velkého hnutí, které prošlo všemi civilisovanými zeměmi Evropy. Shromáždění vzešlo z této revoluce, jeho existence je tedy faktickým uznáním revoluce."

Předně. Nejde vůbec o to uznat všeobecně jako skutečnost „velké hnutí, které prošlo všemi civilisovanými zeměmi Evropy"; to by bylo zbytečné a nic by to neříkalo. Jde spíše o to uznat za pravou, skutečnou revoluci berlínské pouliční boje, které se označují za vzpouru.

Za druhé. Berlínské shromáždění je ovšem po jedné stránce „*uznáním*" revoluce potud, že nebýt berlínských pouličních bojů, nebyla by tu žádná „dohodnutá", nýbrž nanejvýš jen naoktrojo-

vaná ústava. Ale tím, jak bylo shromáždění svoláno, tím, že mu Spojený zemský sněm a vláda daly mandát, stalo se zároveň *popřením* revoluce. Shromáždění, které stojí „na půdě revoluce", se nedohaduje, nýbrž dekretuje.

Za třetí. Shromáždění uznalo teorii dohody již hlasováním o adrese a zřeklo se revoluce, když hlasovalo proti uspořádání průvodu k hrobu padlých bojovníků.[50] Zřeklo se revoluce už tím, že vůbec „sněmovalo" vedle frankfurtského shromáždění.

Návrh pana Berendse byl tedy fakticky už dvakrát zamítnut. Nyní, když se shromáždění mělo k němu jasně vyslovit, musel tím spíše padnout.

Protože shromáždění bylo vysloveně reakční a bylo jisté, že lid od něho už nemůže nic očekávat, bylo v zájmu levice, aby menšina *pro* návrh byla co nejmenší a zahrnovala jen nejradikálnější poslance.

Pan *Berends* tedy vůbec nemusel dělat okolky. Měl vystoupit co nejrozhodněji, co nejrevolučněji. Místo aby lpěl na ilusi, že toto shromáždění je ústavodárné a chce jím být, že *stojí* na půdě revoluce, měl mu říci do očí, že se revoluce již nepřímo zřeklo, a vyzvat je, aby to nyní učinilo otevřeně.

Avšak nejen poslanec Berends, nýbrž vůbec ani jediný z řečníků levice se neřídil touto politikou, jedině vhodnou pro demokratickou stranu. Oddali se ilusi, že se jim podaří přemluvit shromáždění k revolučnímu kroku. Dělali proto ústupky, chlácholili, mluvili o smíření, a tím se *sami* revoluce zřekli.

Pan *Berends* vykládá dál nadmíru koženě a nadmíru chladně o revolucích vůbec a berlínské zvlášť. Ve svém projevu se také zmiňuje o námitce, že revoluce byla zbytečná, protože král už předtím všechno povolil. Odpovídá na ni:

„Ovšemže Jeho Veličenstvo král *mnohé* povolil... Byl však tímto povolením lid uspokojen? Byla nám dána záruka, že tento slib bude opravdu uskutečněn? *Domnívám se*, že této záruky bylo dosaženo teprve... po boji! ... Je prokázáno, že takováto přeměna státu se může zrodit a být upevněna jen ve velkých katastrofách boje. Jedna významná věc však ještě nebyla 18. března povolena; je to ozbrojení lidu... Teprve když se lid ozbrojil, cítil se zabezpečen proti možným nedorozuměním... Boj je *tedy* (!) ovšem *něco jako přírodní jev* (!), ale jev nutný... katastrofa, v níž se přeměna státního života stává skutečností, pravdou."

Z tohoto dlouhého, zmateného výkladu, plného opakování, zcela jasně vysvítá, že pan *Berends* naprosto nemá jasno o výsledcích a nutnosti revoluce. Z jejích výsledků zná jen „záruku" slibů z 18. března a „ozbrojení lidu"; nutnost revoluce konstruuje filosofickou cestou, tím že „záruku" ještě jednou opisuje vznešeným stylem, a nakonec ujišťuje, že se žádná revoluce nedá provést bez revoluce.

Revoluce byla nutná – to snad přece znamená jen to, že byla nutná k dosažení toho, čeho jsme nyní dosáhli. Nutnost revoluce je přímo úměrná jejím výsledkům. Ale protože pan *Berends* nemá o těchto výsledcích jasno, musí se ovšem uchylovat k nabubřelému ujišťování, aby vykonstruoval její nutnost.

Jaké byly výsledky revoluce? Nebyla to „záruka" slibů z 18. března, nýbrž naopak zvrácení těchto slibů.

18. byla slíbena monarchie, v níž si šlechta, byrokracie, armáda a kněží ponechají otěže vlády, ale velké buržoasii *darovanou* konstituci a svobodou tisku s kaucemi dovolí kontrolu. Pro lid – německé prapory, německé loďstvo, německou spolkovou vojenskou povinnost místo pruských.

Revoluce svrhla všechny sloupy moci absolutní monarchie, šlechtu, byrokracii, armádní špičky a duchovenstvo. Přivedla k moci jedině velkou buržoasii. Dala lidu zbraň tiskové svobody bez kaucí, spolčovací právo a aspoň zčásti také materiální zbraň – mušketu.

To však není ještě hlavní výsledek. Lid, který bojoval a zvítězil na barikádách, to není ten lid, který 18. března táhl ke královskému zámku, kde ho útok dragounů poučil, co znamenají dané ústupky. Je schopen docela jiných věcí, má zcela jiný postoj k vládě. Nejdůležitější vymožeností revoluce je *revoluce sama.*

„Jako Berlíňan mohu snad říci, že to pro nás bylo *bolestné*" (a nic víc?)... „vidět, jak se tento boj hanil... Navazuji na slova pana ministerského předsedy, který... pravil, že je věcí velkého národa a všech jeho představitelů *shovívavosti* uvažovat o *smíření*. *Na tuto shovívavost apeluji*, když na vás jako zástupce Berlína žádám uznání 18. a 19. března. Berlínský lid se celou dobu po revoluci choval zajisté velmi důstojně a čestně. Je možné, že došlo k ojedinělým výstřelkům... a tak *se domnívám*, že by bylo *na místě*, aby shromáždění prohlásilo, atd. atd."

K tomuto zbabělému závěru, jenž se zříká revoluce, můžeme pouze dodat, že po takovémto zdůvodnění návrh nezasluhoval než propadnout.

III

Kolín 14. června. První pozměňovací návrh, který byl podán proti Berendsovu návrhu, vděčí za své krátké trvání panu poslanci *Brehmerovi*. Bylo to rozvláčné loajální prohlášení, v němž se 1) uznávala revoluce, 2) uznávala teorie dohody, 3) uznávali všichni, kdo přispěli k provedenému převratu, a 4) uznávala velká pravda, že

ni kůň, ni jezdcové
nechrání strmou výš,
kde stojí král — [51],

čímž se konečně dostalo revoluci ryze pruského výrazu. Hodný pan řídící *Brehmer* se chtěl zachovat všem stranám, ale ty všechny vespolek nechtěly o něm ani slyšet. Jeho pozměňovací návrh byl bez diskuse vzat z pořadu a pan Brehmer odešel s veškerou resignací zklamaného lidumila.

Na tribunu vstupuje pan *Schulze* von Delitzsch. Pan Schulze je rovněž obdivovatelem revoluce, avšak neobdivuje ani tak barikádníky jako spíš lidi zítřka, takzvané muže z „lidu" na rozdíl od „bojovníků". Pan Schulze si přeje, aby bylo zvlášť oceněno „chování lidu *po* boji". Jeho nadšení neznalo mezí, když slyšel

„o umírněnosti a rozvaze lidu, když už proti němu nestál žádný protivník (!)... o vážnosti, o smířlivosti lidu... o jeho postoji vůči dynastii... viděli jsme, že lid si byl dobře vědom, že v těchto okamžicích *hledí přímo tváří v tvář dějinám*!!"

Pan *Schulze* nehoruje tolik pro revoluční činnost lidu *v* boji jako spíš pro jeho naprosto ne revoluční nečinnost *po* boji.

Uznávat velkomyslnost lidu po revoluci může znamenat pouze dvojí.

Buď je to urážka lidu; neboť pro lid by bylo urážkou klást mu za zásluhu, že se *po* vítězství nedopouští násilností.

Nebo to znamená uznat, že lid po vítězství zbraní ochabl, a tím umožňuje reakci, aby se znovu vzchopila.

Aby pan Schulze „oboje spojil", vyjádřil svůj „obdiv hraničící s nadšením" nad tím, že se lid předně choval slušně a za druhé umožnil reakci, aby se vzpamatovala.

„Postoj lidu" záležel v tom, že lid nedělal nic jiného než nadšeně „hleděl přímo tváří v tvář dějinám", zatímco měl dějiny dělat; že pro samý „postoj", „umírněnost", „rozvahu", „hlubokou vážnost" a „neuhasitelný zápal" neměl čas dát pozor, aby mu ministři kus po kuse nezašantročili vydobytou svobodu; že prohlásil revoluci za hotovou, místo aby v ní pokračoval. Jak docela jinak si vedli Vídeňané, kteří naráz přemohli reakci a vydobyli si teď místo dohodovacího říšského sněmu sněm *ústavodárný*![52]

Pan *Schulze* (von Delitzsch) uznává tedy revoluci za podmínky, že ji neuznává. Za to sklidil hřímavý potlesk.

Po malém intermezzu o jednacím řádu vystoupil na tribunu sám pan *Camphausen*. Poznamenává, že podle Berendsova návrhu „má se shromáždění vyjádřit o jedné *ideji*, má ji posoudit". Revoluce je pro pana Camphausena jen „*idea*". „Ponechává" tedy shromáždění na vůli, zda to chce učinit. O věci samé podle jeho soudu „snad nepanuje nějak závažnější různost mínění", podle všeobecně známé skutečnosti, že hádají-li se dva němečtí občané, vždycky spolu au fond* souhlasí.

„Má-li tu být opakováno, že... nastalo období, které *musí přinést*" (tedy ještě nepřineslo) „závažné přeměny, nemůže s tím být nikdo víc srozuměn než já.

Má-li naproti tomu být řečeno, že stát a státní moc ztratily své právní odůvodnění, že *došlo k násilnému převratu stávající moci*... pak proti takovému výkladu protestuji."

Pan Camphausen viděl dosud svou hlavní zásluhu v tom, že znovu navázal přetrženou nit zákonnosti; nyní tvrdí, že nikdy přetržena nebyla. Ať tomu fakta sebevíc odporují – dogma o nepře-

* — v podstatě. *(Pozn. red.)*

tržitém zákonném přecházení moci od Bodelschwingha až ke Camphausenovi se nestará o fakta.

„Chce-li se tím naznačit, že stojíme na prahu poměrů, jaké známe z dějin anglické revoluce v 17. a francouzské v 18. století, poměrů, jejichž konečným stadiem je přechod moci do rukou diktátora,"

pak musí pan Camphausen rovněž protestovat.

Náš hloubavý přítel dějin si ovšem nesměl nechat ujít příležitost, aby při berlínské revoluci rozpředl úvahy, které německý občan poslouchá tím raději, čím častěji je čítal u Rottecka. Berlínská revoluce nesměla být revolucí už proto, že by jinak musela zrodit nějakého Cromwella nebo Napoleona, proti čemuž pan Camphausen protestuje.

Pan Camphausen dovoluje nakonec svým dohodovačům, aby „vyjádřili své *city* k obětem *osudné srážky*", poznamenává však, že tu „podstatně a mnoho záleží na výrazu", a byl by rád, kdyby se celá záležitost postoupila komisi.

Po dalším incidentu kvůli jednacímu řádu vystupuje konečně řečník, který dovede chytit za srdce a pohnout ledvím, protože jde věci na kloub. Je to jeho důstojnost pan pastor *Müller* z Wohlau, který je pro Schulzův dodatek. Pan pastor *nechce* shromáždění *dlouho* „*zdržovat*", chce „jen pohovořit o jednom velmi *podstatném* bodu".

Za tím účelem klade pan pastor shromáždění tuto otázku:

„Zmíněný návrh nás přivedl do *morální* oblasti, a bereme-li jej nikoli v jeho *povrchu*" (jak se věci berou *v* jejich povrchu?), „nýbrž v jeho *hloubce*" (existuje prázdná hloubka tak jako prázdné žvanění), „nebudeme moci než uznat, ať je toto pomyšlení sebetěžší, že nejde o nic víc a o nic méně než o mravní uznání povstání; *táži se proto: je povstání mravné nebo není?*"

Nejde o politickou stranickou otázku, nýbrž o něco mnohem, mnohem důležitějšího; o problém teologicko-filosoficko-morální. Shromáždění nemá dohodnout s korunou ústavu, nýbrž morálně filosofický systém. „Je povstání mravné nebo ne?" V tom to všechno je. A co odpověděl pan pastor napjatě naslouchajícímu shromáždění?

„*Domnívám se však*, že *není naší věcí rozhodovat* zde tento vznešený mravní princip"!!

Pan pastor šel věci na kloub jen proto, aby prohlásil, že na žádný kloub nemůže přijít.

„Přemýšlelo o tom mnoho *hlubokomyslných* mužů, a přece nedospěli *k žádnému určitému rozhodnutí*. Ani nám se to neujasní během krátké debaty."

Shromáždění je ohromeno. Pan pastor mu předkládá mravní problém s břitkostí a vážností, jíž si předmět žádá; předkládá jej, aby vzápětí prohlásil, že problém je neřešitelný. Dohodovači si museli v této tísnivé situaci připadat opravdu už jako „na půdě revoluce".

Byl to však jen pouhý manévr duchovních pastýřů, jímž chtěl pan pastor přivést shromáždění k pokání. Má již pro zdrcené shromáždění přichystánu krůpěj balzámu:

„Mám za to, že existuje ještě třetí hledisko, jehož si zde musíme všimnout: zmíněné oběti 18. března *jednaly ve stavu, který nedovoluje mravní rozhodování*"!!

Bojovníci z barikád byli tedy nepříčetní.

„Tážete-li se mne však, zda je pokládám za *mravně oprávněné*, pak odpovídám rozhodně: *ano*!"

Tážeme se: dá-li se venkovský hlasatel slova božího zvolit do Berlína jen proto, aby svou moralisující kasuistikou nudil posluchačstvo, je to *mravné*, nebo to *není mravné*?

Poslanec *Hofer* protestuje jako pomořanský sedlák proti celé otázce:

„Neboť kdo byli ti vojáci? Nebyli to naši bratři a synové? Pomyslete jen, jakým dojmem bude působit, až otec na břehu moře" (staroslovansky: po more, tj. v Pomořanech) „uslyší, jak se tu jedná s jeho synem!"

Ať se vojsko chovalo jakkoli, ať se propůjčilo jako nástroj k nejhanebnější zradě – na tom nesejde, byli to naši pomořanští hoši, a proto třikrát sláva jim!

Poslanec *Schultz* z Wanzlebenu: Pánové, Berlíňany musíme uznat. Měli bezmeznou odvahu. Nejenže překonali strach z děl.

„Co znamená strach z toho být smeten *kartáčovou palbou* proti *nebezpečí* být vystaven krutému a možná potupnému trestu *jako účastník pouličních nepokojů*! *Odvaha*, které je třeba, aby někdo podstoupil *takový* boj, je tak vznešená, že *s ní vůbec nelze srovnávat* odvahu člověka stojícího před jícny děl!"

Němci tedy neprovedli před rokem 1848 proto žádnou revoluci, že se báli policejního komisaře.

Ministr *Schwerin* vystupuje s prohlášením, že odstoupí, bude-li Berendsův návrh přijat.

Elsner a *Reichenbach* mluví proti Schulzovu dodatku.

Dierschke poznamenává, že revoluci je nutno uznat, protože „boj mravní svobody není ještě dobojován" a protože shromáždění bylo rovněž „vyvoláno v život mravní svobodou".

Jacoby žádá „plné uznání revoluce se všemi důsledky". Jeho řeč byla nejlepší ze všech projevů na celém zasedání.

Konečně ke svému potěšení po tak důkladné dávce morálky, nudy, nerozhodnosti a smířlivosti vidíme, jak na tribunu vystupuje náš *Hansemann*. Teď konečně přece uslyšíme něco rozhodného, něco, co má hlavu a patu – ale kdež, také pan Hansemann mluví dnes vlídně a smířlivě. Má k tomu své důvody; nedělá nic, k čemu by neměl své důvody. Vidí, že shromáždění kolísá, že není jisté, jak dopadne hlasování, že se ještě nepřišlo na ten pravý pozměňovací návrh. Rád by debatu odložil.

Namáhá se proto seč je, aby mluvil co nejmírněji. Fakt je tu, nedá se popřít. Jenže jedni mu říkají revoluce, druzí „velké události". Nesmíme

„zapomínat, že zde nedošlo k *revoluci* jako v Paříži a předtím v Anglii, nýbrž k *ujednání* mezi korunou a lidem" (trochu divné ujednání s kartáči a kulkami!). „A právě proto, že my" (ministři) „v určitém ohledu nemáme námitek proti *podstatě věci* a že na druhé straně je třeba volit takový výraz, aby zůstala pokud možno zachována základna vlády, na níž stojíme,"

proto bude lépe, odložíme-li debatu, aby se ministři mohli poradit.

Co to muselo našeho Hansemanna stát, aby udělal takovýto obrat a připustil, že „základna", na níž vláda stojí, je tak vratká, že by ji mohl zvrátit pouhý „výraz"! Byl odškodněn jenom požitkem, že mohl z celé věci udělat opět *otázku důvěry*.

Debata tedy byla odložena.

IV

Kolín 14. června. – *Druhý den.* – Debata začíná opět tahanicemi o jednací řád. Poté vystupuje

pan *Zachariä*. Podává pozměňovací návrh, který má vyvést shromáždění ze slepé uličky. Konečně je nalezena formule vyhovující vládě:

„Shromáždění, majíc na zřeteli, že vznešený význam velkých březnových událostí, jimž spolu s královským souhlasem" (který byl sám „březnovou událostí", i když ne „velkou") „vděčíme za současný státoprávní stav, jakož i zásluhy, jež si oň" (totiž o královský souhlas) „získali bojující, jsou nesporné(!!) a kromě toho, že shromáždění nevidí svůj úkol v tom pronášet úsudky" (shromáždění má prohlásit, že nemá žádný úsudek!), „nýbrž v tom, aby *dohodlo s korunou ústavu*, přechází k dennímu pořadu."

Tento zmatený, bezpáteřný návrh, poklonkující na všechny strany, o němž se pan Zachariä samolibě domnívá, že v něm „každý, dokonce i pan Berends najde *všechno, co jen mohl sledovat* svým dobrým úmyslem, s nímž podával svůj návrh", tato sladkokyselá břečka, to je tedy ten „výraz", na jehož „základně" „stojí" a může stát Camphausenova vláda.

Pan pastor *Sydow* z Berlína, povzbuzen úspěchem svého kolegy Müllera, vystupuje také na kazatelnu. Víří mu hlavou mravní otázka. Co nemohl vyřešit Müller, dokáže vyřešit *on*.

„Pánové, dovolte mi, abych na tomto místě *ihned*" (to už kázal půl hodiny) „řekl to, k čemu mne pudí pocit povinnosti: bude-li debata pokračovat, pak nesmí podle mého mínění nikdo mlčet, dokud neučiní zadost svému svědomí. (Výborně!)

Dovolte mi osobní poznámku. *Můj názor* na revoluci je ten (k věci! k věci!), že dojde-li k revoluci, je revoluce pouze symptomem viny obou stran, vládnoucích i ovládaných. Toto" (tato ubohost, tento laciný způsob, jak se z věci vy-

kroutit) „je *vyšší mravní pohled* na věc, a (!) nám nepřísluší předbíhat *křesťansko-mravní soud* národa." (Co si ti pánové myslí, nač že tu jsou?) (Rozruch. Výkřiky: K dennímu pořadu!)

„Avšak, pánové," pokračuje neohrožený obránce vyššího mravního pohledu a nepředběhnutého křesťansko-mravního soudu národa, „nejsem toho názoru, že nemůže nastat doba, kdy politická sebeobrana (!) lidu propukne s nespoutaností přírodního živlu, a... potom jsem toho názoru, že *jednotlivec se jí může účastnit zcela mravním způsobem.*" (Chvála kasuistice, jsme zachráněni!) „*Ovšem, také i nemorálním způsobem* — to nechť je pak ponecháno jeho svědomí."!!

Bojovníci z barikád nepatří před soi-disant* Národní shromáždění, nýbrž do zpovědnice. Tím je věc vyřízena.

Pan pastor *Sydow* prohlašuje ještě, že má „odvahu", vykládá z hlediska vyššího mravního pohledu široce a dlouze o svrchovanosti lidu, je ještě třikrát přerušen netrpělivým lomozem a vrací se na své místo s blahým vědomím, že učinil zadost svému svědomí. Každý nyní ví, jakého názoru je pastor Sydow a jakého názoru není.

Pan *Plönnis* prohlašuje, ať se toho všeho nechá. Prohlášení utlučené tolika pozměňovacími a opravnými návrhy, vláčené tolika debatami a rozcupované tolika jízlivostmi, není už přece k ničemu. Pan Plönnis má pravdu. Nemohl však prokázat shromáždění horší službu, než když poukázal na tuto okolnost, na tento důkaz zbabělosti tolika poslanců na obou stranách.

Pan *Reichensperger* z Trevíru:

„Nejsme zde proto, abychom vytvářeli teorie a *dekretovali dějiny*, máme pokud možno *dějiny dělat.*"

Ani nápad! Schválením běžného denního pořadu se shromáždění usnáší, že je tu naopak proto, *aby se dějiny zatušovávaly*. To je ostatně také způsob, jak „dělat dějiny".

„Připomínám Vergniaudův výrok, že revoluce se chystá pozřít své vlastní děti."

Bohužel nikoli! Spíše se její vlastní děti chystají pozřít ji!

Pan *Riedel* objevil, že Berendsův návrh „*nelze chápat v prostém smyslu jeho slov*, nýbrž že se v něm skrývá spor zásad". A tato oběť „vyššího mravního pohledu" je tajný archivní rada a profesor!

A zase kráčí k pódiu další velebný pán. Je to pan *Jonas*, berlínský kazatel pro dámy. Zdá se, že opravdu pokládá shromáždění

* — takzvané. *(Pozn. red.)*

za auditorium dcerušek z lepších kruhů. Se vší vypínavou chvástavostí pravého žáka Schleiermacherova sype jednu banální frázi za druhou o tak vysoce důležitém rozdílu mezi revolucí a reformací. Ještě neskončil ani úvod ke svému kázání, a už byl třikrát přerušen; nakonec vyklopil svou velkou tirádu:

„Revoluce je něco, co se přímo příčí našemu současnému náboženskému a mravnímu vědomí... Revoluce je čin, který zajisté platil za velký a slavný u starých Řeků a Římanů, avšak v křesťanském světě..." (Prudké výkřiky. Všeobecný hluk. Esser, Jung, Elsner, předseda a nesčíslné hlasy zasahují do debaty. Konečně se oblíbený kazatel dostane opět k slovu:)

„Rozhodně upírám shromáždění právo hlasovat o náboženských a mravních principech; o těch nemůže hlasovat žádné shromáždění." (? A co konsistoř, co synoda?) „Chtít nadekretovat nebo prohlásit, že revoluce je vznešený mravní příklad nebo něco jiného" (tedy vůbec něco), „připadá mi právě tak, jako kdyby se shromáždění chtělo usnést, že je Bůh, nebo že žádný není, nebo že je jich mnoho."

Tak vida! Dámský kazatel šťastně převedl otázku opět na pole „vyššího mravního pohledu" a nyní ovšem tato otázka přísluší pouze protestantským koncilům nebo velkovýrobcům katechismů na synodě.

Chvála bohu! Po celé této záplavě mravnosti vystupuje na tribunu konečně náš *Hansemann*. U tohoto praktického ducha jsme si dokonale jisti před „vyšším mravním pohledem". Pan *Hansemann* smete celé to morální stanovisko jedinou pohrdavou poznámkou:

„Máme, ptám se vás, tolik času, abychom se mohli pouštět do takovýchto zásadních sporů?"

Pan Hansemann si vzpomíná, že včera mluvil jeden poslanec o nezaměstnaných dělnících. Pan Hansemann použije této poznámky k šikovnému obratu. Mluví o bídě pracující třídy, lituje pracujících pro jejich nouzi a ptá se:

„Co je příčinou všeobecné nouze? Domnívám se... že každý má pocit, že nic stávajícího není jisté, dokud nebudou upraveny naše státoprávní poměry."

Pan Hansemann mluví tentokrát z hloubi duše. Důvěra musí být obnovena! – volá – a nejlepší prostředek, jak obnovit důvěru, je zapřít revoluci. A nyní se pustí řečník vlády, která „nevidí žádnou reakci", do hrůzostrašného líčení, jak důležité je, aby reakce projevovala přátelské smýšlení.

„Zapřísahám vás, abyste napomáhali nastolit svornost mezi *všemi třídami*" (tím, že se hanobí třídy, které dělaly revoluci!); „zapřísahám vás, abyste se přičiňovali o svornost mezi lidem a vojskem; mějte na paměti, že ve vojsko skládáme své naděje, že si uhájíme nezávislost" (! v Prusku, kde je každý vojákem!); „uvažte, v jak těžkých poměrech jsme — nemusím vám to blíže vykládat, *pozorný čtenář novin*" (a to jsou zajisté všichni přítomní pánové) „*přizná*, že tyto poměry jsou těžké, *nadmíru těžké*. Nepokládám za vhodné vydávat v tomto okamžiku prohlášení, které zasejc v zemi *sítě sváru*... Proto, pánové, *smiřte* strany, nerozvířujte otázky, jimiž byste *provokovali odpůrce*, neboť k tomu *by jistě došlo*. Přijetí návrhu by mohlo mít *velmi neblahé následky*."

Jak se asi reakcionáři ušklíbali, když viděli, jak Hansemann, obvykle tak resolutní, nahání strach nejen shromáždění, ale i sám sobě!

Tento apel na strach velkoburžoů, advokátů a pánů řídících ve sněmovně působil víc než všechny dojemné řeči o „vyšším mravním pohledu". Věc byla rozhodnuta. D'Ester se ještě vrhl do boje, aby zmařil vzniklý dojem, leč marně: debata byla skončena a 196 hlasy proti 177 byl přijat Zachariášův odůvodněný návrh, aby se přešlo k dennímu pořadu.

Shromáždění tedy usoudilo samo o sobě, že nemá vlastní úsudek.

Napsal B. Engels 13.—14. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 14—17 ze 14.—17. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

POSTAVENÍ STRAN V KOLÍNĚ

Kolín 16. června. Před několika dny se tu konaly doplňovací volby, které jsou nejpádnějším důkazem toho, jak velice se změnilo postavení stran od všeobecných voleb.[53]

Pan policejní ředitel Müller, náhradník pro Frankfurt, byl zvolen v Gummersbachu za poslance do Berlína.

Volilo se mezi třemi kandidáty. Katolická strana kandidovala pana *Pellmanna*, konstituční strana (Měšťanský spolek[54]) pana advokáta *Faye*, demokratická strana pana advokáta *Schneidera II*, předsedu (stollwerkovské) Demokratické společnosti[55].

Při prvním hlasování (hlasovalo 140 volitelů) dostal pan Fay 29 hlasů, pan Pellmann 34 hlasy, pan Schneider 52 hlasy. Ostatní hlasy byly roztříštěny.

Při druhém hlasování (139 hlasů) dostal pan Fay 14 hlasů, pan Pellmann 59, pan Schneider 64 hlasy. Demokratická strana měla tedy stále ještě rostoucí většinu.

Konečně při třetím hlasování (138 hlasů) nedostal pan Fay už *ani jediný* hlas. Pan Schneider dostal 55 hlasů, pan Pellmann 75. Pánové z Měšťanského spolku dali tedy ze strachu před stollwerkovci své hlasy katolickému kandidátu.

Tato hlasování dokazují, jak velice se u nás změnila nálada veřejnosti. V hlavních volbách měli demokraté všude menšinu. V těchto doplňovacích volbách se demokratická strana ukázala nesporně jako nejsilnější ze tří stran, jež se účastnily volebního boje, a mohla být poražena pouze nepřirozenou koalicí obou ostatních. Nemáme katolické straně za zlé, že tuto

koalici přijala. Zdůrazňujeme pouze skutečnost, že *konstitucionalisté* zmizeli.

Napsáno 16. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 18. z 18. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DOHODOVACÍ ZASEDÁNÍ Z 15. ČERVNA

Kolín 17. června. Řekli jsme vám před několika dny:* Popíráte existenci revoluce. Ona však dokáže svou existenci druhou revolucí.

Události ze 14. června[56] jsou jen prvními záblesky této druhé revoluce a Camphausenova vláda se už poroučí. Dohodovací shromáždění odhlasovalo důvěru berlínskému lidu tím, že se postavilo pod jeho ochranu.[57] Je to opožděné uznání březnových bojovníků. Záležitost ústavy vzalo shromáždění z rukou ministrů a snaží se „dohodnout" ji s lidem tím, že jmenuje komisi k přezkoumání všech petic a adres týkajících se ústavy. Je to dodatečné odvolání jeho prohlášení o vlastní nekompetenci.** Shromáždění slibuje, že vypracování ústavy zahájí činem, odstraněním nejspodnějšího základu staré budovy – feudálních poměrů, ležících jako břemeno na venkovu. Je to slib z noci na 4. srpna.[58]

Zkrátka: dohodovací shromáždění se 15. června zřeklo své vlastní minulosti právě tak, jako se 9. června zřeklo minulosti lidu. Zažilo svůj 21. březen.[59]

Bastila však ještě není dobyta.

Mezitím se sem z východu nezadržitelně blíží apoštol revoluce. Stojí již před branami Toruně. Je to *car. Car zachrání německou revoluci tím, že ji zcentralisuje.*

Napsáno 17. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 18 z 18. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Viz tento svazek, str. 82–84. *(Pozn. red.)*
** Viz tento svazek, str. 61. *(Pozn. red.)*

PRAŽSKÉ POVSTÁNÍ

Kolín 17. června. Nová poznaňská krvavá lázeň se připravuje v *Čechách*. Rakouská soldateska utopila možnost pokojného soužití Čech a Německa v české krvi.

Kníže Windischgrätz dal na Vyšehradě a na Hradčanech postavit děla proti Praze. Soustřeďuje se vojsko a chystá se útok proti Slovanskému sjezdu[60] a proti Čechům.

Lid se dovídá o těchto přípravách. Proudí k sídlu knížete a žádá zbraně. Nedostane je. Nepokoj stále vzrůstá, ozbrojené i neozbrojené masy rostou. Vtom třeskne z hostince proti paláci vojenského velitele výstřel a kněžna Windischgrätzová klesne smrtelně zraněna. Ihned je dán rozkaz k útoku, granátníci vyrazí a zatlačí davy lidu. Ale všude vyrůstají barikády a zadržují vojsko. Vojáci přitáhnou děla a smetou barikády kartáčovou palbou. Krev teče proudem. Celou noc z 12. na 13. června a ještě 13. se neustále bojuje. Konečně se vojákům podaří obsadit široké ulice a zatlačit lid do těsnějších čtvrtí, kde nelze použít dělostřelectva.

Tolik naše poslední zprávy. Dodává se k tomu, že mnozí účastníci Slovanského sjezdu byli zesílenou stráží eskortováni z města. Soudě podle toho vojsko aspoň částečně zvítězilo.

Ať už povstání skončí jakkoli, jediným možným východiskem nyní zůstává vyhlazovací válka Němců proti Čechům.

Němci musí ve své revoluci pykat za hříchy celé své minulosti. Pykali za ně už v Itálii. V Poznani si znovu vysloužili prokletí celého Polska. A teď k tomu přibývají ještě Čechy.

Francouzi si dovedli i tam, kam přišli jako nepřátelé, získat uznání a sympatie. Němci nejsou nikde uznáváni, nikde se nesetkávají se sympatiemi. I tam, kde vystupují jako velkomyslní apoštolové svobody, narazí jen na trpký výsměch.

A po zásluze. Národ, který se po celou svou minulost dal zneužívat jako nástroj útlaku proti jiným národům, takový národ musí nejprve dokázat, že se skutečně stal revolučním. A musí to dokázat jinak než několika polovičatými revolucemi, které nemají jiný výsledek než ten, že zachovávají v jiné podobě dřívější nerozhodnost, slabost a nejednotnost – revolucemi, při nichž si takový Radecký klidně zůstává v Miláně, Colomb a Steinäcker v Poznani, Windischgrätz v Praze a Hüser v Mohuči, jako by se nebylo nic stalo.

Revoluční Německo se mělo – zejména vůči sousedním národům – zříci celé své minulosti. Mělo zároveň s vlastní svobodou proklamovat svobodu národů, které dosud utlačovalo.

A co *učinilo* revoluční Německo? Plně ratifikovalo staré utlačování Itálie, Polska a teď také Čech německou soldateskou. Kounicovi a Metternichovi je dáno za pravdu.

A pak Němci chtějí, aby jim Češi důvěřovali?

A pak se Čechům zazlívá, že se nechtějí připojit k národu, který v době, kdy se sám osvobozuje, potlačuje a znásilňuje jiné národy?

Zazlívá se jim, že nechtějí obeslat shromáždění, jako je naše ubohé, zbabělé frankfurtské „národní shromáždění", třesoucí se před svou vlastní svrchovaností?

Zazlívá se jim, že se zříkají impotentní rakouské vlády, která je tu ve své bezradnosti a bezmocnosti zřejmě jen k tomu, aby pouze konstatovala, že se Rakousko rozpadá, a nebyla s to tomu zabránit nebo to aspoň organisovat? Vlády, která je sama příliš slabá, aby mohla osvobodit Prahu od děl a vojáků takového Windischgrätze?

Ale nejvíc k politování jsou sami stateční Češi. Ať už zvítězí nebo budou poraženi, jejich záhuba je jistá. Čtyřstaletý útlak Čechů Němci, který nyní pokračuje v pražských pouličních bojích, vehnal Čechy do náručí Rusům. Ve velikém boji mezi Západem a Východem Evropy, který vbrzku – snad za několik týdnů – vypukne, postaví neblahý osud Čechy na stranu Rusů, na stranu despotismu proti revoluci. Revoluce zvítězí a první, koho rozdrtí, budou Češi.

Touto záhubou Čechů jsou vinni opět Němci. Neboť Němci je zradili Rusku.

Napsal B. Engels 17. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 18 z 18. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ZATČENÍ VALDENAIROVO. — SEBALDT

Kolín. Berlínské dohodovací shromáždění, jak známo, odložilo jednání o Wenceliově dotazu ve věci zatčení *Viktora Valdenaira*, poslance za trevírský okres. A z jakého důvodu! Protože se v archivech starého pruského zákonodárství nenajde žádný *zákon* o nedotknutelnosti zástupců lidu, samozřejmě, tak jako v tom starém skladu haraburdí pruských dějin nejsou ani žádní představitelé lidu. Co snazšího než potom z téhož důvodu škrtnout v zájmu eráru všechny vymoženosti revoluce! Samozřejmé nároky, potřeby a práva revoluce nemohou být ovšem sankcionovány zákonodárstvím, jehož základy právě tato revoluce vyhodila do povětří. Od chvíle, kdy existují pruští zástupci lidu, existuje i jejich *nedotknutelnost*. Nebo je snad další existence celého dohodovacího shromáždění závislá na vrtochu nějakého policejního presidenta nebo soudního dvora? Ovšem, pánové *Zweiffel*, *Reichensperger* a ostatní porýnští právníci, kteří udělají z každé politické otázky procedurální spor a Valdenairův případ si nedali ujít, aby při této příležitosti nevyrukovali se svým hnidopišským důvtipem a neomezenou servilností, ti jsou před takovouto nahodilostí plně zabezpečeni.

Při této příležitosti máme dotaz k panu Reichenspergerovi II: Nemá se snad pan Reichensperger stát po panu Schaubergovi, který od 1. července 1848 odchází do pense, *předsedou komory v Kolíně*?

Valdenaire byl zatčen, právě když nastupoval do poštovního dostavníku odjíždějícího do *Merzigu*, kde se měly konat volby *poslance do frankfurtského shromáždění*. Valdenaire měl jistou velkou většinu hlasů. Co pohodlnějšího, má-li se zabránit volbám, které slibují nežádoucí výsledek, než zatknout kandidáta! A vláda, aby

zůstala důsledná, nepovolává jeho zástupce *Gräffa*, přes jeho reklamace, a tak tedy zůstává 60 000 obyvatel, kteří jí nejsou vhod, nezastoupeno. Radíme panu Gräffovi, aby se odebral do Berlína o své újmě.

Nakonec nemůžeme situaci v Trevíru charakterisovat lépe, než otiskneme-li *výstrahu* všemocného pana *Sebaldta*, královského zemského rady a trevírského vrchního starosty.

VÝSTRAHA

Již po několik večerů za sebou docházelo na veřejných místech a ulicích ve městě k srocování neobyčejně početných davů lidu, což vyvolávalo u některých bázlivých lidí domnění, že se připravují demonstrace, porušující veřejný pořádek a klid. Nepatřím k těm bázlivým a docela se mi to líbí, když je pouliční provoz naprosto nenucený. Kdyby však proti očekávání napadlo některé nezralé hlavy zneužít tohoto provozu k výtržnostem a urážlivým výpadům, byl bych nucen důrazně požádat lepší část veřejnosti, aby se neprodleně isolovala od těchto živlů, neboť proti vážnému porušování pořádku bude vážně zakročeno a bylo by mi líto, kdyby při nastalém konfliktu utrpěl újmu neopatrný místo viníka.

Trevír 16. června 1848

Královský zemský rada a vrchní starosta
vládní rada *Sebaldt*

Jak bodře, jak patriarchálně píše tato vysoce postavená osoba! „*Docela se mi to líbí, když je pouliční provoz naprosto nenucený.*“ To je sympatické, že pan Sebaldt má takovou zálibu!

Bázlivci se obávají demonstrací. Trevírský diktátor má pro strach uděláno. Musí však ukázat svou moc, musí z přeludů strašpytlů udělat *úřední domněnku*, aby se mohlo proti *vážnému* porušování pořádku zakročit s patřičnou *vážností*.

Jak překvapujícím způsobem se u tohoto velkého muže spojuje vážnost s bodrostí! Pod ochranou této vážně bodré *prozřetelnosti* mohou ti *lepší* z Trevírských klidně spát.

Napsáno 18. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 19 z 19. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DOHODOVACÍ ZASEDÁNÍ ZE 17. ČERVNA

Kolín 19. června. „Ničemu se nenaučili a nic nezapomněli“ – tato slova platí o Camphausenově vládě stejně jako o Bourbonech.

14. června vtrhne lid do zbrojnice, pobouřen tím, že se dohodovači zřekli revoluce. Chce mít nějakou záruku proti Národnímu shromáždění a ví, že nejlepší zárukou jsou zbraně. Zbrojnice je vzata útokem a lid se sám ozbrojuje.

Dobytí zbrojnice – událost, která nemá přímé výsledky, revolucc, jež se zastavila na půl cestě – přesto způsobilo, že:

1) třesoucí se shromáždění odvolalo své usnesení z minulého dne a prohlásilo, že se staví pod ochranu berlínského obyvatelstva;

2) opustilo vládu v životně důležité otázce a většinou 46 hlasů nechalo propadnout Camphausenův návrh ústavy;

3) vláda se ihned začala úplně rozpadávat, ministři Kanitz, Schwerin a Auerswald odstoupili (z nich je zatím jen Kanitz definitivně nahrazen Schreckensteinem) a pan Camphausen si teprve 17. června vyžádal od shromáždění třídenní lhůtu, aby svůj rozpadlý kabinet zase doplnil.

To všechno způsobil útok na zbrojnici.

A v téže době, kdy se *důsledky* samovolného ozbrojení lidu tak názorně projevují, troufá si vláda právě tento čin lidu odsuzovat! V téže době, kdy shromáždění a vláda uznávají povstání, jsou účastníci povstání stíháni, používá se proti nim staropruských zákonů, ve shromáždění se po nich hází blátem a mluví se o nich jako o sprostých zlodějích!

Téhož dne, kdy se vystrašené shromáždění staví pod ochranu těch, kdo dobyli zbrojnice, jsou tito bojovníci prohlášeni výnosy

pánů *Griesheima* (komisaře ministerstva války) a *Temma* (státního návladního) za „lupiče" a „sprosté zloděje". „Liberální" pan Temme, kterému revoluce umožnila návrat z vyhnanství, začíná přísně stíhat ty, kdo chtějí pokračovat v revoluci. *Korn*, *Löwinsohn* a *Urban* jsou zatčeni. Po celém Berlíně stíhá jedna domovní prohlídka druhou. Kapitán *Natzmer*, který správně odhadl situaci a ihned pochopil, že musí odtáhnout ze zbrojnice, člověk, který svým pokojným ústupem uchránil Prusko před novou revolucí a ministry před velkým nebezpečím – tento člověk je postaven před válečný soud a souzen podle vojenských předpisů, které jej odsuzují k smrti.

Dohodovači se už také vzpamatovali z úleku. Na zasedání 17. června se zříkají bojovníků, kteří útočili na zbrojnici, právě tak jako se 9. června zřekli bojovníků z barikád. Na tomto zasedání 17. června se přihodilo toto:

Pan Camphausen prohlásil, že shromáždění nyní vyloží, jak se všechno sběhlo, aby mohlo rozhodnout, má-li být na vládu pro útok na zbrojnici vznesena žaloba.

Ovšem, byl tu důvod žalovat ministry, ale ne proto, že připustili útok na zbrojnici, nýbrž proto, že jej *vyvolali* tím, že zašantročili jeden z nejvýznamnějších výsledků revoluce – ozbrojení lidu.

Po panu Camphausenovi vystupuje pan *Griesheim*, komisař ministerstva války. Zevrubně popisuje zbraně uložené ve zbrojnici, zejména pušky „zcela nového typu, výhradní tajemství Pruska", zbraně „historického významu" a všelijaké jiné pamětihodnosti. Popisuje, jak byla zbrojnice hlídána: nahoře 250 vojáků, dole občanská garda. Poukazuje na to, že přísun a odsun zbraní ze zbrojnice jako hlavního skladiště celého pruského státu téměř nebyl březnovou revolucí přerušen.

Po všech těchto předběžných poznámkách, jimiž se vynasnažil získat sympatie dohodovačů pro tak nesmírně zajímavou instituci, jako je zbrojnice, přichází konečně k událostem z 14. června.

Lidé byli neustále upozorňováni na zbrojnici, na to, že se z ní odesílají zbraně; říkalo se jim, že zbraně prý patří jim.

Ovšemže zbraně patřily lidu; předně jako národní majetek

a za druhé jako součást práva na ozbrojení, které si lid vydobyl a které mu bylo zaručeno.

Pan Griesheim „může s určitostí prohlásit, že první vystřelil dav na občanskou gardu".

Toto tvrzení se jako kapka kapce podobá báchorce o „sedmnácti vojácích" zabitých v březnových dnech.

Pan Griesheim vypravuje dále, jak lid vtrhl do zbrojnice, jak občanská garda ustoupila a nato „bylo *ukradeno* 1100 pušek nejmodernějšího typu, což znamená nenahraditelnou ztrátu"(!) Kapitána Natzmera prý přemluvili, aby ustoupil, to jest, aby „*porušil svou povinnost*"; a vojsko ustoupilo.

A nyní dochází pan komisař ministerstva války ve své zprávě k místu, při němž mu jeho staropruské srdce krvácí; lid znesvětil svatyni starého Pruska. Poslyšte jen:

„V horních místnostech zbrojnice se teď rozpoutaly *úplné hrůzy: kradlo se, loupilo a ničilo.* Nové zbraně shazovali dolů a rozbíjeli je, *starobylé zbraně* nenahraditelné ceny, pušky vykládané stříbrem a slonovinou, důmyslné, těžko nahraditelné modely děl byly zničeny; *trofeje a prapory dobyté krví lidu,* k nimž se *víže čest národa, byly roztrhány a zhanobeny!*" (Všeobecné rozhořčení; všichni volají: fuj! fuj!)

Toto rozhořčení starého mazáka nad frivolností lidu působí opravdu komicky. Lid páchal „úplné hrůzy" na starých piklhaubnách, landveráckých čákách a ostatním harampádí „nenahraditelné ceny"! „Nové zbraně" házel na dlažbu! Jaká „hrůza" pro podplukovníka zešedivělého ve službě, který se směl „novým zbraním" jen pokorně obdivovat ve zbrojnici, zatímco jeho pluk cvičil s odřenými a zašlými puškami. Lid zničil modely děl! Nechtěl by pan Griesheim, aby si lid při revoluci napřed natáhl glazé rukavičky? Ale to nejhroznější teprve přijde – trofeje starého Pruska byly zhanobeny a roztrhány!

Pan Griesheim nám tu podává zprávu o faktu, z něhož vyplývá, že berlínský lid projevil 14. června velmi správné revoluční cítění. Když berlínský lid pošlapal prapory dobyté u Lipska a Waterloo, zřekl se takzvaných osvobozeneckých válek. To první, co musí Němci ve své revoluci udělat, je skoncovat s celou svou hanebnou minulostí.

Ale staropruské shromáždění dohodovačů muselo ovšem křičet

„fuj! fuj!“ k činu, jímž lid poprvé revolučně vystoupil nejen proti svým utiskovatelům, ale také proti blýskavým ilusím své vlastní minulosti.

Přestože se pan Griesheim nad takovým zločinem tak čepýří a rozhořčuje, nezapomene poznamenat, že celá tato historie „stála stát 50 000 tolarů a zbraně pro několik praporů vojska“.

Pan Griesheim pokračuje:

„K útoku na zbrojnici nedošlo proto, že by se lid chtěl ozbrojit. Rozprodávali potom zbraně za pár grošů.“

Podle mínění pana Griesheima byl útok na zbrojnici pouze dílem hrstky zlodějů, kteří kradli pušky, aby je zase prodávali za kořalku. Proč ti „lupiči“ vydrancovali zrovna zbrojnici a ne bohaté obchody zlatníků a směnárníků – na tuto otázku zůstal pan komisař ministerstva války dlužen odpověď.

„Nešťastnému(!) kapitánovi byla projevena velmi živá účast, protože porušil svou povinnost jen proto, aby, jak se říká, neprolil krev občanů; jeho čin byl dokonce vylíčen jako hodný uznání a díků; dnes ho dokonce navštívila deputace, která žádá, aby jeho čin byl uznán jako hodný vděčnosti celé vlasti. (Rozhořčení.) Byli to poslanci různých klubů v čele s asesorem Schrammem. (Rozhořčení na pravici a výkřiky „fuj!“) Je jisté, že kapitán porušil první a nejpřednější povinnost vojáka — opustil své místo, přestože měl výslovnou instrukci, aby to bez zvláštního rozkazu nečinil. Namluvili mu, že odejde-li ze zbrojnice, zachrání trůn, že prý všechno vojsko opouští město a král že uprchl z Postupimi. (Rozhořčení.) *Jednal právě tak jako roku 1806 onen velitel*, který rovněž bez okolků vydal svěřenou mu pevnost, místo aby ji hájil. A co se týká námitky, že prý svým ústupem zabránil krveprolití, ta padá sama sebou; nikomu by nebyl zkřiven ani vlas na hlavě, neboť opustil své místo v okamžiku, kdy mu už ostatní část praporu spěchala na pomoc.“ (Výkřiky „výborně!“ na pravici, syčení na levici.)

Pan Griesheim ovšem opět zapomněl, že právě reservovanost kapitána Natzmera zachránila Berlín před novým ozbrojeným bojem, ministry před velkým nebezpečím a monarchii před pádem. Pan Griesheim je opět typickým podplukovníkem, nevidí v Natzmerově jednání nic jiného než porušení subordinace, zbabělé opuštění místa, zradu podle známého staropruského příkladu z roku 1806. Člověk, kterému monarchie děkuje za svou záchranu, má být odsouzen k smrti. Skvělý příklad pro celou armádu!

A jak se při tomto výkladu pana Griesheima chovalo shromáždění? Bylo ozvěnou jeho rozhořčení. Levice se nakonec zmohla na protest – syčením. Berlínská levice se vůbec chová stále zbaběleji, stále dvojznačněji. Kde byli tito pánové, kteří při volbách využili lidu, kde byli v noci 14. června, kdy si lid z pouhé bezradnosti nechal brzy opět uniknout vydobyté vymoženosti, kdy mu jen chyběl vůdce, aby vítězství dovršil? Kde byli tehdy pánové Berends, Jung, Elsner, Stein a Reichenbach? Seděli doma nebo dělali neškodné zákroky u ministrů. Ale to ještě není všechno. Neodvážili se ani hájit lid před spíláním a pomluvami vládního komisaře. Ani jediný řečník se proti tomu neozval. Nikdo nechce být odpovědný za čin lidu, který jim přinesl první vítězství. Neodvažují se než – *syčet*! Jaké hrdinství!

Napsal B. Engels 19. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 20 z 20. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

STUPPŮV POZMĚŇOVACÍ NÁVRH

Kolín 20. června. Pan *Stupp* z *Kolína* podal pozměňovací návrh k zákonu o *imunitě poslanců*; o tomto návrhu se v dohodovacím shromáždění nedebatovalo, bude však jistě kolínské spoluobčany pana Stuppa zajímat. Neradi bychom je připravili o dokonalý požitek z tohoto veledíla legislativního umění.

Pozměňovací návrh poslance Stuppa

§ 1. „Nikdo z členů shromáždění nesmí být jakýmkoli způsobem volán k odpovědnosti pro své hlasování nebo za slova a mínění, která vyslovil jako poslanec."

Oprava: „Škrtnout slovo ‚slova' v druhém řádku."

Odůvodnění: „Stačí, že poslanec smí svobodně projevit své *mínění*. Pod výraz *‚slova'* mohou být zahrnuty také urážky na cti, které opravňují postiženého, aby podal *soukromou žalobu*. Domnívám se, že brát poslance v ochranu proti takovýmto žalobám je neslučitelné s důstojností a ctí shromáždění."

Stačí, že poslanec neprojevuje *vůbec žádné mínění*, nýbrž jen dupe a hlasuje. Proč by se tedy nemělo škrtnout také *„mínění"*, vždyť mínění musí být vyjádřeno „slovy" a dokonce může být vyjádřeno „urážlivými" slovy, neboť pod slovo „mínění" mohou být „*zahrnuta*" také urážlivá mínění?

§ 2. „Nikdo z členů shromáždění nesmí být po dobu jeho trvání volán k odpovědnosti nebo zatčen pro jednání, za něž hrozí trest, bez svolení shromáždění, vyjímaje případ, že by byl zatčen při činu nebo do 24 hodin po něm. — Stejné svolení je nutné, jde-li o zatčení pro dluhy."

Oprava: „Vyškrtnout poslední větu: ‚Stejné svolení je nutné, jde-li o zatčení pro dluhy'."

Odůvodnění: „Jde tu o *zasahování do soukromých práv občanů*, jehož sankcionování se mi zdá povážlivé. Ať už má shromáždění sebevětší zájem na tom, aby

mělo některého poslance ve svém středu, přikládám přesto respektování *soukromých práv* větší důležitost.

Je třeba uvážit zejména, že se na tomto zákonu usnášíme nikoli pro budoucnost, tj. nikoli pro členy nějaké budoucí sněmovny, nýbrž *pro sebe*. Za předpokladu, že jsou mezi námi členové, kterým hrozí zatčení pro dluhy, působilo by jistě špatným dojmem na naše voliče, kdybychom se chtěli chránit před *zákonným* stíháním ze strany našich věřitelů pomocí zákona, na němž jsme se sami usnesli."

Spíše je to asi obráceně! Na pana Stuppa to dělá špatný dojem, že voliči poslali „mezi nás" poslance, kteří by mohli být zatčeni pro dluhy. Jaké štěstí pro *Mirabeaua* a *Foxe*, že nežili za Stuppova zákonodárství! Jedna jediná obtíž pana Stuppa trochu zaráží: je to „zájem shromáždění na tom, aby mělo některého poslance ve svém středu". A co *zájem lidu* – ostatně, kdo by o něm mluvil? Jde pouze o zájem „uzavřené společnosti", která chce mít někoho ve svém středu, zatímco věřitel ho chce mít ve vězení. Střetají se tu dva důležité zájmy! Pan Stupp mohl svůj návrh formulovat přesněji. Zadlužené osoby mohou být jmenovány představiteli lidu pouze se svolením svých věřitelů. Mohou být svými věřiteli kdykoli odvolány. A v poslední instanci shromáždění i vláda podléhá nejvyššímu rozhodnutí *věřitelů státu*.

Druhá *oprava* k § 2:

> „Nikdo z členů shromáždění nesmí být bez svolení shromáždění po dobu jeho zasedání z úřední moci stíhán nebo zatčen pro nějaké trestné jednání, ledaže k zatčení dojde přímo při činu."

Odůvodnění: „Předně slova shromáždění bylo použito ve smyslu korporace, k čemuž je výraz ‚jeho trvání' nevhodný, a navrhuji tedy ‚po dobu jeho zasedání'.

Místo ‚jednání, za něž hrozí trest', zdá se vhodnější ‚trestné jednání'.

Jsem toho mínění, že nesmíme vylučovat *soukromé žaloby* pro trestné činy, neboť tím bychom si dovolili zasahování do *soukromých práv*. Proto doplňuji *‚z úřední moci'*.

Zůstane-li ponechán dodatek ‚nebo do dvaceti čtyř hodin atd.', může dát soudce zatknout každého poslance během 24 hodin po nějakém přečinu."

Návrh zákona zajišťuje imunitu poslance během funkčního období shromáždění, pozměňovací návrh pana Stuppa „v době jeho zasedání", tj. po 6, nanejvýš 12 hodin denně. A jaké duchaplné odůvodnění! O *trvání schůze* se může mluvit, ale *trvání korporace*?

Z úřední moci nechce pan Stupp nechat poslance bez svolení shromáždění ani stíhat, ani zatknout. Dovoluje si tedy zasahovat do *trestního práva*. Ale je-li to *kvůli soukromé žalobě*, to je jiná! Jen žádné zasahování do soukromého práva! Ať žije soukromé právo! Co nesmí stát, smí soukromník! Není nad soukromou žalobu! Soukromá žaloba je fixní ideou pana Stuppa. Soukromé právo – to je Písmo svaté! Přísahejte na soukromé právo, zejména na soukromou žalobu! Ať má lid v úctě to nejsvětější!

Neexistuje zasahování soukromého práva do veřejného práva, existují však „povážlivé" zásahy veřejného práva do soukromého. Nač vůbec ještě ústavu, když máme Code civil[61], civilní soudy a advokáty?

§ 3. „Jakékoli trestní řízení proti poslanci shromáždění, jakož i vazba se na dobu zasedání přerušuje, požádá-li o to shromáždění."

K § 3 návrh na změnu formulace:

„Jakékoli trestní řízení proti poslanci shromáždění a vyplývající z něho vazba, neopírá-li se o *soudní nález*, nechť jsou ihned přerušeny, jakmile se tak shromáždění usnese."

Odůvodnění: „Domnívám se, že tu není úmyslu propustit z věznice ty poslance, kteří jsou již soudním nálezem odsouzeni k trestu odnětí svobody."

„Bude-li pozměňovací návrh schválen, platí totéž o těch, kdo jsou vězněni pro dluhy."

Cožpak by shromáždění mohlo mít vlastizrádný úmysl oslabit „platnost soudního nálezu" nebo dokonce povolat mezi sebe muže, který je „ve vězení" pro dluhy? Pan Stupp se třese před tímto útokem na soukromou žalobu a na platnost soudního nálezu. Všechny otázky týkající se svrchovanosti lidu jsou nyní vyřešeny. Pan Stupp vyhlásil *svrchovanost soukromé žaloby a soukromého práva*. Jak kruté vytrhnout takového muže ze soukromoprávní praxe a strčit jej do *podřadné* sféry zákonodárné moci! A svrchovaný lid tento „povážlivý" zásah do „soukromého práva" provedl. Pan Stupp podává proto proti svrchovanosti lidu a proti veřejnému právu soukromou žalobu.

A car Mikuláš ať se zas klidně vrátí. Jakmile učiní krok přes pruské hranice, vyjde mu poslanec Stupp v ústrety, třímaje v jedné ruce „soukromou žalobu" a v druhé „soudní nález". Neboť demonstruje jaksepatří slavnostně: Válka, co je to válka? Povážlivý zásah do soukromého práva! Povážlivý zásah do soukromého práva!

Napsáno 20. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 21 z 21. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

NOVÁ POLITIKA V POZNAŇSKU

Kolín 20. června. Opět nový obrat v poznaňské záležitosti! Po stadiu vznešených slibů a nadšených provolání, po stadiu willisenovském přišlo pfuelovské stadium se šrapnely, cejchováním a holenými lebkami,[62] stadium krveprolévání a ruského barbarství. Po pfuelovském stadiu přichází teď nové stadium smiřování!

Major *Olberg*, šéf generálního štábu v Poznani a hlavní účastník masakrů a cejchování, je náhle nuceně přeložen. Generál *Colomb* je přeložen, rovněž nuceně, z Poznaně do Královce. Generál *Pfuel* (řečený z Pekelného kamene) je povolán do Berlína a vrchní president *Beurmann* už tam přijel.

Tak už není v Poznaňsku ani jeden z těch rytířů, kteří měli v erbu pekelný kamínek a oháněli se břitvou; z těch hrdinů, kteří na vzdálenost 1000 až 1200 kroků odstřelovali z bezpečné zálohy bezbranné sedláky, ozbrojené jen kosami. Německo-židovští polákožrouti se třesou; cítí, že je vláda nyní zradila, jako předtím zradila Poláky.

Camphausenova vláda náhle prohlédla. Nebezpečí ruské invase jí nyní ukazuje, jaké obrovské chyby se dopustila, když hodila Poláky napospas běsnící byrokracii a pomořanské zeměbraně. Teď by si chtěla stůj co stůj znovu získat jejich sympatie – teď, když už je příliš pozdě!

Celá ta krvavá vyhlazovací válka proti Polákům, se všemi krutostmi a barbarstvím, které pokryly německé jméno věčnou hanbou, spravedlivá smrtelná nenávist Poláků vůči nám a nyní nevyhnutelná rusko-polská aliance proti Německu – aliance, která rozmnoží nepřátele revoluce o statečný dvacetimilionový národ –

to vše se tedy stalo jen proto, aby měl pan Camphausen konečně příležitost vykoktat ze sebe své pater, peccavi*?

Snad si pan Camphausen nemyslí, že teď, kdy Poláky potřebuje, může si sladkými řečmi a ústupky opět získat jejich sympatie, utopené v krvi? Snad si nemyslí, že se svýma cejchovanýma rukama budou za něho bít, že za něho nastaví své oholené hlavy ruským kulím? Snad si opravdu nemyslí, že povede kdy ten zbytek, který tu pruské šrapnely zanechaly, proti ruským kartáčům?

A snad si nemyslí, že může zůstat ve vládě po tom, když sám tak nedvojsmyslně přiznal svou neschopnost?

Napsal B. Engels 20. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 21 z 21. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* – otče, zhřešil jsem. *(Pozn. red.)*

PÁD CAMPHAUSENOVY VLÁDY

Kolín 22. června.

„I slunce nejhezčího dne
přece jednou zapadne,“[63]

a tak zapadlo i slunce z 30. března[64], znachovělé horkou polskou krví.

Camphausenova vláda navlékla kontrarevoluci svůj liberálně měšťácký háv. Kontrarevoluce se cítí dost silná, aby tuto nepohodlnou masku odhodila.

Vládu 30. března může snad na několik dní vystřídat jakákoli neudržitelná vláda levého středu. Jejím skutečným nástupcem je však *vláda prince Pruského*. Camphausenovi připadla čest, aby dal absolutisticko-feudální straně tohoto jejího přirozeného šéfa a sobě nástupce.

Nač se ještě piplat s buržoasními poručníky?

Což nestojí Rusové na východní hranici a pruská vojska na západní? Což nebyli Poláci získáni šrapnely a pekelným kamínkem pro ruskou propagandu?

Což nejsou učiněna všechna opatření, aby se pražské bombardování mohlo opakovat téměř ve všech porýnských městech?

Což dánská a polská válka, což mnoho drobných potyček mezi vojskem a lidem neposkytly armádě dost příležitosti, aby se vyvinula v brutální soldatesku?

Což není buržoasie unavena revolucí? Což neční uprostřed moře skála – *Anglie*, na níž kontrarevoluce zdělá církev svou?

Camphausenova vláda se ještě pokouší vytlouci pro sebe za pár grošů popularity, vzbudit soucit veřejnosti ujišťováním, že odchází

na státní scény jako *podvedená*. Je to vskutku podvedená podvodnice. Jako služka velké buržoasie se musela vynasnažit, aby připravila revoluci o její demokratické plody, v boji s demokracií se musela spojit s aristokratickou stranou a stát se nástrojem jejích kontrarevolučních choutek. A ta je už dost silná, aby svého protektora hodila přes palubu. *Pan Camphausen zasel reakci velkoburžoasního ražení a sklidil reakci feudální strany.* Takový byl dobrý úmysl tohoto muže a takový je jeho zlý úděl. Tak tedy aspoň za groš popularity pro uklamaného hrdinu!

Aspoň za groš popularity!

I slunce nejhezčího dne
přece jednou zapadne.

Avšak na *východě* opět vychází.

Napsáno 22. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 23 z 23. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PRVNÍ ČIN NĚMECKÉHO NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ VE FRANKFURTU

Kolín. Německé Národní shromáždění se konečně vzchopilo! Přijalo konečně usnesení, které má bezprostřední praktický význam, vložilo se do rakousko-italské války.

Jak se do ní vložilo? Vyhlásilo nezávislost Itálie? Poslalo do Vídně kurýra s rozkazem, aby se Radecký a Welden neprodleně stáhli za Soču? Zaslalo blahopřejnou adresu milánské prozatímní vládě?[65]

Nic takového! Prohlásilo, že každý *útok na Terst bude pokládat za důvod k válce.*

To znamená, že německé Národní shromáždění v srdečné shodě se Spolkovým sněmem dovoluje Rakušanům, aby se v Itálii dopouštěli největších brutalit, aby drancovali, vraždili, na každé město a na každou vesnici házeli zápalné rakety (viz rubriku *Itálie*) a pak se stáhli do bezpečí na neutrální půdu Německého spolku! Dovoluje Rakušanům, aby kdykoli se jim zlíbí, vtrhli z německého území do Lombardie s Chorvaty a pandury[66], ale Italům chce zakazovat, aby poražené Rakušany pronásledovali do jejich úkrytů! Dovoluje Rakušanům, aby blokovali z Terstu Benátky a ústí Piavy, Brenty a Tagliamenta; ale Italům se zakazuje jakýkoli projev nepřátelství vůči Terstu!

Německé Národní shromáždění se nemohlo zachovat zbabělejí než přijetím tohoto usnesení. Nemá odvahu italskou válku otevřeně schválit. Tím spíše nemá odvahu tuto válku rakouské vládě zakázat. V těchto rozpacích schvaluje – k tomu ještě aklamací, aby přehlušilo hlasitým křikem svůj tajný strach – usnesení proti

Terstu, v němž válku proti italské revoluci formálně ani neodsuzuje, ani neschvaluje, ve skutečnosti však schvaluje.

Toto usnesení je nepřímým, a proto pro čtyřicetimilionový národ, jako je německý, dvojnásob hanebným *vypovězením války Itálii.*

Usnesení frankfurtského shromáždění vyvolá v celé Itálii obrovské pobouření. Mají-li Italové ještě špetku hrdosti a energie, odpovědí bombardováním Terstu a pochodem na Brenner.

Avšak frankfurtské shromáždění míní a francouzský lid mění. Benátky požádaly Francii o pomoc; po tomto usnesení Francouzi asi brzy přejdou Alpy, a pak je máme co nevidět na Rýně.

Jeden z poslanců vytýkal frankfurtskému shromáždění, že zahálí. Naopak! Frankfurtské shromáždění se už přičiňovalo tolik, že máme jednu válku na severu, druhou na jihu a že válka na západě a také na východě je nevyhnutelná! Octneme se v pěkné situaci, že budeme bojovat zároveň proti carovi i proti francouzské republice, proti reakci i proti revoluci. Shromáždění se postaralo o to, že dojde k setkání ruských, francouzských, dánských a italských vojáků ve frankfurtském chrámu sv. Pavla. A to se ještě říká, že shromáždění zahálí?

Napsal B. Engels 22. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
Nr. 23 z 23. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

HANSEMANNŮV KABINET

Kolín 23. června. Nový obrat v berlínské vládní krizi! Náš *Hansemann* byl pověřen vytvořením vlády a dojat padne s troskami staré vlády, s *Patowem*, *Bornemannem*, *Schleinitzem* a *Schreckensteinem* do náruče levému středu. Na této nové kombinaci se má podílet pan *Rodbertus*; je prostředníkem, který zjednává kajícím se troskám Camphausenovy vlády milost a odpuštění levého středu.

Z milosti pana Rodbertuse se našemu pruskému Duchâtelovi splňuje nejtoužebnější přání – bude ministerským předsedou. Camphausenovy vavříny mu nedaly spát; teď, když může volně rozepnout křídla, bude mít konečně příležitost dokázat, čeho je schopen. Teď se budeme moci obdivovat velkoleposti jeho kolosálních finančních plánů, jeho velkorysých projektů na odstranění veškeré bídy a nouze – oněch plánů, o nichž toho tolik nažvanil svým poslancům. Teď teprve je s to věnovat státu všechno bohatství oněch schopností, které předtím tak skvěle a úspěšně uplatňoval na železnici a na jiných místech. Teď teprve se budou otázky důvěry jen sypat!

Pan Hansemann překonal svůj vzor – díky obětavosti pana Rodbertuse se stává ministerským předsedou, a tím Duchâtel nikdy nebyl. Ale varujeme jej. Duchâtel měl své důvody, proč stále zůstával zdánlivě v pozadí. Duchâtel věděl, že víceméně vzdělané vrstvy v zemi, jak ve sněmovně, tak mimo ni, potřebují výmluvného rytíře „velké debaty", takového Guizota nebo Camphausena, který dovede v kterémkoli případě uchlácholit svědomí a uchvátit srdce všech posluchačů náležitými argumenty, filosofickými výklady, státnickými teoriemi a jinými prázdnými frázemi. Duchâtel rád dopřál svým řečným ideologům nimbus ministerského předsedy. Pomíje-

jící slávy si nevšímal, šlo mu o skutečnou, praktickou moc, a věděl: kde je on, tam je skutečná moc. Pan Hansemann to chce zkusit jinak; zřejmě se v tom vyzná. Ale opakujeme: předsednictví vlády není pravé místo pro Duchâtela.

Bolí nás však pomyšlení, jak brzy se pan Hansemann zřítí ze své závratné výše. Neboť dříve než se Hansemannův kabinet ustavil, dřív než bude moci alespoň chvilku vychutnat svou existenci, propadl už záhubě.

„Za dveřmi stojí kat";[67]

reakce a Rusové buší na dveře, a dříve než kohout třikrát zakokrhá, Hansemannův kabinet padne a nic mu nepomůže pan Rodbertus ani levý střed. Pak adié předsednictví vlády, adié všechny finanční plány a kolosální projekty na odstranění bídy, všechno se zřítí do propasti a blaze panu Hansemannovi, bude-li se moci vrátit k svému skromnému měšťanskému krbu a přemýšlet o tom, že život je sen.

Napsáno 23. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
No. 24 z 24. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„NEUE BERLINER ZEITUNG“ O CHARTISTECH

Kolín 23. června. „Neue Berliner Zeitung“[68] nám ve svém prvním čísle oznamuje všelijaké podivné věci z Anglie. Originalita je hezká věc. „Neue Berliner Zeitung“ má alespoň tu zásluhu, že líčí anglické poměry zbrusu novým způsobem. Za prvé se tam říká:

„O'Connor, který, jak se zdá, vskutku nemá ducha ani charakter, nepožívá zde žádné vážnosti.“

Nechceme rozhodovat, má-li O'Connor tolik ducha a charakteru jako „Neue Berliner Zeitung“. Pokud jde o tyto přednosti, potomek starých irských králů a vůdce britského proletariátu se možná nevyrovná vzdělané Berlíňance; co se však týče vážnosti, v tom máš ovšem, vzdělaná Berlíňanko, pravdu: O'Connor má, jako všichni revolucionáři, velmi špatnou pověst; nedovedl si nikdy získat úctu všech bohatých lidí, jako se podařilo tobě hned prvním číslem.

Dále praví Berlíňanka:

„O'Connell řekl, že on“ (totiž O'Connor) „má sice energii, ale žádnou logiku.“

To se jí zase povedlo! Nebožtík Dan* byl ctihodný muž; logika jeho energie záležela v tom, že vytahal svým chudým venkovanům z kapes 30 000 liber šterlinků renty ročně. Logika O'Connorovy agitace vynesla pověstnému chartistovi jenom to, že musel prodat všechny své statky.

„Pan Jones, druhý vůdce krajního křídla chartistů, po kterém teď pátrá soud a který není nikde k nalezení, nemůže ani nabídnout za sebe ručitele s tisícem liber šterlinků.“

* — Daniel O'Connell. *(Pozn. red.)*

To je třetí novinka krajně vzdělané Berlíňanky. Tvrdí ve třech posledních třech krajně směšné věci. Za prvé, o nějaké záruce nemůže být ani řeči, dokud soud ještě po někom pátrá. Za druhé, pan Ernest Jones je už 14 dní v Newgate[69] a vzdělaná Berlíňanka byla asi zrovna pozvána k některé jiné krajně vzdělané a informované kolegyni na čaj, když se nedávno všechen anglický buržoasní tisk nehorázně radoval z Jonesova zatčení. A konečně za třetí, pan Jones přece jen našel někoho, kdo by rád za něho zaplatil 1000 liber šterlinků – totiž právě bezduchého a bezcharakterního O'Connora, kterého však soud odmítl, neboť prý jako člen parlamentu nemůže být ručitelem.

Berlíňanka končí tím, že se prý chartisté v malých městech v Anglii často mezi sebou poperou. Drahá Berlíňanko, kéž by sis aspoň jednou přečetla nějaké anglické noviny! Dověděla by ses, že se chartisté odjakživa mnohem raději rvali s policajty než mezi sebou.

Doporučujeme duchaplnou a charakterní „Neue Berliner Zeitung“ zvláštní pozornosti našich čtenářů.

Napsáno 23. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 24 z 24. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„GERVINUS-ZEITUNG“[70] HROZÍ

Kolín 24. června.

„Udrží-li frankfurtské shromáždění svou vážností a svými ústavními dekrety Francii na uzdě, *nebude ještě tak zle*; Prusko si opět obnoví ze svých východních provincií svou vážnost a *asi se přitom sotva zalekne dočasné ztráty Porýnské provincie.*“ („Gervinus-Zeitung“ z 22. června.)

Jak diplomaticky píše berlínský dopisovatel profesorských novin! Prusko si opět obnoví vážnost *ze* „svých východních provincií“. Kdeže si opět obnoví vážnost? *Ve* východních provinciích? Kdepak, *z* východních provincií. *V* Porýnské provincii? To už vůbec ne. Neboť při tomto *obnovování* své vážnosti počítá „*s dočasnou ztrátou Porýnské provincie*“, to jest s dočasnou *ztrátou* své „vážnosti“ v Porýnské provincii.

Tedy v *Berlíně* a ve *Vratislavi*.

A proč nebude svou vážnost, která, jak se zdá, vzala za své v Berlíně a ve Vratislavi, obnovovat *se* svou východní provincií, proč ji bude obnovovat *ze* své východní provincie?

Rusko není *východní provincií* Pruska, spíše je Prusko *západní provincií* Ruska. Avšak *z* pruské východní provincie potáhnou Rusové ruku v ruce s čackými Pomořany na *Sodomu a Gomoru* a obnoví „*vážnost*“ *Pruska*, tj. pruské dynastie, absolutního království. „Vážnost“ vzala za své oním dnem, kdy absolutismus byl nucen vložit mezi sebe a *svůj* lid „*popsaný cár papíru*“[71] potřísněný plebejskou krví, kdy dvůr byl donucen svěřit se ochraně a dozoru měšťáckých kramářů s obilím a vlnou.[72]

Tak tedy přítel, zachránce přijde z východu; proč by se tedy měla hranice na této straně obsazovat vojskem? Nepřítel přijde ze západu, proto tedy je nutno soustřeďovat vojsko na západě,

Naivní berlínský dopisovatel „*Kölnische Zeitung*“ nechápe hrdinství pana *Pfuela*, čackého přítele Poláků, když přijímá poslání do Petrohradu, aniž má za zády stráž 100 000 vojáků. *Pfuel* jede *neohrožene* do Petrohradu! *Pfuel v Petrohradě! Pfuel* se nebojí překročit ruskou hranici a německá veřejnost fantazíruje o ruském vojsku na německé hranici! Dopisovatel „Kölnische Zeitung“[73] lituje německou veřejnost. Ale vraťme se k našim profesorským novinám!

Přispěchají-li Rusové na pomoc pruské dynastii z východu, pospíší Francouzi německému lidu na pomoc ze západu. Ať jen si „frankfurtské shromáždění“ klidně debatuje dál o tom, jak nejlépe sestavit denní pořad a jaké vydat nejlepší ústavní dekrety. Dopisovatel „Gervinus-Zeitung“ zahaluje tento názor do květnaté fráze, „že frankfurtské shromáždění a jeho ústavní dekrety“ budou držet Francii „na uzdě“. Prusko *ztratí* Porýnskou provincii. Ale proč by se mělo *zaleknout* této ztráty? Vždyť bude jen „dočasná“. Německý patriotismus se zase jednou dá pod ruským velením na pochod proti románskému Babylónu a natrvalo obnoví „*vážnost Pruska*“ také v Porýnské provincii a v celém jižním Německu. Ty anděle, jaké máš tušení![74]

Jestliže se Prusko „*nezalekne dočasné ztráty Porýnské provincie*“, tím méně se Porýnská provincie zalekne „*trvalé*“ ztráty pruského panství. Spojí-li se Prusko s Rusy, spojí se Němci s Francouzi a povedou společně válku Západu proti Východu, válku civilisace proti barbarství, válku republiky proti autokracii.

Chceme jednotu Německa, ale prvky této jednoty se mohou získat jen rozbitím velkých německých monarchií. Jen válečné a revoluční bouře ukují jejich jednotu. Konstitucionalismus však najde nám, jakmile *události* vytyčí *heslo*: *Autokracie, nebo republika.* „Ale,“ volají na nás rozhořčeně konstituční buržoové, „kdopak poslal Rusy Němcům na krk? Kdo jiný než demokraté? Pryč s demokraty!“ A mají pravdu!

Kdybychom si u nás byli sami zavedli ruský systém, nemuseli by jej zavádět Rusové – a my bychom ušetřili *válečné výdaje*.

Napsáno 24. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 25 z 25. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PATOWŮV PAMĚTNÍ SPIS O VÝKUPU

Kolín 24. června. Na dohodovacím zasedání z 20. t. m., na onom neblahém zasedání, na němž zapadlo Camphausenovo slunce a nastal vládní chaos, předložil pan Patow pamětní spis o hlavních zásadách, podle nichž hodlá postupovat při odstranění feudalismu na venkově.

Čteme-li tento spis, nechápeme, proč ve staropruských provinciích už dávno nevypukla selská válka. Jaká to spousta služeb, dávek, poplatků, jaká změť středověkých názvů, jeden roztodivnější než druhý! Vrchnostenská moc [Lehnsherrlichkeit], odúmrť [Sterbefall], nejlepší kus dobytka [Besthaupt], právo na nejlepší kus dobytka z nevolníkovy pozůstalosti [Kurmede], desátek z dobytka [Blutzehnt], poplatek za vrchnostenskou ochranu [Schutzgeld], valpuržská dávka [Walpurgiszins], poplatek z úlů [Bienenzins], dávka z vosku [Wachspacht], právo volné pastvy [Auenrecht], desátky, laudemie a doplatky, to všechno se udrželo v „nejlépe spravovaném státě světa" až do dneška a udrželo by se navěky, kdyby Francouzi nebyli udělali únorovou revoluci!

Ano, většina těchto břemen, a právě ta *nejtíživější*, by se udržela navěky, kdyby to záleželo na panu Patowovi. Právě proto svěřili panu Patowovi tento resort, aby co nejvíc ušetřil braniborské, pomořanské a slezské krautjunkery, a rolníky co nejvíc ošidil o plody revoluce!

Berlínská revoluce navždy skoncovala se všemi těmito feudálními vztahy. Rolníci je pochopitelně v praxi ihned odstranili. Na vládu zbylo jen to, aby tomuto *zrušení všech feudálních břemen z vůle lidu již fakticky uskutečněnému* dala zákonnou formu.

Ale dříve než se aristokracie odhodlá k čtvrtému srpnu, musí stát její zámky v plamenech. Vláda, v tomto případě sama zastoupená aristokratem, se vyslovila pro aristokracii; předkládá shromáždění pamětní spis, v němž se dohodovači vybízejí, aby aristokracii zrádně vydali teď také rolnickou revoluci, která vypukla v březnu v celém Německu. Vláda je odpovědná za následky, které uplatňování Patowových zásad vyvolá na venkově.

Pan Patow totiž chce, aby rolníci platili náhradu za zrušení všech feudálních břemen, dokonce i laudemií. Bez náhrady mají být zrušena pouze břemena plynoucí z dědičného poddanství, starého daňového systému a patrimoniálního soudnictví nebo ta, která jsou pro feudální pány bezcenná (jaká milost!), tj. vůbec ta břemena, která tvoří docela nepatrnou část veškerého feudálního zatížení.

Naproti tomu jsou definitivní všechny výkupy z feudálních břemen upravené již smlouvami nebo soudním výrokem. To znamená, že rolníci, kteří se ze svých břemen vykoupili na základě reakčních zákonů nadržujících šlechtě, jež byly vydány po roce 1816 a zejména po roce 1840, a byli přitom ošizeni o svůj majetek ve prospěch feudálních pánů napřed zákonem a potom podplacenými úředníky, nedostanou žádné odškodnění.

Aby se rolníkům nasypal písek do očí, mají být zřízeny hypoteční banky.[75]

Kdyby to záleželo na panu Patowovi, neodstranily by jeho zákony feudální břemena, právě tak jako je neodstranily staré zákony z roku 1807.

Návrh pana Patowa by se měl správně jmenovat „Pamětní spis o věčném zachování feudálních břemen pomocí výkupu".

Vláda provokuje selskou válku. Možná, že se Prusko *„nezalekne"* ani *„dočasné ztráty"* *Slezska.*

Napsáno 24. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 28 z 28. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DEMOKRATICKÝ CHARAKTER POVSTÁNÍ

Praha. Každý den přináší nové důkazy o tom, že náš názor na pražské povstání (viz čís. 18 tohoto listu)* je správný a že podezření vyslovená v německém tisku, jako by česká strana sloužila reakci, aristokracii, Rusům atd., byla pustá lež.

Tito lidé viděli jen hraběte Lva Thuna s jeho aristokraty a neviděli masy českého lidu, četné průmyslové dělníky a rolníky. Z toho, že se šlechta v jedné chvíli pokusila využít českého hnutí ve svém zájmu a v zájmu innsbruckékamarily, usoudili, že revoluční pražský proletariát, který byl už v roce 1844 po tři dny naprostým pánem Prahy,[76] zastával zájmy šlechty a reakce vůbec!

Ale první rozhodné vystoupení Čechů všechny tyto pomluvy rozprášilo. Povstání bylo tak jednoznačně demokratické, že hrabata *Thunové*, místo aby se postavili v jeho čelo, ihned couvli, a lid je zadržel jako rakouské rukojmí. Bylo tak jasně demokratické, že se od něho odvrátili všichni Češi z aristokratického tábora. Bylo namířeno právě tak proti českým feudálům jako proti rakouské soldatesce.

Rakušáci nezaútočili na lid proto, že byl český, ale proto, že byl *revoluční*. Pro vojsko byl útok na Prahu jen předehrou k vypálení a dobytí Vídně.

„Berliner Zeitungs-Halle"[77] přináší zprávu z *Vídně* z 20. června:

„Dnes se vrátila deputace, kterou zdejší občanský výbor[78] vyslal do Prahy s jediným pověřením – aby se postarala o dohled nad dodáváním telegrafických zpráv, abychom už nemuseli, jak se nám to

* Viz tento svazek, str. 100–102. *(Pozn. red.)*

stávalo v posledních dnech, čekat na zprávu odtamtud třeba 24 hodin. Deputace podala výboru zprávu o tom, jak pořídila. Vyprávěla hrozné věci o tom, jak řádí vojsko v Praze. Vyprávěla, že prostě nemá slov pro to, aby vylíčila všechny hrůzy, které se dějí v tomto bojujícím, bombardovaném a obleženém městě. Členové deputace se s nasazením života dostali z poslední stanice před Prahou povozem do města, s nasazením života se dostali ulicemi plnými vojska na Pražský hrad.

Všude na ně vojáci pokřikovali: ‚Vy jste tady taky, vy vídeňští psi! Teď vás máme v hrsti!' Mnozí vojáci se chtěli na členy deputace vrhnout. I důstojníci se chovali nepopsatelně hrubě. Konečně se členové deputace dostali na Hrad. Hrabě Wallmoden převzal pověřovací listiny, které jim dal výbor, podíval se na podpis a řekl: ‚*Pillersdorf*? Ten tady u nás nic neplatí.' Windischgrätz přivítal civilní sebranku příkřeji než kdy jindy. Řekl: ‚*Všude zvítězila revoluce; ale tady jsme zvítězili my a neuznáváme žádnou civilní autoritu.* Dokud jsem byl ve Vídni, byl tam klid. Jen jsem vytáhl paty, už je tam všechno vzhůru nohama.' Členům deputace odebrali zbraně a uvěznili je v jedné z hradních místností. Teprve za dva dny byli propuštěni, ale zbraně zpátky nedostali. To vyprávěli naši delegáti, tak s nimi zacházel pražský Tilly, tak se chovalo vojsko – a my máme ještě věřit, že jde jen o boj proti Čechům! Cožpak delegáti mluvili česky? Cožpak neměli uniformu vídeňské národní gardy? Neměli plnou moc od ministerstva a od občanského výboru, kterému vláda dala moc vydávat zákony?

Ale revoluce už pokročila příliš daleko. Windischgrätz si o sobě myslí, že on je ten pravý, kdo ji zastaví. Střílejí Čechy jako psy, a až přijde pravá chvíle, potáhne se na Vídeň. Proč Windischgrätz osvobodil Lva Thuna, téhož Lva Thuna, který se postavil v čele pražské prozatímní vlády a který hlásal odtržení Čech? Proč, ptáme se, byl Thun osvobozen z rukou Čechů, ne-li proto, že celý jeho postup byl manévr smluvený se šlechtou, aby se vyprovokoval výbuch?

Předevčírem byl z Prahy vypraven vlak. Byli v něm prchající němečtí studenti, příslušníci vídeňské národní gardy a rodiny prchající z Prahy, které se tam, přestože byl obnoven klid, zřejmě

necítily dost dobře. Na první stanici za Prahou je zastavila vojenská hlídka a žádala, aby všichni cestující bez rozdílu vydali zbraně. Když odmítli, začali vojáci střílet do vagónů, do bezbranných mužů, žen a dětí. Z vagónů bylo vyneseno šest mrtvých; cestující si stírali s tváří krev zavražděných. Tak jednalo s Němci vojsko, o kterém nám tu namlouvají, že je to strážný anděl německé svobody."

Napsal B. Engels 24. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 25 z 25. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ZPRÁVY Z PAŘÍŽE

Kolín 24. června, 10 hodin večer. Pošta z Paříže z 23. t. m. nedošla. Kurýr, kterému se podařilo dostat se sem, vypravuje, že když odjížděl z Paříže, došlo tam ke srážce mezi lidem a národní gardou a že ještě v určité vzdálenosti od města bylo slyšet silnou střelbu z děl.

Napsáno 24. června 1848
Otištěno ve zvláštní příloze
k „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 25 z 25. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ZPRÁVY Z PAŘÍŽE

Kolín 25. června, 10 hodin večer. Pošta z Paříže opět nedošla; pařížské noviny, které jsme dnes dostali, jsou z 23. t. m.; při pravidelném poštovním spojení by tu byly musely být už včera večer. Jediné prameny, které máme za těchto okolností k disposici, jsou zmatené a odporující si zprávy belgických listů a to, co o Paříži sami víme. Pokusili jsme se vylíčit podle toho našim čtenářům co nejvěrnější obraz povstání z 23. června.

Na další komentáře není čas. Náš názor na události vyložíme podrobně zítra a přineseme také obšírnější zprávu o zasedání pařížské sněmovny z 23. t. m.

Napsáno 25. června 1848
Otištěno ve zvláštní příloze
k „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 26 z 26. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PODROBNOSTI O UDÁLOSTECH 23. ČERVNA

Povstání je pravým dělnickým povstáním. Propukl tu hněv dělníků proti vládě a shromáždění, jež zklamaly jejich naděje, denně se usnášely v zájmu buržoasie na nových protidělnických opatřeních, rozpustily dělnickou komisi v lucemburském paláci, omezily činnost národních dílen a vydaly zákon proti srocování.[79] Všechny podrobnosti potvrzují, že povstání má vysloveně proletářský charakter.

Bulváry, tato hlavní tepna pařížského života, byly dějištěm prvního srocení lidu. Od brány Saint-Denis až dolů k ulici Vieille du Temple bylo všechno zaplaveno davy lidu. Dělníci z národních dílen prohlásili, že nepůjdou do Sologne do tamějších národních dílen; jiní vypravovali, že by tam byli včera odjeli, ale už u Fontainebleauské brány marně čekali na cestovní průkaz a na příkaz k odjezdu, které jim byly večer den předtím přislíbeny.

Kolem 10. hodiny se začalo šířit volání po barikádách. Východní a jihovýchodní část Paříže počínaje čtvrtí a předměstím Poissonnière byla rychle zabarikádována, ale jak se zdá, ještě dost nesoustavně a nesouvisle. Ulice Saint-Denis, Saint-Martin, Rambuteauova, předměstí Poissonnière a na levém břehu Seiny přístupy k předměstím Saint-Jacques a Saint-Marceau — ulice Saint-Jacques, Laharpova, la Huchette a přilehlé mosty byly víceméně dobře opevněny. Na barikádách byly vztyčeny prapory s nápisy: „Chléb nebo smrt" a „*Práci nebo smrt*"!

Povstání se tedy jasně opíralo o východní část města, obydlenou převážně dělníky; zprvu o předměstí Saint-Jacques, Saint-Marceau, Saint-Antoine, Temple, Saint-Martin a Saint-Denis, o „aimables

faubourgs“[80], dále o čtvrti ležící mezi nimi (Saint-Antoine, Marais, Saint-Martin a Saint-Denis).

Když byly postaveny barikády, začalo se s útoky. Na bulváru Bonne Nouvelle, na který se útočí takřka při každé revoluci nejdříve, hlídkovala mobilní garda[81]. Lid ji odzbrojil.

Brzy nato však přišla na pomoc měšťanská garda ze západních čtvrtí; znovu rozestavila hlídky. Druhý oddíl obsadil vyvýšený chodník před divadlem du Gymnase, odkud lze ovládat velký úsek bulváru. Lid se pokusil odzbrojit předsunuté hlídky; dosud však žádná strana nepoužila zbraní.

Konečně přišel rozkaz vzít útokem barikádu postavenou napříč bulváru u brány Saint-Denis. Národní garda s policejním komisařem v čele postoupila vpřed; začalo se vyjednávat; vtom padlo neznámo z které strany několik výstřelů, a vzápětí se rozpoutala přestřelka.

Hned potom začala střílet také hlídka na Bonne Nouvelle; prapor druhé legie, který obsadil bulvár Poissonnière, začal rovněž postupovat s nabitými puškami. Lid byl obklíčen ze všech stran. Národní garda zahájila ze svých výhodných a zčásti zajištěných posic na dělníky prudkou křížovou palbu. Dělníci se bránili půl hodiny; nakonec národní garda dobyla bulvár Bonne Nouvelle a barikády až k bráně Saint-Martin. Také zde obsadila národní garda k 11. hodině barikády směrem od Templu a přístupy k bulváru.

Hrdinové, kteří ztekli tyto barikády, byli buržoové z druhého okresu, který se táhne od Palais Ex-Royal[82] přes celý Montmartre. Zde bydlí bohatí majitelé obchodů z ulic Vivienne, Richelieuovy a bulváru des Italiens, velcí bankéři z ulic Laffittovy a Bergère a blahobytní rentiéři z Chaussée d'Antin. Zde bydlí Rothschild a Fould, Rougemont de Lowenberg a Ganneron. Zkrátka, tady je bursa, Tortoni[83] a všecko, co s nimi stojí i padá.

Tito hrdinové, první a ze všech nejvíc ohrožení rudou republikou, byli také první na místě. Je příznačné, že *první barikáda z 23. června byla dobyta poraženými z 24. února.* 3000 mužů postupovalo vpřed. Čtyři setniny vzaly útokem převržený omnibus. Povstalci se mezitím asi zase zachytili u brány Saint-Denis, neboť k poledni sem musel přitáhnout generál Lamoricière se silnými oddíly mobilní gardy, řadového vojska, jezdectva a se dvěma děly, aby společně

s druhou legií (národní garda 2. okresu) dobyl útokem dobře opevněnou barikádu. Jeden oddíl mobilní gardy donutili povstalci k ústupu.

Boj na bulváru Saint-Denis byl signálem ke srážkám ve všech východních okresech Paříže. Byl to krvavý boj. Přes 30 povstalců bylo zabito nebo zraněno. Rozlícení dělníci přísahali, že příští noci zaútočí ze všech stran a budou bojovat na život a na smrt proti „municipální gardě republiky“.

V 11 hodin došlo k potyčce také v ulici Planche-Mibray (pokračování ulice Saint-Martin směrem k Seině); jeden muž byl zabit.

Také v okolí Tržnice (Halles), Rambuteauovy ulice aj. došlo ke krvavým srážkám. Na místě zůstalo čtyři až pět mrtvých.

V jednu hodinu se strhla potyčka v ulici de Paradis-Poissonnière; národní garda střílela, výsledek není znám. V předměstí Poissonnière byli po krvavé srážce odzbrojeni dva poddůstojníci národní gardy.

Ulice Saint-Denis byla vyklizena útoky jezdectva. Odpoledne se rozhořčeně bojovalo v předměstí Saint-Jacques. V ulicích Saint-Jacques a Laharpově a na náměstí Maubert útočilo vojsko se střídavým úspěchem na barikády a *silně je ostřelovalo kartáči.* Také v předměstí Montmartre střílelo vojsko z děl.

Povstalci byli vcelku zatlačeni. Radnice (Hôtel de Ville) nebyla obsazena; ve tři hodiny bylo povstání omezeno na předměstí a čtvrť Marais.

Ostatně mezi ozbrojenými národními gardisty bylo vidět *málo neuniformovaných* (tj. dělníků, kteří nemají peníze, aby si opatřili uniformu). Zato bylo mezi nimi vidět lidi s *luxusními zbraněmi,* loveckými puškami atd. Také jízdní národní gardisté (k nimž se vždy hlásili mladí lidé z nejbohatších rodin) se zařadili do pěchoty. Na bulváru Poissonnière se nechali národní gardisté lidem klidně odzbrojit a vrátili do zajetích.

V pět hodin boj ještě pokračoval a přerušil jej teprve liják.

V jednotlivých místech se však bojovalo až do pozdního večera. V devět hodin bylo ještě slyšet výstřely z pušek v předměstí Saint-Antoine, v centru dělnické Paříže.

Až dosud se ještě nebojovalo tak rozhořčeně, jak to vyžaduje rozhodný revoluční boj. Zdá se, že národní garda, až na druhou legii, většinou otálela s útokem na barikády. Dělníci se přes všechno své rozhořčení pochopitelně omezili jen na obranu svých barikád.

Večer se tedy obě strany rozešly, když si daly schůzku na příští den ráno. První den boje nepřinesl vládě žádné výhody; zatlačení povstalci mohli během noci opět obsadit ztracené posice a také to udělali. Naproti tomu mluvily proti vládě dvě důležité skutečnosti: střílela z děl a nepotlačila vzpouru hned prvního dne. Avšak po dělostřelecké palbě a po noci, která nepřinesla vítězství, nýbrž jen příměří, *končí vzpoura a začíná revoluce.*

Napsal B. Engels 25. června
Otištěno ve zvláštní příloze
k „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 26 z 26. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ZPRÁVY Z PAŘÍŽE

Kolín 26. června. Zprávy z Paříže, které právě došly, zabírají tolik místa, že jsme nuceni upustit od jakýchkoli komentářů.

Proto jen několik slov našim čtenářům. *Ledru-Rollin* a *Lamartine* i jejich ministři *odstoupili*, *Cavaignacova vojenská diktatura* přestěhovala z Alžírska do Paříže, *Marrast je civilním diktátorem*, *Paříž tone v krvi*, *povstání* se rozrůstá v *největší revoluci*, *která kdy byla*, v *revoluci proletariátu proti buržoasii* – to jsou naše nejnovější zprávy z Paříže. Obrovskému rozsahu této *červnové revoluce* nestačí tři dny jako *červencové* a *únorové revoluci*, ale *vítězství lidu je nepochybnější než kdykoli dříve*. *Francouzská buržoasie se odvážila toho, čeho se nikdy neodvážili francouzští králové; sama vrhla kostky.* Tímto *druhým jednáním francouzské revoluce* teprve začíná *evropská tragédie.*

Napsáno 26. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 27 z 27. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

LIST „NORTHERN STAR“

O „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“[84]

Orgán anglických chartistů, deník „*Northern Star*“, který redigují Feargus *O'Connor*, G. Julian *Harney* a Ernest *Jones*, se ve svém posledním čísle vyslovuje s uznáním o způsobu, jakým „Neue Rheinische Zeitung“ píše o anglickém lidovém hnutí a jak vůbec hájí demokracii.

Děkujeme redaktorům „Northern Star“ za jejich přátelskou a skutečně demokratickou zmínku o našem listu. Zároveň je ujišťujeme, že *revoluční* „*Northern Star*“ je jediný anglický list, na jehož uznání nám záleží.

Napsáno 26. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 27 z 27. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

23. ČERVEN

Je stále ještě mnoho okolností, o něž je třeba doplnit zprávy o bojích 23. června. Materiál, který máme k disposici, je nevyčerpatelný; čas nám však dovoluje přinášet jen to nejdůležitější a charakteristické.

Červnová revoluce poskytuje obraz rozhořčeného boje, jaký ani Paříž, ani svět dosud neviděly. Ze všech dosavadních revolucí se vyznačovaly nejprudšími boji březnové dny v Miláně. 170 000 Italů téměř neozbrojených tam porazilo armádu 20 000 – 30 000 mužů. Ale březnové dny v Miláně jsou ve srovnání s pařížskými červnovými dny jen dětskou hrou.

Červnová revoluce se liší od všech dosavadních revolucí tím, že tu *nebyly žádné iluse*, že tu *chybělo jakékoli nadšení*.

Lid už nestojí jako v únoru na barikádách s písní „Mourir pour la patrie“* na rtech – 23. června bojují dělníci za svou existenci, vlast pro ně ztratila jakýkoli význam. Tatam je „Marseillaisa“ a všechny vzpomínky na velkou revoluci. Lid i buržoasie tuší, že revoluce, do níž vstupují, je větší než revoluce roku 1789 a 1793.

Červnová revoluce je revoluce zoufalství, bojuje se v ní s mlčenlivým hněvem, s chmurnou chladnokrevností zoufalství; dělníci vědí, že *bojují na život a na smrt*, a před strašlivou vážností tohoto boje umlká i lehký francouzský esprit.

Dějiny znají jen dva momenty, jež se poněkud podobají boji, který v této chvíli pravděpodobně v Paříži ještě trvá: římskou válku otroků a lyonské povstání z roku 1834. Staré lyonské heslo „Žít

* – „Zemřít za vlast“. *(Pozn. red.)*

v práci, nebo zemřít v boji" se také najednou po 14 letech znovu vynořilo a bylo vepsáno na prapory.

Červnová revoluce je první revoluce, která rozděluje skutečně celou společnost na dva velké nepřátelské tábory, představované východní a západní Paříží. Zmizela jednomyslnost únorové revoluce, ona poetická jednota plná oslňujících ilusí a krásných lží, kterou tak důstojně ztělesňoval krasořečnický zrádce Lamartine. Neúprosná vážnost skutečnosti rozmetala všechny licoměrné sliby z 25. února. Únoroví bojovníci stojí dnes proti sobě, a co ještě nikdy nebylo, v této revoluci není už indiferentních, tentokrát skutečně bojuje každý muž schopný boje, ať už na *té* či *oné* straně barikády.

Armády, které proti sobě bojují v pařížských ulicích, jsou tak silné jako armády, které se utkaly v bitvě národů u Lipska[85]. Už jen to dokazuje nesmírný význam červnové revoluce.

Než přejděme k vylíčení samého boje.

Ze zpráv, které jsme dostali včera, jsme museli usoudit, že barikády byly stavěny téměř bez plánu. Z dnešních podrobných zpráv však vysvítá opak. Ještě nikdy nebudovali dělníci svou obranu s takovou rozvahou, tak plánovitě.

Město se rozdělilo na dva tábory. Dělící čára procházela po severovýchodním okraji města, z Montmartru dolů až k bráně Saint-Denis, odtud dále ulicí Saint-Denis přes ostrov Cité, podél ulice Saint-Jacques až k hradbám, všechno na východ odtud bylo obsazeno dělníky a opevněno; buržoasie útočila a dostávala posily ze západu.

Od časného rána začal lid mlčky stavět barikády. Byly vyšší a pevnější než kdykoli předtím. Na barikádě u vstupu do předměstí Saint-Antoine vlál obrovský rudý prapor.

Bulvár Saint-Denis byl velmi silně opevněn. Barikády na bulvárech, na ulici de Cléry a přilehlé domy, jež byly přeměněny ve skutečné pevnosti, tvořily dokonalý obranný systém. Zde došlo, jak jsme o tom psali už včera, k prvnímu významnému boji. Lid se bil s nevídaným pohrdáním smrtí. Na barikádu v ulici de Cléry zaútočil silný oddíl národní gardy z boku. Většina obránců barikády ustoupila. Pouze sedm mužů a dvě ženy, dvě krásné mladé grisetky,

zůstali na svém místě. Jeden z oněch sedmi vystupuje s praporem v ruce na barikádu. Ostatní začínají střílet. Národní garda odpovídá, praporečník klesá. Tu jedna z grisetek, vysoká krásná dívka, vkusně oděná, uchopí nahými pažemi prapor, sestupuje z barikády a kráčí přímo proti národní gardě. Palba pokračovala a buržoové z národní gardy dívku zastřelili, když došla těsně před jejich bodáky. Druhá grisetka ihned přiskočí, vezme prapor, zvedne hlavu své družky, a když vidí, že je mrtvá, hází po národní gardě rozhořčeně kamením. Také ona padá pod kulkami buržoů. Palba je stále prudší, střílí se z oken, z barikády, řady národní gardy řidnou, konečně přichází posila a barikáda je dobyta. Ze sedmi obránců barikády zůstal naživu už jen jeden, ten byl odzbrojen a zajat. Tohoto hrdinského vítězství nad sedmi dělníky a dvěma grisetkami dobyli salónní lvi a bursovní vlci druhé legie.

Když se oba oddíly spojily a obsadily barikádu, nastává krátké děsivé ticho. Brzy však bylo přerušeno. Čacká národní garda zahajuje silnou palbu salvami po neozbrojeném a pokojném davu shromážděném na jedné části bulváru. Lidé se zděšeně rozprchnou. Barikády však nebyly dobyty. Teprve když přitáhl sám Cavaignac s řadovým vojskem a jezdectvem, podařilo se, po dlouhém boji a teprve ke třetí hodině, obsadit bulvár až k bráně Saint-Martin.

V předměstí Poissonnière byla postavena řada barikád, především na rohu Lafayettovy ulice, kde povstalci rovněž použili některých domů jako pevností. Velel jim důstojník národní gardy. Proti nim postupoval sedmý pluk lehké pěchoty, mobilní a národní garda. Boj trval půl hodiny, vojsko nakonec zvítězilo, ale teprve když ztratilo na sto mrtvých a raněných. Tento boj se strhl po třetí hodině odpoledne.

Barikády byly postaveny rovněž před Justičním palácem (Palais de Justice), v ulici Constantine a v přilehlých ulicích, jakož i na mostě Saint-Michel, kde vlál rudý prapor. Po delším boji byly i tyto barikády dobyty.

Diktátor Cavaignac dal postavit své dělostřelectvo na mostě Notre-Dame. Odtud ostřeloval ulice Planche-Mibray a Cité a mohl snadno posunout děla proti barikádám v ulici Saint-Jacques.

Tato ulice byla zatarasena četnými barikádami a domy v ní

proměněny ve skutečné pevnosti. Zde mohlo účinně zasáhnout jedině dělostřelectvo a Cavaignac ho bez váhání použil. Kanonáda hřímala celé odpoledne. Kartáčová palba zametala ulici. Večer v sedm hodin vzdorovala už jen jediná barikáda. Počet mrtvých byl veliký.

Na mostě Saint-Michel a v ulici Saint-André-des-Arts se rovněž střílelo z děl. Úplně na severovýchodním konci města, v ulici du Château Landon, kam pronikl jeden vojenský oddíl, byla rovněž jedna barikáda rozstřílena děly.

Odpoledne byl boj v severovýchodních předměstích stále prudší. Povstalcům přišli na pomoc obyvatelé předměstí La Villette, Pantinu atd. Stavěly se ve velkém počtu nové a nové barikády.

V Cité se vloudila jedna setnina republikánské gardy[86] pod záminkou, že se chce sbratřit s povstalci, mezi dvě barikády a potom začala střílet. Rozlícený lid se vrhl na zrádce a téměř do jednoho je pobil. Sotva dvaceti se podařilo uniknout.

Všude se bojovalo stále urputněji. Dokud bylo světlo, střílelo se všude z děl; později se boj omezil na střelbu z pušek, která trvala dlouho do noci. Ještě v 11 hodin se v celé Paříži zvonilo na poplach a o půlnoci došlo ještě k přestřelce v okolí Bastily. Náměstí Bastily se všemi přístupy bylo zcela v rukou povstalců. Předměstí Saint-Antoine, kde byly soustředěny jejich hlavní síly, bylo silně opevněno. Na bulvárech od ulice Montmartre až k ulici du Temple stály husté řady jezdectva, pěchoty, národní a mobilní gardy.

V 11 hodin večer bylo už přes tisíc mrtvých a raněných.

To byl první den červnové revoluce, den, který nemá obdobu v revolučních análech Paříže. Pařížští dělníci bojovali úplně sami proti ozbrojené buržoasii, proti mobilní gardě, proti nově zorganisované republikánské gardě a řadovým vojskům všech zbraní. Bojovali s neslýchanou statečností, kterou lze srovnat jen se stejně neslýchanou brutalitou jejich odpůrců. Hned jsme shovívavější k takovému Hüserovi, Radeckému a Windischgrätzovi, když vidíme, jak se pařížská buržoasie s upřímným nadšením propůjčuje k masakrům aranžovaným Cavaignacem.

V noci z 23. na 24. se usnesla Společnost pro lidská práva[87],

ktcrá byla obnovena 11. června, že využije povstání ve prospěch *rudého praporu* a že se ho tudíž zúčastní. Proto se sešla, usnesla se na nutných opatřeních a ustavila dva stálé výbory.

Napsal B. Engels 27. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 28 z 28. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

24. ČERVEN

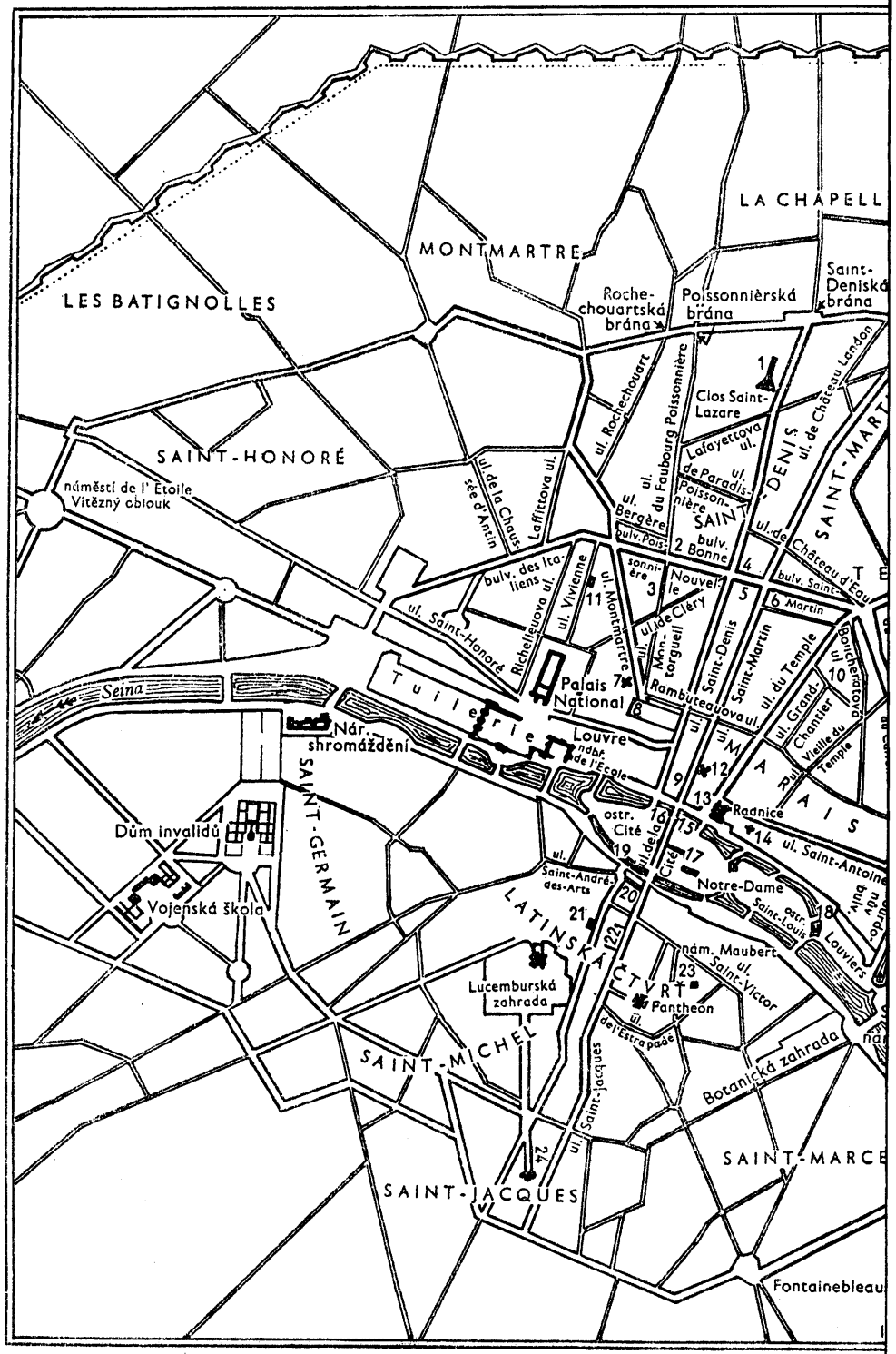
Celou noc byla Paříž obsazena vojskem. Na náměstích a bulvárech stály silné vojenské hlídky.

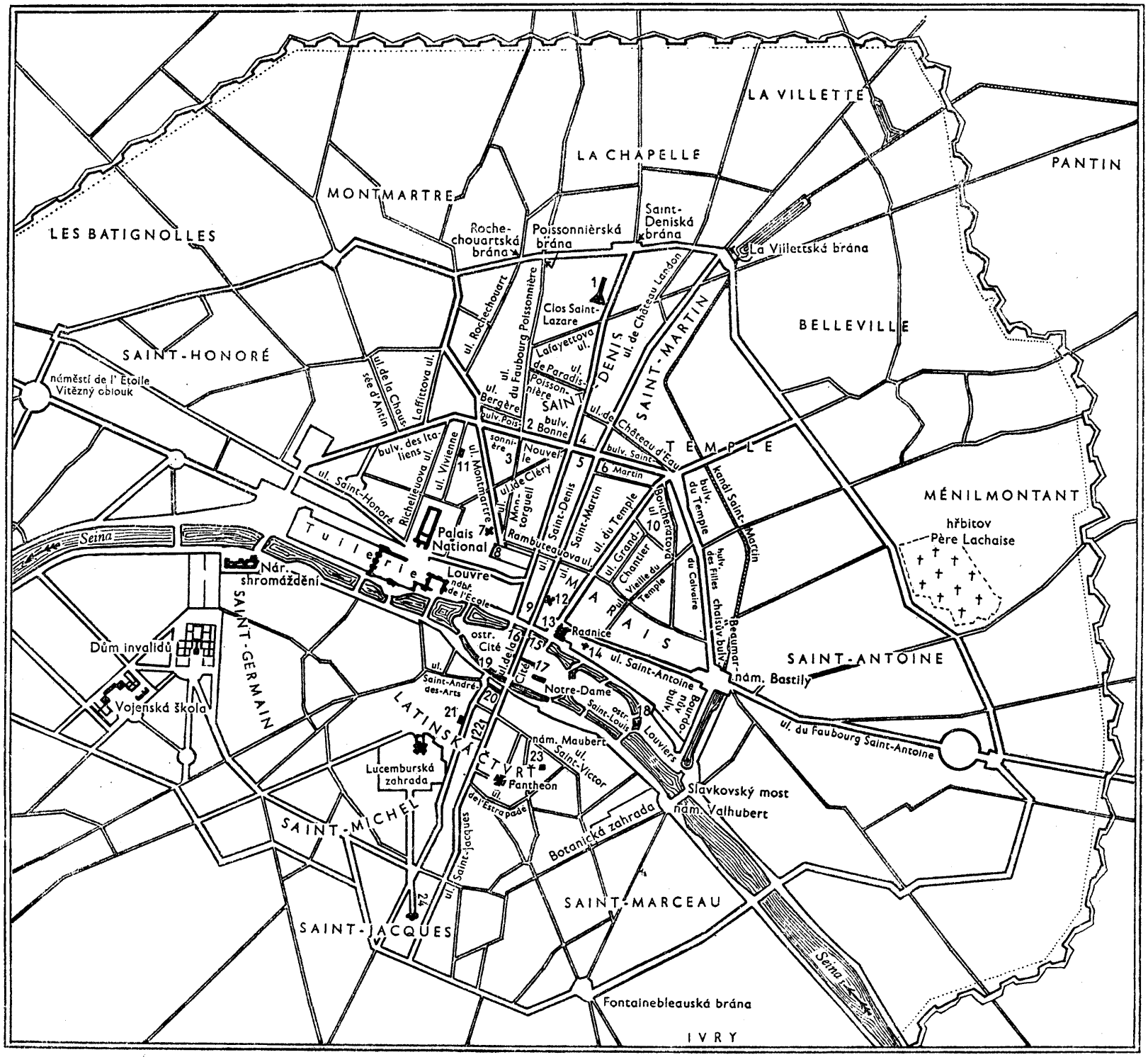
Ve čtyři hodiny ráno se ozval signál k poplachu. Do každého domu přišel důstojník s několika muži národní gardy pro ty gardisty ze své setniny, kteří se nedostavili dobrovolně.

Zároveň se znovu ozývá hřímání kanonády; nejsilněji v okolí mostu Saint-Michel, který spojuje povstalce na levém břehu Seiny a v Cité. Generál Cavaignac dostal dnes ráno diktátorskou moc a hoří nedočkavostí, aby jí použil proti povstalcům. Předchozího dne bylo dělostřelectva použito jen výjimečně a střílelo se většinou jen kartáči; dnes jsou však děla všude namířena nejen proti barikádám, ale také proti domům; střílí se nejen kartáči, ale také *dělovými koulemi, granáty* a *Congrevovými raketami.*

V horní části předměstí Saint-Denis se rozpoutal hned ráno prudký boj. V blízkosti Severního nádraží obsadili povstalci rozestavěný dům a několik barikád. První legie národní gardy zaútočila, ale docela bez úspěchu. Vystřílela všechny náboje a měla na padesát mrtvých a raněných. Taktak že udržela své posice do té doby, než přišlo (kolem 10. hodiny) dělostřelectvo, které rozstřílelo dům a barikády až do základu. Vojsko opět obsadilo Severní nádraží. Boj v celém tomto úseku (zvaném Clos Saint-Lazare*, z čehož „Kölnische Zeitung" dělá „Dvůr Saint-Lazare") zatím ještě dlouho pokračoval, a byl to velmi rozhořčený boj. „Jsou to učiněné jatky," píše dopisovatel jednoho belgického listu. U Rochechouartské

* Viz tento svazek, str. 151. *(Pozn. red.)*

SCHEMATICKÝ PLÁN PAŘÍŽE ZA ČERVNOVÉ REVOLUCE 1848

★

1 Severní nádraží
2 divadlo du Gymnase
3 ulice Poissonnière
4 brána Saint-Denis
5 bulvár Saint-Denis
6 brána Saint-Martin
7 kostel Saint-Eustache
8 Tržnice (Halles Centrales)
9 ulice Planche-Mibray
10 ulice de la Corderie
11 bursa
12 klášter Saint-Merri
13 náměstí de Grève
14 kostel Saint Gervais
15 nábřeží aux Fleurs
16 most Notre-Dame
17 ulice Constantine
18 most Damiette
19 most Saint-Michel
20 ulice la Huchette
21 École de Médecine
22 Sorbonna
23 Polytechnika
24 třída Observatoře

a Poissonnièrské brány vyrostly mohutné barikády; na Lafayettově ulici bylo znovu vybudováno opevnění a teprve odpoledne bylo smeteno dělostřeleckou palbou.

V ulicích Saint-Martin, Rambuteauově a Grand Chantier se podařilo barikády dobýt rovněž teprve s pomocí dělostřelectva.

Naproti mostu Saint-Michel byla dělovými koulemi demolována kavárna Cuisinier.

K hlavnímu boji došlo však až odpoledne, ke třetí hodině na nábřeží aux Fleurs, kde 600 povstalců obsadilo proslulý obchod s oděvy „U krásné zahradnice" („La belle Jardinière") a přeměnilo jej v pevnost. Dělostřelectvo a pěchota zahajují útok. Zřítí se roh domu. Cavaignac, který zde sám řídí palbu, vyzývá povstalce, aby se vzdali, jinak že je všechny nakrmí olovem. Povstalci odmítají. Znovu začíná palba z děl a nakonec hází vojsko do domu zápalné rakety a granáty. Dům je do základů rozstřílen a pod troskami je pohřbeno osmdesát bojovníků.

V předměstí Saint-Jacques, v okolí Pantheonu, se dělníci rovněž ze všech stran zabarikádovali. Každý dům musel být obléhán jako v Zaragoze.[88] Po marných pokusech dobýt tyto domy pohrozil diktátor Cavaignac, tento brutální alžírský voják, že všechny domy podpálí, jestliže se jejich obránci nevzdají.

V Cité střílela děvčata z oken na vojáky a občanskou gardu. Také zde muselo vojsko použít houfnic, aby dosáhlo aspoň nějakého úspěchu.

Jedenáctý prapor mobilní gardy, který se chtěl připojit k povstalcům, byl vojskem a národní gardou úplně pobit. Kolují aspoň takové pověsti.

K poledni dosáhli povstalci rozhodné převahy. Měli v rukou všechna předměstí, okrajové čtvrti Les Batignolles, Montmartre, La Chapelle a La Villette, zkrátka celý vnější okraj Paříže od Les Batignolles až k Seině a více než polovinu levého břehu Seiny. Zmocnili se tu 13 děl, ale nepoužili jich. Ve středu města pronikli v Cité a na dolním konci ulice Saint-Martin až k Radnici, kterou chránily silné oddíly vojska. Ale přesto, prohlásil ve sněmovně Bastide, bude Radnice snad už během hodiny v rukou povstalců; v ochromení, které tato zpráva vyvolala, odhlasovala sněmovna

diktaturu a stav obležení. Sotvaže měl Cavaignac diktátorskou moc, použil nejkrajnějších a nejsurovějších prostředků, jakých nebylo dosud použito v žádném civilisovaném městě, jakých si netroufal použít ani Radecký v Miláně. Lid byl opět příliš velkomyslný. Kdyby byl odpověděl na zápalné rakety a houfnice podpalováním, byl by večer vítězem. Ale nepomyslel na to použít týchž zbraní jako jeho odpůrci.

Jako střelivo sloužila povstalcům většinou střelná bavlna, kterou vyráběli ve velkém množství v předměstí Saint-Jacques a v Marais. Na náměstí Maubert si zřídili dílnu na odlévání kulek.

Vláda dostávala neustále posily. Celou noc proudilo do Paříže vojsko; přibyly sem oddíly národní gardy z Pontoise, Rouenu, Meulanu, Mantes, Amiensu a Havru; vojsko z Orleansu, dělostřelectvo a zákopníci z Arrasu a Douai, z Orleansu jeden pluk. 24. června ráno bylo dopraveno z Vincennes do města 500 000 nábojů a dvanáct děl. Ale železniční dělníci na Severní dráze vytrhali koleje mezi Paříží a Saint-Denis, aby znemožnili přísun dalších posil.

Těmto spojeným silám a této neslýchané brutalitě se podařilo 24. odpoledne povstalce zatlačit.

S jakou zběsilostí se bila národní garda a jak dobře věděla, že v tomto boji jde o její existenci, je zřejmé z toho, že nejen Cavaignac, nýbrž sama národní garda *se chystala zapálit* celou čtvrť kolem Pantheonu!

Velitelská stanoviště útočících stran byla na třech místech: u brány Saint-Denis, kde velel generál Lamoricière, u Radnice, kde byl generál Duvivier se 14 prapory, a na náměstí Sorbonny, odkud generál Damesme útočil na předměstí Saint-Jacques.

K poledni byly dobyty přístupy k náměstí Maubert a náměstí samo obklíčeno. V jednu hodinu bylo náměstí dobyto. Padlo přitom padesát mužů mobilní gardy! Zároveň byl po prudké a nepřetržité dělostřelbě dobyt či spíše vydán Pantheon; patnáct set povstalců, kteří se tu opevnili, kapitulovalo pravděpodobně jen proto, že pan Cavaignac a rozvzteklení buržoové pohrozili, že celou čtvrť podpálí.

V téže době „obránci pořádku" neustále postupovali po bulvárech a dobývali barikády v přilehlých ulicích. V ulici

du Temple byli dělníci zatlačeni až k rohu ulice de la Corderie; v Boucheratově ulici se ještě bojovalo, rovněž na druhé straně bulváru v předměstí Temple. V ulici Saint-Martin padlo ještě několik ojedinělých výstřelů z pušek; na nároží u kostela Saint-Eustache odolávala ještě jedna barikáda.

Večer k sedmé hodině dorazily ke generálu Lamoricièrovi dva prapory národní gardy z Amiensu, kterých okamžitě použil k obklíčení barikád za Château d'Eau. Předměstí Saint-Denis bylo v té době klidné a volné, rovněž téměř celý levý břeh Seiny. Povstalci byli obklíčeni v části čtvrti Marais a v předměstí Saint-Antoine. Obě tyto čtvrti jsou však od sebe odděleny Beaumarchaisovým bulvárem a s ním souběžným kanálem Saint-Martin, k němuž mělo vojsko přístup.

Generál Damesme, velitel mobilní gardy, byl u barikády v ulici de l'Estrapade zasažen kulkou do stehna. Rána není nebezpečná. Také poslanci Bixio a Dornès neutrpěli tak nebezpečná zranění, jak se zprvu soudilo.

Rovněž zranění generála Bedeaua je lehké.

V devět hodin byla předměstí Saint-Jacques a Saint-Marceau v podstatě dobyta. Boj byl neobyčejně prudký. Zde teď velel generál Bréa.

Generál Duvivier v Radnici neměl takové úspěchy. Ale přesto byli povstalci i zde zatlačeni.

Generál Lamoricière vyčistil po houževnatém odporu předměstí Poissonnière, Saint-Denis a Saint-Martin až k hradbám. Jen v Clos Saint-Lazare se dělníci ještě drželi; zabarikádovali se v nemocnici Ludvíka Filipa.

Stejnou zprávu podal předseda Národního shromáždění v půl desáté večer. Několikrát musel sám sebe vyvracet. Přiznával, že se v Saint-Martin ještě silně střílí.

Večer 24. vypadala tedy situace takto:

Povstalci měli v rukou ještě asi polovinu území, které ovládali ráno 23. Toto území tvořila východní část Paříže, předměstí Saint-Antoine, Temple, Saint-Martin a Marais. Jejich předsunuté hlídky tvořily: Clos Saint-Lazare a několik barikád u Botanické zahrady.

Celá ostatní Paříž byla v rukou vlády.

Nejnápadnější na tomto zoufalém boji je zběsilost, s níž bojovali „obránci pořádku". Tito buržoové, kteří byli dříve tak citliví na každou kapku „krve občanů" a dostávali přímo záchvaty sentimentality nad smrtí municipálních gardistů[89] 24. února, ti teď odstřelovali dělníky jako divou zvěř. Ani jedno soucitné, ani jedno smířlivé slůvko, ani stín sentimentality v řadách národní gardy, v Národním shromáždění, zato však zuřivá nenávist a bezcitná zběsilost vůči vzbouřeným dělníkům. Buržoasie proti nim vede úplně vědomě vyhlazovací válku. Ať pro tentokrát ještě zvítězí nebo ať podlehne hned, dělníci se jí strašlivě pomstí. Po takovém boji, jaký zuřil v těchto třech červnových dnech, je možný jen *terorismus* buď z té, nebo z oné strany.

Napsal B. Engels 27. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 28 z 28. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

25. ČERVEN

Každým dnem byl boj úpornější, rozhořčenější, zběsilejší. Fanatismus buržoasie vůči povstalcům byl tím větší, čím méně vedly její surovosti ihned k cíli, čím víc ji vysilovaly boje, noční hlídky a vojenský způsob života, čím víc se blížila svému konečnému vítězství.

Buržoasie neprohlásila dělníky jen za obyčejné nepřátele, které je nutno porazit, nýbrž za *nepřátele společnosti*, které je třeba vyhladit. Buržoové rozšiřovali absurdní tvrzení, že dělníkům, které sami násilím vehnali do povstání, jde jen o drancování, pálení a vraždění, že je to banda lupičů, kterou je třeba postřílet jako divou zvěř. A přece se povstalci, kteří ovládali po tři dny velkou část města, chovali nanejvýš slušně. Kdyby byli použili týchž násilných prostředků jako buržoové a jejich pochopové pod velením Cavaignacovým, ležela by Paříž v troskách, ale povstalci by byli zvítězili.

Jak barbarsky si vedli buržoové v tomto boji, je vidět ze všech podrobností. Nemluvíme-li už o kartáčích, granátech a zápalných raketách, je nesporný fakt, *že se na většině ztečených barikád nedělaly s poraženými žádné okolky*. Buržoové pobíjeli bez výjimky každého, koho tam našli. 24. večer bylo na třídě Observatoře bez soudu a vyšetřování zastřeleno přes 50 zajatých povstalců. „Je to vyhlazovací válka," křičí dokonce i dopisovatel buržoasního listu „Indépendance belge". Mezi povstalci na barikádách panovalo všeobecné přesvědčení, že budou všichni bez výjimky pobiti. Když La Rochejaquelein v Národním shromáždění prohlásil, že je třeba nějak tomuto přesvědčení čelit, nenechali ho buržoové vůbec domluvit a způso-

bili takový povyk, že předseda byl nucen nasadit si klobouk a zasedání přerušit. Když chtěl sám pan Sénard později (viz dále zprávu o zasedání shromáždění) pronést několik licoměrných slov o milosrdenství a smíru, strhl se stejný povyk. Buržoové nechtěli o nějakém slitování ani slyšet. Dokonce přes nebezpečí, že bombardováním ztratí část svého majetku, byli odhodláni udělat jednou provždy konec s nepřáteli pořádku, pleniteli, lupiči, žháři a komunisty.

Přitom vůbec nebyli takoví hrdinové, jak se je snaží vylíčit jejich tisk. Z dnešního zasedání Národního shromáždění[90] vychází najevo, že když vypuklo povstání, byla národní garda strachem bez sebe; ze zpráv všech novin nejrůznějšího zabarvení vysvítá přes všechny nabubřelé fráze, že národní gardu bylo prvního dne velmi málo vidět, že druhého a třetího dne musel dát Cavaignac tahat gardisty z postelí a čtyři muži pod dozorem svobodníka je museli odvádět do boje. Fanatická nenávist, kterou buržoové chovají ke vzbouřeným dělníkům, nebyla s to přemoci jejich přirozenou zbabělost.

Dělníci se naproti tomu bili s bezpříkladnou statečností. Třebaže byli čím dál tím méně s to nahrazovat své ztráty, třebaže byli nepřátelskou přesilou stále víc zatlačováni, neochabovali ani na okamžik. Již od 25. ráno museli vidět, že ztrácejí vyhlídky na vítězství. Ze všech stran přicházely stále další a další oddíly vojska; do Paříže přicházely silné jednotky národní gardy z okolí i ze vzdálenějších měst. Řadová vojska, která se účastnila boje, měla 25. června o 40 000 mužů víc než normální posádka; k tomu je nutno připočítat 20 000 až 25 000 mužů mobilní gardy; dále národní gardu z Paříže a z venkova. K tomu ještě několik tisíc mužů republikánské gardy. Celá ozbrojená moc, která vytáhla proti povstalcům, dosahovala 25. června jistě počtu 150 000 až 200 000 mužů, dělníci měli nanejvýš čtvrtinu tohoto počtu, méně střeliva, bojovali bez vojenského velení a neměli ani jedno použitelné dělo. Ale bili se mlčky a zoufale proti obrovské přesile. Masy a masy vojsk postupovaly k průrvám, které vyrvaly v barikádách zásahy těžkého dělostřelectva; dělníci jim čelili mlčky, bez jediného výkřiku a bojovali všude až do posledního muže a dříve barikádu do rukou buržoů nevydali. Na Montmartru volali povstalci na obyvatele: Buď nás rozsekají na kusy, nebo je rozsekáme na kusy my; ale neustoupíme

a proste boha, abychom zvítězili, nebo jinak vypálíme celý Montmartre. Tato hrozba, která se nikdy neuskutečnila, se ovšem vykládá jako „hnusný plán", zatímco Cavaignacovy granáty a zápalné rakety „jsou zdařilá vojenská opatření, která vzbuzují všeobecný obdiv"!

25. ráno drželi povstalci tyto posice: Clos Saint-Lazare, předměstí Saint-Antoine a Temple, Marais a čtvrť Saint-Antoine.

Clos Saint-Lazare (bývalá klášterní obora) je pozemek o velké rozloze, zčásti zastavěný, zčásti pokrytý rozestavěnými domy a projektovanými ulicemi atd. Severní nádraží leží právě uprostřed. V této čtvrti, kde je plno všelijak roztroušených budov, kde leží mimoto spousta stavebního materiálu, vybudovali povstalci mohutnou pevnost. Jejím středem byla rozestavěná nemocnice Ludvíka Filipa; postavili zde ohromné barikády, o nichž očití svědkové tvrdili, že jsou nedobytné. Za nimi byly městské hradby, které povstalci obklíčili a obsadili. Odtud se táhla jejich opevnění až k ulici Rochechouart nebo až k městským branám. Brány na Montmartru byly silně opevněny, Montmartre ovládali celý. Nezlomilo je ani čtyřicet děl, která je po dva dny ostřelovala.

Opět se po celý den pálilo ze 40 děl na toto opevnění: konečně byly v šest hodin večer dobyty dvě barikády v ulici Rochechouart a brzy nato padl i Clos Saint-Lazare.

Na bulváru du Temple dobyla mobilní garda v 10 hodin ráno několik domů, odkud povstalci stříleli po útočnících. „Obránci pořádku" pronikli zhruba až k bulváru des Filles du Calvaire. V předměstí Temple byli povstalci mezitím zatlačováni stále dál, kanál Saint-Martin byl místy obsazen a odtud i z bulváru dělostřelectvo silně ostřelovalo široké a přímé ulice. Boj byl neobyčejně prudký. Dělníci velmi dobře věděli, že se tu útočí přímo na jádro jejich posic. Bránili se jako smyslů zbavení. Dobyli dokonce nazpět barikády, z kterých byli už jednou vypuzeni. Ale po dlouhém boji byli rozdrceni přesilou vojska a zbraní. Jedna barikáda za druhou padala; než se setmělo, dobylo vojsko nejen předměstí Temple, ale využilo bulváru a kanálu a zmocnilo se i příchodů k předměstí Saint-Antoine a několika barikád v této čtvrti.

U Radnice generál Duvivier pomalu, ale vytrvale postupoval.

Od nábřeží obešel z boku barikády v ulici Saint-Antoine a zároveň ostřeloval z těžkých děl ostrov Saint-Louis a bývalý ostrov Louviers[91]. Zde zuřil rovněž rozhořčený boj, o němž však nejsou známy žádné podrobnosti; víme jen, že ve čtyři hodiny byla obsazena radnice IX. okresu i s okolními ulicemi, že v ulici Saint-Antoine byla dobývána jedna barikáda za druhou a že byl obsazen most Damiette, který otvírá přístup na ostrov Saint-Louis. Do soumraku tu byli povstalci odevšad vypuzeni a všechny přístupy k náměstí Bastily uvolněny.

Povstalci byli tedy vytlačeni ze všech částí města kromě předměstí Saint-Antoine. To byla jejich nejsilnější posice. Četné přístupy k tomuto předměstí, k vlastnímu ohnisku všech pařížských povstání, byly obzvlášť dovedně chráněny. Barikády šikmo postavené, aby jedna kryla druhou, a podporované ještě křížovou palbou z domů, tvořily pro útočníky strašnou překážku. Dobýt je by si vyžádalo nesmírně mnoho životů.

Před tímto opevněním se utábořili buržoové, vlastně jejich pochopové. Národní garda se toho dne příliš nevyznamenala. Hlavní práci vykonalo vojsko a mobilní garda; národní garda obsazovala pokojné a dobyté čtvrti.

Nejhůř si počínala republikánská a mobilní garda. Nově organisovaná a prosetá republikánská garda bojovala proti dělníkům s velkým rozhořčením a vysloužila si v tomto boji ostruhy republikánské municipální gardy.

Mobilní garda, která se rekrutovala většinou z pařížského lumpenproletariátu, se za krátkou dobu svého trvání díky dobrému žoldu už do značné míry změnila v jakousi pretoriánskou gardu toho, kdo byl právě u moci. Organisovaný lumpenproletariát se pustil do boje proti neorganisovanému pracujícímu proletariátu. Jak se dalo očekávat, dal se buržoasii k disposici, stejně jako se lazaroni v Neapoli dali k disposici Ferdinandovi. K povstalcům přecházely jen ty oddíly mobilní gardy, které byly sestaveny ze *skutečných* dělníků.

Ale jak odporné nám musí připadat to, co se teď děje v Paříži, když vidíme, jak tito bývalí žebráci, vagabundi, šejdíři, uličníci a kapsáři z mobilní gardy, na něž každý buržoa v březnu a dubnu

Neue Rheinische Zeitung.

Organ der Demokratie.

№ 29. Köln, Donnerstag 29. Juni 1848.

Die „Neue Rheinische Zeitung" erscheint vom 1. Juni an täglich. Bestellungen für das nächste Quartal, Juli bis September, wolle man baldigst machen.

Französische Republik.

Westphalen.

Der 23. Juni.

„Neue Rheinische Zeitung" s Marxovým článkem „Červnová revoluce"

pohlížel jako na bandu lupičů a darebáků, která je schopna každé ničemnosti a která nesmí být déle trpěna, jak tato banda lupičů je nyní hýčkána, vychvalována, odměňována, vyznamenávána, protože tito „mladí hrdinové", tyto „děti Paříže", jejichž statečnost nemá obdoby, kteří šplhají se skvělou odvahou na barikády atd. – protože tito nemyslící bojovníci z únorových barikád střílejí teď právě tak bezmyšlenkovitě na pracující proletariát, jako střídali dříve na vojáky, protože se dali podplatit třiceti sous denně, aby masakrovali své bratry! Sláva těmto prodejným vagabundům za to, že za třicet sous denně postříleli nejlepší, nejrevolučnější část pařížských dělníků!

Statečnost, s níž se bili dělníci, je vskutku podivuhodná. Třicet až čtyřicet tisíc dělníků se drží plné tři dny proti víc než osmdesáti tisícům vojáků a stu tisíc národních gardistů, proti kartáčům, granátům a zápalným raketám, proti ušlechtilým válečným praktikám generálů, kteří se neštítí použít alžírských metod! Jsou rozdrceni a z větší části pobiti. Jejich mrtvým nebude prokázána čest jako mrtvým z července a února; ale dějiny jim, obětem první rozhodné bitvy proletariátu, přiznají daleko významnější místo.

Napsal B. Engels 28. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 29 z 29. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ČERVNOVÁ REVOLUCE

Pařížští dělníci byli *rozdrceni* přesilou, ale *nepodlehli* jí. Jsou *přemoženi*, ale *poraženi* jsou jejich odpůrci. Chvilkový triumf brutálního násilí je vykoupen rozbitím všech klamů a ilusí únorové revoluce, rozpadnutím celé starorepublikánské strany, rozštěpením francouzského národa na dva národy, na národ vlastníků a národ dělníků. Trojbarevná republika má teď už jen *jednu barvu*, barvu poražených, *barvu krve*. Stala se z ní *rudá republika*.

Žádná republikánská veličina, ani z „Nationalu“[92], ani z „Réforme“[93], se nepostavila na stranu lidu! Lid neměl jiné vůdce, jiné prostředky než povstání samo, a přece odolával spojené buržoasii a soldatesce déle, než kdy odolávala kterákoli francouzská dynastie, vybavená celým vojenským aparátem, některé frakci buržoasie spojené s lidem. K tomu, aby zmizela poslední iluse lidu, aby se úplně skoncovalo s minulostí, bylo už jen třeba, aby se i obvyklá poetická přísada francouzských povstání, nadšená buržoasní mládež, žáci polytechnické školy, třírohé klobouky, postavila na stranu utiskovatelů. Studenti lékařské fakulty odpírali pomoc vědy raněným plebejcům. Neboť věda není pro plebejce, který se dopustil neslýchaného, nevídaného zločinu a nasadil tentokrát život za svou vlastní existenci, a ne za Ludvíka Filipa nebo za pana Marrasta.

Poslední oficiální zbytek únorové revoluce, výkonná komise[94], se rozplynul před vážností událostí jako mlhavý přízrak. Lamartinův ohňostroj se proměnil v zápalné rakety Cavaignacovy.

Fraternité, bratrství vzájemně proti sobě stojících tříd, z nichž jedna vykořisťuje druhou, toto bratrství proklamované v únoru,

napsané obrovskými písmeny na čelo Paříže, na každé vězení, na všechny kasárny — hle, jaký je jeho pravý, nefalšovaný, jeho prozaický výraz, *občanská válka*, občanská válka ve své nejstrašnější podobě, válka mezi prací a kapitálem. Toto bratrství plálo před všemi okny Paříže večer 25. června, kdy Paříž buržoasie zářila světly, zatímco Paříž proletariátu hořela, krvácela a sténala.

Bratrství trvalo jen tak dlouho, dokud se zájmy buržoasie bratrsky shodovaly se zájmy proletariátu. Pedanti staré revoluční tradice z roku 1793; socialističtí doktrináři, kteří prosili buržoasii o milost pro lid a jimž bylo dovoleno pronášet dlouhá kázání a kompromitovat se tak dlouho, dokud bylo nutno ukolébávat proletářského lva; republikáni, kteří se domáhali celého starého buržoasního pořádku, jenom bez korunované hlavy; dynastičtí opozičníci[95], jimž náhoda místo výměny ministrů podstrčila svržení dynastie; legitimisté[96], kteří nechtěli odložit livrej, nýbrž jen změnit její střih — to byli spojenci, s nimiž lid provedl svůj únor. To, co lid v Ludvíku Filipovi instinktivně nenáviděl, nebyl Ludvík Filip, nýbrž korunované panství jedné třídy, kapitál na trůně. Ale lid jako vždy velkomyslný se bláhově domníval, že když svrhl nepřítele svých nepřátel, *společného* nepřítele, že tím zničil svého nepřítele.

Únorová revoluce byla *krásná* revoluce, revoluce všeobecných sympatií, protože rozpory, které v této revoluci propukly proti monarchii, dřímaly ještě *nerozvinuté* svorně vedle sebe, protože sociální boj tvořící její pozadí existoval zatím jen pomyslně, ve frázích, ve slovech. *Červnová revoluce* je *ošklivá* revoluce, odpuzující revoluce, protože namísto fráze nastoupil skutek, protože republika obnažila hlavu netvora, tím že mu srazila korunu, která ho maskovala a zakrývala.

Pořádek! To bylo bitevní heslo Guizotovo! *Pořádek*! křičel guizotovec Sébastiani, když Rusové zabrali Varšavu. *Pořádek*! křičí Cavaignac, surová ozvěna francouzského Národního shromáždění a republikánské buržoasie.

Pořádek! hřměly jeho kartáče, když rvaly tělo proletariátu.

Žádná z nesčetných revolucí francouzské buržoasie počínaje rokem 1789 nebyla atentátem na *pořádek*, protože všechny nechávaly

nedotčeno třídní panství, otroctví dělníků, *buržoasní pořádek*, i když se měnila politická forma tohoto panství a tohoto otroctví. Červen na tento *pořádek* sáhl. Běda červnu!

Za *prozatímní vlády* patřilo k dobrému tónu, ba bylo dokonce *nutné* – byla to politika a blouznění zároveň – namlouvat velkomyslným dělníkům, kteří, jak hlásalo na tisíce oficiálních plakátů, *„věnovali republice tři měsíce bídy"*, že k únorové revoluci došlo *v jejich vlastním zájmu* a že v únorové revoluci jde především o *zájmy dělníků*; jakmile *začalo* zasedat Národní shromáždění – přišla na řadu próza. Šlo už jen o to, jak řekl ministr Trélat, *aby se znovu pracovalo za starých podmínek*. Dělníci se tedy v únoru bili za to, aby byli uvrženi do průmyslové krize.

Úkolem Národního shromáždění je, aby škrtlo únor, alespoň pro dělníky, a uvrhlo je zase zpátky do starých poměrů. Ale ani to se nepodařilo, protože není v moci ani sněmovny, ani krále přikázat všeobecné průmyslové krizi: *dál ani krok*! Národní shromáždění ve své surové horlivosti, aby už už skoncovalo s protivnými únorovými hesly, neučinilo dokonce ani ta opatření, která se dala uskutečnit na půdě starých poměrů. Pařížské dělníky od 17 do 23 let odvádí násilím do armády nebo vyhazuje na dlažbu; venkovské dělníky vykazuje z Paříže do Sologne a nezaplatí jim ani to, nač mají při výpovědi právo; dospělým Pařížanům zajišťuje prozatím chléb z milosti ve vojensky organisovaných dílnách pod podmínkou, že se nezúčastní žádného shromáždění lidu, tj. pod tou podmínkou, že přestanou být republikány. Nevystačilo se ani s poúnorovou sentimentální rétorikou, ani s brutálním zákonodárstvím po 15. květnu[97]. Bylo třeba rozhodnout věcně a prakticky: Dělali jste, vy holoto, únorovou revoluci pro *sebe*, nebo pro *nás*? Buržoasie položila otázku tak, že se na ni muselo odpovědět červnem – kartáči a barikádami.

A přece zůstalo celé Národní shromáždění, jak se vyjádřil 25. června jeden poslanec, jako by do něho hrom uhodil. Je omráčeno, když otázka a odpověď zalily pařížskou dlažbu krví. Jedni jsou omráčeni proto, že se jejich iluse rozplývají v dýmu střelného prachu, druzí proto, že nechápou, jak se může lid opovážit *samostatně* hájit své *nejvlastnější* zájmy. Teprve *ruské peníze*, *anglické peníze*,

bonapartistický orel, *bourbonská lilie*, amulety všeho druhu – jim umožňují, aby si tento zvláštní jev srovnali v hlavě. *Obě části* Národního shromáždění však cítí, že je od lidu dělí obrovská propast. Žádná z nich nemá odvahu postavit se na jeho stranu.

Jakmile se Národní shromáždění probralo z mrákot, protrhly se hráze líté zloby a právem vypískává většina ty ubohé utopisty a pokrytce, kteří se dopouštějí anachronismu, když se stále ještě ohánějí frází o fraternité, bratrství. Vždyť šlo právě o to, zbavit se této fráze a ilusí, které se skrývají za její mnohoznačností. Když legitimista *La Rochejaquelein*, tento rytířský snílek, horlil proti hanebnosti těch, kdo volali: Vae victis! *Běda přemoženým*!, posedl velkou část shromáždění tanec svatého Víta, jako by je štípla tarantule. Křičí na dělníky: *Běda*!, aby utajilo, že tento *„přemožený"* není nikdo jiný než ono samo. Teď musí zahynout buď ono, nebo republika. A proto vyje jako pominuté: „Ať žije republika!"

Smí tato hluboká propast, která se před námi otevřela, zmást demokraty, smí nám vnutit zdání, že boj o státní formu je bezpředmětný, ilusorní, nicotný?

Jen slabé, zbabělé povahy mohou klást tuto otázku. Kolise, které vyvěrají přímo z podmínek buržoasní společnosti, se musí probojovat, nedají se odfantazírovat. Nejlepší státní forma je ta, v níž se společenské protiklady nezastírají, nespoutávají se násilím, tedy pouze uměle, pouze zdánlivě. Nejlepší státní forma je ta, v níž spolu otevřeně bojují, a tak se řeší.

Budou se nás ptát, nemáme-li jediné slzy, jediného vzdechu, jediného slova pro ty, kdo padli jako oběť lidového hněvu, pro národní gardu, mobilní gardu, republikánskou gardu a řadové vojsko?

Stát se postará o jejich vdovy a sirotky, oslaví je dekrety, slavnostní pohřební průvody budou doprovázet jejich pozůstatky ke hrobu, oficiální tisk je prohlásí za nesmrtelné a evropská reakce od východu až na západ jim bude vzdávat hold.

Ale plebejcům, které drásá hlad, po nichž plije tisk, kteří jsou ponecháni bez lékařské pomoci a jimž „počestní" lidé nadávají zlodějů, žhářů a galejníků, jejichž ženy a děti jsou uvrženy do ještě bezednější bídy, z nichž nejlepší, pokud zůstali naživu, jsou de-

portováni za moře – těm ovinout vavříny kolem hrozivě chmurného čela, to je *výsada*, to je *právo demokratického tisku.*

Napsal K. Marx 28. června
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 29 z 29. června 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„KÖLNISCHE ZEITUNG"

O ČERVNOVÉ REVOLUCI

Kolín 30. června. Přečtěte si tyto výňatky z listu „London Telegraph" a srovnejte je s tím, jak žvaní o pařížské červnové revoluci němečtí liberálové, zejména páni Brüggemann–Dumont et Wolfers, a budete muset přiznat, že angličtí buržoové, nehledě na mnoho jiných svých předností, předčí *německé šosáky* alespoň *v tom*, že posuzují velké události sice z buržoasního hlediska, ale přece jen jako *muži*, a ne jako *uličníci.*

„Telegraph" píše v čísle 122:

„...A teď se od nás očekává, že se vyslovíme o příčinách a následcích tohoto strašlivého krveprolití. *Od počátku bylo jasné, že je to opravdová bitva mezi dvěma třídami.*" (Království za takovou myšlenku, v duchu volá vznešená „Kölnische" a její „Wolfers".) „Je to povstání dělníků proti vládě, kterou sami dosadili, a proti třídě, která teď vládu podporuje. Je nesnadnější vyložit, jak došlo bezprostředně ke srážce, než konstatovat její trvalé a stále ještě působící příčiny. *Únorovou revoluci* dělaly hlavně *pracující třídy* a říkalo se otevřeně, *že ji provedly ve svůj prospěch.* Není to ani tak politická jako spíše sociální revoluce. Masy nespokojených dělníků se neobjevily na světě naráz a hned se všemi vlastnostmi vojáků. Právě tak jejich bída a jejich nespokojenost není jen plodem událostí posledních čtyř měsíců. Právě v pondělí jsme citovali údaje, snad poněkud přehnané, které uvedl v Národním shromáždění pan Leroux a které se nikdo nepokoušel vyvracet, že je ve Francii osm milionů žebráků a čtyři miliony dělníků, kteří nemají zajištěný výdělek. Pan Leroux mluvil výslovně o době *před* revolucí a stěžoval si právě na to, že se *od* revoluce proti tomuto strašlivému neduhu zhola nic neudělalo. Socialistické a komunistické teorie, které ve Francii dozrály a nyní dosáhly tak velkého vlivu na veřejné mínění, se zrodily ze strašné bídy, v níž žila za vlády Ludvíka Filipa obrovská většina lidu. Hlavní věc, která se nesmí pouštět ze zřetele, *je žalostné postavení mas; to je skutečná živá příčina revoluce.* Národní shromáždění se brzy usneslo, že oloupí dělníky o ty výhody, které jim politikové revoluce tak ukvapeně a nerozvážně přislíbili. V *sociálním*, ba i *politickém* směru

se jasně projevila *silná reakce*. Na moci, za kterou stála velká část Francie, se požadovalo, aby *odstranila ty lidi, kterým vděčí za svou existenci*. Dělníkům se zprvu lichotilo, dali jim chléb, ale pak je rozeštvali, hrozili jim smrtí hladem, zavlékali je do provincií, kde neměli žádnou příležitost k práci, a konečně zosnovali plán na záhubu jejich moci: může se tedy někdo divit, že jsou dělníci rozdrážděni? Nikoho přece nemůže překvapit, že věřili, že provedou druhou, úspěšnější revoluci. A jejich vyhlídky na úspěch proti ozbrojené vládní moci byly, soudě podle trvání dosavadního odporu, větší, než si mnozí lidé představovali. Tato okolnost, dále pak to, že mezi lidem nebyli objeveni žádní političtí vůdcové, konečně fakt, že dělníci vykázaní z Paříže se hned za městskými branami obraceli a vraceli nazpátek, dokazují, že *povstání vypuklo jako následek všeobecné nespokojenosti v dělnické třídě a nebylo dílem politických agentů*. Dělníci se domnívají, že jejich *vlastní vláda* opět zradila jejich zájmy. Sáhli teď *jako v únoru* ke zbraním, aby bojovali proti *strašlivé bídě*, jejíž obětí byli už tak dlouho.

Nynější boj je pouze pokračováním únorové revoluce. Je pokračováním boje za spravedlivější rozdělování každoročně vyráběných produktů práce, který probíhá v celé Evropě. V Paříži bude teď asi potlačen; neboť moc, kterou nová vláda zdědila po staré, má zřejmě převahu. *Ale i když tento boj bude úspěšně potlačen, bude propukat stále znovu a znovu*, dokud se vláda buď nepostará o spravedlivější rozdělování každoročně vyráběných produktů práce, anebo není-li možné to provést, dokud se nevzdá všech takových pokusů a neponechá rozhodnutí svobodné konkurenci trhu... *Ve skutečnosti se bojuje za dostačující existenční prostředky*. Ti politikové, kteří převzali vedení revoluce, oloupili o existenční prostředky dokonce i střední třídu. *Střední třída je teď barbarštější než dělníci*. Na obou stranách vzplanuly nejprudší vášně a zahájily své zhoubné dílo. *Totam je všechno bratrství a svádějí se bratrovražedné bitvy*. Nevědomá, ne-li zlovolná vláda, která za této mimořádné krize zřejmě nemá ponětí o svých povinnostech, poštvala zprvu dělníky proti střední třídě a *té teď pomáhá sprovodit zklamané, podvedené a nyní rozzuřené dělníky ze světa*. Vinu za toto velké zlo nesmíme přičítat principu revoluce ani *pevnému odhodlání bojovat proti bídě a útlaku*. Spíše ji musíme hledat u těch, kdo ve své politické nevědomosti ještě zhoršili všeobecnou bídu, toto dědictví po Ludvíku Filipovi."

Tak píše o červnové revoluci *londýnský* buržoasní list, list hájící zásady lidí, jako je *Cobden, Bright* atd., list, který je po „Times"[98] a „Northern Star", těch dvou despotech anglického tisku, jak se o nich vyjadřuje „Manchester Guardian"[99], *nejčtenějším listem v Anglii*.

Srovnejme si s tím číslo 181 „Kölnische Zeitung"! Tento podivuhodný list zaměňuje *boj mezi dvěma třídami* za *boj mezi počestnými lidmi* a *uličníky*! Chrabrá „Kölnische Zeitung"! Jako by se těmito epitety nečastovaly obě třídy navzájem! Je to týž list, který *zprvu*, když se rozšířily pověsti o červnovém povstání, *přiznal svou naprostou*

neinformovanost o charakteru povstání, *potom* mu museli napsat *až z Paříže*, že jde o *významnou sociální revoluci*, jejíž dosah není vyčerpán *jednou porážkou*, a *nakonec*, posílen jednou porážkou dělníků, nevidí v povstání nic jiného než boj *„zdrcující většiny"* proti *„divoké hordě kanibalů, lupičů a vrahů"*.

A co byla římská válka otroků? *Válka mezi „počestnými" a kanibaly*! Pan *Wolfers* bude psát římské dějiny a pan *Dumont–Brüggemann* bude vysvětlovat *dělníkům*, těm „nešťastníkům", jejich skutečná práva a povinnosti, bude je „zasvěcovat do *té vědy*, která vede k pořádku, která *vychovává* skutečného občana"!

Ať žije *věda Dumonta–Brüggemanna–Wolferse*, jejich tajná věda! – Uveďme si jeden příklad této *tajné vědy*: důstojný triumvirát vykládá svým důvěřivým čtenářům ve dvou číslech za sebou, že generál Cavaignac *chce podminovat čtvrť Saint-Antoine*. Čtvrť Saint-Antoine je náhodou trochu *větší než ctihodné město Kolín*. Ale vědecký triumvirát, který doporučujeme německému Národnímu shromáždění ke zkrocení Německa, triumvirát *Dumont–Brüggemann–Wolfers* tuto potíž snadno zdolá, ten ví, jak vyhodit celý Kolín do vzduchu jedinou minou! Jeho představám o míně, která vyhodí do povětří předměstí Saint-Antoine, odpovídá představa o podzemních silách, které podminovávají moderní společnost, které v červnových dnech otřásly Paříží a způsobily, že její revoluční kráter začal chrlit krvavou lávu.

Ale, nejmilejší triumviráte! Veliký *Dumonte–Brüggemanne–Wolfersi*, proslulé veličiny novinářského světa! Novinářští Cavaignacové! *My* jsme skromně sklonili hlavu před největší dějinnou krizí, která kdy otřásla světem: před *třídním bojem buržoasie a proletariátu*. Nevytvořili jsme tuto skutečnost, pouze jsme ji konstatovali. Konstatovali jsme, že jedna z oněch tříd je *poražena*, jak řekl *sám Cavaignac*. Volali jsme nad hrobem poražených: *„Běda vítězům!"* A Cavaignac se sám hrozí své dějinné odpovědnosti! A Národní shromáždění obviňuje ze zbabělosti každého ze svých členů, který na sebe nebere veřejně tuto strašlivou dějinnou odpovědnost. Otevřeli jsme snad *Němcům* Sibylinu knihu proto, aby ji spálili? A když líčíme boj chartistů s anglickou buržoasií, což tím na Němcích žádáme, aby se stali Angličany?

Ale Německo, nevděčné Německo, ty sice znáš „*Kölnische Zeitung*" a její zprávy, ale neznáš největší ze svých mužů, neznáš svého *Wolferse*, svého *Brüggemanna*, svého *Dumonta*! Co si lidé nalámali hlavu, kolik potu a krve bylo prolito v *boji tříd*, v boji mezi svobodnými a otroky, mezi patriciji a plebejci, mezi pány a nevolníky, mezi kapitalisty a dělníky! *A to jen proto, že ještě neexistovala „Kölnische Zeitung"*. Avšak, nejstatečnější triumviráte, když moderní společnost plodí „*zlosyny*", „*kanibaly*", „*vrahy*" a „*plenitele*" v takovém množství a s takovou energií, že jejich povstání otřásá základy oficiální společnosti, jaká je to společnost! Jaká od a až do zet uspořádaná anarchie! A ty se domníváš, že odstraňuješ rozkol, domníváš se, že povznášíš účastníky i diváky strašlivého dramatu, když z nich děláš postavy Kotzebuovy lokajské tragédie!

V *národních gardách v předměstích Saint-Antoine, Saint-Jacques a Saint-Marceau* se našlo pouze *50* mužů, kteří se dostavili, když je volala trubka buržoasie – to říká pařížský „Moniteur", vládní orgán, list *Ludvíka XVI., Robespierra, Ludvíka Filipa* a také *Marrasta* a *Cavaignaca*! Nic není jednoduššího pro *vědu*, která „vychovává" z lidí *pravé občany*!

Tři největší pařížská předměstí, tři nejprůmyslovější předměstí, jejichž výrobky zastiňují dhácký mušelín a spitalfieldský samet, jsou prý obydleny „kanibaly", „pleniteli", „lupiči" a „zločinci". To říká *Wolfers*!

A *Wolfers* je ctihodný muž! Vzdal uličníkům hold, tím že jim dal vybojovat větší bitvy, vytvořit větší díla a vykonat hrdinnější činy, než jaké vykonali Karel X., Ludvík Filip, Napoleon a předláci z Dháky a Spitalfieldsu.

Mluvili jsme právě o londýnském „Telegraphu". Včera slyšeli naši čtenáři *Emila Girardina*. Dělnická třída, praví Girardin, když prolongovala o celý měsíc směnku svému dlužníkovi, únorové revoluci, buší teď jako věřitelka na vrata dlužníka, buší mušketou, barikádou, vlastním tělem! *Emil Girardin*? Kdo je to? Žádný anarchista – chraň bůh! Je to *republikán příštího dne, republikán zítřka* (républicain du lendemain), a „*Kölnische Zeitung*", takový *Wolfers, Dumont, Brüggemann*, to všechno jsou *republikáni předvčerejška, republikáni před republikou, republikáni jejího předvečera* (républicains de la

veille)! Ale cožpak může *Emil Girardin* vystupovat jako svědek vedle *Dumonta*?

Když „Kolíňanka" připojuje k *deportaci a věšení ještě škodolibost z deportace a věšení*, obdivujte se jejímu vlastenectví! Vždyť chce jen dokázat světu, nedůvěřivému, slepému německému světu, že *republika je silnější než monarchie*, že republikánské Národní shromáždění dokázalo s Cavaignacem a Marrastem to, co nedokázala konstituční poslanecká sněmovna s Thiersem a Bugeaudem! *Vive la république!* Ať žije republika! vykřikuje sparťanka „Kolíňanka" nad krvácející, sténající, hořící Paříží. Ta tajná republikánka! A proto ji nějaký *Gervinus*, nějaká „Augsburčanka"[100], podezírá ze *zbabělosti*, z *bezcharakternosti*! Vždyť je tak bezúhonná! Kolínská Charlotta Cordayová!

Všimněte si, že *ani jediný pařížský list*, dokonce ani „Moniteur", ani „Débats"[101], ani „National" nemluví o „*kanibalech*", o „*plenitelích*", o „*lupičích*", o „*vrazích*". To říká jen jeden list, list *Thiersův*, list muže, jehož nemorálnost pranýřoval v „*Kölner Zeitung*" *Jacobus Venedey*, list muže, proti němuž „Kolíňanka" z plna hrdla volala:

„Nevezmou nám nikdy
německý svobodný Rýn"[102]—

to říká jen Thiersův list, „Constitutionnel"[103], z něhož čerpá belgická „*Indépendance*" a porýnská věda, představovaná *Dumontem–Brüggemannem–Wolfersem*!

A nyní se podívejte trochu kriticky na ty skandální anekdoty, jimiž přemožené ostouzí „*Kölnische Zeitung*", týž list, který *při vypuknutí boje* prohlásil, že *není* vůbec *informován* o jeho charakteru, který *během* boje prohlašoval, že jde o „*významnou sociální revoluci*", a *po* boji mluvil jen o rvačce mezi *četníky a zloději*.

Drancovali! Ale co? *Zbraně, střelivo, obvazy* a *nejnutnější potraviny*. Na výkladní skříně psali tito zloději: „Mort aux voleurs!" *Smrt zlodějům!*

„*Vraždili jako kanibalové*"! Ano, kanibalové nepřihlíželi dobromyslně, když *národní gardisté*, kteří se nahrnuli *za* řadovým vojskem na barikády, *rozbíjeli lebky jejich raněným*, když stříleli poražené a probodávali jejich ženy. Kanibalové, kteří v této *vyhlazovací válce*, jak ji nazývá jeden francouzský buržoasní list, *vyhlazovali. Podpalovali?*

A přece ta *jediná* pochodeň, kterou vrhli proti *legitimním* zápalným raketám Cavaignacovým v VIII. okresu, byla jen *poetická, vybájená* pochodeň, jak dosvědčuje „Moniteur".

„Jedni," říká Wolfers, „vynášeli program Barbèsův, Blanquiho a Sobrierův, druzí provolávali slávu Napoleonovi nebo Jindřichu V."

A cudná „*Kolíňanka*", která nenosí ve svém lůně ani Napoleonky, ani Blanquie, prohlásila už druhý den povstání, že se „bojuje ve jménu *rudé republiky*". Co tedy žvaní o *pretendentech*! Ale protože je to, jak už bylo naznačeno, zapřísáhlá *tajná republikánka*, Robespierre v sukních, větří všude pretendenty a chvěje se před nimi o svou mravnost!

„Téměř všichni měli u sebe peníze a mnozí dokonce značné částky."

Dělníků bylo 30 000 až 40 000 a „téměř všichni měli u sebe peníze" a to při dnešní nouzi a obchodní stagnaci! Peníze byly pravděpodobně proto *tak vzácné, protože je dělníci schovali*!

Pařížský „Moniteur" uváděl nesmírně svědomitě všechny případy, kdy se u povstalců našly *peníze*. Těchto případů bylo nanejvýš *dvacet*. Různé listy a zprávy píší o těchto případech, udávají však různé částky. „*Kölnische Zeitung*" se svým osvědčeným kritickým taktem bere tato různá vyprávění o týchž *dvaceti* případech jako zprávy o různých případech, a když k tomu přidá ještě všechny pověsti, které kolují, vychází jí nanejvýš snad 200 případů. A to jí dává právo, aby prohlašovala, že téměř všech 30 000 až 40 000 dělníků mělo u sebe peníze! Dosud bylo zjištěno jen to, že legitimističtí a bonapartističtí agenti, a snad i agenti Ludvíka Filipa, se vloudili a zamýšleli vloudit s penězi mezi bojovníky na barikádách. Pan *Payer*, navýsost konservativní člen Národního shromáždění, který strávil jako zajatec 12 hodin mezi povstalci, prohlašuje:

„*Většina z nich jsou dělníci, které dohnala čtyřměsíční bída k zoufalství.* Říkali: *Raději zemřít kulkou než hladem!*"

„*Mnozí, velmi mnozí* z mrtvých," ujišťuje *Wolfers*, „byli označeni osudným znamením, kterým společnost pranýřuje zločin."

Je to podlá lež, nestydatá pomluva, jedna z hanebností, kterou pranýřují *Lamennais*, odpůrce povstalců, stoupenec „Nationalu", ve svém listu „Peuple constituant"[104] a vždy rytířský legitimista *La Rochejaquelein* v Národním shromáždění. Celá tato lež je založena

na naprosto nezaručené, „Moniteurem" *nepotvrzené* zprávě *jedné* zpravodajské kanceláře, že prý bylo nalezeno *jedenáct mrtvol*, které byly označeny písmeny T. F.* V kterépak revoluci by se nenašlo takových jedenáct mrtvol? A která revoluce nebude pranýřovat tímto znamením stokrát víc lidí?

Všimněme si jen, jak noviny, provolání a oslavy vítězů dosvědčují, že tito vítězi mořili druhé hladem, dohánělí je k zoufalství, probodávali, odstřelovali, zaživa zazdívali, deportovali a hanobili mrtvoly. A proti přemoženým svědčí pouze *anekdoty*, které vypravuje jen „Constitutionnel", které přetiskuje list „*Indépendance*" a do němčiny překládá „*Kölnische*"! Není větší urážky pro pravdu než chtít ji dokazovat *anekdotou*, říká – *Hegel*.

V pařížských ulicích sedí ženy před vraty domů a připravují *cupaninu* pro raněné, dokonce pro raněné povstalce. A redaktoři „Kölnische Zeitung" jim lijí do ran *kyselinu sírovou*.

Nás udávají buržoasní *policii*. My naopak doporučujeme *dělníkům*, těmto „*nešťastníkům*", aby si dali vysvětlit „svá skutečná práva a povinnosti, aby se dali zasvětit do té *vědy*, která vede k pořádku, která vychovává skutečného občana", nesmrtelným triumvirátem *Dumontem–Brüggemannem–Wolfersem*.

Napsal B. Engels 30. června 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 31 z 1. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Travaux forcés — nucené práce. (*Pozn. red.*)

ČERVNOVÁ REVOLUCE

(PRŮBĚH POVSTÁNÍ V PAŘÍŽI)[105]

I

Pomalu se začíná rýsovat celkový obraz červnové revoluce; zprávy jsou podrobnější, je možno rozlišit skutečnosti od pověstí a lží, charakter povstání se ukazuje stále jasněji. A čím víc postihujeme souvislost událostí čtyř červnových dnů, tím víc nás udivuje obrovský rozsah povstání, heroická odvaha, pohotově improvisovaná organisace, jednomyslnost povstalců.

Bitevní plán dělníků, který prý byl vypracován Kersausiem, Raspailovým přítelem a bývalým důstojníkem, vypadal takto:

Povstalci měli postupovat ve čtyřech kolonách soustředným pohybem k Radnici.

První kolona, jejíž operační základnou byla předměstí Montmartre, La Chapelle a La Villette, měla postupovat od hradeb, od bran Poissonnièrské, Rochechouartské, Saint-Denis a La Villette k jihu, obsadit bulváry a přiblížit se k Radnici ulicemi Montorgueil, Saint-Denis a Saint-Martin.

Druhá kolona, jejíž základnou byla předměstí Temple a Saint-Antoine, čtvrti téměř výhradně obydlené dělníky a kryté kanálem Saint-Martin, měla postupovat k témuž středu ulicemi du Temple, Saint-Antoine a po nábřežích na severním břehu Seiny, jakož i všemi souběžnými ulicemi všech zde ležících čtvrtí.

Třetí kolona, opírající se o předměstí Saint-Marceau, měla postupovat ulicí Saint-Victor a po nábřežích na jižním břehu Seiny k ostrovu Cité.

Čtvrtá kolona, opírající se o předměstí Saint-Jacques a okolí lékařské školy (École de Médecine), měla postupovat ulicí Saint-Jacques rovněž směrem k Cité. Zde se měly obě kolony spojit,

proniknout po pravém břehu Seiny a napadnout Radnici z týlu a z boku.

Plán se tedy správně opíral o čtvrti obydlené výhradně dělnictvem, které v půlkruhu obklopují celou východní polovinu Paříže a čím dál na východ, tím jsou rozlehlejší. Východní část Paříže měla být napřed očištěna od všech nepřátel a pak se mělo postupovat po obou březích Seiny proti západu a jeho centrům, Tuileriím a Národnímu shromáždění (Chambre des Députés).

Tyto kolony měly být podporovány množstvím pohyblivých oddílů, které by operovaly vedle nich a mezi nimi na vlastní pěst, stavěly barikády, obsazovaly menší ulice a udržovaly spojení mezi kolonami.

Pro případ ústupu byly operační základny silně opevněny a s odbornou znalostí přeměněny v mohutné pevnosti. Tak tomu bylo v Clos Saint-Lazare i v předměstí a čtvrti Saint-Antoine a v předměstí Saint-Jacques.

Měl-li tento plán slabinu, pak byla v tom, že pro začátek operací nepočítal se západní polovinou Paříže. Zde po obou stranách ulice Saint-Honoré, kolem Tržnice a Palais National leží čtvrti neobyčejně příhodné pro povstání, s velice úzkými a klikatými uličkami a obydlené převážně dělníky. Bylo velmi důležité založit zde páté ohnisko povstání, a tím jednak odříznout Radnici, jednak poutat touto předsunutou baštou značnou část vojska. Vítězství povstání záviselo na tom, aby dělníci co nejrychleji pronikli do centra Paříže, aby si zajistili obsazení Radnice. Nemůžeme vědět, nakolik bylo pro Kersausieho nemožné, aby zde organisoval povstání. Ale je fakt, že dosud nebylo úspěšné žádné povstání, které nedokázalo zmocnit se hned zpočátku tohoto centra Paříže, přiléhajícího k Tuileriím. Připomeňme si jen povstání při pohřbu generála Lamarqua,[106] jež rovněž proniklo až k ulici Montorgueil, pak ale bylo opět zatlačeno zpět.

Povstalci postupovali podle svého plánu. Hned zpočátku oddělili své území, Paříž dělníků, dvěma baštami od Paříže buržoů, a to barikádami u brány Saint-Denis a v Cité. Z první byli vypuzeni, druhou udrželi. První den, 23. června, byl pouze předehrou. Plán povstalců se už jasně rýsoval (tak jak jej „Neue Rheinische

Zeitung" už od počátku zcela správně pochopila, viz číslo 26, zvláštní příloha)*, zejména po prvních ranních srážkách předsunutých hlídek. Bulvár Saint-Martin, přetínající operační linii první kolony, se stal dějištěm prudkých bojů, které zde skončily vítězstvím stoupenců „pořádku", k němuž zčásti přispěly místní podmínky.

Přístupy k Cité byly odříznuty; vpravo pohyblivým oddílem, který se zachytil v ulici Planche-Mibray, vlevo třetí a čtvrtou kolonou, jež obsadily a opevnily tři mosty vedoucí k Cité z jihu. Zde se rozpoutal rovněž velmi prudký boj. Stoupencům „pořádku" se podařilo zmocnit mostu Saint-Michel a proniknout až k ulici Saint-Jacques. Holedbali se, že do večera byla vzpoura potlačena.

Jestliže se plán povstalců rýsoval už zcela zřetelně, platilo to tím víc o plánu stoupenců „pořádku". Jejich plán záležel prozatím jen v tom, potlačit povstání všemi prostředky. Tento svůj úmysl oznámili povstalcům dělovými koulemi a kartáči.

Vláda se však domnívala, že má proti sobě pouhou bandu obyčejných vzbouřenců, kteří bojují bez plánu. Když byly k večeru uvolněny hlavní třídy, prohlašovala, že vzpoura je potlačena, a obsadila dobyté části města vojskem jen velmi ledabyle.

Povstalci dovedli této nedbalosti znamenitě využít a zahájili po potyčkách předsunutých hlídek, k nimž docházelo 23., velkou bitvu. Je to vůbec až podivuhodné, jak rychle si dělníci osvojili operační plán, jak spolupracovali a vzájemně si pomáhali, jak obratně dovedli využívat složitých terénních podmínek. Je to vysvětlitelné jedině tím, že dělníci byli už v národních dílnách do značné míry vojensky organisováni a rozděleni do setnin, takže stačilo, když svou průmyslovou organisaci uplatnili při vojenských akcích, a vytvořili hned dobře organisovanou armádu.

24. června ráno obsadili znovu nejen celé ztracené území, ale dobyli ještě další. Linie bulvárů až k bulváru du Temple zůstala ovšem obsazena vojskem, a tím byla první kolona odříznuta od centra; zato druhá kolona postupovala z čtvrti Saint-Antoine, až téměř obklíčila Radnici. Umístila své velitelské stanoviště v kos-

* Viz tento svazek, str. 133–136. *(Pozn. red.)*

tele Saint-Gervais, tři sta kroků od Radnice, dobyla klášter Saint-Merri a okolní ulice; pronikla daleko za Radnici a ve spojení s kolonami operujícími v Cité ji téměř úplně odřízla. Pouze jeden přístup zůstal volný: nábřeží na pravém břehu. Na jihu zase bylo úplně obsazeno předměstí Saint-Jacques, obnoveno spojení se Cité, poslány tam posily a připraven přechod na pravý břeh.

Teď ovšem už nebylo možno ztrácet čas; Radnice, revoluční centrum Paříže, byla ohrožena a byla by padla, kdyby nebyla učiněna nejrozhodnější opatření.

II

Poděšené Národní shromáždění jmenovalo Cavaignaca diktátorem a ten, zvyklý z Alžírska na „energické" zákroky, věděl, co má dělat.

Ihned vyrazilo 10 praporů po širokém nábřeží de l'École k Radnici. Odřízly povstalce, usazené na ostrově Cité, od pravého břehu, zajistily si Radnici a začaly dokonce útočit na okolní barikády.

Vojsko obsadilo ulici Planche-Mibray a ulici Saint-Martin, jež je jejím pokračováním, a pak tam neustále hlídkovalo jezdectvo. Protější most Notre-Dame, vedoucí k Cité, byl uvolněn těžkou dělostřelbou, a pak vyrazil Cavaignac přímo na Cité, aby tam „energicky" zakročil. Hlavní posice povstalců, „La belle Jardinière" („U krásné zahradnice"), byla nejprve rozmetána dělovými koulemi, potom zapálena raketami; ulice de la Cité byla rovněž dobyta palbou z děl; tři mosty vedoucí na levý břeh byly vzaty útokem a povstalci na levém břehu energicky zatlačeni. Čtrnáct praporů, které stály na náměstí de Grève a na nábřežích, osvobodilo už obleženou Radnici a kostel Saint-Gervais se stal z velitelského stanoviště povstalců jejich ztraceným předním postavením.

Na ulici Saint-Jacques zaútočilo dělostřelectvo nejen od Cité, ale také z boku, od levého břehu. Generál Damesme pronikl podél Lucemburského paláce k Sorbonně, dobyl Latinskou čtvrť a poslal své oddíly proti Pantheonu. Náměstí Pantheonu změnili povstalci ve strašnou pevnost. Ulice Saint-Jacques byla už dávno dobyta, kdežto zde stoupenci „pořádku" stále ještě útočili na nedobytnou baštu. Nepomáhala děla ani bodákové útoky, až konečně vyčer-

pání, nedostatek střeliva, ale především hrozba buržoů, že celou čtvrť podpálí, donutila 1500 dělníků ze všech stran obklíčených, aby se vzdali. Zároveň padlo do rukou stoupenců „pořádku" po dlouhém statečném odporu i náměstí Maubert, a povstalci, vytlačení ze svých nejpevnějších posic, byli nuceni vzdát se celého levého břehu Seiny.

Mezitím vojsko a národní garda využily rovněž svého postavení na bulvárech na pravém břehu Seiny k tomu, aby operovaly v obou směrech. Lamoricière, který zde velel, dal rozkaz, aby ulice v předměstí Saint-Denis a Saint-Martin, bulvár du Temple a polovina ulice du Temple byly ostřelovány z těžkých děl a obsazeny prudkými útoky vojska. Mohl se pochlubit, že do večera dosáhl skvělých úspěchů: odřízl první kolonu v Clos Saint-Lazare a napolo ji obklíčil, druhou zatlačil a postupem po bulvárech vrazil do ní klín.

Jak dosáhl Cavaignac těchto úspěchů?

Za prvé tím, že mohl proti povstalcům nasadit nesmírnou přesilu. 24. června měl k disposici nejen 20 000 vojáků pařížské posádky, 20 000 až 25 000 příslušníků mobilní gardy a 60 000 až 80 000 příslušníků národní gardy, ale také národní gardu z celého pařížského okolí a některých vzdálenějších měst (20 000 až 30 000 mužů) a dále 20 000 až 30 000 vojáků, kteří sem byli narychlo povoláni z okolních posádek. 24. června ráno měl už k disposici daleko přes 100 000 mužů a tento počet vzrostl do večera ještě o polovinu. A povstalců bylo nanejvýš 40 000 až 50 000!

Za druhé brutálními prostředky, kterých použil. Dosud se v pařížských ulicích střílelo z děl jen jednou – o vendémiairu roku 1795, když Napoleon rozehnal kartáčovou palbou povstalce v ulici Saint-Honoré.[107] Ale proti barikádám, proti domům nebylo ještě nikdy použito děl, tím méně granátů a zápalných raket. Lid na to ještě nebyl připraven; byl proti takovému boji bezbranný, a zapálit město, jediné protiopatření, jehož mohl použít, to se příčilo jeho šlechetnosti. Lid si takovýto alžírský způsob vedení války uprostřed Paříže dosud nedovedl ani představit. Proto couvl, a jeho první zakolísání rozhodlo o jeho porážce.

25. června nastoupil Cavaignac s ještě mnohem většími silami,

Povstalci byli zatlačeni do jediné čtvrti – do předměstí Saint-Antoine a Temple; kromě toho měli už jen dvě předsunutá postavení – Clos Saint-Lazare a část čtvrti Saint-Antoine až k mostu Damiette.

Cavaignac, který opět dostal posily 20 000 až 30 000 mužů kromě značného počtu děl, dal zprvu provést útok na osamocená přední postavení povstalců, především na Clos Saint-Lazare. Tam se povstalci opevnili jako v pevnosti. Když byli po dvanáct hodin ostřelováni z děl a zasypáváni granáty, podařilo se Lamoricièrovi konečně vypudit je z jejich posic a Clos obsadit; podařilo se mu to ovšem teprve, když mohl podniknout boční útok z ulice Rochechouart a z ulice Poissonnière a když dal rozstřílet barikády prvního dne čtyřiceti a druhého dne ještě mnohem větším počtem děl.

Druhá část jeho oddílů pronikla předměstím Saint-Martin do předměstí Temple, nedosáhla však žádného velkého úspěchu; třetí část postupovala po bulvárech dolů k Bastile, ale také se nedostala daleko, protože tu řada ohromných barikád podlehla prudké palbě z děl teprve po dlouhém odporu. V této čtvrti byly hrozně pobořeny domy.

Oddíly generála Duviviera, které útočily od Radnice, zatlačovaly povstalce za nepřetržité dělostřelecké palby stále dál. Kostel Saint-Gervais byl dobyt, ulice Saint-Antoine až daleko za Radnici uvolněna a několik oddílů postupujících po nábřeží a souběžnými ulicemi dobylo most Damiette, který umožňoval spojení mezi povstalci ve čtvrti Saint-Antoine a na ostrovech Saint-Louis a Cité. Čtvrť Saint-Antoine byla obchvácena z boků a povstalcům nezbývalo než ustoupit do předměstí, což také učinili za prudkých srážek s nepřátelskými oddíly postupujícími po nábřeží až k ústí kanálu Saint-Martin a odtud podél kanálu k Bourdonovu bulváru. Několik odříznutých povstalců bylo pobito, jen málo jich bylo zajato.

Touto operací byla dobyta čtvrť Saint-Antoine a náměstí Bastily. K večeru se Lamoricièrovým oddílům podařilo dobýt celý Beaumarchaisův bulvár a spojit se na náměstí Bastily s Duvivierovými oddíly.

Dobytí mostu Damiette umožnilo Duvivierovi vypudit povstalce

z ostrova Saint-Louis a z bývalého ostrova Louviers. Používal přitom ovšem vrchovatou měrou alžírského barbarství. Jen v málokterých městských čtvrtích bylo těžkého dělostřelectva použito k takovému pustošení jako právě na ostrově Saint-Louis. Komu však na tom záleželo? Povstalci byli zahnáni nebo pobiti, a pod troskami zbrocenými krví triumfoval „pořádek".

Na levém břehu Seiny stála ještě jedna nedobytá posice. Slavkovský most (Pont d'Austerlitz), který spojuje předměstí Saint-Antoine východně od kanálu Saint-Martin s levým břehem Seiny, byl silně zabarikádován a na levém břehu, kde vyúsťuje před Botanickou zahradou (Jardin des Plantes) na náměstí Valhubert, opatřen dobře opevněným předmostím. Toto předmostí, po pádu Pantheonu a náměstí Maubert poslední bašta povstalců na levém břehu, bylo po urputné obraně dobyto.

Pro příští den, 26. června, zůstává povstalcům v rukou tedy jen poslední pevnost, předměstí Saint-Antoine a část předměstí Temple. Obě tato předměstí se nijak zvlášť nehodí k pouličním bojům; mají dost široké a téměř rovné ulice, v nichž může pohodlně operovat dělostřelectvo. Od západní strany jsou výborně chráněna kanálem Saint-Martin, ze severní strany naproti tomu jsou úplně otevřená. Odtud vede pět až šest rovných a širokých ulic přímo do nitra předměstí Saint-Antoine.

Hlavní opevnění byla postavena na náměstí Bastily a v nejdůležitější ulici celé čtvrti, ulici Faubourg Saint-Antoine. Zde byly postaveny mimořádně mohutné barikády, vybudované částečně z velkých dlažebních kamenů, částečně sbité z trámů. Měly tvar úhlu obráceného dovnitř, jednak aby se oslabil účinek dělových koulí, jednak aby se vytvořila širší obranná fronta umožňující křížovou palbu. V domech byly probourány spojovací zdi, takže celé řady domů byly navzájem spojeny a povstalci mohli podle toho, jak to bylo v dané chvíli třeba, buď vojsko ostřelovat, nebo se stáhnout za barikády. Mosty a nábřeží kolem kanálu, právě tak jako ulice souběžné s kanálem byly rovněž velmi silně opevněny. Zkrátka, obě předměstí, která měli povstalci dosud v rukou, se podobala skutečné pevnosti, kde vojsko muselo dobývat každou píď krvavým bojem.

26. června ráno měl být znovu zahájen boj. Ale Cavaignac neměl ani dost málo chuti poslat své oddíly do této spleti barikád. Pohrozil povstalcům bombardováním. Byly rozestaveny moždíře a houfnice. Vyjednávalo se. A zároveň dal Cavaignac podminovat nejbližší domy, což se ovšem mohlo pro krátkost času a také proto, že kanál chránil jednu útočnou linii, provést jen ve velmi omezeném měřítku; kromě toho dal také v obsazených domech zřídit vnitřní spojení se sousedními domy probouráním spojovacích zdí.

Jednání ztroskotalo; boj propukl znovu. Cavaignac rozkázal, aby generál Perrot zaútočil z předměstí Temple, generál Lamoricière z náměstí Bastily. Na obou místech se vytrvale střílelo z děl proti barikádám. Perrot postoupil dost rychle kupředu, dobyl zbytek předměstí Temple a na některých místech se dostal až do předměstí Saint-Antoine. Lamoricière postupoval pomaleji. První barikády vzdorovaly jeho dělům, ačkoli domy na okraji předměstí stály v plamenech, zapáleny jeho granáty. Vyjednával tedy znovu. S hodinkami v ruce čekal na okamžik, až bude mít potěšení rozstřílet do základů nejlidnatější pařížskou čtvrť. Tu konečně část povstalců kapitulovala, zatímco ostatní, napadeni z boků, po krátkém boji ustoupili z města.

To byl konec červnových barikádových bojů. Venku za branami města docházelo ještě k přestřelkám, které však neměly velký význam. Povstalci byli rozprášeni po okolí, a teď jednotlivé povstalce honí a chytá jezdectvo.

Přinášíme svým čtenářům toto čistě vojenské vylíčení boje, abychom jim ukázali, jak hrdinně a statečně, jak jednomyslně, ukázněně a vojensky obratně se bili pařížští dělníci. Čtyřicet tisíc jich bojovalo po čtyři dny proti čtyřnásobné přesile; jen o vlásek, a byli by zvítězili. Jen o vlásek, a byli by se zachytili v centru Paříže, dobyli Radnici, dosadili by prozatímní vládu a zdvojnásobili svůj počet jednak přílivem bojovníků z dobytých městských čtvrtí, jednak z mobilních gard, kterým by byl stačil malý podnět, aby přešly k povstalcům.

Německé listy tvrdí, že to byla rozhodná bitva mezi rudou a trojbarevnou republikou, mezi dělníky a buržoy. Jsme přesvědčeni, že tato bitva nerozhodla o ničem, jen o rozkolu mezi vítězi.

Ostatně průběh událostí dokazuje, že dělníci musí už zanedlouho zvítězit, i když to všechno vezmeme z čistě vojenského hlediska. Když 40 000 pařížských dělníků dosáhlo tak obrovských úspěchů proti čtyřnásobné přesile, co teprve dokáže celá masa pařížského dělnictva, bude-li postupovat jednotně a koordinovaně!

Kersausie byl zajat a v této chvíli je asi už zastřelen. Buržoové ho mohou zastřelit, ale nemohou ho oloupit o slávu, že byl *první*, kdo *zorganisoval pouliční boj*. Mohou ho zastřelit, ale žádná moc na světě nezabrání, aby jeho objevných myšlenek nebylo použito v budoucnu při všech dalších pouličních bojích. Mohou ho zastřelit, ale nemohou zabránit tomu, aby jeho jméno nezůstalo zachováno v dějinách jako jméno *prvního barikádového vojevůdce*.

Napsal B. Engels
30. června a 1. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 31 a 32 z 1. a 2. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

NĚMECKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA

Kolín 2. července. Rozeštvávat národy, využívat jednoho národa k potlačování druhého, a tak prodlužovat život absolutní panovnické moci – v tom spočívalo umění a dílo dosavadních vladařů a jejich diplomatů. Zejména Německo se v tomto směru vyznamenalo. Podíváme-li se jen na posledních 70 let, vidíme, že za anglické zlato dodávalo Britům své lancknechty k boji proti Severoameričanům bojujícím za nezávislost. Když vypukla první francouzská revoluce, byli to zase Němci, kdo se dali poštvat jako vzteklá smečka psů proti Francouzům a v brutálním manifestu vévody Brunšvického hrozili, že srovnají Paříž se zemí;[108] se šlechtickou emigrací se spikli proti novému pořádku ve Francii a za to si dali – pod rouškou finanční pomoci – zaplatit od Anglie. Když Holanďany napadla za poslední dvě století jedna jediná rozumná myšlenka, že skoncují s šíleným hospodařením oraňské dynastie a udělají ze své země republiku,[109] byli to zase Němci, kdo nastoupili jako kati svobody. Švýcarsko by také mohlo vyprávět pěkné věci o německém sousedství, a Uhry se budou ještě dlouho vzpamatovávat ze škod, které jim způsobilo Rakousko, německý císařský dvůr. Dokonce až do Řecka byli posíláni němečtí žoldáci, aby podepřeli trůneček rozmilému Ottovi,[110] a až do Portugalska byli posíláni němečtí policisté. A kongresy po roce 1815, rakouská tažení na Neapol, Turín, Romagnu, uvěznění Ypsilantiho, válka Francie za porobení Španělska, kterou si vynutilo Německo,[111] podpora, kterou Německo poskytovalo donu Miguelovi a donu Carlosovi,[112] hannoverská vojska jako zbraň reakce v Anglii, Belgie rozdrobená a thermidorisovaná[113] německým vlivem! Ba i hluboko v srdci Ruska

se Němci stávají hlavní oporou samovládce a drobných despotů – celá Evropa je zaplavena Koburky!

Německá soldateska pomáhala oloupit a rozkouskovat Polsko, zákeřně zardousit Krakov.[114] Německé peníze a německá krev pomáhaly zotročit a vysát Lombardii a Benátsko, přímo nebo nepřímo s pomocí bodáků, šibenic, žalářů a galejí udusit každé osvobozovací hnutí v celé Itálii. Rejstřík hříchů Německa je ještě mnohem delší, raději jej zavřeme.

Vinu na všech hanebnostech, které byly s pomocí Německa spáchány na ostatních zemích, mají ovšem nejen německé vlády, nýbrž z velké části i sám německý lid. Kdyby nebyl zaslepený, neměl otrockého ducha, nepropůjčoval se k úloze lancknechtů a „dobromyslných" drábů a nástrojů pánů „z boží milosti", nebylo by německé jméno v cizině tak nenáviděno, proklínáno, opovrhováno a národy utlačované Německem by už dávno byly dospěly k normálnímu stavu svobodného vývoje. Nyní, kdy Němci střásají vlastní jařmo, musí se změnit i celá jejich politika vůči cizině. Jinak do okovů, jimiž spoutáváme cizí národy, zakováme svou vlastní mladou, dosud sotva tušenou svobodu. Německo bude mít jen tolik svobody, kolik jí dopřeje sousedním národům.

Konečně začíná opravdu svítat. Lži a pomluvy, které staré vládní orgány tak horlivě šířily o Polsku a Itálii, pokusy vyvolat umělou nenávist, ty nabubřelé fráze, že tu jde o německou čest, o německou moc – síla těchto kouzelných formulek je zlomena. Jen tam, kde se za těmito přepjatými vlasteneckými frázemi skrývá hmotný zájem, jen u části velké buržoasie, která s tímto oficiálním patriotismem kšeftuje, se oficiálnímu patriotismu ještě daří. Reakční strana to dobře ví a využívá toho. Ale velká masa německého středního stavu a dělnické třídy chápe nebo cítí, že svoboda sousedních národů je zárukou jejich vlastní svobody. Válka Rakouska proti samostatnosti Itálie, válka Pruska proti obnovení Polska – jsou to války populární, anebo naopak rozbíjejí poslední iluse o těchto „vlasteneckých" křižáckých výpravách? Nestačí však, aby to lidé chápali nebo cítili. Nemá-li se už ke škodě Německa dál mrhat německou krví a německými penězi na potlačování jiných národů, musíme si vydobýt skutečnou lidovou vládu a stará budova musí

být rozbořena až do základů. Teprve potom krvavá a zároveň zbabělá politika starého, znovu vzkříšeného systému ustoupí mezinárodní politice demokracie. Jak chcete vystupovat demokraticky navenek, dokud je demokracie uvnitř země všemožně potlačována? A přece se musí za Alpami i před Alpami udělat všechno pro to, aby byl všestranně připraven demokratický systém. *Italové* vydali hojnost prohlášení, z nichž vysvítá jejich přátelské smýšlení vůči Německu. Připomínáme zde manifest prozatímní milánské vlády k německému lidu[115] a četné články italského tisku, psané v témž duchu. Máme před sebou nový doklad tohoto smýšlení, soukromý dopis redakce listu „*L'Alba*", vycházejícího ve Florencii, redakci „*Neue Rheinische Zeitung*". Je datován 20. června a praví se v něm mimo jiné:

„...Děkujeme Vám srdečně za pozornost, kterou věnujete naší ubohé Itálii. Ujišťujeme Vás upřímně, že každý Ital dobře ví, kdo ukládá o jeho svobodu a bojuje proti ní, a že jeho úhlavním nepřítelem není mocný a velkomyslný německý lid, nýbrž jeho despotická, nespravedlivá a ukrutná vláda; ujišťujeme Vás, že každý opravdový Ital touží po chvíli, kdy bude moci svobodně podat ruku německému bratru, který, jakmile budou pevně zakotvena jeho nezadatelná práva, bude si je umět uhájit, bude si jich umět sám vážit a zjednat jim úctu u všech svých bratří. Prodchnuti vírou v tytéž zásady, o jejichž rozvoj jste si vzali za úkol pečovat, znamenáme se v hluboké úctě

Vaši oddaní přátelé a bratři
(podepsán) *L. Alinari.*"

„*Alba*" je jeden z mála italských listů, který jasně hájí demokratické zásady.

Napsal B. Engels 2. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 33 z 3. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

MARRAST A THIERS

Upozorňovali jsme čtenáře „Neue Rheinische Zeitung" neustále na intriky strany „Nationalu", jejímž ztělesněním je *Marrast.* Sledovali jsme tajné cestičky, po nichž se tato strana pokouší uchvátit diktaturu. Zároveň jsme upozorňovali na to, že Marrastova diktatura vyvolá v život diktaturu Thiersovu.

Nakolik strana „Nationalu" už nyní v důsledku svého vítězství podléhá Thiersově straně, která je teď úzce spojena s dynastickou oposicí, je jasně vidět z některých faktů.

Jmenování *Carnota*, muže z „Nationalu", ministrem vyvolalo v Národním shromáždění hotovou bouři. Proti *Marieově* kandidatuře na předsedu Národního shromáždění stála *Dufaurova* kandidatura, a Marie prošel, jak tvrdí „Débats", jen proto, že byl považován za „nejmoudřejšího a nejumírněnějšího muže ze staré výkonné komise", tj. proto, že dělal staré dynastické straně nejvíc ústupků, že byl původcem návrhu zákona o zákazu srocování, který je pokračováním zářijových zákonů, že jej předložil Národnímu shromáždění a hájil jej. Faktem zůstává, že o předsednictví v Národním shromáždění se mezi „Marrastem" a „Thiersem" rozhodlo losem.

To však „dynastické oposici" nestačí. Jeden z prvních zákonů, který připravuje, je zákon o městských radách, zákon, který je namířen přímo proti samovládě a vlivu Marrasta, pařížského starosty. A Marrast padne.

V nejbližších dnech se celé Národní shromáždění do krve popere. Reakce nepřestane, dokud stranu „Nationalu" nezbaví všech mocenských posic. „Republika" a „dynastická oposice" budou

stát znovu proti sobě, ale „republika“ už nebude vítězit za stejných podmínek jako v únoru.

Lid už se nebude oddávat ilusím. Nebude pomstu odkládat „na dlouhé lokte“, jak říká Caussidière, a už nedovolí, aby „vody Styxu odplavily pocit hněvu“.[116] Qui vivra verra.*

Napsáno 2. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 33 z 3. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Nu, počkáme a uvidíme. *(Pozn. red.)*

DOHODOVACÍ DEBATY

Kolín 2. července. Po tragédii idyla, po hřímání pařížských červnových dnů dupání a bouchání berlínských dohodovačů. Ztratili jsme ty pány úplně z očí, a teď se ukazuje, že v téže chvíli, kdy Cavaignac bombardoval předměstí Saint-Antoine, měl pan Camphausen dojemný proslov na rozloučenou a pan Hansemann předložil program nové vlády.

Především s radostí konstatujeme, že pan Hansemann uposlechl naší rady a *nestal* se ministerským předsedou.* Pochopil, že je mnohem důležitější *dělat* ministerské předsedy než *být* ministerským předsedou.

Nová vláda je a zůstává – přes vypůjčené jméno (prête-nom) Auerswaldovo – vládou *Hansemannovou*. Vydává se za ni, neboť o sobě prohlašuje, že je vládou *činu*, vládou uskutečňující. Pan Auerswald vskutku nemá žádné předpoklady k tomu, aby byl ministrem činu!

Program pana Hansemanna je znám. Nebudeme se zabývat rozborem jeho politických bodů, ty se už staly soustem pro více nebo méně ubohé německé listy. Jen na jeden bod si nikdo netroufal, a aby pan Hansemann nepřišel zkrátka, ujmeme se ho dodatečně sami.

Pan Hansemann prohlašuje:

„K oživení výdělečné činnosti, tedy k odstranění bídy pracujících tříd národa není prozatím účinnějšího prostředku než obnovení otřesené důvěry v udržení zákonného pořádku a v brzké upevnění konstituční monarchie. Tím, že se snažíme dosáhnout tohoto cíle, *čelíme nejúčinněji nezaměstnanosti a bídě*.“

* Viz tento svazek, str. 120–121. *(Pozn. red.)*

Na začátku svého programu řekl pan Hansemann rovnou, že proto předloží nové represivní zákony, ježto staré zákonodárství (zákony policejního státu!) nestačí.

To je řečeno dost jasně. Staré despotické zákonodárství nestačí! Odstranit bídu pracujících tříd není tedy věcí ministra veřejných prací ani ministra financí, nýbrž ministra *války*! Napřed represivní zákony, potom kartáče a bodáky, vskutku, „není účinnějšího prostředku"! Má snad pan Schreckenstein, který po onom vestfálském provolání už jen svým jménem nahání hrůzu* rýpalům, chuť pokračovat ve svých trevírských hrdinských kouscích a stát se Cavaignacem ve zmenšeném pruském měřítku?

Pan Hansemann má však kromě tohoto „nejúčinnějšího" ještě jiné prostředky.

„Ale k tomu je *rovněž* nutné, aby se opatřovalo zaměstnání v podobě veřejných prací, které přinesou zemi skutečný prospěch."

Pan Hansemann tu tedy bude „podnikat ještě mnohem rozsáhlejší práce pro blaho *všech* výdělečně činných tříd národa" než pan Patow. Učiní to však teprve, „až se vládě podaří odstranit obavy z převratu poměrů ve státě, živené nepokoji a *štvaním*, a *obnovit* všeobecnou *důvěru* nutnou k získání potřebných *peněžních prostředků*."

Pan Hansemann nemůže prozatím podnikat žádné práce, protože na to nemůže opatřit peníze. Peníze může dostat teprve, až bude obnovena důvěra. Jakmile však bude důvěra obnovena, budou mít dělníci, jak on sám říká, zase práci a vláda jim pak už *nebude muset* obstarávat zaměstnání.

V tomto nikterak neřestném**, nýbrž velmi měšťácky počestném kruhu se točí opatření pana Hansemanna k odstranění bídy. Pan Hansemann nemůže prozatím dělníkům nabídnout nic jiného než zářijové zákony a miniaturního Cavaignaca. Vskutku, je to vláda *skutků*!

O tom, jak program uznává revoluci, se nebudeme dál šířit. „Dobře informovaný dopisovatel" „Kölnische Zeitung", který píše

* Slovní hříčka se jménem „Schreckenstein", což doslova znamená „hrozná skála". *(Pozn. red.)*

** Slovní hříčka s výrazem „circulus vitiosus", tj. bludný kruh; doslova: neřestný, vadný kruh. *(Pozn. čes. red.)*

pod šifrou „G", už veřejnosti naznačil, nakolik pan Hansemann zachránil právní půdu k radosti publicistů ze sousedního listu. Pan Hansemann uznal na revoluci to, že v podstatě žádnou revolucí nebyla.

Sotva pan Hansemann dokončil svůj projev, povstal ministerský předseda *Auerswald*, který musel přece také něco říci. Vytáhl z kapsy popsaný lístek a přečetl asi toto, ovšem ne ve verších:

Pánové! Ve vašem středu jsem,
kdo nade mne šťastnější je,
když tolik myslí šlechetných
mně s láskou vstříc tady vyje.

V tom okamžiku věru mám
nevyslovitelný pocit,
ach, tuhle krásnou hodinu
věčně chci v srdci nosit.[117]

Poznamenáváme, že jsme těmito verši dali značně nesrozumitelnému lístku pana ministerského předsedy ještě ten nejpříznivější smysl.

Sotva skončí pan Auerswald, vyskočí znovu náš Hansemann, aby položením otázky důvěry dokázal, že zůstal stále tím starým Hansemannem. Žádá, aby návrh adresy* byl vrácen komisi, a říká:

„Z toho, jakého přijetí se dostane tomuto prvnímu návrhu v Národním shromáždění, bude možno soudit na větší či menší důvěru, kterou má slavné shromáždění k nové vládě."

To bylo přece jen příliš. Poslanec *Weichsel*, bezpochyby čtenář „Neue Rheinische Zeitung", se pln hněvu řítí na tribunu a rozhodně protestuje proti této věčně stejné metodě otázky důvěry. Až potud šlo všechno docela hladce. Ale když už má Němec jednou slovo, nedá si je hned tak vzít, a tak se pan Weichsel pustil do dlouhého povídání o všem možném, o revoluci, o roce 1807 a o roce 1815, o horoucím srdci, které bije pod prostou halenou, a o mnoha jiných věcech. To všechno jen proto, že prý „je nutné, aby se vymluvil". Strašlivý povyk promíšený několika výkřiky „bravo" z levice přiměl tohoto ctihodného muže, aby sestoupil z tribuny.

* Viz tento svazek, str. 70–71. *(Pozn. red.)*

Pan Hansemann shromáždění ujistil, že vláda nemá vůbec v úmyslu klást *lehkomyslně otázku důvěry*. Kromě toho nejde tentokrát o celou, nýbrž jen o poloviční otázku důvěry, nestojí tedy za to dál o tom mluvit.

Teď se rozpřede debata, jaká se hned tak neslyší. Všichni mluví najednou, mele se páté přes deváté. Otázka důvěry, denní pořad, jednací řád, polská národnost, návrhy, aby se jednání odložilo, a do toho se mísí výkřiky „bravo" a hluk. Konečně poznamenává pan *Parrisius*, že pan Hansemann předložil jménem vlády návrh, zatímco vláda jako taková nemůže předkládat návrhy, nýbrž jen podávat zprávy.

Pan *Hansemann* odpovídá, že prý se přeřekl; že návrh vlastně není návrh, že je to jen *přání* vlády.

Velkolepá otázka důvěry se tedy redukuje na pouhé „přání" pánů ministrů!

Pan Parrisius vyskakuje z levé strany na tribunu. Pan Ritz z pravé. Nahoře se setkají. Střetnutí je nevyhnutelné – žádný z obou hrdinů nechce ustoupit – tu si bere slovo předsedající pan Esser a oba hrdinové se vracejí na svá místa.

Pan *Zachariä* bere návrh vlády za svůj a žádá okamžitou debatu.

Pan Zachariä, úslužný přisluhovač této vlády stejně jako všech předchozích, který také při Berendsově návrhu vystoupil v pravou chvíli jako anděl spásy s pozměňovacím návrhem, nemá už co dodat ke zdůvodnění svého návrhu. To, co řekl pan ministr financí, úplně stačí.

Nato se rozpřede delší debata s nepostradatelnými pozměňovacími návrhy, přerušováním, dupáním, boucháním a tahanicemi kolem jednacího řádu. Není třeba, abychom své čtenáře provázeli tímto labyrintem, stačí, když jim ukážeme jen několik nejlákavějších východisek z tohoto zmatku:

1) Poslanec *Waldeck* nás poučuje: adresa nemůže být vrácena komisi, protože komise už neexistuje.

2) Poslanec *Hüffer* vysvětluje: adresa není odpovědí koruně, nýbrž ministrům. Ministři, kteří sestavili trůnní řeč, už neexistují; jak máme tedy odpovídat někomu, kdo už neexistuje?

3) Poslanec *d'Ester* z toho vyvozuje ve formě pozměňovacího návrhu tento závěr: Nechť shromáždění od adresy upustí.

4) Tento pozměňovací návrh odmítá předsedající pan *Esser* takto: „To, co navrhuje pan d'Ester, je nový návrh, a ne pozměňovací návrh."

To je celá kostra debaty. A tuto hubenou kostru obaluje spousta houbovitého masa v podobě proslovů pánů ministrů Rodbertuse a Kühlwettera, pánů poslanců Zachariä, Reichenspergera II. atd.

Situace je nanejvýš podivná. Jak říká sám pan Rodbertus, je „v dějinách parlamentu neslýchané, aby vláda odstoupila, když byl předložen návrh adresy a když má být k němu zahájena debata"! Prusko má vůbec to štěstí, že v prvních šesti týdnech jeho parlamentního života docházelo téměř jen k věcem „v dějinách parlamentu neslýchaným".

Pan Hansemann je ve stejně obtížné situaci jako sněmovna. Adresa, údajně odpověď na trůnní řeč Camphausenovu–Hansemannovu, má být ve skutečnosti odpovědí na program Hansemannovy–Auerswaldovy vlády. Komise, tak úslužná vůči Camphausenovi, má tedy projevit stejnou úslužnost vůči panu Hansemannovi. Potíž je jen v tom, jak má být tento požadavek „v dějinách parlamentu neslýchaný" předložen lidem. Používá se všech prostředků. Rodbertus, tato Aeolova harfa levého středu, vyluzuje své nejluznější tóny. Kühlwetter všechny uklidňuje; vždyť prý je možné, že se při novém zkoumání návrhu adresy „může dojít k přesvědčení, že *ani teď není třeba na něm nic měnit* (!), ale aby se došlo k tomuto přesvědčení" (!!), musí návrh znovu do komise! Pan Hansemann, kterého jako vždy tato dlouhá debata nudí, rozetne konečně uzel tím, že řekne přímo, proč má jít návrh zpátky do komise: nechce, aby nové změny proklouzly zadními dvířky jako pozměňovací návrhy vlády, nýbrž aby slavnostně vstoupily do sálu široce rozevřeným hlavním vchodem jako návrhy komise.

Ministerský předseda prohlašuje, že je nutné, aby „vláda *ústavnějším způsobem spolupůsobila* při sestavování návrhu adresy". Co to má znamenat a jaké ústavy má při tom pan Auerswald na mysli, nejsme s to povědět, ať o tom sebevíc přemýšlíme. Tím spíše proto, že Prusko prozatím žádnou ústavu *nemá*.

Je třeba zmínit se ještě o dvou projevech druhé strany, o řeči pánů d'Estera a Hüffera. Pan *d'Ester* velmi úspěšně persifloval program pana Hansemanna, když jeho dřívější pohrdavé výroky o abstrakcích, zbytečných sporech o principy atd. aplikoval na jeho velmi abstraktní program. Pan d'Ester vybídl vládu *činu*, „aby konečně přistoupila k činu a přešla otázky principů". O jeho návrhu, jediném rozumném návrhu tohoto dne, jsme se zmínili už dříve.

Pan *Hüffer*, který nejvýrazněji vyslovil správné hledisko na adresu, formuloval je také nejvýrazněji, pokud jde o požadavek pana Hansemanna: vláda žádá, abychom na základě důvěry k ní vrátili adresu komisi, a na tomto usnesení činí závislou svou existenci. Vláda však může žádat vótum důvěry pouze za činy, které *sama vykoná*, ale ne za činy, k nimž *přiměje shromáždění*.

Zkrátka a dobře, pan Hansemann žádal vótum důvěry a shromáždění, aby mu ušetřilo nepříjemnost, vyslovilo nepřímo důtku své komisi pro vypracování adresy. Vláda činu brzy ukáže pánům poslancům, co to je ten proslavený Treasury Whip (ministerský bič).

Napsal B. Engels 2. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 34 z 4. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ZATÝKÁNÍ

Kolín 3. července. Vláda *činu* se zatím projevuje jen jako vláda policie. Prvním jejím činem bylo zatčení pánů *Monecka* a *Fernbacha* v Berlíně a druhým – zatčení dělostřelce *Funka* v Saarlouis. Nyní se s těmito „činy" začíná také zde, v Kolíně. Dnes ráno byl zatčen dr. *Gottschalk* a poručík v záloze *Anneke*. Nemáme ještě přesné zprávy o příčinách zatčení ani o okolnostech, za nichž byli jmenovaní zatčeni, proto se zatím zdržujeme komentářů.

Dělníci budou natolik rozumní, aby se nedali vyprovokovat k nějaké akci.

Napsáno 3. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 34 z 4. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ZATÝKÁNÍ

Kolín 4. července. Včera jsme svým čtenářům slíbili, že se vrátíme k zatčení pánů dr. *Gottschalka* a *Anneka*. Dosud nám došly bližší podrobnosti jen o zatčení Annekově.

Ráno mezi šestou a sedmou hodinou přišlo šest nebo sedm četníků do Annekova bytu, hned na chodbě surově napadli služebnou a plížili se tiše po schodech nahoru. Tři zůstali v předsíni, čtyři vnikli do ložnice, kde spali Anneke a jeho žena, která je v nejvyšším stupni těhotenství. Z těchto čtyř sloupů spravedlnosti se jeden poněkud kymácel, neboť už tak časně ráno si posílil „ducha" špiritusem*, vodou života, kořalkou.

Anneke se zeptal, co si přejí? – „Půjdete s námi!" zněla lakonická odpověď. Anneke je prosil, aby měli ohled alespoň k jeho nemocné ženě a odešli do předsíně. Pánové ze svaté hermandady[118] prohlásili, že z ložnice neodejdou, poháněli Anneka, aby se rychle oblékl, a nedovolili mu ani promluvit se ženou. V předsíni přešli od pohánění k násilnostem, při čemž jeden z četníků vyrazil skleněné dveře. Pak Anneka *srazili* se schodů. Čtyři četníci jej odvezli do nové věznice, tři zůstali u paní Annekové, aby ji střežili až do příchodu státního návladního.

Zákon předpisuje, že při zatýkání má být přítomen aspoň jeden *úředník soudní policie* – policejní komisař apod. Ale k čemu takové formality teď, kdy práva lidu zastupují dvě shromáždění, jedno v Berlíně a druhé ve Frankfurtu?

Za půl hodiny přišel pan státní návladní *Hecker* a vyšetřující soudce *Geiger*, aby provedli domovní prohlídku.

* V originále slovní hříčka: byl pln „ducha"; v němčině „Geist" znamená: duch, odvaha, ale také: líh, pálenka. *(Pozn. čes. red.)*

Paní Anneková si stěžuje, že státní návladní svěřil zatčení surovým četníkům, kteří se vůbec nekrotili, protože nebyla přítomna žádná úřední osoba. Pan Hecker prohlašuje, že *nedal rozkaz k surovostem*. Jako by pan Hecker mohl dávat rozkaz k surovostem!

Paní *Anneková*: Četníci byli posláni *sami* patrně proto, aby nikdo nebyl odpovědný za jejich surovosti. Kromě toho nebylo zatčení provedeno zákonnou formou, protože žádný z četníků nepředložil zatykač; jeden z nich vytáhl sice z kapsy nějaký cár papíru, ale ten si Anneke nesměl přečíst.

Pan *Hecker*: „Četníci provedli zatčení *na příkaz soudce*." Ale což se na příkazy soudců nevztahují příkazy zákona? Státní návladní a vyšetřující soudce zkonfiskovali velké množství papírů, letáků, mezi tím celý svazek soukromých dopisů paní Annekové atd. Mimochodem, pan vyšetřující soudce Geiger je designován na místo *policejního ředitele*.

Večer byl Anneke půl hodiny vyslýchán. Důvodem jeho zatčení je prý buřičský projev, který pronesl na poslední schůzi v Gürzenichu.[119] V článku 102 Code pénal[120] se mluví o veřejných projevech, které *přímo* vybízejí ke spiknutí proti císaři a jeho rodině nebo jejichž cílem je rozrušit klid ve státě občanskou válkou, protizákonným použitím ozbrojené moci, veřejným pustošením a drancováním. Code nezná pruský termín „podněcování k nespokojenosti". Protože tu neplatí pruský zákoník, bude se zatím článku 102 používat i všude tam, kde jeho použití je právnicky nepřípustné.

Ve chvíli, kdy došlo k tomuto zatčení, byly ve městě soustředěny značné vojenské síly – od čtyř hodin mělo vojsko v kasárnách pohotovost. Pekaři a řemeslníci byli sice do kasáren vpuštěni, ale ven už nesměli. K šesté hodině přibyli do Kolína husaři z Deutzu a projeli celým městem. Nová věznice byla obsazena třemi sty muži. Dnes se oznamují čtyři další zatčení: Jansena, Kalkera, Essera a ještě někoho čtvrtého. Jansenovy plakáty, v nichž vybízí *dělníky, aby zachovali klid*, policie včera večer, jak tvrdí očití *svědkové*, všude *strhla*. Dálo se to snad v zájmu pořádku? Nebo se hledala příležitost, aby se mohly v ctihodném městě Kolíně uskutečnit dávno připravované plány?

Pan vrchní státní návladní Zweiffel se prý už před nějakou

dobou dotazoval u krajského soudu v Arnsbergu, nemá-li Anneka na základě jeho dřívějšího odsouzení[121] zatknout a převézt do Jülichu. Zdá se, že královská amnestie zabránila uskutečnění tohoto šlechetného úmyslu. Věc byla postoupena ministerstvu.

Pan vrchní státní návládní Zweiffel prý kromě toho prohlásil, že se v Kolíně nad Rýnem do osmi dnů vypořádá s 19. březnem, s kluby, se svobodou tisku a s jinými zrůdnostmi neblahého roku 1848. Pan Zweiffel nepatří ke skeptikům.

Spojuje snad pan Zweiffel v sobě výkonnou i zákonodárnou moc? Mají snad vavříny vrchního státního návladního zakrýt slabiny zástupce lidu? Jednou prozkoumáme naše oblíbené stenografické záznamy a načrtneme veřejnosti věrný obraz činnosti zástupce lidu a vrchního státního návladního Zweiffela.

To jsou tedy činy *vlády činu*, vlády levého středu, vlády přechodu k starošlechtické, starobyrokratické, staropruské vládě. Jakmile pan Hansemann splní své přechodné poslání, bude propuštěn.

Levice v Berlíně však musí pochopit, že jí stará moc může klidně přenechat malá parlamentní vítězství a velké konstituční plány, jen když se mezitím zmocní všech skutečně rozhodujících posic. Může klidně uznat revoluci 19. března ve sněmovně, jen když ji mimo sněmovnu odzbrojí.

Levice možná jednoho krásného dne přijde na to, že její parlamentní vítězství se kryje s její faktickou porážkou. *Německý vývoj snad takovéto kontrasty potřebuje.*

Vláda činu uznává revoluci v zásadě, aby mohla v praxi provést kontrarevoluci.

Napsáno 4. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 35 z 5. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DOHODOVACÍ DEBATY

Kolín 4. července. Dnes se budeme zabývat dohodovacím zasedáním z 28. června. Shromáždění má teď nového předsedu, nový jednací řád a nové ministry. Můžeme si tedy představit, jaký tam vládne zmatek.

Po delších debatách o jednacím řádu a po jiných předběžných debatách se konečně dostává k slovu poslanec *Gladbach*. Před několika dny odzbrojila pruská soldateska ve Špandavě násilně dobrovolníky vracející se ze Šlesviku-Holštýna, příslušníky 6. roty dobrovolnického sboru, který byl pro své republikánské smýšlení rozpuštěn, a některé dokonce zatkla. Neměla k tomu žádný zákonný důvod ani zákonné zmocnění. Podle zákona nesmí vojsko vůbec takto na vlastní pěst jednat. Ale dobrovolníci byli většinou bojovníci z berlínských barikád, a pánové z gardy se jim přece museli pomstít.

Pan *Gladbach* interpeloval vládu ve věci tohoto aktu vojenského despotismu.

Ministr války *Schreckenstein* prohlašuje, že o tom nic neví a že si musí napřed vyžádat zprávu od příslušných orgánů.

Tedy za to platí lid ministra války, aby 28. června v Berlíně ještě nic nevěděl o tom, co 25. června podniklo vojsko ve Špandavě, tři hodiny od Berlína, a aby takřka před jeho očima, tři hodiny od Berlína, mohli gardoví poručíci obsadit nádraží a odebírat ozbrojenému lidu zbraně, které mu patří, které si vydobyl na bitevním poli, a neuznali pana ministra války za hodna té cti, aby mu o tom podali hlášení! Ovšem, pan podplukovník Schlichting, který tento hrdinný čin vykonal, jednal podle „instrukcí", které patrně dostává z Postupimi, a tam asi také podává svá hlášení!

Zítra, žadoní dobře informovaný ministr války, zítra budu *snad* moci dát odpověď!

Nato podává interpelaci Zachariä: Vláda slíbila, že předloží návrh zákona o občanské gardě. Bude tento návrh vycházet ze zásady všeobecného ozbrojení lidu?

Nový ministr vnitra, pan Kühlwetter, odpovídá: návrh zákona o občanské gardě je prý už připraven, dosud prý se však neprojednával ve vládě, a proto o něm nemůže říci nic bližšího.

Tedy nová vláda byla vytvořena tak překotně a tak málo si ujasnila hlavní zásady, že dokonce ještě vůbec neprojednala ani tak palčivou otázku, jako je ozbrojení lidu!

Druhá interpelace poslance *Gladbacha* se týká definitivního jmenování starostů a ostatních úředníků dosud k tomu příslušnými instancemi. Protože celá dosavadní správa trvá dál jen jako prozatímní, může obsazovat uprázdněná místa také jen prozatímně, dokud nebude zákonem stanoveno, jak a kým mají být různí úředníci jmenováni. Přesto však jsou starostové a ostatní úředníci jmenováni definitivně.

Ministr *Kühlwetter* prohlašuje, že vcelku s panem Gladbachem souhlasí a že zařídí, aby starostové byli jmenováni jen prozatímně.

Další interpelaci pana *Gladbacha* o sesazení mnoha úředníků, které ti, kdo jim podléhali, nenáviděli a z nichž někteří, zejména na venkově, byli v prvním revolučním elánu vyhozeni z úřadů, pan předseda Grabow dovedně obešel.

Po projednání několika otázek jednacího řádu přichází na pořad interpelace poslance *Dierschka* o kozlínské adrese[122], kterou rozšiřují a podporují krajské a okresní správy. Pan poslanec však docela zapomněl, že jeho dotaz přijde dnes na pořad, a proto si s sebou nevzal nutné dokumenty, jimiž by jej odůvodnil. Nemohl tedy udělat nic jiného než pronést pár všeobecných frází o reakci, vyslechnout nanejvýš neuspokojivou ministrovu odpověď a předsedovo konstatování, že nyní je zajisté plně uspokojen.

Pan Dierschke však podává další interpelaci: zda mají ministři v úmyslu čelit reakčním pokusům šlechty a úřednické strany.

Zdá se, že také k této otázce zapomněl pan poslanec písemný materiál. Místo faktů přednesl zase jen vzletné fráze a nenapadlo

ho nic lepšího než požadovat na vládě, aby vydala prohlášení proti reakci.

Pan *Kühlwetter* ovšem odpovídá, že ho nezajímá smýšlení šlechtických statkářů a úředníků, nýbrž jejich jednání, že tito lidé požívají stejné svobody jako pan *Dierschke*, a ostatně, ať pan Dierschke tedy uvede fakta. A pošetilý nápad o „výnosu" proti reakci s patřičnou povzneseností odmítá. Pan Dierschke uvádí nyní jako fakta, že v jeho okrese Ohlau se prý zemský rada vyslovil, že Národní shromáždění se nedohodne, dokud je nesjednotí kartáčová palba, a jejich poslanec (tj. Dierschke sám) prý na to řekl, pověsit ministra – to že je maličkost.

Z toho učinil předseda závěr, že pan Dierschke dostal uspokojivou odpověď také na druhou interpelaci, a pan Dierschke nemá co poznamenat.

Pan *Hansemann* však není spokojen. Vytýká řečníkovi, že odbočil od věci. „Dává shromáždění na uváženou, sluší-li se vznášet vůči úředníkům osobní obvinění, není-li zároveň podloženo důkazy."

Po této hrdé výzvě a za hlasitého volání „bravo" na pravici a v obou středech pan Hansemann usedá.

Poslanec *Elsner* podává naléhavý návrh. Nechť se neprodleně jmenuje komise, jež by přezkoumala postavení přadláků a tkalců a také situaci v celém pruském plátenictví.

Pan *Elsner* v krátkém a výstižném projevu informuje shromáždění o tom, jak stará vláda v každém jednotlivém případě obětovala plátenictví dynastickým a legitimistickým zájmům nebo spíše nápadům. Jako doklad uvádí Španělsko, Mexiko, Polsko, Krakov.

Fakta byla naštěstí přesvědčivá a týkala se jen staré vlády. Proto nikdo nic nenamítal; vláda prohlásila, že se předem dává komisi k disposici, a návrh byl jednomyslně přijat.

Nato následuje *d'Esterova* interpelace o ostříhaných Polácích.[123]

D'Ester prohlašuje, že žádá vysvětlení nejen k faktu samému, nýbrž zejména o opatřeních, která vláda proti takovému jednání učinila. Proto se také neobrací na ministra války, nýbrž na celou vládu.

Pan *Auerswald*: Jestliže d'Ester nežádá vysvětlení k tomuto

speciálnímu případu, pak „vláda *nemá zájem*“ na projednávání této otázky.

Vláda opravdu nemá „zájem“ na projednávání této otázky! To je nám novinka! Vždyť interpelace se obvykle podávají právě v takových otázkách, na jejichž projednávání „vláda *nemá zájem*“! Právě *proto*, že nemá zájem na jejich zodpovězení, právě proto, pane ministerský předsedo, se vláda interpeluje.

Mimochodem, pan předseda vlády se asi domnívá, že je tu mezi svými podřízenými, a ne nadřízenými. Zodpovězení otázky se snaží učinit závislým nikoli na zájmu shromáždění, nýbrž na zájmu vlády o tuto věc!

Pouze nezkušeností pana předsedy Grabowa si vysvětlujeme, že nevolal pana Auerswalda pro tuto byrokratickou aroganci k pořádku.

Ministerský předseda ostatně ujišťoval, že se proti stříhání Poláků energicky zakročí, něco bližšího však bude moci sdělit až později.

D'Ester ochotně souhlasí s odložením odpovědi, žádá však, aby byl udán den, kdy Auerswald odpoví.

Pan *Auerswald*, který patrně nedoslýchá, odpovídá: Domnívám se, že v mém prohlášení není nic, co by nasvědčovalo tomu, že by se vláda později nechtěla vrátit (!) k této otázce; den však nemůže ještě určit.

Avšak *Behnsch* a *d'Ester* prohlašují výslovně, že žádají vysvětlení také o faktu samém.

Nato následuje *d'Esterova* druhá interpelace: co znamenají vojenská opatření v Porýnské provincii a zejména v Kolíně a zda jsou nutná na ochranu hranic s Francií?

Pan *Schreckenstein* odpovídá: Kromě několika záložníků nebylo na Rýn po celé měsíce posláno žádné vojsko. (Ovšem, statečný Bayarde, ale dávno už ho tam bylo příliš mnoho.) *Všechny* pevnosti, nejen Kolín, se uvádějí do bojové pohotovosti, aby vlast nebyla v nebezpečí.

Znamená to tedy, že nebude-li vojsko v Kolíně umístěno do opevnění, kde nemá vůbec co dělat a kde je velmi špatně ubytováno, nedostane-li dělostřelectvo děla, nebude-li vojsko zásobeno

na osm dní dopředu chlebem, nedostane-li pěchota ostré střelivo a dělostřelectvo kartáče a dělové koule, že vlast bude v nebezpečí? Podle slov pana Schreckensteina bude vlast *mimo* nebezpečí teprve tehdy, až budou Kolín a ostatní velká města *v* nebezpečí!

Ostatně „všechny přesuny vojska se musí dít na základě uvážení vojenského činitele, ministra války, jinak by za ně nemohl být odpovědný“!

Vypadá to, jako by tu mluvila dívenka dotčená ve své nevinnosti, a ne pruský pro tempore Bayard*, rytíř bez bázně a hany, říšský baron Roth von Schreckenstein, jehož pouhé jméno už nahání hrůzu!

Jestliže poslanec MUDr. d'Ester, který vedle mohutné postavy říšského barona Rotha von Schreckenstein vskutku vyhlíží jako trpaslík, se tohoto Schreckensteina dotazuje, co znamená to či ono opatření, tu se veliký říšský baron domnívá, že mu maličký doktor chce vzít právo rozhodovat o rozmístění vojska, a pak ovšem nemůže být odpovědný!

Zkrátka a dobře: pan ministr války prohlašuje, že nesmí být *volán* k *odpovědnosti*, jinak by vůbec nemohl *být odpovědný*.

Ostatně jakou váhu má interpelace nějakého poslance ve srovnání s „uvážením vojenského činitele a dokonce ministra války“!

D'Ester ovšem prohlašuje, že ho vysvětlení neuspokojuje, ale ze Schreckensteinovy odpovědi vyvozuje ten závěr, že vojenské přípravy se dály na obranu hranic s Francií.

Ministerský předseda *Auerswald* se proti tomuto závěru ohrazuje.

Budou-li *všechny* pohraniční pevnosti uvedeny do bojové pohotovosti, budou tím patrně *všechny* hranice „kryty“. Budou-li *všechny* hranice kryty, bude přece „kryta“ i hranice s *Francií*.

Pan Auerswald připouští, že premisy jsou správné, ale „jménem vlády nepřijímá“ závěr.

My naopak „přijímáme jménem“ zdravého lidského rozumu, že pan Auerswald není jen nedoslýchavý.

D'Ester a *Pfahl* ihned protestují. *Reichenbach* prohlašuje, že

* — Bayard našich dnů. *(Pozn. red.)*

Nisa, nejsilnější slezská pevnost proti Východu, vůbec nedostala silnější posádku a je ve velmi zubožením stavu. Když začíná uvádět podrobnosti, ztropí pravice podporována středem strašlivý povyk, a Reichenbach je nucen opustit tribunu.

Pan *Moritz*:

„Hrabě Reichenbach *neuvedl důvod*, proč si vzal slovo (!). Mám za to, že *z téhož důvodu* si mohu vzít slovo i já (!!). Pokládám za neparlamentní a v dějinách parlamentu dosud neslýchané takovýmto způsobem... (silný hluk) uvádět vládu do *rozpaků* a mluvit o věcech, které nepatří na veřejnost... Nebyli jsme sem posláni proto, abychom uváděli vlast v *nebezpečí*." (Strašný povyk. Milý Moritz je nucen opustit tribunu.)

Poslanec Esser I. utišuje hluk tím, že se pouští do právě tak důkladného jako vhodného vysvětlování § 28 jednacího řádu.

Pan *Moritz* protestuje a prohlašuje, že vůbec nechtěl přednést faktickou opravu, že si pouze chtěl „vzít slovo z téhož důvodu jako hrabě Reichenbach"! Konservativní část shromáždění se ho zastává a odměňuje ho hlasitými výkřiky „bravo", proti čemuž však krajní levice hlučně protestuje.

Auerswald:

„Což je na místě, aby se projednávaly jednotlivě nebo souhrnně takové podrobnosti o obranyschopnosti pruského státu?"

K tomu poznamenáváme předně, že se nejednalo o obranyschopnosti státu, nýbrž o jeho *neschopnosti k obraně*. Za druhé, že není na místě to, že ministr války zbrojí proti vnitrozemí, a ne proti cizině, a že je naprosto na místě, že se mu připomínají jeho povinnosti.

Pravice se hrozně nudí a žádá konec debaty. Za všeobecného hluku prohlašuje předseda, že otázka je vyřízena.

Na pořadu je dotaz *Jungův*. Pan Jung pokládá za vhodné nebýt přítomen. Prapodivné zastupování lidu!

Následuje interpelace poslance *Scholze*. Ta zní doslova:

„Interpelace k panu ministru vnitra, je-li s to podat vysvětlení nebo ochoten dát odpověď ve věci *neúčelného zavedení konstáblů*[124] *v obvodech*."

Předseda: Táži se především, je-li tato interpelace *jasná*.

(Interpelace není jasná a čte se podruhé.)

Ministr *Kühlwetter*: Nevím vskutku, jaké vysvětlení se na mně žádá. Otázka mi není jasná.

Předseda: Podporuje někdo interpelaci? (Nepodporuje.)

Scholz: Beru prozatím dotaz zpět.

Po této nevyrovnatelné, „v dějinách parlamentu neslýchané" scéně se rovněž stáhneme pro dnešek „zpět".

Napsal B. Engels 4. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 35 z 5. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

SOUDNÍ VYŠETŘOVÁNÍ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG"

Kolín 6. července. Právě jsme dostali tuto opravu k článku otištěnému včera v „[Neue] Rheinische Zeitung" a datovanému „Kolín 4. července", v němž se píše o zatčení pana dr. Gottschalka a pana Anneka.*

„Není pravda, že jsem odpověděl na stížnost paní Annekové o zatčení jejího muže, k němuž došlo za nepřítomnosti magistrátního úředníka, těmito slovy:

Nedal jsem *rozkaz k surovostem.*

Spíše jsem pouze prohlásil, že lituji, že se četníci chovali nepřístojně.

Není dále pravda, že jsem použil výrazu:

‚Četníci provedli zatčení *na příkaz soudce.*'

Poznamenal jsem pouze, že zatčení bylo provedeno na základě zatýkacího příkazu, vydaného panem vyšetřujícím soudcem.

Zatýkání provádí podle zákona soudní vykonavatel nebo orgány ozbrojené moci. Přítomnost úředníka soudní policie není nikde předepsána.

Pomluvy, resp. urážky obsažené v článku vůči panu vrchnímu státnímu návladnímu Zweiffelovi a četníkům, kteří zatčení prováděli, budou náležitě zhodnoceny soudním vyšetřováním, které bude v této záležitosti zavedeno.

Kolín 5. července 1848

Státní návladní

Hecker."

Naši vážení čtenáři se z těchto řádků dovídají, že „Neue Rheinische Zeitung" získala nového, slibného spolupracovníka – *prokuraturu.*

V jedné právnické otázce jsme se zmýlili. Při zatčení nemusí

* Viz tento svazek, str. 188–190. *(Pozn. red.)*

být přítomen „*úředník soudní policie*", nýbrž jen *představitel veřejné moci.* Jakou dojemnou péči projevuje Code o osobní bezpečnost!

Přesto zůstává i nadále nezákonným to, že páni četníci nepředložili zatykač. Nezákonné je i to, že ještě *před* příchodem pana Heckera a jeho průvodce *prohlíželi písemnosti*, jak jsme dodatečně bezpečně zjistili. Především ale zůstávají nezákonnými *surovosti*, kterých pan Hecker *litoval.* Překvapuje nás, že se nezavádí soudní vyšetřování proti pánům četníkům, zato však proti novinám, které nepřístojnosti pánů četníků odhalily.

Urážka by se mohla vztahovat pouze na jednoho z pánů četníků, o němž bylo řečeno, že se v časných hodinách „*kymácel*" z důvodů víceméně spirituálních či špiritusových.* Potvrdí-li však vyšetřování, o čemž ani na okamžik nepochybujeme, správnost skutkové podstaty, tj. surovostí, jichž se dopustili páni představitelé veřejné moci, tu jsme, jak se domníváme, jen pečlivě a s veškerou nestranností, jak se sluší a patří na tisk, zdůraznili ve vlastním zájmu námi obviněných pánů jedinou „*polehčující okolnost*". A prokuratura dělá z tohoto ohleduplného uvedení jediné polehčující okolnosti „urážku"!

A nyní o urážce, resp. pomluvě pana vrchního státního návladního *Zweiffela*!

Přinesli jsme pouze zprávu, a jak jsme sami připomněli, zprávu zakládající se na *pověstech*, jež jsme dostali ze spolehlivého pramene. Tisk však má nejen právo, ale také povinnost co nejpečlivěji dozírat na činnost pánů zástupců lidu. Zmínili jsme se zároveň o tom, že dosavadní parlamentní činnost pana Zweiffela celkem opravňuje k domněnce, že protilidové výroky, jež se mu připisují, nejsou u něho nepravděpodobné. Cožpak má být tisku odňato právo *posuzovat* parlamentní činnost zástupce lidu? Nač by potom byl tisk?

Cožpak tisk nemá právo konstatovat, že v zástupci lidu *Zweiffelovi* je příliš mnoho z vrchního státního návladního a ve vrchním státním návladním příliš mnoho ze zástupce lidu? Nač potom dochází v Belgii, ve Francii atd. k debatám o inkompatibilitě**?

* Viz poznámku pod čarou na str. 188 tohoto svazku. *(Pozn. čes. red.)*

** Zde: neslučitelnost poslanecké funkce s jinými. *(Pozn. čes. red.)*

Pokud jde o *konstituční zvyklosti*, doporučujeme přečíst si, jak „Constitutionnel", „Siècle"[125] a „Presse"[126] za Ludvíka Filipa hodnotily parlamentní činnost pánů *Héberta*, *Plougoulma* atd. v době, kdy tito pánové byli nejvyššími šéfy prokuratury a zároveň poslanci. Doporučujeme přečíst si dodatečně belgické listy, a to listy přísně konstituční, „Observateur"[127], „Politique" a „Emancipation", a uvidíte, jak ještě sotva před rokem posuzovaly parlamentní činnost pana *Bavaye*, když byl poslancem a generálním prokurátorem v jedné osobě.

A to, co bylo vždy dovoleno za vlády Guizotovy, za vlády Rogierovy, by nemělo být dovoleno v *monarchii na nejširší demokratické základně*? Cožpak se právo, které žádná vláda francouzské restaurace nepopírá, může stát přečinem za *vlády činu*, za vlády, která *v zásadě* uznává *revoluci*?

Ostatně, veřejnost se z naší zvláštní přílohy vydané dnes ráno přesvědčila, jak správně jsme předpovídali průběh událostí. *Rodbertus* vystoupil z vlády a *Ladenberg* do vlády vstoupil. Vláda levého středu se po několika dnech *přeměnila* ve vysloveně *staropruskou reakční vládu. Pravice* se odvážila *politického tahu*,[128] *levice s výhrůžkami ustoupila.*

Což nebylo přímo hmatatelné, že poslední události v Kolíně jsou součástí velkého válečného tažení *vlády činu*?

Právě se dovídáme, že „Neue Rheinische Zeitung" je ve věznicích zakázána. Opravňuje vězeňský řád k takovému zákazu? Nebo jsou snad političtí vězňové odsouzeni k trestu číst výhradně „*Kölnische Zeitung*"?

Napsal K. Marx 6. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 37 ze 7. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

BERLÍNSKÉ DOHODOVACÍ DEBATY

Kolín 6. července. Zatímco v Berlíně stále ještě trvá vládní krize čís. 2, odeberme se, abychom použili slov poslance *Mätze*, z „těchto bouří" zpět do dosud tak „tichých vod" dohodovacích debat. Ať si říká kdo chce co chce, strávili jsme tam mnohou příjemnou chvilku družného veselí –

zde jsme ještě dobrých mravů,
i u nás tiše rozkvétá
leccos ti pro zábavu.[129]

Je na řadě zasedání z 30. *června*. Hned při zahájení dochází k významným, nanejvýš charakteristickým příhodám.

Kdo by neslyšel o velkém tažení padesáti sedmi otců rodin z krajů Berg a Mark, kteří se vypravili do Berlína zachraňovat vlast? Kdo by nevěděl, s jakým pohrdáním smrtí se vydal tento výkvět konservativního šosáctva na cestu, zanechávaje ženy, děti i své obchody osudu, aby se vrhl tam, kde hrozí nebezpečí průlomu, aby vybojoval s revolucí boj na život a na smrt, zkrátka a dobře, aby se vydal do Berlína a doručil vládě petici proti rýpalům.

Těchto padesát sedm paladinů odevzdalo skutečně dohodovacímu shromáždění přípis obsahující nesmělá reakční zbožná přání. Přípis se předčítá. Někteří páni z pravice si přejí slyšet také, kdo je podepsán. Tajemník začne číst podpisy, ale vzápětí je přerušen výkřiky: „Stačí, stačí!"

Poslanec *Berg*:

„Přečtený přípis je buď návrh, nebo petice. Je-li to návrh, tedy bych rád věděl, kdo z poslanců jej bere za svůj. Je-li to petice, ať ji postoupí příslušné komisi a nás *už s tím neotravují.*"

Touto lakonickou odpovědí pana Berga je záležitost vyřízena. Předseda koktá nějaké omluvy a odkládá přípis padesáti sedmi otců rodin stranou.

Nato povstává náš starý přítel i přítel levice, poslanec *Schultz* z Wanzlebenu:

„Předevčírem jsem vzal zpět své návrhy, týkající se občanského sňatku atd., s prohlášením, že chci změnit jejich formulaci. Přitom nacházím ve stenografickém záznamu poznámku ‚*smích*'. Možná, že se snad tu a tam někdo při tom zasmál, ale zajisté že *bezdůvodně*." (Opět smích.)

Poslanec Schultz z Wanzlebenu pak s nejbodřejší dobromyslností vykládá, jak chtěl jen to nejlepší a že se rád dá poučit; že se dal poučit, v čem jsou jeho návrhy zákonů nedokonalé, že však sám nemůže navrhovat opravy k vlastním návrhům, a že proto pokládá za svou povinnost „nepodávat" shromáždění návrh v původním znění, nýbrž vzít jej prozatím zpět.

„Nenacházím na tom nic směšného a musím se ohradit proti tomu, že se slovem ‚smích' můj zcela odůvodněný postup označuje za *směšný*."

Poslanec Schultz z Wanzlebenu prožívá něco podobného jako rytíř Tannhäuser:

Když vzpomenu si na ten *smích*,
tu z očí vytrysknou mi slzy.[130]

Poslanec *Brill* poznamenává, že v jinak výtečném stenografickém záznamu chybí věta ministra Hansemanna, a to, že program současné vlády je pokračováním trůnní řeči. Utkvělo prý mu to pevně v paměti proto, že si jako knihtiskař přitom vzpomněl na slova „pokračování příště", která tak často tiskl.

Tento lehkomyslný postoj k velmi vážným věcem přivádí naprosto z míry pana poslance *Ritze*. Vyřítí se na tribunu a prohlašuje:

„Pánové, domnívám se, že je nutné, abychom se v zájmu zachování důstojnosti shromáždění vystříhali ve svých projevech *přirovnání* a srovnání, která tu vůbec nejsou na místě. *Nejsou* kromě toho vůbec *parlamentární*. (Značný neklid.) Při minulé schůzi tu vládla značná *veselost*, to nepokládám za přiměřené důstojnosti Národního shromáždění... v zájmu zachování důstojnosti tohoto shromáždění bych doporučoval určitou *střízlivost*."

„V zájmu střízlivosti", doporučované poslancem Ritzem, doporučovali bychom „v zájmu zachování důstojnosti shromáždění"

poslanci Ritzovi, aby se co nejméně ujímal slova, neboť jeho projevy jsou vždy provázeny „značnou veselostí".

Jak často však dobře míněné úmysly takových dobrých duší, jako jsou pánové Schultz z Wanzlebenu a Ritz, narážejí na tomto zlém světě na nepochopení, se ukázalo hned nato. Předseda pan *Grabow* jmenoval totiž skrutátory, mezi nimi za levý střed pana Schultze z Wanzlebenu (smích) a za pravý střed pana Brilla (veselost). O panu Brillovi musíme našim čtenářům sdělit, že tento poslanec, který patří k radikální levici, se posadil do lavic pravého středu mezi hornoslezské a pomořanské sedláky a díky svým populárním řečnickým vlohám tu zmařil leckterou pletichu reakční strany.

Dále následuje interpelace pana *Behnsche* o ruské nótě, která prý byla příčinou Wrangelova ústupu z Jutska. *Auerswald* v rozporu s „Morning Chronicle"[131] a ruskou „Pčelou"[132] popírá, že by taková nóta existovala. Domníváme se, že pan Auerswald má pravdu; nevěříme, že by Rusko poslalo do Berlína oficiální „nótu". Ale co poslal Mikuláš do Postupimi, o tom víme zrovna tak málo jako pan Auerswald.

Pan *Behnsch* se dotazuje také na nótu majora Wildenbrucha dánské vládě,[133] podle níž je dánská válka jen válkou naoko, jen hrou, v níž se má vybít přebytek vlasteneckého zápalu.

Pan *Auerswald* si nachází záminku, aby na tento dotaz *neodpověděl*.

Po nudné a zamotané diskusi o odborných komisích dochází konečně ke skutečně zajímavé parlamentní scéně, při níž určitá dávka rozhořčení a vášně vítězně přehlušuje stereotypní povyk pravice. Za tuto scénu můžeme poděkovat poslanci *Gladbachovi*. Ministr války přislíbil, že dnes zodpoví jeho dotaz o odzbrojení a zatčení vracejících se dobrovolníků.*

Sotvaže předseda ohlásil, že tato otázka přichází na pořad, povstává pan podplukovník *Griesheim*, kterého už dávno známe, a začíná mluvit. Ale tato byrokraticky vojácká vtíravost je okamžitě přerušena prudkými výkřiky.

* Viz tento svazek, str. 191–192. *(Pozn. red.)*

Předseda vysvětluje, že podle § 28 jednacího řádu mohou spolupracovníci ministrů dostat slovo jen se svolením shromáždění.

Griesheim: Jsem zde přítomen jako zástupce ministra války.

Předseda: To mi *nebylo oznámeno.*

Griesheim: Když mne tedy *pánové* nechtějí vyslechnout... (Oho! Neklid.)

„Pánové"! Pro pana Griesheima jsou snad přece tito „pánové" stále ještě „vážené shromáždění"! Pan předseda by měl volat pana Griesheima k pořádku, protože opět nerespektuje pravidla slušnosti.

Shromáždění chce pana Griesheima slyšet. Před ním má ještě slovo pan *Gladbach*, aby zdůvodnil svou interpelaci. Prohlašuje především, že interpeloval ministra války a že na základě jednacího řádu Národního shromáždění žádá, aby byl ministr války přítomen. Předseda tento požadavek zamítá a pan Gladbach vzhledem k naléhavosti věci přistupuje k výkladu své interpelace. Vypravuje, jak dobrovolníci opustili svůj útvar, protože se tam začal zavádět vojenský despotismus, a vraceli se domů, jak byli ve Špandavě tím „zlořečeným policejním systémem, který přes noc vylezl zase ze svých úkrytů", prohlášeni za tuláky, jak byli ve Špandavě odzbrojeni, zadrženi a posláni domů „postrkem". Pan Gladbach je první poslanec, kterému se podařilo vylíčit tento hanebný čin s oprávněným rozhořčením.

Pan *Griesheim* prohlašuje, že toto opatření bylo učiněno na žádost berlínského policejního presidia.

Pan *Gladbach* předčítá nato list, podepsaný princem Bedřichem Šlesvicko-Holštýnským, kterým se jeden z dobrovolníků s čestným uznáním propouští, a porovnává jej s cestovním příkazem pro tuláky, který byl témuž dobrovolníku vystaven ve Špandavě na základě *„ministerského výnosu"*. Gladbach upozorňuje na to, že v tomto dokumentu se hrozí *zatčením*, *nucenými pracemi* a *peněžitými pokutami*, a na základě úředního dokladu dokazuje, že tvrzení pana Griesheima, jako by toto opatření vycházelo od policejního presidenta, je lživé. Dále se ptá, zda snad ve Špandavě existuje ještě zvláštní *ruské* ministerstvo?

Poprvé bylo ministerstvo přistiženo přímo při nepravdě. V celém shromáždění zavládlo veliké rozčilení.

Ministr vnitra, pan Kühlwetter, byl konečně nucen povstat a vykoktat nějakou omluvu. Nestalo se přece *nic* zvláštního – jen osmnácti ozbrojeným lidem byly odebrány zbraně – nestalo se nic jiného než nezákonnost! Nebylo přece možné trpět, aby se ozbrojené tlupy toulaly bez povolení krajem – dvaadvacet dobrovolníků, kteří byli na cestě do svých domovů! (bez povolení!)

První slova pana ministra byla přijata jednoznačnými projevy nelibosti. Ba i pravice je dosud příliš pod zdrcujícím dojmem skutečností, aby aspoň mlčela. Ale brzy, když vidí svého nešťastného ministra, jak se snaží za smíchu a reptání levice vykličkovat, nabývá odvahy a provolává jeho chabým výmluvám hlasité „bravo"; středy se zčásti připojují, a tak se pan Kühlwetter nakonec přece jen natolik vzmuží, že ze sebe vypraví: Toto opatření jsem nenařídil já, nýbrž můj předchůdce; já však prohlašuji, že je plně schvaluji, a napříště budu jednat právě tak.

Pravice a střed odměňují statečnost svého heroického Kühlwettera hromovým „bravo".

Gladbach se tím však nedá zastrašit. Za hluku a pokřiku konservativců vystupuje na tribunu a ptá se znovu: Jak je možné, že pan Schreckenstein, který byl ministrem přece už před touto špandavskou událostí, *o tom nic nevěděl*? Jak je možné, že *čtyři* dobrovolníci, kterým bylo dáno nejlepší vysvědčení, mohli ohrožovat bezpečnost státu? (Pánové ze středu přerušují řečníka poukazem na jednací řád.) Otázka tím není vyřízena. Jak je možné posílat tyto lidi domů postrkem jako tuláky? (Řečník je přerušen. Hluk.) Nedostal jsem ještě odpověď na otázku týkající se poslání postrkem. S těmi lidmi se zacházelo špatně. Jak to, že se tu trpí banda pánbíčkářů, kteří sem přišli ozbrojeni z Wuppertalu (hluk se stupňuje), aby dělali hlavnímu městu ostudu? (Hluk, výkřiky „bravo".)

Kühlwetter se nakonec vytasí s prohlášením, že se tak stalo, protože byly jakési pochybnosti o průkazech! Tedy propouštěcí list podepsaný šlesvicko-holštýnským generálním velitelstvím je pro policejní byrokraty pana Kühlwettera průkazem, který vyvolává „pochybnosti"? Podivná byrokracie!

Ještě několik poslanců mluví proti ministrům, až konečně předseda končí debatu o této otázce a poslanec *Mätze* odvádí shro-

máždění z bouří této debaty do tichých vod učitelského života, kde je zanecháváme s přáním, aby se dosyta pokochali idylickými radovánkami.

Těší nás, že se poslanci levice konečně podařilo dobře zdůvodněnou interpelací a rozhodným vystupováním prohnat pány ministry uličkou a připravit shromáždění scénu, která připomíná debaty ve francouzském a anglickém parlamentu.

Napsal B. Engels 6. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 37 ze 7. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

VLÁDA ČINU

Kolín 7. července. Máme *novou vládní krizi*. *Camphausenova* vláda *padla*, *Hansemannova* vláda *klopýtla*. *Vláda činu* vydržela všeho všudy *osm dní*, nepomohlo jí ani léčení domácími prostředky, náplastmi, tiskovými procesy a zatýkáním, ani troufalá drzost, s níž byrokracie opět pozvedla svou kancelářským prachem pokrytou hlavu a začala osnovat malichernou krutou pomstu za své svržení. „*Vláda činu*", složená ze samých průměrných veličin, byla na počátku posledního zasedání dohodovacího shromáždění ještě tak omezená, že věřila v neochvějnost svého postavení.

Ke konci zasedání se úplně rozpadla. Toto zasedání, které má tak dalekosáhlý význam, přesvědčilo pana ministerského předsedu von *Auerswalda* o tom, že musí podat demisi; také ministr *von Schreckenstein* nechtěl už zůstat nadále Hansemannovým nohsledem, a tak se celá vláda včera odebrala ke králi do Sanssouci. Co tam ujednali, dovíme se až zítra.

Náš berlínský dopisovatel, píšící pod značkou #, dodává ke své zprávě:

„Právě se rozšířila pověst, že byli narychlo povoláni *Vincke*, *Pinder* a *Mevissen*, aby pomohli sestavit novou vládu."

Potvrdí-li se tato pověst, dostali bychom se *konečně* od vlády zprostředkující přes vládu činu k vládě kontrarevoluce. *Konečně*! Kratičký život této vládní kontrarevoluce by postačil, aby se ti trpaslíci, kteří při sebemenším závanu reakce znovu pozvedají hlavičky, ukázali lidu v celé své životní velikosti.

Napsal K. Marx 7. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 39 z 9. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DOHODOVACÍ DEBATY

Kolín 8. července. Zároveň se zprávou o rozpadu Hansemannovy vlády dostáváme stenografický zápis o dohodovacím zasedání ze 4. července. Na tomto zasedání byl ohlášen první symptom tohoto rozpadu – vystoupení pana Rodbertuse z vlády, a zároveň tu značně pokročil rozklad vlády obojím protikladným hlasováním o poznaňské komisi a odchodem levice.

Sdělení pánů ministrů o odstoupení pana Rodbertuse neobsahují ani v stenografickém zápisu nic nového. Proto se jimi nebudeme zabývat.

Na tribunu vystupuje pan *Forstman*; musí prý protestovat proti výrazům, kterých použil 30. června* pan Gladbach o „delegaci nejctihodnějších mužů z Porýní a Vestfálska".

Pan *Berg*: Učinil jsem onehdy připomínku k jednacímu řádu, že předčítání přípisů sem nepatří a že mě nudí.** (Volání: *nás* nudí!) Dobrá, *nás*. Mluvil jsem za sebe i za *mnohé jiné* a to, že nás tu dnes nudí dodatečnou poznámkou, tuto připomínku neodstraňuje.

Pan *Tüshaus*, referent ústřední sekce pro otázku poznaňské komise, podává zprávu. Ústřední sekce k tomu navrhuje, aby byla jmenována komise, která by vyšetřila všechny otázky týkající se poznaňské záležitosti, a ponechává otevřený problém, jaké prostředky má mít komise za tím účelem k disposici.

Pánové Wolff, Müller, Reichensperger II. a Sommer podávají své připomínky, které jsou vesměs podporovány a projednávány.

Pan *Tüshaus* připojuje ke své zprávě ještě několik poznámek,

* Viz tento svazek, str. 205. *(Pozn. red.)*
** Viz tento svazek, str. 201. *(Pozn. red.)*

v nichž se vyslovuje proti komisi. Pravda prý je jako vždy i tentovrát zřejmě někde uprostřed a po dlouhých a odporujících si zprákách se prý dospěje jen k tomu závěru, že si obě strany nepočínaly správně. A tak prý jsme zase tam, kde jsme byli. Shromáždění by si aspoň mělo napřed vyžádat od vlády podrobnou zprávu a pak se teprve rozhodnout o dalším postupu.

Jak došla ústřední sekce k tomu, že si k podání zprávy vybrala zpravodaje, který mluví proti své vlastní zprávě?

Pan *Reuter* vysvětluje, jaké důvody ho přiměly k tomu, aby podal návrh na jmenování komise. Nakonec poznamenává, že vůbec nepomýšlel na nějakou obžalobu ministrů; jako právník ví prý příliš dobře, že celá dosavadní odpovědnost ministrů je ilusorní, dokud není stanovena zákonem.

Povstává pan *Reichensperger II.* Ujišťuje shromáždění o svých nesmírných sympatiích k Polsku a vyslovuje naději, že není daleko den, kdy německý národ splatí vnukům Sobieského svůj starý čestný dluh. (Jako by tento čestný dluh nebyl už dávno splacen osmerým dělením Polska, šrapnely, pekelným kamínkem a výprasky holí!) „Budeme však muset také zachovávat co největší klid a rozvahu, aby německé zájmy zůstávaly vždy na prvním místě." (Německé zájmy ovšem znamenají udržet ve svých rukou co největší část této oblasti.) A zvláště je pan Reichensperger proti tomu, aby nějaká komise vyšetřovala skutečný stav věcí: „To je otázka, která přísluší výhradně jen *dějinám* nebo soudům." Zapomněl snad pan Reichensperger, jak sám v revoluční debatě prohlašoval, že páni poslanci jsou tu proto, aby „*dělali dějiny*"?* Končí svou řeč právnickým sofismatem o postavení poslanců. K otázce kompetence se později ještě vrátíme.

Na tribunu vstupuje teď pan *Bauer* z Krotoszynu, polský Němec, aby hájil zájmy svých soukmenovců.

„Chtěl bych požádat shromáždění, aby zahalilo minulost rouškou a zabývalo se pouze budoucností národa, který si právem činí nárok na naši účast."

Jak dojemné! Pan Bauer z Krotoszynu je tak pln účasti na budoucnosti polského národa, že by rád „zahalil rouškou" jeho

* Viz tento svazek, str. 94. *(Pozn. red.)*

minulost, barbarství pruské soldatesky, Židů a polských Němců! Prý v zájmu samotných Poláků se toho všeho má už nechat!

„Co si slibujeme od takových chmurných rozborů? Uznáte-li Němce vinnými, budete se proto snad méně starat o ochranu jejich národnosti, o bezpečnost jejich osoby a majetku?"

Vskutku velkolepá upřímnost! Pan Bauer z Krotoszynu připouští, že by snad Němci mohli být i v neprávu – ale i v tomto případě musí být německá národnost podporována na úkor Poláků!

„Nemohu pochopit, co blahodárného by to přineslo pro uspokojivé řešení těchto složitých otázek, kdybychom se hrabali v troskách minulosti."

Ovšemže nic „blahodárného" pro pány polské Němce a jejich zuřivé spojence. Proto se proti tomu tak velice zpěčují.

Pan Bauer se pak pokouší shromáždění zastrašit: taková komise prý znovu rozpálí horké hlavy, znovu rozdmychá fanatismus a výsledkem toho všeho může být nová krvavá srážka. Tyto lidumilné ohledy prý panu Bauerovi brání, aby hlasoval pro komisi. Aby však nevznikl dojem, že jeho voliči mají důvody obávat se komise, nemůže prý hlasovat ani proti. Z ohledu k Polákům je *proti*, z ohledu k Němcům je *pro* komisi, a aby v tomto dilematu osvědčil svou naprostou nestrannost, nehlasuje vůbec.

Jiný poslanec z Poznaňska, *Bussmann* z Hnězdna, se domnívá, že už pouhou svou přítomností dokazuje, že v Poznaňsku také žijí Němci. Chce statisticky prokázat, že v jeho okresu žijí „velké spousty Němců". (Je přerušen.) Kromě toho jsou v rukou Němců více než dvě třetiny veškerého majetku.

„A navíc bych chtěl dokázat, že my Prusové jsme *dobyli* Polska roku 1815 nejen *silou našich zbraní* (!?!), ale také třiatřicetiletým mírem, svou inteligencí" (důkazem toho je asi toto zasedání) „jsme ho dobyli podruhé." (Řečník je přerušen. Předseda žádá pana Bussmanna, aby mluvil k věci.) „Nejsem proti reorganisaci; nejrozumnější reorganisací by však bylo zavést obecní zřízení s volenými úředníky; takovéto zřízení a frankfurtská usnesení o ochraně všech národností by Polákům skýtala plné záruky. Jsem však rozhodně proti demarkační čáře." (Řečník je přerušen. Předseda ho znovu napomíná.) „Mám-li mluvit k věci, jsem proti komisi, protože je zbytečná a vyvolá pouze pobouření; ostatně nebojím se jí, a bude-li třeba, vyslovím se pro ni..." (Je přerušen slovy: Mluví tedy pro!) „Nikoli, mluvím proti... Pánové, abych vám vysvětlil aspoň příčiny, proč vypuklo povstání, chci jen stručně..." (Přerušení. Projevy protestu.)

Ciezskowski: Nepřerušovat! Ať domluví!

Předseda: Žádám řečníka znovu, aby se přísně držel věci.

Bussmann: „Vyslovil jsem se už proti komisi a nemám, co bych k tomu dodal!"

S těmito vzteklými slovy opouští rozběsněný německopolský pan statkář tribunu a za hlasitého smíchu shromáždění pospíchá na své místo.

Pan *Heyne*, poslanec za bydhošťský okres, se pokouší zachránit čest svých krajanů tím, že hlasuje pro komisi. Zároveň si však nemůže odpustit, aby Polákům nevyčetl záludnost, faleš atd.

Pan *Baumstark*, také polský Němec, vystupuje rovněž proti ustavení komise. Důvody se stále opakují.

Poláci se diskuse neúčastní. Pouze Pokrzywnicki se vyslovuje pro komisi. Je známo, že právě Poláci už dávno naléhali na vyšetření poznaňských událostí, zatímco nyní vychází najevo, že polští Němci s výjimkou jednoho jsou proti.

Pan *Pohle* je tak málo Polák,* že celé Poznaňsko počítá k Německu a hranici mezi Německem a Polskem nazývá „zdí, která rozděluje Německo".

Obhájci komise mluvili vesměs velmi obšírně a ne dost důrazně. Opakovali se donekonečna jako jejich odpůrci. Jejich argumenty byly většinou hrubě zaujaté a daleko méně zábavné než zaujatá tvrzení polských Němců.

Postojem ministrů a úředníků v této otázce, jakož i proslulou otázkou kompetence se budeme zabývat zítra.

Napsal B. Engels 8. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 39 z 9. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Slovní hříčka: jméno Pohle se vyslovuje jako Pole, což v němčině znamená Polák. *(Pozn. red.)*

VLÁDNÍ KRIZE

Kolín 9. července. *Hansemannova* vláda velmi houževnatě oddaluje o několik dní svůj pád. Zejména ministr financí je, jak se zdá, příliš velký vlastenec, než aby odevzdal správu státní pokladny do nezkušených rukou. Řečeno v parlamentních výrazech – vláda se už rozpadla, přesto však fakticky existuje dál. V Sanssouci se zřejmě usnesli, že se jí ještě jednou pokusí prodloužit život. Dohodovací shromáždění samo, připravené každým okamžikem zasadit vládě smrtelnou ránu, vzápětí couvá, hrozí se svých vlastních choutek a jeho většina asi tuší, že není-li Hansemannova vláda ještě vládou podle její chuti, že vláda, která by byla podle její chuti, bude zároveň vládou krize a rozhodnutí. Odtud její kolísavost a nedůslednost, její svévolné výpady a náhlé záchvaty kajícnosti. A *vláda činu* s neochvějným, téměř cynickým klidem bere zavděk takovýmto životem z milosti, neustále visícím na vlásku, plným ústrků, životem ze slabošských almužen.

Duchâtel! Duchâtel! Neodvratný, jen pracně o několik dní odsunutý konec této vlády bude právě tak neslavný, jako byl její život. Další příspěvek k posouzení této existence najde čtenář v dnešním čísle, v článku našeho berlínského dopisovatele píšícího pod značkou #. Dohodovací zasedání ze 7. července můžeme vylíčit několika slovy. Shromáždění si dělá z Hansemannovy vlády blázny, má z toho potěšení, že ji poráží jen napolo; a vláda, aby skryla úsměšek i svůj vztek, sklání hlavu; vážené shromáždění však za ní volá na rozloučenou: „*Nic ve zlém!*“ a

stoický triumvirát *Hansemann–Kühlwetter–Milde* odpovídá mručením: „Pas si bête! Pas si bête!“*

Napsal K. Marx 9. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 40 z 10. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* „Nejsme tak hloupí! Nejsme tak hloupí!“ *(Pozn. red.)*

DOHODOVACÍ ZASEDÁNÍ

Z 4. ČERVENCE

(DRUHÝ ČLÁNEK)

Kolín 9. července. Jak naléhavě nutným aktem spravedlnosti vůči Polákům je jmenování vyšetřující komise s neomezenou pravomocí, vysvítá ze zprávy, kterou jsme začali podle autentických dokumentů uveřejňovat před třemi dny.[134]

Staropruští úředníci, předem nepřátelsky zaujatí vůči Polákům, viděli v příslibech reorganisace ohrožení své existence. V sebemenším aktu spravedlnosti vůči Polákům větřili nebezpečí. Proto se za podpory nevázané soldatesky s takovým fanatickým vztekem vrhali na Poláky, porušovali dohody, týrali naprosto nevinné lidi, netečně přihlíželi k největším hanebnostem nebo je sankcionovali, jen aby vehnali Poláky do boje, ve kterém museli podlehnout obrovské přesile.

Camphausenova vláda, nejenom slabá, bezradná, špatně informovaná, ale dokonce *záměrně*, ze zásady nečinná, nechala všechno běžet svou cestou. Docházelo k nejhroznějším ukrutnostem a pan Camphausen nehnul ani prstem.

Jaké zprávy máme k disposici o občanské válce v Poznaňsku?

Na jedné straně jsou tu zaujaté, stranické zprávy původců této války, úředníků a důstojníků, a dále vládní údaje, opírající se o oba tyto prameny. Vláda je rovněž *sama* zaujatou stranou, dokud v ní sedí pan Hansemann. Všechny tyto dokumenty jsou zaujaté, jsou však *oficiální*.

Na druhé straně jsou tu fakta shromážděná Poláky, jejich stížnosti vládě, zejména dopisy arcibiskupa Przyluského ministrům. Tyto dokumenty nemají většinou oficiální ráz, jejich pisatelé však nabízejí důkazy pravdy.

Obě kategorie zpráv si naprosto odporují a komise má vyšetřit, která strana má pravdu.

Může tak učinit – až na několik případů – jedině tak, že se odebere na místo a výslechem svědků vyjasní aspoň nejdůležitější body. Bude-li jí to zakázáno, bude celá její činnost ilusorní; pak se snad bude zabývat nějakou historicko-filologickou kritikou, prohlásí tu či onu zprávu za věrohodnější, ale rozhodovat nemůže.

Celý význam komise závisí tedy na tom, bude-li zmocněna vyslýchat svědky, a proto se všichni polákožrouti ve shromáždění tak horlivě snaží nedat jí tuto pravomoc, ohánějíce se nejrůznějšími důmyslnými a rafinovanými důvody; proto dochází ke konci zasedání k onomu politickému tahu pravice.

Poslanec *Bloem* pravil v debatě 4. července:

„Znamená to pídit se po pravdě, jestliže, jak se doporučuje v některých doplňovacích návrzích, se bude pravda hledat v materiálech předložených vládou? Jistěže ne! Odkud má vláda tyto své materiály? Většinou ze zpráv úředníků. Odkud přišli tito úředníci? Ze starého systému. Zmizeli snad tito úředníci, byli snad po nových volbách, v nichž se projevila vůle lidu, povoláni noví zemští radové? Nebyli. Informují nás úředníci o skutečných náladách? Staří úředníci podávají stejné zprávy jako dříve. Je tedy jasné, že seznámíme-li se pouze s vládními dokumenty, nedojdeme nikam."

Poslanec *Richter* jde ještě dál. V chování poznaňských úředníků vidí jen krajní, ale nutný důsledek toho, že zůstal zachován starý správní systém a že vůbec byli ponecháni staří úředníci. K podobným konfliktům mezi služební povinností a zájmy starých úředníků může dojít kdykoli i v jiných provinciích.

„Od revoluce máme novou vládu, nyní dokonce druhou. Ale vždyť vláda je jen duší, má zavádět všude stejnou organisaci. Avšak všude v provinciích zůstala stará organisace správy. Chcete jiné přirovnání? Nelze nalévat nové víno do starých zpuchřelých měchů. Na tento způsob docházejí z velkovévodství největší stížnosti. Neměli bychom už *proto* ustavit komisi, aby bylo zřejmé, jak naléhavě nutné je nahradit jak v ostatních provinciích, tak v Poznaňsku starou organisaci novou, lépe odpovídající době a okolnostem?"

Poslanec *Richter* má pravdu. To nejnaléhavější po revoluci je vyměnit všechny civilní i vojenské úředníky, jakož i část soudních, a zejména *prokuratury*. Jinak i ta nejlepší opatření ústřední moci ztroskotají na zatvrzelosti podřízených úředníků. Slabost francouz-

ské prozatímní vlády i slabost Camphausenovy vlády přinesly v tomto směru trpké plody.

Ale v Prusku, kde už čtyřicet let v administrativě i v armádě vládla dokonale organisovaná byrokratická hierarchie, vybavená absolutní mocí, kde právě tato byrokracie byla hlavním nepřítelem, který byl 19. března poražen, v Prusku byla úplná výměna všech civilních i vojenských úředníků mnohem a mnohem naléhavější. Nebylo ovšem posláním zprostředkující vlády, aby uskutečňovala nezbytné požadavky revoluce. Jejím posláním, jak přiznala, bylo nedělat vůbec nic, a proto ponechala svým bývalým odpůrcům, byrokratům, prozatím skutečnou moc v rukou. „Zprostředkovala" spojení staré byrokracie s novými poměry: za to jí byrokracie „zprostředkovala" občanskou válku v Poznaňsku a odpovědnost za hrůzovládu, k jaké nedošlo od dob třicetileté války.

Hansemannova vláda, dědička vlády Camphausenovy, musela převzít všechna aktiva i pasíva po svém zůstaviteli, tedy nejen většinu ve sněmovně, ale i poznaňské události a poznaňské úředníky. Vláda tedy měla přímý zájem na tom, aby šetření komise bylo co nejvíc ilusorní. Řečníci vládní většiny, zejména právníci, vynaložili všechnu svou kasuistiku a všechnu svou právnickou chytrost, aby objevili hluboký a zásadní důvod, proč komise nesmí vyslýchat svědky. Zavedlo by nás to příliš daleko, kdybychom se tu chtěli obdivovat právnické moudrosti takového Reichenspergera atd. Musíme se omezit na to, že se důkladněji podíváme na obšírný výklad pana ministra *Kühlwettera.*

Pan *Kühlwetter* ponechává úplně stranou jádro věci a zahajuje svůj výklad prohlášením, jak nesmírně příjemné by to bylo pro vládu, kdyby jí takovéto komise pomáhaly při jejím těžkém úkolu vyjasňováním atd. Opravdu, nebýt toho, že pan Reuter měl ten šťastný nápad a navrhl takovouto komisi, byl by pan Kühlwetter určitě sám naléhal, aby byla ustavena. Jen ať se dají komisi hodně rozsáhlé úkoly (aby s nimi nebyla nikdy hotova), on souhlasí s tím, že nějaké úzkostlivé odvažování není vůbec na místě. Nechť se působnost komise vztahuje na celou minulost, přítomnost i budoucnost poznaňské provincie; pokud jde pouze o vyjasňování, vláda nebude nijak úzkostlivě zkoumat kompetenci komise. Mohlo by

se ovšem zajít příliš daleko, ale on přenechává komisi na uváženou, zda chce, aby se její působnost vztahovala např. také na otázky týkající se sesazování poznaňských úředníků.

Tak vypadají počáteční ústupky pana ministra, které, provázeny určitou dávkou bodrého krasořečnictví, byly odměněny několika živě zvolanými „bravo". Teď však přijdou ta „*ale*".

„*Ale*, ježto zde bylo řečeno, že zprávy o Poznaňsku naprosto nemohou správně osvětlit situaci, neboť pocházejí od *úředníků*, a to od úředníků ze staré doby, pokládám za svou povinnost zastat se tohoto úctyhodného stavu. Jestliže je pravda, že se někteří úředníci zpronevěřili své povinnosti, pak nechť jsou stíháni jednotlivci, kteří zanedbali svou povinnost, nelze však snižovat celý úřednický *stav* za to, že jednotliví jeho příslušníci porušili svou povinnost."

Jak směle mluví pan Kühlwetter! Ovšemže došlo v jednotlivých případech k porušení povinnosti, ale vcelku plnili úředníci svou povinnost úctyhodně.

A vskutku, obrovská většina poznaňských úředníků svou „povinnost" *splnila*, splnila svou „povinnost vůči své služební přísaze", vůči celému staropruskému byrokratickému systému, vůči svým vlastním zájmům, které se s touto povinností shodují. Splnili svou povinnost tím, že se neštítili žádného prostředku, aby zardousili v Poznaňsku 19. březen. A právě proto je, pane Kühlwettere, vaší „povinností", abyste obrovskou většinu těchto úředníků sesadil!

Pan Kühlwetter však mluví o povinnosti stanovené předrevolučními zákony, zatímco tu jde o zcela jinou povinnost, která nastává po každé revoluci a záleží v tom, správně pochopit změněné poměry a podporovat jejich rozvoj. Žádat na úřednících, aby zaměnili dosavadní byrokratické hledisko za hledisko konstituční, aby se právě tak jako noví ministři postavili na půdu revoluce, to je podle pana Kühlwettera snižování úctyhodného stavu!

Také výtku, že prý se berou v ochranu vůdcové stran a že zločiny zůstaly nepotrestány, pan Kühlwetter odmítá, je-li takto všeobecně formulována. Je prý třeba uvést jednotlivé případy.

Chce snad pan Kühlwetter vážně tvrdit, že byla potrestána byť i malá část násilností a ukrutností, kterých se dopustila pruská soldateska, které úředníci připustili a podporovali, kterým polští Němci a Židé nadšeně tleskali? Pan Kühlwetter praví, že dosud

nemohl všestranně prozkoumat obrovský materiál. Opravdu, zdá se, že jej prozkoumal nanejvýš z jedné stránky.

Nyní však pan Kühlwetter přistupuje k „nejtěžší a nejožehavější otázce", a to, jakou *formou* má komise provádět svou činnost. Pan Kühlwetter by si přál, aby se tato otázka důkladně prodiskutovala, neboť „v této otázce, jak bylo správně upozorněno, je zahrnuta zásadní otázka, otázka droit d'enquête*".

Nato nás pan Kühlwetter obšťastňuje obšírným výkladem o rozdělení mocí ve státě, v němž bylo možná leccos nového pro hornoslezské a pomořanské sedláky přítomné na zasedání. Působí ovšem podivným dojmem, když pruský ministr – a k tomu ještě „ministr činu" – léta páně 1848 se slavnostní vážností přednáší z řečnické tribuny Montesquieua.

Rozdělení mocí, na které se pan Kühlwetter a ostatní velcí filosofové státního práva dívají s nejhlubší úctou jako na posvátný a nedotknutelný princip, není vlastně nic jiného než obyčejná průmyslová dělba práce, aplikovaná pro zjednodušení a kontrolu na státní mechanismus. Podobně jako všechny ostatní posvátné, věčné a nedotknutelné principy uplatňuje se i tento jen potud, pokud právě vyhovuje existujícím poměrům. Tak např. v konstituční monarchii se v osobě panovníkově proplétá zákonodárná a výkonná moc; ve sněmovnách se pak proplétá zákonodárná moc s kontrolou výkonné moci atd. Tato nezbytná omezení dělby práce ve státě pak moudří státníci, jako je např. „ministr činu", reprodukují takto:

„Zákonodárná moc, pokud je vykonávána zástupci lidu, má své vlastní orgány; výkonná moc má své vlastní orgány a stejně tak i soudní moc. Není *tudíž* (!) přípustné, aby jedna moc používala přímo orgánů druhé moci, pokud jí to není uloženo *zvláštním zákonem*."

Uchylovat se od zásady rozdělení mocí je nepřípustné, „pokud to není" předepsáno „zvláštním zákonem"! A naopak, uplatnění předepsaného rozdělení mocí není rovněž přípustné, „pokud to není" předepsáno „zvláštními zákony"! Jak hlubokomyslné! Jak objevné!

* – práva vyšetřovat. *(Pozn. red.)*

O tom, že v případě revoluce přestává rozdělení mocí bez jakéhokoli „zvláštního zákona", neříká pan Kühlwetter nic.

Pan Kühlwetter se pak pouští do podrobného výkladu o tom, že zmocnění komise, aby místopřísežně vyslýchala svědky, požadovala zprávy od úředníků atd. – zkrátka aby se dívala na věci *vlastníma očima*, znamená porušení zásady o rozdělení mocí a musí být stanoveno zvláštním zákonem. Jako příklad uvádí belgickou ústavu, v níž se článkem 40 výslovně dává komorám droit d'enquête.

Avšak, pane Kühlwettere, cožpak v Prusku existuje podle zákona a fakticky rozdělení mocí v tom smyslu, jak vy je chápete, to znamená v konstitučním smyslu? Cožpak existující rozdělení mocí není omezené, okleštěné, což neodpovídá *absolutní*, byrokratické monarchii? Jak je tedy možné aplikovat na ně konstituční pojmy, dokud nebude ústavou reformováno? Jak může mít Prusko takový článek 40 ústavy, když tato ústava ještě ani neexistuje?

Shrňme nyní. Jmenování komise s neomezenou pravomocí je podle pana Kühlwettera porušením konstitučního rozdělení mocí. V Prusku dosud žádné konstituční rozdělení mocí neexistuje; nemůže být proto porušeno.

Má však být zavedeno a v revolučním provisoriu, v němž žijeme, se musí podle názoru pana Kühlwettera předpokládat, jako by *už existovalo*. Kdyby měl pan Kühlwetter pravdu, musely by se i konstituční *výjimky* předpokládat jako existující! A k těmto konstitučním výjimkám patří právě právo zákonodárného orgánu vyšetřovat!

Ale pan Kühlwetter vůbec nemá pravdu. Naopak: revoluční provisorium záleží právě v tom, že rozdělení mocí je prozatím *zrušeno*, že zákonodárný orgán si dočasně osobuje výkonnou moc nebo výkonný orgán moc zákonodárnou. Zda je revoluční diktatura (je to diktatura, i když se uplatňuje sebechaběji) v rukou koruny nebo shromáždění či obou společně – to je docela lhostejné. Potřebuje-li pan Kühlwetter příklady všech tří případů, skýtají jich hojnost francouzské dějiny od roku 1789.

Provisorium, na které se pan Kühlwetter odvolává, svědčí právě proti němu. Dává shromáždění zcela jiné atributy, než je pouhé právo vyšetřovat – dává mu dokonce právo proměnit se

v případě potřeby v *soudní tribunál* a vynášet rozsudky bez jakýchkoli zákonů!

Kdyby byl pan Kühlwetter tyto důsledky předvídal, byl by si asi počínal poněkud opatrněji při „uznání revoluce". Ale ať se uklidní:

Německo, to je školka zbožná,
tam římská vraždění nejsou možná[135]

a páni dohodovači ať si zasedají, jak dlouho chtějí, z jejich shromáždění nebude nikdy „dlouhý parlament"*.

Ostatně, srovnáme-li tohoto oficiálního doktrináře vlády činu s jeho předchůdcem na poli doktríny, s panem Camphausenem, zjistíme mezi nimi přece jen značný rozdíl. Pan Camphausen byl rozhodně daleko originálnější: bylo v něm něco z Guizota, ale pan Kühlwetter se nemůže rovnat ani s pidimužíkem lordem Johnem Russellem.

Obdivovali jsme se už sdostatek státně filosofické hloubce Kühlwetterovy řeči. Všimněme si nyní účelu, vlastního praktického základu této omšelé moudrosti, celé této Montesquieuovy teorie rozdělení mocí.

Pan Kühlwetter totiž teď přichází k závěrům ze své teorie. Vláda je neobyčejně nakloněna nařídit úřadům, aby prováděly to, co komise uzná za nutné. Nemůže však souhlasit s tím, aby příkazy úřadům dávala přímo komise.

Jinak řečeno, komise, která nemá přímé spojení s úřady, která nad nimi nemá žádnou moc, nemůže je přimět, aby jí dodaly jiné informace než ty, které samy uznají za vhodné. A k tomu ještě to pomalé vyřizování, ty nekonečné instanční cesty! Výtečný prostředek, jak pod záminkou rozdělení mocí učinit komisi ilusorní!

„Nemůže být ani řeči o tom, aby se na komisi přenesl celý úkol, který má vláda."

Jako by někdo pomýšlel na to, dát komisi právo *vládnout*!

„Vláda by musela *vedle* komise i nadále zjišťovat, z jakých příčin vznikly v Poznaňsku rozbroje" (právě to, že tak dlouho „zjišťuje" a ještě nic *nevypátrala*,

* Tak se nazývalo zasedání anglického parlamentu za Karla I. v letech 1640—1653. Rozpory mezi parlamentem a králem uspíšily anglickou buržoasní revoluci. *(Pozn. čes. red.)*

je dostatečným důvodem k tomu, aby teď zůstala stranou), „a tím, že se k tomuto cíli směřuje dvojí cestou, mohly by se někdy zbytečně vynakládat čas a námaha, a nebylo by možné vystříhat se srážek."

Podle dosavadních zkušeností by vynakládala komise jistě „zbytečně čas a námahu", kdyby se podle návrhu pana Kühlwettera dala zdlouhavou instanční cestou. A na této pouti bude docházet mnohem snáz ke srážkám, než kdyby komise jednala s úřady přímo a hned na místě vyjasňovala všechna nedorozumění a překonávala byrokratické schválnosti.

„Zdá se *tudíž* (!), že povaze věci odpovídá, aby se komise snažila dosáhnout cíle ve *shodě* s vládou a za jejího *stálého spolupůsobení*."

Čím dál tím lépe! Komise, která má kontrolovat vládu ve shodě s ní a za jejího stálého spolupůsobení! Pan Kühlwetter se nerozpakuje dát najevo, že pokládá za žádoucí, aby komise byla pod jeho kontrolou a ne on pod kontrolou komise.

„Kdyby však komise chtěla zaujmout isolované stanovisko, musela by tu vzniknout otázka, zda v tomto případě komise chce a může převzít odpovědnost, která náleží vládě. Bylo zde již po pravdě a zároveň bystře konstatováno, že nedotknutelnost poslanců je s touto odpovědností neslučitelná."

Nejde však o správní úkony, nýbrž pouze o zjištění faktů. Komise má dostat plnou moc, aby používala prostředků, které jsou k tomu nutné. To je všechno. Je samozřejmé, že je odpovědná shromáždění jak za liknavé, tak za nadměrné používání těchto prostředků.

Celá ta věc má tak málo společného s odpovědností vlády a nedotknutelností poslanců jako s „pravdou" a „bystrostí".

Zkrátka, pan Kühlwetter pod rouškou rozdělení mocí vřele doporučoval dohodovačům tyto návrhy na vyřešení kolise, sám však žádný určitý návrh nepředložil. Vláda činu nemá pevnou půdu pod nohama.

Nemůžeme se podrobněji zabývat další diskusí. Výsledky hlasování jsou známé: porážka vlády při hlasování podle jmen, politický tah pravice, která dodatečně schválila otázku už jednou zamítnutou. O tom všem jsme už psali. Dodáváme pouze, že mezi porýnskými poslanci, kteří hlasovali *proti* neomezené pravomoci komise, nás zaujala tato jména:

Arntz (JUDr.), Bauerband, Frencken, Lensing, von Loë, Reichensperger II., Simons a poslední, nikoli však nejmenší, náš vrchní státní návladní *Zweiffel.*

Napsal B. Engels 9. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 41 z 11. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

SOUDNÍ VYŠETŘOVÁNÍ

„NEUE RHEINISCHE ZEITUNG"

Kolín 10. července. Včera dostalo *jedenáct* sazečů našeho listu a pan Clouth předvolání, aby se v úterý 11. července dostavili k vyšetřujícímu soudci jako svědkové. Stále ještě jde o to, zjistit autora inkriminovaného článku*. Vzpomínáme si, že v dobách staré „*Rheinische Zeitung*"[136], v dobách censury a Arnimovy vlády, když úřady chtěly zjistit, kdo nám poslal proslulý „návrh manželského zákona",[137] ani nenařizovaly domácí prohlídku, ani nevolaly k výslechu sazeče a majitele tiskárny. Ovšem, od té doby jsme zažili revoluci, která má tu smůlu, že byla uznána panem Hansemannem.

Musíme se ještě jednou vrátit k „*opravě*" pana státního návladního *Heckera* z 5. července.**

Pan Hecker nám v této opravě vytýká, že se dopouštíme *lži*, připisujeme-li mu ten či onen výrok. Nyní snad máme v rukou prostředky, abychom uvedli jeho opravu na pravou míru, ale kdo nám zaručí, že se nám v tomto nerovném boji opět neodpoví § 222 nebo § 367 trestního zákoníku?

Oprava pana *Heckera* končí těmito slovy:

„*Pomluvy, resp. urážky* obsažené v článku" (datovaném Kolín 4. července) „vůči panu vrchnímu státnímu návladnímu Zweiffelovi a četníkům, kteří zatčení prováděli, budou *náležitě zhodnoceny soudním vyšetřováním*, které bude v této záležitosti zavedeno."

Náležitě zhodnoceny! Cožpak nebyly také *černá, červená a zlatá* barva náležitě „*zhodnoceny*" „soudním vyšetřováním" zavedeným v době *Kamptzova* ministerstva?[138]

* Viz tento svazek, str. 188–190. *(Pozn. red.)*
** Viz tento svazek, str. 198. *(Pozn. red.)*

Podívejme se do trestního zákoníku. Přečtěme si § 367:

„Přečinem pomluvy se proviní ten, kdo na veřejných místech nebo v autentické a veřejné listině či v tištěném nebo netištěném spisu, který byl vyvěšen, prodáván nebo rozdáván, obviňuje někoho z takových skutečností, *které, kdyby byly pravdivé*, přivodily by tomu, komu jsou kladeny za vinu, trestní nebo policejní stíhání nebo by jej třebas jen vystavily opovržení či nenávisti občanů."

§ 370: „Jestliže se skutečnost, která je předmětem obvinění, *zákonným* způsobem prokáže jako pravdivá, zůstane původce obvinění beztrestný. Za *zákonný* důkaz se pokládá pouze ten, který se zakládá na soudním *rozsudku* nebo nějaké jiné *autentické listině*."

K objasnění tohoto paragrafu uvádíme ještě § 368:

„*Nebere se* tudíž *zřetel k žádosti* původce obvinění, *aby mohl podat důkaz* na svou obhajobu; právě tak nemůže uvádět na svou *omluvu*, že *důkazní materiál nebo uváděné skutečnosti jsou všeobecně známé* nebo že obvinění, která dávají podnět k stíhání, byla opsána nebo vyňata z cizích listů *nebo jiných tiskovin*."*

Z těchto paragrafů vyzařuje doba císařství s celým svým rafinovaným despotismem.

Podle *obyčejného* lidského rozumu je *pomlouván* ten, komu se připisují vymyšlené skutečnosti; ale podle *neobyčejného* rozumu trestního zákoníku je pomlouván ten, komu se vytýkají *skutečná fakta*, skutečnosti, které mohou být *dokázány*, ovšem ne *výjimečným* způsobem, ne soudním *rozsudkem* nebo *úřední listinou*. Jakou divotvornou moc mají soudní rozsudky a úřední listiny! Pouze *soudem uznaná*, pouze *úředně potvrzená* fakta jsou *pravá*, *skutečná* fakta. *Pomlouval* kdy nějaký zákoník horším způsobem nejprostší lidský rozum? Postavila už někdy byrokracie mezi sebe a veřejnost podobnou čínskou zeď? Za štítem tohoto paragrafu jsou úředníci a poslanci stejně *nedotknutelní* jako konstituční králové. Tito pánové se mohou *dopouštět*, kdykoli se jim jen zachce, skutečností, „které je vystavují nenávisti a opovržení občanů", avšak vyslovit, napsat či vytisknout tyto skutečnosti je zakázáno pod trestem ztráty občanských práv vedle obvyklých trestů vězením a peněžitých pokut. Ať žije svoboda tisku a slova, zmírněná paragrafy 367, 368 a 370! Stane se, že jsi nezákonně uvězněn. Tisk tuto nezákonnost odhalí. *Výsledek*: odhalení tisku je náležitě „*zhodnoceno*" „soudním vyšetřováním" pro „pomluvu"

* V citátech všude podtrženo Marxem. *(Pozn. red.)*

ctihodného úředníka, který se dopustil nezákonnosti – nestane-li se ovšem zázrak, že o nezákonnosti, které se dnes dopouští, byl už včera vynesen *rozsudek*.

Není divu, že porýnští právníci, mezi nimi *zástupce lidu Zweiffel*, hlasovali proti *polské komisi*, vybavené neomezenou pravomocí! Z jejich hlediska měli být Poláci pro „*pomluvu*" Colombů, Steinäckerů, Hirschfeldů, Schleinitzů, pomořanských domobranců a staropruských četníků odsouzeni nejen k obvyklému trestu vězením a peněžité pokutě, ale také k odnětí občanských práv. Tím by byla slavnostně korunována svérázná pacifikace Poznaňska.

Jaký je to rozpor, jestliže se s odvoláním na tyto paragrafy trestního zákoníku nazývají *pomluvou* pověsti o vyhrožování, že je nutné vypořádat se „s 19. březnem, s kluby a se svobodou tisku"!* Jako by už použití §§ 367, 368 a 370 trestního zákoníku na politické projevy a spisy neznamenalo skutečnou a konečnou likvidaci 19. března, klubů a svobody tisku! Co je klub bez svobody slova? A co je svoboda slova, jestliže existují §§ 367, 368 a 370 trestního zákoníku? A čím je 19. březen bez klubů a svobody slova? Což takové *činy*, které potlačují svobodu slova a svobodu tisku, nejsou nejpádnějším důkazem, že pověsti o *záměru* provést tento čin mohly vzniknout pouze *pomluvou*? Střezte se podepsat provolání sestavené včera v Gürzenichu.[139] Prokuratura „*zhodnotí*" vaše provolání tím, že zavede „*soudní vyšetřování*" pro „*pomluvu*" *Hansemanna–Auerswalda*; nebo smějí snad být jen *ministři* beztrestně pomlouváni, pomlouváni ve smyslu francouzského trestního zákoníku, tohoto lapidárním stylem vytesaného kodexu politického otroctví? Máme snad odpovědné ministry a neodpovědné četníky?

Použitím paragrafů o „*pomluvě v právním smyslu*", o pomluvě ve smyslu *despotické fikce*, pobuřující zdravý lidský rozum, nelze tedy inkriminovaný článek náležitě zhodnotit. Co jimi lze zhodnotit, to jsou jedině a pouze vymoženosti březnové revoluce, vrchol, jehož dosáhla kontrarevoluce, troufalost, s níž byrokracie mobilisuje a uplatňuje proti novému politickému životu zbraně, které má ještě v arsenálu starého zákonodárství. Toto použití paragrafů o pomluvě

* Viz tento svazek, str. 190. *(Pozn. red.)*

na útoky vůči *zástupcům lidu* – jaký skvělý prostředek, jak uchránit tyto pány před kritikou a tisk před porotou!

Přejděme od žaloby pro *pomluvu* k žalobě pro *urážku*. Tu se setkáváme s § 222, který zní:

„Jestliže jedna či více úředních osob ze správního či soudního oboru utrpí *při výkonu svých úředních povinností* nebo *ve spojitosti s tímto výkonem* nějakou urážku *slovy*, která se mají dotknout jejich cti nebo jemnocitu, pak ten, kdo se tímto způsobem dopustil urážky, bude potrestán vězením od jednoho měsíce do dvou let."

Když v „Neue Rheinische Zeitung" vyšel onen článek, fungoval pan *Zweiffel* jako *zástupce lidu v Berlíně*, a vůbec ne jako nějaká *úřední osoba ze soudního oboru v Kolíně*. Ježto nevykonával žádné úřední povinnosti, bylo fakticky nemožné urazit ho při výkonu jeho úředních povinností nebo na základě tohoto výkonu. Čest a jemnocit pánů četníků by byly tímto paragrafem chráněny jedině tehdy, kdyby jim byla způsobena urážka *slovy* (par parole). My však jsme *nemluvili*, nýbrž *psali*, a par écrit* není par parole. Co z toho tedy zbývá? Poučení, že je nutno mluvit s většími ohledy o posledním četníkovi než o prvním princi, a zejména že si nesmíme troufat dotknout se nanejvýš nedůtklivých pánů z prokuratury. Upozorňujeme veřejnost znovu na to, že *tytéž* persekuce začaly současně na různých místech, např. v Kolíně, v Düsseldorfu, v Koblenci. Podivuhodná shoda okolností!

Napsal K. Marx 10. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 41 z 11. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* — písemně. *(Pozn. red.)*

NĚMECKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA A POSLEDNÍ UDÁLOSTI V PRAZE

Kolín 11. července. Přes patriotický pokřik a povyk téměř všeho německého tisku postavila se „*Neue Rheinische Zeitung*" hned od první chvíle v Poznaňsku na stranu Poláků, v Itálii na stranu Italů, v Čechách na stranu Čechů. Prohlédli jsme hned od první chvíle machiavelskou politiku, která, když byla uvnitř Německa do základů otřesena, snažila se ochromit demokratickou energii, odvrátit od sebe pozornost, odvést proud žhavé revoluční lávy někam jinam, kout zbraně pro vnitřní útlak; proto probouzela úzkoprsou *národnostní zášť*, tak cizí kosmopolitickému charakteru Němců, a v neslýchaně krutých a nevýslovně barbarských válkách proti jiným národům vychovala soldatesku, jakou se nemohla pochlubit ani třicetiletá válka.

Ve chvíli, kdy Němci bojují se svými vládami o svobodu ve vlastní zemi, jsou nuceni pod jejich velením podnikat křížové výpravy proti svobodě Polska, Čech a Itálie. Jaká hluboká kombinace! Jaký historický paradox! Německo, zachvácené revolučním kvasem, hledá východisko ve *válce za restauraci*, v tažení *za* upevnění staré moci, *proti* které právě dělá revoluci. Pouze *válka s Ruskem* je válkou *revolučního Německa*, válkou, v níž Německo může smýt hříchy minulosti, v níž se může vzchopit, v níž může potřít své vlastní autokraty; je to válka, v níž si Německo, jak se sluší na národ, který svrhává jařmo dlouhého ponižujícího otroctví, obětováním vlastních synů vykupuje právo propagovat civilisaci a osvobozuje se dovnitř tím, že osvobozuje navenek.

Čím víc se veřejnosti ujasňují poslední události, tím pádněji potvrzují fakta naše stanovisko k válkám proti jiným národům,

jimiž Německo zneuctilo svou novou epochu. Jako příspěvek k tomuto ujasnění přikládáme následující, byť i opožděnou zprávu od jednoho pražského *Němce*.

Praha 24. června 1848 (došlo opožděně)

„Deutsche Allgemeine Zeitung" z 18. t. m. přináší článek o schůzi Němců, která se konala v Ústí nad Labem 18. t. m. a na níž byly proneseny řeči svědčící o takové neznalosti posledních událostí u nás a částečně, mírně řečeno, o takové ochotě zahrnout náš nezávislý tisk potupnými výtkami, že pisatel pokládá za svou povinnost vysvětlit tyto omyly, pokud je to v této chvíli možné, a obhájit pravdu vůči všem prchlivým a zlomyslným lidem. Překvapuje nás, když takoví muži, jako je „zakladatel Spolku pro ochranu německých zájmů na východě", se vysloví před celým shromážděním: „Dokud v Praze trvají boje, nemůže být ani řeči o odpuštění, a připadne-li vítězství nám, musí ho být v budoucnu využito." Jaképak vítězství má připadnout Němcům a jaképak spiknutí bylo potlačeno? Ovšem, kdo důvěřuje dopisovateli „Deutsche Allgemeine Zeitung", zřejmě vždy jen velmi povrchně informovanému, patetickým frázím „malého poláka a frankožrouta" nebo článkům věrolomného „Frankfurter Journal", který se pokouší při událostech v Bádensku štvát Němce proti Němcům a teď Němce proti Čechům, ten si nikdy neudělá jasný obraz o zdejších poměrech. Zdá se, že všude v Německu panuje názor, že cílem bojů v pražských ulicích bylo jen to, aby byl potlačen německý živel a založena slovanská republika. O slovanské republice nebudeme mluvit, tato myšlenka je příliš naivní; co se však týká potlačení německého živlu, je třeba říci, že mezi bojovníky na barikádách nebylo ani nejmenší stopy po nějaké nevraživosti mezi oběma národnostmi; Němci i Češi stáli bok po boku připraveni k obraně a já sám jsem několikrát vyzval řečníka, který mluvil česky, aby svá slova opakoval německy, což se také vždy bez sebemenších námitek stalo. Říká se také, že prý revoluce vypukla o dva dny dříve, než měla; to by tu však musela být už předem nějaká organisace a přinejmenším by bylo muselo být připraveno střelivo; ale po tom tu rovněž nebylo ani potuchy. Barikády vyrůstaly ze země namátkou všude, kde se sešlo deset dvanáct lidí; ostatně sotva by se jich bylo mohlo postavit víc, vždyť i nejmenší uličky byly třikrát až čtyřikrát zabarikádovány. Střelivo, kterého bylo nanejvýš poskrovnu, si bojovníci vyměňovali na ulicích. O nějakém vrchním velení, vůbec o nějakém velení nebylo ani řeči; obránci bojovali tam, kde se právě útočilo, a stříleli bez vedení a bez povelů z domů a z barikád. Jak by mohla při takovém neřízeném, neorganisovaném odporu vzniknout myšlenka na spiknutí, když se to neprojevilo ani nějakým oficiálním prohlášením, ani při zveřejnění výsledků vyšetřování? I sama vláda, jak se zdá, pokládá toto tvrzení za neopodstatněné, neboť z Hradu neoznamují nic, co by mohlo Praze vysvětlit události krvavých červnových dnů. Zadržení členové Svornosti byli až na několik osob opět propuštěni; ostatní uvěznění budou rovněž propuštěni, jen hrabě Buquoy, Villani a několik dalších jsou dosud ve vazbě a jednoho krásného dne se možná na pražských

ulicích objeví plakát, z něhož se dovíme, že se všechno zakládalo na nedorozumění. Operace velícího generála rovněž nenasvědčují tomu, že by chtěl chránit Němce před Čechy. Neboť místo aby si získal německé obyvatelstvo vyjasněním událostí, místo aby dobyl barikády a hájil život a majetek „věrných" obyvatel města, vyklidil Staré Město, přešel na levý břeh Vltavy a střílí na Čechy i Němce bez rozdílu, neboť bomby a koule, které dopadaly do Starého Města, si nemohly vybírat jen Čechy, ale skolily každého, ať měl kokardu nebo ne. Jak máme tedy při zdravém rozumu předpokládat, že tu šlo o nějaké slovanské spiknutí, když vláda dosud nemůže nebo nechce k tomu dát žádné vysvětlení.

Občan dr. Göschen z Lipska odevzdal knížeti Windischgrätzovi děkovnou adresu, které však tento generál nesmí přikládat příliš velkou důležitost jako výrazu mínění lidu. Občan Göschen je jeden z těch opatrných liberálů, kteří se náhle stali liberály po únorových dnech. To on sestavil adresu, vyjadřující saské vládě důvěru ve věci volebního zákona, zatímco se v celém Sasku zvedla vlna nesouhlasu, neboť jedna šestina jeho obyvatel, a to nejschopnější lidé, ztratila své první občanské právo — své volební právo; je to jeden z těch, kdo se v „Německém spolku" rozhodně vyslovili proti tomu, aby byli v Sasku připuštěni k volbám Němci nesaského původu, a hleďme, jaká obojetnost! — krátce nato jménem svého klubu přislíbil spolku německých státních občanů nesaského původu, žijících v Sasku, všechnu pomoc, aby si mohli zvolit vlastního poslance do Frankfurtu; zkrátka, chceme-li ho charakterisovat jedním slovem, je to zakladatel „Německého spolku". Tento muž posílá děkovnou adresu rakouskému generálovi, v níž mu děkuje za ochranu, kterou poskytl celé německé vlasti. Doufám, že jsem ukázal, že tím, co se událo, není ještě nikterak prokázáno, nakolik se kníže Windischgrätz až dosud zasloužil o německou vlast; to ukáže teprve výsledek vyšetřování. Proto tedy přenecháváme soudu dějin, aby ocenily generálovu „chrabrou odvahu, smělou rozhodnost a železnou vytrvalost", a pokud jde o výraz „nízká úkladná vražda", jehož bylo použito o smrti paní kněžny, poznamenáváme pouze, že není nikterak prokázáno, že ona kulka byla určena kněžně, která se v celé Praze těšila úctě; je-li tomu snad přece tak, neujde vrah trestu; bolest knížete nebyla jistě větší než bolest oné matky, která viděla odnášet s roztříštěnou hlavou svou devatenáctiletou dcerku, také nevinnou oběť. Co se týče výrazu použitého v adrese — „udatné vojsko, které tak chrabře bojovalo pod Vaším vedením", v tom s občanem Göschenem plně souhlasím, neboť kdyby byl jako já viděl, jak zuřivě se to „udatné vojsko" v pondělí v poledne vrhalo v Celetné ulici na houf bezbranných lidí, byl by shledal, že jeho výrazy jsou ještě příliš slabé. Já sám musím přiznat, třebaže to neposlouží mé vojenské cti, že jsem se jako pokojný chodec stojící mezi skupinou žen a dětí nedaleko Templu* nechal i s nimi zahnat třiceti či čtyřiceti c. k. granátníky na útěk, a to tak nakvap, že jsem všechna svá zavazadla, tj. svůj klobouk, musel zanechat v rukou vítězů, protože jsem pokládal za zbytečné čekat, až rány dopadající za mými zády za-

* „V Templu" se nazývá dům čp. 589 v Celetné ulici, proti ústí Ovocného trhu. *(Pozn. čes. red.)*

sáhnou i mne. Ale zato jsem mohl o šest hodin později pozorovat, jak tíž c. k. granátníci neváhali půl hodiny kartáči a šestiliberními koulemi ostřelovat barikádu v Celetné ulici, na níž bylo nanejvýš dvacet mužů — a přece ji nedobyli, dokud ji její obránci kolem půlnoci neopustili. K boji muže proti muži nedošlo, až na ojedinělé případy, kdy byla přesila na straně granátníků. Příkopy a Nové aleje*, soudě podle demolovaných domů, byly vyčišťovány hlavně dělostřelectvem a nevyslovuji se vůbec k tomu, zda je zapotřebí tak velkého pohrdání smrtí k tomu, aby byla vyčištěna široká ulice kartáčovou palbou od stovky téměř neozbrojených obhájců?

Co se pak týče poslední řeči pana dr. Stradala z Teplic, podle níž prý „pražské noviny působily ve prospěch cizích zájmů", pravděpodobně ruských, prohlašuji jménem nezávislého pražského tisku, že tento výrok je buď nehorázná neinformovanost, nebo hanebná pomluva, jejíž absurdnost byla a bude ještě dostatečně prokázána postojem našich listů. Svobodný pražský tisk neměl nikdy jinou tendenci než hájit nezávislost Čech a rovnoprávnost obou národností. Je si však velmi dobře vědom, že německá reakce jak v Poznaňsku, tak v Itálii se pokouší vyvolat úzkoprsý nacionalismus, jednak *aby potlačila revoluci uvnitř Německa*, jednak *aby si vychovala soldatesku pro občanskou válku.*

Napsáno 11. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 42 z 12. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Nynější Národní třída. *(Pozn. čes. red.)*

DOHODOVACÍ DEBATY

ZE 7. ČERVENCE

Kolín 12. července. Zprávu o dohodovacím zasedání ze 7. července jsme dostali teprve včera pozdě večer. Stenografické zprávy, které obvykle docházely jen o 24 hodin později než písemné zprávy, se stále víc zpožďují, místo aby byly hotovy dříve.

Jak snadno by se toto zpožďování dalo odstranit, je vidět z toho, jak rychle přinášejí zprávy ze svých zákonodárných shromáždění francouzské a anglické listy. Anglický parlament zasedá často až do 4 hodin ráno a už čtyři hodiny nato rozšiřují „Times" vytištěnou stenografickou zprávu ze zasedání ve všech částech Londýna. Francouzská sněmovna zahajovala svá zasedání málokdy před jednou hodinou a končila je mezi pátou a šestou, ale už v sedm hodin večer musel „Moniteur" dodat redakcím všech pařížských novin obtah stenografických záznamů ze zasedání. Pročpak nemůže být náš slovutný „Staatsanzeiger" stejně pohotový?

Přejděme nyní k zasedání ze 7. července, zasedání, na němž si shromáždění dělalo blázny z Hansemannovy vlády. Pomineme protesty předložené hned zpočátku, d'Esterův návrh na zrušení usnesení přijatého 4. července v závěru zasedání (tento návrh byl ponechán na denním pořadu) a mnohé jiné návrhy, dané na pořad dne. Začneme hned s interpelacemi a nepříjemnými návrhy, jimiž byla dnes vláda přímo zasypána.

Jako první vystoupil pan *Philipps*. Interpeloval vládu, jaká opatření učinila k ochraně našich hranic proti Rusku?

Pan *Auerswald*: Nepokládám za vhodné odpovídat na tuto otázku ve shromáždění.

To panu Auerswaldovi rádi věříme. Jediná odpověď, kterou

by mohl dát, by byla: *vůbec žádná*, nebo přesněji řečeno: několik pluků bylo přesunuto od ruských hranic na Rýn. Co nás však udivuje, je, že shromáždění tuto stručnou odpověď pana Auerswalda, toto odvolání se na car tel est notre bon plaisir,* klidně přešlo a spokojilo se nějakým tím syčením a několika výkřiky „bravo".

Pan *Borries* navrhuje, aby byla prominuta odstupňovaná daň v nejnižší stupnici za druhé pololetí 1848 a aby byla ihned odvolána všechna opatření k vymáhání nedoplatků v této stupnici za první pololetí.

Návrh je postoupen odborné komisi.

Pan *Hansemann* povstává a prohlašuje, že takovéto finanční věci musí být přece velmi důkladně projednány. Ostatně mohlo by se s tím počkat, tím spíše, že příští týden bude předloženo k projednání několik finančních zákonů, mezi nimi také zákon týkající se odstupňované daně.

Pan *Krause* interpeluje ministra financí, zda je možné, aby se daň z mletí a porážky a odstupňovaná daň nahradily k počátku roku 1849 daní důchodovou?

Pan *Hansemann* je nucen znovu povstat a nevrle vysvětlovat, že, jak už jednou řekl, předloží finanční zákony k projednání příští týden.

Ale tím ještě nevypil do dna svůj kalich hořkosti. Teď teprve povstává pan *Grebel* a přednáší obšírný návrh, jehož každé slovo je rána dýkou do srdce pana Hansemanna.

Vzhledem k tomu, že ke zdůvodnění zamýšlené nucené půjčky naprosto nestačí pouhé sdělení, že státní pokladna a finance jsou vyčerpány;

vzhledem k tomu, že k diskusi o nucené půjčce (proti níž pan Grebel protestuje, dokud není zavedena ústava splňující všechny přísliby) je nutno předložit k nahlédnutí všechny účetní knihy a doklady o státním hospodářství – pan Grebel navrhuje:

aby byla jmenována komise, která přezkoumá všechny účetní knihy a doklady o správě financí a státního pokladu od roku 1840 až do dneška a podá o tom zprávu.

* — neboť tak se nám zlíbilo. *(Pozn. red.)*

Ještě horší než návrh je však zdůvodnění, které pan Grebel podává. Mluví o četných pověstech o mrhání a nezákonném hospodaření se státním pokladem, jež znepokojují veřejnost; chce v zájmu lidu vědět, kam se poděly všechny ty peníze, které lid platil po 30 let míru; prohlašuje, že dokud nebude v této věci podáno vysvětlení, nemůže shromáždění odhlasovat ani haléř výdajů. Nucená půjčka způsobila obrovský rozruch, nucená půjčka láme hůl nad celou dosavadní finanční správou, nucená půjčka je předposlední krok ke státnímu krachu. Nucená půjčka je tím větším překvapením, ježto jsme neustále slyšeli opakovat, že finanční situace je znamenitá a že nám státní poklad dovolí, dokonce i v případě větší války, obejít se bez půjčky. Pan Hansemann sám vypočítal ve Spojeném sněmu, že ve státním pokladu musí být nejméně třicet milionů. To se také dalo čekat, protože se platily nejen stejně vysoké daně jako za války, ale celkový objem daní se neustále zvyšoval.

Tu znenadání přišla zpráva o zamýšlené nucené půjčce a tímto bolestným zklamáním klesla důvěra ihned na nulu.

Jediný prostředek, jak důvěru opět získat, je podat okamžitě nijak nepřikrášlenou zprávu o finanční situaci státu.

Pan Hansemann se sice pokusil osladit svou hořkou pilulku o nucené půjčce humoristickým projevem, přesto však musel připustit, že nucená půjčka vyvolá nepříznivý dojem.

Pan *Hansemann* odpovídá: Je samozřejmé, že požaduje-li vláda peníze, je ochotna podat také všechna nutná vysvětlení o tom, co bylo podniknuto s penězi, které přišly do státní pokladny. Ale vyčkejte, až budou předloženy finanční zákony, o nichž jsem se už dvakrát zmínil. Co se týče oněch pověstí, není pravda, že ve státním pokladu byly obrovské částky, které se za poslední léta ztenčily. Je přirozené, že za poslední léta nouze, za nynější politické krize spojené s nevídanou obchodní stagnací se mohl finanční rozkvět změnit v povážlivý stav.

„Bylo zde řečeno, že nucená půjčka bude předzvěstí státního krachu. Nikoli, pánové, tou *nemá* být, naopak, *má* posloužit k tomu, aby se *oživil úvěr*."

(*Nemá! Má!* jako by účinek nucené půjčky na úvěr závisel na zbožných přáních pana Hansemanna!) Jak neopodstatněné

jsou tyto obavy, vysvítá ze vzestupu kursu státních papírů. Vyčkejte, pánové, finančních zákonů, které vám tímto slibuji už po čtvrté.

(Úvěr pruského státu je tedy už tak otřesen, že se nenajde kapitalista, který by půjčil státu peníze ani za nejlichvářštější úroky, že pan Hansemann nevidí jiné východisko než krajní prostředek zkrachovaných států – nucenou půjčku; a to pan Hansemann ještě mluví o vzrůstajícím státním úvěru, protože státní papíry, jak jsme se vzdalovali od 18. března, s námahou povylezly o 2 až 3 %! Ale jak poletí dolů, až bude nucená půjčka hotovou věcí!)

Pan *Behnsch* naléhá na jmenování navržené komise, která by vyšetřila stav financí.

Pan *Schramm*: O pomoci potřebným ze státních prostředků nestojí za to mluvit; a jestliže *nás* svoboda stojí peníze, tedy alespoň *vládu* dosud nestála nic. Naopak, vláda dávala peníze spíše na to, aby svoboda nedospěla do nynějšího stadia.

Pan *Mätze*: Nádavkem k tomu, co jsme věděli, totiž že ve státním pokladu nic není, se teď dovídáme, že v něm nic nebylo už dávno. Tato novinka je dalším důkazem, že je nutné, aby byla jmenována komise.

Pan *Hansemann* je nucen opět povstat:

„Nikdy jsem neřekl, že ve státním pokladu nic není a nebylo; prohlašuji naopak, že za posledních šest až sedm let se státní poklad značně zvětšil."

(Srovnáme-li toto prohlášení pana Hansemanna s jeho memorandem Spojenému sněmu a s trůnní řečí, to už pak člověk teprve neví, na čem je.)

Cieszkowski: Jsem pro Grebelův návrh, protože pan Hansemann nám vždycky jenom sliboval a pokaždé, když přijde řeč na finanční otázky, odkazuje na *svá* příští vysvětlení, ke kterým však nikdy nedochází. Toto otálení je tím nepochopitelnější, že pan Hansemann je přece přes tři měsíce ministrem.

Pan *Milde*, ministr obchodu, přichází konečně na pomoc svému kolegovi, který je v úzkých. Žádá naléhavě shromáždění, aby přece jen nejmenovalo komisi. Slibuje jménem vlády co největší otevřenost. Zapřísahá, aby se dobře zvážila situace. Jenže teď je nutno nepřekážet vládě, neboť prý je právě zaměstnána tím, že se snaží

vyvést státní koráb z nesnází, do nichž se dostal. Shromáždění jí prý při tom jistě bude pomáhat. (Bravo.)

Pan *Baumstark* se rovněž pokouší aspoň trochu podepřít pana Hansemanna. Ale ministr financí sotva mohl najít horšího a beztaktnějšího obhájce:

„Ministr financí, který by chtěl zatajovat stav financí, by byl *špatným* ministrem financí. A jestliže nějaký ministr financí říká, že podá patřičné vysvětlení, musíme ho buď pokládat za *čestného člověka, nebo naopak*!! (Rozruch v sále.) Pánové, nikoho jsem neurazil, řekl jsem, jestliže *nějaký*, a ne: jestliže *tento* ministr financí"!!!

Reichenbach: Kam se poděly překrásné dny velkých debat, zásadních otázek a otázky důvěry? Tehdy pan Hansemann vášnivě toužil po tom, aby mohl zkřížit zbraně v boji, a nyní, když je k tomu příležitost a nadto ještě v jeho vlastním oboru, nyní couvá! Vskutku, ministři donekonečna slibují a vytyčují zásady jen proto, aby je už za pár hodin nedodržovali. (Rozruch v sále.)

Pan *Hansemann* čeká, zda se ho někdo zastane. Ale nikdo se k tomu nemá. Konečně s hrůzou vidí, že se zvedá poslanec Baumstark, a aby ho tento muž znovu neprohlásil za „čestného člověka", bere si honem sám slovo.

Čekali bychom, že ztýraný, špendlíky pobodaný, celou oposicí štvaný lev Duchâtel se konečně vzepne v celé své síle, že srazí své odpůrce, zkrátka, že položí *otázku důvěry*. Ach ne, je veta po bývalé tvrdosti a odvaze, celá někdejší velikost je tatam, jako obsah státní pokladny v těžkých dobách! Shrbený, zhroucený, zneuznaný stojí tu velký finančník; dospělo to s ním tak daleko, že je nucen dovolávat se *důvodů*! A ještě jakých důvodů!

„Každý, kdo se zabýval financemi a mnoha *čísly* (!!), která se v nich vyskytují, ví, že důkladný výklad o finančních otázkách se nemůže podat na základě nějaké interpelace, že daňové otázky jsou tak rozsáhlé, že se o nich diskutuje v zákonodárných shromážděních" (pan Hansemann vzpomíná na své brilantní řeči ve Spojeném sněmu blahé paměti) „po celé dny, ba týdny."

Ale kdo žádá důkladnou diskusi? Na panu Hansemannovi se žádalo předně prohlášení, prosté „ano" nebo „ne" o daňových otázkách; dále se požadoval jeho souhlas k jmenování komise, která by přešetřila dosavadní správu státní pokladny atd.; když

obojí odmítl, poukázalo se na rozdíl mezi jeho dřívějšími sliby a jeho nynější zdrženlivostí.

A právě proto, že „výklady o financích a mnoha číslech, která se v nich vyskytují", vyžadují čas, právě proto má komise začít se svou prací hned!

„Ostatně, nedošlo-li na finanční záležitosti dříve, měl jsem k tomu pádný důvod, neboť jsem se domníval, že pro situaci země bude příznivější, jestliže ještě trochu posečkám. Doufal jsem, že se klid v zemi upevní, a tím se také poněkud pozvedne státní úvěr; přeji si, aby se tato naděje neukázala marnou, a jsem přesvědčen, že jsem *jednal správně, když jsem tyto zákony nepředložil k projednání dříve.*"

Jaké odhalení! Finanční zákony pana Hansemanna, které přece měly upevnit státní úvěr, jsou tedy takové, že státní úvěr ohrožují!

Pan Hansemann pokládal za lepší zachovat prozatím ještě finanční situaci země v tajnosti!

Vypadá-li to se státem takto, pak je od pana Hansemanna neodpovědné, činí-li takovéto neurčité prohlášení, místo aby otevřeně vyložil stav financí a na základě faktů vyvrátil všechny pochybnosti a pověsti. V anglickém parlamentu by po takovémto beztaktním prohlášení následovalo ihned vótum nedůvěry.

Pan *Siebert*:

„Dosud jsme nic neudělali. Všechny důležité otázky byly přerušeny a odsunuty, sotvaže dozrály k řešení. Dosud jsme nedospěli k žádnému usnesení, které by obsahovalo něco *uceleného*, ani jedinou věc jsme ještě neudělali celou. Máme to dnes dělat zase tak, máme se znovu spolehnout na sliby a otázku odložit? Kdo nám zaručuje, že *vláda zůstane ještě osm dní u vesla*?"

Pan *Parrisius* přichází s pozměňovacím návrhem, jímž se pan Hansemann vybízí, aby do 14 dnů předložil šestnáctičlenné vyšetřující komisi, která má být hned zvolena, potřebné výkazy o správě financí a státního pokladu od roku 1840. Pan Parrisius prohlašuje, že tak činí na zvláštní žádost svých voličů: chtějí vědět, kam se poděl státní poklad, který činil roku 1840 více než 40 milionů.

Po tomto pozměňovacím návrhu, ještě ostřejším než původní návrh, by se měl umořený Duchâtel přece jen vzepřít! Teď snad přece jen položí otázku důvěry?

Právě naopak! Pan Hansemann, který byl *proti* návrhu, nemá, co by namítl proti tomuto pozměňovacímu návrhu s jeho urážlivou ultimativní lhůtou! Poznamenává jen, že tato věc si vyžádá úžasně mnoho času, a lituje ubohé členy komise, kteří se musí této krušné práce ujmout.

Mluví se ještě kolem dokola o hlasování, přičemž padne také několik slov nepříjemných pro pana Hansemanna. Pak se hlasuje, různé odůvodněné i neodůvodněné návrhy, aby se přešlo k dennímu pořadu, jsou zamítnuty a Parrisiův pozměňovací návrh, k němuž se připojuje pan Grebel, je přijat téměř jednomyslně.

Pan Hansemann ušel rozhodné porážce jen díky své povolnosti, jen díky svému sebezapření, s nímž přijal Parrisiovu urážku. Zhroucený, zlomený, zničený seděl tu ve své lavici jako strom bez listí, který vzbuzuje soucit i u nejsurovějších posměváčků. Vzpomeňme slov básníka:

Vždyť nesluší se pro Germány
hloupými vtipy dávat v plen
posměchu padlé velikány![140]

O druhé polovině zasedání napíšeme zítra.

Napsal B. Engels 12. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 44 ze 14. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PAN FORSTMAN O STÁTNÍM ÚVĚRU

Kolín 13. července. V dohodovacím zasedání ze 7. t. m. rozptýlil pan *Forstman* všechny pochybnosti nesvědomité levice o pevnosti pruského státního úvěru tímto vítězoslavným argumentem:

„Prosím, rozhodněte sami, zda důvěra k pruským financím klesla na nulu, když $3^1/_2$% státní papíry se včera na burse zvýšily při diskontu $5^1/_2$% o 72% proti nominále!"

Je vidět, že pan Forstman je stejně slabý v bursovní spekulaci jako ve státním hospodářství. Kdyby byl předpoklad pana Forstmana, že cena státních papírů je vždy nepřímo úměrná ceně peněz, správný, měly by pruské $3^1/_2$procentní státní papíry ovšem podivuhodně příznivou notaci. Mohly by pak mít při diskontu $5^1/_2$% kurs nikoli 72, nýbrž pouze $63^7/_{11}$. Kdo však panu Forstmanovi řekl, že tato nepřímá závislost existuje nikoli v průměru 5–10 let, nýbrž v každé dané chvíli obchodní stagnace?

Na čem závisí cena peněz? Na poměru poptávky k nabídce v každé dané chvíli, na tom, zda je právě nedostatek nebo nadbytek peněz. Na čem závisí, zda je nedostatek nebo nadbytek peněz? Na tom, jaká je právě situace v průmyslu, na tom, zda obchod celkově stagnuje nebo vzkvétá.

Na čem závisí cena státních papírů? Rovněž na tom, jaký je právě poměr poptávky a nabídky. Na čem však závisí tento poměr? Na velmi mnoha okolnostech, a zejména v Německu na velmi spletitých poměrech.

Ve Francii, v Anglii, ve Španělsku, vůbec ve všech zemích, jejichž státní papíry přicházejí na *světový trh*, má státní úvěr rozhodující význam. V Prusku a v menších německých státech, jejichž

papíry se znamenají pouze na malých místních bursách, rozhoduje státní úvěr teprve na druhém místě. Zde neslouží většina státních papírů ke spekulaci, nýbrž k bezpečnému uložení kapitálu, k zajištění stálé *renty*. Jen poměrně velmi malá část jich přichází na bursy a do obchodu. Téměř celý státní dluh je v rukou malých rentiérů, vdov a sirotků, poručenských rad atd. Jestliže se snížením státního úvěru klesnou kursy, je to pro tuto kategorii státních věřitelů další důvod, aby své papíry *neprodávala*. Renta jim stačí právě tak na živobytí; prodají-li ji s velkou ztrátou, jsou na mizině. Nepatrné množství papírů, které obíhají na několika malých místních bursách, není ovšem tak vystaveno prudkým a náhlým výkyvům nabídky a poptávky, klesání a stoupání, jako obrovské masy francouzských, španělských atd. papírů, které jsou hlavně předmětem spekulace a které obíhají na všech velkých bursovních trzích světa ve velkých kvantech.

K případům, kdy nedostatek peněz donutí kapitalisty, aby prodávali své papíry za jakoukoli cenu, a tím stlačovali kursy, dochází proto v Prusku jen zřídkakdy, zatímco v Paříži, v Amsterodamu atd. se to stává denně a zejména po únorové revoluci to působilo na neslýchaně rychlý pokles francouzských státních papírů mnohem víc než snížení státního úvěru.

K tomu přistupuje ještě to, že v Prusku jsou *zakázány* fingované koupě (marchés à terme)[141], které tvoří v Paříži, Amsterodamu atd. největší část bursovních obchodů.

Tímto naprosto rozdílným komerčním významem pruských cenných papírů obíhajících na místním trhu a francouzských, anglických, španělských atd. papírů obíhajících na světovém trhu se dá vysvětlit, proč se na kursu pruských papírů neodráží každá sebemenší politická komplikace jejich státu v takové míře, jako je tomu u francouzských atd. cenných papírů, a proč státní úvěr nemá zdaleka takový rozhodující a bezprostřední vliv na kursy pruských státních papírů jako na papíry jiných států.

Tou měrou, jak jsou Prusko a malé německé státy vtahovány do výkyvů evropské politiky, jak vzrůstá moc buržoasie, ztrácejí i státní papíry, stejně jako pozemkový majetek, tento patriarchální, nezcizitelný charakter, jsou vtahovány do oběhu, stávají se obyčej-

ným předmětem obchodu, měnícím často majitele, a snad si dokonce budou moci činit nárok na skromné místo na světovém trhu.

Z těchto faktů vyplývá:

Předně. Je nesporné, že *v průměru, za určité delší období* a při nezměněném státním úvěru kurs státních papírů všude stoupá úměrně s poklesem úrokové míry, a naopak.

Za druhé. Ve Francii, v Anglii atd. k tomu dochází dokonce v kratších obdobích, protože tu mají většinu státních papírů v rukou spekulanti a protože tu často dochází k nucenému prodeji z nedostatku peněz, a nucený prodej denně reguluje poměr mezi kursem a úrokovou mírou. Proto tu tento poměr často skutečně je dokonce v každé dané chvíli.

Za třetí. Naproti tomu v Prusku najdeme tento poměr pouze v průměru, za delší období, protože množství státních papírů na trhu je malé a bursovní obchod omezený; také proto, že prodej z nedostatku peněz, který je vlastním regulátorem tohoto poměru, se vyskytuje jen zřídka; konečně proto, že na těchto místních bursách jsou kursy cenných papírů určovány v první řadě místními vlivy, kdežto kurs peněz působením světového trhu.

Za čtvrté. Chce-li tedy pan Forstman usuzovat z poměru ceny peněz ke kursu státních papírů na pruský státní úvěr, prokazuje tím naprostou neznalost poměrů. Kurs 72 pro 3 1/2procentní státní papíry při diskontu 5 1/2% nesvědčí *nijak pro* pruský státní úvěr, ale nucená půjčka svědčí *plně proti* němu.

Napsáno 13. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 44 ze 14. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DOHODOVACÍ DEBATY

Kolín 14. července. Dnes přicházíme k druhé části dohodovacího zasedání ze 7. července. Po debatě o finanční komisi, tak nepříjemné pro pana Hansemanna, museli páni ministři překonat ještě řadu drobných nesnází. Byl to den naléhavých návrhů a interpelací, den invektiv a těžkých chvil pro vládu.

Poslanec *Wander* navrhoval, aby každý úředník, který by dal neoprávněně zatknout nějakého občana, byl povinen nahradit postiženému plně škodu, a kromě toho aby si odseděl čtyřikrát delší dobu než ten, koho dal zatknout.

Tento návrh není uznán za naléhavý a postupuje se odborné komisi.

Ministr spravedlnosti *Märcker* prohlašuje, že schválení tohoto návrhu by nejen nezostřilo dosavadní zákonodárství proti nezákonně zatýkajícím úředníkům, nýbrž dokonce zmírnilo. (Bravo.)

Pan ministr spravedlnosti zapomněl jen poznamenat, že podle dosavadních, zejména staropruských zákonů je *téměř nemožné*, aby úředník někoho *nezákonně* zatkl. Podle paragrafů starého ctihodného pruského zákoníku lze ospravedlnit i to nejsvévolnější zatčení.

Upozorňujeme ostatně na naprosto neparlamentární způsoby, jimž přivykli páni ministři. Vyčkávají, až je návrh *postoupen* odborné komisi nebo sekci, a teprve pak se k němu vyslovují. Pak mají jistotu, že jim *nikdo* nemůže *odpovědět*. Tak to udělal pan Hansemann při projednávání návrhu pana Borriese,* tak to dělá teď pan Märcker. V Anglii a ve Francii by pány ministry, kdyby si někdy

* Viz tento svazek, str. 232. *(Pozn. red.)*

dovolili takovéto parlamentární nepřístojnosti, volali docela jinak k pořádku. Ale v Berlíně!

Pan *Schulze* von Delitzsch: Navrhuje vyzvat vládu, aby *ihned* předložila shromáždění všechny hotové nebo téměř hotové osnovy organických zákonů, aby se mohly projednat v sekcích.

V tomto návrhu se opět skrývá nepřímá výtka vládě za to, že zanedbává nebo úmyslně protahuje předložení osnov organických zákonů doplňujících ústavu. Výtka se mohla vlády tím víc dotknout, protože právě téhož dne ráno předložila k projednání dva návrhy zákonů, mezi nimi osnovu zákona o občanské gardě. Kdyby byl ministerský předseda trochu energičtější, byl by musel tento návrh rozhodně odmítnout. Místo toho však pronáší jen pár všeobecných frází o snaze vlády vyjít všemožně vstříc oprávněným přáním shromáždění, a návrh je velkou většinou přijat.

Pan *Besser* interpeluje ministra války, proč neexistuje služební řád. Pruská armáda je jediná armáda, která nemá služební řád. Proto se ve všech vojenských jednotkách až po roty a eskadrony vyskytují nejrozmanitější názory na nejdůležitější otázky vojenské služby, zejména na práva a povinnosti různých hodností. Existují ovšem tisíce rozkazů, výnosů a předpisů, ale právě proto, že jich je tolik, že jsou zmatené, spletité a plné rozporů, nejsou k ničemu. Kromě toho každý takový spis prochází řadou nejrůznějších instancí, z nichž každá jej doplňuje všelijakými dodatky, vysvětlivkami, poznámkami pod čarou a poznámkami k těmto poznámkám pod čarou, takže je nakonec úplně zamotaný a nikdo se v něm nevyzná. Tento zmatek vyhovuje ovšem představenému při všelijakých svévolnostech, zatímco podřízený je v tím větší nevýhodě. Proto podřízený neví nic o právech, jen o povinnostech. Kdysi existoval služební řád, zvaný řád z vepřovice, ten však byl ve dvacátých letech *soukromým majitelům odebrán*. Od té doby se ho nesmí *nikdo z podřízených* dovolávat *ve svůj prospěch*, zatímco *vyšší* orgány ho smějí nadále používat *proti* podřízeným! Stejně to vypadá i se služebními předpisy pro gardový sbor, které nikdy nebyly oznámeny armádě, nikdy nebyly přístupné podřízeným, ti však přesto byli podle nich trestáni! Pánům štábním důstojníkům a generálům tento chaos ovšem vyhovuje, neboť jim umožňuje největší zvůli a nej-

krutější tyranii. Ale podřízení důstojníci, poddůstojníci a vojáci tímto nepořádkem trpí, a právě v jejich zájmu interpeluje pan Besser generála Schreckensteina.

Jak asi žasl pan *Schreckenstein*, když slyšel tyto sáhodlouhé výlevy „kancelářského škrabáka", abychom použili výrazu oblíbeného v roce 1813! Jakže, pruská armáda že nemá služební řád? Jaký nesmysl! Pruská armáda má na mou čest ten nejlepší řád na světě a zároveň ten nejstručnější – skládá se pouze ze dvou slov: „*Uposlechnout rozkazu!*" Když voják této „nepráskané" armády dostává herdy, kopance a rány pažbou, nebo když ho nějaký poručík, holobrádek, který sotva vylez' z kadetky, tahá za vousy nebo za nos a voják si stěžuje, uslyší jen: „*Uposlechnout rozkazu!*" Když si nějaký podroušený major chce připravit po obědě obzvláštní legraci a nechá celý svůj prapor mašírovat až po pás v bahně a tam se řadit do karé a podřízený se odváží si postěžovat, uslyší jen: „*Uposlechnout rozkazu!*" Když se důstojníkům zakazuje navštěvovat tu či onu kavárnu a oni si dovolí nějakou poznámku, uslyší jen: „*Uposlechnout rozkazu!*" To je ten nejlepší řád, protože se hodí ve všech případech.

Pan *Schreckenstein* jediný ze všech ministrů dosud neklesl na duchu. Voják, který sloužil pod Napoleonem, který třiatřicet let prodělával pruský vojenský dril, který nejednou slyšel hvízdat kulky, se přece nelekne dohodovačů a interpelací! Tím spíše, je-li ohroženo proslulé „Uposlechnout rozkazu!"

Pánové, praví ministr, já tomu musím lépe rozumět! Já musím vědět, co by se na tom mělo změnit. Jde tu o to, něco zbořit, ale bořit se nesmí překotně, protože něco stvořit je velmi těžké. Naši vojenskou organisaci vypracovali Scharnhorst, Gneisenau, Boyen a Grolmann, podřizuje se jí 600 000 občanů ozbrojených a vycvičených v taktice a každému občanu skýtá bezpečnou budoucnost, dokud bude kázeň. Kázeň udržím a tím končím.

Pan *Besser*: Pan Schreckenstein vůbec neodpověděl na otázku. Podle jeho slov by se dalo soudit, že se domnívá, že by řád uvolnil kázeň!

Pan *Schreckenstein*: Už jsem řekl, že udělám to, co je v této době vhodné pro armádu a prospěšné *službě*.

Pan *Behnsch*: Můžeme přece přinejmenším žádat, aby nám pan ministr odpověděl „ano" nebo „ne" nebo prohlásil, že nechce odpovědět. Dosud jsme slyšeli jen vyhýbavé odpovědi.

Pan *Schreckenstein*, zlostně: Nepokládám za prospěšné *službě*, abych se touto interpelací dále zabýval.

Služba, stále ta služba! Pan Schreckenstein si stále ještě myslí, že velí divisi a mluví se svým důstojnickým sborem. Myslí si, že může i jako ministr války brát ohled jen na službu a že se vůbec nemusí starat o vzájemné právní postavení jednotlivých hodností v armádě, a tím spíše ne o vztah armády ke státu jako celku a k jeho občanům! Žijeme stále ještě za Bodelschwingha; duch starého Boyena vládne v ministerstvu války neomezeně dál.

Pan *Piegsa* podává interpelaci o násilnostech, k nimž došlo vůči Polákům v *Mielżynu* 7. června.

Pan *Auerswald* odpovídá, že musí vyčkat, až dostane podrobné zprávy.

Tedy *celý měsíc*, plných jedenatřicet dní po této události, nemá pan Auerswald ještě podrobné zprávy! Skvělá administrativa!

Pan *Behnsch* se dotazuje pana Hansemanna, má-li v úmyslu podat při předložení rozpočtu přehled o hospodaření společnosti pro námořní obchod (Seehandlung) od roku 1820 a o hospodaření se státním pokladem od roku 1840.

Pan *Hansemann* prohlašuje za bouřlivého smíchu přítomných, že odpoví do týdne!

Pan *Behnsch* se dále dotazuje, jak podporuje vláda vystěhovalectví.

Pan *Kühlwetter* odpovídá, že to je celoněmecká záležitost, a odkazuje pana Behnsche na arcivévodu Jana.

Pan *Grebel* interpeluje pana Schreckensteina o úřednících vojenské správy, kteří jsou současně důstojníky zeměbrany, po dobu cvičení zeměbrany jsou převedeni do činné služby, a tím připravují jiné důstojníky zeměbrany o možnost projít vojenským výcvikem. Pan Grebel navrhuje, aby tito úředníci byli zproštěni služby v zeměbraně.

Pan *Schreckenstein* odpovídá, že splní svou povinnost a dokonce bude o této otázce uvažovat.

Pan *Feldhaus* interpeluje pana Schreckensteina, jak to bylo s vojáky, kteří zahynuli 18. června za pochodu z Poznaně do Hlohova, a jaká opatření byla učiněna, aby byli potrestáni viníci tohoto barbarství.

Pan *Schreckenstein*: Ano, ta věc se stala. Dostali jsme už hlášení velitele pluku. Hlášení z hlavního velitelství, které stanovilo etapy pochodu, ještě nedošlo. Nemohu tedy ještě říci, zda byla pochodová sestava porušena. Kromě toho se tu pronáší soud o štábním důstojníkovi a takové soudy působí vždy trapně. Doufám, že „slavné valné shromáždění" (!!!) bude mít strpení, než dostaneme hlášení.

Pan Schreckenstein neposuzuje toto barbarství jako barbarství, klade jen otázku, zda onen major „*uposlechl rozkazu*". Co na tom sejde, že 18 vojáků bídně zahynulo jako dobytek na silnici, jen když se *uposlechlo rozkazu*!

Pan *Behnsch*, který podal stejnou interpelaci jako pan Feldhaus: Beru svůj dotaz zpět, neboť je zbytečný, žádám však, aby ministr války určil den, kdy podá odpověď. Od této události uplynuly už tři týdny a hlášení by tu mohla už dávno být.

Pan *Schreckenstein*: Nepromeškal se ani okamžik, hlášení hlavního velitelství byla neprodleně vyžádána.

Předseda chce otázku přejít.

Pan *Behnsch*: Žádám ministra války pouze, aby odpověděl a určil den, kdy tak učiní.

Předseda: Bude pan Schreckenstein tak laskav...

Pan *Schreckenstein*: To se ještě vůbec nedá říci, kdy to bude.

Pan *Gladbach*: § 28 jednacího řádu ukládá ministrům povinnost určit den odpovědi. Já rovněž na tom trvám.

Předseda: Táži se pana ministra znovu.

Pan *Schreckenstein*: Určitý den nemohu stanovit.

Pan *Gladbach*: Trvám na svém požadavku.

Pan *Temme*: Jsem téhož názoru.

Předseda: Snad by pan ministr mohl za 14 dní...

Pan *Schreckenstein:* Pravděpodobně ano. Jakmile zjistím, zda bylo uposlechnuto rozkazu, podám odpověď.

Předseda: Tedy za 14 dní.

Tak plní ministr války „svou povinnost" vůči shromáždění!

Pan Gladbach podává ještě jeden dotaz ministru vnitra ve věci sesazování neoblíbených úředníků a o předběžném, pouze prozatímním obsazování uvolněných míst.

Pan *Kühlwetter* dává nanejvýš neuspokojivou odpověď. Další poznámky pana Gladbacha zanikají přes jeho statečný odpor v reptání, křiku, dupání a bouchání pravice, která je pobouřena takovou nestoudností.

Návrh pana *Berendse*, aby zeměbrana povolaná ke službě ve vnitrozemí byla podřízena velení občanské gardy, není uznán za naléhavý, a proto se bere z pořadu. Nato se zahajuje příjemná zábava o všelijakých těch kličkách, háčcích a chytačkách v souvislosti s poznaňskou komisí. Bouře interpelací a naléhavých návrhů utichá a jako lehounké šumění vánku a líbezné zurčení potůčku zmlkají poslední smířlivé zvuky proslulého zasedání ze 7. července. Pan Hansemann jde domů s útěchou, že mlácení a pokřik pravice vpletly aspoň několik kvítků do jeho trnové koruny, a pan Schreckenstein si samolibě kroutí knír a brumlá: „Uposlechnout rozkazu!"

Napsal B. Engels 14. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 45 z 15. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DEBATY O NÁVRHU JACOBYHO

Kolín 17. července. Zažili jsme zas jednou „velkou debatu", abychom použili slov pana Camphausena, debatu, jež trvala celé dva dny.

Předmět debaty je znám: Jsou to výhrady vlády proti okamžité pravoplatnosti usnesení Národního shromáždění a návrh Jacobyho, aby bylo uznáno, že shromáždění je oprávněno přijímat usnesení, která nabývají okamžitě právní platnosti, aniž musí být kýmkoli schvalována, a dále, aby nebylo schváleno usnesení o ústřední moci.[142]

Už to, že byla vůbec možná debata o tomto předmětu, bude jiným národům připadat nepochopitelné. My však žijeme v zemi dubů a lip, a tak nás hned tak něco neudiví.

Lid posílá do Frankfurtu shromáždění svých zástupců s pověřením, aby toto shromáždění vyhlásilo svou svrchovanost nad celým Německem a všemi jeho vládami; má se na základě své svrchovanosti, kterou na ně lid přenesl, usnést na ústavě pro Německo.

Ale shromáždění, místo aby ihned proklamovalo svou svrchovanost vůči jednotlivým státům i Spolkovému sněmu, obchází nesměle každou otázku, která s tím nějak souvisí, a zaujímá nerozhodné, kolísavé stanovisko.

Konečně shromáždění přistupuje k rozhodující otázce: jmenování prozatímní ústřední moci. Zdánlivě nezávisle, ve skutečnosti však řízeno vládami, které na ně působí prostřednictvím Gagernovým, volí samo říšského správce, kterého mu předem určily vlády.

Spolkový sněm volbu uznává a snaží se osobovat si nárok na to, že teprve jeho schválením se volba stala pravoplatnou.

Přesto však docházejí z Hannoveru a dokonce z Pruska výhrady; a právě výhrada Pruska se stala předmětem debaty 11. a 12. července.

Tentokrát to tedy není ani tak vinou berlínské sněmovny, že debaty ztrácejí nit. Je to vina nerozhodného, malátného, neprůbojného frankfurtského Národního shromáždění, že se o jeho usneseních nedá říci nic lepšího, než že je to prázdné mlácení hubou.

Jacoby zdůvodňuje svůj návrh stručně a se svou obvyklou precisností. Ztěžuje velmi postavení mluvčích levice, říká všechno, co se dá o návrhu říci, nechce-li se řečník dotknout historie vzniku ústřední moci, otázky tak trapné pro Národní shromáždění.

A skutečně, levicoví poslanci neřekli po něm už téměř nic nového a pravice na tom byla ještě hůř: ta mohla jen všelijak žvanit nebo hledat právnické háčky. Poslanci levice i pravice se donekonečna opakovali.

Poslanci *Schneiderovi* náleží čest, že první seznámil shromáždění s argumenty pravice.

Začal hlavním argumentem, že předložený návrh sám sobě odporuje. Na jedné straně uznává svrchovanost Národního shromáždění, na druhé vybízí dohodovací sněmovnu, aby tomuto shromáždění vyslovila důtku, a tím se mu nadřadila. Důtku prý může vyslovit kterýkoli jednotlivec, ale shromáždění ne.

Tento rafinovaný argument, na který je pravice zřejmě velmi hrdá, neboť se opakuje ve všech jejích projevech, vytyčuje zcela novou teorii. Podle této teorie má shromáždění méně práv vůči Národnímu shromáždění než kterýkoli jednotlivec.

Po tomto prvním velkém argumentu následoval republikánský argument. Německo se skládá většinou z konstitučních monarchií, a proto musí mít konstituční, neodpovědnou hlavu, a ne republikánskou, odpovědnou. Na tento argument odpověděl druhého dne pan *Stein*: Německo prý bylo podle svého centrálního zřízení vždycky republikou, ovšem spořádanou republikou.

„Byli jsme pověřeni," pravil pan Schneider, „abychom vypracovali dohodu o konstituční monarchii, a podobně byli pověřeni i frankfurtští poslanci, aby po dohodě s německými vládami vypracovali ústavu pro Německo."

Reakce vyslovuje svá přání, jako by to byla už hotová fakta. Tehdy, když třesoucí se Spolkový sněm svolával na příkaz shromáždění, které nemělo žádné pravoplatné pověření, na příkaz takzvaného předparlamentu německé Národní shromáždění, tehdy se nemluvilo o nějaké dohodě, tehdy se svolané Národní shromáždění pokládalo za svrchované. Nyní je tomu jinak. Červnové dny v Paříži znovu oživily naděje nejen velké buržoasie, ale i naděje příznivců svrženého režimu. Kdejaký krautjunker doufá, že bude obnovena stará vláda karabáče, a od císařské residence v Innsbrucku až po rodový hrad Jindřicha LXXII. se už ozývá volání po „dohodě o německé ústavě". Vinu za to musí ovšem přičíst frankfurtské shromáždění samo sobě.

„Národní shromáždění jednalo tedy podle svého pověření, když zvolilo konstituční hlavu státu. Jednalo však i podle vůle lidu; velká většina chce konstituční monarchii. Pokládal bych dokonce za neštěstí, kdyby se bylo Národní shromáždění usneslo jinak. *Ne* proto, že jsem *proti republice*, v *zásadě* republiku uznávám — tím si nijak neodporuji — za *nejdokonalejší a nejušlechtilejší státní formu*, ale ve skutečnosti jsme k ní ještě dávno nedospěli. Nemůžeme mít formu, nemáme-li ducha té věci. Nemůžeme chtít republiku, když nemáme *republikány*, tj. ušlechtilé charaktery, které jsou s to nejen v zápalu nadšení, ale kdykoli s klidným vědomím a ušlechtilým sebezapřením podřizovat své zájmy zájmům společným."

Můžeme si přát lepší důkaz toho, jaké ctnosti jsou zastoupeny v berlínské sněmovně, než jsou tato ušlechtilá, skromná slova poslance Schneidera? Vskutku, kdyby tu ještě byly nějaké pochybnosti o tom, zda se Němci hodí pro republiku, musely by se rozplynout jako dým před těmito ukázkami pravé občanské ctnosti, ušlechtilého, velmi skromného sebezapření našeho Cincinnata Schneidera! Nechť si náš Cincinnatus dodá odvahy a sebedůvěry i důvěry v nesčetné ušlechtilé občany Německa, kteří rovněž pokládají republiku za nejušlechtilejší státní formu, sebe však za špatné republikány: jsou už zralí pro republiku, snášeli by republiku s týmž hrdinným klidem jako absolutní monarchii. Republika šlechetníků by byla tou nejšťastnější, jaká tu kdy byla: byla by to republika bez Bruta a Katiliny, bez Marata a červnových bouří, republika nasycené ctnosti a solventní morálky[143].

Jak velice se mýlí Cincinnatus Schneider, když volá:

„Za absolutismu se nemohou vytvářet republikánské charaktery; republikánského ducha nelze vyvolat *přes noc*; musíme k tomu napřed vychovat své děti a vnuky. V dnešní době bych pokládal republiku pouze za největší pohromu, protože by to byla anarchie pod znesvěceným jménem republiky, despotismus pod maskou svobody!“

Naopak, Němci jsou, jak se vyjádřil pan *Vogt* (z Giessenu) v Národním shromáždění, *rození* republikáni, a Cincinnatus Schneider by nemohl lépe vychovávat své děti pro republiku, než kdyby je vychovával ve starých dobrých německých mravech, v kázni a bázni boží, v nichž sám vyrůstal, jak se to dalo. Republika šlechetníků by nevedla k anarchii a despotismu, ale přivedla by teprve k největší dokonalosti ono projednávání po sousedsku při pivě, v němž tak vyniká Cincinnatus Schneider. Republika šlechetníků je daleka všech hrůz a zločinů, které poskvrnily první francouzskou republiku, není potřísněna krví a hrozí se rudého praporu, a proto by umožnila to, čeho dosud nebylo dosaženo: aby si každý ctihodný měšťan klidně a spokojeně žil ve vší bohabojnosti a počestnosti. Kdoví, možná že by nám republika šlechetníků přinesla dokonce zase cechy se všemi kratochvilnými procesy proti řemeslníkům pracujícím mimo cechy! Tato republika šlechetníků není nějaký vysněný přelud, je to skutečnost, která existuje v Brémách, v Hamburku, v Lübecku a ve Frankfurtu a dokonce ještě v některých částech Švýcarska. Ale všude jí hrozí nebezpečí v těchto bouřlivých dobách, všude je blízka zániku.

Proto povstaň, Cincinnate Schneidere, zanech pluhu a řepného pole, korbele a dohodování, vsedni na kůň a zachraňuj ohroženou republiku, *tvoji* republiku, *republiku šlechetníků*!

Napsal B. Engels 17. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 48 z 18. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DEBATY O NÁVRHU JACOBYHO

(POKRAČOVÁNÍ)

Kolín 18. července. Po panu Schneiderovi vystupuje na tribunu pan Waldeck, aby se vyslovil pro návrh Jacobyho.

„Nynější postavení pruského státu vskutku nemá obdoby a *v základě* si nelze zastírat, že je *poněkud* povážlivé.“

Tento začátek je rovněž poněkud povážlivý. Připadá nám, jako bychom stále ještě naslouchali poslanci Schneiderovi.

„Prusko bylo, to musíme připomenout, vyvoleno k hegemonii v Německu.“

Stále ta staropruská iluse, tytéž sladké sny, že se dosáhne toho, aby se Německo rozplynulo v Prusku a aby Berlín byl prohlášen za německou Paříž! Pan Waldeck sice vidí, jak se mu tato sladká naděje tratí před očima, hledí však tesklivě za ní a vyčítá minulé i nynější vládě, že jejich vinou nestojí Prusko v čele Německa.

Tytam jsou bohužel ony krásné dny, kdy celní spolek[144] klestil cestu pruské hegemonii nad Německem, kdy provinční patriotismus mohl věřit, že „o osudech Německa rozhodoval v posledních dvou stech letech braniborský rod“ a že o nich bude rozhodovat i nadále; ony krásné dny, kdy úplně se rozpadávající Německo éry Spolkového sněmu mohlo vidět poslední prostředek k zachování soudržnosti ve všeobecném použití pruské byrokratické svěrací kazajky!

„Spolkový sněm, už dávno odsouzený veřejným míněním, se tratí z dohledu a před očima *užaslého světa* stojí náhle ústavodárné Národní shromáždění ve Frankfurtu!“

„Svět“ musel ovšem „žasnout“, když spatřil *toto* ústavodárné Národní shromáždění. Stačí podívat se do francouzských, anglických a italských novin.

Pan Waldeck se pak ještě značně rozvláčně vyslovuje proti existenci německého císaře a postupuje místo panu Reichenspergerovi II.

Pan *Reichensperger II.* prohlašuje stoupence Jacobyho návrhu za republikány a přeje si, aby se svými záměry vystupovali stejně otevřeně jako frankfurtští republikáni. Nato ujišťuje i on, že Německo nemá ještě „všechny ty občanské a politické ctnosti, které jistý velký státovědec pokládá za podstatnou podmínku republiky". S Německem je to asi zlé, když tohle říká vlastenec Reichensperger!

Vláda, pokračuje řečník, si nic nevymiňovala (!), vyslovila pouze svá přání. Bylo k tomu dost důvodů a také já doufám, že při usneseních Národního shromáždění nebudou vlády neustále obcházeny. Vymyká se naší kompetenci určovat kompetenci frankfurtského Národního shromáždění; samo Národní shromáždění se vyslovilo proti tomu, aby se vytvářely teorie o jeho kompetenci, ale jednalo prakticky tam, kde mu to přikazovala nutnost.

To znamená, že frankfurtské shromáždění neukončilo v době revolučního rozjitření, kdy bylo všemocné, jedním rozhodujícím úderem nevyhnutelný boj s německými vládami; dalo přednost oddalování rozhodného boje, svádělo drobné šarvátky o každé jednotlivé usnesení hned s tou, hned s onou vládou a tyto šarvátky je oslabovaly tím víc, čím víc se vzdalovalo od doby revoluce a čím víc se svou pasivitou kompromitovalo v očích lidu. A potud má pan Reichensperger pravdu: nestojí za to pomáhat shromáždění, které samo pro sebe nehne prstem!

Dojemné však je, když pan Reichensperger praví:

„*Je tedy nestátnické* zabývat se takovými otázkami kompetence; důležité je jen to, aby se řešily praktické otázky, kdykoli se vyskytnou."

Ovšemže je „nestátnické" odstranit tyto „praktické otázky" jednou provždy energickým usnesením; je „nestátnické" uplatňovat revoluční mandát, který má každé shromáždění vzešlé z barikád, vůči pokusům reakce zadržet hnutí; ovšemže Cromwell, Mirabeau, Danton a Napoleon, celá anglická a francouzská revoluce byly nanejvýš „nestátnické", ale páni Bassermann, Biedermann, Eisenmann, Wiedenmann a Dahlmann jednají „státnicky"!*

* V originálu slovní hříčka s vlastními jmény končícími na „—mann" a slovem „Staatsmann" — „státník". *(Pozn. čes. red.)*

„Státníci" přestávají vůbec fungovat, když nastupuje revoluce, a revoluce teď jistě usnula, když „státníci" zas už vystupují! A nadto státníci takového kalibru, jako je pan Reichensperger II., poslanec za okres Kempen!

„Upustíte-li od tohoto systému, sotva se podaří vyhnout se konfliktům s německým Národním shromážděním nebo s vládami jednotlivých států; ať tak či onak, zasejete tím politováníhodný nesvár; z nesváru vzejde anarchie, a pak už nás nikdo nezachrání před občanskou válkou. Občanská válka je však počátkem ještě většího neštěstí... nepokládám za nemožné, že se pak jednou i o nás řekne: pořádek v Německu je obnoven — našimi přáteli z východu a ze západu!"

Pan Reichensperger má možná pravdu. Pustí-li se shromáždění do otázek kompetence, může to být podnětem k neshodám, které přivolají občanskou válku, Francouze a Rusy. Ale neučiní-li to – a skutečně to neučinilo – pak si můžeme být dvojnásob jisti občanskou válkou. Konflikty, na počátku revoluce ještě poměrně jednoduché, se den ode dne komplikují, a čím víc se jejich řešení oddaluje, tím obtížnější a krvavější bude řešení.

Země jako Německo, která je nucena probíjet si cestu k jednotě z tak nevýslovné roztříštěnosti, která, má-li se vyvarovat záhuby, potřebuje tím přísnější revoluční centralisaci, čím rozdrobenější dosud byla, země, která ve svém lůně tají dvacet Vendée, země, která je vklíněna mezi dva nejmocnější a nejcentralisovanější kontinentální státy, obklopena nesčetnými malými sousedy a se všemi v napjatém poměru nebo dokonce ve válce – taková země se nemůže v dnešní době všeobecné revoluce vyhnout *ani občanské, ani vnější válce*. A tyto války, které nás nevyhnutelně očekávají, budou tím nebezpečnější, tím pustošivější, čím nerozhodněji si bude počínat lid a jeho vůdcové, čím déle se bude odkládat rozhodnutí. Zůstanou-li u kormidla „státníci" pana Reichenspergera, pak se můžeme dožít druhé třicetileté války. Naštěstí má do toho ještě co mluvit spád událostí, německý lid, ruský car a francouzský lid.

Napsal B. Engels 18. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 49 z 19. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ROZPUŠTĚNÍ KLUBŮ

VE STUTTGARTU A HEIDELBERKU

Kolín 19. července.

Německu cop z těch pitek zbyl,
tys na přípitky věřil zatím;
tys každé fajfce uvěřil
a jejím třapcům černo-rudo-zlatým![145]

A takový tě, bodrý Němče, potkal zas jednou osud. Myslíš si, žes udělal revoluci? Jsi na omylu! – Myslíš si, žes skoncoval s policejním státem? Co tě vede! – Myslíš si, že máš už jistou svobodu spolčování, svobodu tisku, ozbrojení lidu a jiná krásná slova, která na tebe volali přes březnové barikády? Kdepak, to všechno je klam a mam!

Když opojení zmizelo,
ty, příteli, jsi žasl náhle![145]

Žasl jsi nad svými nepřímo zvolenými tzv. Národními shromážděními,[146] nad novým vypovídáním německých občanů z německých měst, nad tyranstvím šavle v Mohuči, Trevíru, Cáchách, Mannheimu, Ulmu, Praze, nad zatýkáním a politickými procesy v Berlíně, v Kolíně nad Rýnem, v Düsseldorfu, ve Vratislavi atd.

Jedno ti však zůstalo, bodrý Němče – kluby! Mohls chodit do klubů a stěžovat si před veřejností, jak tě v posledních měsících politikové napálili; mohl sis vylít své překypující srdce před stejně smýšlejícími lidmi a najít útěchu ve slovech stejně smýšlejících, stejně utlačovaných vlastenců!

Teď je však i tomu konec. Kluby jsou neslučitelné s existencí „pořádku". Aby byla „obnovena důvěra", je naléhavě nutné učinit přítrž jejich podvratnému řádění.

Včera jsme psali o tom, jak *württemberská* vláda *zakázala* přímo královským dekretem okresní demokratický spolek ve Stuttgartu. Teď se už nikdo nenamáhá, aby volal vedoucí klubů před soud, úřady se zase vracejí ke starým policejním opatřením. A pánové *Harpprecht*, *Duvernoy* a *Maucler*, kteří tento dekret stvrdili svými podpisy, zacházejí ještě dál – předpisují těm, kdo přestoupí zákaz, tresty nestanovené zákonem, dosahující až jednoho roku vězení; dělají trestní zákony a k tomu ještě výjimečné trestní zákony, bez sněmoven, pouze „na základě § 89 ústavy"!

Také v *Bádensku* to nevypadá o nic lépe. Dnes jsme přinesli zprávu o zákazu demokratického studentského spolku v Heidelberku. Tam se všeobecně nepotlačuje spolčovací svoboda tak otevřeně, upírá se pouze *studentům* na základě starých, dávno zrušených výjimečných zákonů Spolkového sněmu a hrozí se jim tresty podle těchto neplatných zákonů.

Můžeme teď asi očekávat, že brzy budou kluby zrušeny i u nás.

K tomu, aby mohly vlády provádět takováto opatření naprosto nerušeně a nevystavovaly se nenávisti veřejného mínění, k tomu máme Národní shromáždění ve Frankfurtu. Toto shromáždění ovšem přejde přes takováto policejní opatření k dennímu pořádku stejně lehce jako přes mohučskou revoluci.

Tedy ne proto, abychom u shromáždění něco prosadili, nýbrž proto, abychom většinu shromáždění ještě jednou donutili proklamovat před celým Německem, že se spolčila s reakcí – vyzýváme poslance krajní levice ve Frankfurtu, aby podali tento návrh:

Původci těchto opatření, a to zejména pánové Harpprecht, Duvernoy, Maucler a Mathy, *nechť jsou pohnáni před soud* za to, že porušili základní práva německého lidu.

Napsal B. Engels 19. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 50 z 20. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

NÁVRH

PRUSKÉHO TISKOVÉHO ZÁKONA

Kolín 19. července. Doufali jsme, že dnes zase obveselíme své čtenáře dohodovacími debatami a předložíme jim zejména brilantní řeč poslance Baumstarka, ale události nám v tom zabraňují.

Bližší košile než kabát. Když je ohrožen tisk, musí i pan poslanec Baumstark stranou.

Pan Hansemann předložil dohodovacímu shromáždění prozatímní tiskový zákon. Otcovská péče pana Hansemanna o tisk si zasluhuje naší okamžité pozornosti.

V minulých dobách vyšperkovávali Code Napoléon* nejpůvabnějšími odstavci pruského zákoníku. Nyní, po revoluci, je tomu jinak; nyní se všeobecný pruský zákoník obohacuje nejvonnějšími květy Codu a zářijových zákonů. Duchâtel není ovšem Bodelschwingh.

Již před několika dny jsme své čtenáře seznámili s hlavními ustanoveními navrhovaného tiskového zákona. Sotvaže se nám naskytla příležitost na procesu pro urážku na cti dokázat, že články 267 a 368 Code pénal** jsou se svobodou tisku v nejkřiklavějším rozporu, už se pan Hansemann chystá nejen rozšířit jejich platnost na celou monarchii, ale ještě je aspoň trojnásob zostřit. V nové předloze nalézáme všechno, co se nám už na základě vlastní praktické zkušenosti stalo tak milým a drahým:

Čteme tu, že se zakazuje pod trestem 3 měsíců až 3 let vězení obviňovat někoho ze skutečnosti, která je podle zákona trestná nebo která „dotyčného vystavuje veřejnému opovržení"; čteme tu

* — Napoleonův zákoník. *(Pozn. red.)*
** — trestního zákoníku. *(Pozn. red.)*

dále, že se zakazuje dokazovat pravdivost skutečnosti jinak než „věrohodnou průvodní listinou", zkrátka nalézáme tu opět nejklasičtější pamětihodnosti napoleonského tiskového despotismu.

Pan Hansemann vskutku dodržuje svůj slib a chce starým provinciím dopřát, aby se podílely na přednostech porýnského zákonodárství!

§ 10 návrhu zákona nasazuje těmto ustanovením korunu: došlo-li k pomluvě *státních úředníků*, jež se týkala výkonu jejich služebních povinností, může být obvyklý trest *zvýšen o polovinu.*

Podle článku 222 trestního zákoníku trestá se jedním měsícem až dvěma lety vězení *urážka slovy* (outrage par parole), kterou utrpěl úředník při výkonu nebo u příležitosti (à l'occasion) výkonu svého úřadu. Tento článek nebyl přes blahovolné úsilí prokuratur dosud aplikován na tisk, a to z velmi pádných důvodů. Aby se tento nedostatek odstranil, udělal z něho pan Hansemann hořejší § 10. Předně změnil slovo „u příležitosti" v pohodlnější výraz „*týkající se* výkonu úředních povinností", za druhé ono nepříjemné par parole* změnil v par écrit**; za třetí je trest trojnásobný.

Ode dne, kdy tento zákon nabude platnosti, mohou pruští úředníci klidně spát. Bude-li pan Pfuel cejchovat Polákům ruce a uši pekelným kamínkem a tisk o tom napíše – budou z toho $4^1/_2$ měsíce až $4^1/_2$ roku vězení! Budou-li občané nedopatřením uvrženi do vězení, třebaže je známo, že nejsou skutečnými viníky, a tisk o tom napíše – budou z toho zas $4^1/_2$ měsíce až $4^1/_2$ roku vězení! Jestliže se páni zemští radové promění v cestující agenty a sběratele podpisů na royalistická provolání a tisk tyto pány odhalí – zase $4^1/_2$ měsíce až $4^1/_2$ roku vězení!

Ode dne, kdy tento zákon nabude platnosti, mohou se úředníci beztrestně dopouštět jakékoli zvůle, jakékoli tyranie, jakékoli nezákonnosti; s klidem mohou kohokoli vyplácet nebo dát vyplácet holí, mohou kohokoli zatknout a bez výslechu uvěznit; jediná účinná kontrola, tisk, je teď bezmocná. Den, kdy tento zákon nabude platnosti, může byrokracie oslavovat jako radostný svátek: stane se mocnější, volnější, silnější, než byla před březnem.

* — slovy. *(Pozn. red.)*
** — písemně. *(Pozn. red.)*

Vskutku, co tedy zůstane ze svobody tisku, jestliže se už nesmí vydat veřejnému opovržení to, co si veřejného opovržení *zasluhuje*?

Podle dosavadních zákonů mohl tisk aspoň uvádět skutečnosti na důkaz svých všeobecných tvrzení a obvinění. S tím bude teď konec. Tisk už nebude *přinášet zprávy*, bude se *omezovat* jen na všeobecné *fráze*, aby loajální občané, od pana Hansemanna až po posledního šosáka, mohli právem říkat, že tisk jen *nadává*, ale nic *nedokazuje*! Právě proto se mu zakazují důkazy.

Doporučujeme ostatně panu Hansemannovi, aby svůj blahovolný návrh ještě doplnil. Ať prohlásí, že je trestné vystavovat pány úředníky nejen veřejnému opovržení, ale také veřejnému posměchu. Jinak by tato mezera mohla být bolestně pociťována.

Paragrafy, jež se týkají přestupků proti mravopočestnosti a předpisů o konfiskaci atd., se nebudeme blíže zabývat. Předčí daleko všechny perly tiskového zákonodárství z doby Ludvíka Filipa a restaurace. Povšimněme si jen jednoho ustanovení: státní návladní může podle § 21 nařídit zkonfiskování nejen hotových tiskovin, ale může dát konfiskovat i *rukopisy připravené k tisku*, jestliže by se jejich obsah mohl stát podnětem k zločinu nebo přečinu stíhatelnému z moci úřední! Jak široké pole činnosti pro lidumilné prokurátory! Jaká příjemná zábava mít možnost zajít si kdykoli do redakce některých novin a dát si předložit k dobrozdání „rukopisy připravené k tisku", vždyť by přece bylo možné, že by mohly být základem zločinu nebo přečinu!

Jak groteskně se vedle toho vyjímá slavnostní vážnost onoho paragrafu návrhu ústavy a „Základních práv německého lidu", který zní: „*Censura nemůže být nikdy obnovena!*"

Napsal K. Marx 19. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 50 z 20. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

NÁVRH ZÁKONA O OBČANSKÉ GARDĚ

I

Kolín 20. července. *Občanská garda je rozpuštěna* – to je *hlavní paragraf* návrhu zákona o vytvoření občanské gardy, třebaže se objevuje teprve na konci jako § 121 v této skromné formě:

„Vytvořením občanské gardy se na základě ustanovení tohoto zákona rozpouštějí všechny ozbrojené složky příslušející nyní k občanské gardě nebo existující vedle ní."

S rozpouštěním složek nepříslušejících přímo k občanské gardě se už beze všech okolků začalo. Rozpuštění občanské gardy samé může být provedeno jen pod rouškou její *reorganisace*.

Aby bylo zachováno dekorum zákonodárnosti, byla do § 1 pojata tato tradiční konstituční fráze:

„*Posláním* občanské gardy je *chránit ústavní svobodu* a zákonný pořádek."

Má-li však občanská garda odpovídat „*podstatě tohoto poslání*", nesmí ani myslet na veřejné záležitosti, ani o nich mluvit, ani o nich rokovat či se usnášet (§ 1), ani se shromažďovat či nastupovat do zbraně (§ 6), nesmí vůbec projevovat sebemenší známku života, leč s nejvyšším úředním svolením. Občanská garda nechrání ústavu před úřady, nýbrž úřady chrání ústavu před občanskou gardou. Občanská garda se má (§ 4) slepě „podřizovat příkazům úřadů" a vystříhat se jakéhokoli vměšování „do výkonů povinností obecních, správních či soudních úřadů", jakož i všelikého mudrování. Jestliže občanská garda „odepře" pasivní poslušnost, může ji pan president krajské správy na 4 týdny „*zprostit výkonu služby*" (§ 4). Vzbudí-li dokonce nejvyšší nevoli, může být „královským nařízením" na „šest měsíců" „zproštěna výkonu *služby*" nebo dokonce „rozpuštěna" a teprve po šesti měsících *má být* znovu ustavena (§ 3). „Má" tedy (§ 2) „v každé obci království existovat občanská

garda", pokud ovšem pan president nebo král nebude pokládat za nutné rozhodnout v té které obci jinak. Jestliže státní záležitosti nepřísluší do „resortu" občanské gardy, přísluší naproti tomu občanská garda do „resortu ministra vnitra", tj. *ministra policie*, který je jejím přirozeným představeným a „podle podstaty svého poslání" věrným Eckartem[147] „ústavní svobody" (§ 5). Pokud není občanské gardě panem presidentem krajské správy a ostatními pány úředníky nařízeno „chránit ústavní svobodu", tj. plnit to, co uznají za vhodné páni představení, tj. vykonávat *službu*, je jejím životním posláním plnit *služební řád* navržený některým královským *plukovníkem*. Služební řád je její magna charta, k jejíž ochraně a plnění je vlastně vytvořena. Ať žije *služební řád*! A konečně je zařazení do občanské gardy podnětem k tomu, aby každý Prus „ve věku od 24 do 50 let" složil tuto *přísahu*:

„Přísahám věrnost a poslušnost králi, ústavě a zákonům království."

Ubohá ústava! Jak nesměle, stydlivě, občansky skromně, vědoma si své podřízenosti se tu krčí mezi králem a zákony. Na prvním místě je royalistická přísaha, přísaha milých věrných poddaných, pak přijde ústavní přísaha, a nakonec přísaha, která nemá vůbec žádný smysl – jedině snad legitimistický, jako by vedle zákonů, které vyplývají z ústavy, existovaly ještě jiné zákony, vyplývající z královské neomezené moci. A nyní tedy patří dobrý občan od hlavy až k patě do „resortu ministra vnitra".

Tento chrabrý muž dostal zbraně a vojenský kabát pod podmínkou, že se nejprve vzdá svých základních politických práv, práva spolčovacího atd. Jeho úkol chránit „ústavní svobodu" se „podle podstaty svého poslání" řeší tím způsobem, že slepě provádí rozkazy úřadů, a tu nejprostší občanskou svobodu, trpěnou i za absolutní monarchie, vymění za pasivní poslušnost vojáka zbaveného vůle i své osobnosti. Je to znamenitá škola – jak říká pan Schneider v dohodovacím shromáždění – pro výchovu budoucích republikánů! Co se stalo z našeho *občana*? Cosi mezi pruským četníkem a anglickým konstáblem. Ale za všechno, co ztratil, bude odměněn *služebním řádem* a vědomím, že je poslušen rozkazu. Což nebylo originálnější nechat lid splynout s armádou, místo aby armáda splynula s lidem?

Je to na mou věru nevídaná podívaná – toto *přetvoření konstitučních frází* v *pruskou skutečnost*!

Muselo-li se prušáctví chtě nechtě stát konstitučním, musí se také konstitucionalismus chtě nechtě stát prušáckým. Ubohý konstitucionalismus! Dobráci Němci! Tak dlouho lamentovali, že se neplní *„nejsvětější"* sliby! Zanedlouho budou mít strach jen z *jedné* věci – aby ty svaté sliby nebyly opravdu splněny! Lid je trestán tím, par où il a pêché.* Chtěli jste *svobodu tisku*? Budete tedy *potrestáni* svobodou tisku a dostanete censuru bez censorů, censuru prokuratury, censuru zákonem, který vidí „podstatu poslání" tisku v tom, že se zajímá o všechno, jen ne o úřady, o ty neomylné úřady, dostanete censuru vězení a pokut. Tak jako jelen po tekutých vodách, tak budete volat po dobrém, starém, tak proklínaném, tak podceňovaném censorovi, tomto posledním Římanovi, za jehož asketické prozíravosti jste si tak pohodlně a bezpečně žili.

Žádali jste *lidovou gardu*? Dostanete *služební řád*. Dají vás k dispozici úřadům, dostanete vojenský výcvik a budete vycepováni v pasivní poslušnosti, až vás bude přecházet zrak i sluch.

Pruský bystrozrak vyčenichal, že každá nová konstituční instituce skýtá nejvítanější příležitost k zavedení nových trestních zákonů, nových řádů, nových trestních opatření, nového dohledu, nového šikanování a nové byrokracie.

Jen víc konstitučních požadavků! Jen víc konstitučních požadavků! – volá vláda činu. Na každý požadavek odpovíme *činem*!

Požadavek: Každý občan by měl být ozbrojen, aby mohl chránit „ústavní svobodu".

Odpověď: Každý občan patří od nynějška do resortu ministerstva vnitra.

Spíš poznáš Řeky ve zvířecí podobě, do níž je zaklela Kirké, než ústavní instituce ve fantastických výplodech, do nichž je začarovalo *prušáctví* a jeho *vláda činu*.

Po pruské reorganisaci Polska – pruská reorganisace občanské gardy!

* – čím zhřešil. *(Pozn. red.)*

II

Kolín 21. července. Jak jsme viděli, vyúsťují „všeobecná ustanovení" návrhu zákona o *občanské gardě* v tento závěr: občanská garda přestala existovat. Probereme ještě zběžně některé další články návrhu, abychom vydestilovali ducha „vlády činu", ale i zde si musíme umět vybrat ze suroviny této pseudonymní instituce. Velké množství paragrafů pojednává o novém obecním a okresním zřízení, o novém administrativním rozdělení monarchie atd. – vesměs o zplozencích, kteří dosud, jak známo, žijí jen skryti v tajuplném lůně vlády činu. Proč tedy předložila vláda činu svou osnovu zákona o reorganisaci občanské gardy dříve než slibované návrhy zákonů o obecním a okresním zřízení?

V článku III nalézáme dva služební seznamy: služební seznam členů občanské gardy z řad slušných lidí a služební seznam osob povinných službou v občanské gardě a podporovaných přitom z veřejných prostředků (§ 14). K osobám podporovaným z veřejných prostředků nepatří ovšem armáda úředníků. Ti, jak známo, tvoří v Prusku vlastní produktivní třídu. Nemajetní, podobně jako otroci ve starém Římě, „jsou povoláváni k výkonu služby pouze v mimořádných případech". Jestliže však nemajetní vzhledem k své občanské nesamostatnosti jsou povoláni chránit „ústavní svobodu" asi tak jako lazaroni v Neapoli, zaslouží si, aby zaujali podřízené postavení v této nové instituci založené na pasivní poslušnosti?

Nehledě k nemajetným, nalézáme zde mnohem důležitější rozdíl mezi *placení schopnými* a *placení neschopnými* občany povinnými sloužit v občanské gardě.

Předem ještě poznámku. Podle § 53

„občanská garda má v celé zemi nosit týž prostý stejnokroj, který stanoví král. Tento stejnokroj má být takového druhu, aby tu nemohla vzniknout záměna s armádou."

Ovšem! Stejnokroj musí být takového druhu, aby vojsko stálo proti občanské gardě a občanská garda proti lidu a aby v případě, že by bylo použito sečné zbraně, střelby a podobných vojenských opatření, nemohlo dojít k nějaké záměně. Avšak *služební* stejnokroj *jako takový* je právě tak nepostradatelný jako *služební* seznam, jako *služební* řád. Livrej svobody, to je právě *služební* stejnokroj. Tato livrej poskytuje příležitost značně zvýšit náklady na výstroj jednoho člena občanské gardy a tyto zvýšené náklady dávají vítanou příležitost oddělit *buržoy* v občanské gardě a *proletáře* v občanské gardě nepřekročitelnou propastí.

Slyšte však dále:

§ 57. Každý člen občanské gardy je povinen opatřit si *na vlastní náklad* stejnokroj tam, kde je schválen, dále služební distinkce a zbraně. Obec je však povinna opatřit tyto předměty na svůj náklad v dostatečném počtu pro výstroj *té části mužstva, která skutečně službu vykonává a nemá možnost opatřit si je z vlastních prostředků.*

§ 59. Obec si vyhrazuje vlastnické právo k těmto předmětům výstroje a *v době, kdy se jich nepoužívá k výkonu služby, může je chovat na místech zvlášť k tomu určených.*

Tedy všichni, kdo nejsou s to vystrojit se po vojensku od hlavy až k patě, a to je obrovská většina pruského obyvatelstva, to jsou všichni dělníci a velká část středního stavu – ti *všichni* jsou „v době, kdy se jich nepoužívá k výkonu služby", podle zákona *odzbrojeni*, zatímco *buržoasie* v občanské gardě má zbraně i stejnokroj neustále u sebe. A ježto táž buržoasie jako „obec" „může chovat na místech zvlášť k tomu určených" všechny „předměty výstroje", které „opatřila", má nakonec v rukou nejen své *vlastní* zbraně, ale má navíc v rukou i zbraně proletářských členů občanské gardy, a v případě nepříjemných politických kolisí „*může*" a „*bude*" odpírat vydání zbraní dokonce i k „*výkonu služby*". Tak se v nejnenápadnější, zároveň však nejúčinnější a nejjasnější formě obnovují politické výsady kapitálu. Kapitál má výsadu zbraní na rozdíl od nemajetných, stejně jako ji měl středověký feudální pán na rozdíl od svých nevolníků.

Aby tato výsada byla zachována v celé své výlučnosti, stanoví § 56, že

„pouze na venkově a ve městech s menším počtem obyvatel než 5000 je ozbrojení občanské gardy píkami nebo šavlemi postačující a při této výzbroji se vyžaduje místo stejnokroje pouze nošení *služebních distinkcí* stanovených plukovníkem".

Ve všech městech s *větším* počtem obyvatel než 5000 musí *stejnokroj* zvyšovat *census*, který ve skutečnosti teprve opravňuje nosit zbraň, a zároveň zvyšuje počet proletářů v občanské gardě. Podobně jako se stejnokroj a zbraň těmto proletářům, tj. obrovské většině obyvatelstva, pouze *půjčují*, *propůjčuje* se jim i *právo na ozbrojení* vůbec, jejich existence jako příslušníků gardy je jen propůjčená, a beati possidentes, šťastni ti, kdo jsou majetní. Morální stísněnost, kterou pociťuje člověk oblečený do *vypůjčeného kabátu*, tím spíše do takového vypůjčeného kabátu, který jako vojenský kabát putuje z jednoho těla na druhé – tuto morální stísněnost především potřebují Římané povolaní „chránit ústavní svobodu". Nebude však naproti tomu vzrůstat pyšný pocit sebevědomí u *placení schopných* členů občanské gardy? A co víc si lze přát?

Ale i tyto podmínky, které pro většinu obyvatelstva činí právo na ozbrojení ilusorním, jsou v zájmu majetné části obyvatelstva, privilegovaného kapitálu, stlačovány dalšími, ještě víc omezujícími podmínkami.

Obec má totiž mít v zásobě předměty výstroje pouze pro ty občany neschopné placení, „kteří skutečně konají službu". Podle § 15 vypadá to s těmi, „kdo skutečně konají službu", asi takto:

„Ve všech obcích, kde celkový počet mužů použitelných pro běžnou službu převyšuje jednu dvacetinu obyvatelstva, má obecní zastupitelstvo právo omezit počet mužstva skutečně vykonávajícího službu na tuto část obyvatelstva. Jestliže obecní zastupitelstvo použije tohoto práva, je jeho povinností, aby stanovilo střídání ve službě tak, aby se postupně vystřídali všichni muži použitelní pro běžnou službu. Při každém střídání nesmí být najednou vystřídána víc než jedna třetina; také musí být povolány k službě všechny věkové třídy úměrně podle počtu mužů, který v nich je."

A teď si spočítejte, jak nepatrné části proletářských příslušníků občanské gardy a celkového počtu obyvatelstva bude obec *skutečně* opatřovat výstroj?

V našem včerejším článku jsme viděli, jak se *vláda činu* zabývá reorganisací ústavní instituce občanské gardy v duchu staropruského, byrokratického státu. Teprve dnes vidíme, jak vláda dosáhla vrcholu svého poslání – vidíme, jak tuto instituci občanské gardy organisuje v duchu červencové revoluce, v duchu Ludvíka Filipa, v duchu epochy, která korunuje kapitál, přičemž

hold bubnů s hlasem fanfár
vítá mladý majestát.[148]

Jen slovíčko vládě Hansemanna–Kühlwettera–Milda. Pan Kühlwetter rozeslal před několika dny všem presidentům krajských správ oběžník, týkající se rejdů reakce. Co se to stalo?

Vláda činu chce založit panství buržoasie, zároveň však chce uzavřít kompromis se starým policejním a feudálním státem. Při řešení tohoto dvojího rozporuplného úkolu co chvíli vidí, jak reakce toto teprve zakládané panství buržoasie i její vlastní existenci podkopává v absolutistickém, feudálním duchu – a nakonec jí podlehne. Buržoasie si nemůže vydobýt své vlastní panství, nezíská-li si předem všechen lid jako spojence, nebude-li tudíž vystupovat víceméně demokraticky.

Avšak chtít spojit epochu restaurace s červencovou epochou, chtít, aby buržoasie, která ještě zápolí s absolutismem, feudalismem, krautjunkery, s militarismem a byrokratismem, už vyloučila ze hry lid, už si ho podmanila a odkopla ho – to je kvadratura kruhu, to je historický problém, na němž ztroskotá i vláda činu i sám triumvirát Hansemann–Kühlwetter–Milde.

III

Kolín 23. července. Odstavec *návrhu zákona o občanské gardě*, týkající se „*voleb a jmenování velitelů*", je opravdový *labyrint volebních metod*. Zahrajme si na Ariadnu a dejme modernímu Theseovi – slavné občanské gardě – nit, která ho z tohoto labyrintu vyvede. Moderní Theseus se však ukáže stejně nevděčný jako Theseus antický, a když zabije Minotaura, opustí věrolomně svou Ariadnu, tisk, a nechá ji sedět na útesech Naxu.

Označme si různé chodby labyrintu.

Chodba I. Přímá volba.

§ 42. „Velitelé občanské gardy až po hejtmana jsou voleni příslušníky občanské gardy, kteří *skutečně konají službu.*"

Postranní chodba. „Příslušníci občanské gardy, kteří skutečně konají službu", tvoří pouze nepatrnou část „zbraněschopného" mužstva. Srovnej § 15 a náš předvčerejší článek.

„Přímá" volba je tedy přímou volbou také jen podle názvu.

Chodba II. Nepřímá volba.

§ 48. „Velitele praporu, majora, volí absolutní většinou hlasů hejtmani, velitelé čet a příslušných setnin."

Chodba III. Kombinace nepřímé volby s královským jmenováním.

§ 49. „*Plukovník* je jmenován *králem* podle seznamu tří kandidátů, volených velitelským sborem příslušných praporů až po velitele čet včetně."

Chodba IV. Kombinace nepřímé volby se jmenováním pány veliteli.

§ 50. „Adjutanti jsou jmenováni příslušnými veliteli z řad velitelů čet, praporní písaři — z řad velitelů družstev, praporní tambor — z řad bubeníků,"

Chodba V. Přímé jmenování byrokratickou cestou.

§ 50. „Šikovatel a písař setniny jsou jmenováni hejtmanem, strážmistr a písař eskadrony rytmistrem, výkonný poddůstojník velitelem čety."

Jestliže tedy tyto volební metody začínají zfalšovanou přímou volbou, končí naprosto nefalšovaným zrušením *jakékoli* volby, naprostou libovůlí pánů hejtmanů, rytmistrů a velitelů čet. Finis coronat opus.* Tento labyrint má svou pointu, svůj vrchol.

Krystaly, které se zformovaly při tomto složitém chemickém procesu, od blysknavého plukovníka až po nepatrného svobodníka, se usazují na šest let.

§ 51. „Volby a jmenování velitelů se konají na *šest* let."

Je nepochopitelné, proč se po všech těchto opatřeních musela vláda činu dopustit ještě té beztaktnosti, že ve „všeobecných ustanoveních" vmetla občanské gardě ve tvář: Z *politické* instituce budete reorganisováni na instituci čistě *policejní*, ve školu *staropruského drilu*. Nač ničit iluse?

Královské jmenování se natolik podobá *kanonisaci*, že v odstavci „*soudy občanské gardy*" není vůbec uvedeno, jaký soud soudí „*plukovníka*"; výslovně jsou uvedeny pouze soudy pro hodnosti až po *majora*. Jak by se mohl královský plukovník dopustit přečinu?

Zato už sama příslušnost ke gardě je takovou *profanací* občana, že stačí jediné slovo jeho nadřízených, neomylným královským plukovníkem počínaje až namátkou k prvnímu chlapíkovi, jehož pan hejtman jmenoval šikovatelem nebo pan velitel čety výkonným poddůstojníkem, aby byl příslušník občanské gardy zbaven na 24 hodin *osobní svobody* a posazen do vězení.

§ 81. „Každý velitel může svým *podřízeným* ve službě udělit důtku; může dokonce *nařídit okamžité zatčení a uvěznění na 24 hodin*, jestliže se podřízený ve službě provinil opilostí nebo *jiným* hrubým *porušením služebních předpisů.*"

Pan velitel ovšem sám rozhodne, *co* znamená takovéto *jiné* hrubé porušení služebních předpisů, a *podřízený* musí uposlechnout rozkazu.

Tedy jestliže podle úvodu k tomuto návrhu zákona občan

* Konec korunuje celé dílo. *(Pozn. red.)*

dozrává k „podstatě svého poslání", k „ochraně ústavní svobody", když přestane být tím, co je podle Aristotela posláním člověka, totiž zoon politikon, společenským živočichem, pak své poslání dovršuje teprve tehdy, zřekne-li se své občanské svobody a vydá se všanc libovůli nějakého plukovníka nebo výkonného poddůstojníka.

„*Vláda činu*" zřejmě holduje svérázným orientálně mystickým představám, jakémusi *kultu Molocha*. Aby chránila „ústavní svobodu" presidentů krajských správ, starostů, policejních ředitelů a policejních presidentů, policejních komisařů, úředníků prokuratury, presidentů nebo předsedů soudů, vyšetřujících soudců, smírčích soudců, vesnických starostů, ministrů, duchovenstva, vojenských osob v činné službě, pohraničních, celních a berních úředníků, úředníků lesní správy, poštovních úředníků, velitelů a dozorců ve všech věznicích, výkonných orgánů policie a všech osob mladších 25 a starších 50 let, všech těchto lidí, kteří podle §§ 9, 10, 11 nepatří k občanské gardě – aby chránila „ústavní svobodu" tohoto výkvětu národa, musí zbývající část národa položit na oltář vlasti jako krvavou oběť všechny své ústavní svobody včetně svobody osobní. Pends-toi, Figaro! Tu n'aurais pas inventé cela!*

Nemusíme ani zdůrazňovat, že odstavec o *trestech* je vypracován se sadistickou důkladností. Vždyť celá instituce občanské gardy má být podle „podstaty svého poslání" jen trestem za konstituční choutky ctihodného občanstva, za jejich zálusk na ozbrojení lidu. Podotýkáme k tomu jen to, že kromě činů trestných podle *zákona* skýtá *služební řád*, tato magna charta občanské gardy, sestavená *královským plukovníkem* za součinnosti majora a schválená apokryfním „krajským zastupitelstvem", nový výčet trestů (viz § 82 a další). Je samozřejmé, že *trest vězení* může být nahrazen *peněžitou pokutou*, aby se rozdílu mezi *placení schopnou* a *placení neschopnou* občanskou gardou, rozdílu – který vynalezla „vláda činu" – mezi *buržoasií* a *proletariátem* v občanské gardě dostalo cti trestní sankce.

Příslušnost ke zvláštním soudům, které se vláda činu musela v ústavě celkem vzdát, se teď zase vpašovává do občanské gardy.

* Jdi k šípku, Figaro! Ty bys byl na to nepřišel! (Beaumarchais, „Bláznivý den aneb Figarova svatba".) *(Pozn. red.)*

Všechny disciplinární přestupky prostých příslušníků občanské gardy i velitelů družstev podléhají setninovým soudům, které se skládají ze dvou velitelů čet, dvou velitelů družstev a tří prostých příslušníků občanské gardy (§ 87). Všechny disciplinární přestupky „velitelů v setninách, které tvoří prapor, od velitele čety až po majora včetně", podléhají prapornímu soudu, který je složen ze dvou hejtmanů, dvou velitelů čet a tří velitelů družstev (§ 88). Major spadá zase pod jiné zvláštní složení soudu, o němž praví týž § 88: „Jestliže se soudní vyšetřování týká majora, pak se složení praporního soudu doplňuje dvěma majory jako dalšími členy." A nakonec pan plukovník, jak už bylo řečeno, *nepodléhá* žádnému soudu.

Tento povedený návrh zákona končí tímto paragrafem:

(§ 123.) „Ustanovení o spolupůsobení občanské gardy při obraně vlasti za války, právě tak jako ustanovení o její výzbroji, výstroji a zásobování v této době se stanoví všeobecným zákonem o armádě."

Jinými slovy: *Vedle reorganisované občanské gardy existuje i nadále zeměbrana.*

Nezaslouží si *vláda činu*, aby už za tento návrh zákona a za návrh příměří s Dánskem byla pohnána *před soud?*

Napsáno 20. až 23. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 51, 52 a 54 z 21. 22. a 24. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„FAEDRELANDET“ [149]

O PŘÍMĚŘÍ S DÁNSKEM

Kolín 20. července. Aby se vlast přesvědčila, že svou takzvanou revolucí s Národním shromážděním, říšským správcem atd. nedosáhla ničeho jiného než plného obnovení proslulé Svaté říše římské německého národa, přinášíme tento článek z dánského listu „Faedrelandet“. Doufáme, že plně postačí, aby se i ti nejdůvěřivější stoupenci pořádku přesvědčili, že se čtyřicet milionů Němců znovu dalo napálit dvěma miliony Dánů za pomoci anglického zprostředkování a ruského vyhrožování právě tak, jako se to každou chvíli stávalo za časů „vladařů – povždy rozmnožovatelů říše“.

„Faedrelandet“, orgán ministra Orly Lehmanna, se vyslovuje o příměří takto:

„Posuzujeme-li příměří pouze z hlediska našich nadějí a přání, nemůžeme s ním ovšem být spokojeni. Připomeneme-li si, že vláda měla na vybranou mezi příměřím a vyhlídkou, že za pomoci Švédska a Norska vyžene Němce ze Šlesviku a přiměje je, aby přiznali Dánsku právo upravit záležitosti tohoto vévodství v dohodě s jeho obyvatelstvem — tu ovšem musíme říci, že vláda nejednala odpovědně, když dala svůj souhlas k příměří. Ale tak tomu nebylo. Musíme si připomenout, že jak Anglie, tak Rusko, dvě velmoci nejvíc zainteresované na této sporné otázce a jejím vyřešení, žádaly uzavření příměří jako podmínku svých budoucích sympatií a svého zprostředkování; právě tak švédsko-norská vláda, dříve než se rozhodla pro nějakou účinnou pomoc, žádala, abychom se pokusili o smírné vyřešení; ale hned na začátku si vymínila, že tuto pomoc poskytne jen tehdy, bude-li jí použito ne ke znovudobytí Šlesviku, nýbrž jedině k obraně Jutska a ostrovů. Stáli jsme tudíž před touto alternativou: buď získáme čas a vyčkáme, jak se vyvinou události v zahraničí, a přitom dokončíme vnitřní politickou a vojenskou organisaci; nebo zvolíme perspektivu zoufalého osamoceného boje proti přesile, který by téměř dojista nevedl k vítězství, dokonce i kdybychom s naším dvakrát menším vojskem zaútočili na spojenecké vojsko v jeho výhodných posicích, nýbrž vedl by k tomu, že by Němci, jakmile by švédsko-norská vojska byla od-

volána, obsadili celý poloostrov. Tento boj by nám v nejlepším případě přinesl draze vykoupená, neužitečná vítězství, a v nejhorším případě vyčerpání všech našich obranných sil a pokořující mír.“

Dánský list obhajuje dále podmínky příměří jako výhodné pro Dánsko. Obavy, že k obnovení vojenských akcí dojde v zimě, kdy by se německá vojska mohla po ledě přepravit na ostrovy Fyn a Als, prý nejsou opodstatněné; Němci právě tak jako Dánové prý nevydrží zimní tažení v těchto klimatických podmínkách, zatímco výhody tříměsíčního příměří jsou jak pro Dánsko, tak pro obyvatelstvo Šlesviku, sympatisující s Dánskem, velmi značné. Nebude-li mír uzavřen do tří měsíců, protáhne se příměří samočinně do jara. List píše dále:

„Zrušení blokády a propuštění zajatců budou všichni pokládat za správné; naproti tomu vydání zadržených lodí vzbudilo možná u některých lidí nespokojenost. Ale vždyť zadržení německých lodí mělo být spíše prostředkem nátlaku na Německo, aby se neodvážilo překročit naše hranice, a rozhodně nemělo za účel, abychom se obohatili tím, že si přivlastníme cizí soukromý majetek. Kromě toho nemají tyto lodi ani zdaleka tak velkou cenu, jak se někteří lidé domnívají. Kdybychom byli nuceni při nynější stagnaci na našem vnitřním trhu i v celém evropském obchodu prodat tyto lodi v dražbě, dostali bychom za ně *nanejvýš 1 ½ milionu*, tj. částku rovnající se válečným výdajům za dva měsíce. A pak — náhradou za to vyklidí Němci obě vévodství a nahradí ztráty způsobené rekvisicemi v Jutsku. Tento prostředek nátlaku dosáhl tedy svého cíle, a je proto zcela na místě, že od něho upouštíme. Máme za to, *vyklizuje-li armáda, která má přesilu*, armáda, kterou bychom vlastními silami nikdy nemohli přimět k ústupu, *tři území*, že to desateronásobně vyvažuje tu nevelkou výhodu, kterou by měl stát z prodeje zadržených lodí.“

Paragraf 7 prý je nejpovážlivější. Podle něho prý mají nadále existovat zvláštní vlády ve vévodstvích, a tím má být zachován i „šlesviko-holštýnismus“. Pokud jde o dva členy prozatímní vlády, které má jmenovat dánský král, je prý vázán tím, že mají být vybráni ze šlesvicko-holštýnských *předních osobností*, a bude prý jistě velmi těžké najít někoho, kdo by nebyl „Šlesviko-holštýncem“. Zato prý se výslovně odsuzuje „celá vzpoura“, všechna usnesení prozatímní vlády se ruší a obnovuje se stav, který byl *před* 17. březnem.

„Přezkoumali jsme tedy všechny základní podmínky příměří z dánského hlediska. Pokusme se nyní podívat se na ně z německého hlediska.

Německo nežádá nic jiného než vydání lodí a zrušení blokády.

Německo se zříká tohoto:

Předně *vévodství*, obsazených armádou, která dosud neutrpěla porážku a je dost silná, aby uhájila své posice proti armádě dvakrát tak silné, jako je ta, která proti ní stála dosud;

za druhé *přijetí Šlesviku do Německého spolku*, které vyhlásil Spolkový sněm a které Národní shromáždění uznalo tím, že přijalo do svých řad šlesvické poslance;

za třetí *prozatímní vlády*, kterou Německo uznalo jako zákonnou a jako s takovou s ní jednalo;

za čtvrté *šlesvicko-holštýnské strany*, jejíž nevyřešené požadavky, podporované celým Německem, se postupují k projednání neněmeckým mocnostem;

za páté podpory augustenburských pretendentů, kterým pruský král osobně slíbil pomoc, o kterých se však smlouva o příměří ani slovem nezmiňuje a jimž se nezaručuje ani amnestie, ani právo asylu;

konečně náhrady *válečných výdajů*, které měla jednak obě vévodství, jednak Německý spolek, zatímco *válečné výdaje, které mělo Dánsko, mu budou nahrazeny.*

Připadá nám, že naši mnohem silnější nepřátelé ztratí tímto příměřím mnohem víc než my — malý přezíraný národ."

Šlesvik pojal nepochopitelné přání stát se německým. Je docela v pořádku, že je za to potrestán, že ho Německo nechalo na holičkách.

Text smlouvy o příměří přineseme zítra.

Napsal B. Engels 20. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 51 z 21. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PŘIMĚŘI S DÁNSKEM

Kolín 21. července. Jak je našim čtenářům známo, dívali jsme se na válku s Dánskem vždy velmi zdrženlivě. Nepřipojili jsme svůj hlas ani k vzteklému chvástání nacionalistů, ani k věčně omílanému planému nadšení pro mořem omývaný Šlesvik-Holštýn. Znali jsme příliš dobře svou vlast, věděli jsme, co to znamená spoléhat se na Německo.

Události nám v tom daly plně za pravdu. Hladké dobytí Šlesviku Dány, znovudobytí tohoto území a tažení do Jutska, ústup ke Schlei, znovudobytí vévodství až po Kongeaa – toto nepochopitelné vedení války celým svým průběhem Šlesvičanům jasně ukázalo, jakou ochranu mohou čekat od revolučního, velikého, silného, jednotného atd. Německa, od údajně svrchovaného pětačtyřicetimilionového národa. Ale k tomu, aby je jednou provždy přešla chuť stát se Němci, aby se jim „dánské jařmo" stalo neskonale milejším než „německá svoboda" – k tomu vyjednalo Prusko jménem Německého spolku příměří, jehož text přinášíme dnes v doslovném překladu.

Až dosud bylo zvykem, že při uzavření příměří zůstávaly obě armády ve svých postaveních, nanejvýš se mezi nimi zřizovalo úzké neutrální pásmo. Při tomto příměří, prvním úspěchu „slavných pruských zbraní", ustupují vítězní Prušáci přes dvacet mil od Koldingu až za Lauenburg, zatímco poražení Dánové zůstávají ve svých posicích u Koldingu a vyklizují pouze Als. A nejen to: v případě, že příměří bude odvoláno, postoupí Dánové znovu do postavení, které zaujímali 24. června, to znamená, že bez jediného výstřelu obsadí pásmo v šíři 6 až 7 mil v severním Šlesviku, odkud

byli už *dvakrát* vyhnáni, zatímco Němci budou moci postoupit jen k Aabenraa a okolí. Tak se „hájí čest německých zbraní" a severní Šlesvik, naprosto vysílený tím, že přes něj už čtyřikrát táhla vojska, může takové tažení čekat ještě popáté a pošesté!

Ale ani to ještě není všechno – část Šlesviku bude nadto obsazena dánským vojskem dokonce v době příměří. Podle článku 8 bude Šlesvik okupován pluky naverbovanými v tomto vévodství, tj. zčásti šlesvickými vojáky, kteří se účastnili hnutí, zčásti vojáky, kteří tehdy byli posádkou v Dánsku, bojovali v dánské armádě proti prozatímní vládě, jimž veleli dánští důstojníci, tedy vojskem, které je po všech stránkách *dánské*. Dánské noviny také hodnotí situaci asi takto:

„Je nesporné," píše „Faedrelandet" 13. července, „že přítomnost *věrných* šlesvických vojsk ve vévodství značně pozvedne náladu lidu, který nyní, když zakusil válečná utrpení, energicky povstane proti jejich původcům."

A což teprve šlesvicko-holštýnské hnutí! Dánové mu říkají *vzpoura* a Prušáci s ním *jako se vzpourou jednají*. Prozatímní vláda, kterou Prusko i Německý spolek uznaly, je bez milosti obětována; všechny zákony, nařízení atd., které byly vydány od dob šlesvické nezávislosti, ztrácejí platnost; naproti tomu platnosti znovu nabývají dánské zákony. Zkrátka, odpověď na proslulou *Wildenbruchovu* nótu, kterou se Auerswald zdráhal dát, tato odpověď je obsažena v článku 7 návrhu o příměří. Všechno, co bylo na tomto hnutí revoluční, se bezohledně ničí, a místo vlády, která vzešla z revoluce, nastupuje legitimní vláda jmenovaná třemi legitimními panovníky. Holštýnská a šlesvická vojska dostávají opět *dánské velení a dánský karabáč*, holštýnské a šlesvické lodi zůstávají nadále „Dansk-Eiendom"*, přes nejnovější opatření prozatímní vlády.

A zamýšlená nová vláda tomu všemu nasazuje korunu. Poslechněte si „Faedrelandet":

„I když v omezeném okruhu, z něhož mohou být vybráni členové nové vlády vybíraní dánskou stranou, asi nenajdeme muže spojující v sobě energii a nadání, inteligenci a zkušenosti, kterých se najde dost při výběru v Prusku" — není tím ještě nic ztraceno. „Členové vlády musí ovšem být vybíráni z řad obyvatel obou vévodství; nikdo nám však nezakazuje, abychom jim dali k ruce tajemníky a pomocníky *jinde narozené* a *usedlé*. Při výběru těchto tajemníků a vládních radů není nutné brát lokální ohledy, je třeba přihlížet jen ke zdatnosti a nadání; je docela možné, že tito lidé budou mít značný vliv na celého ducha a směr činnosti vlády. Možná, že tato místa přijmou dokonce i *vysocí dánští úředníci*, i když jsou to z hlediska úředních hodností nižší místa; za nynějších okolností si bude každý dobrý Dán pokládat za čest přijmout takový úřad."

* — „dánským majetkem". *(Pozn. red.)*

Vládní list tedy dává vévodstvím vyhlídku na to, že budou zaplavena nejen dánským vojskem, ale i dánskými úředníky. Polodánská vláda si zvolí za své sídlo Rendsburg na uznaném území Německého spolku.

Takové přednosti má příměří pro Šlesvik. Nemenší přednosti bude mít i pro Německo. O přijetí Šlesviku do Německého spolku tu není ani slovo, naopak, tím, jak je složena nová vláda, je usnesení Spolkového sněmu *formálně desavuováno*. Německý spolek vybírá zástupce Holštýna, dánský král – *za Šlesvik*. Šlesvik je tedy pod dánskou, a ne pod německou svrchovaností.

Německo si v této dánské válce mohlo získat skutečnou zásluhu, kdyby si bylo vynutilo zrušení sundského cla[150], tohoto přežitku starého feudálního pirátství. Německá přímořská města, postižená blokádou a zajímáním lodí, by byla i nadále ráda snášela tento útlak, kdyby se bylo dosáhlo zrušení sundského cla. Vlády také všude rozhlašovaly, že si zrušení cla za všech okolností vynutí. A co zbylo z tohoto chvástání? Anglie a Rusko si přejí, aby sundské clo zůstalo zachováno, a poslušné Německo se ovšem podřizuje.

Samozřejmě že navrácení lodí bude vyváženo nahrazením všeho, co bylo rekvírováno v Jutsku – podle zásady, že Německo je dost bohaté, aby mohlo za svou slávu zaplatit.

Tak vypadají výhody, které Hansemannova vláda slibuje německému lidu v tomto návrhu příměří! Takové jsou plody tříměsíčního boje proti malému národku majícímu půldruhého milionu obyvatel! Takové jsou výsledky všeho toho chvástání našeho nacionalistického tisku, našich bohatýrských dánožroutů!

Mluví se o tom, že příměří uzavřeno nebude. Generál Wrangel, povzbuzen Beselerem, odepřel co nejrozhodněji příměří podepsat přes všechny prosby hraběte Pourtalèse, který mu doručil příslušný příkaz pana Auerswalda, a přestože mu byla několikrát připomenuta jeho povinnost jako pruského generála. Wrangel prohlásil,

že se řídí především příkazy německé ústřední moci, a ta k příměří nedá souhlas, nezachovají-li armády své nynější postavení a nezůstane-li prozatímní vláda u moci až do uzavření míru.

Pruský návrh nebude tedy pravděpodobně uskutečněn; je však přesto zajímavý jako důkaz, do jaké míry je Prusko schopné, postaví-li se do čela Německa, hájit jeho čest a zájmy.

Napsal B. Engels 21. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 52 z 22. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DEBATY O NÁVRHU JACOBYHO

(POKRAČOVÁNÍ)

Kolín 22. července. Konečně nám události, předlohy zákonů, návrhy příměří atd. dovolují, abychom se opět vrátili k našim milovaným dohodovacím debatám. Na tribuně je poslanec pan von *Berg* z Jülichu, muž, který nás dvojnásob zajímá: za prvé jako Porýňan a za druhé jako jeden z nejnovějších přívrženců vlády.

Pan Berg je z různých důvodů proti návrhu Jacobyho. První důvod je tento:

„První část návrhu, požadující na nás, abychom vyslovili svůj nesouhlas s usnesením německého parlamentu, tato první část není nic jiného než protest menšiny proti zákonné většině. Není to nic jiného než pokus strany, která *utrpěla porážku uvnitř* zákonodárného sboru, *najít posilu venku* — pokus, který ve svých důsledcích *musí vést k občanské válce*."

Pan Cobden byl v letech 1840 až 1845 se svým návrhem na zrušení obilních zákonů v dolní sněmovně v menšině. Patřil ke „straně, která utrpěla porážku uvnitř zákonodárného sboru". Co udělal? Pokusil se „najít posilu venku". Neomezil se na protesty proti usnesením parlamentu; šel mnohem dál, založil Ligu proti obilním zákonům, organisoval proti nim tiskovou kampaň, zkrátka rozvinul proti obilním zákonům obrovskou agitaci. Podle názoru pana Berga to byl pokus, který „musel vést k občanské válce".

Menšina Spojeného sněmu blahé paměti se rovněž pokoušela „najít posilu venku". Pan Camphausen, pan Hansemann i pan Milde tu postupovali docela bez okolků. Fakta, která to dokazují, jsou všeobecně známá. Podle pana Berga je jasné, že i jejich jednání by ve svých důsledcích rovněž „muselo vést k občanské válce". Nevedlo však k občanské válce, nýbrž k ministerským křeslům,

A podobných příkladů bychom mohli uvést ještě na sta.

Tedy, menšina zákonodárného sboru nesmí hledat posilu venku, nechce-li, aby to vedlo k občanské válce. Ale co to je „venku"? To znamená u voličů, tj. lidí, kteří *vytvářejí* zákonodárný sbor. A jestliže se už nemá hledat „posila" působením na tyto voliče, kde se pak má hledat?

Cožpak projevy pánů Hansemanna, Reichenspergera, von Berga atd. jsou adresovány *pouze* shromáždění, anebo také veřejnosti, která se s nimi seznamuje ze stenografických zápisů? Nejsou tyto projevy rovněž prostředkem, jímž se tato „strana uvnitř zákonodárného sboru pokouší" nebo *doufá* „najít posilu venku"?

Zkrátka a dobře: princip pana Berga by vedl k odstranění jakékoli politické agitace. Agitace není nic jiného než uplatnění imunity zástupců lidu, svobody tisku, spolčovacího práva, tj. svobod, které v Prusku existují na základě zákona. Povedou-li tyto svobody k občanské válce či ne, to se nás vůbec netýká; stačí, že existují, a my ještě uvidíme, k čemu to „povede", budou-li i nadále porušovány.

„Pánové, tyto pokusy menšiny rozšířit svou moc a vliv mimo orgán zákonodárné moci nevznikly ani dnes, ani včera, datují se od prvního dne, kdy se německý lid pozvedl. Z předparlamentu odešla menšina na znamení protestu a důsledkem toho byla občanská válka."

Předně, v návrhu Jacobyho není ani slova o „odchodu menšiny na znamení protestu".

Za druhé, „pokusy menšiny rozšířit svůj vliv mimo orgán zákonodárné moci" ovšem „nevznikly ani dnes, ani včera", datují se od toho dne, od kdy existují zákonodárné orgány a menšiny.

Za třetí, k občanské válce nevedl odchod menšiny z předparlamentu na znamení protestu, nýbrž „morální přesvědčení" pana Mittermaiera, že Hecker, Fickler a spol. jsou vlastizrádci, a vyplývající z toho opatření bádenské vlády, diktovaná panickým strachem.[151]

Po argumentu o občanské válce, zvlášť vhodném k tomu, aby nahnal náramný strach německému měšťákovi, následuje další argument: nepověření.

„Jsme zvoleni svými voliči, abychom vypracovali pruskou ústavu; tíž voliči poslali jiné své spoluobčany do Frankfurtu, aby ustavili ústřední moc.

Nelze popírat, že voliči, který dává pověření, přísluší právo schvalovat nebo neschvalovat jednání toho, koho pověřil; voliči nás však nepověřili, abychom za ně jednali v této otázce."

Tento pádný argument vyvolal velký obdiv mezi právníky a právnickými diletanty shromáždění. Nemáme pověření! Přesto ale týž pan Berg dvě minuty nato prohlásil, že frankfurtské shromáždění „bylo svoláno, aby v dohodě s německými vládami vypracovalo příští německou ústavu", a že pruská vláda by přece v tomto případě *nedala* svůj souhlas, aniž by se předem poradila s dohodovacím shromážděním nebo se sněmovnou zvolenou podle nové ústavy? Přesto ale vláda shromáždění okamžitě sdělila, že uznává říšského správce i s výhradami, které k tomu měla, a tím shromáždění vybídla, aby vyslovilo svůj úsudek!

Právě stanovisko pana Berga, jeho vlastní řeč i sdělení pana Auerswalda vedou k závěru, že shromáždění rozhodně je pověřeno zabývat se frankfurtskými usneseními!

Nemáme pověření! Jestliže tedy frankfurtské shromáždění znovu zavede censuru, jestliže, dojde-li ke srážce mezi sněmovnou a korunou, pošle do Pruska bavorské a rakouské vojsko koruně na pomoc – pak pan Berg také nebude mít „pověření"!

Jaké pověření má pan Berg? Doslova jen to, aby „dohodl s korunou ústavu". Není tedy vůbec pověřen, aby činil dotazy, aby dohodl zákony o imunitě poslanců, zákony o občanské gardě, zákony o výkupu a jiné zákony neobsažené v ústavě. To také reakce neustále tvrdí. Sám pan Berg říká: „Každý krok přesahující toto pověření je nespravedlivost, porušení mandátu nebo dokonce zrada!"

Přesto jak pan Berg, tak celé shromáždění co chvíli pod tlakem nutnosti nedbají na své pověření. Jsou k tomu nuceni v důsledku revolučního či teď spíše reakčního provisoria. V důsledku tohoto provisoria spadá do kompetence shromáždění všechno, co přispívá k zajištění vymožeností březnové revoluce, a dá-li se toho dosáhnout morálním působením na frankfurtské shromáždění, pak je dohodovací sněmovna k tomu nejen povolána, ale je to dokonce její povinností.

Dále následuje rýnsko-pruský argument, pro nás Porýňany zvlášť důležitý proto, že dokazuje, jak jsme v Berlíně zastupováni.

„Nás Porýňany, Vestfálce a obyvatele dalších provincií nepoutá s Pruskem *vůbec* nic jiného než to, že jsme *přešli k pruské koruně*. Uvolníme-li toto pouto, stát se rozpadne. Nevidím důvod — a myslím, že také většina poslanců z mé provincie jej nevidí — nač máme mít berlínskou republiku. To bychom spíš mohli chtít kolínskou republiku."

Nebudeme se vůbec zabývat těmi tlachy o možnostech, co všecko bychom „mohli chtít", kdyby se z Pruska stala „berlínská republika", ani novou teorií o podmínkách existence pruského státu atd. Jako obyvatelé Porýní protestujeme pouze proti tomu, že jsme „přešli k pruské koruně". Naopak, „pruská koruna" přišla *k nám.*

Dalším řečníkem proti návrhu Jacobyho je pan *Simons* z Elberfeldu. Opakuje všechno, co řekl pan Berg.

Po něm vstupuje na tribunu řečník levice a hned po něm pan *Zachariä*. Opakuje všechno, co řekl pan Simons.

Poslanec *Duncker* opakuje všechno, co řekl pan Zachariä. Říká však i leccos jiného, čili říká to, co bylo už řečeno, ale tak neomaleně, že stojí za to, abychom se o jeho řeči stručně zmínili.

„Jestliže my, ústavodárné shromáždění 16 milionů Němců, vmetáme takovouto výtku ústavodárnému shromáždění všech Němců, posilíme tím ve vědomí lidu autoritu německé ústřední moci, autoritu německého parlamentu? Nepodrýváme tím radostnou poslušnost, jíž jsou mu povinny jednotlivé kmeny, má-li působit ve prospěch jednoty Německa?"

Podle pana Dunckera záleží autorita ústřední moci a Národního shromáždění, „radostná poslušnost", asi v tom, že se mu *lid* slepě podřizuje, kdežto jednotlivé *vlády* mají své *výhrady* a občas mu poslušnost odpírají.

„K čemu jsou v naší době, kdy moc faktů je tak obrovská, k čemu jsou teoretická prohlášení?"

Uznávají-li svrchovanost frankfurtského shromáždění zástupci „16 milionů Němců" – je to tedy pouze „teoretické prohlášení"!?

„Kdyby v budoucnu vláda a zástupci pruského lidu *pokládali* nějaké usnesení schválené ve Frankfurtu za nemožné, za neproveditelné, byla by tu pak vůbec možnost takovéto usnesení provádět?"

Stačí tedy pouhé mínění, *názor* pruské vlády a zástupců pruského lidu, aby se usnesení Národního shromáždění stala *nemožnými.*

„Kdyby se všechen pruský lid, kdyby se dvě pětiny Německa nechtěly frankfurtským usnesením podřídit, byla by tato usnesení neproveditelná, ať tu dnes říkáme co chceme."

Tady máme celou tu starou pruskou zpupnost, berlínský nacionálpatriotismus v celé jeho bývalé kráse s copem a holí starého Frice*! Jsme sice jen menšina, pouhé dvě pětiny (ani to ne), ale ukážeme většině, že pány Německa jsme *my*, ukážeme jí, že jsme Prušáci!

Neradíme pánům z pravice, aby vyprovokovali takový konflikt mezi „dvěma pětinami" a „třemi pětinami". Ukázalo by se, že číselný poměr je přece jen docela jiný, a leckterá provincie by se rozpomněla, že je od nepaměti německá, ale pruská teprve třicet let.

Pan Duncker však zná východisko. Frankfurtští poslanci musí právě tak jako my „přijímat taková usnesení, která vyjadřují rozumnou vůli všech, skutečné veřejné mínění, a která obstojí před morálním vědomím národa", tj. usnesení, která jsou po chuti poslanci Dunckerovi.

„Jestliže my, i ti ve Frankfurtu, budeme přijímat taková usnesení, pak jsme my, pak jsou i oni svrchovaní, jinak svrchovaní nejsme, i kdybychom si to desetkrát nadekretovali."

Po této hlubokomyslné definici svrchovanosti, odpovídající jeho morálnímu vědomí, vyrazí pan Duncker hluboký povzdech: „To je však už věc budoucnosti" – a tím končí svou řeč.

Nedostatek místa a času nám nedovoluje, abychom se zabývali projevy levice, které byly proneseny téhož dne. Zatím už se však naši čtenáři z projevů pravice, které jsme uvedli, přesvědčili, že pan Parrisius nebyl tak docela v neprávu, když navrhoval, aby se zasedání odročilo, protože „při takovém vedru, které nastalo v sále, už nelze mít *úplně jasnou hlavu*"!

Napsal B. Engels 22. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 53 z 23. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Tak se říkalo pruskému králi Bedřichovi II. *(Pozn. red.)*

TURÍNSKÁ „CONCORDIA“[152]

Kolín 23. července. Nedávno jsme se zmínili o tom, že list „*Alba*“, vycházející ve Florencii, nám bratrsky podal ruku přes Alpy.* Dalo se očekávat, že jiný list, turínská „*Concordia*“, list opačného směru, se vysloví také v opačném, i když nikterak nepřátelském duchu. V jednom ze svých dřívějších čísel „Concordia“ usoudila, že „Neue Rheinische Zeitung“ se pokaždé staví na stranu těch, kdo jsou „*potlačeni*“. K tomuto málo duchaplnému úsudku došel list na základě našeho hodnocení pražských událostí a podle našich sympatií pro demokratickou stranu, proti reakčnímu Windischgrätzovi a spol. Snad si turínský list mezitím lépe ujasnil otázku takzvaného *českého* hnutí.

Přesto však pokládala „Concordia“ nedávno za nutné věnovat naší „Nuova Gazzetta Renana“** více či méně doktrinářskou stať. „Concordia“ si přečetla v našem listu program dělnického sjezdu[153] svolaného do Berlína a velice ji znepokojuje osm bodů tohoto programu, které mají dělníci projednat.

Napřed je tu pečlivě přeložen celý program, načež následuje něco jako kritika těmito slovy:

„V těchto návrzích je mnoho pravdivého a oprávněného, ‚Concordia‘ by se však zpronevěřila svému poslání, kdyby nepozvedla svůj hlas proti omylům socialistů.“

My opět pozvedáme svůj hlas proti „omylu“ „Concordie“, který spočívá v tom, že „Concordia“ pokládá program, sestavený komisí pro svolání dělnického sjezdu, jejž jsme otiskli, za *náš vlastní*

* Viz tento svazek, str. 178. *(Pozn. red.)*
** — „Neue Rheinische Zeitung“. *(Pozn. red.)*

program. Jsme nicméně ochotni pustit se s „Concordií“ do diskuse o ekonomických otázkách, jakmile její vlastní program bude skýtat něco víc než hrstku všeobecně známých filantropických frází a běžných dogmat o svobodném obchodu.

Napsáno 23. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 55 z 25. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DEBATY O NÁVRHU JACOBYHO

(DOKONČENÍ)

Kolín 24. července. Když nás před několika dny rychlý spád světových událostí přiměl, abychom přerušili zpravodajství z této debaty, převzal je laskavě za nás jeden publicista ze sousedního listu. Upozornil už veřejnost na „hojnost výborných myšlenek a bystrých názorů", na „dobrý zdravý smysl pro pravou svobodu", který „projevili v této velké dvoudenní debatě řečníci většiny"[154] – a zejména náš nedostižný Baumstark.

Musíme si pospíšit a dokončit naše zpravodajství, ale nemůžeme si odepřít, abychom z této „hojnosti" nevybrali několik příkladů výborných myšlenek a bystrých názorů pravice.

Druhý den debaty zahajuje poslanec *Abegg* touto výhrůžkou shromáždění: Mají-li si poslanci ujasnit tento návrh, je prý nutné opakovat úplně celé frankfurtské debaty – na to však slavné shromáždění zřejmě nemá právo! To by naši páni voliči „při taktu a praktickém smyslu, který je jim vlastní", nikdy neschválili! A ostatně, co by bylo s německou jednotou, kdybychom se (a teď přijde zvlášť „výborná myšlenka") „neomezili na *pouhé výhrady*, nýbrž přistoupili k rozhodnému schválení nebo neschválení frankfurtských usnesení"! Proto prý nezbývá než spokojit se „čistě formální povolností"!

Ovšem, „čistě formální povolnost" lze omezit „výhradami" a v krajním případě ji dokonce přímo odepřít, to nemůže nijak uškodit německé jednotě; ale schválení nebo neschválení, posuzování těchto usnesení z hlediska stylu, logičnosti nebo užitečnosti – to už je přece jen příliš!

Pan *Abegg* končí svou řeč poznámkou, že je věcí frankfurtského,

a *ne* berlínského shromáždění vyslovovat se o výhradách předložených berlínskému, a *ne* frankfurtskému shromáždění. Nesmíme frankfurtské předejít; to by pro ně bylo urážlivé!

Pánové v Berlíně nejsou kompetentní, aby posuzovali prohlášení, která jim předkládají jejich vlastní ministři.

Vynechme nyní idoly malých lidí, takového *Baltzera*, *Kämpfa* a *Gräffa*, a raději pospěšme, abychom si poslechli hrdinu dne, nedostižného *Baumstarka*.

Poslanec *Baumstark* prohlašuje, že se nikdy neprohlásí za nekompetentního, dokud nebude nucen přiznat, že v té věci ničemu nerozumí – a snad prý nebude výsledkem osmitýdenní debaty, že by z té věci nikdo ničemu nerozuměl?

Poslanec Baumstark je tedy *kompetentní*. A to v tomto smyslu:

„Táži se, opravňuje-li nás naše dosud prokázaná moudrost k tomu" (tj. činí-li nás kompetentními), „abychom předstoupili před shromáždění, které upoutalo

všeobecný zájem Německa,
obdiv celé Evropy
ušlechtilostí svého smýšlení,
vysokou úrovní své inteligence,
mravností svých státnických názorů" — zkrátka

„vším, co povzneslo a proslavilo jméno Německa v dějinách. Před tím se *skláním*" (tj. prohlašuji se za *nekompetentního*) „a přál bych si, aby se i shromáždění v pocitu pravdy (!!) rovněž před tím sklonilo" (tj. prohlásilo se za *nekompetentní*)!

„Pánové," pokračuje „kompetentní" poslanec Baumstark, „na včerejším zasedání bylo řečeno, že se tu mluvilo o republice atd., že prý to je něco nefilosofického. Nemůže však být nefilosofické tvrzení, že hlavním rysem republiky v demokratickém smyslu je odpovědnost toho, kdo stojí v čele státu. Pánové, je nesporné, že všichni filosofové státu od *Platóna až dolů po Dahlmanna*" (dál „dolů" poslanec Baumstark ovšem nemohl sestoupit) „vyslovili právě tento názor, a my nemůžeme bez zcela zvláštních důvodů, které musí být teprve předneseny, být s touto více než tisíciletou pravdou (!) a historickou skutečností v rozporu."

Pan Baumstark se tedy domnívá, že se přece jen někdy mohou vyskytnout takové „zcela zvláštní důvody", pro které je možné být v rozporu dokonce s „historickými skutečnostmi". Ostatně páni z pravice nedělají v tomto směru obvykle žádné okolky.

Pan Baumstark se dále znovu prohlašuje za *nekompetentního* a svaluje kompetenci na bedra „všech filosofů státu od Platóna až

dolů po Dahlmanna", ke kterýmžto filosofům státu pan Baumstark ovšem nenáleží.

„Představme si jen tuto státní budovu! *Jedna* komora a odpovědný říšský správce, a to vše opřeno o nynější volební zákon! Kdyby se to trochu prozkoumalo, shledalo by se, že je to v rozporu se *zdravým rozumem.*"

A nyní pan Baumstark pronáší tento hlubokomyslný výrok, který, i kdyby se velmi důkladně prozkoumal, nebude v rozporu se „zdravým rozumem".

„Pánové! Republika vyžaduje dvě věci: mínění lidu a vedoucí osobnosti. Prozkoumáme-li podrobněji mínění našeho německého lidu, najdeme v něm málo z *této* republiky" (tj. z oné republiky s říšským správcem)!

Pan Baumstark se tedy znovu prohlašuje za *nekompetentního*, přičemž tentokrát je místo něho v otázce republiky kompetentní *mínění lidu*. Mínění lidu tedy „rozumí" této věci víc než poslanec Baumstark.

Konečně řečník dokazuje, že existují i věci, kterým také trochu „rozumí", a k těmto věcem patří především svrchovanost lidu.

„Pánové! Dějiny jsou důkazem — a je mou povinností se k tomu vrátit — že *svrchovanost lidu existovala u nás od nepaměti*, ale projevovala se za různých forem různě."

Nato následuje celá řada „nejvýbornějších myšlenek a nejbystřejších názorů" o braniborsko-pruských dějinách a svrchovanosti lidu – myšlenek a názorů, které publicistům ze sousedního listu v přemíře konstituční slasti a doktrinářské blaženosti zastínily všechna pozemská strádání.

„Když veliký kurfiřt* ponechal bez povšimnutí prohnilé stavovské živly nakažené jedem francouzské nemravnosti" (právo první noci bylo ovšem postupně pohřbeno právě „francouzskou nemravnou" civilisací!), „když je *dokonce* (!) rozdrtil" („rozdrcení" je zajisté nejlepší způsob, jak nechat něco bez povšimnutí), „jásal mu vstříc všechen lid, proniknut hlubokým citem mravnosti u vědomí, že se upevňuje německá a zejména pruská státní budova."

Jak obdivuhodný je tento „hluboký cit mravnosti" braniborských šosáků 17. století, kteří proniknuti hlubokým citem ke svým ziskům jásali vstříc kurfiřtovi, když napadal jejich nepřátele, feudální pány, jim samým však prodával koncese – ještě obdivuhodnější

* — tj. Bedřich Vilém. *(Pozn. red.)*

je však „zdravý rozum" a „bystrý názor" pana Baumstarka, který spatřuje v tomto nadšení projev „svrchovanosti" lidu!

„V oněch dobách nebylo nikoho, kdo by nevyjadřoval svou oddanost této absolutní monarchii" (protože jinak by byl dostal lískovkou), „ a veliký Bedřich by byl nedosáhl takového významu, kdyby se byl neopíral o *pravou* svrchovanost lidu."

Svrchovanost lidu provázená lískovkou, nevolnictvím a robotou – to je pro pana Baumstarka *pravá* svrchovanost lidu. Jaké naivní doznání!

Od pravé svrchovanosti lidu přichází nyní pan Baumstark k *nepravé*.

„Přišla však jiná doba, doba konstituční monarchie."

To se dokazuje dlouhou „konstituční litanií", jejíž stručný smysl je, že v letech 1811 až 1847 volal pruský lid neustále po ústavě, ale nikdy po republice (!), a na to nenápadně navazuje poznámka, že prý i od posledního republikánského povstání v jižním Německu se „lid rozhořčeně odvrátil".

A z toho pak zcela přirozeně vyplývá, že druhý druh svrchovanosti lidu (ovšem ta už se nedá nazvat „pravou") je „konstituční ve vlastním smyslu".

„Při tomto druhu svrchovanosti lidu je státní moc rozdělena mezi krále a lid, je to *rozdělená* svrchovanost lidu" (ať nám „filosofové státu od Platóna až dolů po Dahlmanna" vysvětlí, co to znamená), „jež náleží lidu *nezkrácené a bezpodmínečně* (!!), aniž však král ztrácí něco ze své zákonné moci" (jakými zákony je tato moc vymezena v Prusku po 19. březnu?); „o tom máme naprosto jasno" (zejména v hlavě poslance Baumstarka); „tento pojem je stanoven dějinami konstitučního systému a nikdo nemůže mít o tom pochybnosti" („pochybnosti" bohužel vyvstávají znovu, když čteme řeč poslance Baumstarka).

A nakonec „je tu ještě třetí svrchovanost lidu — demokraticko-republikánská, která má spočívat na takzvané nejširší základně. Jaký nešťastný výraz — *nejširší základna*!"

Proti této nejširší základně „pozvedá" tedy pan Baumstark svůj „hlas". Tato základna vede k rozpadu států, k barbarství! Nemáme u nás Katony, kteří by mohli dát republice mravní základnu. A nyní začíná pan Baumstark tak hlasitě troubit na starou, dávno rozladěnou a otlučenou Montesquieuovu troubu o republikánské ctnosti, že se publicista ze sousedního listu stržen obdivem

také připojí a k údivu celé Evropy skvělým způsobem dokazuje, že „republikánská ctnost právě vede... ke konstitucionalismu"! Ale pan Baumstark najednou přejde do jiné tóniny a mluví o tom, že *nedostatek* republikánské ctnosti vede rovněž ke konstitucionalismu. O skvělém efektu tohoto dueta, v němž po řadě srdceryvných disonancí oba hlasy nakonec splývají ve smířlivém akordu konstitucionalismu, si může čtenář udělat představu sám.

Po rozvláčných výkladech dochází pan Baumstark nakonec k závěru, že ministři vlastně nevyslovili „žádnou *skutečnou* výhradu", nýbrž pouze „*nesmělou* výhradu pokud jde o budoucnost", a nakonec se sám staví na nejširší základnu, když spatřuje jedinou spásu Německa v *demokraticko*-konstitučním státu. Přitom je „myšlenkou na budoucnost Německa" tak „uchvácen", že si ulevuje zvoláním: „Sláva, třikrát sláva lidově konstitučnímu dědičnému německému království!"

Pan Baumstark vskutku právem řekl: Ta nešťastná nejširší základna!

Poté vystoupilo ještě několik řečníků obou stran, avšak po řeči poslance Baumstarka si už netroufáme našim čtenářům o nich referovat. Zmíníme se jen o jednom: poslanec *Wachsmuth* prohlašuje, že vrcholem jeho vyznání víry je these ušlechtilého Steina: vůle svobodných lidí je neochvějnou oporou každého trůnu.

„Tohle," volá publicista ze sousedního listu zalykaje se nadšením, „tohle jde na kořen věci! Nikde se nedaří vůli svobodných lidí tak jako ve stínu neochvějného trůnu a na ničem nespočívá trůn tak neochvějně jako na rozumné lásce svobodných lidí!"

Vskutku, „hojnost výborných myšlenek a bystrých názorů", „zdravý smysl pro skutečnou svobodu", jaké projevila v této debatě většina, přece jen nesnesou srovnání s bohatstvím a hloubkou myšlenek publicisty ze sousedního listu!

Napsal B. Engels 24. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 55 z 25. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

NÁVRH ZÁKONA O NUCENÉ PŮJČCE A JEHO ZDŮVODNĚNÍ

I

Kolín 25. července. Jeden proslulý šejdíř požehnané čtvrti St. Giles v Londýně se octl před porotou. Byl obžalován, že ulehčil truhlici známého lakomce v City o 2000 liber šterlinků.

„Páni porotci," začal obžalovaný, „nebudu dlouho zneužívat vaší trpělivosti. Moje obhajoba je národohospodářské povahy, a proto se budu vyjadřovat hospodárně. Vzal jsem panu Crippsovi 2000 liber. To je nesporný fakt. Vzal jsem je však soukromé osobě, abych je dal veřejnosti. Kam se podělo těch 2000 liber šterlinků? Nechal jsem si je snad sobecky pro sebe? Prohledejte mi kapsy. Najdete-li jediný penny, prodám vám svou duši za farthing*. Těch 2000 liber najdete zase u krejčího, u kupce, v restauraci atd. Co jsem vlastně udělal? Částky *‚ležící ladem'*, které nebylo možno vyrvat ze chřtánu lakomství *jinak* než *‚nucenou půjčkou'*, jsem ‚dal do *oběhu*'. Přičinil jsem se o oběh, a oběh je prvním předpokladem národního bohatství. Pánové, jste přece Angličané! Jste ekonomové! Neodsoudíte dobrodince národa!"

Ekonom ze St. Giles je teď ve Vandiemenově zemi**, kde má příležitost zamýšlet se nad černým nevděkem svých krajanů.

Nicméně tento člověk nežil nadarmo. Jeho zásady se staly základem *Hansemannovy nucené půjčky*.

„Přípustnost nucené půjčky," praví Hansemann při *zdůvodnění* tohoto opatření, „se zakládá na jistě odůvodněném předpokladu, že veliká část hotových peněz leží v *menších či větších částkách ladem* v rukou soukromých osob a *může být dána do oběhu pouze nucenou půjčkou*."

Tím, že kapitál *vydáváte*, uvádíte jej do oběhu. Neuvedete-li jej do oběhu vy, *vydá* jej stát, aby jej uvedl do oběhu.

* — čtvrtpenny, nejmenší peníz anglické měny. *(Pozn. čes. red.)*
** tj. deportován do Tasmánie. *(Pozn. čes. red.)*

Továrník v bavlnářském průmyslu zaměstnává např. 100 dělníků. Dejme tomu, že platí každému denně 9 stříbrných grošů. Z jeho kapsy se tedy denně stěhuje 900 stříbrných grošů čili 30 tolarů do kapes dělníků a z kapes dělníků do kapes hokynářů, majitelů domů, obuvníků, krejčích atd. Tomuto stěhování 30 tolarů se říká *oběh*. V okamžiku, kdy továrník může prodat své bavlněné tkaniny jen se ztrátou, anebo je vůbec nemůže prodat, přestává vyrábět, přestává zaměstnávat dělníky, a se zastavením výroby ustává i stěhování oněch 30 tolarů, ustává *oběh*. Obnovíme oběh násilím! volá Hansemann. Pročpak nechává továrník své peníze ležet *ladem*? Proč je nedává do oběhu? Za pěkného počasí se prochází mnoho lidí na čerstvém vzduchu. Hansemann vyhání lidi na čerstvý vzduch, nutí je, aby se procházeli, a tím vyrábí pěkné počasí. Učiněný kouzelník ve výrobě počasí!

Vládní a obchodní krize připravuje buržoasní společnost o úroky z kapitálu. Stát jí zase pomáhá tím, že jí bere i kapitál.

Žid *Pinto*, proslulý bursovní spekulant 18. století, doporučuje ve své knize „O oběhu“[155] hrát na burse. Hraním na burse se sice nevyrábí, ale podporuje se oběh, stěhování bohatství z jedné kapsy do druhé. Hansemann dělá ze státní pokladny ruletu, na níž obíhá majetek občanů. Hansemann-Pinto!

Při „*zdůvodnění*“ „zákona o nucené půjčce“ naráží však Hansemann na velkou potíž. Proč nevynesla potřebné částky *dobrovolná půjčka*?

Známe přece tu „neomezenou důvěru“, jíž se těší nynější vláda. Známe to blouznivé vlastenectví velké buržoasie, která si stěžuje jen na to, že někteří rýpalové jsou tak drzí a nesdílejí její oddanost a důvěru. Známe ty adresy s projevy loajality docházející ze všech provincií. A „všemu, všemu navzdory“[156] je Hansemann nucen místo poetické dobrovolné půjčky vypsat prozaickou nucenou půjčku?

V düsseldorfském kraji upsala např. šlechta 4000 tolarů, důstojníci 900 tolarů, a kde najdete větší důvěru než u šlechty a důstojníků v düsseldorfském kraji? O příspěvcích princů královského rodu ani nemluvíme.

Dejme si tento jev vysvětlit od Hansemanna.

„*Dobrovolné* příspěvky docházely zatím jen poskrovnu. *Dá se* to zajisté vysvětlit *ani ne tak nedostatkem důvěry* k našim poměrům, jako spíše *nedostatkem znalosti skutečných potřeb* státu, přičemž si každý myslí, že může vyčkat, *zda a nakolik bude třeba využít peněžních prostředků obyvatelstva.* Na této *okolnosti* se zakládá naděje, že každý přispěje *dobrovolně* podle svých sil, jakmile si ujasní, že *povinnost upsat půjčku* je *nezbytnou nutností.*“

Stát, když je v nejvyšší nouzi, se dovolává vlastenectví. Žádá toto vlastenectví co nejzdvořileji, aby obětovalo na oltář vlasti 15 milionů tolarů, dokonce ani ne jako dar, nýbrž jen jako dobrovolnou *půjčku*. Stát sice požívá největší důvěry, ale k jeho volání o pomoc jsou lidé hluší! Bohužel, mají takový „*nedostatek znalostí skutečných potřeb* státu“, že se prozatím po těžkých duševních mukách rozhodují, že státu nedají *vůbec nic*. Státní orgány požívají sice nejvyšší důvěry, a ctihodné státní orgány tvrdí, že stát nutně potřebuje 15 milionů. Právě pro tu důvěru nikdo ujišťování státních orgánů nevěří, a jejich volání po 15 milionech se pokládá za pouhý žert.

Je známa historka o jednom dobrém *Pensylvánci*, který svým přátelům nikdy nepůjčil ani dolar. Měl takovou důvěru v jejich spořádaný život, důvěřoval tak jejich obchodní solidnosti, že až do své smrti nenabyl nikdy „znalosti“ o tom, že by pociťovali „skutečnou potřebu“ pár dolarů. V jejich naléhavých prosbách viděl jen úmysl ověřit si jeho důvěru, a důvěra tohoto muže byla pevná jako skála.

Pruské státní orgány zjistily, že celý stát je obydlen takovými Pensylvánci.

Pan Hansemann si však vykládá tento podivuhodný politicko-ekonomický jev ještě jinou pozoruhodnou „*okolností*“.

Lid neupisuje dobrovolně, „protože si myslí, že může vyčkat, *zda a nakolik bude třeba využít jeho peněžních prostředků*“. Jinak řečeno: nikdo neupisoval dobrovolně, protože každý vyčkával, *zda a nakolik* bude k upisování *donucen*. Opatrné vlastenectví! Zpropadeně složitá důvěra! A na této „*okolnosti*“, že za usměvavou sangvinickou dobrovolnou půjčkou stojí teď zamračená hypochondrická nucená půjčka, „zakládá“ pan Hansemann „*naději*, že každý přispěje *dobrovolně* podle svých sil“. Přinejmenším musí i ten nejzatvrzelejší pochybovač nabýt jistoty a přesvědčení, že státní orgány skutečně vážně potřebují peníze a že celé neštěstí, jak jsme viděli, bylo jen v té

trapné neznalosti. Nedáte-li, vezme se vám, a brát bude nepříjemné pro vás i pro nás. Doufáme proto, že už nebudete tak přehánět svou důvěru a nebudete ji projevovat jen dutými frázemi, ale také plnozvučnými tolary. Est-ce clair?*

Třebaže pan Hansemann vkládá do této *„okolnosti"* tolik *„naděje"*, je přesto sám nakažen mudrlantstvím svých *Pensylvánců* a je nucen poohlédnout se po ještě silnějším *povzbuzovacím prostředku* k získání důvěry. Důvěra tu sice je, ale nechce se projevit. Je třeba vypudit ji nějakým *povzbuzovacím prostředkem* z jejího latentního stavu.

„Aby se získal ještě silnější podnět pro dobrovolné upisování půjčky" (než jen vyhlídka na nucenou půjčku), „navrhuje se v § 1 zúročení půjčky na $3^1/_2$ % a ponechává se termín" (do 1. října), „do kterého se budou přijímat dobrovolné úpisy při pětiprocentním zúročení."

Pan Hansemann stanoví tedy *prémii* $1^2/_3$ % na dobrovolné upisování, a teď se tedy otevřou hráze vlastenectví, víka truhlic se rozletí a do státní pokladny potekou zlaté proudy důvěry.

Pan Hansemann to ovšem pokládá za „spravedlivé", když bohatým zaplatí o $1^2/_3$ % víc než nemajetným, kteří si jen násilím nechají vzít to nejnutnější. Aby byli potrestáni za to, že jejich majetkový stav je méně utěšený, budou muset navíc nést ještě *náklady na odvolání*.

Tak se naplňují slova bible. Kdo má, tomu bude dáno, kdo má málo, tomu bude vzato.

* Je to jasné? *(Pozn. red.)*

II

Kolín 29. července. Jako kdysi vynalezl Peel „klouzavý tarif"[157] pro obilní cla, vynalezl teď podobnou stupnici Hansemann-Pinto pro nedobrovolné vlastenectví.

„Co se týče procentní výše povinnosti upisovat půjčku," praví náš Hansemann ve své důvodové zprávě, „byla přijata progresivní stupnice, neboť je zřejmé, že možnost disponovat penězi vzrůstá *aritmetickou* řadou s velikostí majetku."

Se vzrůstem majetku vzrůstá možnost disponovat penězi. Jinak řečeno: čím víc peněz máš k disposici, tím větším množstvím peněz můžeš disponovat. Až potud je všechno v pořádku. Ale tvrzení, že možnost disponovat penězi vzrůstá pouze *aritmetickou* řadou, i když různé velikosti majetku tvoří *geometrickou* řadu – to je Hansemannův objev, který mu u potomstva zajistí větší slávu než Malthusovi poučka, že životní prostředky vzrůstají pouze aritmetickou řadou, zatímco obyvatelstva přibývá geometrickou řadou.

Jestliže se tedy např. různé velikosti majetku k sobě mají jako

1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256, 512,

pak podle objevu pana Hansemanna vzrůstá možnost disponovat penězi jako

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

Přes zdánlivý růst povinnosti upisovat klesá tedy podle našeho ekonoma možnost disponovat penězi tou měrou, jak roste majetek.

V jedné Cervantesově novele[158] nalézáme největšího španělského finančníka v blázinci. Tento muž přišel na to, že by se španělský státní dluh likvidoval, kdyby

„cortesy schválily zákon, podle něhož by se všem poddaným Jeho Veličenstva ve věku od 14 do 60 let uložilo jeden den v měsíci, který by si sami podle

libosti zvolili a stanovili, postit se o chlebu a vodě. Částku ušetřenou toho dne za ovoce, zeleninu, maso, ryby, víno, vejce a luštěniny by pak každý v penězích odvedl Jeho Veličenstvu, a to do posledního haléře, jinak bude potrestán pro křivopřísežnictví."

Hansemann celou proceduru zjednodušil. Vyzval všechny své Španěly s ročním příjmem 400 tolarů, aby si vybrali jeden den v roce, kdy mohou oželet 20 tolarů. Nemajetné vyzval – podle klouzavého tarifu – aby se zřekli téměř veškeré spotřeby po 40 dní. Jestliže od srpna do září neseženou 20 tolarů, přijde za nimi v říjnu exekutor, neboť psáno jest: Hledejte, a naleznete.

Sledujme dále „*zdůvodnění*", které nám svěřuje náš pruský Necker:

„Všechny příjmy z živností v nejširším smyslu slova," poučuje nás, „tedy bez ohledu na to, podléhají-li živnostenské dani, jako příjmy lékařů a advokátů, mohou přijít v úvahu teprve *po odečtení provozních nákladů* včetně splatných úroků z dluhů, *protože pouze tímto způsobem se zjistí čistý příjem. Z téhož důvodu* by se nemělo počítat s *živnostenským provozním kapitálem, pokud* by výše půjčky, která by se vypočítala na základě *příjmu*, byla *vyšší než částka vypočítaná na základě provozního kapitálu.*"

Nous marchons de surprise en surprise.* *Příjem* může přijít v úvahu teprve *po odečtení provozního kapitálu*, neboť nucená půjčka nemůže a nemá být nic jiného než mimořádná forma *daně z příjmu.* A provozní náklady nepatří k příjmu průmyslníka, právě tak jako kmen a kořeny stromu nepatří k jeho plodům. A právě *z toho důvodu* tedy, protože má být zdaněn jen příjem, a ne provozní kapitál, zdaňuje se provozní kapitál, a ne příjem, zdá-li se tento způsob státní pokladně výhodnější. Panu Hansemannovi je tedy naprosto lhostejné, „jakým způsobem se zjistí *čistý* příjem". Jeho zajímá jen to, „jakým způsobem se zjistí *největší* příjem" pro státní pokladnu.

Pan Hansemann, který sahá na provozní kapitál, se podobá divochovi, který poráží strom, aby se zmocnil jeho plodů.

„Když je tedy" (článek 9 návrhu zákona) „výše půjčky, vyměřená na základě živnostenského provozního kapitálu, vyšší než částka vypočítaná z desetinásobku příjmu, pak se vypočítává podle prvního způsobu" a potom se „počítá" i s „provozním kapitálem".

* Nevycházíme z překvapení. *(Pozn. red.)*

Tedy kdykoli se státní pokladně zlíbí, může brát za základ svých požadavků majetek místo příjmu.

Lid žádá, aby mohl nahlédnout do tajů pruského státního pokladu. Vláda činu na tento beztaktní požadavek odpovídá tím, že si vyhrazuje právo důkladně si prohlédnout všechny obchodní knihy a pořídit inventární soupis majetku všech svých občanů. Konstituční éra v Prusku nezačíná tím, že lid kontroluje státní majetek, nýbrž naopak tím, že stát kontroluje majetek lidu, a tak se otvírají dveře dokořán nejnestoudnějšímu zasahování byrokracie do občanských obchodních styků a soukromých vztahů. V Belgii se stát také musel uchýlit k nucené půjčce, ale drží se skromně daňového soupisu a hypotečních knih, tedy dostupných veřejných dokumentů. Vláda činu naproti tomu přenáší spartánství z pruské armády do pruského národního hospodářství.

Ve svém „zdůvodnění" se Hansemann snaží uchlácholit občana různými vlídnými slovy a přátelským domlouváním.

„Základem pro rozvržení půjčky," našeptává mu, „je *vlastní odhad.*" Vyvarujeme se všeho, „co by mohlo vzbudit nelibost".

„Nebudou se požadovat *dokonce ani úhrnné* údaje o jednotlivých součástech majetku." „Okresní komise, jejímž úkolem je *přezkoumat vlastní odhad*, má *přátelským* přesvědčováním vybídnout k upsání přiměřené částky a teprve tehdy, nebude-li mít tato cesta úspěch, může komise stanovit výši půjčky sama. Proti jejímu rozhodnutí se lze *odvolat* ke krajské komisi atd."

Vlastní odhad! Ani ne *úhrnné* údaje o jednotlivých součástech majetku! Přátelské přesvědčování! Odvolání!

Má milá, co chtěla bys dál?[159]

Začněme hned od konce, s *odvoláním.*

Článek 16 stanoví:

„Vymáhání se provádí ve stanovených termínech *bez ohledu na to, zda bylo podáno odvolání*, s tím, že bude-li odvolání uznáno za odůvodněné, bude upsaná částka vrácena."

Tedy nejprve *exekuce* bez ohledu na odvolání, a pak uznání odůvodněnosti bez ohledu na exekuci!

Ale to není všechno!

„Náklady" spojené s odvoláním „je povinen platit ten, kdo se odvolává, jestliže jeho odvolání je zcela *nebo částečně* zamítnuto,

v případě nutnosti se vymáhají exekučně" (článek 19). Kdo ví, jak je ekonomicky nemožné provést odhad majetku, vidí na první pohled, že odvolání může být *vždy částečně* zamítnuto, a že na to tedy vždy doplatí ten, kdo se odvolává. Ať už je odvolání takové či onaké, provází je vždy jako stín peněžní újma. Všechna čest takovému odvolání!

Vraťme se od konce, od odvolání, k začátku, k *vlastnímu odhadu.*

Pan Hansemann se zřejmě nebojí, že se jeho sparťané budou přeceňovat.

Podle článku 13 „je vlastní údaj toho, kdo je povinen upsat půjčku, *základem* pro rozvržení půjčky". Pan Hansemann staví svou budovu tak, že se z jejích základů nedá nijak usoudit, jak bude vypadat později.

Nebo správněji „vlastní údaj", který má být podán ve formě „prohlášení" zvláštním úředníkům jmenovaným „panem ministrem financí nebo z jeho pověření krajskou správou", tento základ je nyní ještě důkladněji zdůvodněn. Podle článku 14 „k přezkoumání podaných prohlášení se sejde jedna nebo více komisí, jejichž předseda, jakož i ostatní členové v počtu nejméně pěti *mají být jmenováni ministrem financí nebo jím pověřeným úřadem*". Tedy *jmenování* ministrem financí nebo jím pověřeným úřadem je vlastním *základem* tohoto přezkoumání.

Rozchází-li se vlastní odhad s „*výměrem*" této okresní nebo městské komise jmenované ministrem financí, je „vlastní odhadce" vyzván, aby se *vyjádřil* (článek 15). Ať už se vyjádří nebo nevyjádří, záleží všechno na tom, „*vyhovuje-li*" odhad komisi jmenované ministrem financí. Nevyhovuje-li, má komise stanovit částku, která má být upsána, podle *vlastního odhadu* a *vyrozumět* o tom osobu povinnou upsat půjčku.

Napřed se ten, kdo upisuje půjčku, odhadne sám a oznámí to úředníkovi. Pak odhaduje úředník a oznamuje to tomu, kdo upisuje. Co tedy zbylo z „vlastního odhadu"? Jeho základ je do základu rozbit. A zatímco vlastní odhad byl jen záminkou k důkladnému „přezkoumání" osoby povinné upsat půjčku, následuje po cizím odhadu vzápětí exekuce. Článek 16 totiž stanoví:

„Výsledky šetření okresní (resp. městské) komise se postupují krajské správě, která na základě nich *neprodleně* pořídí soupis upsaných částek a postoupí jej příslušným pokladnám, aby je vybraly — v případě nutnosti exekucí — podle platných daňových předpisů."

Viděli jsme už, že cesta odvolání není „poseta růžemi". Ale odvolání skrývá i jiné trny.

Předně. Krajská komise, která přešetřuje odvolání, se skládá z poslanců, kteří jsou voleni voliteli atd., zvolenými podle zákona z 8. dubna 1848.

Před nucenou půjčkou se celý stát rozpadá na dva nepřátelské tábory – na tábor oposičníků a na tábor loajálních občanů. Proti úpisům loajálních občanů, ať už zaplaceným nebo nabídnutým, nemá krajská komise námitky. Poslanci mohou být voleni pouze z loajálního tábora (článek 17).

Za druhé. Komisi předsedá komisař jmenovaný ministrem financí, jemuž může být k ruce přidělen úředník (článek 18).

Za třetí. Krajská komise je oprávněna *nařídit* zvláštní odhad *majetku nebo příjmu* a za tím účelem si může *dát pořídit inventuru majetkových hodnot* nebo *dát přezkoumat obchodní knihy*. Nestačí-li tyto prostředky, může se na tom, kdo se odvolává, žádat místopřísežné prohlášení.

Tedy, jestliže se někdo bez váhání nepodrobí „odhadu" úředníků jmenovaných ministrem financí – musí za trest odhalit celé své majetkové poměry dvěma byrokratům a snad patnácti konkurentům. Trnitá je cesta odvolání! Hansemann se jen posmívá veřejnosti, když praví ve zdůvodnění:

„Základem pro rozvržení půjčky je vlastní odhad. Abychom se však při tom vyvarovali *všeho, co by mohlo vzbudit nelibost, nebudou se požadovat dokonce ani úhrnné údaje o jednotlivých součástech majetku.*"

Ministr činu nezapomněl ve svém návrhu ani na trest za „křivopřísežnictví", přesně tak, jak je to v návrhu Cervantesova hrdiny.

Místo aby se mořil s vymýšlením svých údajných důvodů, byl by náš Hansemann udělal lépe, kdyby si řekl s oním hrdinou komedie:

„Jak chcete, abych platil staré dluhy a dělal nové, *když mi nepůjčíte peníze*?"

Ale v této chvíli, kdy se Prusko ve jménu svých zvláštních zájmů pokouší spáchat zradu na Německu a povstat proti ústřední moci, je *povinností každého vlastence* neupisovat na nucenou půjčku dobrovolně ani fenik. Jen tehdy, budou-li Prusku důsledně odpírány prostředky k životu, bude nuceno podřídit se Německu.

Napsáno 25. až 29. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 56 a 60 z 26. a 30. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DOHODOVACÍ DEBATY O OKRESNÍCH STAVECH

(DOHODOVACÍ ZASEDÁNÍ Z 18. ČERVENCE)

Kolín 25. července. Z mnoha zmatených, bezúčelných a čistě osobních dokumentů a jednání, kterými obvykle začíná každé zasedání, vybíráme dnes dva body.

První je prohlášení exministra *Rodbertuse*, písemně podané předsedovi a opakované z tribuny: dal prý se sice zapsat jako řečník *proti* návrhu Jacobyho, chtěl prý však mluvit *jen* proti jeho první části, jež neschvaluje frankfurtské usnesení, a *zároveň proti* příslušnému *prohlášení vlády* ze 4. července. Debata byla, jak známo, přerušena dříve, než se pan Rodbertus dostal ke slovu.

Druhý bod je prohlášení, jež učinil jménem všech polských poslanců pan *Brodowski* k svévolnému prohlášení německo-polských poslanců: pan Brodowski prý vůbec neuznává začlenění části Poznaňska do Německého spolku za pravoplatné, a to na základě smluv z roku 1815 a prohlášení provinčních stavů *proti* připojení ke spolku, k němuž dal podnět král.[160]

„Pozdější *legální cestu* neznám, neboť *národ nebyl v této věci ještě dotázán.*"

Následuje závěrečné jednání o adrese. Adresa byla, jak známo, zamítnuta za volání levice: „Dvojnásobná otázka důvěry!" a za všeobecného smíchu.

Nato přišla na řadu zpráva komise o návrhu 94 poslanců, aby okresním stavům bylo odňato právo ukládat daně.

Zabýváme se touto věcí úmyslně. Připomene nám zas jednou kus pravého staropruského zákonodárství; vzrůstající reakce nám stále častěji nastavuje toto zákonodárství jako nepřekonatelný vzor, přičemž vláda činu, která nechce vystupovat jako vláda přechodu, stále troufaleji pěje chválu na Bodelschwingha.

Okresní stavy dostaly na základě několika zákonů, vydaných vesměs po roce 1840, právo usnášet se na daních, které má platit obyvatelstvo jejich okresu.

Tyto okresní stavy jsou skvělou ukázkou staropruského „zastoupení". Všichni rolníci s větším pozemkovým majetkem z celého okresu jsou zastoupeni *třemi* poslanci; každé město je zpravidla zastoupeno *jedním* poslancem, ale *každý šlechtický statkář* je *dědičným členem okresních stavů*. Ve městech nejsou vůbec zastoupeni dělníci a část drobného měšťanstva, na venkově drobní vlastníci a obyvatelé, kteří nejsou v kraji usedlí, tedy vcelku obrovská většina. Ale tyto nezastoupené třídy jsou přesto zdaňovány zástupci stavů, a to zejména pány „dědičnými členy stavů"; jak a k jakým účelům, to hned uvidíme.

Tyto okresní stavy, které kromě toho mohou zcela samostatně disponovat okresním majetkem, jsou při usnášení o daních vázány schválením buď vrchního presidenta, nebo krále a kromě toho ještě, jestliže se mínění rozešla a některý člen stavů podal separátní vótum, také rozhodnutím ministra vnitra. Je vidět, jak mazaně dovedlo staroprušáctví chránit „řádně nabytá práva" velkostatkářů, zároveň však také právo byrokracie na vrchní dozor.

Že však toto právo vrchního dozoru byrokracie existuje jen proto, aby se zabránilo případným zásahům okresních stavů do práv zeleného stolu, ne však proto, aby byli chráněni obyvatelé okresu, zejména ne ti, kteří vůbec nejsou zastoupeni, před zásahy pánů okresních stavů, to zpráva ústřední komise výslovně uznává.

Zpráva končí návrhem, aby byly zrušeny zákony, které dávají okresním stavům právo ukládat daně.

Zpravodaj pan *Bucher* rozebíral návrh. Právě ta usnesení okresních stavů, která nezastoupené nejvíc tížila a roztrpčovala, potvrzovaly krajské správy přednostně.

„V tom je právě prokletí policejního státu, který v zásadě už vzal za své, ve skutečnosti však bohužel dodnes existuje, že se každý úředník nebo úřad domnívá, že čím výš stojí na mandarínském žebříčku, tím lépe všemu rozumí, i takovým detailním opatřením, ačkoli je právě o to vzdálenější místním potřebám."

Návrh prý je tím přijatelnější, že není konstruktivní, nýbrž jen *destruktivní*: „nedá se popírat, že shromáždění *nemělo* dosud

štěstí s pokusy o *produktivní* činnost... bylo by proto radno, abychom se prozatím víc věnovali *destruktivní* činnosti." Řečník proto navrhuje, aby se zrušily reakční zákony, zejména zákony vydané od roku 1815.

To už přesahovalo všechny meze. Zpravodaj nejenže odsoudil staré prušáctví, byrokracii a okresní stavy, ale dokonce si dovolil ironické poznámky o dosavadních plodech dohodovacích debat. To se vládě hodilo. Beztak nebylo možné z ohledu na dvůr připustit, že by se měly zrušit právě jen zákony vydané za nynějšího krále.

Tu povstává pan *Kühlwetter*:

„Složení okresních stavů je takové, že jejich struktura se bezpochyby změní proto" — protože stavovské zřízení je vůbec v rozporu s rovností před zákonem? Naopak! Pouze „protože nyní je ještě každý šlechtický statkář dědičným členem okresních stavů, kdežto město, i kdyby do jeho obvodu spadalo *sebevíc šlechtických statků*, má právo vysílat pouze jednoho zástupce a rolnické obce zastupují pouze tři poslanci."

Tak se nám pootevírá pohled do tajných plánů vlády činu. Stavovské zastoupení muselo být při zřízení ústředního lidového zastupitelského orgánu zrušeno, na tom se nedalo nic změnit. Ale v menších zastupitelských obvodech, v okresech (snad i v provinciích?) se budou pokoušet *stavovské zastoupení zachovat* a vymýtit jen nejkřiklavější případy zkracování, jehož se dopouští šlechta na měšťanech a rolnících. Že prohlášení pana Kühlwettera nelze chápat jinak, vyplývá z toho, že zpráva ústřední komise přímo vybízela k uplatnění rovnosti před zákonem při zastoupení v okresech. Ale pan Kühlwetter přechází tento bod hlubokým mlčením.

Proti *obsahu* návrhu nemá pan Kühlwetter námitky; táže se jen, zda je nutné, aby byl tento návrh uveden v život „zákonodárnou cestou".

„Nebezpečí, že by okresní stavy zneužívaly práva ukládat daně, *není snad tak veliké*... Dozor krajské správy *vůbec není tak ilusorní*, jak se to tu líčilo; vykonával se *vždy* svědomitě a přitom byly zejména ‚nejnižší daňové třídy pokud možno od daní osvobozeny'."

Ovšemže! Pan Kühlwetter byl za Bodelschwingha byrokratem, a i když se vydává v nebezpečí, že zkompromituje celou vládu činu, musí být obhájeny všechny minulé hrdinské činy Bodelschwinghovy byrokracie. Poznamenáváme, že pan Hansemann ne-

byl přítomen, když ho jeho kolega Kühlwetter takto sbratřoval s panem Bodelschwinghem.

Pan Kühlwetter prohlašuje, že instruoval už všechny krajskě správy v tom smyslu, aby až na další nepotvrzovaly daně uložené okresními stavy, a tím prý je tedy účelu dosaženo.

Pan *Jentzsch* kazí panu ministrovi celou hru svou poznámkou, že u okresních stavů je zvykem rozpisovat silniční daň, z níž mají prospěch především šlechtičtí statkáři, podle *odstupňované daně, od které jsou šlechtické statky zcela osvobozeny.*

Pan *Kühlwetter* a pan *von Wangenheim*, jeden z těch, koho se to týká, se pokoušejí okresní stavy hájit; zejména pan vrchní soudní rada von Wangenheim, člen okresních stavů v Szadsku, pěje chvalozpěvy na tuto proslavenou instituci.

Avšak poslanec *Moritz* mu zas pokazí všechen efekt. Co tu pomůže nařízení pana Kühlwettera? Kdyby vláda jednou odstoupila, nechají krajské správy toto nařízení bez povšimnutí. Jestliže máme tak špatné zákony, jako jsou tyto, pak nevím, proč bychom je neměli zrušit. A co se týče zneužívání, které tu bylo popíráno,

„nejenže okresní stavy zneužívaly svého práva ukládat daně tím, že připouštěly *osobní výhody*, že se usnášely na výdajích, jejichž účelem nebyl obecný prospěch okresu, nýbrž rozhodovaly se pro stavbu silnic v zájmu jednotlivců, privilegovaného stavu... Okresní město Ruppin má dostat spojení k železnici Hamburk—Berlín. Místo aby silnice vedla městem Wusterhausen, přestože toto město prohlásilo, že uhradí zvýšené výdaje z vlastních prostředků, *zamítla krajská správa* tomuto malému městu, které nemá pro své obyvatelstvo obživu, stavbu silnice a místo toho vedla silnici přes *tři panství jednoho a téhož šlechtického statkáře*“!!

Pan *Reichenbach* upozorňuje na to, že ministerské nařízení nemá naprosto žádný vliv na disponování okresním majetkem, jež bylo svěřeno okresním stavům.

Ministr odpovídá několika chabými frázemi.

Pan *Bucher* prohlašuje, že ministra vůbec nepokládá za *kompetentního* vydávat nařízení, která *fakticky ruší* platné zákony. Pouze zákonodárstvím by se tu mohlo něco zlepšit.

Pan Kühlwetter koktá ještě několik nesouvislých slov na svou obhajobu a nato se hlasuje.

Shromáždění schvaluje návrh ústřední komise, aby byly zrušeny zákony, jimiž se dává okresním stavům právo ukládat daně

a disponovat majetkem okresu, s dodatkem: „netýká se usnesení okresních stavů, na nichž se již usnesly na základě těchto výnosů“.

Jak je vidět, „činy“ vlády činu záležejí v policejních reakčních pokusech a parlamentních porážkách.

(Dokončení příště)*

Napsal B. Engels 25. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 56 z 26. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Dalšímu průběhu zasedání pruského Národního shromáždění z 18. července je věnován Engelsův článek „Dohodovací debata o Valdenairově záležitosti“ (viz tento svazek, str. 317—320). *(Pozn. red.)*

ROZPUŠTĚNÍ DEMOKRATICKÝCH SPOLKŮ V BÁDENSKU

Kolín 27. července. Reakční policejní opatření proti spolčovacímu právu stíhají jedno druhé! Nejprve byl rozpuštěn demokratický spolek ve Stuttgartu a nato v Heidelberku.* Úspěch dodává pánům z reakce smělosti; bádenská vláda rozpouští nyní všechny demokratické spolky v Bádensku.

A to se děje právě ve chvíli, kdy soi-disant** Národní shromáždění ve Frankfurtu pojednává o tom, jak zajistit spolčovací právo jako jedno ze „základních práv německého lidu" na věčné časy.

Základní podmínkou práva na svobodné spolčování je, že žádný spolek ani sdružení nesmí být rozpuštěno nebo zakázáno policií, že se to může stát jedině na základě soudního výroku, jímž se konstatuje, že spolek nebo jeho činnost a cíle jsou nezákonné a původce této činnosti se trestá.

Tato cesta je ovšem příliš zdlouhavá pro pana *Mathyho*, dychtivého zakročovat. Stejně tak bylo pro něho příliš zdlouhavé dát napřed vystavit zatykač, anebo se aspoň dát jmenovat zvláštním konstáblem, když z moci četníka dřímajícího v jeho nitru dal zatknout „vlastizrádce" Ficklera; stejně opovrženíhodnou a nepraktickou se mu zdá soudní, zákonná cesta i teď.

Pohnutky tohoto nového policejního násilí jsou velmi poučné. Spolky se prý připojily k organisaci demokratických spolků pro celé Německo, která vznikla na demokratickém kongresu ve Frankfurtu.[161]

* Viz tento svazek, str. 254—255. *(Pozn. red.)*
** — takzvané. *(Pozn. red.)*

Tento sjezd prý

„vytyčil jako cíl vytvoření demokratické republiky" (jako by to bylo zakázáno!), „a jak je to míněno s prostředky, jimiž má být tohoto cíle dosaženo, vysvítá mimo jiné ze sympatií k buřičům, které jsou vyjádřeny v oněch usneseních" (od kdy jsou „sympatie" nezákonným „prostředkem"?) „i z toho, že ústřední výbor těchto spolků dokonce odepřel uznávat nadále německé Národní shromáždění a nezákonnou cestou vyzýval, aby se dosáhlo úplného odtržení menšiny a vytvoření nového shromáždění."

Nato následují usnesení sjezdu o organisaci demokratické strany.

Podle pana Mathyho jsou tedy bádenské spolky odpovědné za usnesení ústředního výboru, i když je *neprovádějí*. Neboť kdyby tyto spolky uposlechly výzvy frankfurtského výboru a skutečně poslaly adresu levici Národního shromáždění, vybízejíce ji, aby se odtrhla, jistě by to pan Mathy neopomněl uvést. Ostatně o tom, zda ona výzva byla nezákonná, nerozhoduje pan Mathy, ale soudy. A aby byla organisace strany v okresech, na sjezdech a v ústředních výborech prohlášena za nezákonnou, k tomu by člověk musel být opravdu panem Mathym. Cožpak se podle tohoto vzoru neorganisují konstituční a reakční spolky?[162]

Ale ovšem! Vždyť „je nepřípustné a škodlivé, jestliže jsou základy státního zřízení podvracenы, a tím celá státní budova působením spolků otřásána".

Právě k tomu, pane Mathy, je tu přece spolčovací právo, abychom mohli beztrestně „podvracet" státní zřízení, samozřejmě že zákonnou formou. A jestliže mají spolky větší sílu než stát, tím hůř pro stát!

Vyzýváme Národní shromáždění znovu, nechce-li ztratit všechnu vážnost, aby pana Mathyho okamžitě pohnalo před soud.

Napsal B. Engels 27. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 58 z 28. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

NÁVRH ZÁKONA

O ZRUŠENÍ FEUDÁLNÍCH BŘEMEN

Kolín 29. července. Kdyby snad některý Porýňan tu a tam pozapomněl, zač má děkovat „cizáckému panství" a „útisku korsického tyrana", ať si přečte návrh zákona, jímž se bez náhrady ruší různá břemena a dávky a který pan Hansemann v milostivém létě 1848 předkládá svým dohodovačům „k vyjádření". Vrchnostenská moc [Lehnsherrlichkeit], poplatek za uvolnění z poddanského svazku [Allodifikationszins], odúmrť [Sterbefall], nejlepší kus dobytka [Besthaupt], právo na nejlepší kus dobytka z nevolníkovy pozůstalosti [Kurmede], poplatek za vrchnostenskou ochranu [Schutzgeld], soudní poplatky [Jurisdiktionszins], soudní pokuty [Dreidinggelder], poplatek za brtnictví [Zuchtgelder], poplatky od pečeti [Siegelgelder], desátek z dobytka [Blutzehnt], desátek z úlů [Bienenzehnt] atd. – jak cize, jak barbarsky znějí tato nesmyslná slova našemu uchu, zcivilisovanému francouzským revolučním rozbitím feudalismu a Napoleonovým zákoníkem! Jak nepochopitelná je nám celá tato změť středověkých služeb a dávek, tato museální sbírka plesnivé veteše z předpotopních časů!

A přece, odlož obuv svou, německý vlastenče, neboť stojíš na posvátné půdě! Toto barbarství – to jsou trosky křesťansko-germánské slávy, to jsou poslední články řetězu táhnoucího se dějinami, který tě spojuje se vznešeností tvých otců až do hlubin cheruských lesů! Ten zatuchlý vzduch, to feudální bahnisko, s nimiž se tu shledáváme v klasické nedotčenosti, to jsou nejvlastnější produkty naší vlasti, a každý pravý Němec musí zvolat s básníkem:

Vždyť je to vzduch mého domova!
Cítím jej v žhnoucí líci
a toto je špína otčiny,
to bláto na silnici![163]

Přečte-li si člověk tento návrh zákona, vypadá to na první pohled, jako by náš ministr zemědělství pan *Gierke* provedl na rozkaz pana Hansemanna nesmírně „smělý tah", jako by jedním škrtem pera zrušil celý středověk, a všecko zadarmo, to se rozumí!

Když se naproti tomu podíváme na *důvodovou zprávu* k návrhu, zjistíme, že se v ní hned na začátku dokazuje, že vlastně *žádná* feudální břemena nesmějí být zrušena bez náhrady – že tedy začíná smělým tvrzením, které je v přímém rozporu s oním „smělým tahem".

Mezi těmito dvěma smělostmi teď obezřetně a opatrně lavíruje praktická nesmělost pana ministra. Vlevo „obecné blaho" a požadavky „ducha doby" – vpravo „řádně nabytá práva pánů statkářů", uprostřed „chvalitebná myšlenka svobodnějšího vývoje poměrů na venkově", ztělesněná v stydlivé rozpačitosti pana Gierka – to je skupinka!

Ale dost už o tom. Pan Gierke uznává za úplně správné, že feudální břemena smějí být všeobecně zrušena jen za náhradu. Tak zůstanou *zachována* nejtíživější, nejrozšířenější, nejpodstatnější břemena nebo, pokud je už rolníci sami fakticky zrušili, budou *znovu zavedena.*

Avšak, — soudí pan Gierke, —

„jestliže přesto jednotlivé vztahy, jež nejsou dostatečně vnitřně odůvodněné nebo jejichž další trvání je neslučitelné s požadavky ducha doby a obecného blaha, budou zrušeny *bez náhrady*, nechť si postižení uvědomí, že přinášejí nějaké oběti nejen pro všeobecné dobro, ale také ve svém vlastním správně pochopeném zájmu, aby se vytvořil smírný a přátelský poměr mezi držiteli práv a nositeli závazků, a tím bylo pozemkovému vlastnictví zajištěno takové postavení ve státě, jaké mu pro blaho celku přísluší."

Revoluce na venkově záležela v podstatě ve faktickém odstranění všech feudálních břemen. Vláda činu, která uznává revoluci, uznává ji na venkově tím, že ji nenápadně likviduje. Obnovit celý starý status quo* není možné; rolníci by své feudální pány bez okolků pobili, to je jasné i panu Gierkovi. A tak se ruší okázalý výčet

* – zde: dosavadní stav, dosavadní řád. *(Pozn. red.)*

podřadných feudálních břemen, vyskytujících se jen pořídku, a obnovuje se hlavní feudální břemeno, obsažené v prostém slovu *robota.*

Šlechtu stojí všechna zrušená práva ani ne 50 000 tolarů ročně a zachraňuje si tím několik milionů. Ministr dokonce doufá, že si šlechta takto rolníky usmíří a získá v budoucnu jejich hlasy při volbách do sněmovny. Vskutku, nebyl by to špatný obchod, jen aby se pan Gierke nepřepočítal!

Námitky rolníků by tím byly odbyty, námitky šlechty, pokud si správně uvědomuje svou situaci, rovněž. Zbývá jen sněmovna, pochybnosti právnického a radikálního hnidopišství. Rozdíl mezi břemeny, která mají být zrušena, a těmi, která nemají být zrušena, což v podstatě není nic jiného než rozdíl mezi břemeny téměř bezcennými a velmi cennými, musí kvůli sněmovně dostat zdánlivé právní a ekonomické odůvodnění. Pan Gierke musí dokázat, že břemena, která mají být zrušena, 1) nejsou dostatečně vnitřně odůvodněna, 2) že odporují obecnému blahu a 3) požadavkům ducha doby a 4) že jejich zrušení neznamená v podstatě zásah do vlastnického práva, že nejde o vyvlastnění bez náhrady.

Aby dokázal, že tyto dávky a úkony nejsou dostatečně odůvodněny, noří se pan Gierke do nejtemnějších houštin lenního práva. Volá si na pomoc celý „původně velmi pomalý vývoj germánských států po celé tisíciletí". Ale co je to všechno panu Gierkovi platné? Čím hlouběji se noří, tím víc rozvířuje sedlé bahno lenního práva, tím víc mu lenní právo dokazuje, že tato břemena jsou nejen dostatečně, ale z feudálního hlediska dokonce velmi solidně odůvodněna, a nešťastný ministr budí jen všeobecnou veselost, když se tak moří, aby přiměl lenní právo, aby pronášelo věštecké výroky v duchu moderního občanského práva, a feudálního barona z dvanáctého století, aby uvažoval a soudil jako buržoa z devatenáctého.

Pan Gierke naštěstí zdědil zásadu pana von Patowa: zrušit bez náhrady všechno, co vyplývá z vrchnostenské moci a dědičného poddanství, a všechno ostatní učinit závislým na výkupu. Snad si pan Gierke nemyslí, že je třeba velké dávky chytrosti k tomu, aby se mu dokázalo, že feudální břemena, která mají být zrušena, většinou rovněž „vyplývají z vrchnostenské moci"?

Nemusíme jistě dodávat, že pan Gierke, aby byl důsledný,

vpašovává mezi feudální právní ustanovení moderní právní pojmy, a když jde do tuhého, vždy se jich dovolává. Jestliže však pan Gierke posuzuje některé z těchto břemen podle představ moderního práva, nechápeme, proč tak neposuzuje všechna? Ovšem, pak by vedle osobní svobody a svobody majetku robota pohořela.

Ještě hůř se panu Gierkovi daří jeho rozlišování, když se ohání veřejným blahem a požadavky ducha doby. Je přece samozřejmé, že jsou-li tato bezvýznamná břemena v rozporu s veřejným blahem a požadavky ducha doby, platí to tím spíše o robotě, laudemiích atd. Nebo pokládá snad pan Gierke právo oškubávat *husy* rolníků (§ 1, čís. 14) za zastaralé, ale právo oškubávat *rolníky samy* za odpovídající duchu doby?

Následují další důkazy, že navrhované zrušení feudálních povinností se nedotýká vlastnického práva. Tuto očividnou nepravdu lze dokazovat jen naoko a jen tak, že se šlechtě vypočítá, že tato práva nemají pro ni cenu, což se ovšem dá dokázat jen přibližně. Pan Gierke probírá nyní velmi pečlivě všech 18 odstavců prvního paragrafu a nepozoruje, že tou měrou, jak se mu daří dokázat bezcennost oněch *feudálních břemen*, dokazuje zároveň *bezcennost svého návrhu zákona.* Rozmilý pan Gierke! Jak neradi ho vytrháváme z jeho sladké iluse a pošlapáváme mu jeho archimedovsko-feudální kruhy!

Ale teď ještě jedna potíž! Při dřívějším vykupování z břemen, která mají být nyní zrušena, tak jako při každém vykupování, podplacené komise rolníky hrozně šidily ve prospěch šlechty. Rolníci teď žádají revisi všech výkupních smluv uzavřených za staré vlády, a mají úplně pravdu!

Ale po tom panu Gierkovi nic není. Odporuje to „formálnímu právu a zákonu", které ostatně odporují každému pokroku, neboť každý nový zákon ruší staré formální právo a zákon.

„Následky toho lze s jistotou předpovědět: aby se zjednaly nositelům závazků výhody způsobem, který odporuje právním zásadám všech dob" (revoluce také odporují právním zásadám všech dob), „musela by se velké části pozemkového majetku ve státě a zároveň (!) i státu způsobit *nedozírná pohroma*"!

A pak pan Gierke se zdrcující důkladností dokazuje, že takovýto postup

„musí otřást celým právním stavem pozemkového majetku a učinit jej nejistým, a tím ve spojení s nesčíslnými procesy a výdaji zasadit pozemkovému vlastnictví, této hlavní základně národního blahobytu, těžko zhojitelnou ránu"; že prý „je to zásah do právních zásad o platnosti smluv, útok na nejnepochybnější smluvní vztahy, který by ve svých důsledcích musel otřást veškerou důvěrou ve stabilitu občanského práva, a tím také nejpovážlivějším způsobem ohrozit obchodní styky"!!!

V tom tedy vidí pan Gierke zásah do vlastnického práva, který by otřásl všemi právními zásadami. Ale proč není takovým zásahem bezplatné zrušení břemen uvedených v návrhu? Zde nejde pouze o nejnepochybnější smluvní vztahy, zde jde o právo, od nepaměti bez výhrad platné a nepopíratelné; zatímco požadovaná revise se týká takových smluv, které naprosto nejsou nepopíratelné, protože podplácení a šizení je v těchto případech všeobecně známé a v mnoha případech prokazatelné.

Nemůžeme to popřít; ať jsou rušená břemena jakkoli bezvýznamná, skýtá pan Gierke jejich zrušením „nositelům závazků" výhody způsobem, který odporuje právním zásadám všech dob, který „přímo odporuje formálnímu právu a zákonu", který „otřese celým právním stavem pozemkového majetku" a sahá na kořen „nejnepochybnějšího" práva.

Opravdu, pane Gierke, stálo to za to dopouštět se tak těžkých hříchů, aby bylo dosaženo tak ubohých výsledků? –

Je to tak, *pan Gierke ohrožuje vlastnictví*, to je nesporné. Ne však moderní, buržoasní vlastnictví, nýbrž feudální. Buržoasní vlastnictví, vyrůstající na troskách feudálního, pan Gierke tímto porušováním feudálního vlastnictví *posiluje*. A jen proto nechce revidovat výkupní smlouvy, protože se jimi feudální vlastnické poměry změnily v *buržoasní*, protože je tedy nemůže revidovat, aniž tím zároveň formálně poruší buržoasní vlastnictví. A buržoasní vlastnictví je ovšem stejně posvátné a nedotknutelné, jako je feudální vlastnictví popíratelné a podle potřeby a troufalosti pánů ministrů dotknutelné.

Jaký je tedy stručný smysl tohoto mnohomluvného zákona?

Je nejpádnějším dokladem toho, že německá revoluce roku 1848 je jen *parodií francouzské revoluce* z roku 1789.

4. srpna 1789, tři týdny po dobytí Bastily, se francouzský lid za jeden den vypořádal se všemi feudálními břemeny.

11. července 1848, čtyři měsíce po březnových barikádách, se feudální břemena vypořádávají s německým lidem. Teste Gierke cum Hansemanno.*

Francouzská buržoasie z roku 1789 nenechala své spojence, rolníky, ani chvilku bez pomoci. Věděla, že základem jejího panství je rozbití feudalismu na venkově, vytvoření svobodné rolnické třídy vlastnící pozemkový majetek.

Německá buržoasie z roku 1848 bez ostychu zrazuje tyto rolníky, kteří jsou jejími *přirozenými spojenci*, tělo z jejího těla, a bez nichž je proti šlechtě bezmocná.

Zachování feudálních práv, jejich sankcionování ve formě (ilusorního) výkupu, to je výsledek německé revoluce z roku 1848. Mnoho povyku pro nic!

Napsal K. Marx 29. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 60 z 30. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Svědky jsou Gierke s Hansemannem. *(Pozn. red.)*

„KÖLNISCHE ZEITUNG“ O ANGLICKÝCH POMĚRECH

Kolín 31. července.

„Kde najdeš v Anglii byť i jen *stopu té nenávisti* proti třídě, jíž *se ve Francii říká buržoasie*? Tato nenávist byla *kdysi* namířena proti aristokracii, která zavedením obilního monopolu uvalila na průmysl tíživou, nespravedlivou daň. Buržoa *nepožívá v Anglii žádných privilegií*, je dítětem své píle; ve Francii byl za Ludvíka Filipa dítětem monopolu, privilegia.“

Tuto významnou, tuto učenou, tuto pravdymilovnou větu najdete v úvodníku pana Wolferse v „*Kölnische Zeitung*“, v listu vždy výborně informovaném.

Je to vskutku podivuhodné! V Anglii je nejpočetnější, nejkoncentrovanější, nejklasičtější proletariát, proletariát, který je každý pátý až šestý rok decimován nejdrásavější bídou obchodní krize, hladem a tyfem – proletariát, který polovinu svého života nenachází v průmyslu práci a obživu; v Anglii je každý desátý člověk chudák a každý třetí z těchto chudáků je vězněn v bastile chudinského zákona[164]; v Anglii se věnuje na chudinskou péči ročně téměř tolik, kolik činí veškeré výdaje pruského státu; v Anglii jsou bída a pauperismus veřejně prohlášeny za nutného činitele současného průmyslového systému a národního bohatství, a přesto – kde najdete v Anglii byť i jen stopu nenávisti proti buržoasii?

V žádné zemi na světě nedosáhl se vznikem masového proletariátu protiklad mezi proletariátem a buržoasií tak propastné hloubky jako v Anglii; v žádné zemi na světě nejsou tak křiklavé rozdíly mezi nejhroznější bídou a nesmírným bohatstvím; a přesto – kde je tu jen stopa nenávisti proti buržoasii?

Ovšem! Dělnická sdružení, do roku 1825 tajná, od roku 1825 veřejná, sdružení zakládaná ne na jeden den a proti jednomu továrníkovi, nýbrž sdružení trvalá, proti celým skupinám továrníků, sdružení celých pracovních odvětví, celých měst, a konečně sdružení nesčetných dělníků po celé Anglii, všechna tato sdružení a jejich nesčetné boje proti továrníkům, jejich stávky, které vedly k násilnostem, k mstivému pustošení, k zakládání požárů, k ozbrojeným přepadům a zákeřným vraždám – to všechno nejsou zrovna důkazy lásky proletariátu k buržoasii!

Celá válka dělníků proti továrníkům, která trvá teď už asi osmdesát let, válka, jež začala rozbíjením strojů a vyvinula se přes sdružení, přes jednotlivé útoky na osoby a majetek továrníků a hrstky dělníků továrníkům oddaných, přes větší i menší vzpoury, přes bouře v letech 1839 a 1842 v nejvyspělejší třídní boj, jaký kdy viděl svět; celý tento třídní boj chartistů, organisované to proletářské strany proti organisované státní moci buržoasie, boj, který sice ještě nevedl k tak strašlivým krvavým srážkám, jako byl červnový boj v Paříži, zato však se vede s mnohem větší houževnatostí, mnohem početnějšími masami a na mnohem větším území; tato sociální občanská válka je ovšem pro „Kölnische Zeitung“ a jejího Wolferse jediným trvalým důkazem lásky anglického proletariátu k buržoasii, jež mu vládne!

Jak je tomu dávno, co bylo v módě pokládat Anglii za klasickou zemi sociálních protikladů a bojů a ve srovnání s takzvanými „nepřirozenými poměry“ v Anglii prohlašovat za šťastnou Francii s jejím měšťáckým králem, s jejími měšťáckými parlamentními borci, s jejími hodnými dělníky, kteří se vždy tak statečně bili za buržoasii! Jak je tomu dávno, co „Kölnische Zeitung“ notovala dnes a denně tuto písničku, a ukazujíc na anglické třídní boje, varovala Německo před ochranným systémem a „nepřirozeným“ skleníkovým průmyslem, který se za tohoto systému vyvíjí. Leč červnové dny všechno zvrátily. Hrůzy červnových bojů „Kölnische Zeitung“ úplně ohromily, a miliony chartistů v Londýně, Manchesteru a Glasgowě nebyly najednou úplně nic proti čtyřiceti tisícům pařížských vzbouřenců.

Francie se stala klasickou zemí nenávisti proti buržoasii, a jak

teď tvrdí „Kölnische Zeitung", byla jí už od roku 1830. Divná věc! Zatímco angličtí agitátoři už deset let za souhlasu všeho proletariátu na táborech lidu, v brožurách a časopisech neúnavně vyzývají k nejžhavější nenávisti proti buržoasii, hlásala francouzská dělnická a socialistická literatura vždy jen smír s buržoasií, odvolávajíc se právě na to, že ve Francii nejsou třídní protiklady zdaleka tak vyvinuty jako v Anglii! A právě ti lidé, při jejichž pouhém jménu se „Kölnische Zeitung" třikrát pokřižuje, lidé jako Louis Blanc, Cabet, Caussidière a Ledru-Rollin hlásali po léta, před únorovou revolucí i po ní, mír s buržoasií a dělali to většinou de la meilleure foi du monde*. Ať se „Kölnische Zeitung" podívá na všechno, co tito pánové napsali, ať si prolistuje „Réforme", „Populaire"[165], ba i dělnické listy z posledních let, jako je „Union", „Ruche populaire" a „Fraternité"[166] – úplně však postačí dvě díla známá celému světu: celé „Dějiny deseti let" od Louis Blanca a zejména jejich konec, a oba svazky „Dějin revoluce" od téhož autora.

„Kölnische Zeitung" nezůstává však u pouhého *tvrzení*, že v Anglii není žádné nenávisti vůči „tomu, čemu se ve Francii říká *buržoasie*" (také v Anglii, výborně informovaná kolegyně, srovnej „Northern Star" z posledních dvou let) – vysvětluje také, *proč* tomu musí být právě tak, a nejinak.

Peel zachránil anglickou buržoasii před nenávistí tím, že zrušil monopoly a zavedl svobodný obchod:

„V Anglii nepožívá buržoa žádných privilegií, nemá žádný monopol, ve Francii byl dítětem monopolu." „Peelova opatření zachránila Anglii před nejhroznějším převratem."

Tím, že Peel zrušil monopol *aristokracie*, zachránil *buržoasii* před hrozící nenávistí proletariátu – opravdu, „Kölniche Zeitung" má podivuhodnou logiku!

„Anglický lid, pravíme: *anglický lid* se stále víc přesvědčuje o tom, že pouze od *svobodného obchodu* lze očekávat řešení životních otázek, s nimiž jsou spojeny všechny jeho nynější útrapy a starosti, řešení, které se v poslední době hledalo v potocích krve... Nezapomeňme, že první myšlenky o svobodném obchodu vyšly z *anglického lidu*."

*— s nejlepším úmyslem. *(Pozn. red.)*

Anglický lid! Avšak „anglický *lid*" bojoval proti stoupencům svobodného obchodu již od roku 1839 na všech jejich shromážděních i v tisku; v dobách největší slávy Ligy proti obilním zákonům[167] je donutil k tomu, že se scházeli jen *tajně* a dovolovali přístup na svá shromáždění pouze na zvláštní vstupenku, konfrontoval s nejtrpčí ironií praxi freetraderů s jejich krásnými slovy; pro anglický lid je buržoa a freetrader úplně totéž! Anglický lid byl dokonce nucen využít tu a tam na čas pomoci aristokracie, monopolistů, proti buržoasii – například v otázce desetihodinového pracovního dne[168] – a tento lid, který umí tak znamenitě vyhánět freetradery z tribuny *veřejných* shromáždění, tento „anglický *lid*" že je původcem myšlenky svobodného obchodu? „Kölnische Zeitung" nejenže s dětskou naivitou papouškuje po velkokapitalistech z Manchesteru a Leedsu jejich iluse, ale také důvěřivě naslouchá jejich záměrným lžím!

„V Anglii nepožívá buržoa žádných privilegií, nemá žádný monopol!" Zato ve Francii to vypadá jinak:

„Buržoa byl pro dělníka odedávna monopolistou, kterému chudý zemědělec platil 60 % daně za železo na svém pluhu, který lichvařil s kamenným uhlím, který vydal vinaře v celé Francii napospas hladové smrti, který jim všecko do nejmenšího prodával o 20, 40, 50 % dráže"...

Ctihodná „Kölnische Zeitung" nezná žádný jiný „monopol" než *celní*, tj. monopol, který jen *zdánlivě* doléhá na dělníky, ve skutečnosti však doléhá na buržoasii, na všechny ty průmyslníky, kterým ochranná cla nepřinášejí výhody. „Kölnische Zeitung" nezná žádný jiný monopol než ten, na který útočili páni freetradeři od Adama Smitha až po Cobdena, tj. místní, zákonem stanovený monopol.

Ale *monopol kapitálu*, monopol, který existuje bez zákonodárství a často proti němu, ten pro pány z „Kölnische Zeitung" neexistuje. A právě tento monopol přímo a neúprosně doléhá na dělníky, plodí boj mezi proletariátem a buržoasií! Právě tento monopol je *specificky moderní* monopol, z něhož vznikají moderní třídní protiklady; a vyřešení právě těchto protikladů je specifickým úkolem devatenáctého století!

Tento *monopol kapitálu* se však stává mocnějším, všeobecnějším a hrozivějším *tou měrou, jak mizejí ostatní, malé a místní monopoly.*

Čím svobodněji se v důsledku odstranění všech „monopolů“ rozvíjí konkurence, tím rychleji se koncentruje kapitál v rukou průmyslových feudálů, tím rychleji se ruinuje maloburžoasie, tím rychleji podrobuje Anglie, země kapitálového monopolu, okolní země svému průmyslu. Zrušte „monopoly“ francouzské, německé a italské buržoasie, a Německo, Francie a Itálie se stanou proletáři vůči anglické buržoasii požírající všechno kolem sebe. Tak jako jednotlivý anglický buržoa utlačuje jednotlivého anglického proletáře, právě tak bude potom celá anglická buržoasie utlačovat Německo, Francii a Itálii a tím vším bude nejvíc trpět maloburžoasie těchto zemí.

To všechno jsou známé věci, které se dnes už nikomu neodvažujeme vysvětlovat, nechceme-li jej urazit – s výjimkou učených pánů z „Kölnische Zeitung“.

Tito hlubocí myslitelé vidí ve svobodném obchodu jediný prostředek, jak zachránit Francii před vyhlazovací válkou mezi dělníky a buržoy.

Skutečně, srazit i buržoasii v zemi na úroveň proletariátu – to je prostředek, jak vyrovnat třídní protiklady, hodný „Kölnische Zeitung“!

Napsal B. Engels 31. července 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 62 z 1. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DOHODOVACÍ DEBATA O VALDENAIROVĚ ZÁLEŽITOSTI

Kolín 1. srpna. Musíme zas dohánět několik dohodovacích zasedání.

Ve schůzi 18. července se jednalo o návrhu na předvolání poslance Valdenaira. Ústřední sekce se vyslovila pro tento návrh. Tři porýnští právníci byli proti.

První promluvil pan *Simons* z Elberfeldu, bývalý státní návladní. Pan Simons se asi domníval, že mluví ještě před porotou nebo před kárným soudem. Vystoupil jako veřejný žalobce a pronesl úplné plaidoyer proti panu Valdenairovi a na obranu justice. Pravil: Věc se projednává před obžalovacím senátem a bude tam rychle rozhodnuta; Valdenaire bude buď osvobozen, nebo postaven před porotu. Dojde-li k jednání před porotou, „je nanejvýš žádoucí, aby se potom celá záležitost netříštila a neprotahovalo se vynesení rozsudku“. Pro pana Simonse jsou zájmy justice, tj. pohodlí obžalovacích senátů, státních návladních a porot, důležitější než zájmy svobody a nedotknutelnost zástupců lidu.

Pan Simons se dále pokouší očerňovat nejdříve svědky Valdenairovy obhajoby a poté Valdenaira samého. Praví, že shromáždění Valdenairovou nepřítomností „nepřichází o nějaký talent“, a nato prohlašuje, že Valdenaire není oprávněn účastnit se zasedání, dokud se neočistí od jakéhokoli podezření z piklů proti vládě nebo ze vzpoury proti ozbrojené moci. Pokud jde o talent, bylo by podle logiky pana Simonse možné uvěznit devět desetin členů slavného shromáždění právě tak jako pana Valdenaira, aniž by tím přišlo o nějaký talent; a pokud jde o druhý argument, jistě slouží panu Simonsovi ke cti, že nikdy nekul „pikle“ proti absolutismu, ani

se nedopustil „vzpoury proti veřejné moci“ na březnových barikádách.

Když nato pan *Gräff*, Valdenairův zástupce, nezvratně dokázal, že na Valdenairovi nelpí žádné podezření a že čin, o který jde, nemůže být posuzován jako protizákonný (neboť záležel v tom, že Valdenaire poskytl *zákonně ustavené občanské gardě* pomoc při výkonu jejích povinností, když se *souhlasem magistrátu* obsazovala barikády v Trevíru). Po tomto prohlášení vystupuje pan Bauerband na obranu ministerstva vnitra.

Pan *Bauerband* má rovněž velmi vážné pochybnosti: „Nebyl by Valdenairovým předvoláním prejudikován budoucí rozsudek poroty?“ Hlubokomyslná námitka, která je ještě neřešitelnější po prosté poznámce pana *Borchardta*: nebude prejudikovat rozsudek poroty také to, když Valdenaire předvolán *nebude*? Dilema je vskutku tak hlubokomyslné, že dokonce i myslitel většího formátu, než je pan Bauerband, by se marně po léta pokoušel je vyřešit. Snad jen jediný muž z celého shromáždění je s to vyřešit tuto otázku: je to poslanec *Baumstark*.

Pan Bauerband pokračuje ještě nějakou chvíli hodně obšírně a hodně popleteně v řečnění. Pan *Borchardt* mu stručně odpovídá. Po něm se zvedá pan *Stupp* a vyslovuje se rovněž proti Valdenairovi, a to: že nemá „po žádné stránce nic(!), co by dodal“ k řeči Simonsově a Bauerbandově. To je pro něj ovšem dostatečným důvodem, aby žvanil tak dlouho, dokud ho nepřeruší volání po ukončení debaty. Nato promluví ještě krátce pan Reichensperger II. a pan Wencelius ve prospěch Valdenairův a shromáždění se, jak známo, rozhodne, aby byl Valdenaire předvolán. Pan Valdenaire provedl shromáždění nepěkný kousek, když této výzvy neuposlechl.

Pan *Borchardt* navrhuje: aby se zabránilo chystanému vykonání rozsudků smrti, dříve než se shromáždění vysloví o návrhu pana Lisieckého na zrušení trestu smrti, nechť shromáždění rozhodne o tomto návrhu do osmi dnů.

Pan *Ritz* soudí, že takovýto překotný postup není *parlamentární*.

Pan *Brill*: Jestliže se, jak bych si přál, usneseme v brzké době na zrušení trestu smrti, bylo by jistě velmi *neparlamentární*, kdyby byl mezitím někdo připraven o hlavu.

Předseda chce ukončit debatu, ale tu už stojí na tribuně náš milý pan *Baumstark* a s planoucími zraky a s ruměncem ušlechtilého rozhořčení ve tváři volá:

„Pánové, dovolte mi, abych řekl *vážné slovo*! Otázka, o niž tu jde, není vůbec takové povahy, aby se mohlo vystoupit na tribunu a beze všeho prohlásit srážení hlav za neparlamentární!“ (Pravice, která pokládá srážení hlav za nanejvýš parlamentární, propukne v bouřlivé „bravo“.) „Je to věc mimořádného, dalekosáhlého významu“ (to říká pan Baumstark jak známo o každé otázce, o níž mluví). „Jiné parlamenty... sami největší mužové zákonodárství a vědy“ (tj. „všichni filosofové státu od Platóna až dolů po Dahlmanna“) „se tím zabývali 200—300 let“ (každý?) „a chcete-li, aby se nám vytýkalo, že přecházíme tak důležitou otázku tak lehkovážně... (bravo!) Pouze svědomí mne nutí... otázka je však příliš vážná... *na týdnu navíc* tu *opravdu* nesejde!“

Vážná slova ušlechtilého poslance Baumstarka při vší závažnosti a mimořádné důležitosti předmětu vyúsťují v nejlehkomyslnější frivolitu. Vskutku, což může být něco frivolnějšího než diskutovat, jak by si to zřejmě pan Baumstark přál, 200–300 let o zrušení trestu smrti a mezitím dávat s klidem dál srážet hlavy? „Na týdnu navíc tu opravdu nesejde“, právě tak jako na několika za tu dobu uťatých hlavách!

Předseda vlády ostatně prohlašuje, že se prozatím na vykonání rozsudků smrti nepomýšlí.

Po několika ostrovtipných námitkách pana Schulze von Delitzch o jednacím řádu je zamítnut Borchardtův návrh, naproti tomu je přijat pozměňovací návrh pana Netha, který ústřední sekci doporučuje, aby projednání věci uspíšila.

Poslanec *Hildenhagen* se hlásí s návrhem: Než bude předložena příslušná osnova zákona, nechť předseda uzavírá každou schůzi slavnostní formulí:

„My však jsme toho mínění, že vláda se má všemožně přičinit, aby byl co nejdříve předložen návrh nového komunálního zákona.“

Tento povznášející návrh se bohužel nehodí pro naši měšťáckou dobu:

„Co Řím — my fajfku, tabáček.“[169]

Pokus vytesat z hrubého kamene, z něhož je udělán pan předseda Grabow, klasickou postavu Appia Claudia a slavnostní Ceterum censeo[170] aplikovat na komunální řád propadl za „ohromného veselí“.

Když pak poslanec *Bredt* z Barmenu dosti mírným tónem ještě třikrát interpeloval ministra obchodu: o sjednocení celého Německa v jedno celní území a v jeden plavební spolek s navigačními cly, a konečně o prozatímních ochranných clech, když pan *Milde* na tyto otázky rovněž zcela mírně, ale také zcela nedostatečně odpověděl, uzavírá pan *Gladbach* zasedání. Pan *Schütze* z Lešna ho chtěl volat k pořádku pro jeho energický projev při jednání o odzbrojení dobrovolníků,* ale vzal svůj návrh zase zpět. Pan Gladbach však naprosto nenuceně hází statečnému Schützovi a celé pravici rukavici a vypravuje k velké zlosti staroprušáků zábavnou anekdotu o jednom pruském lajtnantovi, který usnul na koni a ve spánku se dostal mezi dobrovolníky. Ti ho pozdravili písničkou „Spi, děťátko, spi" a měli být za to postaveni před válečný soud! Pan Schütze nato vykoktal několik rozhořčených a nesouvislých slov, a tím zasedání skončilo.

Napsal B. Engels 1. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 63 z 2. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Viz tento svazek, str. 191, 203—206. *(Pozn. red.)*

RUSKÁ NÓTA

Kolín 1. srpna. Ruská diplomacie poslala místo vojska zatím jen nótu ve formě oběžníku všem ruským vyslanectvím v Německu. Tato nóta nalezla útočiště nejdříve v úředním orgánu německé říšské správy ve Frankfurtu[171] a brzy nato se jí dostalo vlídného přijetí i u jiných oficiálních i neoficiálních listů. Čím neobvyklejší je způsob, jímž pan Nesselrode, ruský ministr zahraničních věcí, provádí oficiální diplomatickou činnost, tím bedlivější pozornosti si tato jeho činnost zasluhuje.

Za blahých časů před rokem 1848 pečovala německá censura o to, aby se neotisklo jediné slovo, které by bylo ruské vládě nepříjemné, dokonce ani v rubrice o Řecku nebo Turecku.

Od neblahých březnových dnů se bohužel tohoto pohodlného východiska už nedá použít. Proto se Nesselrode stává publicistou.

Podle jeho mínění „německý tisk, jehož nenávist vůči Rusku, jak se zdálo, na čas utichla," dal podnět k „nejneopodstatněnějším dohadům a komentářům" o ruských „bezpečnostních opatřeních" na hranicích. Po mírném úvodu mluví důrazněji: „Německý tisk rozšiřuje proti nám každodenně nejnechutnější pověsti, nejnenávistnější pomluvy." Brzy však dochází na „vzteklé výpady", „ztřeštěnce" a „proradnou zlovolnost".

Při nejbližším tiskovém procesu může německý státní návladní založit svou obžalovací řeč na ruské nótě jako na ověřeném dokumentu.

Proč je třeba útočit na německý, zejména na „demokratický" tisk a ničit jej, kde se dá? Protože nechce pochopit „stejně blahovol-

né jako nezištné smýšlení", „upřímné mírumilovné úmysly" ruského cara!

„Kdypak si mohlo Německo na nás stěžovat?" táže se Nesselrode jménem svého pána. „Po celou dobu, kdy byl kontinent poroben dobyvatelem, prolévalo Rusko krev, *aby podporovalo* Německo *v úsilí o zachování jeho celistvosti a nezávislosti.* Ruské území bylo už dávno osvobozeno, Rusko však stále ještě pomáhalo svým německým spojencům na všech evropských bojištích."

Přestože má Rusko mnoho dobře placených agentů, propadá nejhoršímu klamu, když se domnívá, že v roce 1848 vzbudí k sobě sympatie, připomene-li takzvané osvobozenecké války. Což snad Rusko prolévalo krev za nás Němce?

Nemluvíme-li už o tom, že před rokem 1812 Rusko „podporovalo" „celistvost a nezávislost" Německa otevřeným spolkem i tajnými smlouvami s Napoleonem, pak se později za svou takzvanou pomoc dostatečně odškodnilo loupežemi a drancováním. Pomáhalo spojeneckým německým panovníkům a podporovalo, přes kališskou proklamaci[172], zastánce absolutismu z „boží milosti" proti vládci, který vzešel z revoluce. Svatá aliance a její nesvaté dílo, lupičské kongresy v Karlových Varech, v Lublani, ve Veroně atd., rusko-německé pronásledování každého svobodomyslného slova, celá politika od roku 1815, kterou Rusko řídilo, musela nám ovšem vštípit hlubokou vděčnost. Ať si romanovská dynastie i se svými diplomaty nedělá starosti; na *tento* dluh nikdy nezapomeneme. A co se týče ruské pomoci v letech 1814 a 1815, tu jsme přístupni spíš každému jinému citu než vděčnosti za tuto podporu subvencovanou Anglií.

Důvody jsou každému rozumnému člověku jasné. Kdyby byl Napoleon zůstal v Německu jako vítěz, odstranil by svou známou energickou formulí přinejmenším tři tucty milovaných otců vlasti. Francouzské zákonodárství a správa by vytvořily pevnou základnu pro německou jednotu a ušetřily by nás třiatřiceti let hanby a tyranie Spolkového sněmu, který pan Nesselrode samozřejmě nadšeně velebí. Několik napoleonských dekretů by bylo úplně odstranilo celý ten středověký balast, všechny ty roboty a desátky, všechny ty výsady a privilegia, celé to feudální hospodářství a patriarchalismus, s nímž se ještě nyní musíme soužit ve všech koutech našich vlastí.

Ostatní Německo by už dávno bylo na témž stupni, jehož dosáhl levý břeh Rýna brzy po první francouzské revoluci; neměli bychom teď ani ukerské grandy, ani pomořanskou Vendée, nemuseli bychom už dýchat zatuchlý vzduch „historických" a „křesťansko-germánských" močálů.

Rusko je však velkomyslné. I když se nedočkalo žádného vděku, zachovává k nám jeho císař i nadále své staré, „stejně blahovolné jako nezištné smýšlení". Ba, „přes urážky a provokace se nepodařilo změnit naše" (Ruska) „smýšlení".

Toto smýšlení se projevuje zatím v „systému pasivity a pozorování", v němž Rusko bezesporu dosáhlo velké virtuosity. Dovede vyčkávat, až přijde vhodná chvíle. Přestože od března došlo v Rusku k obrovským přesunům vojsk, pan Nesselrode nám naivně namlouvá, že ruská vojska po celou dobu „se nepohnula z míst, kde byla ubytována". Přes klasický výrok: „Sedlejte koně, pánové!"[173] Přesto, že se náčelník policie Abramowicz ve Varšavě překonával v důvěrných výlevech srdce a žluči proti německému národu, přes či spíše vzhledem k výhružným a účinným nótám z Petrohradu, je a zůstává ruská vláda prodchnuta „mírumilovným a smířlivým" smýšlením. Rusko zůstává „upřímně mírumilovné a v defensivě". V Nesselrodově oběžníku vystupuje Rusko jako zosobněná trpělivost a zbožná, znovu a znovu urážená a napadaná nevinnost.

Uvedeme některé zločiny, jichž se podle nóty dopustilo Německo vůči Rusku: 1) „Nepřátelské smýšlení" a 2) „horečka po změnách v celém Německu". Vůči tak veliké carově blahovůli „nepřátelské" smýšlení! Jak to uráží otcovské srdce našeho drahého švagra! A k tomu ještě ta proklatá nemoc – „horečka po změnách"! To je vlastně první hanebnost, třebaže je zde uvedena až na druhém místě. Rusko nás počastuje tu a tam jinou nemocí – cholerou. To by ještě ušlo! Jenže tato „horečka po změnách" je nejen nakažlivá, ale často vystoupí tak zlověstně vysoko, že velmi snadno donutí vznešené panstvo, aby nakvap odcestovalo do Anglie.[174] Byla snad „německá horečka po změnách" jednou z příčin, které v březnu a v dubnu odradily Rusko od vpádu do Německa? 3) Třetí zločin: Předparlament ve Frankfurtu prohlásil, že válka proti Rusku je

příkazem doby. Totéž se prohlašovalo v klubech a v novinách, což je tím neodpustitelnější, ježto podle ustanovení Svaté aliance a pozdějších smluv mezi Ruskem, Rakouskem a Pruskem máme my Němci prolévat krev pouze za zájmy panovníků, nikoli za své vlastní. 4) V Německu se mluvilo o obnovení starého Polska v jeho skutečných hranicích z roku 1772.[175] Knutu na vás a pak na Sibiř! Ale ne, když Nesselrode psal svůj oběžník, neznal ještě výsledek hlasování frankfurtského parlamentu v otázce připojení Poznaňska.* Parlament vykoupil naši vinu a na carových rtech teď pohrává mírný odpouštějící úsměv. 5) Pátý zločin Německa: „Jeho politováníhodná válka proti jedné severské monarchii." Za tuto opovážlivost může být Německo nyní potrestáno mírněji vzhledem k těmto okolnostem: výhružná ruská nóta se setkala s úspěchem, německé vojsko na rozkaz z Postupimi spěšně ustoupilo a pruský vyslanec v Kodani vydal prohlášení o příčinách a cílech války.[176] 6) „Otevřené hlásání spojenectví na výboj a odboj mezi Německem a Francií." A konečně 7): „Přijímání polských běženců, jejich bezplatná přeprava po železnicích a povstání v Poznaňsku."

Kdyby diplomatům a podobným lidem nebyla dána řeč k tomu, „aby skrývali své myšlenky", padli by nám Nesselrode a švagr Mikuláš s jásotem kolem krku a vroucně by nám děkovali za to, že bylo tolik Poláků z Francie, Anglie, Belgie atd. přilákáno a s všemožnými úlevami přepraveno do Poznaňska, aby byli postříleni kartáči a šrapnely, cejchováni pekelným kamínkem, zabíjeni, stříháni dohola atd., a aby byli naproti tomu v Krakově pokud možno úplně vyhlazeni věrolomným bombardováním.

A přes těchto sedm smrtelných hříchů, jichž se Německo dopustilo, zůstalo Rusko v defensivě, nepřešlo do útoku? Ano, tak jest, a právě proto vybízí ruský diplomat svět, aby se obdivoval mírumilovnosti a umírněnosti jeho cara.

Zásada, podle níž ruský car postupuje a „od níž se dosud ani na okamžik neodchýlil", je podle pana Nesselroda tato:

„nevměšovat se nikterak do vnitřních záležitostí zemí, které chtějí změnit své zřízení, naopak, ponechat národům úplnou volnost a neklást jim ze své strany

* Viz tento svazek, str. 347. *(Pozn. red.)*

žádné překážky při uskutečňování politických a společenských experimentů, které chtějí provést, nenapadat žádnou mocnost, která ho sama nenapadla; naproti tomu však rozhodně odrážet všechny úklady o vlastní vnitřní bezpečnost a bdít nad tím, aby v případě porušení nebo změny územní rovnováhy v některém bodě se tak nestalo na újmu našich zákonných zájmů".

Ruská nóta zapomíná uvést příklady, které by to objasnily. Po červencové revoluci stáhl ruský car armádu k západním hranicím, aby ve spojení se svými věrnými v Německu dokázal Francouzům prakticky, jak „hodlá ponechat" národům „úplnou volnost při uskutečňování jejich politických a společenských experimentů". To, že car nemohl uplatnit svou zásadu postupu, nebylo jeho vinou, nýbrž vinou polské revoluce z roku 1830, která dala jeho plánům jiný směr. Týž postup jsme mohli brzy nato pozorovat vůči Španělsku a Portugalsku. Dokladem toho je jeho veřejná i tajná podpora dona Carlose a dona Miguela. Když pruský král chtěl koncem roku 1842 dát zemi jakési stavovské zřízení na nejpohodlnější „historické" základně, která sehrála tak významnou roli v patentech z roku 1847[177], tu se, jak známo, právě Mikuláš proti tomu rozhodně ohradil, a tak nás „křesťanské Germány" na řadu let připravil o radosti z patentů. Udělal to, jak praví Nesselrode, protože se Rusko nikdy nevměšuje do vnitřního zřízení jiné země. O Krakově nemusíme ani mluvit. Vzpomeňme jen posledního příkladu carské „zásady postupu". Valaši svrhnou starou vládu a na její místo dosadí prozatím novou. Chtějí přetvořit celý starý systém a zavést takové zřízení jako u civilisovaných národů. „Aby se jim teď ponechala úplná volnost při uskutečňování politických a společenských experimentů", vpadne do země ruský vojenský sbor.

Z toho si může každý sám vyvodit, jak bude uplatněna tato „zásada postupu" vůči Německu. Ale ruská nóta nám ušetří vlastní závěry. Praví se v ní:

„Dokud se *konfederace*, ať už bude mít jakoukoli *novou formu*, nebude dotýkat sousedních států a nebude se snažit rozšiřovat násilím své hranice nebo uplatňovat svou zákonnou kompetenci mimo *hranice* stanovené jí *smlouvami*, bude car rovněž *respektovat* její *vnitřní* nezávislost."

Jasnější je druhé místo vztahující se k téže otázce:

„Podaří-li se Německu skutečně vyřešit problém svého zřízení, aniž bude porušen jeho vnitřní klid, aniž budou nové formy vtisknuté jeho národnosti ohro-

žovat klid jiných států, budeme se z toho upřímně radovat z týchž důvodů, pro něž jsme mu přáli sílu a jednotu při jeho dřívějším politickém zřízení."

Nejvýrazněji a naprosto jednoznačně zní však následující místo, kde oběžník mluví o vytrvalém úsilí Ruska podporovat a udržovat v Německu svornost a jednotu:

„Ovšemže nikoli onu materiální jednotu, o níž dnes sní demokracie prahnoucí po nivelisaci a rozšíření a která by, kdyby mohla uskutečnit ctižádostivé teorie tak, jak je chápe, vehnala Německo dříve či později neodvratně do války se všemi sousedními státy — nýbrž *morální jednotu*, onu upřímnou jednomyslnost v názorech a úmyslech ve všech politických otázkách, o nichž musel *Německý spolek* jednat s ostatními státy.

Udržovat tuto jednotu, utužovat svazky spojující navzájem německé vlády — to je jediný cíl naší politiky.

Co jsme chtěli v oněch dobách, to chceme i dnes."

Jak můžeme vidět z uvedeného citátu, *morální* jednotu Německa nám ruská vláda dovolí ze srdce ráda; jenom ne *materiální* jednotu, jenom aby dosavadní Spolkový sněm nebyl vytlačen ústřední mocí založenou na svrchovanosti lidu, tedy ne pouze zdánlivou, nýbrž skutečnou a energickou mocí! Jaká velkomyslnost!

„Co jsme chtěli v oněch dobách" (před únorem 1848), „to chceme i dnes."

To je jediná věta v ruské nótě, která jistě u nikoho nevzbudí pochybnosti. Připomínáme však panu Nesselrodovi, že chtít a uskutečnit je stále ještě dvojí.

Němci teď velmi dobře vědí, co mohou od Ruska očekávat. Dokud zůstane pod novými moderními barvami zachován starý systém, nebo jestliže se Německo, které v „chvilkovém opojení a poblouznění" vybočilo z ruských a „historických" kolejí, do nich zase pokorně vrátí – bude Rusko „upřímně mírumilovné".

Vnitřní situace v Rusku, řádění cholery, místní vzpoury v některých újezdech, revoluce zosnovaná v Petrohradě, ale ještě včas zmařená, spiknutí ve varšavské citadele, sopečná půda v polském království[178] – to všechno rozhodně přispělo k carovu stejně blahovolnému jako „nezištnému smýšlení" vůči Německu.

Avšak daleko mocnější vliv na „systém pasivity a pozorování" ruské vlády měl bezesporu dosavadní průběh událostí v samém Německu.

Mohl by se snad sám Mikuláš starat o své záležitosti lépe a uskutečňovat své úmysly rychleji, než jak se to dosud dálo v Berlíně–Postupimi, v Innsbrucku, ve Vídni a v Praze, ve Frankfurtu i v Hannoveru a téměř v každém útulném koutku naší vlasti, znovu prodchnuté morální jednotou podle ruského pojetí? Nepracovali snad Pfuel (řečený z Pekelného kamene*), Colomb a šrapnelový generál** v Poznaňsku, právě tak jako Windischgrätz v Praze tak, že carovi muselo radostí plesat srdce? Nedostal snad Windischgrätz Mikulášův nádherný pochvalný list přes Postupim z rukou mladého pana Meyendorfa? A nesplní snad pánové Hansemann–Milde–Schreckenstein v Berlíně, Radowitzové, Schmerlingové a Lichnowští ve Frankfurtu, co Rusku na očích vidí? Může snad *biedermannovština* a *bassermannovština* ve frankfurtském parlamentě nebýt hojivým balzámem na mnohé bolesti nedávné minulosti? Za těchto poměrů neměla ruská diplomacie vůbec zapotřebí, aby ruská vojska vtrhla do Německa. Může se plným právem spokojit se „systémem pasivity a pozorování" a – právě rozebranou nótou!

Napsáno 1. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 64 z 3. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Viz poznámku čís. 62. *(Pozn. čes. red.)*
** — Hirschfeld. *(Pozn. red.)*

HANSEMANNOVA VLÁDA A STAROPRUSKÁ OSNOVA TRESTNÍHO ZÁKONA

Kolín 3. srpna. Řekli jsme to už nejednou: Hansemannova vláda pěje při každé příležitosti chvalozpěvy na vládu Bodelschwinghovu;* napřed uznání revoluce, potom uznání staropruských pořádků, „tak se točí svět"![179]

Že však pan Hansemann dosáhne *takové* virtuosity a bude velebit dokonce *takové* činy pánů Bodelschwingha, Savignyho a spol., proti nimž kdysi jako poslanec porýnského zemského sněmu s největším rozhořčením bojoval – to je triumf, s nímž postupimská kamarila jistě nepočítala. A přece! Přečtěte si tento článek v posledním čísle „Preussischer Staats-Anzeiger":

Berlín 1. srpna. Poslední číslo věstníku ministerstva spravedlnosti přináší ve své „neúřední části" statistické poznámky o trestu smrti, jakož i přehled rozsudků smrti vynesených a potvrzených v letech 1826 až 1843 včetně, nepočítaje v to rozsudky vynesené při takzvaném vyšetřování demagogů. K této práci bylo použito spisů ministerstva spravedlnosti a vzhledem k důležitosti předmětu si zaslouží mimořádné pozornosti. Podle přehledu bylo za uvedené období:

1) v Porýnské provincii vyneseno 189 rozsudků smrti, potvrzeno 6,

2) v ostatních provinciích vyneseno 237 rozsudků smrti, potvrzeno 94.

Celkem bylo vyneseno 426 rozsudků smrti, potvrzeno 100, z nichž však 4 nebyly vykonány pro útěk nebo úmrtí zločinců.

Kdyby byla v této době v platnosti osnova nového trestního zákoníku z roku 1847, bylo by:

1) v Porýnské provincii vyneseno pouze 53 rozsudků smrti, potvrzeno 5,

2) v ostatních provinciích vyneseno pouze 134 rozsudků smrti, potvrzeno 76.

* Viz tento svazek, str. 299. *(Pozn. red.)*

Celkem by bylo vyneseno 187 rozsudků smrti, potvrzeno 81, za předpokladu, že by se při potvrzování postupovalo podle týchž zásad jako dosud. Tedy nad 237 zločinci odsouzenými k trestu smrti by podle nynějších zákonů rozsudek smrti nebyl vynesen a nad 19 popravenými zločinci by nebyl vykonán.

Podle tohoto přehledu připadá na každý rok průměrně:

1) v Porýnské provincii $10^{9}/_{10}$ vynesených a $^{6}/_{18}$ potvrzených rozsudků smrti,

2) v ostatních provinciích 13 vynesených a $5^{4}/_{18}$ potvrzených rozsudků smrti.

Avšak kdyby tehdy byla v platnosti tato osnova zákona, připadlo by na každý rok průměrně:

1) v Porýnské provincii pouze $2^{17}/_{18}$ vynesených a $^{5}/_{18}$ potvrzených rozsudků smrti,

2) v ostatních provinciích pouze $7^{7}/_{18}$ vynesených a $4^{4}/_{18}$ potvrzených rozsudků smrti.

A teď se obdivujte shovívavosti, výtečnosti, velebnosti královsko-pruské osnovy trestního zákona z roku 1847! V Porýnské provincii by bylo možná vykonáno za 18 let o celý jeden rozsudek smrti méně! Ta výhoda!

Ale co ti nesčetní obvinění, zbavení možnosti hájit se před porotou, odsouzení a uvěznění královskými soudci, co ty potupné výprasky staropruskými rákoskami, ke kterým by docházelo zde na Rýně, kde jsme se už před čtyřiceti lety od rákosky osvobodili, co ty špinavé procesy pro zločiny proti mravopočestnosti, které Code neznal a které znovu vzkřísila chorobná hemoroidální fantasie zastánců pruského zemského práva, co ta nezbytná motanice právnických pojmů, a konečně co ty nesčetné politické procesy v důsledku despotických a záludných ustanovení tohoto ničemného výtvoru – zkrátka *poprušáčtění* celé Porýnské provincie; snad si porýnští renegáti v Berlíně nemyslí, že také na to všechno zapomeneme jen proto, že by bylo padlo o jednu hlavu méně?

Je to jasné: Pan Hansemann chce za pomoci svého agenta v justičním oboru pana Märckera provést to, na čem ztroskotal Bodelschwingh; chce nyní skutečně uvést v platnost tuto tolik nenáviděnou staropruskou osnovu trestního zákona.

Současně se dovídáme, že poroty mají být zavedeny jen v Berlíně, a i tam jen na zkoušku.

Tedy ne zavedení porýnského práva pro staroprušáky, nýbrž

zavedení staropruského práva pro Porýňany – to je ten skvělý výsledek, ta ohromná „vymoženost" březnové revoluce. Rien que ça.*

Napsáno 3. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 65 ze 4. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* To, a nic víc. *(Pozn. red.)*

„KÖLNISCHE ZEITUNG"

O NUCENÉ PŮJČCE

Kolín 3. srpna. V čísle 215 přináší „Kölnische Zeitung" tuto výzvu k porýnskému patriotismu:

„Jak jsme se právě dověděli ze spolehlivých pramenů, bylo k dnešnímu dni u nás v Kolíně zčásti zaplaceno v hotovosti, zčásti upsáno na dobrovolnou půjčku přibližně 210 000 tolarů. Lze očekávat, že ti, kdo na tuto státní půjčku dosud nepřispěli, pochopí a splní v následujících deseti dnech svou občanskou povinnost, a to *tím spíše*, že je v jejich vlastním zájmu, aby upsali půjčku raději *před* 10. srpnem při 5% zúročení než po této lhůtě při $3^1/_3$% zúročení. Zejména je nutné, aby tuto lhůtu neprominuli venkované, kteří se dosud v patřičné míře nezúčastnili upisování. *V případě, že by se nedostávalo patriotismu a náležitého pochopení, muselo by se přikročit k donucení.*"

Celých $1^2/_3{}^0/_0$ prémie se tu nabízí za patriotismus poplatníků a „přes to všechno" zůstává patriotismus ve svém latentním stavu! C'est inconcevable.* Rozdíl $1^2/_3{}^0/_0$! Cožpak může patriotismus odolat tak zvučnému argumentu, jako je $1^2/_3{}^0/_0$?

Pokládáme za svou povinnost vysvětlit naší milované kolegyni tento podivuhodný jev.

Čím hodlá pruský stát zaplatit ne $5^0/_0$, ale jen $3\ ^1/_3{}^0/_0$? Novými daněmi. A jestliže, jak se dá čekat, obvyklé daně nepostačí, tedy novou nucenou půjčkou. A čím zaplatí nucenou půjčku číslo 2? Nucenou půjčkou číslo 3. A nucenou půjčku číslo 3? *Bankrotem.* Patriotismus tedy vyžaduje, aby cesta, kterou se dala pruská vláda, byla za každou cenu zatarasena, a to ne tolary, nýbrž protesty.

Kromě toho má Prusko už mimořádný dluh 10 milionů tolarů za hunskou válku v Poznaňsku. Patnáct milionů tolarů dobrovolné

* To je nepochopitelné. *(Pozn. red.)*

půjčky by se tedy rovnalo oficiálnímu přiznání beztrestnosti intrik tajného kabinetu v Postupimi[180], který proti příkazům slabého berlínského kabinetu vedl tuto válku v zájmu Rusů a reakce. Junkerská kontrarevoluce je natolik blahosklonná, že se obrátila na měšťácké a selské měšce, které mají dodatečně financovat její hrdinské činy. A zatvrzelí „venkované" vzdorují, když se jim prokazuje taková blahosklonnost? „Vláda činu" požaduje dále peníze na *vydržování konstáblů*, a vy nemáte „náležité pochopení" pro požehnání popruštěné anglické konstáblovštiny? „Vláda činu" vás chce spoutat, a vy jí odpíráte peníze na okovy? Podivný nedostatek pochopení!

Vláda činu potřebuje peníze, aby mohla prosazovat sobecké ukerské zájmy proti německé jednotě. A venkovani kolínského kraje jsou natolik zaslepení, že nechtějí nést náklady na obranu ukersko-pomořanské národnosti přes prémii $1^2/_3\,\%$. Kde tu zůstal patriotismus?

Naše vlastenecká kolegyně, která vyhrožuje *„exekucí"*, koneckonců ve své horlivosti zapomíná, že dohodovací shromáždění nucenou půjčku ještě neschválilo a že vládní návrhy mají takovou zákonnou platnost jako úvodníky „Kölnische Zeitung".

Napsáno 3. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 65 ze 4. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PROUDHONOVA ŘEČ PROTI THIERSOVI

Paříž 3. srpna. Předevčírem jsme mohli přinést Proudhonovu řeč pouze v úryvcích. Dnes se jí budeme zabývat podrobněji.[181] Pan Proudhon hned na začátku prohlašuje, že únorová revoluce není nic jiného než vystoupení socialismu, který se chtěl uplatnit ve všech dalších událostech, ve všech dalších fázích této revoluce. Vy se chcete se socialismem vypořádat: dobře tedy, zkuste to; chci vám k tomu podat pomocnou ruku. Úspěch socialismu nezávisí vůbec na jednotlivci; boj, který teď probíhá, to není boj mezi mnou a panem Thiersem, je to boj mezi prací a výsadami. Místo toho však pan Proudhon dokazuje, že ho pan Thiers napadá a osočuje jen pro jeho soukromý život. „Postavíme-li se na tuto půdu, řeknu panu Thiersovi: Tak se oba vyzpovídejme! Doznejte své hříchy a já také doznám své!" Otázka, o niž jde, je otázka revoluce; finanční výbor se dívá na revoluci jako na náhodnou událost, jako na překvapení, ale on, Proudhon, ji bere vážně. Roku 1793 splatilo vlastnictví svůj dluh republice tím, že zaplatilo třetinu daní. Revoluce z roku 1848 by měla zachovat „proporcionální poměr". Roku 1793 byly nepřáteli despotismus a cizina; roku 1848 je nepřítelem pauperismus. „Co je to droit au travail", právo na práci?

„Kdyby byla poptávka po práci větší než nabídka, nepotřebovali bychom žádné sliby od státu. Avšak tak tomu není; spotřeba je velmi slabá, obchody jsou plné zboží a chudí chodí nazí! A přece, která země je ochotnější spotřebovávat než Francie? Kdyby nám dali místo 10 milionů 100, tj. 75 franků na hlavu denně, dovedli bychom je už utratit." (Veselost v sále.)

Hlavní příčinou zbídačení lidu je úroková míra. Zřízení národní banky s dvoumiliardovým kapitálem, která by poskytovala

bezúročné půjčky a zavedla bezplatné užívání půdy a domů, by přineslo nesmírné výhody. (Značný rozruch.)

„Budeme-li se *tím* řídit (smích), bude-li fetišismus peněz vytlačen realismem spotřeby (opět smích), pak tu bude záruka práce. Zrušte clo na pracovní nářadí a budete zachráněni. Ti, kdo tvrdí opak, ať už si říkají girondisté nebo montagnardi, nejsou socialisté, nejsou republikáni (oho, oho!) ... Buď vlastnictví položí na lopatky republiku, nebo republika položí na lopatky vlastnictví." (Výkřiky: Dost!)

Pan Proudhon se pak zamotává do obšírných výkladů o významu úroků a o tom, jak by se dala úroková míra zredukovat na nulu. Dokud setrvává na tomto ekonomickém stanovisku, je pan Proudhon slabý, třebaže vyvolává v této buržoasní sněmovně hrozný povyk. Když se však, vydrážděn právě tímto povykem, postaví na stanovisko proletariátu, vypadá to, jako by sněmovna dostala nervový záchvat.

„Pánové, můj myšlenkový pochod je zcela jiný než váš! Stojím na zcela jiném stanovisku než vy! Likvidace staré společnosti začala 24. února bojem mezi buržoasií a pracující třídou. K této likvidaci dojde násilnou nebo pokojnou cestou. Všechno závisí na tom, zda buržoasie bude rozumná, zda bude klást větší či menší odpor."

Nato přechází pan Proudhon k vysvětlení své myšlenky o „zrušení vlastnictví". Nechce zrušit vlastnictví naráz, nýbrž pozvolna, a proto prohlásil ve svém listu[182], že *pozemková renta je dobrovolným darem půdy*, který musí stát postupně odstranit.

„Takto jsem jednak odhalil buržoasii význam únorové revoluce a upozornil vlastnictví, aby se připravilo na likvidaci, přičemž vlastníci budou voláni k odpovědnosti za svůj odpor."

Hromové výkřiky z různých stran: „K jaké odpovědnosti?"

„Chtěl jsem tím říci, že neodhodlají-li se vlastníci k likvidaci dobrovolně, provedeme ji *my*."

Několik hlasů: „Kdo *my*?"

Jiné hlasy: Pošlete ho do blázince, do Charentonu. (Strašlivý rozruch; opravdovská bouře s hromobitím a skučením větru.)

„Říkám-li *my*, pak ztotožňuji *sebe* s proletariátem a vás s buržoasií!"

Pak se pan Proudhon pouští do specifikace svého daňového systému a je zase „vědecký". Tato „věda", která byla odjakživa Proudhonovou slabinou, stává se právě v této omezené sněmovně

jeho silnou stránkou, neboť mu propůjčuje opovážlivost, aby svou čistou, ryzí „vědou" potíral nečistou finanční vědu pana Thierse. Pan Thiers osvědčil svou rozumnost v praktických finančních otázkách. Státní pokladna za jeho správy zhubla, zato jeho soukromé jmění přibralo.

Když pak sněmovna věnuje dalším jeho výkladům málo pozornosti, prohlásí Proudhon přímo, že bude mluvit nejméně ještě tři čtvrti hodiny. Když se nato většina sněmovny chystá k odchodu, přechází Proudhon opět k přímým útokům na vlastnictví. „Už samotnou únorovou revolucí jste zrušili vlastnictví!" Možno říci, že hrůza přikovávala lidi k lavicím, kdykoli Proudhon řekl něco proti vlastnictví. „Tím, že jste v ústavě uznali právo na práci, uznali jste i zrušení vlastnictví." La Rochejaquelein se táže, zda existuje právo krást. Jiní poslanci chtěli panu Proudhonovi zabránit, aby pokračoval.

„Nemůžete zničit důsledky faits accomplis" (toho, co se už stalo). „Jestliže dlužníci a nájemci ještě platí, činí tak jen z dobré vůle." (Strašlivý hluk. Předseda volá řečníka k pořádku: Každý je povinen platit své dluhy.)

„Neříkám, že dlužní závazky jsou zrušeny, ale ti, kteří je tu chtějí obhajovat, ničí revoluci...

Co tu znamenáme my, zástupci? Nic! docela nic; moci, která nám propůjčila moc, chyběly zásady, základ. Celá naše autorita je násilí, zvůle, moc silnějšího. (Nový výbuch pobouření.) Všeobecné hlasovací právo je pouhá náhoda, a má-li nabýt významu, musí tu napřed být organisace. Nám nevládne zákon, právo; nám vládne násilí, nutnost, prozřetelnost... 16. duben, 15. květen, 23., 24. a 25. červen jsou fakta, nic než fakta uzákoněná dějinami. Dnes můžeme dělat co chceme; jsme silnější. Nemluvme proto o vzbouřeních, vzbouřenci jsou ti, kdo nemají žádné jiné právo než právo silnějšího, ale nechtějí toto právo přiznat i jiným. Vím, že můj návrh nebude přijat. Ale vy jste v takové situaci, že se můžete zachránit před smrtí jen tím, že přijmete můj návrh. Jde o otázku úvěru, o otázku práce! Důvěra se už nikdy nevrátí — ne, není možné, aby se vrátila..." (Jaká hrůza!) „Můžete donekonečna opakovat, že chcete vytvořit počestnou, umírněnou republiku: kapitál se neodváží zvednout hlavu v republice, která je nucena jednat ve prospěch dělníků. A tak zatímco kapitál číhá, aby nás likvidoval, číháme my na kapitál, abychom likvidovali jej. 24. únor nastolil právo na práci. Vyškrtnete-li toto právo z ústavy, nastolíte právo na vzpouru."

„Uchylte se navěky pod ochranu bodáků, prodlužte navěky stav obležení: kapitál se bude přesto ještě bát, vždyť ho socialismus sleduje bdělým okem."

Čtenáři „Kölnische Zeitung" znají pana Proudhona už dlouho.

Pan Proudhon, který, jak se praví ve zdůvodnění denního pořadu, útočil na morálku, náboženství, rodinu a vlastnictví, byl donedávna oslavovaným hrdinou „Kölnische Zeitung". Proudhonův „takzvaný sociálně ekonomický systém" byl obšírně vychvalován v příspěvcích dopisovatelů z Paříže, ve fejetonech i v dlouhých pojednáních. Z Proudhonova určení hodnoty měly vycházet všechny sociální reformy. Jak přišla „Kölnische Zeitung" k této nebezpečné známosti, to sem nepatří. Pozoruhodné je to, že tento list, který tehdy viděl v Proudhonovi spasitele, nenachází teď dost nadávek, jimiž by jej a jeho „prolhanou stranu" usvědčil z rozvracení společnosti. To už pan Proudhon není panem Proudhonem?

My jsme panu Proudhonovi vytýkali právě „utopickou vědu", s jejíž pomocí chtěl vyrovnat protiklad mezi kapitálem a prací, mezi proletariátem a buržoasií.[183] K tomu se ještě vrátíme. Celý jeho bankovní systém, celá jeho směna výrobků není nic jiného než maloměšťácká iluse. Nyní, když chce tuto neduživou ilusi realisovat a je tedy nucen demokraticky vystupovat proti celé buržoasní sněmovně, když jí vmetá do tváře tento protiklad, spouští sněmovna pokřik, že se tu útočí na morálku a vlastnictví.

Napsáno 3. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 66 z 5. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DEBATA
O DOSAVADNÍM ZÁKONODÁRSTVÍ
O VÝKUPU

Kolín 4. srpna. Berlínské shromáždění vynáší čas od času na světlo boží všelijakou staropruskou špínu a právě nyní, kdy černobílé rytířstvo je den ze dne drzejší, jsou podobná odhalení velmi potřebná.

Na zasedání 21. července se znovu mluvilo o feudálních břemenech. Ústřední sekce se na základě návrhu jednoho poslance vyslovila pro to, aby buď z moci úřední, nebo na návrh jedné ze zúčastněných stran byla zastavena dosud nezakončená jednání, resp. soudní procesy, týkající se výkupu a rozdělení obecní půdy.

Poslanec *Dierschke* se zabýval dosavadním způsobem výkupu. Nejdříve vyložil, jak už sám postup při výkupu poškozuje rolníky.

„Tak byla například velmi jednostranně stanovena náhrada za robotu. Nepřihlíželo se k tomu, že odměna za robotu, stanovená v dřívějších stoletích na jeden až dva stříbrné groše, odpovídala *tehdejším cenám* naturálií a tehdejším poměrům; musela se proto považovat za přiměřený ekvivalent vykonané práce a nemohla přinášet nějakou výhodu ani vrchnosti, ani rolníkovi povinnému robotou. Svobodnému námezdnímu dělníkovi se však nyní musí zaplatit místo dvou stříbrných grošů pět až šest stříbrných grošů denně. Požádá-li teď jedna ze zúčastněných stran o výkup, pak musí být po předchozím převedení robotních dnů na pracovní dny námezdního dělníka zaplacen rozdíl nejméně tří stříbrných grošů denně, tedy při 50 dnech ročně musí být zaplacena renta 4 až 5 tolarů, které chudý rolník nesežene, protože má často sotva čtvrt jitra půdy a jinde dostačující příležitost k výdělku nenajde."

Toto místo z řeči pana Dierschka vede k rozmanitým úvahám, které nejsou příliš lichotivé pro veleslavné liberální zákonodárství z let 1807–1811.[184]

Vyplývá z něho především, že robota (zvláště ve Slezsku, o němž pan Dierschke mluví) není vůbec nějakou rentou nebo dě-

dičným pachtem, které se odvádějí in natura, že není náhradou za užívání půdy, nýbrž že je – pánům Patowovi a Gierkovi navzdory – pouhým „důsledkem vrchnostenské moci a dědičného poddanství" a že tedy musí být podle *vlastních zásad* těchto velkých státníků *zrušena bez náhrady*.

V čem spočívaly povinnosti rolníka? V tom, že rolník musil být v určitých dnech v roce nebo pro určité služby pánovi k disposici. Ale ne bezplatně; rolník dostával za tuto práci nebo službu mzdu, která se původně zcela rovnala denní mzdě za svobodnou práci. Výhodou pro pána nebylo tedy to, že by snad používal bezplatné nebo levnější práce rolníkovy, nýbrž to, že za obvyklou mzdu měl k disposici pracovníky, kdykoli je potřeboval, a nebyl přitom povinen je zaměstnávat, když je nepotřeboval. Pánova výhoda nespočívala tedy v peněžní hodnotě naturálního výkonu, nýbrž v jeho *nucenosti*; nespočívala v ekonomickém poškození rolníka, nýbrž v jeho *nesvobodě*. A tyto povinnosti prý nejsou „důsledkem vrchnostenské moci a dědičného poddanství"!

Není sporu o tom, že chtějí-li být pánové Patow, Gierke a spol. důslední, musí být robota vzhledem k svému původnímu charakteru zrušena *bez náhrady*.

Jak to však vypadá, zkoumáme-li její *nynější* charakter?

Robota zůstala po staletí beze změny a mzda za robotu se rovněž nezměnila. Ceny potravin však stoupaly a s nimi i mzda za svobodnou práci. Robota, která byla zpočátku pro obě strany hospodářsky stejně výhodná, ba dokonce skýtala často rolníkovi dobře placenou práci ve dnech, kdy neměl co dělat, stala se pro něho postupně „skutečným reálným břemenem", abychom použili slov pana Gierka, a přímým peněžním ziskem pro milostpána statkáře. Pán teď měl nejen jistotu, že bude mít stále k disposici dostatečný počet pracovníků, ale k tomu ještě shrábl pěkný výdělek z jejich nízké mzdy. Tímto důsledným, po staletí trvajícím šizením byli rolníci připravováni o stále větší část své mzdy, až nakonec z ní dostávali sotva třetinu nebo dokonce jen čtvrtinu. Předpokládáme-li, že rolnická usedlost byla povinna dodat jen jednoho pracovníka, a to jen na 50 dní v roce, a že denní mzda vzrostla za 300 let průměrně jen o dva stříbrné groše, pak milostivý pán vydělal jen

na tomto jediném pracovníkovi plných 1000 tolarů a na úrocích z 500 tolarů za 300 let při 5 % 7500 tolarů, celkem tedy 8500 tolarů na jednom pracovníkovi, a to při odhadu, který ani z poloviny neodpovídá skutečnosti.

Co z toho vyplývá? Že by neměl platit rolník milostivé vrchnosti, nýbrž milostivá vrchnost rolníkovi, že rentu by neměla platit rolnická usedlost šlechtickému statku, nýbrž šlechtický statek rolnické usedlosti.

Ale tak pruští liberálové z roku 1848 neuvažují. Naopak, pruské právnické svědomí soudí, že rozdíl mezi mzdou za robotu a mzdou za svobodnou práci nemá hradit šlechtic rolníkovi, nýbrž rolník šlechtici. Právě *proto, že* milostivý pán rolníka tak a tak dlouho šidil o rozdíl na mzdě, právě *proto* musí nyní rolník milostivého pána za toto šizení odškodnit. Jak je vidět – tomu, kdo má, se dává a tomu, kdo nemá, se bere to, co má.

Vypočítá se tedy rozdíl ve mzdě, jeho roční výše se pokládá za pozemkovou rentu a v této formě plyne do kapsy milostivého pána. Chce-li se rolník z renty vykoupit, kapitalisuje se renta 4% (ani ne 5 %!), a tento kapitál, rovnající se pětadvacetinásobku renty, rolník zaplatí. Jak je vidět, zachází se s rolníkem docela po obchodnicku; náš předchozí výpočet o zisku šlechty byl tedy zcela oprávněný.

Někdy to dopadne tak, že rolníci mají platit za čtvrt jitra špatné půdy často 4–5 tolarů renty, zatímco celé jitro dobré půdy, nezatížené robotou, lze koupit za 3 tolary roční renty!

Z roboty se lze vykoupit také tak, že rolník odstoupí pozemek stejné hodnoty, jako je částka, kterou má zaplatit. To si ovšem mohou dovolit jen větší sedláci. V takovém případě dostane statkář pozemek jako prémii za obratnost a důslednost, s níž on sám i jeho předkové okrádali rolníky.

To je teorie výkupu. Potvrzuje plně to, co se dělo ve všech ostatních zemích, kde byly postupně odstraňovány feudální poměry, zejména v Anglii a ve Skotsku: přeměna feudálního vlastnictví ve vlastnictví buržoasní, přeměna vrchnostenské moci v kapitál, znamená pokaždé nové, hrubé ošizení nesvobodného ve prospěch feudálního pána. Nesvobodný musí svou svobodu vždycky

vykoupit, draze vykoupit. Buržoasní stát jedná podle zásady: zadarmo je jenom smrt.

Teorie výkupu však dokazuje ještě víc.

Tyto nehorázné požadavky kladené na rolníky mají totiž, jak poznamenává poslanec *Dane*, nevyhnutelně za následek, že rolníci upadají do rukou lichvářů. Lichva je nevyhnutelným průvodcem třídy *svobodných* malorolníků, jak dokazuje Francie, Falc a Porýnská provincie. Pruská výkupní věda způsobila, že malorolníci ve starých provinciích poznali slasti lichvářského útisku, ještě než dosáhli svobody. Pruská vláda vůbec uměla odjakživa vystavovat utiskované třídy zároveň útlaku feudálních i moderních buržoasních poměrů, a tak činit jařmo dvojnásob těžkým.

K tomu přistupuje ještě jedna okolnost, na niž poslanec *Dane* rovněž upozorňuje: obrovské výlohy, které vzrůstají tím více, čím nedbalejší a neobratnější je placený komisař.

„Město Lichtenau ve Vestfálsku zaplatilo za 12 000 jiter půdy 17 000 tolarů *a ještě tím nebyly kryty výlohy*"!!

Následuje praxe výkupu, která to potvrzuje ještě přesvědčivěji. Hospodářští komisaři, pokračuje pan Dierschke, tj. úředníci, kteří připravují výkup,

„vystupují v trojí funkci. Jednou jako *vyšetřovatelé*; v této funkci vyslýchají strany, zjišťují faktický podklad pro výkup a vypočítávají výši náhrady. Často přistupují k věci velmi jednostranně, často nepřihlížejí k daným právním poměrům, protože jim někdy chybějí právnické znalosti. Dále vystupují jako *znalci* a *svědci* a naprosto samostatně odhadují hodnotu předmětů určených k výkupu. Nakonec dávají své *dobrozdání*, které se téměř rovná rozhodnutí, neboť hlavní komise je zpravidla nucena opírat se o jejich mínění vyplývající ze znalosti místních podmínek.

A konečně hospodářští komisaři nemají důvěru rolníků, neboť často poškozují strany tím, že je nechávají po celé hodiny čekat, zatímco *hodují u stolu statkáře*" (který je sám stranou), „a zejména tím vzbuzují nedůvěru stran vůči sobě. Když konečně po tříhodinovém čekání smějí dreschgärtneři[185] vstoupit, spustí na ně hopodářští komisaři často bandurskou a hrubě odmítají všechny jejich námitky. Mohu zde mluvit z vlastní zkušenosti, protože jsem obhajoval jako soudní komisař zájmy rolníků při výkupu. Diktátorská moc hospodářských komisařů musí být proto zrušena. Spojení tří funkcí, vyšetřovatele, svědka a soudce v jedné osobě, je rovněž neoprávněné."

Poslanec *Moritz* hájí hospodářské komisaře; pan *Dierschke* odpovídá: Mohu říci, že je mezi nimi mnoho takových, kteří poško-

zují zájmy rolníků; sám jsem dokonce podal na některé z nich udání a mohu o tom, bude-li třeba, podat důkazy.

Ministr *Gierke* vystupuje ovšem zase jako obhájce staropruského systému a institucí z něho vzešlých. Hospodářské komisaře je ovšem třeba zase pochválit:

„Dávám shromáždění na uváženou, zda je správné, aby se této tribuny používalo k takovým *naprosto neprokázaným, úplně neopodstatněným* výtkám!"

A pan Dierschke přece důkazy nabízí!

Ježto se však, jak se zdá, Jeho Excelence Gierke domnívá, že lze všeobecně známé skutečnosti vyvrátit ministerským tvrzením, přineseme v dohledné době několik „důkazů" o tom, že pan Dierschke vůbec nepřeháněl, naopak jednání hospodářských komisařů ani zdaleka dost ostře neodsoudil.

Tolik o debatě. Pozměňovacích návrhů bylo podáno tolik, že zpráva musela být spolu s nimi vrácena zpět ústřední sekci. Konečné rozhodnutí shromáždění je tedy ještě před námi.

Mezi těmito pozměňovacími návrhy je také návrh pana *Moritze*, v němž se upozorňuje na další bohulibé opatření staré vlády. Pan Moritz navrhuje, aby bylo přerušeno jednání o mlýnských dávkách.

Když bylo roku 1810 rozhodnuto, že bude zrušeno právo donucovací a pokutné, byla zároveň jmenována komise, která měla odškodnit mlynáře za to, že byli vystaveni svobodné konkurenci. Již toto usnesení bylo nesmyslné. Byli snad odškodněni cechovní mistři za zrušení svých výsad? Věc má však své zvláštní důvody. Mlýny platily mimořádné dávky za požívání práva donucovacího a pokutného, a místo aby tato práva byla prostě zrušena, dostali mlynáři odškodnění a dávky zůstaly v platnosti. Forma je nesmyslná, ale věc má aspoň *zdání* práva.

Ale v provinciích připojených od roku 1815 jsou mlýnské dávky ponechány, donucovací a pokutné právo zrušeno, a přesto nebylo vyplaceno *žádné odškodnění*. To je staropruská rovnost před zákonem. Živnostenský zákon sice ruší všechny živnostenské dávky; ale podle živnostenského řádu z roku 1845 a podle zákona o odškodnění je třeba pokládat všechny mlýnské dávky ve sporných případech nikoli za živnostenské dávky, nýbrž za *pozemkové dávky*. Z tohoto zmatku

a porušování práva vznikly nesčetné procesy, rozsudky soudů si vzájemně odporovaly, sám vrchní soud vynášel zcela protichůdné rozsudky. Jaké dávky pokládala dřívější zákonodárná moc za „pozemkové dávky", je vidět z případu, který uvedl pan Moritz: jeden mlýn v Sasku, k němuž kromě mlýnských budov patří už jen vodní síla a žádná půda, je zatížen „pozemkovou dávkou" *4 velkých korců*[186] obilí!

Vskutku, ať si říká kdo chce co chce, Prusko bylo odjakživa nejmoudřeji, nejspravedlivěji a nejlépe spravovaným státem!

Napsal B. Engels 4. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 67 z 6. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„VZORNÝ STÁT" BELGIE

Kolín 6. srpna. Podívejme se konečně zas jednou na Belgii, na náš konstituční „*vzorný stát*", monarchické eldorádo s nejširší *demokratickou* základnou, na tuto vysokou školu berlínských státníků a pýchu „Kölnische Zeitung".

Všimneme si napřed její hospodářské situace, k níž je toto vychvalované politické zřízení jen pozlaceným rámem.

Belgický „*Moniteur*"[187] – Belgie má svůj „Moniteur" – přináší tyto údaje o největším Leopoldově vasalu, o *pauperismu*.

V provincii	*Lucemburk*	dostává podporu	1	z	69	obyvatel
„	„ *Namur*	„ „	1	„	17	„
„	„ *Antverpy*	„ „	1	„	16	„
„	„ *Lutych*	„ „	1	„	7	„
„	„ *Limburg*	„ „	1	„	7	„
„	„ *Hainaut*	„ „	1	„	6	„
„	„ *Východní Flandry*	„ „	1	„	5	„
„	„ *Brabant*	„ „	1	„	4	„
„	„ *Západní Flandry*	„ „	1	„	3	„

Tento vzrůst pauperismu má nutně za následek další vzrůst pauperismu. Všichni ti, kdo jsou s to se samostatně živit, ztrácejí placením podpůrných daní, které na ně uvalují tito chudí spoluobčané, občanskou rovnováhu a řítí se rovněž do propasti oficiální dobročinnosti. Pauperismus produkuje se stoupající rychlostí pauperismus. Ale tou měrou, jakou roste pauperismus, roste také *zločinnost* a demoralisuje se sám zdroj života lidu, *mládež*.

Léta 1845, 1846, 1847 skýtají v tomto směru smutné doklady.

Počet mladých chlapců a děvčat do 18 let, kteří byli v soudní vazbě:

	1845	1846	1847
Chlapci	2146	4607	7283
Děvčata....	429	1279	2069
Úhrnem:	2575	5886	9352

Celkový počet: 17 813

Tedy od roku 1845 se počet mladistvých zločinců *do* 18 let ročně přibližně zdvojnásobuje. Podle toho by Belgie měla v roce 1850 74 816 mladistvých zločinců, a v roce 1855 2 393 312, tj. víc než činí celkový počet mladých lidí do 18 let a víc než polovinu svého obyvatelstva. V roce 1856 by celá Belgie, včetně nenarozených dětí, seděla ve vězení. Může si monarchie přát *širší* demokratickou základnu? Ve vězení vládne – *rovnost.*

Rutinéři politické ekonomie nadarmo použili obou svých Morrisonových pilulek, svobodného obchodu na jedné a ochranných cel na druhé straně. Pauperismus ve Flandřích se zrodil za systému svobodného obchodu a rostl a sílil za ochranných cel proti cizímu plátnu a lněné přízi.

Zatímco mezi proletariátem takto vzrůstá pauperismus a zločinnost, vysýchají prameny příjmů buržoasie, jak to dokazuje nedávno uveřejněná srovnávací tabulka belgického zahraničního obchodu za první pololetí 1846, 1847 a 1848.

S výjimkou zbrojařských závodů a továren na hřebíky, kterým jsou nynější poměry mimořádně příznivé, s výjimkou soukenických továren, které si udržují svou starou slávu, a s výjimkou výroby zinku, která je ve srovnání s celkovou produkcí nepatrná, je veškerý belgický průmysl ve stavu úpadku anebo stagnace.

Až na několik výjimek se projevuje značné snížení *vývozu* výrobků belgických dolů a kovových výrobků.

Uvedeme několik příkladů:

	I. pololetí 1847	I. pololetí 1848
Uhlí (v tunách)	869 000	549 000
Litina	56 000	35 000
Litinové výrobky	463	172
Železo, kolejnice	3 489	13
Zpracované kujné železo	556	434
Zámky	3 210	3 618
Úhrnem:	932 718	588 237

Celkové snížení vývozu těchto tří skupin výrobků činí tedy za první pololetí roku 1848 344 481 tun, o něco víc než o jednu třetinu.

Přejděme k plátenictví:

	I. pololetí 1846	I. pololetí 1847	I. pololetí 1848
Lněná příze . .	1 017 000	623 000	306 000
Lněné tkaniny . .	1 483 000	1 230 000	681 000
Úhrnem:	2 500 000	1 853 000	987 000

Snížení v pololetí roku 1847 ve srovnání s rokem 1846 činí 657 000 kg; snížení z roku 1848 ve srovnání s rokem 1846 činí 1 613 000 kg čili 64 %.

Vývoz knih, křišťálového zboží, tabulového skla nesmírně poklesl; zmenšil se rovněž vývoz surového i česaného lnu, koudele, stromové kůry, tabákových výrobků.

Dravě se šířící pauperismus, neslýchaný růst zločinnosti mezi mládeží, soustavný úpadek belgického průmyslu tvoří materiální základnu pro konstituční žertíky: Tak vládní list „Indépendance" má, jak neúnavně hlásá do světa, přes 4000 předplatitelů. Stařičký *Mellinet*, jediný z generálů, který zachránil belgickou čest, sedí v domácím vězení a za několik dní se bude zodpovídat před porotou v Antverpách.* Gentský advokát *Rolin*, který konspiroval v zájmu oraňského rodu proti Leopoldovi a v zájmu Leopolda Koburského proti svým pozdějším spojencům, belgickým liberálům, tento Rolin, dvojnásobný renegát, obdržel křeslo ministra veřejných prací. Bývalý vetešník, fransquillon[188], baron a ministr války Cha-a-azal, mává svou velikou šavlí a zachraňuje evropskou rovnováhu. „Observateur" obohatil program zářijových slavností[189] o novou kratochvíli, o procesí (Ommeganck General) na počest *Doudou* z Monsu, *Houplala* z Antverp a *Mannequin Pisse* z Bruselu. A to myslí „*Observateur*", list velkého *Verhaegena*, úplně vážně. Konečně, a to vyváží všechny její útrapy, Belgie se vyšvihla na vysokou školu berlínských Montesquieuů, lidí, jako je Stupp, Grimm, Han-

* Viz tento svazek, str. 413—416. *(Pozn. red.)*

semann, Baumstark, a těší se obdivu „Kölnische Zeitung". Šťastná Belgie!

Napsal K. Marx 6. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 68 ze 7. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DEBATY O POLSKÉ OTÁZCE VE FRANKFURTU

I

Kolín 7. srpna. Frankfurtské shromáždění, jehož debaty neztratily ani v nejvzrušenějších chvílích ráz pravé německé dobré pohody, se nakonec vzchopilo při jednání o poznaňské otázce. V této věci, v níž mu připravily půdu pruské šrapnely a poslušná usnesení Spolkového sněmu, se muselo odhodlat k rozhodnutí; tady nebyla možná žádná střední cesta; muselo buď zachránit německou čest, nebo ji znovu poskvrnit. Shromáždění nezklamalo naše očekávání; sankcionovalo ono sedmeré dělení Polska, převalilo hanbu z roku 1772, 1794 a 1815 z beder německých panovníků na svá vlastní.

Nejen to! Frankfurtské shromáždění prohlásilo sedmeré dělení Polska za sedmeré dobrodiní prokázané Polákům. Nepovznesla snad násilná invase židovsko-germánské rasy Polsko na takovou kulturní výši, na takový stupeň vzdělanosti, o jakém se této zemi nikdy ani nesnilo? Zaslepení, nevděční Poláci! Kdyby vás nebyli rozdělili, museli byste sami přijít a frankfurtské shromáždění poprosit, aby vás milostivě rozdělilo!

Farář Bonavita Blank v klášteře Paradies u Schaffhausenu si ochočil straky a špačky, které naučil volně odlétat a zase se k němu vracet. Vyřízl jim spodní část zobáku, takže si nemohli sami hledat potravu a mohli zobat jen z jeho ruky. Šosáci, kteří z dálky přihlíželi, jak ptáci přilétají, krotce usedají na ramena jeho důstojnosti a zobou mu z dlaně, se obdivovali jeho vysoké kulturnosti a vzdělanosti. – Ptáci, vypravuje farářův životopisec, *ho milovali jako svého dobrodince.*

A ti spoutaní, zmrzačení, pranýřovaní Poláci nechtějí milovat své pruské dobrodince!

Neexistuje lepší způsob, jak popsat dobrodiní, která prušáctví prokazuje Polákům, než probereme-li si zprávu komise pro otázky mezinárodního práva z pera učeného historiografa pana *Stenzela*, která se stala základem debaty.

Zpráva nejprve líčí, zcela ve stylu běžných diplomatických aktů, vznik poznaňského velkovévodství v roce 1815 na základě „připojení" a „sjednocení". Poté následuje výčet slibů, které tehdy dal Poznaňským Bedřich Vilém III.: zachování jejich národnosti, jazyka a náboženství, jmenování domorodého místodržitele a účast na slavné pruské konstituci[190].

Je známo, co z těchto slibů bylo splněno. Svobodný styk mezi třemi částmi, na které bylo Polsko roztrženo, styk, k němuž mohl dát vídeňský kongres souhlas tím klidněji, čím nemožnější bylo jeho uskutečnění, nebyl ovšem nikdy uskutečněn.

Dále se tu pojednává o složení obyvatelstva. Pan Stenzel vypočítává, že v roce 1843 žilo ve velkovévodství 790 000 Poláků, 420 000 Němců a asi 80 000 Židů, celkem téměř 1 300 000 obyvatel.

Proti tvrzení pana Stenzela uvádějí Poláci, mimo jiné arcibiskup Przyluski, že v Poznaňsku žije mnohem víc než 800 000 Poláků, zatímco Němců, odečteme-li Židy, úředníky a vojáky, bychom napočítali sotva 250 000.

Zůstaňme však u tvrzení pana Stenzela. Pro náš účel to naprosto stačí. Abychom se vyhnuli jakékoli další debatě, připusťme, že v Poznaňsku žije 420 000 Němců. Kdopak jsou tito Němci, kteří to při započtení Židů dotáhli skoro na půl milionu?

Slované jsou lid převážně zemědělský, málo zběhlý v provozování městských řemesel v té podobě, v jaké byla tehdy známá ve slovanských zemích. Obchod na svém prvním, nejprimitivnějším stupni, ještě pouhý obchod v malém, byl přenechán *židovským* podomním kramářům. Když se zvyšovala kultura a rostl počet obyvatelstva, když se začala pociťovat potřeba městských řemesel a městské koncentrace, stěhovali se *Němci* do slovanských zemí. Němci, kteří vůbec dosáhli největšího rozkvětu v maloměšťanství středověkých říšských měst, v těžkopádném, karavanovitém vnitrozemském obchodu a v omezeném námořním obchodu, v cechovním provozování řemesel 14. a 15. století, tito Němci dokázali, že

jsou povoláni stát se šosáky světových dějin, zejména tím, že dodnes tvoří jádro maloměšťáctva v celé východní a severní Evropě, a dokonce i v Americe. V Petrohradě, v Pešti, v Moskvě, ve Varšavě a v Krakově, ve Stockholmu a v Kodani, v Oděse a v Jasách, v New Yorku a ve Filadelfii jsou řemeslníci, kramáři a drobní překupníci z velké, často z největší části Němci nebo lidé německého původu. Ve všech těchto městech jsou čtvrti, kde se mluví výhradně německy; některá města, jako např. Pešť, jsou dokonce téměř úplně německá.

Tato německá imigrace, zejména do slovanských zemí, pokračovala od 12. a 13. století téměř nepřetržitě. Od dob reformace vyhánělo kromě toho pronásledování náboženských sekt čas od času celé masy Němců do Polska, kde je přijímali s otevřenou náručí. V jiných slovanských zemích, v Čechách, na Moravě atd., bylo slovanské obyvatelstvo decimováno německými dobyvačnými válkami, zatímco německé obyvatelstvo invasí vzrůstalo.

Zvlášť jasně se tento obraz rýsuje právě v Polsku. Němečtí maloměšťáci, usedlí v Polsku již po staletí, se od nepaměti vůbec nepočítali politicky k Německu, stejně jako se Němci v Severní Americe, „francouzská kolonie" v Berlíně anebo oněch 15 000 Francouzů v Montevideu nepočítá k Francii. Stali se Poláky, pokud to bylo možné v dobách decentralisace v 17. a 18. století, německy mluvícími Poláky, a dávno se už úplně vzdali jakéhokoli spojení s mateřskou zemí.

Přinesli však do Polska kulturu, vzdělanost a vědu, obchod a řemeslo! – Přinesli tam samozřejmě maloobchod a cechovní řemeslo, a svou spotřebou a vytvořením omezeného obratu pozvedli poněkud výrobu. O vysokém stupni vzdělanosti nebo vědy se v celém Polsku až do roku 1772 nedá mluvit a v rakouském a ruském Polsku ani potom. O pruském Polsku si ještě promluvíme podrobněji. Zato však Němci v Polsku zabránili tvoření polských měst s polskou buržoasií; svou odlišnou řečí, svou isolovaností od polského obyvatelstva, svými tisícerými rozmanitými privilegii a vlastním městským právem ztížili centralisaci, tento nejmocnější politický prostředek k rychlému rozvoji země. Téměř každé město mělo své vlastní právo; ve smíšených městech dokonce platilo a platí

často dosud jiné právo pro Němce, jiné pro Poláky a jiné pro Židy. Polští Němci ustrnuli na nejnižším stupni průmyslového vývoje, ani nenashromáždili velký kapitál, ani se nedovedli přizpůsobit velkému průmyslu, ani nezískali rozsáhlejší obchodní styky. Teprve když do Varšavy přišel Angličan Cockerill, začal v Polsku vznikat průmysl. Kramářství, řemeslo, a nanejvýš obchod s obilím a manufaktura (tkalcovství atd.) ve velmi omezeném měřítku – to byla celá činnost polských Němců. A nesmí se také při zásluhách polských Němců zapomínat, že importovali do Polska německé šosáctví, německou maloměšťáckou omezenost, že v sobě spojili špatné vlastnosti obou národností, aniž si přisvojili dobré.

Pan Stenzel se pokouší vzbudit u Němců sympatie pro polské Němce:

„Když byli králové... zejména v 17. století stále bezmocnější a nemohli už chránit ani domorodé polské rolníky proti neobyčejně krutému útlaku šlechty, upadaly také německé vesnice a města, z nichž se mnohé staly majetkem šlechty. Jen větší královská města zachránila část svých starých svobod" (čti privilegií).

Nechtěl by snad pan Stenzel, aby Poláci chránili „Němce" (čti polské Němce – ostatně také „domorodé") lépe než sebe? Je přece samozřejmé, že cizinci, kteří se přistěhují do nějaké země, nemohou požadovat víc než možnost sdílet s původním obyvatelstvem dobré i zlé!

Přejděme nyní k dobrodiním, za něž mají Poláci co vděčit právě pruské vládě.

Roku 1772 uloupil Bedřich II. Polsku notečskou oblast a příštího roku byl vybudován bydhošťský průplav, který umožňoval vnitrozemskou plavbu mezi Odrou a Vislou.

„Okolní oblasti, o něž se vedly po staletí spory mezi Polskem a Pomořany, kraje většinou neobydlené pro rozsáhlé močály, oblasti nesčetněkrát zpustošené, byly nyní obdělány a osídleny velkým počtem kolonistů."

První dělení Polska tedy nebyla žádná loupež. Bedřich II. se zmocnil pouze území, „o něž se vedly po staletí spory". Ale jak dlouho už je tomu, co neexistují žádné samostatné Pomořany, které *by mohly* o toto území vést spor? Po kolik dlouhých století nebylo už ve skutečnosti Polákům upíráno? A vůbec, jaký smysl má tato zrezivělá a zpuchřelá teorie „spornosti" a „nároků", která

byla dobrá k tomu, aby v 17. a 18. století zakrývala nahost obchodních a anekčních zájmů, jaký smysl má v roce 1848, kdy všechna historická práva i nepráva ztratila půdu pod nohama?

Ostatně pan Stenzel by si měl přece uvědomit, že podle této zvetšelé doktríny je rýnská hranice mezi Francií a Německem „sporná po tisíciletí" a že by Poláci mohli uplatňovat nároky na pruskou provincii a samy Pomořany jako na své léno!

Ale dost už o tom. Notečská oblast se stala pruskou a není tedy už „sporná". Bedřich II. ji dal osídlit Němci, a tak vznikli takzvaní „*notečtí bratři*", proslulí pak zejména v souvislosti s otázkou Poznaňska. Germanisace, prováděná státem, začíná roku 1773.

„Židé ve velkovévodství jsou *podle všech spolehlivých údajů* vesměs Němci a *chtějí* být Němci... Náboženská snášenlivost, která kdysi v Polsku převládala, a také některé vlastnosti, kterých se Polákům nedostávalo, skýtaly Židům po staletí hluboko zasahující" (totiž do polských měšců) „pole působnosti v Polsku. Zpravidla ovládají obě řeči, třebaže ve svých rodinách, a také jejich děti již od raného věku, mluví *německy*."

Neočekávané sympatie a uznání, jichž se polským Židům dostalo v poslední době v Německu, našly zde svůj oficiální výraz. Kam jen sahá vliv lipského veletrhu, všude jsou Židé vykřičeni jako nejdokonalejší výraz čachrářství, skrblictví a špíny, a najednou jsou z nich němečtí bratři; počestný Michl je tiskne se slzami radosti na srdce a pan Stenzel se o ně hlásí ve jménu německé národnosti jako o Němce, kteří *chtějí* být Němci.

A proč by neměli být polští Židé pravými Němci? Cožpak nemluví „ve svých rodinách, a také jejich děti již od raného věku, německy"? A k tomu ještě jakou němčinou!

Upozorňujeme ostatně pana Stenzela, že stejným způsobem se může hlásit o celou Evropu a půl Ameriky, ba dokonce i o část Asie. Němčina je, jak známo, světovou řečí Židů. V New Yorku stejně jako v Cařihradě, v Petrohradě jako v Paříži „Židé ve svých rodinách, a také jejich děti již od raného věku, mluví německy", a zčásti ještě klasičtější němčinou než „kmenově spříznění" spojenci „notečských bratří", poznaňští Židé.

Zpráva se dále snaží vylíčit národnostní poměry, a to co možná neurčitě a co možná ve prospěch údajného půl milionu Němců, nakládajícího se z polských Němců, „notečských bratří" a Židů.

Pozemkový majetek německých rolníků je prý větší než majetek polských rolníků (uvidíme, jak k tomu došlo). Od prvního dělení Polska dosáhla prý nenávist mezi Poláky a Němci, zejména Prušáky, nejvyššího stupně.

„Zavedením svých mimořádně pevně upravených státních a správních nařízení" (to je jazyk!) „a jejich přísným prováděním narušilo Prusko velmi citelně starobylé výsady a odvěké zřízení Poláků."

Jak velice „*narušila*" „pevně upravená" a „přísně prováděná" opatření slovutné pruské byrokracie nejen staré zvyklosti a odvěká zřízení, nýbrž i *celý společenský* život, průmyslovou a zemědělskou výrobu, obchod, hornictví, zkrátka celé společenské poměry bez výjimky, o tom by mohli ledacos povídat nejen Poláci, ale i ostatní Prusové, a zejména pak my, Porýňané. Pan Stenzel tu však nemluví ani o byrokracii z let 1807–1848, nýbrž o byrokracii z let 1772–1806, o úřednících nejryzejšího pruského ražení, jejichž sprostota, úplatnost, hrabivost a surovost se tak skvěle projevily v proradnostech roku 1806. Tito úředníci prý chránili polské rolníky proti šlechtě a sklidili jen a jen nevděk; byli by ovšem museli pocítit, „že nic, ani darované a vnucené dobro, nemůže nahradit ztrátu národní samostatnosti".

Také my dobře víme, jakým způsobem byli pruští úředníci ještě v poslední době zvyklí „všechno darovat a vnutit". Kterýpak Porýňan by neznal čerstvě importovaného staropruského úředníka a neměl příležitost obdivovat se jeho nenapodobitelnému nadutému mentorství, neomalenosti, s níž do všeho strká nos, tomuto spojení omezenosti a neomylnosti, této bezohledné hrubosti! U nás ovšem pány staroprušáky většinou brzy přešly roupy; u nás neměli žádné „notečské bratry", žádnou tajnou inkvisici, žádný pruský zákoník a žádnou rákosku; a po té se jim nejvíc stýskalo, a leckterý z nich se hořem po ní ustýskal. Jak asi vyváděli v Polsku, kde mohli vyplácet rákoskou, co srdce ráčilo, a pořádat tajné soudy, o tom nám nemusí nikdo vyprávět.

Zkrátka, panství pruské zvůle si umělo získat takovou oblibu, že „už po bitvě u Jeny projevili Poláci svou nenávist všeobecným povstáním a vyhnáním pruských úředníků". Tím bylo na čas skoncováno s řáděním úředníků.

Roku 1815 se však vrátilo v poněkud pozměněné formě. Své štěstí na těchto vzpurných Polácích zkusilo „reformované", „vzdělané", „neúplatné", „nejlepší" úřednictvo.

„Avšak ani zřízením poznaňského velkovévodství se nepodařilo vytvořit lepší shodu, neboť... pruský král nemohl tehdy nijak přistoupit na to, aby dal jednotlivé provincii úplně samostatné zřízení a učinil ze svého státu do jisté míry stát spolkový."

Tedy pruský král podle pana Stenzela „nemohl nijak přistoupit na to", aby dodržel své vlastní sliby a vídeňské smlouvy!![191]

„Když roku 1830 vzbudily obavy sympatie polské šlechty s varšavským povstáním a když se od té doby plánovitě pracovalo k tomu, aby provedením některých opatření (!), zejména skupováním, rozdrobením a rozdílením polských rytířských statků mezi Němce, byla ponenáhlu úplně odstraněna především polská šlechta, stoupalo i její rozhořčení proti Prusku."

„Provedením některých opatření"! Zákazem prodávat vydražované pozemky Polákům a jinými podobnými opatřeními, která se pan Stenzel snaží všelijak přikrášlovat.

Co by tomu řekli Porýňané, kdyby pruská vláda také u nás zakázala prodávat soudně vydražované pozemky Porýňanům! Záminek by se našlo dost: aby se smísilo obyvatelstvo starých a nových provincií; aby se domorodci ze starých provincií mohli podílet na dobrodiní parcelace a porýnského zákonodárství; Porýňanům by se tím dal podnět, aby se imigrací postarali o zdomácnění svého průmyslu také ve starých provinciích atd. Důvodů ažaž, aby i nás obšťastnili pruskými „kolonisty"! Jak bychom se dívali my na obyvatelstvo, které by bez konkurence skupovalo za babku všechnu naši půdu a navíc by ještě dostávalo podporu od státu; jak bychom se dívali na obyvatelstvo, které by nám bylo vnuceno výslovně jen proto, aby nás naučilo provolávat v nepříčetném nadšení: „S Bohem za krále a vlast"?

A my jsme přece aspoň Němci, mluvíme stejnou řečí jako staré provincie. V Poznaňsku však posílali tyto kolonisty soustavně, s neúprosnou pravidelností na panství, do lesů, na rozparcelované polské rytířské statky, aby vytlačili domorodé Poláky a jejich řeč z jejich vlastní země a vytvořili ryze pruskou provincii, která by v černobílém fanatismu překonala dokonce i Pomořany.

A aby pruští rolníci v Polsku nezůstali bez přirozené vrchnosti, poslali za nimi výkvět pruského rytířstva, lidi jako *Treskowa*, *Lüttichaua*, kteří tam rovněž za babku skupovali rytířské statky a stát jim na to ještě půjčoval peníze. Po polském povstání z roku 1846[192] se dokonce pod milostivou ochranou vysokých, nejvyšších a ještě vyšších osob vytvořila v Berlíně celá akciová společnost, která měla skupovat polské statky pro německé rytíře. Chamtiví nenažranci z braniborské a pomořanské šlechty předvídali, že proces s Poláky zruinuje množství polských šlechtických statkářů, že jejich statky budou brzy k mání za babku. Jaké vítané sousto pro mnohého ukerského dona Ranuda[193] tonoucího v dluzích! Pěkný rytířský statek téměř zadarmo, možnost mlátit polské rolníky a navíc ještě zásluha o krále a vlast – jaké skvělé vyhlídky!

Tak začalo třetí německé stěhování do Polska; pruští rolníci a pruští šlechtici, kteří se usadili po celém Poznaňsku a kteří sem přišli podporováni vládou s netajeným úmyslem nikoli poněmčovat, nýbrž *popomořanštit*. Měli-li německo-polští měšťané omluvu, že poněkud přispěli ke zvelebení obchodu, mohli-li se „notečtí bratří" pochlubit, že zúrodnili několik močálů, pak tuto poslední pruskou invasi nemohlo ospravedlnit už vůbec nic. Ani parcelaci neprovedli důsledně; v patách za pruskými rolníky přišla pruská šlechta.

II

Kolín 11. srpna. V prvním článku jsme prozkoumali „historickou základnu" Stenzelovy zprávy, pokud se zabývá situací v Poznaňsku před revolucí. Dnes pojednáme o páně Stenzelově výkladu dějin revoluce a kontrarevoluce v Poznaňsku.

„Německý lid, který projevoval vždy největší účast s každým nešťastným" (pokud ho tato účast nic nestála), „vždy hluboce pociťoval jako velké bezpráví to, čeho se jeho panovníci dopouštěli vůči Polákům."

Ovšemže „hluboce pociťoval" ve svém tichém německém srdci, v němž city vězí tak „hluboko", že se nikdy neproderou navenek činem! Ovšemže projevoval „účast" několika almužnami v roce 1831, bankety a polskými bály, pokud šlo o to, zatancovat si pro blaho Poláků, napít se šampaňského a zazpívat si: „Ještě Polsko nezhynulo!"[194] Ale udělat skutečně něco vážného, přinést jednou skutečně oběť – copak tohle kdy bylo věcí Němců!

„Němci upřímně nabídli bratrskou ruku, aby odčinili to, čím se dříve provinili jejich panovníci."

Ovšemže, kdyby dojímavé fráze a mlácení hubou naprázdno mohly vůbec něco „odčinit", pak by žádný národ nestál před dějinami tak čistý jako právě Němci.

„Ale právě ve chvíli, kdy Poláci už plácli" (totiž do nabídnuté bratrské dlaně), „rozcházely se už zájmy a cíle obou národů. Poláci myslili jen na obnovení své staré říše, nejméně v hranicích před prvním dělením v roce 1772."

Vskutku, pouze bezmyšlenkovitý, neodůvodněný, jalový entusiasmus, který byl odjakživa přední ozdobou německého národního charakteru, byl s to uvést Němce v úžas nad požadavkem Poláků! Němci chtěli „*odčinit*" křivdu spáchanou na Polsku. Čím začala

tato křivda? Nemluvě už o dřívějších proradnostech, tedy zajisté prvním rozdělením roku 1772. Jak se dala tato křivda „odčinit"? Přece jen obnovením statu quo* *před* rokem 1772 nebo aspoň tím, že by Němci Polákům vrátili, co jim *oni sami* od roku 1772 uloupili. To se však příčilo německým zájmům? Dobrá, mluvíme-li o zájmech, pak konec sentimentalitám o „odčinění" atd., mluvte jazykem chladné, bezcitné praxe a ušetřte nás přípitkových frází a výlevů velkomyslnosti.

Ostatně Poláci předně vůbec „nemyslili" „*jen*" na obnovení Polska z roku 1772. Na co Poláci „*myslili*", to se nás příliš netýká. *Žádali* zatím jen reorganisaci *celého* Poznaňska a o dalších možnostech mluvili jen pro případ německo-polské války proti Rusku.

Za druhé, „zájmy a cíle obou národů se rozcházely" pouze do té doby, dokud „zájmy a cíle" revolucionovaného Německa v oblasti mezinárodních vztahů zůstávaly úplně stejné jako zájmy a cíle starého, absolutistického Německa. Je-li „zájmem a cílem" Německa spolek s Ruskem nebo aspoň mír s Ruskem za každou cenu, musí ovšem zůstat v Polsku všechno při starém. Později však uvidíme, že *skutečné* zájmy Německa se velmi kryjí se zájmy Polska.

Pak následuje rozvláčný, zmatený, rozpačitý pasus, v němž pan Stenzel vykládá o tom, jak byli polští Němci v právu, když sice respektovali práva Polska, ale zároveň chtěli zůstat Prušáky a Němci. Že toto „sice" vylučuje „ale" a „ale" vylučuje „sice", z toho si pan Stenzel samozřejmě nic nedělá.

Na to navazuje rozvláčný a zmatený historický výklad, v němž se pan Stenzel pokouší podrobně prokázat, že vzhledem k „rozcházejícím se zájmům a cílům obou národů" a k vzájemné roztrpčenosti, která stále vzrůstala, byla krvavá srážka *nevyhnutelná*. Němci se pevně drželi „*národního*" zájmu, Poláci pouze „*územního*". To znamená, že Němci žádali rozdělení velkovévodství podle národností, Poláci žádali pro sebe celé své staré území.

To také není pravda. Poláci žádali reorganisaci, zároveň však prohlašovali, že jsou plně srozuměni s odstoupením smíšených pohraničních oblastí s německou většinou, která se *chce* připojit k Německu. Obyvatelstvo však nemá být prohlašováno za Němce či Poláky podle libovůle pruských *úředníků*, nýbrž podle své *vlastní* vůle.

* — původního stavu. *(Pozn. red.)*

Willisenovo poslání, pokračuje pan Stenzel, muselo ovšem ztroskotat na (domnělém, nikdy neexistujícím) odporu Poláků proti odstoupení převážně německých oblastí. Pan Stenzel měl k disposici Willisenova prohlášení o Polácích a prohlášení Poláků o Willisenovi. Tato *uveřejněná* prohlášení dokazují opak. Vida, co se může stát někomu, kdo je, jak říká pan Stenzel, „mužem, který se po léta zabývá historií a vytkl si za povinnost netvrdit nic, co by nebylo pravda, a pravdu nikdy nezamlčovat"!

S touž pravdymilovností, která pravdu nikdy nezamlčuje, přechází pan Stenzel kanibalské řádění v Poznaňsku, hanebné porušení Jaroslawiecké konvence[195], krvavé řeže v Trzemesznu, Miloslawi a Wrześnii, plenění a řádění soldatesky hodné žoldnéřů třicetileté války, a nezmiňuje se o nich ani jediným slovem.

Pan Stenzel přechází pak k oněm čtyřem novým dělením Polska, která jsou dílem pruské vlády. Zprvu byla odtržena notečská oblast se čtyřmi jinými okresy (14. dubna); k tomu byly připojeny některé části jiných okresů, celkem s 593 390 obyvateli, a celá tato oblast byla připojena k Německému spolku (22. dubna). Pak bylo zabráno město a pevnost Poznaň se zbytkem levého břehu Varty – opět 273 500 obyvatel, tedy dohromady *víc než dvakrát* tolik, kolik Němců žije v celém Poznaňsku, dokonce podle *pruských* údajů. To se stalo královským nařízením z 29. dubna a již 2. května bylo toto území připojeno k Německému spolku. Pan Stenzel se slzami v očích teď přesvědčuje shromáždění, jak je naléhavě nutné, aby Poznaň zůstala v německých rukou, Poznaň, tato důležitá, mocná pevnost, kde žije přes 20 000 Němců (z nich většina jsou polští Židé), kterým patří dvě třetiny veškeré půdy atd. Že Poznaň leží v čistě polské oblasti, že byla násilně germanisována a že polští Židé nejsou žádní Němci, to je naprosto lhostejné lidem, kteří „nikdy netvrdí nic, co by nebylo pravda, a pravdu nikdy nezamlčují", historikům formátu pana Stenzela!

Zkrátka, z vojenských důvodů musela Poznaň zůstat v německých rukou. Jako by nemohli tuto pevnost, která je podle Willisena jedním z největších strategických omylů, strhnout a místo

ní opevnit Vratislav. Ale opevnění Poznaně pohltilo deset milionů (ostatně to zase není pravda, sotva pět milionů) a je přirozeně výhodnější podržet si toto nákladné umělecké dílo a k tomu 20–30 čtverečních mil polské půdy.

Máš-li však už v rukou „město a pevnost" Poznaň, nabízí se tu velmi vhodná příležitost vzít si ještě víc.

„Aby však bylo možno udržet pevnost, bude nutno zajistit jí také přístupy k Hlohovu, Kostrzynu a Toruni, jakož i pevnostní pásmo směrem na východ" (stačil by úplně pás široký pouhých 1000 až 2000 kroků, jako u Maastrichtu proti Belgii a Limburgu). „Takto," šklebí se pan Stenzel spokojeně, „se zároveň zajistí nerušené ovládání bydhošťského průplavu, budou se však muset připojit k Německému spolku četné kraje s převážně polským obyvatelstvem."

Ze všech těchto důvodů podjal se pak také známý lidumil Pfuel řečený z Pekelného kamene* dvou nových dělení Polska, čímž byla uspokojena všechna přání pana Stenzela, a tři čtvrtiny celého velkovévodství byly připojeny k Německu. Pan Stenzel uznává tento postup s tím větší vděčností, že on, historik, musí v tomto umocněném obnovení přivtělovacích komor Ludvíka XIV.[196] zřejmě vidět názorný doklad toho, že si Němci vzali poučení z dějin.

Poláci, míní pan Stenzel, se musí utěšit tím, že území, které jim zůstalo, je úrodnější než oblast připojená k Německému spolku, že mají mnohem menší pozemkové vlastnictví než Němci a že „žádný nezaujatý člověk nebude popírat, že pro polského zemědělce bude německá vláda mnohem snesitelnější než pro Němce vláda polská"!! O tom skýtají dějiny podivuhodné důkazy.

Nakonec ujišťuje pan Stenzel Poláky, že i ten kousíček, který jim zůstal, postačí k tomu, aby se cvičením ve všech občanských ctnostech

„důstojně připravili na okamžik, který nyní ještě leží v mlhavé budoucnosti a který se oni snaží uspíšit způsobem snad příliš bouřlivým, což jim ovšem lze snadno prominout. ‚Existuje koruna', vyjádřil se velmi přiléhavě jeden z jejich nejprozíravějších spoluobčanů, ‚která si také zaslouží, aby podnítila vaši ctižádost — je to *koruna občana*!' Němec může k tomu dodat: netrpytí se, ale zato je ryzí!"

„Je ryzí!" Ještě „ryzejší" však jsou skutečné důvody čtyř nových dělení Polska, provedených pruskou vládou.

* Viz poznámku čís. 62. *(Pozn. čes. red.)*

Německý dobráku! Ty si myslíš, že tato dělení byla provedena proto, aby se tví němečtí bratří nedostali pod polskou nadvládu? Abys měl v poznaňské pevnosti záštitu proti každému útoku? Aby byly zabezpečeny cesty ke Kostrzynu, Hlohovu a Bydhošti, aby byl zajištěn notečský průplav? Jaký omyl!

Hanebně tě podvedli. K novému dělení Polska došlo jen proto, aby se *naplnila pokladna pruského státu.*

První dělení Polska do roku 1815, to byla loupež území ozbrojenou mocí, dělení z roku 1848, to je *krádež.*

A teď dej, německý dobráku, pozor, jak tě ošidili!

Po třetím dělení Polska zkonfiskoval Bedřich Vilém II. ve prospěch státu polské starostenské statky a statky patřící katolickému duchovenstvu. Zejména církevní statky činily zde „*velmi podstatnou* část veškerého pozemkového majetku", jak bylo řečeno přímo v deklaraci o konfiskaci pozemkového majetku z 28. března 1796. Tato nová panství byla spravována královskou pokladnou nebo propachtována a byla tak rozsáhlá, že k řízení jejich hospodářství bylo třeba zřídit 34 správ panství a 21 vrchních lesních správ. Ke každé z těchto správ jednotlivých panství patřila spousta obcí, např. k 10 správám bydhošťského správního obvodu patřilo celkem 636 obcí a k jediné správě panství Mogilno 127 obcí.

Kromě toho zkonfiskoval Bedřich Vilém II. roku 1796 statky a lesy ženského kláštera v Owińsce a prodal je kupci von Treskowovi (předkovi statečného vůdce pruských band Treskowa z poslední hrdinské války[197]); tyto statky se skládají ze 24 obcí kromě mlýnů a 20 000 jiter lesa v ceně nejméně jednoho milionu tolarů.

Dále byla roku 1819 odstoupena panství Krotoszyn, Rozdrażew, Orpiszew a Odolanów v ceně nejméně dva miliony tolarů knížeti Thurn-Taxisovi jako odškodnění za poštovní monopol v řadě provincií, jež připadly k Prusku.

Všechny tyto statky převzal Bedřich Vilém II. pod záminkou, že budou lépe spravovány. Přesto však byly tyto statky, majetek polského národa, darovány, odstoupeny a prodány, a peníze za ně plynuly do *pruské* státní pokladny.

Panství Hnězdno, Skorzęczyn a Trzemeszno byla rozparcelována a prodána.

Zůstává tedy ještě v rukou pruské vlády 27 panství a lesních správ v celkové hodnotě přinejmenším *dvaceti milionů tolarů*. Jsme ochotni dokázat s mapou v ruce, že všechna tato panství a lesy – až na velmi malé nebo vůbec žádné výjimky – leží v té části poznaňské oblasti, která byla připojena k Německému spolku. Aby se tento bohatý poklad zachránil před navrácením polskému národu, musel být přivtělen k Německému spolku; a protože nemohl přijít k Německému spolku sám, musil Německý spolek přijít k němu, a tak se staly tři čtvrtiny Poznaňska součástí Německého spolku.

To je pravý důvod proslulých čtyř dělení Polska během dvou měsíců. Nerozhodovaly zde požadavky té či oné národnosti, nerozhodovaly domněle strategické důvody: hranici určily jedině poloha statků a chamtivost pruské vlády.

Zatímco němečtí občané prolévali krvavé slzy nad vybájeným utrpením svých ubohých bratří v Poznani, zatímco tonuli v nadšení nad zajištěním německé Východní marky, zatímco se nechávali štvát proti Polákům vylhanými zprávami o polském barbarství, jednala pruská vláda hezky potichoučku, a už má úrodu pod střechou. Bezpředmětný, jalový německý entusiasmus posloužil jen k tomu, aby zakryl nejšpinavější dílo novějších dějin.

Tak si s tebou, německý dobráku, tví odpovědní ministři zahráli!

Ale po pravdě – to jsi mohl vědět předem. Tam, kde přiloží ruku k dílu pan Hansemann, tam nejde nikdy o německou národnost, o vojenskou nutnost a jiné podobné fráze, nýbrž vždycky o hotové, o čistý zisk.

III

Kolín 19. srpna. Rozebrali jsme podrobně zprávu pana Stenzela, která byla podkladem debaty. Dokázali jsme, jak falšuje starší i novější dějiny Polska a Němců v Polsku, jak celou tuto otázku překrucuje, jak se historik Stenzel dopouští nejen záměrného falšování, ale jak se také provinil hrubou nevědomostí.

Než přejdeme k vlastní debatě, musíme se ještě jednou podívat na polskou otázku.

Posuzujeme-li poznaňskou otázku samu o sobě, nemá vůbec smysl, není možno ji řešit. Je to jen zlomek polské otázky a může být řešena jen v jejím rámci a zároveň s ní. Hranice mezi Německem a Polskem může být stanovena teprve tehdy, až bude opět existovat Polsko.

Může však a bude Polsko znovu existovat? V debatě to bylo popřeno.

Jeden francouzský historik řekl: Il y a des peuples nécessaires – jsou *nezbytné národy*. K takovým nezbytným národům patří v 19. století nesporně polský národ.

Národní existence Polska není však pro nikoho nutnější než právě pro nás Němce.

Oč se především opírá moc reakce v Evropě od roku 1815, zčásti dokonce už od první francouzské revoluce? O rusko-prusko-rakouskou *Svatou alianci*. A co drží tuto Svatou alianci pohromadě? *Rozdělení Polska*, z něhož mají prospěch všichni tři spojenci.

Dělící čára, kterou tyto tři mocnosti rozťaly Polsko, je pouto, které je navzájem svazuje; společná loupež je tmelem jejich vzájemné solidarity.

Od okamžiku, kdy došlo k prvnímu oloupení Polska, dostalo se Německo do závislosti na Rusku. Rusko přikázalo Prusku a Rakousku, aby zůstaly absolutními monarchiemi, a Prusko a Rakousko musely poslechnout. Beztoho chabé a nesmělé pokusy buržoasie, zejména pruské, o uchvácení moci ztroskotaly úplně na nemožnosti odpoutat se od Ruska, na podpoře, kterou Rusko skýtalo feudálně absolutistické třídě v Prusku.

K tomu přistupovalo to, že od prvních pokusů spojenců o porobení Polska bojovali Poláci vzpourami nejen za svou nezávislost, ale zároveň vystupovali *revolučně* proti vlastním vnitřním společenským poměrům.

Dělení Polska bylo umožněno tím, že se vysoká feudální aristokracie v Polsku spojila s třemi velmocemi, které prováděly dělení. Dělení Polska nebylo pokrokem, jak tvrdí bývalý básník pan Jordan, byl to pro vysokou aristokracii poslední prostředek, jak se zachránit před revolucí, byl to čin veskrze reakční.

Již první dělení Polska vyvolalo zcela přirozeně alianci ostatních tříd, tj. šlechty, měšťanstva a zčásti také rolnictva, jednak proti utiskovatelům Polska, jednak proti vlastní vysoké aristokracii. Jak dobře Poláci již tehdy pochopili, že jejich nezávislost navenek je neoddělitelně spjata se svržením aristokracie a s agrární reformou v zemi, dokazuje ústava z roku 1791.[198]

Velké zemědělské země mezi Baltickým a Černým mořem se mohou vymanit z patriarchálně feudálního barbarství jen agrární revolucí, která učiní z nevolných nebo robotných rolníků svobodné vlastníky půdy, takovou revolucí, jako byla francouzská revoluce roku 1789 na venkově. Polský národ má tu zásluhu, že ji proklamoval první mezi všemi svými zemědělskými sousedy. Prvním pokusem o reformu byla ústava z roku 1791; za povstání roku 1830 prohlásil Lelewel agrární revoluci za jediný prostředek k záchraně země, ale sněm to uznal příliš pozdě; za povstání roku 1846 a 1848 byla proklamována veřejně.

Hned od prvního dne, kdy byli porobeni, vystupovali Poláci revolučně, a tím pevněji připoutali své utlačovatele ke kontrarevoluci. Nutili je, aby udržovali patriarchálně feudální poměry nejen v Polsku, ale také na svém ostatním území. A zejména po krakov-

ském povstání z roku 1846 je boj za nezávislost Polska zároveň bojem *agrární demokracie* – jediné možné demokracie ve východní Evropě – proti *patriarchálně feudálnímu absolutismu.*

Dokud tedy pomáháme utlačovat Polsko, dokud přikováváme část Polska k Německu, dotud zůstáváme přikováni k Rusku a k ruské politice, dotud nemůžeme rozbít patriarchálně feudální absolutismus ani u nás. Vytvoření demokratického Polska je první podmínkou vytvoření demokratického Německa.

Obnovit Polsko a upravit jeho hranice s Německem je však nejen nutné, je to ze všech politických otázek, které se vynořily ve východní Evropě po revoluci, otázka nejsnáze řešitelná. Boje za nezávislost, které vedou národy různých kmenů žijící v pestré směsici na jih od Karpat, jsou mnohem spletitější a budou stát daleko víc krve, zmatků a občanských válek než polský boj za nezávislost a stanovení hranic mezi Německem a Polskem.

Samozřejmě, že nejde o zřízení Polska jen tak naoko, nýbrž o zřízení státu na životaschopné základně. Polsko musí mít území aspoň takového rozsahu jako roku 1772, musí mít nejen povodí, ale i ústí svých velkých toků a musí mít alespoň velký kus pobřeží na Baltickém moři.

To všechno mu mohlo Německo zaručit, a přece přitom zajistit své zájmy a zachovat si čest, kdyby se bylo po revoluci ve svém vlastním zájmu odvážilo žádat se zbraní v ruce, aby se Rusko vzdalo Polska. Že při národnostním smíšení Němců a Poláků v pohraničí a zejména na pobřeží by si obě strany musely navzájem vyjít vstříc, že by se mnohý Němec musel stát Polákem a mnohý Polák Němcem, je samozřejmé a nedělalo by to žádné potíže.

Ale po poloviční německé revoluci nebylo odvahy k tak rozhodnému postupu. Pronášet okázalé řeči o osvobození Polska, vítat na železničních stanicích projíždějící Poláky a nabízet jim nejvřelejší sympatie německého národa (komupak nebyly už nabízeny?) – to by ještě tak šlo; ale začít válku proti Rusku, dát v sázku celou evropskou rovnováhu a dokonce vrátit nějaký ten kousek uloupeného území – to bychom nesměli znát své Němce!

A co by znamenala válka s Ruskem? Válka s Ruskem by znamenala úplné, otevřené a skutečné zúčtování s celou naší hanebnou

minulostí, znamenala by skutečné osvobození a sjednocení Německa, nastolení demokracie na troskách feudalismu a krátkého snu buržoasie o vládě. Válka s Ruskem byla jedinou možnou cestou, abychom zachránili svou čest a své zájmy vůči našim slovanským sousedům a zejména vůči Polákům.

Ale my jsme byli šosáci a šosáky zůstaneme. Udělali jsme pár tuctů malých a velkých revolucí, z nichž jsme sami dostali strach, ještě než byly dovršeny. Napřed jsme se pořádně chvástali, a potom jsme neudělali zhola nic. Revoluce zúžila náš obzor, místo aby jej rozšířila. Všechny otázky se projednávaly s nejzbabělejším, nejomezenějším, nejúzkoprsejším šosáctvím, a tím byly ovšem zase kompromitovány naše skutečné zájmy. Z hlediska tohoto malicherného šosáctví se také velká otázka osvobození Polska zredukovala na nicotnou frázi o reorganisaci části poznaňské provincie a naše nadšení pro Poláky se proměnilo v šrapnely a pekelný kamínek.*

Jedině možné, jediné řešení, které by zachránilo německou čest a zajistilo německé zájmy, byla, opakujeme, válka s Ruskem. Neodvážili jsme se jí a přišlo to, co muselo přijít: soldateska reakce, poražená v Berlíně, zvedla zase hlavu v Poznani; pod záminkou, že chrání německou čest a národnost, vztyčila prapor kontrarevoluce a rozdrtila revoluční Poláky, naše spojence – a v jedné chvíli napálené Německo s jásotem tleskalo svým vítězným nepřátelům. Nové dělení Polska bylo dokončeno a chyběla mu jen ještě sankce německého Národního shromáždění.

Frankfurtské shromáždění mělo ještě jednu možnost, jak to napravit; vyloučit celé Poznaňsko z Německého spolku a prohlásit otázku hranic za otevřenou, dokud se nebude moci projednat d'égal à égal** s obnoveným Polskem.

Ale to by se žádalo na našich profesorech, advokátech a pastorech z Národního shromáždění příliš mnoho. Sousto bylo příliš lákavé: těmto pokojným měšťanům, kteří jaktěživ nevystřelili z pušky, se nabízelo, aby pouhým povstáním a usednutím dobyli pro Německo kus země o 500 čtverečních mílích a připojili k němu

* Viz poznámku čís. 62. *(Pozn. čes. red.)*
** — jako rovný s rovným. *(Pozn. red.)*

800 000 „notečských bratří", polských Němců, Židů a Poláků, byť i na úkor cti a skutečných trvalých zájmů Německa – jaké pokušení! – Podlehli, a dělení Polska potvrdili.

Z jakých důvodů, to uvidíme zítra.

IV

Kolín 21. srpna. Ponecháme stranou předběžnou otázku, zda se mají poznaňští poslanci účastnit projednávání a hlasování, a přejdeme ihned k debatě o hlavní otázce.

Zpravodaj pan *Stenzel* zahájil debatu hrozně popletenou a rozvláčnou řečí. Vystupuje jako historik a svědomitý muž, mluví o pevnostech a baštách, o nebi a pekle, o sympatiích a německých srdcích; vrací se do 11. století, aby dokázal, že polská šlechta vždycky utiskovala rolníka; používá několika skrovných dat z polských dějin jako záminky k nekonečnému proudu nejjalovějších banálních frází o šlechtě, rolnících, městech, dobrodiní absolutní monarchie atd.; zajíkavě a rozpačitě omlouvá dělení Polska; vykládá články ústavy z 3. května 1791 tak zmateně a přeházeně, že poslanci, kteří je dosud neznali, teď už teprve nevědí, na čem jsou; chce právě přejít k varšavskému velkovévodství, tu ho však přeruší hlasité zvolání: „To je už přespříliš!" a nato ho přeruší i předseda.

Veliký historik, vyvedený úplně z konceptu, pokračuje těmito dojemnými slovy:

„Budu stručný. Vzniká teď otázka: co máme dělat? Tato otázka je zcela přirozená" (! doslova). „Šlechta chce obnovit říši. Tvrdí, že je demokratická. Nepochybuji o tom, že to myslí poctivě. Avšak, pánové, je přirozené (!), že některé stavy si dělají velké iluse. Věřím plně v jejich upřímnost, avšak mají-li knížata a hrabata splynout s lidem, pak nevím, jak se má toto splynutí uskutečnit" (co je také panu Stenzelovi do toho!). „To je v Polsku nemožné" atd.

Pan Stenzel mluví, jako by v Polsku byla šlechta a aristokracie úplně totéž. Lelewelova „Histoire de Pologne" [„Dějiny Polska"], kterou sám citoval, a Mieroslawského „Débat entre la révolution et la contrerévolution en Pologne" [„Spor mezi revolucí a kontra-

revolucí v Polsku"][199] a množství jiných, novějších spisů by mohly poučit „muže, který se po léta zabývá dějinami", o něčem jiném. Většina „knížat a hrabat", o nichž pan Stenzel mluví, jsou právě ta, proti kterým bojuje sama polská demokracie.

Měla by se tedy, míní pan Stenzel, nechat šlechta šlechtou i s jejími ilusemi a mělo by se založit Polsko pro rolníky (tím, že se Polsko kousek po kousku připojí k Německu).

„Podejte raději ruce chudým rolníkům, aby se postavili na nohy, aby se jim možná (!) podařilo obnovit svobodné Polsko, a nejen obnovit, ale také udržet. To je, pánové, hlavní věc!"

A provázen nadšenými výkřiky nacionalistických tlučhubů obou středů[200]: „Výborně!", „Znamenitě!", opouští vítězstvím opojený historik tribunu. Vylíčit nové dělení Polska jako dobrodiní pro polské rolníky, tento překvapivě nesmyslný obrat musel ovšem dojmout k slzám masy sdružené ve středu shromáždění a oplývající dobrosrdečností a lidumilností!

Na tribunu vystupuje pan *Goeden* z *Krotoszynu*, polský Němec nejčistšího zrna. Po něm mluví pan *Senff* z *Inowroclawi*, pěkný exemplář „notečského bratra", který nezná falše; dal se zapsat jako oponent proti návrhu komise, mluvil však pro, takže byl jeden řečník oposice ošizen o místo v pořadí.

Způsob, jakým zde vystupují páni „notečtí bratří", je hotová fraška a znovu ukazuje, čeho je schopen pravý Prušák. Všichni víme, že ziskuchtivá židovsko-pruská chamraď z Poznaně bojovala proti Polákům v nejdojemnější shodě s byrokracií, s královským pruským důstojnictvem, s braniborskými a pomořanskými junkery, zkrátka se vším, co bylo reakční, co bylo staropruské. Zrada na Polsku byla prvním vystoupením kontrarevoluce a nikdo nebyl kontrarevolučnější než právě páni „notečtí bratří".

A teď pohleďte na tyto prusofilské kantory a úředníky, hlásící se k heslu „S Bohem za krále a vlast", zde ve Frankfurtu, jak prohlašují svou kontrarevoluční zradu na polské demokracii za revoluci, za skutečnou a pravou revoluci ve jménu suverénních „notečských bratří", jak šlapou po historickém právu a nad domnělou mrtvolou Polska provolávají: „Právo je pouze na straně živého!"

Ale takový je už Prušák: na Sprévě „z boží milosti", na Wartě

svrchovaný lid; na Sprévě vzpoura lůzy, na Vartě revoluce; na Sprévě historické právo, které má žádné datum,* na Vartě právo živé skutečnosti, které se datuje od včerejška – a přes to všechno bez falše, čestný a poctivý ve věrném pruském srdci!

Poslechněme si pana Goedena:

„Již podruhé máme obhajovat věc takového významu a takové závažnosti pro naši vlast, že kdyby se byla sama o sobě nevypracovala (!) v otázku pro nás naprosto oprávněnou, *museli bychom ji nutně takovou učinit*!! Naše právo netkví svými kořeny ani tak v minulosti jako v *horkém žilobití*" (a zejména v bití pažbami) „*přítomnosti.*"

„Polský rolník a měšťan byl" (pruským) „dobytím moci převeden do takového stavu jistoty a blahobytu, jaký nikdy předtím nepoznal" (zejména ne od polsko-pruských válek a dělení Polska).

„Porušení spravedlnosti, spočívající v dělení Polska, je plně odčiněno humanitou vašeho" (německého) „lidu" (a zvláště výprasky, jež uštědřují pruští úředníci), „jeho pílí" (na uloupené a rozdané polské půdě) „a v dubnu tohoto roku také jeho *krví*!"

Krví pana Goedena z Krotoszynu!

„*Revoluce* je naše právo, z její moci jsme zde!"

„Důkazy o oprávněnosti našeho přičlenění k Německu netkví teď v zežloutlých pergamenech, nevyženili jste nás, ani nezdědili, ani jste nás nezískali koupí nebo výměnou; jsme Němci a náležíme své vlasti, protože nás k tomu pudí rozumná, spravedlivá, *svrchovaná vůle*, vůle, která je podmíněna naší zeměpisnou polohou, naším jazykem a našimi mravy, naším počtem (!), naším majetkem, především však naším německým smýšlením a naší láskou k vlasti."

„Naše práva jsou tak nesporná, tkví tak hluboko v *moderním chápání světa*, že k tomu, aby byla uznána, není třeba ani německého srdce!"

Ať žije „svrchovaná vůle" prusko-židovského „notečského bratrstva", spočívající v „moderním chápání světa", opírající se o šrapnelovou „revoluci" a tkvící „v horkém žilobití" stanného práva přítomnosti! Ať žije německví poznaňských úřednických platů, loupeže církevních a starostenských statků a peněžních půjček à la Flottwell!

Po rytíři horujícím o vyšším oprávnění přichází neomalený „notečský bratr". Pro pana Senffa z Inowroclawi je i Stenzelův návrh vůči Polákům ještě příliš zdvořilý, a proto navrhuje poněkud hrubší formulaci. S touž drzostí, s níž se pod touto záminkou dal

* Viz tento svazek, str. 385. *(Pozn. red.)*

zapsat jako řečník, který bude mluvit proti návrhu, prohlásil, že vylučovat Poznaňské z hlasování je do nebe volající bezpráví:

„Domnívám se, že poznaňští poslanci jsou *zvlášť* povoláni hlasovat, neboť jde právě o nejdůležitější práva těch, kdo nás sem poslali."

Potom se pan Senff zabývá dějinami Polska od prvního dělení a obohacuje je o řadu záměrně překroucených údajů a křiklavých nepravd, takže pan Stenzel vypadá proti němu jako nejžalostnější břídil. Všechno, co je v Poznaňsku snesitelné, děkuje za svůj vznik pruské vládě a „notečským bratřím".

„Vzniklo velkovévodství varšavské. Na místo pruských úředníků přišli polští a roku 1814 nezůstalo skoro ani stopy po tom, co pruská vláda učinila pro tyto provincie dobrého."

Pan Senff má pravdu. „Nezůstalo ani stopy" ani po nevolnictví, ani po pravidelných dávkách odváděných polskými okresy do rozpočtu na pruské vzdělávací ústavy, například na universitu v Halle, ani po vydírání a krutostech pruských úředníků neznajících polský jazyk. Ale Polsko ještě nezhynulo, neboť Prusko se dostalo z milosti Ruska zase do flóru a Poznaňsko připadlo zase k Prusku.

„Od té doby se obnovily snahy pruské vlády o zlepšení poměrů v poznaňské provincii."

Kdo se o tom chce dovědět něco bližšího, ten ať si přečte Flottwellův pamětní spis z roku 1841[201]. Až do roku 1830 neučinila vláda docela *nic*. Flottwell našel v celém velkovévodství pouze *čtyři* míle silnic! A máme vypočítat všechna dobrodiní páně Flottwellova? Pan Flottwell, mazaný byrokrat, se pokoušel podplatit Poláky stavěním silnic, splavňováním řek, vysoušením močálů atd. atd.; podplácel je však nikoli penězi pruské vlády, nýbrž *jejich vlastními penězi*. Všechna tato zlepšení se uskutečnila především ze soukromých nebo místních prostředků; a když vláda tu a tam trochu peněz dosadila, byl to jen zlomeček toho, co vysála z provincie na daních a na výnosu z polských národních a církevních velkostatků. Dále děkují Poláci panu Flottwellovi nejen za to, že zůstává v platnosti dočasné zrušení voleb zemských radů jednotlivými okresy (od roku 1826), nýbrž zejména také za pomalé vyvlastňování polských statkářů, neboť vláda kupovala vydražované rytířské statky a pak je prodávala pouze loajálním Němcům

(královské nařízení z roku 1833). A dalším dobrodiním Flottwellovy správy bylo konečně zlepšení školství. Ale i to bylo zas jenom poprušťovací opatření. Ve vyšších školách měli být pomocí pruských učitelů poprušťováni mladí šlechtici a budoucí katoličtí duchovní, v nižších rolníci. Jak to bylo míněno se vzdělávacími ústavy, prozradil v návalu rozhořčení president bydhošťské krajské správy pan Wallach; píše vrchnímu presidentovi panu Beurmannovi, že *polský jazyk* je *hlavní překážkou* při šíření vzdělání a blahobytu mezi venkovským obyvatelstvem! Ovšem, zcela správně, když učitel vůbec nerozumí polsky. – Tyto školy financovali ostatně zase sami Poláci, neboť 1) většina nejdůležitějších z těchto ústavů, ne však těch, které sloužily přímo k poprušťování, byla zřízena a dotována ze soukromých příspěvků nebo provinčními stavy, a 2) i poprušťovací školy byly vydržovány z příjmů klášterů sekularisovaných 31. března 1833, a státní pokladna uvolnila pouze 21 000 tolarů ročně na 10 let.

Ostatně pan Flottwell přiznává, že všechny reformy vycházely od samých Poláků. Že největší dobrodiní pruské vlády spočívala ve vybírání vysokých rent a daní a v používání polské mládeže pro pruskou vojenskou službu, to pan Flottwell zamlčuje stejně jako pan Senff.

Zkrátka, všechna dobrodiní pruské vlády se redukují na zaopatřování pruských poddůstojníků v Poznaňsku, ať už jako zupáků, učitelů, četníků nebo výběrčích daní.

Dalším bezdůvodným podezříváním Poláků, stejně jako falešnými statistickými údaji pana Senffa, se nemůžeme dále zabývat. Zkrátka, pan Senff mluví jen proto, aby shromáždění poštval proti Polákům.

Po něm mluví pan *Robert Blum*. Jako obvykle pronáší tzv. *solidní* projev, to jest projev, v němž je víc zaujetí než argumentů, a víc krasořečnictví než zaujetí, a který ostatně jako řečnické cvičení, to musíme přiznat, neudělal o nic větší dojem než moderní chápání světa pana Goedena z Krotoszynu. Polsko, hradba proti nordickému barbarství... projevují-li se u Poláků neřesti, tedy je to vina jejich utlačovatelů... starý Gagern nazývá dělení Polska můrou, která tlačí naši dobu... Poláci milují svou vlast tak vřele a mohli by nám v tom být příkladem... nebezpečí, která hrozí

z Ruska... což když v Paříži zvítězí rudá republika a bude chtít silou zbraní osvobodit Polsko, co potom, pánové?... Nebuďme zaujatí atd. atd.

Je nám pana Bluma líto, ale když zbavíme všechny tyto pěkné věci jejich krasořečnického pozlátka, nezbude už nic než nejtriviálnější prázdné žvanění, třebaže, jak rádi přiznáváme, žvanění velkého formátu a ve vznešeném provedení. I když pan Blum soudí, že by Národní shromáždění, má-li být důsledné, mělo ve Šlesviku, v Čechách, v jižních Tyrolích, v ruských pobaltských provinciích a v Alsasku postupovat podle téhož principu jako v Poznaňsku, je to argument oprávněný jen vzhledem k ubohým nacionalistickým lžím a pohodlné nedůslednosti většiny. A jestliže soudí, že pouze s již existujícím Polskem by Německo mohlo jednat slušně o Poznaňsku, nebudeme mu to vyvracet, ale přece poznamenáváme, že tento jediný pádný argument v jeho řeči rozvedli už stokrát a mnohem lépe sami Poláci, zatímco v projevu páně Blumově byl vystřelen bez účinku jako tupý rétorický šíp s „umírněností a šetrnou jemností" na zatvrzelou hruď většiny.

Pan Blum má pravdu, když říká, že šrapnely nejsou argumenty, ale nemá pravdu, a je si toho vědom, staví-li se nestranně na „umírněné" vyšší stanovisko. Jestliže pan Blum nemá úplně jasno o polské otázce, je to jeho vina. Ale že 1) věří, že prosadí u většiny aspoň to, aby si vyžádala zprávu od ústřední moci, a 2) že si namlouvá, že zprávou těchto ministrů ústřední moci, kteří 6. srpna tak hanebně kapitulovali před pruskými choutkami po suverenitě,[202] že zprávou těchto ministrů sebeméně získá, to je pro něho zlé. Chce-li někdo sedět na „krajní levici", pak je především nutné, aby odhodil všechnu šetrnou jemnost a vzdal se naděje, že cokoli, byť to bylo i sebeméně, u většiny prosadí.

Vůbec se v polské otázce téměř celá levice jako vždycky vybíjí v krasořečnění nebo dokonce ve fantastickém blouznění a ani v nejmenším se nezabývá faktickým materiálem, praktickým obsahem otázky. A přece právě zde byl materiál tak bohatý, fakta tak přesvědčivá. K tomu by ovšem bylo třeba otázku studovat, a to si lze ovšem ušetřit, když se už prošlo očistcem voleb a nemusí se už nikomu skládat účty.

K několika málo výjimkám se během debaty vrátíme. Zítra ještě slovíčko s panem Wilhelmem Jordanem, který sice není nějakou výjimkou, ale tentokrát v plném slova smyslu a z určitých důvodů jde s davem.

V

Kolín 25. srpna. Konečně opouštíme, chválabohu, plochou písečnou pláň všedního planého žvanění a vstupujeme do vznešených alpských výšin velké debaty! Konečně stoupáme na ony vrcholy sbratřené s oblaky, kde hnízdí orli, kde člověk patří tváří v tvář božstvu, odkud s pohrdáním shlíží na nepatrné červíčky, kteří se hluboko, hluboko dole navzájem potírají skrovnými argumenty obyčejného lidského rozumu! Konečně se po šarvátkách jakéhosi Bluma s jakýmsi Stenzelem, jakéhosi Goedena s jakýmsi Senffem z Inowroclawi rozpoutává veliká bitva, v níž ariostovští hrdinové posévají bojiště úlomky kopí svého ducha!

Řady bojovníků se uctivě rozestupují a mávaje mečem řítí se vpřed pan *Wilhelm Jordan* z Berlína.

Kdo je to pan Wilhelm Jordan z Berlína?

Pan Wilhelm Jordan z Berlína byl v době rozkvětu německého literátství literátem v Královci. Tehdy se tam konala pololegální shromáždění na Böttchershöfchenu; pan Wilhelm Jordan se tam vypravil, přednesl báseň „Lodník a jeho bůh" a byl vypovězen.

Pan Wilhelm Jordan z Berlína se odebral do Berlína. Tam se konaly studentské schůze. Pan Wilhelm Jordan přednesl báseň „Lodník a jeho bůh" a byl vypovězen.

Pan Wilhelm Jordan z Berlína šel do Lipska. Tam se také scházeli lidé na nějakých nevinných schůzích. Pan Wilhelm Jordan přednesl báseň „Lodník a jeho bůh" a byl vypovězen.

Pan Wilhelm Jordan vydal pak několik spisů. Báseň „Zvon a dělo"; sbírku litevských národních písní, mezi nimi i vlastní výtvory, totiž polské písně, které sám zveršoval; překlady z George

Sandové, nějaký časopis, nepochopitelný „pochopený svět“[203], atd. ve službách proslulého pana Otto Wiganda, který to ještě nepřivedl tak daleko jako jeho francouzský originál, pan Pagnerre; dále překlad Lelewelových „Dějin Polska“ s předmluvou nadšeně opěvující Poláky atd.

Přišla revoluce. En un lugar de la Mancha cuyo nombre no quiero acordarme* – v jednom místě německé Manchy, braniborské marky, kde vyrůstají donquijotové, v místě, na jehož jméno si nechci vzpomenout, představil se pan Wilhelm Jordan z Berlína jako kandidát do německého Národního shromáždění. Rolníci v tomto okrese byli bodře konstituční. Pan Wilhelm Jordan pronesl několik působivých řečí, plných nejkonstitučnější bodrosti. Rolníci byli okouzleni a zvolili tohoto velkého muže za poslance. Sotva však tento ušlechtilý „neodpovědný“ dorazí do Frankfurtu, usadí se na „krajní“ levici a hlasuje s republikány. Rolníci, kteří jako voliči zplodili tohoto parlamentního donquijota, vyslovují mu nedůvěru, připomínají mu jeho sliby a volají ho zpět. Ale pan Wilhelm Jordan se cítí vázán svým slovem tak málo jako nějaký král a nadále dává při každé příležitosti ve shromáždění zaznít svému zvonu a dělu.

Pokaždé, když pan Wilhelm Jordan vystoupil na kazatelnu chrámu sv. Pavla[204], přednášel vlastně jen jednu báseň, „Lodník a jeho bůh“ – čímž nikterak není řečeno, že by si proto zasloužil, aby byl vypovězen.

Poslechněme si poslední znění zvonů a nejnovější hřímání děl velkého Wilhelma Jordana o Polsku.

„Domnívám se naopak, že se musíme povznést na *světodějné stanovisko* a z něho zkoumat poznaňskou záležitost v jejím významu episody velkého polského dramatu.“

Jedním rázem vynese nás mohutný pan Wilhelm Jordan vysoko nad oblaky, na zasněžený, nebetyčný Chimborazo „světodějného stanoviska“ a odkrývá nám nedozírné výhledy.

Předtím však ještě chvilku pobývá ve všedním ovzduší „zvláštního“ projednávání, a to s velkým úspěchem. Několik ukázek:

* „V jedné vsi kraje zvaného Mancha, na jejíž jméno si nechci vzpomenout...“ Těmito slovy začíná Cervantesův román „Don Quijote“. *(Pozn. red.)*

„Později připadla“ (notečská oblast) „varšavskou smlouvou“ (tj. prvním dělením) „Prusku a od té doby zůstala k němu připojena, pomineme-li krátké mezidobí existence varšavského vévodství.“

Pan Jordan tu mluví o notečské oblasti v *protikladu* k ostatnímu Poznaňsku. Z kterého pramene tu čerpá tento rytíř světodějného stanoviska, znalec polských dějin a překladatel Lelewelův? Jeho pramen je právě řeč pana Senffa z Inowroclawi! Drží se jí tak úzkostlivě, že dokonce zcela zapomíná, jak také ostatní, velkopolská část Poznaňska roku 1794 „připadla Prusku a od té doby, pomineme-li krátké mezidobí existence varšavského vévodství, zůstala k němu připojena“. Ale o tom „notečský bratr“ Senff nemluvil, a proto je „světodějnému stanovisku“ známo jen tolik, že poznaňský kraj „připadl Prusku“ teprve roku 1815.

„Kromě toho byly západní okresy: Birnbaum, Meseritz, Bomst a Fraustadt* od *nepaměti*, jak můžete poznat už z *názvů* těchto měst, převážnou většinou svého obyvatelstva německé.“

A okres Międzychód, pane Jordane, byl „od nepaměti“, jak můžete poznat už z názvu, převážnou většinou svého obyvatelstva „polský“, není-liž pravda, pane Jordane?

Okres Międzychód není však nic jiného než okres Birnbaum. Město se jmenuje polsky Międzychód.

Jakou teprve oporu najdou tyto etymologické přivtělovací komory** „světodějného stanoviska“ „pochopeného světa“ v křesťanskogermánském panu *Leonovi*! Nemluvíme-li už o tom, že Mailand, Lüttich, Genf a Kopenhagen***, „jak poznáte už z názvů“, jsou „od nepaměti německé“, nevypozoruje „světodějné stanovisko“ také „už z názvů“, že Haimons-Eichicht, Welsch-Leyden, Jenau a Kaltenfelde jsou od nepaměti německé? Světodějné stanovisko bude ovšem v nesnázích, bude-li chtít najít tyto od nepaměti německé názvy na mapě, a má co děkovat jen panu Leonovi, který je sám vyrobil, doví-li se, že se jimi rozumí Le Quesnoi, Lyon, Janov a Campo Freddo.

* Polské názvy: Międzychód, Międzyrzecz, Babimost a Wschowa. *(Pozn. red.)*

** Viz poznámku 196. *(Pozn. čes. red.)*

*** Německé názvy pro Milán, Lutych, Ženevu a Kodaň. *(Pozn. red.)*

Co řekne „světodějné stanovisko", až si napříště začnou Francouzi dělat právo na Cologne, Coblence, Mayence a Francfort* jako na území od nepaměti francouzské; pak běda světodějnému stanovisku!

Nezdržujme se však už déle u těchto petites misères de la vie humaine**, které se přitrefily také již větším pánům. Následujme pana Wilhelma Jordana z Berlína do vyšších sfér jeho letu. Zde se dovíme, že Poláky „mají lidé tím raději, čím jsou od nich dál a čím méně je znají, a milují je tím méně, čím k nim mají blíž", a proto se nezakládá „tato náklonnost ani tak na nějaké skutečné přednosti polského charakteru jako spíš na jakémsi *kosmopolitickém idealismu*".

Jak ale světodějné stanovisko vysvětlí, že národy na celém světě „nemají rády" jistý jiný národ, ať už „jsou od něho dál" nebo k němu „mají blíž", že jím se vzácnou jednomyslností pohrdají, vykořisťují jej, posmívají se mu a šlapou po něm? Tímto národem jsou *Němci*.

Světodějné stanovisko řekne, že se to zakládá na jakémsi „*kosmopolitickém materialismu*", a tím je zachráněno.

Avšak světodějný orel mává, nedbaje těchto nicotných námitek, svými perutěmi stále směleji, stále výš, až konečně v čistém éteru o sobě a pro sebe jsoucí ideje propukne v tento heroicko-světodějněhegelovský hymnus:

„I když dáme za pravdu dějinám, které na své cestě předznamenané nutností neustále železnou patou nemilosrdně drtí národnost, která už není dost silná, aby se udržela mezi rovnocennými národy, přece by bylo nelidské a barbarské uzavírat se jakémukoli soucitu při pohledu na dlouhé utrpení takového národa a já sám jsem na hony vzdálen takové bezcitnosti." (Bůh vám to jistě odplatí, šlechetný Jordane!) „Jedna věc však je být uchvácen tragédií, a druhá chtít tuto tragédii odčinit. Právě jen železná nutnost, které hrdina podléhá, činí z jeho údělu *skutečnou tragédii*, a zasáhnout do běhu tohoto osudu, chtít z lidské účasti zastavit točící se kolo dějin a otočit je zase nazpět, to by znamenalo vydávat se v nebezpečí, že jím budeme sami rozdrceni. Chtít obnovit Polsko pouze proto, že jeho zánik vzbuzuje oprávněný zármutek, tomu říkám slabomyslná sentimentalita!"

* Francouzské názvy pro Kolín n. R., Koblenc, Mohuč a Frankfurt. *(Pozn. red.)*

** — drobných trampot lidského života. *(Pozn. red.)*

Jaké myšlenkové bohatství! Jaká hlubina moudrosti! Jaká to vzletná řeč! Tak mluví světodějné stanovisko, když dodatečně opravilo stenogramy svých projevů.

Poláci mají na vybranou: Chtějí-li hrát „skutečnou tragédii", pak se musí pokorně nechat rozdrtit železnou patou a točícím se kolem dějin a říkat Mikulášovi: „Pane, buď vůle tvá!" Anebo chtějí-li se vzepřít a zkusit, zda by nemohli jednou také šlápnout „železnou patou dějin" na šíji svým utlačovatelům, pak nebudou hrát žádnou „skutečnou tragédii" a pan Wilhelm Jordan z Berlína se už o ně nemůže zajímat. Tak mluví světodějné stanovisko, esteticky vzdělané profesorem Rosenkranzem.

V čem záležela neúprosná, železná nutnost, která Polsko na čas zničila? V rozkladu šlechtické demokracie založené na nevolnictví, tj. ve vzniku vysoké aristokracie *uvnitř* šlechty. To byl pokrok, protože to byla jediná cesta, jak se vymanit z poměrů šlechtické demokracie, které se už přežily. Jaké to mělo následky? Že železná pata dějin, tj. tři autokrati Východu, Polsko zardousili. Aristokracie byla nucena spojit se s cizinou, aby se mohla se šlechtickou demokracií vypořádat. Polská aristokracie zůstala až donedávna, ba zčásti až dodneška spolehlivým spojencem těch, kdo Polsko zotročili.

A v čem záleží neúprosná, železná nutnost toho, že se Polsko zase osvobodí? V tom, že panství aristokracie v Polsku, které od roku 1815 aspoň v Poznaňsku a v Haliči a dokonce zčásti také v ruském Polsku stále trvá, se dnes stejně přežilo a je podlomeno jako demokracie drobné šlechty v roce 1772; v tom, že zavedení agrární demokracie se stalo pro Polsko nejen politickou, ale také společenskou životní otázkou; v tom, že zanikne zdroj existence polského lidu, zemědělství, nestane-li se nevolný nebo robotný rolník svobodným vlastníkem půdy; v tom, že agrární revoluce není možná, nebude-li současně vydobyta národní existence, nebude-li Polsko mít baltické pobřeží a ústí polských řek.

A tomu říká pan Jordan z Berlína chtít zastavit točící se kolo dějin a otočit je zase nazpět!

Ovšemže staré Polsko *šlechtické* demokracie je dávno mrtvé a pochováno a jen pan Jordan může někomu připisovat úmysl

odčinit „skutečnou tragédii“ tohoto Polska; ale tento „hrdina“ tragédie zplodil statného syna a při bližším seznámení s ním může leckterému berlínskému literárnímu floutkovi skutečně přeběhnout mráz po zádech; a tento syn, který se teprve chystá, že zahraje *své* drama a vloží ruku na „točící se kolo dějin“, ale jehož vítězství je jisté – tento syn je Polsko *rolnické* demokracie.

Trochu otřepané beletristické nabubřelosti, trochu strojeného pohrdání světem – které bylo u Hegela směloství, u pana Jordana se stává lacinou, vyčichlou bláhovostí – zkrátka kousek zvonu a kousek děla, „zvuk a dým“[205], to vše oděno do špatných vět, a k tomu neuvěřitelná motanice a neznalost normálních historických poměrů – na to se smrskává celé to světodějné stanovisko!

Ať žije světodějné stanovisko se svým pochopeným světem!

VI

Kolín 26. srpna. Druhý den bitvy skýtá ještě velkolepější obraz než první. Chybí nám ovšem takový Wilhelm Jordan z Berlína, jehož slova chytají všechny posluchače přímo za srdce; buďme však skromní: takový Radowitz, Wartensleben, Kerst a Rodomont-Lichnowski[206] také nejsou k zahození.

První vystupuje na tribunu pan *Radowitz*. Vůdce pravice mluví stručně, rozhodně, uváženě. Jen tolik krasořečnění, kolik je právě třeba. Falešné předpoklady, ale stručné, okamžité závěry z těchto předpokladů. Apel na *strach* pravice. Chladnokrevná jistota úspěchu, založená na zbabělosti většiny. Hluboké opovržení k celému shromáždění, k pravici i k levici. To jsou základní rysy krátké řeči, kterou proslovil pan Radowitz, a pochopíme zajisté, jak muselo těchto několik ledových a neokázalých slov zapůsobit na shromáždění, uvyklé naslouchat nejbombastičtějším a nejjalovějším řečnickým cvičením. Pan Wilhelm Jordan z Berlína by byl šťasten, kdyby s celým svým „pochopeným“ i nepochopeným světem v obrazech dosáhl jen desetiny účinku, jakého dosáhl pan Radowitz svou stručnou a v podstatě také zcela bezobsažnou řečí.

Pan Radowitz není „charakter“, není to poctivec ryzích zásad, je to však postava jasných, výrazných rysů; stačí, přečteme-li si jen jednu jeho řeč, a známe ho dokonale.

Nikdy jsme neprahli po cti být orgánem nějaké parlamentní levice. Naopak, při množství různorodých živlů, z nichž se vytvořila demokratická strana v Německu, pokládali jsme za naléhavě nutné hlídat právě demokraty bedlivěji než kohokoli jiného. A při nedostatku energie, rozhodnosti, talentu a vědomostí, s nímž se až na

velmi vzácné výjimky setkáváme u vůdců všech stran, musí nás těšit, že jsme v panu Radowitzovi našli aspoň jednoho rovnocenného *protivníka*.

Po panu Radowitzovi pan Schuselka. Přes všechna předcházející varování přece jen tklivé apelování na srdce. Nesmírně rozvleklý projev, občas přerušovaný historickými exkursy a tu a tam špetkou praktického rakouského rozumu. Celkový dojem únavný.

Pan Schuselka se vydal do Vídně, kde byl také zvolen do říšské rady. Tam je na svém místě. Jestliže ve Frankfurtu seděl na levici, tam se ocitá ve středu; jestliže ve Frankfurtu mohl ještě hrát nějakou roli, ve Vídni pohoří hned s první řečí. To je úděl všech těchto beletristických, filosofujících a užvaněných veličin, které využily revoluce jen k tomu, aby si získaly postavení; postavte je na okamžik na opravdu revoluční půdu a shoří jak papír.

Po něm přichází ci-devant* hrabě von *Wartensleben*. Pan Wartensleben vystupuje jako blahobytný, blahovůlí překypující poctivec, vypravuje anekdoty, jak roku 1830 táhl jako domobranec na polské hranice, přechází do role Sancho Panzy a připomíná Polákům přísloví: „Lepší vrabec v hrsti než holub na střeše", a při tom docela nevinně pronese záludnou poznámku:

„Jak to přijde, že se ani nenašli polští úředníci, kteří by se chtěli ujmout reorganisace v oblasti určené k odstoupení? Obávám se, že mají strach sami ze sebe, neboť cítí, že ještě nejsou tak daleko, aby mohli klidně organisovat obyvatelstvo, a pouze z tohoto důvodu předstírají, že jen láska k polské vlasti jim brání, aby aspoň položili zárodek k radostnému vzkříšení!"

Jinými slovy, Poláci už osmdesát let nepřetržitě bojují a obětují životy a majetek pro věc, kterou sami pokládají za nemožnou a nesmyslnou.

Nakonec se pan Wartensleben připojuje k názoru pana Radowitze.

Na tribunu vystupuje pan Janiszewski z Poznaně, člen poznaňského národního výboru.

Řeč pana Janiszewského je první ukázkou skutečné parla-

* — bývalý. *(Pozn. red.)*

mentní výmluvnosti, jež byla pronesena z tribuny chrámu sv. Pavla. Konečně slyšíme řečníka, který se nehoní jen za potleskem sálu, který mluví řečí opravdové, živoucí vášně a který působí právě proto docela jiným dojmem než všichni řečníci před ním. Blumův apel na svědomí shromáždění, Jordanova laciná bombastika, Radowitzova studená důslednost, Schuselkova bodrá rozvláčnost, to všechno ustupuje do pozadí před tímto Polákem, který obhajuje existenci svého národa a žádá zpět to, nač má plné právo. Janiszewski mluví vzrušeně, prudce, ale nedeklamuje, uvádí jen fakta s tím spravedlivým rozhořčením, s jakým jedině lze taková fakta správně vylíčit a které je dvojnásob oprávněné po nestydatém překrucování, s nímž jsme se až dosud v debatě setkávali. Jeho řeč, která je vskutku ústředním bodem debaty, odráží všechny dosavadní útoky na Poláky, napravuje všechny chyby přátel Poláků, přivádí debatu zpět na její jedině praktickou a pravou půdu a předem vyráží dalším řečníkům pravice jejich nejzvučnější argumenty.

„Spolkli jste Poláky, ale nestrávíte je, přísámbůh!"

Tento pádný závěr Janiszewského řeči zůstane všem v paměti, stejně jako jeho hrdé prohlášení, jímž odpovídá na žebrání přátel Poláků:

„Nepřicházím k vám jako žebrák, hlásím se o své právo; nežádám sympatie, žádám jen spravedlnost."

Po panu Janiszewském pan ředitel Kerst z Poznaně. Po Polákovi, který bojuje za existenci svého lidu, za jeho sociální a politickou svobodu, pruský řídící, přivandrovalý do Poznaně, který bojuje za svůj plat. Po nádherné rozhořčené vášnivosti utlačovaného nízká nestoudnost byrokrata, který tyje z útlaku.

Dělení Polska, „o němž se teď mluví jako o hanbě", bylo kdysi *„zcela obvyklou událostí"*.

„Právo národů rozlišovat se podle národností je právo zbrusu nové a nikde neuznávané." „V politice rozhoduje jen *faktická držba*."

To jsou některé z pádných výroků, na nichž pan Kerst zakládá svou argumentaci. Poté následují nejnehoráznější protimluvy:

„Připojením Poznaňska připadl Německu pruh země, který je ovšem převážně polský" — a zanedlouho potom: „Co se týká polské části Poznaňska,

ta neprosila o připojení k Německu, a pokud vím, nemáte, pánové, v úmyslu připojit tuto část proti její vůli!"

Na to navazují statistické údaje o složení obyvatelstva – údaje podle proslulých měřítek „notečských bratří", podle nichž se pokládají za Poláky jen ti, kdo vůbec nerozumějí německy, a všichni, kdo jakžtakž lámou němčinu, jsou Němci. A nakonec krajně umný výpočet, v němž panu Kerstovi vychází, že menšina 17 členů proti 26, která při hlasování poznaňského provinčního sněmu hlasovala *pro* připojení k Německu, byla vlastně většinou.

„Podle provinčního zákona bylo by ovšem třeba dvoutřetinové většiny, aby usnesení bylo pravoplatné. 17 nejsou sice plné dvě třetiny z 26, ale zlomek, který k tomu chybí, je tak nepatrný, že se při tak vážné otázce nemůže vůbec brát v úvahu"!!

Jestliže se tedy menšina rovná dvěma třetinám většiny, pak je „podle provinčního zákona" většinou! Staroprušáctví ověnčí jistě pana Kersta za tento objev vavřínem. – Ve skutečnosti se však věc má takto: K podání *návrhu* bylo třeba dvou třetin hlasů. A přijetí do Německého spolku bylo právě takovým návrhem. Návrh na přijetí by tedy byl pravoplatný teprve tehdy, kdyby pro něj hlasovaly dvě třetiny shromáždění, dvě třetiny ze 43 hlasujících. Místo toho však hlasovaly téměř dvě třetiny proti. Co je to však platné? 17 jsou téměř „dvě třetiny ze 43"!

Pochopitelně, že Poláci nejsou tak „vzdělaný" národ jako občané „státu inteligence", když jim stát inteligence posílá za učitele takové výtečné počtáře.

Pan *Clemens* z Bonnu správně poznamenává, že pruské vládě nešlo o to, aby Poznaňsko poněmčila, nýbrž o to, aby je *poprušáčtila*, a srovnává s pokusy o poprušáčtění Poznaňska podobné pokusy v Porýní.

Pan *Ostendorf* ze Soestu. Syn „červené země"* přednáší úplnou sbírku politických banálností a pustých žvástů, je samá možnost, pravděpodobnost a domněnka, mele je páté přes deváté, z pana Jordana přeskakuje na Francouze, z rudé republiky na severoamerické rudokožce a přirovnává k nim Poláky podobně jako „no-

* Severní část Vestfálska je proslulá úrodnou půdou červené barvy. *(Pozn. čes. red.)*

tečské bratry" k Yankeeům. Smělé přirovnání, důstojné červené země! Pan Kerst, pan Senff, pak Goeden jako zálesáci ve srubech, s puškou a lopatou – jaká nedostižná fraška!

Na tribunu vystupuje pan *Franz Schmidt* z Löwenbergu*. Mluví klidně a bez okázalosti, což si zasluhuje tím většího uznání, že pan Schmidt patří ke stavu, který si jinak nadevšecko libuje v krasořečnění, ke stavu německého katolického duchovenstva. Pan Schmidt, jehož řeč je po řeči Janiszewského rozhodně nejlepší, protože je nejpádnější a nejvěcnější z celé debaty, pan Schmidt dokazuje komisi, že za její zdánlivou náramnou učeností (jejíž obsah jsme přezkoumali) se skrývá bezmezná neznalost skutečných poměrů. Pan Schmidt žil po léta v poznaňském velkovévodství a dokazuje komisi nejhrubší omyly, pokud jde o malý okres, který podrobněji zná. Ukazuje, jak komise právě ve všech rozhodujících bodech nepodala shromáždění žádné vysvětlení, jak je přímo vyzývá, aby se usnášelo bez jakéhokoli materiálu, bez znalosti věci, nazdařbůh. Žádá především vysvětlení, jak se věci mají ve skutečnosti. Dokazuje, jak jsou návrhy komise v rozporu s jejími vlastními předpoklady; cituje Flottwellův pamětní spis a žádá autora, který je také přítomen jako poslanec, aby vystoupil, je-li tento dokument padělek. Odhaluje nakonec, jak se „notečtí bratří" dostavili ke Gagernovi a snažili se ho vylhanou zprávou o tom, že v Poznaňsku vypuklo povstání, pohnout k rychlému ukončení debaty. Gagern to sice popírá, ale pan Kerst se tím už veřejně pochlubil.

Většina se za tuto statečnou řeč panu Schmidtovi pomstila tím, že se postarala, aby byla ve stenografickém záznamu překroucena. Na jednom místě pan Schmidt vlastnoručně třikrát opravoval zapsaný nesmysl, ale přesto to bylo otištěno chybně. Obstrukce vůči Schlöffelovi**, otevřené násilí proti Brentanovi[207], falšování proti Schmidtovi – vskutku, pánové z pravice jsou jemní kritici!

Na závěr zasedání mluví pan Lichnowski. Tohoto přítele si však necháváme pro příští článek; řečníka kalibru pana Lichnowského neodbudeš jedním slovem!

* Polsky: Lwówek Śląski. *(Pozn. čes. red.)*
** Viz tento svazek, str. 32. *(Pozn. red.)*

VII

Kolín 31. srpna. Na tribunu kráčí se samolibým úsměvem rytířsky galantní zjev, bel-homme* shromáždění, německý Bayard, rytíř bez bázně a hany, bývalý kníže (§ 6 základních práv[208]) von *Lichnowski*. S dokonalým přízvukem pruského lajtnanta a s pohrdavou nonšalancí utrušuje sporé útržky myšlenek, které chce sdělit shromáždění.

Spanilý rytíř tvoří v této debatě naprosto nutný element. Kdo se na příkladu pánů Goedena, Senffa a Kersta ještě dostatečně nepřesvědčil, jací úctyhodní lidé jsou ti polští Němci, může na rytíři Lichnowském vidět, jaký neestetický zjev – nehledě ke švarné postavě – je poprušáčtělý Slovan. Pan Lichnowski je soukmenovec polských Němců a doplňuje akta již pouhým svým vstupem na tribunu. Vasrpolácký szlachcic** poprušáčtěný v krautjunkera je živoucím příkladem toho, co by láskyplná pruská vláda ráda udělala z poznaňské šlechty. Pan Lichnowski není přes všechno své ujišťování žádný Němec, je to „reorganisovaný" Polák; nemluví také německy, nýbrž prusky.

Pan *Lichnowski* začíná ujištěním o svých nejrytířštějších sympatiích k Polákům, dělá komplimenty panu Janiszewskému, přiznává Polákům „velkou poesii mučednictví" a potom náhle obrací: Proč ochably tyto sympatie? Protože ve všech vzpourách a revolucích „byli na barikádách v prvních řadách Poláci"! To je ovšem zločin, který se už nebude opakovat, jakmile budou Poláci „reorganisováni"; můžeme ostatně uklidnit pana Lichnowského ujiš-

* — krasavec. *(Pozn. red.)*
** — šlechtic. *(Pozn. red.)*

těním, že jak mezi „polskou emigrací", tak mezi polskou šlechtou v exilu, která podle jeho názoru tak hluboko klesla, jsou lidé, kteří se nikdy neposkvrnili nějakým stykem s barikádami.

Nyní následuje veselá scéna.

Lichnowski: „Páni z levice, kteří šlapou po zažloutlých pergamenech, se nápadně dovolávají historického práva. Neexistuje právo, podle něhož lze v zájmu polské věci dávat přednost jednomu datu před druhým. Pro historické právo existuje žádné datum." (Hlučný smích na levici.)*

„Pro historické právo existuje žádný datum." (Hlučný smích na levici.)

Předseda: „Pánové, nechte přece řečníka dokončit větu, nepřerušujte ho."

Lichnowski: „Historické právo má žádné datum." (Smích na levici.)

Předseda: „Prosím, nepřerušujte řečníka, prosím o klid!" (Neklid.)

Lichnowski: „Pro historické právo neexistuje žádné datum (volání bravo! a veselost na levici), které by si mohlo osobovat větší právo vůči ranějšímu datu!"

Neměli jsme pravdu, když jsme říkali, že urozený rytíř nemluví německy, nýbrž prusky?

Historické právo, které má žádné datum, nalézá strašlivého protivníka v našem urozeném paladinovi:

„Nahlédneme-li hlouběji do dějin, najdeme" (v Poznaňsku) „mnohé okresy, které byly slezské i německé; jdeme-li ještě dále, dospějeme k době, kdy Lipsko a Drážďany byly vystavěny rukama Slovanů, a potom k Tacitovi, a bůhví kam by nás tito pánové zavedli, kdybychom přistoupili na toto téma."

Ve světě to asi vypadá špatně. Statky pruského rytířstva jsou asi beznadějně prodluženy, židovští věřitelé jsou asi strašně dotěrní, dny splatnosti solasměnek se asi hrnou jeden za druhým, dražby, věznění pro dluhy, propouštění ze služby pro lehkomyslné dělání dluhů, všechny tyto hrůzy bezvýhledné finanční tísně hrozí asi pruskému rytířstvu neodvratně zkázou, jinak by nedošlo k tomu, že takový Lichnowski potírá totéž historické právo, pro které si vysloužil ve stolní družině dona Carlose rytířské ostruhy.[209]

Ostatně bůhví kam až by páni soudní exekutoři zavedli ubohé rytířstvo, kdybychom se chtěli zabývat historickým dlužním prá-

* Smích vyvolala gramatická chyba, jíž se Lichnowski dopustil tím, že použil ve větě dvou záporů (... gibt es kein Datum nicht). Tohoto obratu Lichnowského používá Engels na několika místech v této sérii článků, a vždy ponechává nesprávnou mluvnickou vazbu. *(Pozn. red.)*

V českém překladu bylo k dosažení směšného účinku naopak použito jen jednoho záporu. *(Pozn. čes. red.)*

vem! A přece, což nejsou dluhy nejlepší, jedině omluvitelnou* vlastností pruských paladinů?

Bel-homme přechází opět k svému tématu a soudí, že by se polským Němcům neměl „líčit nejasný obraz budoucnosti Polska ležící v temných dálavách(!)", domnívá se, že by se Poláci nespokojili s Poznaňskem:

„Kdybych měl tu *čest* být Polákem, myslil bych ve dne v noci na to, jak obnovit staré polské království."

Protože však pan Lichnowski „nemá tu čest", protože je jenom reorganisovaným Vasrpolákem, myslí „ve dne v noci" na docela jiné, méně vlastenecké věci.

„Mám-li být poctivý, musím říci, že se několik set tisíc Poláků musí stát Němci, což by ani, upřímně řečeno, nebylo za dnešních poměrů pro ně žádné neštěstí."

Naopak, jak by to bylo krásné, kdyby pruská vláda založila další školku, v níž by vyrostlo ještě víc dřeva, z něhož jsou vyřezáni Lichnowští.

Náš rytíř s nakrouceným knírem tlachá ještě chvíli týmž roztomile nonšalantním tónem, který je vlastně určen pro dámy na galerii, ale je stále ještě dost dobrý i pro samo shromáždění, a potom končí:

„Nemám už, co bych dodal, rozhodněte nyní sami, vezmete-li mezi nás 500 000 Němců nebo se jich zřeknete... ale potom škrtněte také píseň našeho starého národního barda: ‚Tam všude německá se řeč ozývá, a Pánbůh v nebi písně zpívá.'[210] Škrtněte tuto píseň!"

Je to ovšem zlé, že starý Arndt, když skládal svou píseň, nemyslel na polské Židy a na jejich němčinu. Naštěstí je tu ale náš hornoslezský paladin. Kdo by neznal staré, staletími posvěcené závazky šlechty vůči Židům? Co starý plebejec přehlédl, na to pamatuje rytíř Lichnowski.

Tam, kde polský Žid němčinu lámaje
lichvaří, peníze a váhy falšuje,

tam všude je vlast pana Lichnowského!

* Slovní hříčka s výrazy „Schulden" (dluhy) a „entschuldigend" (omluvitelný). *(Pozn. red.)*

VIII

Kolín 2. září. Třetí den debaty se projevuje všeobecná únava. Argumenty se opakují, aniž se nějak zlepšují, a kdyby první ctihodný řečník, občan *Arnold Ruge*, nepřišel se svým bohatým pokladem nových důvodů, tak by člověk nad stenografickým záznamem přímo usnul.

Občan Ruge zná ale své zásluhy lépe než kdokoli jiný. Slibuje:

„Uplatním *všechnu* svou *vášeň*, kterou mám, *všechny* své *znalosti*, které jsem získal."

Podává návrh, není to však nějaký obyčejný návrh, nějaký návrh vůbec, je to jedině správný, *pravý* návrh, absolutní návrh:

„*Nic jiného ani nelze navrhnout a připustit.* Je možno dělat něco jiného, pánové, neboť člověku je dáno, aby se odchyloval od správné cesty. Tím, že se člověk odchyluje od správné cesty, projevuje svobodnou vůli... proto však správné nepřestává být správným. A v našem případě je to, co navrhuji, *to jedině správné*, co se může stát."

(Občan Ruge obětuje tedy tentokrát „správnému" svou „svobodnou vůli".)

Podívejme se trochu blíž na vášeň, znalosti a to jedině správné občana Ruga.

„Zrušení Polska je hanebným bezprávím proto, že byl potlačen cenný rozvoj národa, který si získal velké zásluhy o evropskou rodinu národů a který skvěle rozvinul jednu fázi středověké existence, rytířství. Šlechtické republice bylo zásahem despotismu zabráněno, aby dovršila své vlastní vnitřní (!) zrušení, které bylo možno provést ústavou, jejíž zásady byly vytyčeny v revoluční době."

Jihofrancouzská národnost nebyla ve středověku o nic příbuznější se severofrancouzskou, než je nyní polská s ruskou. Jiho-

francouzský neboli provensálský národ prošel ve středověku nejen „cenným vývojem", ale stál dokonce v čele evropského vývoje. Jako první ze všech národů nové doby si vytvořil literární jazyk. Jeho poesie se stala pro všechny románské národy, ba i pro Němce a Angličany tehdy nedostižným vzorem. V pěstování feudální rytířskosti závodil tento národ s Kastilci, Severofrancouzi a anglickými Normany; v průmyslu a v obchodu si nikterak nezadal s Italy. Nejenže „skvěle" rozvinul „jednu fázi středověké existence", ale v nejhlubším středověku vytvořil dokonce odlesk starého helénismu. Jihofrancouzský národ si tedy získal nejen velké, nýbrž nesmírné „zásluhy o evropskou rodinu národů". Přesto byl, stejně jako Polsko, nejprve rozdělen mezi severní Francii a Anglii a později si jej Severofrancouzi úplně podrobili. Od albigenských válek[211] až do Ludvíka XI. vedli Severofrancouzi, ve vzdělání právě tak zaostalí za svými jižními sousedy jako Rusové za Poláky, nepřetržité podmanitelské války proti Jihofrancouzům, které skončily podrobením celé země. Jihofrancouzské „šlechtické republice" (název zcela správný pro dobu jejího rozkvětu) „bylo zásahem despotismu" (Ludvíka XI.) „zabráněno, aby dovršila své vlastní vnitřní zrušení", k němuž by bylo mohlo dojít rozvojem měšťanstva ve městech přinejmenším právě tak dobře, jako mohlo dojít k zániku polské „šlechtické republiky" ústavou z roku 1791.

Po staletí bojovali Jihofrancouzi proti svým utlačovatelům. Dějinný vývoj byl však neúprosný. Po třistaletém boji poklesla jejich nádherná řeč na místní dialekt, a oni sami se stali Francouzi. Tři sta let trval severofrancouzský despotismus nad jižní Francií, a potom teprve napravili Severofrancouzi tento útlak – zrušením posledních zbytků jihofrancouzské samostatnosti. Ústavodárné shromáždění rozbilo nezávislé provincie, železná pěst Konventu učinila z obyvatel jižní Francie napřed *Francouze* a jako odškodnění za jejich národnost jim dala demokracii. Ale po celých tři sta let útlaku se na ně doslova hodí to, co říká občan Ruge o Polácích:

„Ruský despotismus Poláky neosvobodil, zničení polské šlechty a vyhnání tolika šlechtických rodin z Polska, to všechno nevytvořilo v Rusku ani demokracii, ani humánní existenci."

A přece nikdy nikdo nenazýval utlačování jižní Francie Severofrancouzi „hanebným bezprávím". Jak je to možné, občane Ruge? Buďto je porobení jižní Francie hanebným bezprávím, anebo porobení Polska není hanebným bezprávím. Vyberte si, občane Ruge!

V čem však je rozdíl mezi Poláky a Jihofrancouzi? Jak to, že jižní Francii vzali Severofrancouzi do vleku jako bezmocnou přítěž až do úplného zničení její národnosti, zatímco Poláci mají vyhlídku na to, že se velmi brzy postaví do čela všem slovanským národům?

Jižní Francie se stala v důsledku sociálních poměrů, o kterých se zde nemůžeme dále šířit, reakční částí Francie. Její oposice proti severní Francii se velmi brzy změnila v oposici proti pokrokovým třídám celé Francie. Jižní Francie se stala hlavní oporou feudalismu a dodnes je baštou kontrarevoluce ve Francii.

Polsko se naproti tomu v důsledku sociálních poměrů, které jsme vyložili výše (čís. 81)*, stalo revoluční částí Ruska, Rakouska a Pruska. Jeho oposice proti jeho utlačovatelům byla zároveň oposicí proti vysoké aristokracii v samém Polsku. Dokonce i šlechta, stojící zčásti ještě na feudální půdě, se s bezpříkladnou obětavostí připojila k demokraticko-agrární revoluci. Polsko se stalo ohniskem východoevropské demokracie už v době, kdy Německo ještě tápalo v nejbanálnější konstituční a v nejnabubřelejší filosofické ideologii.

V tom, a ne ve skvělém vývoji dávno pohřbeného rytířství spočívá záruka, nevyhnutelnost obnovení Polska.

Ale pan Ruge má ještě druhý argument pro nezbytnost nezávislého Polska v „evropské rodině národů":

„Násilí, které bylo spácháno na Polácích, toto násilí rozptýlilo Poláky po celé Evropě, byli rozmetáni na všechny strany se svým hněvem nad utrpěným bezprávím... polský duch se ve Francii a v Německu (!?) humanisoval a očistil: polská emigrace se stala *propagandou svobody*" (čís. 1)... „Slované se stali schopnými začlenit se do velké evropské rodiny národů" (bez „rodiny" se to neobejde!), „protože... jejich emigrace koná opravdový *apoštolát svobody*" (čís. 2)... „Celá ruská armáda (!!) byla nakažena idejemi nové doby prostřednictvím

* Viz tento svazek, str. 361–365. *(Pozn. red.)*

těch to *apoštolů svobody*, Poláků" (čís. 3)... „vážím si čestného odhodlání Poláků, které projevovali všude v Evropě, provádět násilím *propagandu* pro *svobodu*" (čís. 4)... „Dokud budou dějiny mluvit, budou oslavovat Poláky jako *přední bojovníky*" (čís. 5) „*všude, kde jimi byli* (!!!)... Poláci jsou *živlem svobody*" (čís. 6) „vrženým mezi Slovanstvo, *zavedli* Slovanský sjezd v Praze *na cestu svobody*" (čís. 7), „působili ve Francii, v Rusku a v Německu. Poláci jsou tedy činorodým živlem i v dnešní kultuře, působí dobře, a protože působí dobře, protože je jich zapotřebí, nejsou nikterak mrtví."

Občan Ruge má dokázat, 1) že Poláků je zapotřebí a 2) že nejsou mrtví. Dělá to tím, že říká: „Protože je jich zapotřebí, nejsou nikterak mrtví."

Vyjměme z uvedené dlouhé pasáže, v níž bylo sedmkrát řečeno totéž, několik slov: Poláci – živel – svoboda – propaganda – kultura – apoštolát a podívejme se, co nám z celého tohoto nabubřelého žvástu zbude.

Občan Ruge má dokázat, že obnovení Polska je nutné. Dokazuje to takto: Poláci nejsou mrtví, jsou naopak velmi živí, působí dobře, jsou apoštoly svobody v celé Evropě. Jak k tomu dospěli? Násilí, hanebné bezpráví, které bylo na nich spácháno, je rozptýlilo po celé Evropě s jejich hněvem nad utrpěným bezprávím, s jejich spravedlivým revolučním hněvem. Tento hněv ve vyhnanství „očistili" a tento očištěný hněv jim umožnil, aby se stali apoštoly svobody, a postavil je „do prvních řad na barikádách". Co z toho vyplývá? Odstraňte hanebné bezpráví a spáchané násilí, obnovte zase Polsko, tím odpadne „hněv" a nebude moci být očišťován, a Poláci se vrátí domů a přestanou být „apoštoly svobody". Jestliže z nich dělá revolucionáře pouze „hněv nad utrpěným bezprávím", pak odstranění tohoto bezpráví z nich udělá reakcionáře. Jestliže je protitlak proti útlaku to jediné, co Poláky udržuje při životě, tedy zrušte útlak, a budou mrtvi.

Občan Ruge dokazuje tedy pravý opak toho, co chce dokázat; z jeho důvodů vyplývá, že v zájmu svobody a evropské rodiny národů Polsko *nesmí být obnoveno*.

Vrhá ostatně podivné světlo na „znalosti" občana Ruga, že se u Poláků zmiňuje jen o emigraci, a jenom ji vidí na barikádách. Vůbec nemáme v úmyslu urážet polskou emigraci, která prokázala svou energii a odvahu na bitevním poli a během osmnácti let

konspirování v zájmu Polska. Nemůžeme však popřít jedno: kdo zná polskou emigraci, ten ví, že nebyla zdaleka takovým apoštolem svobody a nebažila tak po barikádách, jak to občan Ruge důvěřivě papouškuje po exknížeti Lichnowském. Polská emigrace neohroženě vytrvala, mnoho vytrpěla a mnoho vykonala pro obnovení Polska. Ale cožpak Poláci v Polsku samém vykonali snad méně, cožpak nečelili větším nebezpečím, nevystavovali se vězením v Moabitu a na Špilberku, knutě a sibiřským dolům, haličským masakrům a pruským šrapnelům? Ale to všechno pro pana Ruga neexistuje. Právě tak si nepovšiml, že Poláci, kteří neemigrovali, převzali mnohem víc ze všeobecné evropské kultury a mnohem lépe poznali potřeby Polska, v němž stále žili, než téměř celá emigrace až na Lelewela a Mieroslawského. Občan Ruge svádí všechnu vzdělanost, která je v Polsku, nebo abychom mluvili jeho jazykem, která „se dostala mezi Poláky a přes ně dál", na jejich pobyt v cizině. Dokázali jsme v čísle [81], že Poláci nemuseli hledat pochopení potřeb své země ani u francouzských politických blouznivců, kteří po únoru ztroskotali na svých vlastních frázích, ani u německých hlubokomyslných ideologů, kteří ke ztroskotání ještě neměli příležitost; že Polsko samo jim bylo nejlepší školou, v níž poznali, co Polsko potřebuje. Zásluhou Poláků je to, že první rozpoznali a prohlásili agrární demokracii za jedině možnou formu osvobození pro všechny slovanské národy, ale ne to, jak si namlouvá občan Ruge, že „přenesli do Polska a Ruska" všeobecné fráze, jako „velkou myšlenku politické svobody, která uzrála ve Francii, a dokonce (!) filosofii, která se vynořila v Německu" (a v níž pan Ruge utonul).

Bůh nás chraň před našimi přáteli, nepřátelům se ubráníme sami – mohou zvolat Poláci po této řeči občana Ruga. Ale největším neštěstím Poláků odjakživa bylo, že je jejich nepolští přátelé obhajovali nejhoršími argumenty, jaké jen mohou být.

Je velmi chvályhodné od frankfurtské levice, že byla až na malé výjimky dokonale okouzlena řečí občana Ruga o Polsku, řečí, v níž se praví:

„Nebudeme se, pánové, přít o to, zda máme na mysli demokratickou monarchii, demokratisovanou monarchii (!) anebo čistou demokracii, *vcelku chceme totéž*: svobodu, svobodu lidu, vládu lidu!"

A my bychom se měli nadchnout pro levici, která je unesena tím, když se řekne, že si přeje „vcelku totéž" jako pravice, jako pan Radowitz, pan Lichnowski, pan Vincke a ostatní vypasené nebo vychrtlé rytířstvo? Pro levici, která je bez sebe nadšením, která na všechno zapomene, sotva uslyší několik dutých hesel, jako „svoboda lidu" a „vláda lidu"?

Nechme však levici levicí a vraťme se k občanu Rugovi.

„Na celé zeměkouli ještě nebylo větší revoluce než revoluce roku 1848."

„Je nejhumánnější ve svých zásadách" – protože tyto zásady vznikly ze zastírání nejprotikladnějších zájmů.

„Nejhumánnější ve svých dekretech a proklamacích" – protože ty jsou kompendiem filantropického blouznění a sentimentálních frází o bratrství, zplozených všemi prázdnými hlavami v Evropě.

„Nejhumánnější ve své existenci" – totiž v poznaňských masakrech a surovostech, ve vraždění a paličství Radeckého, v kanibalských ukrutnostech pařížských červnových vítězů, v krakovských a pražských krvavých řežích, ve všeobecném řádění soldatesky, zkrátka ve všech těch hanebnostech, které dnes, 1. září 1848, tvoří „existenci" této revoluce a vyžádaly si ve čtyřech měsících víc krve než léta 1793 a 1794 dohromady.

„Humánní" občan Ruge!

IX

Kolín 6. září. Provázeli jsme „humánního občana" Ruga na cestě jeho historických výzkumů o nezbytnosti Polska. Až dosud mluvil občan Ruge o špatné minulosti, o dobách despotismu, redigoval *události nerozumu*; teď přichází k přítomnosti, k slavnému roku 1848, k revoluci, teď vstupuje na domácí půdu, teď rediguje „*rozum* událostí".[212]

„Jak se může uskutečnit osvobození Polska? Může se tak stát smlouvami, jichž se zúčastní oba velké civilisované národy Evropy, které musí spolu s Německem, osvobozeným Německem, nutně vytvořit nový trojspolek *proto*, že myslí totéž a *vcelku* chtějí totéž."

Tu máme v jedné smělé větě celý rozum událostí pokud jde o zahraniční politiku. Dohoda mezi Německem, Francií a Anglií, které všechny tři „myslí totéž a vcelku chtějí totéž", nový spolek na Rütli[213] mezi moderními třemi Švýcary, Cavaignacem, Leiningenem a Johnem Russellem! Ovšem Francie a Německo se zatím s pomocí boží dostaly zase natolik nazpátek, že jejich vlády „myslí" o všeobecných politických principech téměř „totéž" jako oficiální Anglie, tato neochvějná kontrarevoluční skála v moři.

Ale tyto země nejen totéž „myslí", ony „také vcelku totéž chtějí". Německo chce Šlesvik, a Anglie to nechce připustit; Německo chce ochranná cla, a Anglie chce svobodu obchodu; Německo chce jednotu, a Anglie mu přeje roztříštěnost; Německo chce být samostatné, a Anglie usiluje o to, aby si je průmyslově podmanila – ale co na tom? „Vcelku" chtějí přece „totéž"! A Francie, ta

vydává celní zákony proti Německu, její ministr Bastide si tropí posměšky z řídícího Raumera, který tam zastupuje Německo, Francie chce tedy zřejmě „vcelku totéž" jako Německo! Opravdu, Anglie a Francie dokazují co nejpádněji, že chtějí totéž co Německo, tím, že mu vyhrožují válkou, Anglie kvůli Šlesviku, Francie kvůli Lombardii!

Občan Ruge je ideologicky tak naivní, že se domnívá, že národy, jež mají společné určité politické představy, vstoupí už proto do spolku. Občan Ruge má vůbec na své politické paletě jen dvě barvy: černou a bílou, otroctví a svobodu. Svět se mu rozpadá na dvě velké části: na civilisované národy a barbary, na svobodné a raby. Hranice svobody, která před šesti měsíci procházela po druhé straně Rýna, splývá teď s ruskou hranicí, a tento pokrok se nazývá revoluce roku 1848. V této zmatené podobě se současné dění odráží v hlavě občana Ruga. Tak zní bitevní heslo únorových a březnových barikád po pomořansku.[214]

Přeložíme-li je z pomořanštiny zpět do němčiny, ukáže se, že tři civilisované národy, tři svobodné národy jsou ty, jimž v různých formách a na různých stupních vývoje vládne buržoasie, zatímco „otroky a raby" jsou národy, kterým vládne patriarchálně feudální absolutismus. Svobodou rozumí zuřivý republikán a demokrat Arnold Ruge docela obyčejný „mělký" liberalismus, panství buržoasie, nejvýš snad s trochou pseudodemokratických forem – v tom to vězí!

Protože ve Francii, Anglii a Německu vládne buržoasie, jsou tyto země přirozenými spojenci, tak uvažuje občan Ruge. A jestliže si materiální zájmy těchto tří zemí naprosto odporují, jestliže svobodný obchod s Německem a Francií je nezbytnou životní podmínkou pro anglickou buržoasii, právě tak jako jsou ochranná cla proti Anglii nezbytnou životní podmínkou pro buržoasii francouzskou a německou; jestliže jsou podobné vztahy v mnohém ohledu také mezi Německem a Francií, jestliže v praxi tento trojspolek směřuje k průmyslovému podmanění Francie a Německa – „omezený egoismus, bídné kramářské dušičky", bručí si pomořanský myslitel Ruge do plavého plnovousu.

Pan Jordan mluvil ve své řeči o tragické ironii světových dějin.

Občan Ruge je toho pádným dokladem. Vidí, právě tak jako celá více nebo méně ideologická levice, jak jeho nejdražší zamilované sny, jeho nejvyšší myšlenkové snahy ztroskotávají na třídě, jejímž je representantem. Jeho filantropicko-kosmopolitický projekt ztroskotává na bídných kramářských dušičkách a on musí, aniž to sám ví a chce, zastupovat více nebo méně ideologicko-pokrouceným způsobem právě tyto kramářské dušičky. Ideolog míní a kramář mění. Tragická ironie světových dějin!

Občan Ruge vykládá nyní, jak Francie „prohlásila, že smlouvy z roku 1815 jsou sice roztrhány, ale že je ochotna uznat takový územní stav, jaký je v přítomné době". „To je velmi správné", neboť občan Ruge nachází v Lamartinově manifestu to, co tam dosud nikdo nehledal: základ nového mezinárodního práva. Tuto myšlenku rozvíjí takto:

„Z tohoto poměru k Francii musí vzejít nové *historické* (!) právo" (čís. 1). „Historické právo je *právo národů*" (! čís. 2). „V případě, o němž mluvíme (?), je to nové *mezinárodní právo*" (! čís. 3). „To je jedině správné pojetí *historického práva*" (! čís. 4). „Každé jiné pojetí *historického práva*" (! čís. 5) „je absurdní. Neexistuje žádné jiné *mezinárodní právo*" (! čís. 6). „*Historické právo*" (čís. 7) „je právo" (konečně!), „které *uskutečňují dějiny* a *sankcionuje čas* tím, že" (kdo?) „ruší, trhá dosavadní smlouvy a nahrazuje je novými."

Zkrátka: historické právo je – redakce rozumu událostí!

Doslova tak je to napsáno ve Skutcích apoštolských německé jednoty, ve stenografických záznamech z Frankfurtu, strana 1186, první sloupec.[215] A ještě si stěžují, že „Neue Rheinische Zeitung" kritisuje pana Ruga vykřičníky! Ale ovšem, při tomto závratném reji historického a mezinárodního práva musel prostoduché levici přecházet zrak i sluch a musela se rozplývat obdivem, když jí pomořanský filosof s nezvratnou jistotou křičel do uší: „Historické právo je právo, které uskutečňují dějiny a sankcionuje čas" atd.

„Dějiny" ovšem vždycky „uskutečňovaly" pravý opak toho, co „sankcionoval čas", a sankce „času" spočívala vždy právě v tom, že zvrátil to, co „uskutečnily dějiny".

Nyní předkládá občan Ruge „jedině správný a přípustný" návrh:

„Pověřit ústřední moc, aby svolala společně s Anglií a Francií kongres, který by jednal o obnovení svobodného a nezávislého Polska; všechny zúčastněné mocnosti by jej obeslaly svými vyslanci."

Jaké šlechetné, poctivé úmysly! Lord John Russell a Eugène Cavaignac mají obnovit Polsko; anglická a francouzská buržoasie mají pohrozit Rusku válkou, aby na něm vynutily pro Polsko svobodu, na níž jim v této chvíli vůbec nezáleží! V této době všeobecného zmatku a chaosu, kdy je každá uklidňující zpráva, která způsobí vzestup kursů o osminu procenta, vyvrácena šesti rušivými údery, kdy průmysl bojuje s vleklým úpadkem, kdy obchod vázne, kdy nezaměstnaný proletariát musí být podporován obrovskými částkami, aby nebyl vehnán do všeobecného, posledního zoufalého boje – v této době si mají buržoové tří civilisovaných národů způsobit ještě další potíž? A jakou potíž! Válku s Ruskem, které je od února nejbližším spojencem Anglie! Válku s Ruskem, válku, která, jak každý ví, by znamenala zhroucení německé a francouzské buržoasie! A pro jaké výhody? Vůbec žádné! Opravdu, to už je víc než pomořanská naivnost!

Ale občan Ruge přísahá, že „pokojné řešení" polské otázky je možné. Čím dál tím líp! A proč? Protože nyní jde o toto:

„Co *chtějí* vídeňské smlouvy, musí být nyní realisováno a skutečně provedeno... Vídeňské smlouvy chtěly právo *všech* národů proti *velkému* národu Francouzů... Chtěly obnovení německého národa."

Nyní vychází najevo, proč pan Ruge „chce vcelku totéž" co pravice. Pravice chce také provedení vídeňských smluv.

Vídeňské smlouvy jsou výsledkem velkého vítězství reakční Evropy nad revoluční Francií. Jsou klasickou formou panství evropské reakce za patnáctiletého období restaurace. Obnovují legitimitu, království z boží milosti, feudální šlechtu, vládu pátera, patriarchální zákonodárství a správu. Ale protože vítězství bylo vybojováno za pomoci anglické, německé, italské, španělské a zejména francouzské *buržoasie*, nezbývalo než udělat ústupky i buržoasii. Zatímco se knížata, šlechta, páteři a byrokrati dělili o tučná sousta kořisti, byla buržoasie odbyta směnkami na budoucnost, které nikdy nebyly proplaceny a které nikdo nezamýšlel proplatit. A pan Ruge, místo aby si všiml skutečného, praktického obsahu

vídeňských smluv, věří, že jejich vlastním obsahem jsou tyto prázdné sliby, zatímco reakční praxi vysvětluje jejich zneužitím!

Opravdu, k tomu musí mít člověk podivuhodně dobrosrdečnou povahu, aby po 33 letech, po revolucích z let 1830 a 1848 ještě věřil, že tyto směnky budou proplaceny, aby si namlouval, že sentimentální fráze, do nichž jsou zahaleny vídeňské pseudosliby, mají roku 1848 ještě nějaký smysl!

Občan Ruge jako donquijote vídeňských smluv!

Nakonec odhaluje občan Ruge shromáždění hluboké tajemství: revoluce roku 1848 byly vyvolány pouze tím, že roku 1846 byly v Krakově porušeny smlouvy z roku 1815. Výstraha pro všechny despoty!

Zkrátka, občan Ruge se od té doby, co jsme se s ním naposled setkali na literárním kolbišti, ani za mák nezměnil. Jsou to stále ještě tytéž fráze, které si osvojil a opakoval od chvíle, kdy hrál roli vrátného německé filosofie v redakci „Hallische" a „Deutsche Jahrbücher"[216]; stále ještě týž zmatek, týž galimatyáš názorů, týž nedostatek myšlenek; týž talent pronášet nejomezenější a nejnesmyslnější myšlenky v nejhonosnější formě; týž nedostatek „znalostí" a zejména: tytéž nároky na potlesk německého filistra, který něco takového ještě v životě neslyšel.

Tím uzavíráme naše resumé debat o polské otázce. Bylo by přespříliš požadovat, abychom se zabývali panem Löwem z Poznaně a ostatními velkými duchy, kteří ještě následují.

Celá debata působí žalostným dojmem. Tolik rozvláčných řečí a tak málo obsahu, tak málo znalosti předmětu, tak málo talentu! Nejhorší debata bývalé nebo dnešní francouzské sněmovny nebo anglické dolní sněmovny má víc ducha, víc znalosti věci, víc skutečného obsahu než tato třídenní rozprava o jedné z nejzajímavějších otázek moderní politiky. Dalo se z ní vytěžit ledacos, ale Národnímu shromáždění posloužila jen k mletí hubou naprázdno.

Jen co je pravda, takovéto shromáždění nezasedalo ještě nikdy a nikde!

Usnesení jsou známá. Německo získalo tři čtvrtiny Poznaňska; nedobylo je ani mocí, ani „německou pílí", ani „pluhem",

nýbrž dlouhým žvaněním, prolhanou statistikou a zbabělými usneseními.

„Spolkli jste Poláky, ale nestrávíte je, přisámbůh!“

Napsal B. Engels 7. srpna až 6. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 70, 73, 81, 82, 86, 90, 91, 93 a 96
z 9., 12., 20., 22., 26. a 31. srpna,
1., 3. a 7. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

NĚMECKÉ ŘÍŠSKÉ OBČANSTVÍ A PRUSKÁ POLICIE

Kolín 11. srpna. Je známo, jak pruská armáda holdovala 6. srpna německé jednotě.[217] *Pruská policie* nesmí zůstat pozadu za pruskou armádou. Nikdy pro ni nebylo v Prusku tolik *německých cizinců* nebo *zahraničních Němců* jako od té doby, co ve Frankfurtu zasedá nedílné německé Národní shromáždění, německý říšský správce a německý říšský kabinet.

Pan *Geiger*, úřadující policejní ředitel, jehož nastoupení na trůn jsme předvídavě předem pozdravili, dostal zřejmě zvláštní rozkaz, aby očistil Kolín od německých *cizinců* a trpěl ve zdech starého říšského města jen pruské *poddané*. Bude-li postupovat důsledně, kdo si ještě uchová domovské právo kromě policie, armády, byrokracie a rodilých Prušáků? Pan Geiger sám nebude ovšem chybět mezi těmito „*posledními mohykány*“.

O konfliktech mezi šéfredaktorem „Neue Rheinische Zeitung“ *Karlem Marxem* a pruským poddanstvím podáme zprávu později.* Dnes jde o spolupracovníka a korektora „Neue Rheinische Zeitung“ – pana *Karla Schappera*.

Pan Schapper dostal na dnes ráno předvolání k policejnímu komisaři svého obvodu. Pan policejní komisař mu oznámil, že podle výnosu pana Geigera musí jako cizinec už zítra opustit Kolín a pruský stát. Pan komisař mu zároveň sdělil, že mu ze zdvořilosti prodlužuje lhůtu na osm dní.

Pan Schapper není jen Němec, nýbrž kromě toho *nasavský občan* a má nasavský pas in optima forma**. Pan Schapper bydlí

* Viz tento svazek, str. 417–420. *(Pozn. red.)*
** – se všemi náležitostmi. *(Pozn. red.)*

v Kolíně se svou ženou a třemi dětmi. Jeho zločin spočívá v tom, že je členem Demokratické společnosti a Dělnického spolku a korektorem „Neue Rheinische Zeitung" – to jsou ovšem tři zločiny najednou.

„*Každý Němec má všeobecné německé státní občanství*" – zní první již odhlasovaný paragraf německých základních práv. Pan Geiger tomu rozumí zřejmě tak, že každý Němec má právo být vypovězen ze 37 německých států. Vedle zákonodárství Národního shromáždění je tu Geigerovo zákonodárství!

Panu *Hansemannovi*, ministru činu, dáváme však radu. Poslance může házet napospas policii, kdy a jak se mu zlíbí, ale s tiskem nejsou žerty! Tisk může nahlédnout do knihy jeho občanské minulosti a pak –

> má-li pan hrabě chuť tančit se mnou,
> písničku jemnou
> mu zahraji![218]

ať sebevíc *Geigerů* hrozí svou *basou**.

Napsáno 11. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 73 z 12. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* V textu je tu slovní hříčka se jménem Geiger, které v němčině znamená „houslista", a se slovem Violine (housle), které ve tvaru převzatém z francouzštiny — violon — znamená také: „basa", vězeňská cela. *(Pozn. red.)*

OSVOBOZENECKÝ BOJ ITÁLIE A PŘÍČINY JEHO NYNĚJŠÍHO NEZDARU

S touž rychlostí, s níž byli Rakušané v březnu vyhnáni z Lombardie, přitáhli teď vítězoslavně zpátky a vstoupili už do Milána.

Italský lid se nelekl žádné oběti. Byl odhodlán obětovat jmění i život, aby dovedl začaté dílo ke konci a vybojoval si národní samostatnost.

Jeho odvaha, nadšení a obětavost nenacházely však nikde odezvu u těch, kteří byli u vesla. Veřejně nebo tajně dělali všechno, ale ne k tomu, aby použili prostředků, které jim byly vloženy do rukou, k osvobození z brutální tyranie Rakouska, nýbrž k tomu, aby ochromili sílu lidu a co nejdříve znovu zavedli v podstatě staré poměry.

Papež*, den ode dne stále víc ovlivňovaný a získávaný rakousko-jezuitskou politikou, kladl spolu s „černými" a „černožlutými"[219] Mamianiho ministerstvu do cesty všechny překážky, jimiž disponoval. Ministerstvo samo vedlo před oběma sněmovnami velmi vlastenecké řeči, nemělo však dost energie, aby svou dobrou vůli proměnilo v čin.

V Toskánsku vystoupila vláda sice s krásnými slovy, ale s činy to bylo už horší. Avšak největším nepřítelem italské svobody ze všech domácích panovníků byl a je Karel Albert. Italové by si měli hodinu co hodinu opakovat a připomínat rčení: „Bůh nás chraň před našimi přáteli, nepřátelům se ubráníme sami!" Z Bourbona Ferdinanda nemuseli mít příliš velký strach; byl už dávno odhalen. Naproti tomu Karel Albert se dával všude opěvovat jako „la spada

* Pius IX. *(Pozn. red.)*

d'Italia" (meč Itálie) a oslavovat jako hrdina, jehož kord je nejjistější zárukou italské svobody a samostatnosti.

Jeho emisaři se rozešli do všech koutů severní Itálie a líčili ho jako jediného muže, který je s to zachránit a zachrání vlast. Aby to mohl vykonat, musí se ovšem vytvořit severoitalské království. Teprve potom bude mít dost síly, aby se Rakušanům nejen postavil na odpor, ale také je vyhnal z Itálie. Ctižádost, jež ho kdysi přiměla ke svazku s karbonáři, které později zradil, tato ctižádost propukla nyní silněji než kdykoli předtím a roznítila v něm sny o takové míře moci a vznešenosti, před níž by velmi záhy pobledl lesk všech ostatních italských vládců. Domníval se, že může využít celého lidového hnutí roku 1848 pro svou žalostnou osobu. Pln nenávisti a nedůvěry vůči všem opravdu svobodomyslným mužům obklopil se lidmi víceméně oddanými absolutismu a ochotnými podporovat jeho královskou ctižádost. Do čela vojska postavil takové generály, jejichž duchovní převahy nebo politických názorů se nemusel obávat, kteří však neměli ani důvěru vojáků, ani schopnosti nezbytné k úspěšnému vedení války. Nazýval se nabubřele „osvoboditelem" Itálie, ale těm, které měl osvobodit, navlékl jako podmínku svobody své jho. Okolnosti mu byly příznivé, jak tomu bývá málokdy. Jeho chamtivost, touha mít velmi mnoho a pokud možná všechno způsobila, že nakonec ztratil i to, co už měl. Dokud ještě nebylo pevně rozhodnuto o připojení Lombardie k Piemontu, dokud tu ještě byla možnost republikánské vládní formy, zůstával za svými hradbami a nepodnikal nic proti Rakušanům, ačkoli byli tehdy poměrně slabí. Nechal Radeckého, d'Aspra, Weldena atd. dobývat v benátských provinciích město za městem a pevnost za pevností; ani se nehnul. Benátky uznal za hodné své pomoci teprve tehdy, když se uchýlily pod ochranu jeho koruny. Stejně tomu bylo i s Parmou a Modenou. Mezitím si však Radecký opatřil posily a učinil všechna opatření k útoku, a vzhledem k neschopnosti a zaslepenosti Karla Alberta a jeho generálů k rozhodnému vítězství. Výsledek je znám. Od nynějška Italové už nemohou a nebudou vkládat své osvobození do rukou nějakého knížete nebo krále; mají-li se zachránit, musí naopak co nejrychleji odhodit tento „spada d'Italia" jako nezpůsobilý. Kdyby to byli udělali

už dříve, kdyby byli poslali krále i s jeho systémem a všemi jeho stoupenci do výslužby a vytvořili demokratickou unii, nebyl by nyní v Itálii pravděpodobně už ani jeden Rakušan. Místo toho nejenže zbytečně zakoušeli všechny útrapy války, kterou nepřítel vedl surovým a barbarským způsobem, a nadarmo přinášeli nejtěžší oběti; ke všemu ještě jsou teď vydáni na milost a nemilost pomstychtivosti metternichovsko-rakušáckých reakčníků a jejich soldatesky. Kdo si přečte Radeckého manifest k obyvatelstvu Lombardie a Weldenův manifest k římským poselstvům, ten pochopí, že Italům musel Attila se svými hunskými hordami připadat jako vtělený anděl. Reakce a restaurace je úplná. Vrátil se také vévoda z Modeny, zvaný „il carnefice" (kat), který půjčil Rakušanům 1 200 000 zlatých na vedení války. Národy si svou velkomyslností už tak často samy vykopaly hrob, že konečně už musí zmoudřet a naučit se něčemu od svých nepřátel. Modenští nechali klidně jít svou cestou vévodu, který dal za své dřívější vlády pozavírat, pověsit nebo postřílet tisíce občanů pro jejich politické snahy. A tak se teď k nim vrací, aby s dvojnásobnou rozkoší vykonával svůj krvavý knížecí úřad.

Reakce a restaurace je úplná. Ale nepotrvá věčně. Revoluční duch pronikl příliš hluboko do lidu, než aby se dal natrvalo potlačit. Milán, Brescia a jiná místa ukázala v březnu, čeho je tento duch schopen. Přemíra utrpení povede k novému povstání. Poučí-li se Itálie z trpkých zkušeností posledních měsíců, bude se umět vyvarovat nových ilusí a zajistit pod jednotným demokratickým praporem svou samostatnost.

Napsal B. Engels 11. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 73 z 12. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„KÖLNISCHE ZEITUNG“ O ITÁLII

Kolín 26. srpna. Včera jsme byli odsouzeni poslouchat, jak literát pan Wilhelm Jordan z Berlína žvaní o politice ze světodějného stanoviska.* Osud nás neúprosně pronásleduje. Dnes nás postihuje podobný úděl: největší vymoženost března spočívá v tom, že si politiku propachtovali beletristé.

Pan *Levin Schücking* z Münsteru, čtvrté nebo páté kolo u reklamního vozu pana Dumonta, otiskl v „Kölnische Zeitung“ článek o „naší politice v Itálii“.

A co říká „můj přítel Levin s očima z onoho světa“?[220]

„Ještě nikdy nemělo Německo *vhodnější příležitost* než právě dnes, aby svou politiku vůči Itálii postavilo na zdravou základnu, která slibuje staleté trvání. Slavně“ (! zradou Karla Alberta) „jsme smyli pohanu, jíž poskvrnil naše prapory národ, který ve štěstí tak snadno zpychne; v čele nepřekonatelného vojska, obdivuhodného nejen ve vítězství a v boji, ale i ve snášení útrap a ve vytrvalosti, vztyčil barba bianca, *bělovous*, slavného (!?) německého dvojhlavého orla na cimbuří *vzbouřeného* města, kde před více než šesti sty lety dal zavlát témuž praporu císařský *rudovous* jako *symbolu německé svrchovanosti nad Itálií. Tato svrchovanost patří ještě dnes nám.*“

Tak mluví pan Levin Schücking z „Kölnische Zeitung“.

Tehdy, kdy neozbrojený lid vypráskal po pětidenním boji Radeckého Chorvaty a pandury z Milána, tehdy, kdy „obdivuhodné vojsko“ bylo rozprášeno u Goita a ustoupilo k Veroně – tehdy politická lyra „mého přítele Levina s očima z onoho světa“ mlčela! Ale od té doby, co posílená rakouská armáda dosáhla stejně zbabělou jako neobratnou zradou Karla Alberta – zradou, kterou jsme

* Viz tento svazek, str. 373–378. *(Pozn. red.)*

nesčetněkrát předpověděli – nezaslouženého vítězství, od té doby se publicisté ze sousedního listu objevili zase na scéně, od té doby vytrubují do světa o „smyté pohaně“, od té doby si troufají dělat paralely mezi Bedřichem Barbarossou a Radeckým Barbabiancou, od té doby je hrdinský Milán, který vybojoval nejslavnější revoluci z celého roku 1848, už jen „vzbouřené město“, od té doby patří nám Němcům, kterým jinak nikdy nic nepatří, „svrchovanost nad Itálií“!

„Naše prapory“! Černožluté cáry metternichovské reakce, po kterých se ve Vídni šlape – to jsou prapory pana Schückinga z „Kölnische Zeitung“!

„Slavný německý dvojhlavý orel“! Týž heraldický netvor, kterému u Jemappes, u Fleurus, u Millesima, u Rivoli, u Neuwiedu, u Marenga, u Hohenlinden, u Ulmu, u Slavkova a u Wagramu[221] oškubala ozbrojená revoluce křídla, to je ten „slavný“ cerberus pana Schückinga z „Kölnische Zeitung“!

Když byli Rakušani poraženi, byli to Rakušani, sonderbundovci[222], ba skoro vlastizrádci; od té doby, co Karel Albert vlezl do pasti, od té doby, co postoupili k Ticinu, jsou „Němci“, jsme to „*My*“, kteří jsme to všechno vykonali. Nemáme nic proti tomu, že „Kölnische Zeitung“ vybojovala vítězství u Volty a Custozy a dobyla Milán,[223] ale potom bere na sebe také odpovědnost za všechny jí dobře známé brutality a hanebnosti onoho „ve snášení útrap a ve vytrvalosti obdivuhodného“ barbarského vojska – právě tak jako svého času převzala odpovědnost za haličské masakry.

„Tato svrchovanost patří ještě dnes nám. Itálie a Německo jsou zkrátka národy, které příroda a dějiny k sobě připoutaly, které k sobě patří z vůle prozřetelnosti, které jsou spřízněny jako věda a umění, jako myšlenka a cit“ —

jako pan Brüggemann a pan Schücking!

A právě proto se Němci a Italové už 2000 let neustále potírali, právě proto Italové vždy znovu střásali německý útlak, právě proto zbarvila německá krev tak často ulice Milána, aby se dokázalo, že Německo a Itálie „patří k sobě z vůle prozřetelnosti“!

Právě proto, že Itálie a Německo „jsou spřízněny“, dali Radecký a Welden pálit a drancovat všechna benátská města!

Můj přítel Levin s očima z onoho světa nyní žádá, abychom se

vzdali Lombardie až po Adiži, neboť lid nás tam nechce, i když někteří chudí „cittadini“* (tak říká učený pan Schücking italským contadini, rolníkům) Rakušany s jásotem vítají. Ale budeme-li se chovat jako „svobodný lid“, „potom nám rád podá svou ruku, aby se *námi* dal vést po cestě, kterou nemůže jít sám, po cestě k svobodě“.

Opravdu! Itálie, která si vydobyla tiskovou svobodu, poroty a ústavu, dříve než Německo procitlo z lenivého spánku, Itálie, která v Palermu vybojovala první revoluci tohoto roku, Itálie, která v Miláně beze zbraní porazila „nepřekonatelné“ Rakušany – Itálie nemůže jít cestou svobody, aniž ji vede Německo, tj. Radecký! Ovšem, jestliže je frankfurtského shromáždění, nemohoucí ústřední moci, 39 sonderbundů a „Kölnische Zeitung“ zapotřebí k tomu, aby se mohlo jít cestou k svobodě...

Dosti. Aby se Italové od Němců opravdu „dali vést k svobodě“, ponechá si pan Schücking Jižní Tyroly a Benátsko, aby je udělil v léno rakouskému arcivévodovi, a posílá „2000 mužů jihoněmeckého říšského vojska do Říma, aby zjednali Kristovu náměstkovi klid v jeho vlastním domě“.

Ale běda!

Francouzi, Rusové vzali souš,
moře pak vzali si Briti,
my ve vzdušné říši vládnem snu,
není, kdo moh by ji vzíti.

Zde hegemonicky vedeme,
zde všichni jsme pod jedním krovem;
na ploché zemi mají svůj díl
ostatní národové.[224]

A tam nahoře, ve vzdušné říši snů, nám patří také „svrchovanost nad Itálií“. To neví nikdo lépe než pan Schücking. Když takto k prospěchu německé říše vyložil tuto odvážnou politiku svrchovanosti, uzavírá s povzdechem:

„Politika, která je veliká, velkomyslná, která je hodna takové mocnosti, jako je německá říše, platila u nás bohužel odjakživa za fantastickou *a při tom také možná ještě dlouho zůstane*!“

* — měšťané. *(Pozn. red.)*

Doporučujeme pana Schückinga za vrátného a pohraničního strážníka německé cti na výšině Stelvského sedla. Odtud může obrněný fejetonista z „Kölniche Zeitung“ přehlédnout Itálii a bdít nad tím, aby se z „německé svrchovanosti nad Itálií“ neztratilo ani písmenko; a teprve pak může Německo klidně spát.

Napsal B. Engels 26. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 87 z 27. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„ZEITUNGS-HALLE“

O PORÝNSKÉ PROVINCII

Kolín 26. srpna. „Berliner Zeitungs-Halle“ přinesla tento článek:

„Nedávno jsme měli příležitost mluvit o tom, že nadešla doba, kdy ze starých státních útvarů stále víc a více mizí duch, který je tak dlouho udržoval pohromadě. Pokud jde o Rakousko, nepochybuje o tom snad nikdo; ale také v Prusku se objevují den ze dne patrnější známky doby, které to potvrzují a před nimiž nesmíme zavírat oči. Nyní je tu jen jediný zájem, který ještě může poutat německé provincie k pruskému státu; je to zájem na vývoji liberálních státních institucí, zájem na společném zakládání a vzájemném podporování nového a svobodného utváření společenských poměrů. Slezsko, které zdatně postupuje na cestě politického a sociálního pokroku, se bude v Prusku sotva dobře cítit, nebude-li Prusko jako stát tomuto zájmu plně vyhovovat. O Sasku je až příliš známo, že od chvíle, kdy bylo připojeno k pruskému státu, chovalo k němu stále zášť. A pokud jde o Porýnskou provincii, jistě si každý dobře pamatuje, s jakými výhrůžkami tu vystupovali její poslanci před 18. březnem a jak uspíšili obrat událostí. Duch odcizení v této provincii roste. Leták, nyní velmi rozšířený, na němž není uvedeno ani místo vydání, ani jméno vydavatele, přináší o tom nové svědectví.“

Leták, o kterém „Zeitungs-Halle“ mluví, je asi všem našim čtenářům znám.

Musí nás těšit, že se mezi Berlíňany konečně našel aspoň jeden stoupenec názoru, že Berlín není Paříží ani pro Německo, ani speciálně pro Porýní. Berlín začíná chápat, že nám nemůže vládnout, že si nemůže zjednat autoritu příslušející metropoli. Berlín dostatečně dokázal svou nezpůsobilost v poloviční březnové revoluci, při útoku na zbrojnici, dokázal ji při poslední vzpouře[225]. K nerozhodnosti, s kterou vystupuje berlínský lid, se druží ještě naprostý nedostatek schopných lidí ve všech stranách. V celém hnutí se od počátku února nenašel v Berlíně ani jediný člověk, který by byl s to vést svou stranu. Duch v této metropoli „ducha“ je pln

dobré vůle, ale je stejně slabý jako tělo. Ba i svého Hansemanna, svého Camphausena a svého Milda si museli Berlíňané přivést od Rýna nebo ze Slezska. Berlín nejenže zdaleka není německou Paříží, ale není ani pruskou Vídní. Není to hlavní město, je to „residence“.

Přesto si zaslouží uznání, že už i v Berlíně přicházejí k názoru, který je zde na Rýně dávno všeobecně rozšířen: že německá jednota může vzejít *pouze z rozkladu* německých tzv. velmocí. Nikdy jsme se se svým názorem na to netajili. Nehorujeme ani pro minulou, ani pro přítomnou slávu Německa, ani pro osvobozenecké války, ani pro „slavná vítězství německých zbraní“ v Lombardii a ve Šlesviku. Má-li však z Německa vůbec něco být, musí se sjednotit, musí být jednotnou říší nejen slovy, ale ve skutečnosti. A k tomu je ovšem nejprve třeba, aby už nebylo „ani Rakousko, ani Prusko“[226].

Ostatně „duch“, který nás „tak dlouho udržoval pohromadě“ se starým Pruskem, byl velmi hmatatelný, hrubý duch; byl to duch 15 000 bodáků a tolika a tolika děl. Nadarmo nezaložili u nás na Rýně vojenskou kolonii, složenou z Vasrpoláků a Kašubů. Nadarmo nenastrkali naši mládež do berlínské gardy. Neudělali to proto, aby nás smířili s ostatními provinciemi, nýbrž proto, aby poštvali jednu provincii proti druhé, aby v zájmu patriarchálně feudální despocie využili národní nevraživosti Němců a Slovanů a lokální nevraživosti každé maličké německé provincie ke všem sousedním provinciím. „Divide et impera!“*

Je už opravdu na čase přestat s tou fingovanou úlohou, kterou „provincie“, tj. ukerští a východopomořanští junkeři svěřili svými panikářskými adresami Berlíňanům a které se Berlíňané bez meškání chopili. Berlín není a nikdy nebude sídlem revoluce, metropolí demokracie. Jen fantasie braniborského rytířstva, třesoucího se před bankrotem, vězněním pro dluhy a kandelábry, mohla mu svěřit tuto úlohu, jen koketní ješitnost Berlíňana mohla v tom vidět zastoupení provincií. Uznáváme březnovou revoluci, ale vidíme v ní jen to, čím skutečně byla, a nic víc. Jejím největším nedostatkem je, že nezrevolucionovala *Berlíňany*.

* „Rozděl a panuj!“ *(Pozn. red.)*

„Zeitungs-Halle" se domnívá, že rozpadávající se pruský stát lze slepit liberálními institucemi. Naopak. Čím budou instituce liberálnější, tím snadněji se od sebe odloučí nesourodé prvky, tím jasněji se ukáže, jak je oddělení nutné, tím zřejměji se projeví neschopnost berlínských politiků všech stran.

Opakujeme: Porýnská provincie nemá nic proti tomu, aby zůstala spojena se staropruskými provinciemi v rámci *Německa*; ale nutit ji, aby věčně zůstávala částí Pruska, ať už absolutistického, konstitučního či demokratického, to by znamenalo znemožnit jednotu Německa a dokonce snad – tlumočíme zde všeobecné smýšlení lidu – způsobit, že velká, krásná oblast bude ztracena pro Německo, aby byla zachována pro Prusko.

Napsal B. Engels 26. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 87 z 27. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ZPROSTŘEDKOVÁNÍ A INTERVENCE. RADECKÝ A CAVAIGNAC

Přibližně za tři týdny (21. září) vyprší příměří[227], uzavřené zradou Karla Alberta. Francie a Anglie nabídly své zprostředkování. V listu „Spectateur Républicain", orgánu Cavaignacově, se můžeme dočíst, že Rakousko se dosud nevyslovilo ani pro přijetí této nabídky, ani ji neodmítlo. Diktátor Francie se už nakonec dopálil na rakouskou nezdvořilost a hrozí ozbrojenou intervencí, jestliže vídeňský kabinet do určité doby neodpoví nebo zprostředkování zamítne. Připustí Rakousko, zvláště nyní, po vítězství nad vídeňskou demokracií a nad italskými „rebely", aby mu diktoval mír nějaký Cavaignac? Rakousko velmi dobře ví, že francouzská buržoasie chce „mír za každou cenu", že buržoasii vůbec je naprosto lhostejné, bude-li Itálie svobodná nebo porobená, a že bude souhlasit se vším, jen když nebude před celým světem veřejně blamována, a tím donucena vzít proti své vůli do ruky meč. Proslýchá se, že Radecký vykoná ve Vídni krátkou návštěvu, aby pronesl rozhodující slovo k otázce zprostředkování. Kvůli tomu nemusí ani jezdit do Vídně. Jeho politika je teď v kursu a jeho mínění nebude mít menší váhu, i když on sám zůstane v Miláně. Bude-li Rakousko souhlasit s podmínkami míru navrženými Anglií a Francií, učiní tak nikoli ze strachu před Cavaignacovou intervencí, nýbrž z mnohem naléhavějších a závažnějších důvodů.

Italové se dali březnovými událostmi napálit právě tak jako Němci. Italové si mysleli, že teď už je rozhodně konec s cizí nadvládou; Němci se domnívali, že starý systém je navěky pochován. Místo toho je teď cizí nadvláda v Itálii horší než kdykoli předtím a v Německu se starý systém zas už vzpamatoval po těch několika

ranách, které utržil v březnu, a řádí teď ještě zběsileji a pomstychtivěji.

Italové se dnes mýlí v tom, že očekávají záchranu od nynější francouzské vlády. Mohl by je zachránit jen její pád. Italové se dále mýlí v tom, že pokládají osvobození své země za možné, zatímco ve Francii, v Německu atd. ztrácí demokracie denně stále víc půdu pod nohama. Reakce, jejímž úderům teď Itálie podlehla, není jev pouze italský, je to jev evropský. Itálie se nemůže osvobodit ze spárů této reakce sama, a zvlášť už ne tím, že se bude dovolávat francouzské buržoasie, která je skutečnou hlavní oporou reakce v celé Evropě.

Nejprve musí být reakce poražena v samé Francii, a teprve potom může být zničena v Itálii a v Německu. Nejprve tedy musí být vyhlášena demokraticko-sociální republika ve Francii, nejprve musí francouzský proletariát položit nohu na šíji své buržoasii, a teprve potom bude možno pomýšlet na trvalé vítězství demokracie v Itálii, v Německu, v Polsku, v Uhrách a v jiných zemích.

Napsal B. Engels 31. srpna 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 91 z 1. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ROZSUDKY SMRTI V ANTVERPÁCH

Kolín 2. září. Vzorný konstituční stát Belgie podal nový skvělý důkaz o výtečnosti svých institucí. *Sedmnáct rozsudků smrti* pro směšnou historii u Risquons-Tout[228]! Sedmnáct rozsudků smrti, aby byla pomstěna potupa, kterou způsobilo několik nerozvážlivců, několik naivních pošetilců velestydlivému belgickému národu, když se pokusilo nadzvednout cípek jeho konstitučního pláštíku! Sedmnáct rozsudků smrti – jaká brutalita!

Historie u Risquons-Tout je známa. V Paříži se sešli belgičtí dělníci, aby se pokusili o republikánskou invasi do své vlasti. Z Bruselu přijeli belgičtí demokraté a podporovali tuto akci. Ledru-Rollin ji také všemožně podporoval. Lamartine, tento „ušlechtilý" zrádce, který měl pro cizí demokraty stejně krásná slova a stejně podlé činy jako pro demokraty francouzské, Lamartine, který se chlubí, že konspiroval s anarchií jako hromosvod s bleskem, tento Lamartine belgickou legii zprvu podporoval, aby ji později tím bezpečněji zradil. Legie se dala na pochod. Delescluze, vládní komisař v departementu du Nord, *prodal* první kolonu belgickým železničním úředníkům; vlak, který ji vezl, byl zrádně zavlečen na belgickou půdu, přímo na belgické bodáky. Druhou kolonu, vedenou *třemi belgickými špióny* (sdělil nám to sám člen pařížské prozatímní vlády a soudní řízení to potvrzuje), zavedli tito zrádci do lesa na belgickém území, kde na ně ve spolehlivé léčce čekala nabitá děla; kolona byla rozbita palbou a z větší části zajata.

Tato nepatrná epizoda revolucí z roku 1848, která množstvím zrad a tím, jak ji v Belgii nafoukli, nabyla komického rázu, posloužila bruselské prokuratuře jako pozadí, na němž vykreslila

nejobrovitější spiknutí, jaké kdy bylo zosnováno. Osvoboditel Antverp, starý generál Mellinet, Tedesco, Ballin, zkrátka nejrozhodnější, nejaktivnější demokraté z Bruselu, Lutychu a Gentu byli do této aféry uměle zapleteni. Pan Bavay by byl do ní zatáhl dokonce i Jottranda z Bruselu, kdyby pan Jottrand nevěděl o věcech a neměl v rukou dokumenty, jejichž uveřejnění by velmi hanebně zkompromitovalo celou belgickou vládu, moudrého Leopolda nevyjímaje.

A proč toto zatýkání demokratů, proč tento nejmonstrosnější soudní proces proti lidem, kteří mají s celou věcí právě tak málo společného jako porota, před niž byli postaveni? Aby se nahnal strach belgickým měšťákům a aby se s pomocí tohoto strachu mohly vymáhat přemrštěné daně a nucené půjčky, které jsou tmelem slavné belgické státní budovy a s jejichž placením to vypadalo už velmi bledě!

A tak obžalované postavili před antverpskou porotu, před elitu oněch vlámských pivních tatíků, kterým je patos francouzské politické obětavosti stejně cizí jako klidná jistota velkolepého anglického materialismu, před ony obchodníky s treskami, kteří celý svůj život vegetují v džungli nejmaloměšťáčtějšího prospěchářství, v nanejvýš krátkozraké, ustrašené honbě za ziskem. Veliký Bavay znal své lidi a apeloval na jejich strach.

Opravdu, kdo kdy viděl v Antverpách nějakého republikána? A nyní stálo dvaatřicet těchto netvorů před poděšenými Antverpany; vystrašení porotci spolu s moudrým soudním tribunálem předávají sedmnáct obžalovaných milosrdenství článku 86 a dalších článků Code pénal*, tj. smrti!

I v době teroru roku 1793 docházelo k pseudoprocesům, vynášely se rozsudky, jejichž podkladem byly jiné skutečnosti než ty, které se oficiálně uváděly; ale proces vyznačující se tak nehorázně nestydatým lhaním a takovou slepě zaujatou nenávistí nesvedl ani fanatik Fouquier-Tinville. Zuří snad v Belgii občanská válka, stojí snad půl Evropy na jejích hranicích a konspiruje s rebely, jak tomu bylo roku 1793 ve Francii? Je snad vlast v nebezpečí? Objevily

* — trestního zákoníku. *(Pozn. red.)*

se snad trhliny v koruně? – Naopak, nikdo nepomýšlí na to, aby si Belgii podmanil, a moudrý Leopold jezdí dosud každý den bez eskorty z Laekenu do Bruselu a z Bruselu do Laekenu.

Čeho se dopustil stařičký jedenaosmdesátiletý Mellinet, že ho porota a soudce odsoudili k smrti? Starý voják francouzské republiky zachránil roku 1831 poslední záblesk belgické cti; osvobodil Antverpy a za to ho Antverpy odsuzují k smrti! Celá jeho vina byla v tom, že chránil svého starého přítele Beckera před podezíráním belgického oficiálního tisku a že na něho vzpomínal jako na přítele, i když už Becker konspiroval v Paříži. S konspirací samou neměl však Mellinet pranic společného. A za to je bez okolků odsouzen k smrti.

A Ballin! Byl Mellinetovým přítelem, často ho navštěvoval, viděli ho sedět s Tedescem v jedné hospůdce. To stačí, aby byl odsouzen k smrti.

A co teprve Tedesco! Jakže, nebyl snad členem Německého dělnického spolku, nestýkal se s lidmi, kterým belgická policie podstrčila dýky z divadelních rekvisit? Nebyl viděn s Ballinem v jisté hospůdce? Věc byla dokázána, Tedesco vyprovokoval bitvu národů u Risquons-Tout – na popraviště s ním!

A stejně s ostatními!

Jsme hrdi na to, že můžeme nazývat svým přítelem nejednoho z těchto „spiklenců", kteří byli odsouzeni k smrti jen a jen proto, že jsou demokraté. A jestliže po nich prodejný belgický tisk hází blátem, chceme my zachránit jejich čest aspoň před německou demokracií; zapírá-li je jejich vlast, my se k nim hlásíme.

Když předseda vyřkl nad nimi rozsudek smrti, propukli v bouřlivé volání: „Ať žije republika!" Jak během celého přelíčení, tak při čtení rozsudku si vedli s pravou revoluční pevností.

A teď si to srovnejte s tím, co říká hanebný belgický tisk:

„Vynesení rozsudku," praví „Journal d'Anvers", „nevyvolává ve městě o nic větší sensaci než celý proces, který nevzbudil téměř žádný zájem. Pouze mezi pracujícími třídami" (čti: mezi lumpenproletariátem) „lze pozorovat náladu nepřátelskou paladinům republiky; ostatní obyvatelstvo se o to ani nezajímá; pro ně, jak se zdá, neubral pokusu o revoluci na směšnosti ani rozsudek smrti, v jehož vykonání beztak nikdo nevěří."

Ovšem, kdyby se poskytla Antverpanům zajímavá podívaná

a kdyby uviděli pod gilotinou sedmnáct republikánů se starým Mellinetem, svým zachráncem, v čele, pak by se už o proces zajímali!

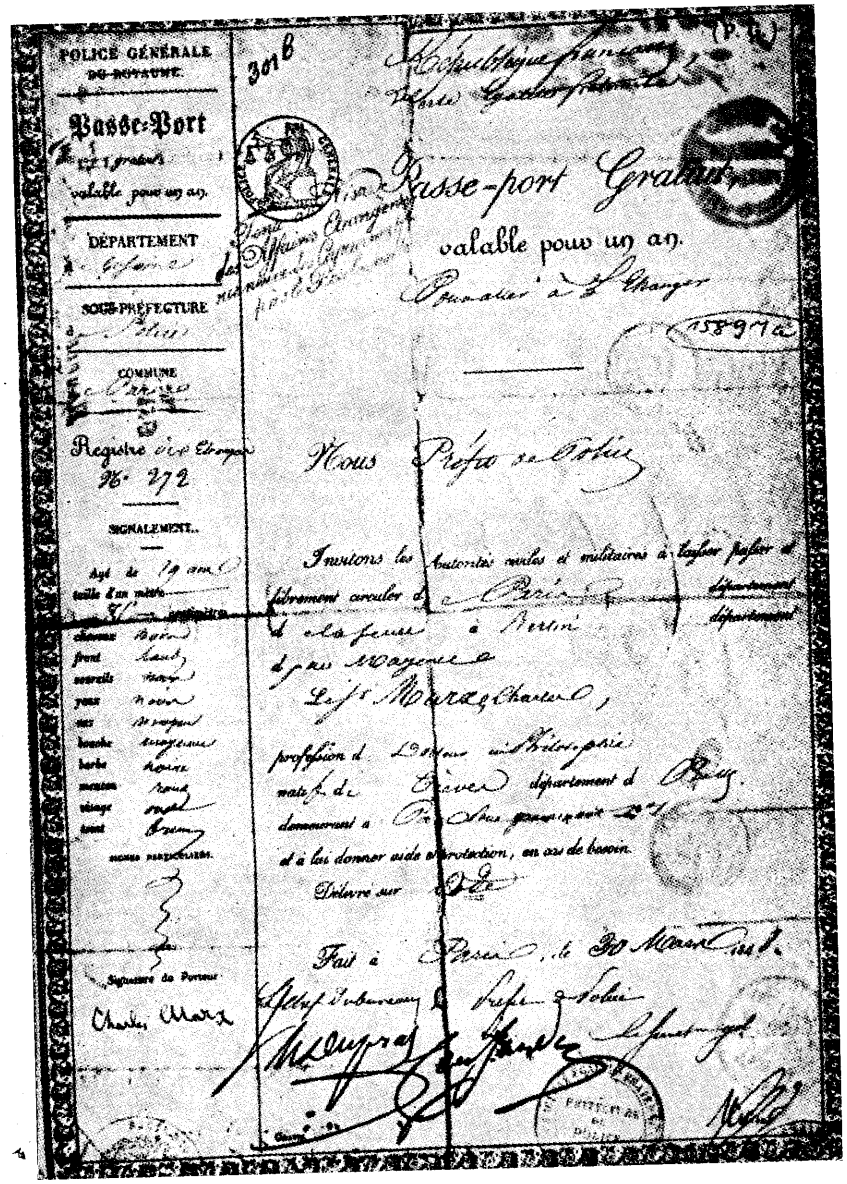
Jako by brutalita belgické vlády, belgických porotců a soudních tribunálů nespočívala právě v tom, že si zahrávají s rozsudky smrti!

„Vláda," píše „Libéral Liégeois", „chtěla ukázat svou *sílu*, ale zmohla se jen na *brutalitu*."

A to bylo ostatně odjakživa údělem vlámského národa.

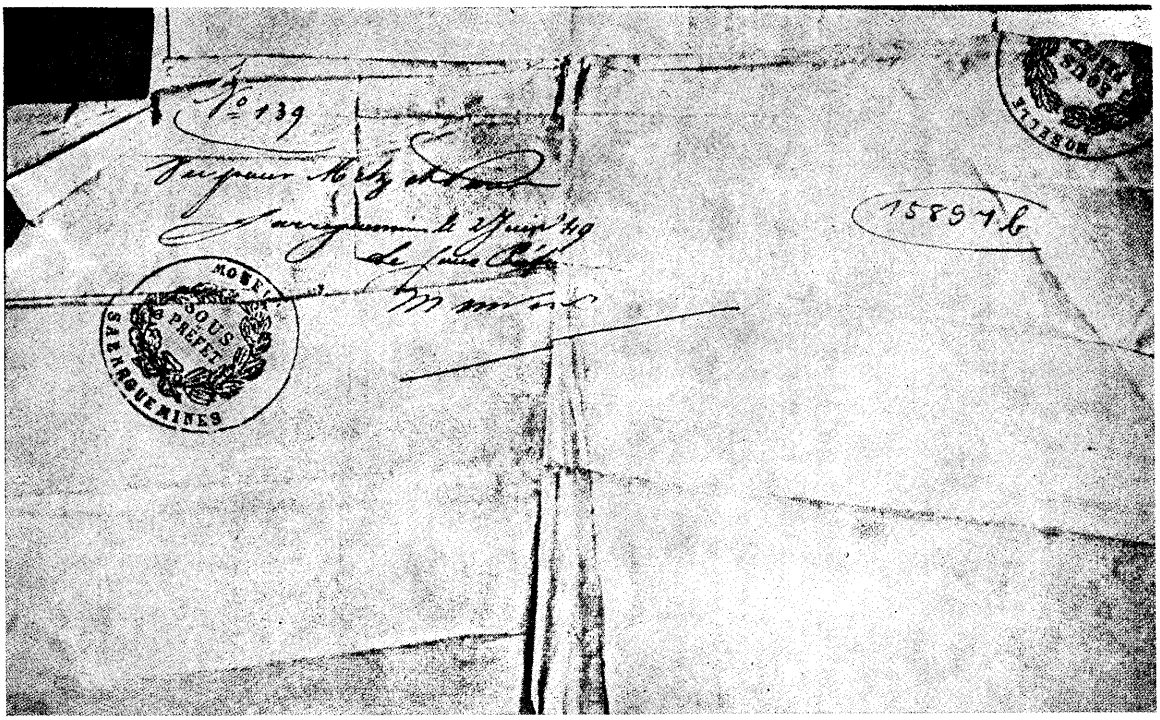
Napsal B. Engels 2. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 93 z 3. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

Marxův cestovní pas z let 1848–1849

Marxův cestovní pas z let 1848—1849

MARX A PRUSKÉ PODDANSTVÍ[229]

Kolín 4. září. Jak jsme se už zmínili,* dostal se šéfredaktor „Neue Rheinische Zeitung" Karel Marx do konfliktu s pruským poddanstvím. Tato záležitost znovu dokazuje, jakých způsobů a úskoků se používá, aby se nemusely plnit březnové sliby. Jak se věci mají, vysvítá z následujícího přípisu, který Marx zaslal ministru vnitra panu Kühlwetterovi:

Pane ministře!

Dovoluji si odvolat se k Vám proti výnosu zdejší královské krajské správy, který se týká mne osobně.

Opustil jsem roku 1843 svou vlast – porýnské Prusko, abych se dočasně usadil v Paříži. – Roku 1844 jsem se dověděl, že na základě mých spisů vydalo na mne královské vrchní presidium v Koblenci příslušným pohraničním policejním úřadům zatykač. Zpráva o tom byla uveřejněna také v berlínských censurovaných listech. – Od tohoto okamžiku jsem se pokládal za politického uprchlíka. Později, v lednu 1845, jsem byl na přímý popud tehdejší pruské vlády vypovězen z Francie a usadil jsem se v Belgii. – Protože i zde činila pruská vláda zákroky u belgické, abych byl vypovězen, byl jsem nakonec nucen žádat, abych byl zproštěn pruského státního občanství. – Musel jsem použít tohoto krajního prostředku, abych se vyhnul takovému pronásledování. – Nejlepším důkazem, že jsem požádal o povolení k vystěhování jen v sebeobraně, je skutečnost, že jsem nepřijal občanství v žádném jiném státě, třebaže mi je ve Francii po únorové revoluci členové prozatímní vlády nabízeli.

* Viz tento svazek, str. 399. *(Pozn. red.)*

Po březnové revoluci jsem se vrátil do vlasti a v dubnu jsem zažádal v Kolíně nad Rýnem o občanské právo, které mi také bylo zdejší městskou radou bez průtahů uděleno. – Celá záležitost byla podle zákona z 31. prosince 1842 poslána k potvrzení královské krajské správě. Avšak od zdejšího úřadujícího policejního ředitele pana Geigera jsem dostal přípis tohoto znění:

„Oznamuji Vašemu Blahorodí, že vzhledem k Vašim dosavadním poměrům nepoužila královská krajská správa zatím ve Váš prospěch svého oprávnění, které jí přísluší podle § 5 zákona z 31. prosince 1842, propůjčovat cizincům charakter pruského poddaného, a že jste tudíž pokládán i nadále za cizince. (§ 15 a 16 uvedeného zákona.)

Kolín 3. srpna 1848

Úřadující policejní ředitel
Čís. 2678 (podepsán) Geiger

Jeho Blahorodí panu dr. Marxovi, zde."

Pokládám rozhodnutí královské krajské správy za nezákonné, a to z těchto důvodů:

Podle usnesení Spolkového sněmu z 30. března t. r. mají právo volit a být voleni do německého Národního shromáždění také političtí uprchlíci, jestliže se vrátili do Německa a prohlásili, že chtějí znovu přijmout své původní státní občanství.

Usnesení předparlamentu, které sice nemá přímou zákonnou platnost, ale je přece jen směrodatné pro vyhlídky a sliby, které byly německému lidu dány hned po revoluci, poskytuje aktivní a pasivní volební právo dokonce těm politickým uprchlíkům, kteří se stali *občany cizího státu*, ale chtějí znovu přijmout své německé občanství.

Rozhodně však má v Prusku zákonnou platnost usnesení Spolkového sněmu a na něm založený volební řád Camphausenovy vlády.

Ježto jsem svou žádostí o udělení domovského práva v Kolíně dostatečně jasně prohlásil, že chci znovu přijmout své německé občanství, je nesporné, že mám právo volit, jakož i být volen do německého Národního shromáždění, že jsem tedy přinejmenším německým říšským občanem.

Jestliže mi však náleží nejvyšší právo, jaké může Němec mít,

tím spíše mi nemůže být odpíráno nižší právo na *pruské* státní občanství.

Královská krajská správa v Kolíně se odvolává na zákon z 31. prosince 1842. Také tento zákon mluví ve spojitosti se shora uvedeným usnesením Spolkového sněmu v můj prospěch.

Podle § 15, čl. 1 a 3, ztrácí poddaný charakter pruského občana buď zproštěním na vlastní žádost, nebo po desetiletém pobytu v cizině. – Po revoluci se vrátilo do vlasti mnoho politických uprchlíků, kteří žili víc než deset let v cizině, tedy podle § 15 uvedeného zákona ztratili charakter pruského občana právě tak jako já. – Někteří z nich, např. pan J. Venedey, zasedají dokonce v německém Národním shromáždění. – Pruské „policejní úřady" (§ 5 zákona) by tudíž mohly, kdyby se jim zachtělo, odepřít pruské státní občanství i těmto německým zákonodárcům!

Konečně pokládám za naprosto nepřípustné, že zdejší královská krajská správa, resp. pan úřadující policejní ředitel Geiger, používá v přípisu, který mi byl zaslán, výrazu „poddaný", zatímco minulá vláda právě tak jako nynější vymýtila toto označení ze všech svých oficiálních dokumentů a mluví pouze o státních příslušnících. – Právě tak je nepřípustné, nehledě už k mému pruskému státnímu občanství, označovat mne, německého říšského občana, za „cizince".

Dále, jestliže královská krajská správa odmítá potvrdit mé pruské státní občanství „vzhledem k mým dosavadním poměrům", pak se to nemůže vztahovat na mé materiální poměry, neboť dokonce podle znění zákona z 31. prosince 1842 může o tom rozhodnout pouze kolínská městská rada, a ta rozhodla v můj prospěch. – Může se to tedy vztahovat pouze na mou činnost jako šéfredaktora „Neue Rheinische Zeitung", a potom to znamená: vzhledem k mému demokratickému smýšlení a mému opozičnímu vystupování vůči nynější vládě. – I kdyby však zdejší krajská správa nebo také ministerstvo vnitra v Berlíně byly oprávněny, což popírám, odepřít mi v tomto zvláštním případě, spadajícím pod usnesení Spolkového sněmu z 30. března, pruské státní občanství – i pak by se mohlo použít takovýchto tendenčních důvodů jen ve starém policejním státě, ale vůbec ne v revolucionovaném Prusku a ze strany jeho odpovědné vlády.

Konečně musím ještě poznamenat, že pan policejní ředitel Müller, kterému jsem vysvětlil, že nemohu nanejisto přestěhovat svou rodinu z Trevíru do Kolína, mne ubezpečil, že mé renaturalisaci nebudou kladeny žádné překážky.

Ze všech těchto důvodů Vás, pane ministře, žádám, abyste dal zdejší královské krajské správě pokyn, aby mi potvrdila domovské právo, udělené mi zdejší městskou radou, a tím mi opět propůjčila pruskou státní příslušnost.

Přijměte, pane ministře, ujištění mé největší úcty.

Kolín 22. srpna 1848.

Karel Marx

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 94 z 5. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PŘÍMĚŘÍ S DÁNSKEM

Kolín 7. září.

„Co se stane s Německem, nebude-li už mít v čele Prusko, nebudou-li už pruská vojska ochraňovat čest Německa, zanikne-li moc Pruska a jeho vliv jako velmoci ve fantastické moci imaginární německé ústřední vlády!"

Tak se chvástá pruská strana, strana hrdinů s heslem „S Bohem za krále a vlast", kontrarevoluční rytířstvo z východních Pomořan a Ukerské marky.

Nuže – Prusko *bylo* v čele, Prusko chránilo čest Německa – ve Šlesviku-Holštýnu.

A s jakým výsledkem? Po řadě snadných, neslavných vítězství nad slabým nepřítelem, po válčení ochromovaném nejzbabělejší diplomacií, po nejpotupnějších ústupech před *poraženou* armádou nakonec – příměří, tak ponižující pro Německo, že dokonce *pruský* generál si našel důvod, aby je nemusel podepsat.

A znovu se začalo válčit, znovu vyjednávat. Říšský správce dal pruské vládě plnou moc uzavřít příměří; tato plná moc *nebyla kontrasignována ani jedním z říšských ministrů* a byla tedy *naprosto neplatná.* V této plné moci se uznávalo první příměří, avšak s těmito obměnami: 1) Složení nové šlesvicko-holštýnské vlády má být ještě před uzavřením příměří „dohodnuto takovým způsobem, aby se trvání a úspěšná činnost nové vlády mohly pokládat za zajištěné"; 2) všechny zákony a nařízení prozatímní vlády vydané do uzavření příměří mají zůstat plně v platnosti; 3) vojska, která zůstanou ve Šlesviku-Holštýnu, mají bez výjimky i nadále podléhat rozkazům německého vrchního velitele.

Srovnáme-li tuto instrukci s podmínkami prvního prusko-

dánského návrhu, je její účel naprosto zřejmý. Podmínky nezajišťují ani zdaleka všechno, co by mohlo vítězné Německo požadovat; avšak třebaže v lecčem ustupují pokud se týče formy, zachraňují ledacos pokud jde o podstatu věci.

První podmínka měla zaručovat, že v nové vládě bude mít šlesvicko-holštýnský (německý) směr převahu nad dánským. Co však udělá Prusko? Souhlasí s tím, aby se hlavou nové vlády stal Karl *Moltke, hlava dánské strany* ve Šlesviku-Holštýnu, aby Dánsko mělo ve vládě *tři* hlasy proti *dvěma* šlesvicko-holštýnským.

Druhá podmínka měla prosadit uznání, ne-li už přímo prozatímní vlády uznané Spolkovým sněmem, tedy aspoň její dosavadní činnosti. Její usnesení měla zůstat v platnosti. Co však udělá Prusko? Pod záminkou, že také Dánsko se vzdává ilusorních usnesení vydávaných pro obě vévodství z Kodaně – usnesení, která neměla nikdy ani stín zákonné platnosti, leda snad na ostrově Alsu – pod touto záminkou souhlasí kontrarevoluční Prusko se zrušením usnesení prozatímní vlády.

Konečně třetí podmínka měla znamenat předběžné uznání jednoty obou vévodství a jejich připojení k Německu; podřízením všech vojenských oddílů, které zůstanou ve Šlesviku a Holštýnu, německému vrchnímu veliteli měla zmařit pokus Dánů, aby Šlesvičané sloužící v dánském vojsku byli opět propašováni do Šlesviku. A Prusko? Prusko souhlasí, aby šlesvické oddíly byly odděleny od holštýnských, aby už nebyly podřízeny německému vrchnímu veliteli a prostě dány k disposici nové, ze tří pětin dánské vládě.

Kromě toho bylo Prusko zmocněno uzavřít příměří jen na tři měsíce (článek 1 původního návrhu) a uzavřelo je o své újmě na sedm měsíců; to znamená, že povolili Dánům příměří během zimních měsíců, kdy jejich hlavní zbraně, loďstva, nebylo možno použít k blokádě německých a šlesvických břehů a kdy mrazy dovolovaly Němcům přejít po ledu Malého Beltu, dobýt Fyn a dánské území omezit na Sjaelland.

Zkrátka, Prusko pošlapalo svou plnou moc ve všech třech bodech. Proč také ne? Vždyť tato plná moc *nebyla kontrasignována*! A neřekl pan Camphausen, pruský vyslanec u ústřední moci, ve svém dopise z 2. září, adresovaném „excelenci"(!!) panu Heck-

scherovi, rovnou, že se pruská vláda „na základě této plné moci prohlásila za zmocněnou *uzavřít smlouvu bez jakýchkoli výhrad*"?

To ještě není všechno. Říšský správce posílá „svého" státního podtajemníka Maxe Gagerna do Berlína a odtud do Šlesviku, aby tam dohlížel na jednání. Dává mu plnou moc, která rovněž *není kontrasignována*. Pan Gagern – jak s ním jednali v Berlíně, nevíme – přijíždí do vévodství. Pruští vyjednavači jsou v Malmö. On se to nedoví. V Lübecku jsou vyměněny ratifikační listiny. Panu Gagernovi se oznámí, že to bylo provedeno a že teď může jet klidně zas domů. Nešťastnému Gagernovi i s jeho nekontrasignovanou plnou mocí nezbývá ovšem nic jiného než vrátit se do Frankfurtu a stěžovat si, jakou ubohou roli tam hrál.

Tak se zrodilo to slavné příměří, které v nejpříhodnější době k válčení svazuje Němcům ruce, rozpouští šlesvicko-holštýnskou revoluční vládu a demokratické ústavodárné shromáždění, ruší všechny dekrety této vlády uznané Spolkovým sněmem, vydává obě vévodství dánské vládě v čele s nenáviděným Moltkem, vytrhává šlesvické oddíly z jejich pluků, vyjímá je z pravomoci německého vrchního velení a předává je dánské vládě, která je může podle své libovůle rozpustit; příměří, které nutí německá vojska k ústupu od řeky Kongeaa až k Hannoversku a Meklenbursku, a Lauenburg vydává staré reakční dánské vládě.*

Nejen Šlesvik-Holštýn, ale celé Německo kromě vlastního Pruska je pobouřeno tímto hanebným příměřím. A říšská vláda, které příměří oznámil pan Camphausen, se sice zpočátku celá třásla, ale nakonec se přece jen podrobila. Co se ostatně dalo dělat? Pan Camphausen jí asi pohrozil, a pro zbabělou, kontrarevoluční říšskou vládu znamená oficiální Prusko stále ještě moc. Ale bylo tu ještě Národní shromáždění. Bylo třeba jeho souhlasu, a třebaže je toto shromáždění způsobné, přece jen se jeho „excelence" pan Heckscher ostýchal vystoupit s tímto dokumentem. Přečetl jej s tisícerými poklonami, s nejponíženější prosbou o klid a umírněnost. Nato se strhla všeobecná bouře odporu. Dokonce

* Tento mistrovský kousek byl proveden takto: Stará vláda byla rozpuštěna; nato Dánsko znovu zvolilo do nové vlády jednoho člena této staré vlády, Prusko druhého a obě země společně třetího.

pravý střed, ano i část pravice, sám pan *Dahlmann*, se strašlivě rozzlobili. Výborům bylo nařízeno, aby během 24 hodin vypracovaly zprávu. Na základě této zprávy bylo usneseno zastavit ihned ústup vojsk. Usnesení o příměří samém nebylo ještě přijato.

Národní shromáždění konečně jednou přijalo energické usnesení, třebaže vláda prohlásila, že odstoupí, bude-li usnesení schváleno. Toto usnesení neznamená zrušení, nýbrž *porušení* příměří. Vyvolá ve vévodstvích nejen rozruch, ale přímo otevřený odpor proti provedení příměří i proti nové vládě a způsobí další komplikace.

Máme však málo naděje, že shromáždění odmítne samo příměří. Stačí, přetáhne-li pan Radowitz ze středu devět hlasů, a bude mít většinu. A to že by se mu nepodařilo během těch několika dní, kdy celá věc zůstává v klidu?

Rozhodne-li shromáždění, aby příměří zůstalo v platnosti, pak máme vyhlášení republiky a občanskou válku ve Šlesviku-Holštýnu, podmanění ústřední moci Pruskem, všeobecné opovržení celé Evropy vůči ústřední moci a shromáždění a právě tolik komplikací, kolik je třeba, aby každá příští říšská vláda utonula v neřešitelných potížích.

Usnese-li se shromáždění, že příměří zamítne, pak máme evropskou válku, roztržku mezi Pruskem a Německem, nové revoluce, rozklad Pruska a *skutečnou jednotu Německa*. Jen ať se shromáždění nedá zastrašit: nejméně dvě třetiny Pruska jsou pro Německo.

Ale což zástupci buržoasie ve Frankfurtu raději nespolknou každou potupu, což raději nevlezou do pruského chomoutu, než aby se odvážili evropské revoluční války a vystavili se novým bouřím, které ohrožují jejich vlastní třídní panství v Německu?

Nepochybujeme o tom. Zbabělá povaha buržoasie je příliš silná. *Nevěříme*, že frankfurtské shromáždění zachrání ve Šlesviku-Holštýnu čest Německa, která byla obětována už v Polsku.

Napsal B. Engels 7. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 97 z 8. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PÁD VLÁDY ČINU

Kolín 8. září, 10 hodin večer. Vláda činu padla. Po několikerém „klopýtnutí" se držela už jen svou nestoudností. Stále stoupající požadavky vlády konečně shromáždění ukázaly, co bylo tajemstvím její existence.

Ve včerejším zasedání dohodovacího shromáždění se projednával **Steinův návrh**[230]. Návrh zní:

> „Je naléhavou povinností vlády, aby neprodleně vydala nařízení, na němž se usnesla 9. srpna, a uklidnila tak zemi, jakož i zabránila roztržce se shromážděním."

Vláda prohlásila, že nepřistoupí na žádné ústupky, na žádný kompromis.

Levice prohlásila, že odejde, jestliže shromáždění nechá své usnesení z 9. srpna padnout.

Ve včerejším zasedání přednesl poslanec *Unruh*, po nic neříkající řeči ministerského předsedy, tento pozměňovací návrh:

> „Vzhledem k tomu, že usnesení z 9. srpna nemá za účel ani průzkum smýšlení, ani nátlak na svědomí, nýbrž chce pouze zjednat shodu mezi lidem a armádou, která je v konstitučním státě nutná, a zabránit reakčním snahám, jakož i dalším konfliktům mezi občany náležejícími k armádě a občany náležejícími k civilnímu stavu,"

shromáždění prohlašuje,

> **„že vláda pozbude důvěry země, bude-li dále otálet s vydáním nařízení armádě na základě usnesení z 9. srpna."**

Proti tomuto pozměňovacímu návrhu **levého středu** postavil **pravý střed** prostřednictvím poslance Tamnaua druhý pozměňovací návrh.

Zní:

„Nechť Národní shromáždění prohlásí toto: Národní shromáždění mělo při svém usnesení z 9. srpna t. r. v úmyslu vydat pro velitelský sbor armády obdobné nařízení, jaké vydalo 15. července ministerstvo financí a ministerstvo vnitra pro presidenty krajských správ. Nemá v úmyslu nutit důstojníky armády k vyznání jejich politického smýšlení nebo předpisovat ministru války doslovné znění tohoto nařízení. **Pokládá takové nařízení, v němž by byli důstojníci armády varováni před reakčními i republikánskými snahami, za nutné v zájmu klidu a pokoje občanů, jakož i k podpoře nového konstitučního státního systému.**“

Když se nějakou dobu kolem dokola debatovalo, prohlašuje „šlechetný“ *Schreckenstein* jménem vlády, že **souhlasí** s pozměňovacím návrhem poslance **Tamnaua.** A to po hrdém ujištění, že nepřistoupí na žádný kompromis!

Když pak debata ještě nějakou dobu pokračovala a dokonce pan *Milde* varoval shromáždění, aby se nezměnilo v **revoluční národní konvent** (pan Milde se strachuje docela zbytečně!), dochází za obrovského návalu lidu před zasedací síní k hlasování.

Hlasování podle jmen:

Pozměňovací návrh Unruhův je zamítnut 320 hlasy proti 38.

Pozměňovací návrh Tamnauův je zamítnut 210 hlasy proti 156.

Steinův návrh je přijat 219 hlasy proti 152. Většina proti ministrům:

67 hlasů.

Jeden z našich berlínských dopisovatelů oznamuje:

Dnes panoval ve městě veliký rozruch; tisíce a tisíce lidí obléhaly budovu, kde zasedá shromáždění, takže když předseda předčítal zcela loajální adresu občanské gardy, podal pan Reichensperger návrh, aby shromáždění přeložilo své schůze do jiného města, neboť Berlín je ohrožen.

Jakmile se mezi shromážděným lidem roznesla zpráva o porážce vlády, propukl nevýslovný jásot, a když vyšli poslanci levice, byli za nepřetržitého provolávání „vivat“ doprovázeni až ke třídě Unter den Linden. Když se pak objevil poslanec Stein (autor návrhu, o němž se dnes hlasovalo), dosáhlo nadšení vrcholu. Několik

mužů z lidu si ho hned posadilo na ramena a nesli ho tak v triumfálním průvodu k jeho hotelu na Taubenstrasse. Na tisíce lidí se připojilo k tomuto průvodu a za neustálého volání „hurá“ se davy valily přes náměstí Opery. Ještě nikdy jsme zde nebyli svědky takového projevu radosti. Čím větší byly obavy o výsledek, tím překvapivější je skvělé vítězství.

Proti vládě hlasovaly: levice, levý střed (strana Rodbertusova a Bergova) a střed (Unruh, Duncker, Kosch). Předseda hlasoval ve všech třech otázkách pro vládu. Kabinet Waldeckův a Rodbertusův může podle toho počítat s naprostou většinou.

Budeme mít tedy to potěšení, že za několik dní uvidíme iniciátora nucené půjčky, ministra činu, ***„jeho excelenci“*** pana Hansemanna, jak se tu prochází, navazuje opět na svou „občanskou minulost“ a přemítá o Duchâtelovi a Pintovi.

Camphausen padl slušným způsobem. Pan Hansemann, který ho svými intrikami přivedl k pádu, pan Hansemann skončil žalostně! Ubohý Hansemann-Pinto!

Napsal B. Engels 8. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 99 z 10. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

DÁNSKO-PRUSKÉ PŘÍMĚŘÍ

Kolín 9. září. Vracíme se ještě jednou k dánskému příměří – k důkladnosti Národního shromáždění, které, místo aby se rychle a energicky rozhodlo a *vynutilo* si jmenování nových ministrů, dopřává výborům, aby si daly na čas, a ukončení vládní krize přenechává milému pánubohu. Tato důkladnost, která jen špatně zastírá „nedostatek odvahy u našich milých známých“[231], nám k tomu skýtá čas.

Válka v Itálii byla u demokratické strany vždy nepopulární a přestala být už dávno populární dokonce i u vídeňských demokratů. Falšováním a lžemi byla pruská vláda s to oddálit výbuch veřejného rozhořčení nad poznaňskou vyhlazovací válkou jen o několik týdnů. Pražské pouliční boje vzbudily v lidu přes všechnu námahu nacionálního tisku sympatie jen pro poražené, ne však pro vítěze. Ale válka ve Šlesviku-Holštýnu byla od počátku populární také mezi *lidem*. Čím to je?

Zatímco Němci v Itálii, v Poznaňsku, v Praze *bojovali proti revoluci*, ve Šlesviku-Holštýnu *revoluci podporovali*. Dánská válka je první *revoluční válka*, kterou Německo vede. A proto jsme se od samého počátku vyslovovali *pro* energické vedení dánské války, nemajíce přitom zhola nic společného s mořem omývaným* pivním nadšením měšťáctva.

Je to dost zlé pro Německo, jestliže jeho první revoluční válka je ta nejkomičtější válka, jaká se kdy vedla!

A nyní k věci. Dánové jsou národ, který je obchodně, prů-

* Ironická narážka na píseň „Schleswig-Holstein meerumschlungen“ [„Mořem omývaný Šlesvik-Holštýn“]. *(Pozn. čes. red.)*

myslově, politicky a literárně úplně závislý na Německu. Je známo, že skutečné hlavní město Dánska není Kodaň, nýbrž Hamburk; že dánská vláda po celý rok opakovala po pruské, na barikádách zesnulé vládě všechny její experimenty se Spojeným zemským sněmem; že Dánsko odebírá všechnu svou literární, právě tak jako materiální potravu z Německa a že dánská literatura – až na Holberga – je jen chabou napodobeninou literatury německé.

Přestože bylo Německo odjakživa nemohoucí, má to zadostiučinění, že skandinávské národy a zejména Dánsko jsou teď na něm závislé a že proti *nim* je dokonce ještě revoluční a pokrokové.

Chcete důkazy? Přečtěte si polemiku mezi skandinávskými národy od vzniku ideje skandinavismu. Skandinavismus spočívá v nadšení pro brutální, špinavý, pirátský staronordický národní charakter, pro onu hlubokou niternost, která nedovede své překypující myšlenky a city projevovat slovy, ale zato činy, totiž hrubostí k ženám, trvalým opilstvím a berserkrovskou neurvalostí*, střídající se s ubrečenou sentimentalitou.

Skandinavismus a mořem omývaná šlesvicko-holštýnská kmenová spřízněnost se vynořily v zemích dánského krále současně. Patří k sobě; vyvolaly se navzájem v život, potíraly se navzájem, a tím se udržely naživu.

Pod pláštíkem skandinavismu se Dánové dovolávali podpory Švédů a Norů. Ale jak už je souzeno křesťansko-germánskému národu: ihned se rozpoutal spor, kdo je ryzí křesťanský Germán, pravý Skandinávec. Švéd prohlašuje, že Dán se „poněmčil“ a odrodil, Nor prohlašuje totéž o Švédovi a o Dánovi, Islanďan o všech třech. A ovšem, čím je národ surovější, čím víc se jeho mravy a způsob života blíží staronordickým, tím je „skandinávštější“.

Máme před sebou „Morgenbladet“[232] z Kristianie z 18. listopadu 1846. V jednom článku tohoto roztomilého plátku najdeme o skandinavismu tato zábavná místa:

Když vylíčil celý skandinavismus prostě jako pokus o hnutí, který vyvolali Dánové ve vlastním zájmu, říká o Dánech:

* Berserkr — typ neurvalého vojáka ve skandinávských bájích. *(Pozn. red.)*

„Co má tento čilý, veselý lid společného se starým, ponurým, chmurným světem válečníků (med den gamle, alvorlige og vemodsfulde Kjämpeverden)? Jak se může tento národ se svou — jak jeden dánský spisovatel sám přiznává — poddajnou a mírnou letorou domnívat, že je duchovně spřízněn s drsnými, silnými a energickými muži dávnověku? A jak si mohou tito lidé s jižně měkkou výslovností namlouvat, že mluví nordickým jazykem? A ačkoli je hlavním rysem našeho i švédského národa, stejně jako starých Seveřanů, že skrývají své city *hluboko v nitru* a neprojevují je příliš *navenek*, přesto se tito cituplní a srdeční lidé, které lze tak snadno udivit, dojmout a ovlivnit, jejichž duševní hnutí se tak rychle a zřetelně odrážejí na jejich zevnějšku, domnívají, že jsou nordického ražení, že jsou povahy spřízněné s oběma ostatními skandinávskými národy!“

„Morgenbladet“ vysvětluje toto odrození spojením s Německem a rozšířením němectví v Dánsku. Němci prý sice

„ztratili svůj nejsvětější majetek, svůj národní ráz; ale ať už je německá národnost jakkoli nemohoucí a nevýrazná, je přece jen na světě národnost ještě nemohoucnější a nevýraznější, totiž Dánové. Zatímco v Alsasku, Waadtu a na slovanských hranicích je německá řeč zatlačována“ (!! tenkrát ještě nebyly známy zásluhy „notečských bratří“), „na dánské hranici učinila obrovské pokroky.“

Proto prý Dánové museli čelit Němcům jinou národností, a proto prý vynalezli skandinavismus; dánská národnost nebyla schopna odporu,

„neboť dánský národ, i když nepřevzal německou řeč, byl, jak již řečeno, přece jen *podstatně poněmčen*. Autor našel dokonce v jednom dánském listu přiznání, že se *dánská* národnost *od německé podstatně neliší*.“

Potud „Morgenbladet“.

Ovšem, nedá se popřít, že Dánové jsou jakžtakž civilisovaný národ. Nešťastní Dánové!

Týmž právem, jímž Francouzi zabrali Flandry, Lotrinsko a Alsasko a dříve či později zaberou Belgii, týmž právem zabere Německo Šlesvik: právem civilisace proti barbarství, právem pokroku proti strnulosti. A i kdyby smlouvy byly ve prospěch Dánska – což je ještě velmi pochybné – toto právo je nad všechny smlouvy, protože je to právo dějinného vývoje.

Dokud mělo šlesvicko-holštýnské hnutí ráz čistě měšťácké, pokojné, zákonné šosácké agitace, vyvolávalo nadšení pouze u loajálních maloměšťáků. Ale když potom před únorovou revolucí přislíbil nynější dánský král při svém vstupu na trůn liberální ústavu

pro všechny své státy, se stejným počtem poslanců pro obě vévodství jako pro Dánsko, a když vévodství proti tomu protestovala, projevil se maloměšťácký, lokální charakter šlesvicko-holštýnského hnutí velmi nepříjemně. Nešlo tehdy ani tak o připojení k Německu – kde bylo tehdy nějaké Německo? – jako spíš o odtržení od Dánska a ustavení malého samostatného státečku.

Ale přišla revoluce a dala hnutí jiný charakter. Šlesvicko-holštýnská strana musela buď zaniknout, nebo se sama odvážit revoluce. Odvážila se revoluce a měla pravdu: dánské přísliby, před revolucí velmi dalekosáhlé, nemohly po revoluci stačit; připojení k Německu, které bylo dříve pouhou frází, mohlo nyní nabýt významu; Německo mělo revoluci a Dánsko ji jako vždy v maloměstském měřítku napodobilo.

Šlesvicko-holštýnská revoluce a z ní vzešlá prozatímní vláda měly zpočátku samy ještě velmi šosácký charakter. Ale válka si brzy vynutila, aby se daly demokratickou cestou. Šlesvik-Holštýn dostal od této vlády, v níž seděli samí etihodní staroliberálové, bývalí duchovní spřízněnci Welckerovi, Gagernovi, Camphausenovi, demokratičtější zákony než kterýkoli jiný německý stát. Kielské zemské shromáždění je jediné ze všech německých shromáždění, které bylo zvoleno nejen na základě všeobecného hlasovacího práva, ale také přímou volbou. Návrh ústavy, který mu vláda předložila, je nejdemokratičtější návrh, jaký kdy byl sestaven v německé řeči. Šlesvik-Holštýn, který byl dosud politicky ve vleku Německa, dosáhl náhle revoluční válkou pokrokovějších institucí než celé ostatní Německo.

Válka, kterou vedeme ve Šlesviku-Holštýnu, je tedy skutečná revoluční válka.

A kdo byl od samého počátku na straně Dánska? Tři nejkontrarevolučnější mocnosti Evropy: *Rusko*, *Anglie* a *pruská vláda*. Pruská vláda vedla, pokud to šlo, pouhou *zdánlivou válku* – vzpomeňme jen na Wildenbruchovu nótu[233], na ochotu, s níž na anglicko-ruský zákrok nařídila ústup z Jutska, a konečně na dvojí příměří! Prusko, Anglie a Rusko jsou ony tři mocnosti, které se právem nejvíc bojí německé revoluce a jejího prvního důsledku – německé jednoty: Prusko proto, že potom přestane existovat, Anglie proto,

že potom nebude moci exploatovat německý trh, Rusko proto, že potom demokracie pronikne nutně nejen k Visle, ale dokonce až ke Dvině a Dněpru. Prusko, Anglie a Rusko se spikly proti Šlesviku-Holštýnu, proti Německu a proti revoluci.

Válka, k níž snad mohou teď vést frankfurtská usnesení, by byla válkou Německa proti Prusku, Anglii a Rusku. A právě takovou válku potřebuje ochabující německé hnutí; válku proti třem velmocem kontrarevoluce, válku, v níž se Prusové *skutečně* rozplynou v Německu, válku, která učiní spojenectví s Polskem naprosto nevyhnutelnou potřebou, která povede k okamžitému osvobození Itálie, která je namířena právě proti starým kontrarevolučním spojencům Německa z let 1792 až 1815, válku, která uvrhne „vlast v nebezpečí" a právě tím ji zachrání, neboť učiní vítězství *Německa* závislým na vítězství demokracie.

Ať si o tom buržoové a junkeři ve Frankfurtu nedělají žádné iluse: jestliže se usnesou na zamítnutí příměří, usnesou se tím na svém vlastním pádu, právě tak jako v první revoluci girondisté připravili svůj vlastní pád 31. května tím, že se zúčastnili 10. srpna a hlasovali pro smrt bývalého krále. Jestliže naopak příměří přijmou, usnesou se tím rovněž na svém vlastním pádu, dostanou se do područí Pruska a jejich úloha bude dohrána. Ať si tedy vyberou.

Zpráva o Hansemannově pádu přišla do Frankfurtu patrně ještě před hlasováním. Možná, že značně ovlivní hlasování, zvláště proto, že očekávaný Waldeckův a Rodbertusův kabinet uznává, jak známo, svrchovanost Národního shromáždění.

Uvidíme. Opakujeme však: Čest Německa je ve špatných rukou!

Napsal B. Engels 9. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 99 z 10. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

KRIZE A KONTRAREVOLUCE[234]

I

Kolín 11. září. Přečtěte si následující naše zprávy z Berlína a řekněte, zda jsme úplně správně nepředpověděli vývoj vládní krize. Staří ministři odstupují; plán vlády udržet se rozpuštěním dohodovacího shromáždění, válečnými zákony a děly, nedošel, jak se zdá, souhlasu kamarily. Ukerští junkeři hoří touhou po konfliktu s lidem, chtěli by, aby se na berlínských ulicích opakovaly pařížské červnové scény; ale nebudou se nikdy bít za vládu Hansemannovu, budou se bít za **vládu prince Pruského.** Budou povoláni pánové *Radowitz, Vincke* a podobní spolehliví lidé, kteří nemají s berlínským shromážděním nic společného, kteří mají vůči němu volnou ruku; smetánka pruské a vestfálské šlechty, spojená naoko s několika ctihodnými měšťáky z krajní pravice, s takovým Beckerathem a spol., kterým se svěří prozaické obchodní záležitosti státu – to je vláda pruského prince, kterou nás hodlají obšťastnit. Zatím se rozšiřuje na sta pověstí, povolají prý snad Waldecka nebo Rodbertuse, mate se veřejné mínění, zatím se konají vojenské přípravy a otevřeně se vystoupí, až přijde čas.

Blíží se rozhodný boj. Současná krize ve Frankfurtu i v Berlíně, poslední usnesení obou shromáždění nutí kontrarevoluci, aby svedla rozhodující bitvu. Odváží-li se v Berlíně pošlapat konstituční princip vlády většiny, postaví-li proti 209 hlasům většiny dvojnásobný počet děl, odváží-li se ztropit si posměch z většiny nejen v Berlíně, ale také ve Frankfurtu sestavením kabinetu, který je pro obě shromáždění nepřijatelný – **vyprovokují-li takto občanskou válku mezi Pruskem a Německem, pak budou demokraté vědět, co mají dělat.**

II

Kolín 12. září. Zatímco zvěsti o novém říšském kabinetu, které jsme přinesli včera, se potvrzují také z jiných stran a snad už dnes v poledne dostaneme zprávu o jeho definitivním ustavení, trvá v Berlíně vládní krize. Krizi lze řešit pouze dvěma způsoby:

Buďto kabinet Waldeckův, uznání autority německého Národního shromáždění, uznání svrchovanosti lidu;

nebo kabinet Radowitzův a Vinckův, rozpuštění berlínského shromáždění, likvidace revolučních vymožeností, zdánlivý konstitucionalismus, nebo dokonce – Spojený zemský sněm.

Nezastírejme si to: konflikt, který vypukl v Berlíně, to není konflikt mezi dohodovači a ministry, je to konflikt mezi shromážděním, které poprvé vystupuje jako shromáždění *ústavodárné*, a *korunou*.

Teď jde o to, bude-li tu či nebude odvaha shromáždění rozpustit.

Má však koruna právo rozpustit shromáždění?

V konstitučních státech má ovšem koruna právo rozpustit v případě kolise zákonodárné sněmovny svolané na základě ústavy a odvolat se novými volbami k lidu.

Je berlínské shromáždění konstituční, zákonodárná sněmovna?

Není. Je svoláno, aby „dohodlo s korunou pruskou státní ústavu", a to ne na základě ústavy, nýbrž na základě *revoluce*. Nedostalo svůj mandát ani od koruny, ani od jejích odpovědných ministrů, nýbrž jen od svých voličů a sebe sama. Shromáždění bylo svrchované jako legitimní výraz revoluce a plná moc, kterou mu pan Camphausen společně se Spojeným zemským sněmem vyho-

tovil volebním zákonem z 8. dubna, byla jen *zbožným přáním*, o němž mělo shromáždění rozhodnout.

Shromáždění zpočátku s teorií dohody víceméně souhlasilo. Ale přesvědčilo se, jak je při tom ministři a kamarila napálili. Nakonec uskutečnilo akt svrchovanosti, vystoupilo na okamžik jako ústavodárné shromáždění, a ne už jako shromáždění, které se má o ústavě jen dohodnout.

Jako shromáždění svrchované pro *Prusko* mělo k tomu plné právo.

Nikdo však nemůže svrchované shromáždění rozpustit ani mu rozkazovat.

Ale dokonce jako pouhé dohodovací shromáždění, dokonce podle teorie samého pana Camphausena je *rovnoprávné* s korunou. Oba partneři *uzavírají* státní smlouvu, oba se stejně podílejí na svrchovanosti, to je teorie z 8. dubna, teorie Camphausenova–Hansemannova, tedy *oficiální* teorie uznaná samou korunou.

Je-li shromáždění *rovnoprávné* s korunou, *nemá koruna právo shromáždění rozpustit*.

Jinak by potom mělo shromáždění rovněž *právo sesadit krále*.

Rozpuštění shromáždění by tedy bylo *státním převratem*. A jak se odpovídá na státní převraty, to ukázal 29. červenec 1830 a 24. únor 1848.

Lze namítnout, že se koruna může obrátit znovu na tytéž voliče. Ale kdo by nevěděl, že *dnes* by voliči zvolili docela jiné shromáždění, shromáždění, které by dělalo s korunou mnohem méně okolků?

Je to jasné: po rozpuštění tohoto shromáždění je možné odvolat se jen k *docela jiným voličům*, než byli voliči z 8. dubna, nejsou už možné žádné jiné volby než volby pod tyranií šavle.

Nedělejme si tedy žádné iluse:

Zvítězí-li shromáždění a prosadí levicový kabinet, bude moc koruny *vedle* shromáždění zlomena, král zůstane už jen placeným služebníkem lidu a my znovu prožijeme ráno 19. března – jestliže nás ovšem Waldeckova vláda nezradí, jako již tak mnohá vláda před ní.

Zvítězí-li koruna a prosadí vládu pruského prince, bude shro-

máždění rozpuštěno, spolčovací právo potlačeno, tisku nasazen roubík, bude nadekretován volební zákon s majetkovým censem a možná dokonce, jak již řečeno, znovu vyvolán v život Spojený zemský sněm – a to všechno pod ochranou vojenské diktatury, děl a bodáků.

Která z obou stran zvítězí, to bude záviset na postoji lidu, zejména na postoji demokratické strany. Ať si demokraté vyberou.

Prožíváme 25. červenec. Budou si troufat vydat dekrety, které upekli v Postupimi? Vyprovokují lid k tomu, aby v jednom dni udělal skok od 26. července až k 24. únoru?[235]

O dobrou vůli by nebylo, ale odvaha, odvaha!

III

Kolín 13. září. Krize v Berlíně zas o něco pokročila: *konflikt s korunou*, který jsme mohli ještě včera jen označovat za nevyhnutelný, se *skutečně dostavil*.

Naši čtenáři najdou níže odpověď krále na žádost ministrů o zproštění funkce.[236] Tímto dopisem vystupuje koruna sama do popředí, staví se na stranu ministrů a proti shromáždění.

Jde ještě dál: tvoří kabinet mimo shromáždění, povolává *Beckeratha*, který sedí ve Frankfurtu na krajní pravici a o němž celý svět předem ví, že nemůže v Berlíně nikdy počítat s většinou.

Králův list kontrasignoval pan *Auerswald*. Ať si pan Auerswald zodpoví, že takovýmto způsobem nastrkuje korunu, aby kryl svůj hanebný ústup, že se pokouší schovat před sněmovnou za konstituční princip a zároveň po něm šlape tím, že *korunu kompromituje, a tak podněcuje k republice*!

Konstituční princip! křičí ministři. Konstituční princip! křičí pravice. Konstituční princip! sténá dutou ozvěnou „Kölnische Zeitung".

„Konstituční princip!" Jsou snad tito pánové opravdu tak zpozdilí a věří, že německý lid lze vyvést z bouří roku 1848 a uchránit jej před hrozícím zhroucením všech tradičních historických institucí, k němuž může dojít každého dne, prohnilým montesquieuovsko-delolmovským rozdělením mocí, otřepanými frázemi a dávno demaskovanými fikcemi!

„Konstituční princip!" Avšak právě ti pánové, kteří chtějí konstituční princip stůj co stůj zachránit, musí přece nejprve pocho-

pit, že za provisorního stavu lze konstituční princip zachránit jen energií!

„Konstituční princip!" Ale což hlasování berlínského shromáždění, kolise mezi Postupimí a Frankfurtem, nepokoje, pokusy reakce a provokace soldatesky už dávno neukázaly, že přes všechny fráze stále ještě *stojíme* na *revoluční půdě*, že fikce, jako bychom už stáli na půdě *konstituované*, hotové konstituční monarchie, vede jen a jen ke kolisím, které přivedly „konstituční princip" už teď na pokraj propasti?

Provisorní poměry ve státě po revoluci vyžadují vždy diktaturu, a to energickou diktaturu. Vytýkali jsme Camphausenovi hned od počátku, že nevystupoval diktátorsky, že bez meškání nerozbil a neodklidil pozůstatky starých institucí. Zatímco se tedy pan Camphausen oddával konstitučním ilusím, posilovala poražená strana své posice v byrokracii i v armádě, ba odvažovala se tu a tam i otevřeného boje. Bylo svoláno shromáždění, aby dohodlo ústavu. Vystupovalo vedle koruny jako rovný s rovným. Dvě rovnoprávné moci za provisorního stavu! Právě rozdělení mocí, jímž se pan Camphausen pokoušel „zachránit svobodu", právě toto rozdělení mocí muselo za provisorního stavu vést ke kolisím. Za korunou se skrývala kontrarevoluční kamarila šlechty, armády a byrokracie. Za většinou shromáždění stála buržoasie. Vláda se pokoušela prostředkovat. Jsouc příliš slabá, aby mohla energicky zastupovat zájmy buržoasie a rolnictva a jedním úderem svrhnout moc šlechty, byrokracie a armádních špiček, a příliš neobratná, aby na každém kroku nepoškozovala buržoasii svými finančními opatřeními, dosáhla jen toho, že se znemožnila u všech stran a vyvolala kolisi, které se právě chtěla vyhnout.

Dokud nejsou poměry konstituovány, není nikdy rozhodující ten či onen princip, nýbrž jedině salut public, veřejné blaho. Vláda mohla zabránit konfliktu mezi shromážděním a korunou jen tím, že by uznávala jedině princip veřejného blaha, a to i přes nebezpečí, že se *sama* dostane do kolise s korunou. Ale dala přednost tomu „neznemožnit" se v Postupimi. Nikdy neváhala použít opatření veřejného blaha (mesures de salut public), diktátorských opatření, proti demokracii. Neboť co jiného byla aplikace starých zákonů

na politické zločiny, dokonce i když pan Märcker už uznal, že tyto paragrafy pruského zákoníku by měly být zrušeny? Co jiného bylo masové zatýkání ve všech částech království?

Ale zakročit z důvodů veřejného blaha proti kontrarevoluci, toho se vláda střežila!

A právě tato vlažnost vlády vůči denně vzrůstající hrozbě kontrarevoluce donutila shromáždění, aby *samo diktovalo* opatření veřejného blaha. Byla-li koruna representovaná ministry příliš slabá, muselo zakročit samo shromáždění. Učinilo to usnesením z 9. srpna. Učinilo to ještě velmi mírným způsobem, dalo ministrům jen výstrahu. Ministři si toho ani nevšimli.

A jak s tím také mohli souhlasit! Usnesení z 9. srpna pošlapává konstituční princip, je to přehmat zákonodárné moci proti moci výkonné, boří rozdělení a vzájemnou kontrolu mocí, jež jsou tak nutné v zájmu svobody, činí z dohodovacího shromáždění *národní konvent*!

A teď následuje soustředěná palba hrozeb, hromový apel na strach maloměšťáků a dalekosáhlá perspektiva hrůzovlády s gilotinou, progresivními daněmi, konfiskacemi a rudým praporem.

Berlínské shromáždění jako konvent! Jaká ironie!

Ale pánové nemají tak docela nepravdu. Bude-li vláda takto dál pokračovat, pak máme zanedlouho konvent, a to nejen pro Prusko, nýbrž pro celé Německo, konvent, jehož úkolem bude potlačit všemi prostředky občanskou válku našich dvaceti Vendée i nevyhnutelnou válku s Ruskem. Zatím ovšem máme jen parodii Konstituanty[237]!

Jak ale páni ministři, apelující na konstituční princip, sami tento princip zachovávali?

9. srpna nechali shromáždění klidně se rozejít v dobré víře, že ministři jeho usnesení provedou. Ani je nenapadlo, aby mu oznámili, že nehodlají usnesení provést, a tím méně, aby podali demisi.

Po celý měsíc rozvažují a nakonec, když hrozí řada interpelací, shromáždění zkrátka oznámí: je samozřejmé, že usnesení neprovedou.

Když nato shromáždění ministrům uloží, aby usnesení přesto

provedli, schovají se za korunu, vyvolají roztržku mezi korunou a shromážděním, a tak podněcují k republice.

A tito pánové ještě mluví o konstitučním principu!

Shrnujeme:

Nevyhnutelná kolise mezi dvěma rovnoprávnými mocemi za provisorního stavu se dostavila. Kabinet nedovedl vládnout dost energicky, neučinil nutná opatření veřejného blaha. Shromáždění plnilo jen svůj úkol, když kabinetu připomnělo jeho povinnost. Kabinet to vydává za porušení práv koruny a kompromituje korunu ještě ve chvíli svého odstoupení. Koruna a shromáždění stojí proti sobě. „Dohoda" vedla k roztržce, ke konfliktu. Rozhodnou možná zbraně.

Zvítězí ten, kdo bude mít nejvíc odvahy a důslednosti.

IV

Kolín 15. září. Vládní krize vstoupila opět do nového stadia. Nikoli příjezdem a marným úsilím nepřijatelného pana Beckeratha, nýbrž *vojenskou revoltou v Postupimi a v Nauenu.* Konflikt mezi demokracií a aristokracií propukl *přímo v lůně gardy*: vojáci vidí v usnesení shromáždění ze 7. své osvobození od tyranie důstojníků a posílají shromáždění děkovné adresy, provolávají mu slávu.

Tím je kontrarevoluci vyražen meč z rukou. Nyní si nebudou troufat shromáždění rozpustit, a jestliže to neudělají, nezbude nic jiného než povolit, usnesení shromáždění provést a povolat Waldeckovu vládu.

Revolta postupimských vojáků nám patrně ušetří jednu revoluci.

Napsal K. Marx 11., 12., 13. a 15. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 100, 101, 102 a 104
z 12., 13., 14. a 16. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

SVOBODA ROKOVÁNÍ V BERLÍNĚ

Kolín 16. září. Od počátku krize kontrarevoluční tisk neustále tvrdil, že berlínské shromáždění nerokuje svobodně. Zejména známý dopisovatel „Kölnische Zeitung", píšící pod značkou G, který zastává svůj úřad rovněž jenom „prozatímně, než bude jmenován jeho nástupce"[238], poukazoval s patrným strachem na oněch „8000–10 000 rváčů z klubů", kteří v Kaštanovém lesíku „morálně" podporují své přátele z levice. „Vossische"[239], „Spenersche"[240] aj. listy spustily podobný nářek a pan Reichensperger 7. t. m. dokonce přímo navrhl, aby shromáždění přesídlilo z Berlína (patrně do Charlottenburgu).

„Berliner Zeitungs-Halle" přináší dlouhý článek, v němž se snaží toto obvinění vyvrátit. Prohlašuje, že velká většina pro levici není vzhledem k dřívějšímu kolísavému postoji shromáždění vůbec žádnou nedůsledností. Lze dokázat,

„že i u těch, kteří dříve vždy hlasovali s ministry, mohlo dojít k hlasování ze 7., *aniž to odporovalo* jejich dřívějšímu postoji, že toto hlasování je dokonce z hlediska oněch členů s jejich dřívějším postojem v plném souladu..." Ti, kdo přešli z obou středů, „podléhali ilusi, *představovali* si věc *tak*, jako by ministři byli vykonavateli vůle lidu, v jejich snaze nastolit klid a pořádek spatřovali výraz své vlastní vůle, vůle příslušníků většiny, a *neuvědomili si*, že ministři mohou připustit vůli lidu jen tehdy, jestliže neodporuje vůli koruny, ale ne tehdy, jestliže se staví proti ní."

Tak „vysvětluje" „Zeitungs-Halle" ten překvapující jev, že se tolik poslanců náhle obrátilo, z jejich představ a ilusí. Nelze to vylíčit nevinněji.

Přesto „Zeitungs-Halle" připouští, že docházelo k zastrašování. Avšak, soudí,

„jestliže poněkud působily vlivy zvenčí, pak tvořily jen jakousi protiváhu k falešným slibům a zastíracím manévrům kabinetu, a tak umožnily mnoha slabým a nesamostatným poslancům, aby se řídili... *přirozeným životním instinktem*".

Důvody, které přiměly „Zeitungs-Halle", aby tímto způsobem morálně ospravedlňovala kolísavé poslance středů před veřejností, jsou nabíledni; článek byl napsán spíše pro tyto pány ze středů než pro veřejnost. Pro nás, kteří už máme privilegium mluvit bez obalu a podporujeme představitele některé strany jen dotud a potud, pokud vystupují *revolučně*, pro nás tyto důvody neexistují.

Proč bychom to neřekli? Poslanci středů se ovšem 7. t. m. dali lidovými masami zastrašit; zda byl jejich strach oprávněný či ne, to ponechme stranou.

Právo demokratických lidových mas morálně ovlivňovat svou přítomností postoj ústavodárných shromáždění je staré revoluční právo lidu, bez něhož se neobešla žádná bouřlivá doba od anglické a francouzské revoluce. Tomuto právu děkují dějiny téměř za všechny energické kroky takovýchto shromáždění. Jestliže vyznavači „právní půdy", jestliže ustrašení a šosáčtí přátelé „svobody rokování" nad ním bědují, pak jedině proto, že nechtějí vůbec žádná energická usnesení.

„Svoboda rokování"! Není dutější fráze než tato. „Svoboda rokování" je na jedné straně omezena svobodou tisku, svobodou shromažďovací a svobodou slova a právem lidu na ozbrojení. Na druhé straně je omezena stávající veřejnou mocí, která je v rukou koruny a jejích ministrů: armádou, policií a soudci, takzvaně nezávislými, ve skutečnosti však závislými na kdejakém povýšení a na každé politické změně.

Svoboda rokování byla vždy jen frází, která neznamená nic víc než nezávislost na všech vlivech neuznaných zákonem. Uznané vlivy, podplácení, povyšování, soukromé zájmy, strach, že sněmovna bude rozpuštěna atd., teprve ty činí přece rokování vskutku „svobodným". Ale v revolučních dobách nemá tato fráze vůbec žádný smysl. Tam, kde proti sobě stojí dvě moci, dvě strany v plné zbroji, tam, kde může každým okamžikem vypuknout boj, tam mají poslanci jen tuto volbu:

Buď se postaví *pod ochranu lidu*, a pak si musí tu a tam dát líbit malou lekci;

anebo se postaví *pod ochranu koruny*, přesídlí do nějakého městečka, budou rokovat pod ochranou bodáků a děl nebo dokonce stavu obležení – a pak nebudou mít námitek, jestliže jim koruna a bodáky budou předpisovat jejich usnesení.

Zastrašování neozbrojeným lidem, nebo zastrašování ozbrojenou soldateskou – ať si shromáždění vybere.

Francouzská Konstituanta přesídlila z Versailles do Paříže. Patří vlastně k německé revoluci, soudě podle celého jejího charakteru, aby dohodovací shromáždění přesídlilo z Berlína do Charlottenburgu.

Napsáno 16. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 105 ze 17. září 1848.

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

RATIFIKACE PŘÍMĚŘÍ

Kolín 19. září. Německé Národní shromáždění ratifikovalo příměří. Neklamali jsme se: „čest Německa je ve špatných rukou"*.

Hlasovalo se ve zmatku a v úplné tmě, kdy se do poslaneckých lavic nahrnulo plno cizích lidí, diplomatů atd. Většinou dvou hlasů bylo shromáždění donuceno hlasovat o dvou zcela rozdílných bodech najednou. Většinou 21 hlasů bylo příměří schváleno, Šlesvik-Holštýn obětován, „čest Německa" pošlapána a rozhodnuto, že *Německo se rozplyne v Prusku.*

V žádné otázce se hlas lidu nevyslovil tak rozhodně. V žádné otázce nepřiznali pánové z pravice tak otevřeně, že se zasazují o věc, která se *nedá obhajovat.* V žádné otázce nebyly zájmy Německa tak nepochybné, tak zjevné jako v této otázce. Národní shromáždění rozhodlo: vyřklo nad sebou a nad takzvanou ústřední mocí, kterou samo vytvořilo, *rozsudek smrti.* Kdyby mělo Německo svého Cromwella, byl by s ním velmi brzy hotov: „Vy nejste parlament! Ve jménu božím, kliďte se odtud!"[241]

Mluví se o tom, že levice odejde. Kdyby měla odvahu, tato ubohá levice, která je terčem posměšků, na níž většina zkouší sílu svých pěstí a kterou za to šlechetný pan Gagern ještě volá k pořádku! Ještě nikdy se s žádnou menšinou nejednalo tak nestoudně a tak důsledně špatně, jako jedná s frankfurtskou levicí šlechetný Gagern a jeho 250 většinových hrdinů. Kdyby jen měla odvahu!

* Viz tento svazek, str. 432. *(Pozn. red.)*

Na nedostatek odvahy skomírá celé německé hnutí. Kontrarevoluce nemá odvahu k rozhodnému úderu právě tak jako revoluční strana. Celé Německo, ať už straní pravici nebo levici, teď ví, že nynější hnutí povede nutně ke strašlivým kolisím, ke krvavým bojům, ať už proto, aby bylo potlačeno, nebo proto, aby bylo probojováno. Ale obě strany, strana kontrarevoluce i strana hnutí, místo aby těmto nevyhnutelným bojům statečně čelily, místo aby několika rychlými, rozhodnými údery uspíšily jejich rozuzlení, uzavírají spolu úplný komplot, aby boje co nejvíc oddálily. A právě ty věčné malicherné prostředečky, ústupečky, ty pokusy o nápravu a o zprostředkování zavinily, že nesnesitelnost a nejistota politické situace vedla všude k nesčetným roztříštěným povstáním, která lze likvidovat jen krví a okleštěním dobytých práv. Právě tento strach z boje vyvolává tisíce drobných bojů, dává roku 1848 jeho neslýchaně krvavý charakter a činí situaci bojujících stran tak spletitou, že konečný boj bude tím lítější, tím ničivější. Ale „ten nedostatek odvahy u našich milých známých"!*

Tento rozhodující boj za centralisaci a demokratickou organisaci Německa nelze však už odvrátit. Přes všechno zastírání a prostředkování se každým dnem blíží. Zápletky ve Vídni, v Berlíně i přímo ve Frankfurtu nutí k rozhodnutí; a kdyby všecko mělo ztroskotat na německé váhavosti a nerozhodnosti, pak nás zachrání Francie. V Paříži dozrává teď ovoce červnového vítězství: royalisté získávají převahu nad Cavaignacem a jeho „ryzími republikány" v Národním shromáždění, v tisku, v klubech; legitimistický jih hrozí všeobecným povstáním; Cavaignac se musí utíkat k Ledru-Rollinovu revolučnímu prostředku, k departementním komisařům s mimořádnou plnou mocí; v sobotu ve sněmovně ubránil sebe a svou vládu jen s největší námahou. Ještě jedno takové hlasování, a Thiers, Barrot a spol., lidé, v jejichž zájmu bylo vydobyto červnové vítězství, budou mít většinu, Cavaignac bude vržen do náručí rudé republiky a vypukne boj o existenci republiky.

Setrvá-li Německo ve své nerozhodnosti, stane se tato nová fáze francouzské revoluce zároveň signálem k novému vzplanutí

* Viz poznámku 231. *(Pozn. čes. red.)*

otevřeného boje v Německu, boje, který nás doufejme dovede o něco dál a osvobodí Německo přinejmenším z tradičních okovů minulosti.

Napsal B. Engels 19. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 107 z 20. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

POVSTÁNÍ VE FRANKFURTU[242]

I

Kolín 19. září, 7 hodin večer. Německo-dánské příměří vyvolalo bouři. Ve Frankfurtu vypuklo krvavé povstání; čest Německa, kterou Národní shromáždění zradilo pruské vládě, jež se s hanbou poděkovala, hájí teď svými životy dělníci z Frankfurtu, Offenbachu a Hanau a rolníci z okolí.

Boj není ještě rozhodnut. Zdá se, že vojáci až do včerejšího večera neměli mnoho úspěchů. Dělostřelectva se dá ve Frankfurtu s výjimkou Zeilu a snad ještě několika jiných ulic a náměstí použít jen málokde, jízdy téměř vůbec ne. Po této stránce má lid dobré vyhlídky. Na pomoc přitáhli Hanauští, ozbrojení z dobyté zbrojnice. Stejně tak rolníci z mnoha okolních obcí. Vojsko mohlo mít až do včerejšího večera asi 10 000 mužů a něco málo dělostřelectva. Během noci přibyly patrně značné posily rolníků, posily vojska byly patrně menší, protože z nejbližšího okolí byly posádky už staženy. Rolníci z Odenwaldu, Nasavska a Hesensko-Kaselska* projevují tak revoluční smýšlení, že nebylo možno odvolat odtud další oddíly vojska, komunikace byly asi přerušeny. Udrží-li se povstání ještě jen dnes, pak bude ve zbrani celý Odenwald, Nasavsko, Hesensko-Kaselsko a Porýnské Hesensko**, všechno obyvatelstvo mezi Fuldou, Koblencem, Mannheimem a Aschaffenburgem, a nebude dost vojska, které by povstání potlačilo. A kdo se zaručí za Mohuč, Mannheim, Marburg, Kassel a Wiesbaden, samá města, kde nenávist vůči soldatesce byla krvavým řáděním takzvaných „říšských vojsk" vystupňována na nejvyšší míru? Kdo se zaručí za rolníky

* Německý název: Kurhessen. *(Pozn. čes. red.)*
** Německý název: Rheinhessen. *(Pozn. čes. red.)*

na Rýně, kteří mohou velmi snadno zabránit přesunům vojska po vodě?

A přesto, přiznáváme, máme málo naděje na vítězství statečných povstalců. Frankfurt je příliš malé město a značná přesila vojska i známé kontrarevoluční sympatie frankfurtských šosáků jsou v příliš velké převaze, než abychom si mohli dělat přehnané naděje.

Ale i když povstalci podlehnou, nebude ještě nic rozhodnuto. Kontrarevoluce bude zpupná, spoutá nás na čas stavem obležení, potlačením tiskové svobody, klubů a lidových shromáždění; ale nepotrvá dlouho a kokrhání galského kohouta zvěstuje hodinu osvobození, hodinu odplaty.

II

Kolín 20. září. Zprávy z Frankfurtu již postupně potvrzují naše včerejší obavy. Podle všeho je jisté, že povstalci byli z Frankfurtu vytlačeni a drží už jen Sachsenhausen, kde se prý silně opevnili. Ve Frankfurtu je vyhlášen stav obležení: kdo bude přistižen se zbraní v ruce nebo se bude protivit „říšské moci", má být postaven před válečný soud.

Pánové z chrámu sv. Pavla se teď už tedy vyrovnají svým kolegům z Paříže; mohou nyní v naprostém klidu a za stavu obležení redukovat základní práva německého lidu na „minimum".

Železniční trať do Mohuče je na mnoha místech přerušena a pošta přichází se zpožděním nebo nedochází vůbec.

Zdá se, že dělostřelectvo rozhodlo boj v širších ulicích a otevřelo vojsku cestu do týlu obránců barikád. Horlivost frankfurtských šosáků, kteří otvírali vojákům své domy a poskytli jim tak všechny výhody v pouličním boji, a přesila vojska, které sem bylo rychle dopravováno po železnici, zatímco posily rolníků přicházely jen pomalu, pěšky – vykonaly ostatní.

Ale i když se v samém Frankfurtu nezačalo znovu bojovat, neznamená to vůbec, že je tím povstání potlačeno. Rozlícení rolníci nesloží zbraně jen tak beze všeho. Nemohou-li už rozehnat Národní shromáždění, pak mají stále ještě dost co odklízet doma. Útok na chrám sv. Pavla byl odražen, může se ale obrátit na šest až osm malých residencí, na stovky šlechtických sídel; selská válka, která začala letos na jaře, neskončí, dokud nedosáhne svého cíle, osvobození rolníků od feudalismu.

Jak to, že všude v Evropě neustále vítězí „pořádek", jak to,

že revoluční stranu stíhají nesčetné, stále se opakující porážky, od Neapole, Prahy, Paříže až po Milán, Vídeň a Frankfurt?

Protože všechny strany vědí, že boj, který se chystá ve všech civilisovaných zemích, je docela jiný, nesrovnatelně významnější než všechny dosavadní revoluce; protože všude, ve Vídni jako v Paříži, v Berlíně jako ve Frankfurtu, v Londýně jako v Miláně jde *o svržení politického panství buržoasie*, o převrat, jehož první důsledky nahánějí už hrůzu všem blahobytným a spekulujícím občanům.

Je na světě ještě nějaké revoluční středisko, kde by v posledních pěti měsících nevlál z barikád rudý prapor, bojový symbol sbratřeného evropského proletariátu?

Také ve Frankfurtu se bojovalo proti parlamentu spojených junkerů a buržoů pod rudým praporem.

A právě proto, že každé povstání, které nyní vypukne, ohrožuje buržoasii přímo v jejím politickém a nepřímo v jejím společenském postavení, právě proto všechny tyto porážky. Lid, většinou neozbrojený, musí bojovat nejen proti moci organisovaného byrokratického a vojenského státu, kterou převzala buržoasie, musí bojovat také proti ozbrojené buržoasii samé. Proti neorganisovanému a špatně ozbrojenému lidu stojí všechny ostatní třídy společnosti, dobře zorganisované a dobře ozbrojené. A právě proto byl lid dosud pokaždé poražen a bude porážen tak dlouho, dokud jeho protivníci nebudou oslabeni, ať už tím, že vojsko bude zaměstnáno válkou, ať už rozkolem ve vlastních řadách, nebo dokud nějaká velká událost nedožene lid k zoufalému boji a nezdemoralisuje jeho protivníky.

A takováto velká událost se chystá ve Francii.

Proto si nemusíme zoufat, jestliže po čtyři měsíce vítězila všude děla nad barikádami. Naopak – každé vítězství našich protivníků bylo zároveň jejich porážkou; rozštěpilo je, nepřineslo panství vítězné straně únorových a březnových konservativců, nýbrž vždy nakonec *té* straně, která byla v únoru a v březnu *svržena*. Červnové vítězství v Paříži nastolilo jen pro počátek panství maloburžoasie, *ryzích* republikánů: neuplynuly ještě ani tři měsíce a velkoburžoasie, konstituční strana, hrozí, že svrhne Cavaignaca a uvrhne „ryzí" do náruče „rudým". Tak tomu bude i ve Frankfurtu: vítězství nepři-

nese prospěch šosákům ze středů, nýbrž *pravici*; buržoasie dá přednost pánům představitelům vojenského, byrokratického a junkerského státu a brzy pozná, jak trpce chutná ovoce jejího vítězství.

Ať jí jde k duhu! My zatím vyčkáme chvíle, kdy v Paříži udeří hodina osvobození pro Evropu.

Napsal B. Engels 19.—20. září 1848
Otištěno v příloze k „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 107 a 108 z 20. a 21. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

VLÁDA KONTRAREVOLUCE

Kolín 22. září. Tak tedy přece! Vláda prince Pruského je hotova, kontrarevoluce se chce odvážit posledního rozhodujícího úderu.

Přečtěme si tento dopis jednoho poslance:

„*Berlín* 20. září, 10 hodin večer. Právě jsme nabyli jistoty, že byla vytvořena naprosto *kontrarevoluční vláda*, totiž“ (následuje seznam ministrů, který jsme přinesli včera podle zvláštního vydání „Zeitungs-Halle“). „Tato vláda přednese na zítřejším zasedání královo poselství, které dává *vyhlídku na rozpuštění shromáždění.* To povede k *vyhlášení permanentního zasedání*, které bude mít pravděpodobně za následek novou velmi krvavou *revoluci*. Všechny strany Národního shromáždění konají ve svých místnostech nepřetržité porady. Mezi lidem vládne velké vzrušení. Wrangel vykonal dnes přehlídku vojska. Jde o všechno!“

Tak tedy přece! Koruna se uchyluje pod ochranu ukerských grandů a ukerští grandové se stavějí proti revolučnímu hnutí roku 1848. Donquijotové z východních Pomořan, staří válečníci, prodlužení velkostatkáři budou mít konečně příležitost omýt své zrezavělé meče v krvi rýpalů[243]. Gardy ověnčené lacinou slávou získanou ve Šlesviku mají zasadit rozhodující úder revoluci, která sahá na práva koruny, která chce důstojníkům zakazovat, aby kuli potají pikle, a která hodlá neúprosnou rukou Hansemannových finančních opatření strašlivě „směle sáhnout“ do beztak už splasklých měšců braniborských junkerů. Garda se pomstí za potupu z 18. března, rozežene berlínské shromáždění a páni oficíři budou cválat po Unter den Linden přes mrtvoly revolucionářů.

Jen do toho! Kupředu s Bohem za krále a vlast!

Napsáno 22. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 110 z 23. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

STAV OBLEŽENÍ V KOLÍNĚ[244]

***Kolín* 26. září. Také dnes vynecháváme přehled obsahu. Pospícháme, aby se list dostal do tisku. Ze spolehlivého pramene se dovídáme, že během jedné až dvou hodin má být ve městě vyhlášen stav obležení, občanská garda rozpuštěna a odzbrojena, listy „Neue Rheinische Zeitung", „Neue Kölnische Zeitung"[245], „Arbeiter-Zeitung"[246] a „Wächter am Rhein"[247] zastaveny, že mají být zřízeny válečné soudy a potlačena všechna práva vydobytá v březnu. Proslýchá se, že občanská garda není ochotna dát se odzbrojit.**

Napsáno 26. září 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 113 z 27. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„NEUE RHEINISCHE ZEITUNG"

OPĚT VYCHÁZÍ

Díky zájmu, který se projevil zejména v Kolíně o to, aby „Neue Rheinische Zeitung" vycházela dál, podařilo se překonat finanční potíže způsobené stavem obležení a opět zahájit vydávání listu. Redakční výbor zůstává týž. Nově se jeho členem stal Ferdinand Freiligrath.

***Karel Marx*,**
šéfredaktor „Neue Rheinische Zeitung"

Napsáno 11. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 114 z 12. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

REVOLUCE VE VÍDNI

Kolín 11. října. Ve svém *prvním* čísle (z prvního června) přinesla „*Neue Rheinische Zeitung*“ zprávu o revoluci ve Vídni (z 25. května). Dnes, kdy náš list vychází znovu *poprvé* po přerušení způsobeném stavem obležení v Kolíně, přinášíme zprávu o nesrovnatelně důležitější vídeňské revoluci ze 6. a 7. října. Rozsah podrobných zpráv o vídeňských událostech nás nutí, abychom dnes upustili od všech komentářů. Proto jen několik slov, a to o vídeňské revoluci. Naši čtenáři vidí ze zpráv vídeňského dopisovatele, že pro nedůvěru buržoasie k dělnické třídě hrozí nebezpečí, že tato revoluce bude poražena nebo přinejmenším ochromena. Ať už je tomu jakkoli, její účinek na Uhry, Itálii a Německo zhatí kontrarevoluci celý její válečný plán. Útěk císařův a českých poslanců z Vídně[248] nutí vídeňskou buržoasii, nechce-li se vydat na milost a nemilost, aby pokračovala v boji. Frankfurtské shromáždění, které se právě chystá přinést nám Němcům dárek,

národní káznici
a společný karabáč,[249]

je vídeňskými událostmi nešetrně vyburcováno ze svého snění a berlínská vláda začíná pochybovat o účinnosti universálního prostředku, *stavu obležení*. Stav obležení vykonal stejně jako revoluce cestu kolem světa. Právě byl učiněn pokus použít tohoto experimentu ve velkém měřítku, rozšířit jej na celou zem, na Uhry. Tento pokus, místo aby vyvolal v Uhrách kontrarevoluci, vyvolal ve Vídni revoluci. Stav obležení se po této ráně už nevzpamatuje. Stav obležení je navždy zkompromitován. Je ironií osudu, že se zároveň s Jelačičem stal západní hrdina stavu obležení, *Cavaignac*, terčem

útoků všech těch frakcí, které v červnu zachránil kartáčovou palbou. Pouze přejde-li rozhodně na stranu revoluce, může se ještě nějaký čas udržet.

Zařazujeme tu za nejnovějšími zprávami z Vídně ještě několik příspěvků našeho dopisovatele z 5. října, protože jsou ohlasem vídeňských nadějí a obav o osud Maďarska.

Napsal K. Marx 11. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 114 z 12. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„KOLÍNSKÁ REVOLUCE“

Kolín 12. října. „Kolínská revoluce“ z 25. září byla masopustní komedií, říká „Kölnische Zeitung“, a „Kölnische Zeitung“ má pravdu. „Kolínské velitelství“ si hraje 26. září na Cavaignaca. A „Kölnische Zeitung“ se obdivuje moudrosti a umírněnosti „kolínského velitelství“. Kdo ale vypadá směšněji – dělníci, kteří se 25. září cvičili ve stavbě barikád, nebo ten Cavaignac, který 26. září vyhlásil s největší vážností stav obležení, zastavil noviny, odzbrojil občanskou gardu a zakázal spolky?

Ubohá „Kölnische Zeitung“! Cavaignac „kolínské revoluce“ nemůže být ani o píď větší než sama „kolínská revoluce“. Ubohá „Kölnische Zeitung“! Musí brát „revoluci“ jako žert a „Cavaignaca“ této žertovné revoluce musí brát vážně. Nepříjemné, nevděčné téma plné protikladů!

O pravomoci velitelství nebudeme zbytečně ztrácet slova. Tímto předmětem se už dostatečně zabýval d'Ester.[250] Pokládáme ostatně velitelství za podřízený nástroj. Pravými autory této prapodivné tragédie byli *„loajální občané“*, *Dumontové* a spol. Není tedy divu, že pan Dumont dal ve svých novinách rozšířit provolání proti d'Esterovi, Borchardtovi a Kyllovi.[251] Tito „loajální občané“ neobhajují čin velitelství, nýbrž svůj vlastní čin.

Kolínské události putovaly Saharou německého tisku ve formě, kterou jim dal kolínský „Journal des Débats“. To je dostatečný důvod, abychom se k nim ještě vrátili.

Moll, jeden z nejoblíbenějších vůdců Dělnického spolku[252], měl být zatčen. Schapper a Becker už byli zatčeni. K provedení těchto opatření bylo zvoleno *pondělí*, den, kdy, jak známo, většina dělníků nepracuje. To znamená, že se předem vědělo, že toto

zatýkání může vyvolat mezi dělnictvem velké pobouření a stát se podnětem k násilnému odporu. Podivná náhoda, že k tomuto zatýkání došlo právě v pondělí. Že vznikne rozruch, dalo se předvídat tím spíše, že v souvislosti se Steinovým rozkazem armádě a po Wrangelově proklamaci[253] a jmenování Pfuela ministerským předsedou se každým okamžikem čekal z Berlína rozhodující kontrarevoluční úder, a tedy i revoluce. Dělníkům se proto zatýkání muselo jevit nikoli jako soudní opatření, nýbrž jako opatření *politické*. V prokuratuře viděli už jen kontrarevoluční orgán. Usoudili, že je chtějí v předvečer důležitých událostí připravit o vůdce. Rozhodli se, že zachrání Molla před zatčením stůj co stůj. A bojiště opustili teprve tehdy, když svého cíle dosáhli. Barikády se stavěly teprve tehdy, když se dělníci shromáždění na Starém trhu dověděli, že proti nim ze všech stran nastupuje vojsko. Nebyli však napadeni. Nemuseli se tedy ani bránit. Kromě toho jim bylo sděleno, že z Berlína nepřišly žádné důležité zprávy. Dlouho do noci marně čekali na nepřítele, a tak se rozešli.

Není tedy nic směšnějšího než vytýkat kolínským dělníkům zbabělost.

Kolínským dělníkům se však vytýkaly ještě jiné věci, aby bylo možno ospravedlnit stav obležení a kolínské události vydávat za malou červnovou revoluci. Původním plánem dělníků prý bylo vyplenit ctihodné město Kolín. Tato obžaloba se zakládá na údajném vyloupení *jednoho* obchodu se suknem. Jako by každé město nemělo svůj kontingent zlodějů, kteří přirozeně hned využijí všeobecného rozruchu. Nebo tím snad bylo míněno vyloupení obchodů se zbraněmi? Ať tedy pošlou kolínskou prokuraturu do Berlína, aby tam zahájila soudní proces proti březnové revoluci. Nebýt vyloupených obchodů se zbraněmi, neměli bychom snad nikdy to zadostiučinění vidět, jak se pan Hansemann proměnil v bankovního ředitele a pan Müller ve státního tajemníka.

Ale dost už o kolínských dělnících. Přejděme k takzvaným *demokratům*. Co jim vytýká *„Kölnische Zeitung“*, *„Deutsche Zeitung“*, *„Augsburger Allgemeine Zeitung“* a jak se všechny ty „loajální“ listy jenom jmenují?

Hrdinští Brüggemannové, Bassermannové atd. volají po krvi, ale útlocitní demokraté jim prý ze *zbabělosti* nedovolili krev prolévat.

Ve skutečnosti se věci mají takto: Demokraté prohlásili před dělníky v místnosti hostince „Im Kranz" (na Starém trhu), v Eiserově sále a na barikádách, že si rozhodně nepřejí žádný „*puč*". V tomto okamžiku, kdy tu není žádný tak palčivý problém, který by vháněl všechno obyvatelstvo do boje, musela by prý každá vzpoura ztroskotat a byla by tím nesmyslnější, protože v několika dnech může dojít k vážným událostem a to by znamenalo ztrácet bojeschopnost *před* dnem rozhodnutí. Jestliže prý se berlínský kabinet odváží kontrarevoluce, pak prý přišel pro lid den, kdy se odváží revoluce. Soudní šetření potvrdí to, co tu uvádíme. Pánové z „Kölnische Zeitung" by udělali lépe, kdyby nabádali zaslepený dav moudrými slovy přímo z barikád, místo aby v „noční tmě" stáli před barikádami a se „založenýma rukama a chmurným pohledem" „rozvažovali o budoucnosti svého lidu".[254] Co je platna moudrost post festum*?

Nejhůř však zahrál náš „dobrý tisk" při kolínských událostech občanské gardě. Musíme však rozlišovat. To, že se občanská garda zdráhala snížit k úloze poslušného sluhy policie – to bylo její povinností. Že však dobrovolně odevzdala zbraně, to lze omluvit jen jedinou skutečností: její liberální část věděla, že neliberální část se s jásotem chopila příležitosti, aby se zbraní zbavila. Dílčí odpor by však býval marný.

„Kolínská revoluce" měla *jeden* výsledek. Odhalila existenci falangy více než 2000 světců, jejichž „nasycená ctnost a solventní morálka"[255] může „svobodně žít" jen za stavu obležení. Možná, že se jednou naskytne příležitost napsat „acta sanctorum"**, životopisy těchto světců. Naši čtenáři se pak dovědí, jakým způsobem lze získat „poklady", které nežerou „moli ani rez", a pochopí, jakým způsobem se dobývá hospodářské pozadí „loajálního smýšlení".

Napsal K. Marx 12. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 115 z 13. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* — doslova: po slavnosti; tj. když už je po všem. *(Pozn. red.)*
** — činy světců. *(Pozn. red.)*

PFUELOVA VLÁDA

Kolín 13. října. Když padla *Camphausenova* vláda, napsali jsme: „Camphausenova vláda navlékla kontrarevoluci svůj liberálně měšťácký háv. Kontrarevoluce se cítí dost silná, aby tuto nepohodlnou masku odhodila. Vládu 30. března může snad na několik dní vystřídat jakákoli neudržitelná vláda *levého středu* (Hansemann). Jejím skutečným nástupcem je však *vláda prince Pruského.*" („Neue Rheinische Zeitung", čís. 23 z 23. června*).

A skutečně, po *Hansemannově* vládě následovala vláda *Pfuela (Neuchâtelského).*

Pfuelova vláda se ohání konstitučními frázemi jako frankfurtská ústřední moc „německou jednotou". Srovnáme-li corpus delicti**, skutečnou podstatu této vlády s její ozvěnou, s jejími konstitučními proklamacemi, chlácholením, zprostředkováním a dohodováním v berlínském shromáždění, můžeme se o ní vyjádřit pouze těmito slovy, slovy Falstaffovými:

„*Ach, jak jsme my staří oddáni neřesti lhaní!*"[256]

Pfuelovu vládu může vystřídat jedině *vláda revoluce.*

Napsal K. Marx 13. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 116 z 14. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Viz tento svazek, str. 116. *(Pozn. red.)*
** — doličný předmět. *(Pozn. red.)*

THIERSOVA ŘEČ O VŠEOBECNÉ HYPOTEČNÍ BANCE S NUCENÝM KURSEM PAPÍRŮ

Pan Thiers otiskuje v listu „Constitutionnel" brožuru „*O vlastnictví*".[257] Touto klasicky psanou banálností se budeme zabývat podrobněji, až vyjde celá publikace. Pan Thiers její vydávání náhle přerušil. Zatím se omezujeme na poznámku, že „velké" *belgické* listy „*Observateur*" a „*Indépendance*"[258] se nad tímto spisem pana Thierse zalykají nadšením. Dnes se věnujeme na chvíli řeči pana Thierse o hypotečních úpisech, kterou proslovil 10. října ve francouzském Národním shromáždění; tato řeč zasadila podle belgické „Indépendance" papírovým penězům „smrtelnou ránu". Ovšem, pan Thiers je řečník, který, jak říká „Indépendance", se stejnou suverenitou pojednává o otázkách politických, finančních i sociálních.

Thiersova řeč nás zajímá jen proto, že ukazuje taktiku rytířů starých poměrů, kterou právem uplatňují proti donquijotům nových poměrů.

Žádejte dílčí reformu průmyslových a obchodních vztahů jako pan Turck, jemuž Thiers odpovídá, a tito lidé vám ihned připomenou spojitost a vzájemné působení jednotlivých článků celého systému. Žádejte důkladnou přeměnu celého systému, a prohlásí vás za rozbíječe, revolucionáře, nesvědomitého člověka, utopistu a vytknou vám, že přehlížíte *dílčí* reformy. Z toho plyne: Nechte všechno při starém.

Pan Turck například chce usnadnit rolníkům realisaci jejich pozemkového vlastnictví pomocí státních hypotečních bank. Chce, aby jejich majetek přicházel do oběhu přímo a nemusel procházet rukama lichvářů. Ve Francii totiž, jako vůbec v zemích, kde převládá parcelace, se panství feudálních pánů proměnilo v panství

kapitalistů a feudální služby rolníků v buržoasní hypoteční závazky.

Co odpovídá pan Thiers především?

Chcete-li pomoci rolníkovi zřízením veřejných úvěrových ústavů, poškodíte drobného obchodníka. Nemůžete pomoci jednomu, aniž poškodíte druhého.

Musíme tedy přeměnit *celý úvěrový systém*?

Co vás napadá! To je utopie. Tak je tedy vyřízen pan Turck.

Drobný obchodník, o něhož se pan Thiers tak láskyplně stará, je *velká* Francouzská banka.

Konkurence hypotečních úpisů v hodnotě dvou miliard by podkopala monopol a dividendy banky a snad i ještě something more*. V pozadí, za argumenty pana Thierse, se tedy skrývá – Rothschild.

Přejděme k jinému argumentu pana Thierse. Návrh hypoték, praví pan Thiers, se vlastně vůbec netýká *zemědělství*.

Že se pozemkové vlastnictví uvádí do oběhu jen za ztížených okolností, že se dá jen s námahou realisovat, že se mu kapitál doslova vyhýbá, to všechno, poznamenává pan Thiers, tkví v „*přirozenosti*". Vždyť pozemkové vlastnictví přináší jen nepatrný zisk. Ale na druhé straně nemůže pan Thiers popírat, že tkví v „přirozenosti" moderní organisace výroby, že každé odvětví výroby, tedy také zemědělství, prospívá jen tehdy, jestliže jeho výrobky a jeho nástroje mohou být snadno realisovány, směňovány, dostávat se do oběhu. U půdy tomu tak není. Z toho by *tedy* vyplývalo: za existujících civilisovaných poměrů nemůže *zemědělství* prospívat. Je proto třeba existující poměry změnit a malým, byť i nedůsledným náběhem k takové přeměně je návrh pana Turcka. Za žádnou cenu! volá Thiers. „Přirozenost", to jest nynější sociální poměry odsuzují zemědělství k jeho nynějšímu stavu. Nynější sociální poměry jsou „*přirozenost*", tj. jsou nezměnitelné. Tvrzení o jejich nezměnitelnosti je ovšem nejpádnějším důkazem proti navrhování jakékoli změny. Jestliže „monarchie" je přirozeností, je každý republikánský pokus vzpourou proti přirozenosti. Podle pana Thier-

* – něco víc. *(Pozn. red.)*

se je také nabíledni, že pozemkové vlastnictví vynáší *přirozeně* vždy tytéž malé zisky, ať půjčuje majiteli pozemku stát na tři procenta, anebo lichvář na deset procent. Taková už je „přirozenost".

Tím, že pan Thiers ztotožňuje průmyslový zisk s rentou, kterou vynáší zemědělství, tvrdí rovněž něco, co přímo odporuje nynějším sociálním poměrům, tomu, co nazývá „přirozeností".

Zatímco průmyslový zisk vcelku neustále klesá, pozemková renta, tj. hodnota půdy, neustále stoupá. Pan Thiers by tedy měl vysvětlit, proč rolník přesto neustále chudne. Pan Thiers se ovšem do této otázky nepouští.

Vskutku podivuhodnou povrchnost dokazuje dále to, co říká pan Thiers o *rozdílu* mezi francouzským a anglickým zemědělstvím.

Celý rozdíl, poučuje nás Thiers, tkví v *pozemkové dani*. My platíme velmi vysokou pozemkovou daň, Angličané žádnou. Nehledě už k nesprávnosti posledního tvrzení, pan Thiers jistě ví, že v Anglii je zemědělství zatíženo chudinskou daní a spoustou jiných daní, které ve Francii neexistují. Argumentu pana Thierse používají v opačném smyslu angličtí stoupenci malozemědělství. Zdalipak víte, říkají, proč je anglické obilí dražší než francouzské? Protože platíme *pozemkovou rentu*, a to vysokou pozemkovou rentu, což ve Francii není, neboť tam většinou nejsou pachtýři, nýbrž drobní vlastníci. Proto — ať žije drobné vlastnictví!

Zredukovat koncentraci pracovního nástroje, tj. půdy, k níž došlo v Anglii a která umožnila použití strojů a dělby práce ve velkém také v zemědělství, a vzájemné působení mezi anglickým průmyslem a obchodem na jedné straně a zemědělstvím na druhé straně, zredukovat všechny tyto bohatě rozvětvené vztahy na jedinou nic neříkající frázi, že Angličané neplatí žádnou *pozemkovou daň*, k tomu je třeba celé Thiersovy neomalené triviality.

Proti mínění pana Thierse, že dnešní hypotekární systém ve Francii je pro zemědělství lhostejný, stavíme názor největšího francouzského agrochemika. *Dombasle* podrobně prokázal, že jestliže se nynější hypotekární systém bude ve Francii rozvíjet dále podle *„přirozenosti"*, bude francouzské zemědělství znemožněno.[259]

Jak drze povrchní musí vůbec člověk být, aby tvrdil, že pro zemědělství je lhostejné, jaké jsou poměry pozemkového vlastnictví,

jinými slovy, že pro výrobu je lhostejné, za jakých společenských poměrů se vyrábí?

Není ostatně zapotřebí dále dokazovat, že jestliže pan Thiers chce udržet úvěr velkých kapitalistů, nesmí dát žádný úvěr malým. Úvěr velkých kapitalistů znamená právě zbavit úvěru malé. My ovšem popíráme, že je možné pomoci drobným pozemkovým vlastníkům za nynějšího systému nějakými finančními hokuspokusy. Thiers to však musel tvrdit, neboť pro něho je tento svět nejlepší ze všech světů.

K této části Thiersovy řeči poznamenáváme tedy ještě jedno. Když mluví proti zmobilnění pozemkového vlastnictví a na druhé straně vychvaluje anglické poměry, zapomíná, že největší předností zemědělství v Anglii je právě *to*, že se provozuje po továrensku a že pozemková renta, tj. pozemkové vlastnictví, je tam likvidním, přenosným bursovním papírem jako každý jiný. Aby se zemědělství mohlo provozovat po továrensku, tj. tak jako velký průmysl, k tomu je zase zapotřebí, aby bylo pozemkové vlastnictví mobilní a aby se dalo snadno směňovat podle obchodních zvyklostí.

Druhou část řeči pana Thierse tvoří útoky na *papírové peníze* všeobecně. Thiers vůbec nazývá vydávání papírových peněz *paděláním peněz*. Vykládá nám velikou pravdu, že jakmile se vrhne na trh příliš velké množství oběživa, tj. peněz, peníze se tím znehodnocují, dochází tedy k dvojímu podvodu: podvádí se soukromník i stát. Tak prý je tomu zvláště u hypotečních bank.

To všechno jsou objevy, které najdeme i v nejšpatnějších *katechismech* politické ekonomie.

Musíme rozlišovat. Je jasné, že nerozšiřujeme výrobu, tedy skutečné bohatství tím, že libovolně rozmnožujeme peníze, ať už papírové nebo kovové. Rovněž tak nezdvojnásobíme při hře v karty své štychy, jestliže zdvojnásobíme sázku.

Na druhé straně je právě tak jasné, že jestliže nedostatek peněz vsazených do hry, směnných prostředků, peněz, brzdí rozvoj výroby, každé rozmnožení směnných prostředků, všechno, co usnadňuje opatřování směnných prostředků, znamená zároveň *rozšíření výroby*. Této potřebě výroby děkují za svůj vznik směnky, banky atd. V tomto smyslu mohou hypoteční banky pomoci rozvoji zemědělství.

Ale pan Thiers nebojuje vlastně za kovové peníze proti papírovým. Pan Thiers sám hrál příliš mnoho na burse, takže není zatížen předsudky starých merkantilistů. Ve skutečnosti bojuje za to, aby byl úvěr řízen monopolem, a ne společností representovanou státem. A náběhem k řízení úvěru ve všeobecném zájmu společnosti byl právě Turckův návrh na založení všeobecné hypoteční banky, jejíž papíry by měly nucený kurs – ačkoli tento návrh sám o sobě má jen nepatrný význam.

Napsal K. Marx 13. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“,
čís. 116 z 14. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„FRANKFURTER OBERPOSTAMTS-ZEITUNG“ A VÍDEŇSKÁ REVOLUCE

Kolín 18. října.

„Německo je v moci podivného osudu. Když už se zdá, že konečně nastala chvíle, kdy smíme přiložit ruku k znovuvybudování společné vlasti, kdy *vděčni za to pozvedáme zraky k nebi* — tu z bouřkových mračen, stále ještě visících nad Evropou, zaduní nové mocné údery hromu a *ruce*, které se věnovaly dílu německé ústavy, *se začnou třást*. Takový úder hromu jsme opět právě zažili ve *Vídni*.“

Tak si stěžuje „Moniteur“ říšské správy – „Frankfurter Oberpostamts-Zeitung“. Tento ctihodný list, jehož poslední redaktor* se skvěl v seznamu stvůr placených Guizotem, bral svou situaci na okamžik au serieux**. Ústřední moc se svým parlamentním rámcem, frankfurtským koncilem, mu připadala jako vážná moc. Třicet osm německých vlád, místo aby vydávalo svá kontrarevoluční nařízení svým poddaným přímo, dalo si udělit rozkaz k provádění svých vlastních usnesení od ústřední moci ve Frankfurtu. Všechno šlo jako na drátku jako za časů mohučské imediátní komise[260]. Ústřední moc si mohla namlouvat, že je skutečnou mocí, a její „Moniteur“ si mohl namlouvat, že je skutečný „Moniteur“. „Teď, pozvednuvše ruce k nebi, poděkujtež všichni Bohu,“ zpíval.

A nyní „zažíváme“ úder hromu z Vídně. „*Ruce*“ našich Lykurgů „*se třesou*“, přestože je tu celá armáda špičatých přílbic, představujících právě tolik hromosvodů revoluce, přestože tu jsou dekrety, jimiž se kritika černo-červeno-zlatých osob a jejich činnosti označuje div ne za hrdelní zločin,[261] přes energické výroky oněch obrovitých postav, Schmerlinga, Mohla a Gagerna. Opět se ozývá

* — tj. Berly. *(Pozn. red.)*
** — vážně. *(Pozn. red.)*

řev revolučního netvora – a ve Frankfurtu „*se třesou*". „Frankfurter Oberpostamts-Zeitung" je vyrušena ze svého díkůvzdání. – Tragicky žehrá na neúprosný osud.

V Paříži je u vesla strana Thiersova, v Berlíně vláda Pfuelova s Wrangely ve všech provinciích, ve Frankfurtu pruské četnictvo, v celém Německu více či méně maskovaný stav obležení, v Itálii nastolili dobrotivý Ferdinand s Radeckým mír a pořádek, ve Vídni po porážce Maďarů proklamuje Jelačič, velitel v Uhrách, společně s Windischgrätzem „chorvatskou svobodu a pořádek", v Bukurešti je revoluce utopena v krvi, dunajská knížectví jsou obšťastněna dobrodiním ruského režimu, v Anglii zatčeni a deportováni všichni vůdcové chartistů a Irsko příliš vyhladovělé, aby se mohlo pohnout – má milá, co chtěla bys dál?[262]

Vídeňská revoluce ještě nezvítězila. Ale už její první záblesky stačily, aby se před zraky Evropy objevily všechny posice kontrarevoluce a aby se stal nevyhnutelným všeobecný boj na život a na smrt.

Kontrarevoluce není ještě potřena, ale *zesměšnila se*. S jejím hrdinou *Jelačičem* se i všichni její ostatní hrdinové proměnili v komické postavy a proklamace *Fuáda effendiho* po krvavé lázni v Bukurešti[263] je ostudnou parodií všech proklamací přátel „ústavních svobod a pořádku", ať už jde o proklamace říšského sněmu nebo o nejposlednější provolání vzdychalů*.

Zítra pojednáme podrobně o bezprostřední situaci ve Vídni a o rakouských poměrech vůbec.

Napsal K. Marx 18. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 120 z 19. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Viz poznámku 243. *(Pozn. red.)*

ODPOVĚĎ PRUSKÉHO KRÁLE DELEGACI NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ

Kolín 18. října. Král je rozhodně důsledný. Jeho Veličenstvo si nikdy neodporuje. U příležitosti jubilea kolínského dómu pravil k delegaci frankfurtského Národního shromáždění:

„Chápu velmi dobře význam vašeho shromáždění, pánové. Je mi naprosto jasné, jak důležité je vaše shromáždění!" — Hlas Jeho Veličenstva tu nabyl velmi vážného a úsečného tónu. — „Nezapomínejte však také na to, že v Německu existují ještě vladaři." Přitom si Jeho Veličenstvo položilo ruku na srdce a proneslo se zvláštním důrazem: „... a nezapomínejte, že k nim patřím i já!"

Podobné odpovědi se dostalo také delegaci berlínského shromáždění, která 15. října vykonala u Jeho Veličenstva v zámku Bellevue blahopřejnou návštěvu. Král řekl:

„Chystáme se vybudovat stavbu, která má přetrvat staletí. Upozorňuji vás však, pánové, na jedno. Máme ještě jednu vrchnost, zajisté nám z mnoha stran záviděnou, dědičnou vrchnost *z boží milosti*," tato slova pronesl král s velkým důrazem — „která je dosud vybavena plnou mocí. Ona je tím základem, na kterém jedině může být vybudována zmíněná stavba, má-li být tak trvalá, jak jsem o tom mluvil."

Král je důsledný. Byl by býval vždy důsledný, kdyby bohužel březnové dny nebyly mezi Jeho Veličenstvo a lid postavily onen osudný kus papíru.

Zdá se, že Jeho Veličenstvo v této chvíli opět věří tak jako před březnovými dny v „*železnou patu*" Slovanstva. Vídeňský lid bude patrně tím kouzelníkem, který promění železo v hlínu.

Napsal K. Marx 18. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 120 z 19. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ODPOVĚĎ BEDŘICHA VILÉMA IV. DELEGACI OBČANSKÉ GARDY

Kolín 18. října. *Bedřich Vilém IV.* odpověděl veliteli berlínské občanské gardy *Rimplerovi* na jeho blahopřání k 15. říjnu:

„Vím, že hrdinný a statečný lid je také *věrný*. Ale nezapomínejte, že *zbraně máte ode mne*, a já vám ukládám jako povinnost ručit za dodržování pořádku, zákona a svobody."

Konstituční králové jsou *neodpovědní* za podmínky, že jsou *nepříčetní* – v konstitučním smyslu ovšem. Jejich jednání, jejich slova, jejich gesta nejsou jejich osobním projevem, jsou projevem *odpovědných ministrů*.

Hansemann např. vložil při své resignaci královi do úst, že provedení Steinova rozkazu armádě je neslučitelné s konstituční monarchií. *Pfuel* tento rozkaz provedl – totiž v parlamentním smyslu. Hansemann byl kompromitován – v konstitučním smyslu. Král sám si nijak neodporoval, neboť nic neřekl – stále v konstitučním smyslu.

Uvedené královo prohlášení není tedy nic jiného než prohlášení *vládní*; a jako takové je lze kritisovat.

Chce snad *Pfuel* tvrdit, že král vytvořil občanskou gardu z vlastního popudu? Pak tedy tvrdí, že král je *původcem březnové revoluce*, což je nesmysl – dokonce v konstitučním smyslu.

Ale to ponechme stranou.

Když bůh stvořil svět a krále z milosti boží, přenechal drobnější výrobu lidem. Dokonce „*zbraně*" a lajtnantské uniformy se vyrábějí pozemským způsobem a tento pozemský způsob nedovede na rozdíl od nebeského vyrábět z ničeho. Potřebuje k tomu suroviny, pracovní nástroje a mzdu, což jsou všechno věci, které můžeme shrnout pod prostý výraz *výrobní náklady*. Tyto výrobní náklady uhrazuje stát *daněmi* a daně se zas uhrazují *národní prací*. V *ekonomickém* smyslu zůstává tedy hádankou, jak může nějaký král vůbec něco lidu *dát*. Lid musí napřed zbraně udělat a tyto zbraně dát králi, aby mohl od krále zbraně dostat. Král může dát vždy jen to, co se dalo jemu. Tak je tomu *v ekonomickém smyslu*. *Konstituční* králové se ale objevují právě v dobách, kdy se těmto *ekonomickým tajemstvím* přichází na kloub. První pohnutkou ke svržení králů z boží milosti byla proto vždy – *otázka daní*. Tak tomu bylo i v Prusku. Dokonce *nemateriální* zboží, privilegia, která si národy od králů daly *dávat*, nejenže napřed samy králům daly, ale dokonce jim za jejich navrácení vždy zaplatily v *hotovosti* – krví a zvonivou mincí. Projděte si např. *anglické* dějiny od 11. století a budete si moci dost přesně spočítat, kolik rozbitých lebek a kolik liber šterlinků stálo každé konstituční privilegium. Pan Pfuel nás zřejmě chce zavést nazpět do dobrých časů *Davenantovy ekonomické tabulky*[264]. V této tabulce o anglické výrobě je uvedeno mimo jiné:

§ 1. *Produktivní pracovníci:* králové, důstojníci, lordi, venkovské duchovenstvo atd.

§ 2. *Neproduktivní pracovníci:* námořníci, rolníci, tkalci, přadláci atd.

Podle této tabulky § 1 tvoří a § 2 dostává. V tomto smyslu tedy podle pana Pfuela král dává.

Pfuelovo prohlášení dokazuje, co se v Berlíně očekává od hrdiny „chorvatského pořádku a svobody"*.

Poslední události v Berlíně připomínají střetnutí mezi občanskou gardou a lidem, k němuž došlo 23. srpna ve Vídni a které rovněž vyvolala kamarila. *Po tomto 23. srpnu následoval 5. říjen.*

Napsal K. Marx 18. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 121 z 20. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* – tj. Jelačiče. *(Pozn. red.)*

„RÉFORME“

O ČERVNOVÉM POVSTÁNÍ

Paříž. Když „*Neue Rheinische Zeitung*“ jako *jediný* evropský list – s výjimkou anglického „Northern Star“ – prokázala 29. června odvahu a prozíravost a správně zhodnotila červnovou revoluci,* nikdo to nevyvracel, ale zato byl list denuncován.

Skutečnosti dodatečně potvrdily správnost našeho názoru i pro ty nejméně prozíravé, pokud ovšem nejsou úplně zaslepeni zaujatostí.

Tehdy se blamoval i *francouzský* tisk. Radikální pařížské noviny byly zastaveny. „Réforme“, jediný radikální list, kterému Cavaignac dovolil dál existovat, rozpačitě koktal omluvy šlechetných červnových bojovníků a žebral u vítěze o almužnu – o humanitu pro poražené. Žebrajícího ovšem nikdo neposlouchal. Teprve po dovršení červnového vítězství, teprve po měsících ostrých výpadů provinčních listů, které nebyly spoutány stavem obležení, a po zřejmém vzkříšení Thiersovy strany přišla „Réforme“ k rozumu.

K návrhu krajní levice na amnestii poznamenává „Réforme“ v čísle z 18. října:

„Když lid sestoupil z barikád, netrestal nikoho. Lid! Tehdy byl pánem, suverénem, vítězem; líbali mu nohy i ruce, vzdávali čest jeho haleně, byli nadšeni jeho šlechetnými city. A právem. Lid byl velkomyslný.

Dnes jsou jeho děti, jeho bratři ve vězeních, na galejích, před válečnými soudy. Když lid už nebyl s to déle snášet hlad, když viděl, jak celé zástupy ctižádostivců, které kdysi sebral na ulici, ho klidně míjejí a vstupují do paláců, když tři dlouhé měsíce důvěřoval republice, přišel nakonec den, kdy při pohledu na své vyhladovělé děti a chřadnoucí otce ztratil hlavu a vrhl se do boje.

* Viz tento svazek, str. 154–158. *(Pozn. red.)*

Draze za to zaplatil. Jeho synové podlehli kulkám a ti, kdo zůstali naživu, byli rozděleni do dvou skupin. Jedni byli hozeni napospas válečným soudům, druzí deportováni bez vyšetřování, bez práva na obhajobu, bez rozsudku! Takovéto metody bychom nenašli v žádné jiné zemi, dokonce ani mezi Kabyly.

Ani monarchie se za celých dvacet let svého trvání nikdy ničeho podobného neodvážila.

Tehdy noviny spekulující s dynastiemi, opojené zápachem mrtvol, ochotné na povel kydat hanu na mrtvé“ (srov. „*Kölnische Zeitung*“ z 29. června), „plivaly zlobné a nenávistné pomluvy, hanobily čest lidu ještě před soudním vyšetřováním a vláčely poražené, živé i mrtvé, před mimořádné soudy; házely je napospas běsnící národní gardě a armádě, sloužíce katům jako náhončí, jako pochopové u pranýře. Hnány šílenou pomstychtivostí vymýšlely si zločiny; otravovaly svým jedem naše hoře a překonávaly se v urážkách a ve lži!“ (Srov. „Neue Rheinische Zeitung“ z 1. července o francouzském listu „Constitutionnel“, belgickém „Indépendance“ a „Kölnische Zeitung“.)*

„List ‚Constitutionnel‘ si otevřel krámek s nejnestvůrnějšími zrůdnostmi a nejhnusnějšími zvěrstvy. Tento list velmi dobře věděl, že *lže*, ale právě tyto lži se mu hodily do krámu i do politiky, a jako kramář a diplomat v jedné osobě prodával ‚zločiny‘ na kusy, jako se jiné zboží prodává ‚na lokte‘. Této podařené spekulaci musel jednou nastat konec. Kupil se rozpor na rozpor: ani ve spisech válečných soudů, ani v seznamech deportovaných se nenašlo jediné jméno osoby potrestané galejemi; byly už vyčerpány všechny prostředky, jak ponížit zoufalé, a tak ‚Constitutionnel‘ zmlkl, protože už shrábl zisk.“

Napsal K. Marx kolem 20. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 123 z 22. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Viz tento svazek, str. 159–165. *(Pozn. red.)*

ANGLO-FRANCOUZSKÉ ZPROSTŘEDKOVÁNÍ V ITÁLII

Kolín 21. října. *S anglo-francouzským zprostředkováním v Itálii je konec.* Po každé revoluci a zejména po reakci, která přichází po každé revoluci, se ukáže rozšklebená umrlčí lebka diplomacie. Jakmile však zaduní hrom nové revoluce, zalézá diplomacie zas do své navoněné márnice. Francouzsko-anglickou diplomacii odvála *vídeňská revoluce.*

Palmerston doznal svou nemohoucnost, *Bastide* rovněž. Vídeňská revoluce přerušila nudnou korespondenci těchto pánů, jak sami přiznávají. Bastide to oficiálně prohlásil sardinskému vyslanci markýzi *Ricciovi.*

Na Ricciovu otázku, „zda by se Francie za určitých okolností chopila zbraní na podporu Sardinie", uklonil se zapřisáhlý republikán Bastide (z „Nationalu") jednou, podruhé, potřetí a zapěl:

„Ba, dejte na mne, pomozte si,
pak vám Bůh pomůže taky!"[265]

Francie prý pevně dodržuje zásadu *nevměšování*, tutéž zásadu, proti níž *Bastide* a ostatní pánové z „Nationalu" za dob Guizotových po léta bojovali a z tohoto boje žili.

V této *italské* otázce by se francouzská *„počestná"* republika dokonale zostudila, kdyby nebyla už od osudného června vší ostudě zvyklá.

Rien pour la gloire!* říkají přátelé obchodu za všech okolností,

* Na slávu nic nedáme! *(Pozn. red.)*

Rien pour la gloire! je motto ctnostné, umírněné, slušné, rozšafné, počestné, zkrátka buržoasní republiky. Rien pour la gloire!

Lamartine ztělesňoval ilusi buržoasní republiky, přepjatou, fantastickou, blouznivou představu, kterou si o sobě sama vytvořila, její sen o vlastní výtečnosti. Co všechno si lze namlouvat! Tak jako Aeolus osvobodil ze svého měchu všechny větry, tak i Lamartine vypustil na svobodu všechny vzdušné vidiny, všechny fráze buržoasní republiky, a rozfoukal je na východ i na západ – planá slova o bratrství všech národů, o osvobození, které Francie přinese všem národům, o tom, že se Francie obětuje pro všechny národy.

A neudělal *nic.*

Jeho fráze uvedl v čin *Cavaignac* a jeho nástroj navenek – *Bastide.*

Tito pánové dokázali dívat se klidně na neslýchané scény v Neapoli, na neslýchané scény v Mesině, na neslýchané scény v Miláně a okolí.

Aby nezůstalo nejmenší pochybnosti o tom, že v *„počestné"* republice vládne táž *třída*, tedy i táž zahraniční politika jako za konstituční monarchie, táž za Cavaignaca jako za Ludvíka Filipa, uchylují se v mezinárodních rozepřích k starému věčně novému prostředku, k entente cordiale* s Anglií, s Anglií Palmerstonovou, s Anglií kontrarevoluční buržoasie.

Dějiny však nesmějí zapomenout na *vyvrcholení*, na pointu. Redaktor „Nationalu" *Bastide* byl nucen všemi deseti uchopit ruku podávanou Anglií. A přece byla entente cordiale hlavním trumfem, jímž se chudák angložrout „National" po celý svůj život oháněl proti Guizotovi.

Na náhrobním kameni „počestné" republiky bude napsáno: *Bastide-Palmerston.*

Ale „počestní" republikáni překonali i Guizotovu entente cordiale. Důstojníci francouzského loďstva se nechali v Mesině častovat na banketu uspořádaném neapolskými důstojníky a na ještě dýmajících troskách města nadšeně připíjeli na zdraví *krále*

* — srdečné dohodě. *(Pozn. red.)*

neapolského, slabomyslného tygra Ferdinanda. A nad jejich hlavami se vypařovaly *Lamartinovy* fráze.

Napsal K. Marx 21. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 123 z 22. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

„VZORNÝ KONSTITUČNÍ STÁT"

Kolín 21. října. Vždy s novým a novým zadostiučiněním se vracíme k našemu *„vzornému konstitučnímu státu"*, k Belgii.

V jednom z dřívějších čísel našeho listu jsme dokazovali, že *„největším Leopoldovým vasalem je pauperismus"*. Ukázali jsme, že bude-li dál živelně vzrůstat *zločinnost*, třeba jen chlapců a děvčat mladších 18 let, stejně rychle jako v letech 1845–1847, „bude v roce 1856 celá Belgie, včetně nenarozených dětí, sedět ve vězení". Zároveň jsme tam poukázali na to, že tou měrou, jak roste pauperismus a zločinnost, vysýchají také zdroje příjmů z belgického průmyslu. (Čís. 68 „Neue Rheinische Zeitung").*

Dnes se podíváme na *finanční* poměry *„vzorného státu"*.

	Franků:
Řádný rozpočet na rok 1848	119 000 000
První nucená půjčka	12 000 000
Druhá nucená půjčka	25 000 000
Bankovky s nuceným oběhem	12 000 000
Úhrnem:	168 000 000
Kromě toho bankovky s nuceným oběhem se státní zárukou	40 000 000
Celkem:	208 000 000

Belgie, vypravuje nám Rogier, stojí jako skála; třebaže kolem ní burácejí světodějné bouře, ani se nehne. Stojí na prahorách svých širokých institucí. Těch 208 milionů franků, to je prozaické vyjádření divotvorné síly oněch vzorných institucí. Konstituční Belgie nezajde na revoluční hnutí. Zachází hanebně na – *bankrot.*

* Viz tento svazek, str. 343–346. *(Pozn. red.)*

Liberální belgická vláda, vláda Rogierova, není, stejně jako všechny liberální vlády, nic jiného než vláda kapitalistů, bankéřů, velkoburžoasie. Uvidíme ihned, jak přes rostoucí pauperismus a upadající průmysl se neštítí nejrafinovanějších prostředků, aby mohla v zájmu bankovních magnátů vždy znovu a znovu vykořisťovat všechen lid.

Druhou půjčku, jež figuruje ve shora uvedeném přehledu, si vláda na sněmovnách vymohla hlavně ujištěním, že budou vykoupeny *pokladniční poukázky*. Tyto pokladniční poukázky vydal za katolické vlády *de Theuxovy* katolický ministr financí *Malou*. Jejich vydání bylo kryto dobrovolnými půjčkami, které poskytli státu někteří finanční magnáti. Tvořily hlavní, nevyčerpatelné téma zuřivých výpadů našeho Rogiera a jeho liberálních společníků proti vládě de Theuxově.

A co dělá liberální vláda teď? Ohlašuje v „Moniteuru" – Belgie má svůj „Moniteur" – nové vydání pokladničních poukázek s 5% zúročením.

Jaká nestydatost vydávat pokladniční poukázky, když se podařilo vymámit nucenou půjčku 25 milionů franků pouze pod záminkou, že budou vykoupeny ty proklínané pokladniční poukázky vydané Malouem? Ale ani tím to nekončí.

Pokladniční poukázky byly vydány s 5% zúročením. Belgické papíry, které mají také státní záruku, se úrokují 7 a 8%. Kdo si tedy bude ukládat peníze do pokladničních poukázek? A kromě toho v důsledku celkové situace země i nucených půjček zůstalo jen málo těch, kdo by byli s to poskytnout státu dobrovolné půjčky.

Co je tedy účelem tohoto nového vydání pokladničních poukázek?

Banky ještě nebyly ani zdaleka s to uvést do oběhu všechny bankovky s nuceným oběhem, k jejichž vydání je zmocnila liberální vláda. V jejich portfejích je ještě několik milionů těchto bezcenných papírů, které ovšem nic nevynášejí, dokud jsou hermeticky uzavřeny v těchto portfejích. Existuje lepší prostředek, jak uvést tento papír do oběhu, než dát jej státu výměnou za pokladniční poukázky, které nesou 5%?

Banka takto získá 5% za několik milionů kousků papíru, které

ji nic nestály a mají vůbec směnnou hodnotu jen proto, že jim ji dal stát. Prostý belgický daňový poplatník najde v budoucím rozpočtu o několik set tisíc franků větší deficit, který bude muset uhradit – všechno pro blaho chudé banky.

A pak se máme divit, že belgičtí finanční magnáti pokládají konstituční monarchii za výnosnější než republiku? Katolická vláda pěstovala a hýčkala hlavně ty *nejsvětější*, tj. *materiální* zájmy velkých pozemkových vlastníků. Liberální vláda pečuje se stejnou něžnou starostlivostí o zájmy velkých pozemkových vlastníků, finančních magnátů a dvorních lokajů. Není divu, že za jejího obratného vedení si tyto takzvané strany, které se všechny chamtivě vrhají na národní bohatství, nebo v Belgii spíše na národní chudobu, a při této příležitosti si někdy vjíždějí do vlasů, nyní v dojemné shodě padají do náručí a tvoří už jen jedinou velkou stranu, *„národní stranu"*.

Napsal K. Marx 21. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 123 z 22. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

STÁTNÍ NÁVLADNÍ „HECKER“ A „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Kolín 28. října. V čísle 116 „Neue Rheinische Zeitung“ bylo otištěno *pod čarou*, tj. v nepolitické části listu, „*Slovo k německému lidu*“ s podpisem „*Hecker*“. Tento „*historický dokument*“ otiskly některé německé listy *dříve* než „Neue Rheinische Zeitung“. Ostatní německé noviny, nevyjímaje porýnsko-pruské ani staropruské, přinesly článek později. Vždyť i „*Kölnische Zeitung*“ měla dost historického smyslu, aby otiskla jak Struvovu proklamaci, tak i proklamaci Fuáda effendiho.

Kdoví – nedaly snad vavříny republikána Heckera pokojně spát státnímu návladnímu Heckerovi? Měl se snad užaslý svět dovědět, že německá revoluce utrpěla dvojnásobnou porážku – útěkem republikána Heckera do New Yorku a přítomností státního návladního Heckera v Kolíně? To je docela možné. Potomci budou mít v obou těchto obrovitých postavách dramaticky ztělesněny protiklady moderního hnutí. Nějaký budoucí *Goethe* je spojí v jednoho „Fausta“. Budiž mu přenecháno, kterému Heckerovi přidělí roli Fausta a kterému roli Wagnera.

Ale dost už. Za fantastickým slovem na rozloučenou republikána Heckera následovala neméně fantastická žaloba státního návladního Heckera.

Či se snad mýlíme? Domnívá se Hecker, státní návladní, že „*Slovo k německému lidu*“ je vlastní výplod „Neue Rheinische Zeitung“, která se ve své vynalézavé zlomyslnosti podepsala „Hecker“ pod vlastní proklamací, aby tak německému lidu namluvila, že Hecker, státní návladní, emigruje do New Yorku, že Hecker, státní návladní, vyhlašuje německou republiku, že Hecker, státní návladní, úředně schvaluje revoluční zbožná přání?

Taková lest vypadala docela pravděpodobně, neboť dokument otištěný v příloze k číslu 116 „Neue Rheinische Zeitung“ není podepsán „*Friedrich* Hecker“, nýbrž tout bonnement* „Hecker“. Hecker beze všech kudrlinek, jednoduše Hecker! Což nemá Německo dva Heckery?

A který z těchto dvou je „jednoduše Hecker“? Přes to všechno zůstává tato jednoduchost dvojsmyslná – chceme říci, že vrhá podezření na „Neue Rheinische Zeitung“.

Ať je tomu tak či onak, pan Hecker, státní návladní, viděl zřejmě ve „*Slově k německému lidu*“ *výplod* „Neue Rheinische Zeitung“. Spatřoval v něm *přímou výzvu ke svržení vlády*, velezradu nejvyššího stupně, nebo aspoň účast na velezradě, což podle Code pénal** je „jednoduše“ velezrada.

Pan Hecker proto vyšetřujícímu soudci navrhl, aby „*konstituoval*“ jako velezrádce nikoli podepsaného odpovědného vydavatele listu, nýbrž šéfredaktora *Karla Marxe*. „Konstituovat“ někoho jako *velezrádce* znamená ale jinými slovy strčit ho především do vězení a uvalit na něho až na další vyšetřovací vazbu. Jde tu o „konstituování“ samovazby. Vyšetřující soudce se zdráhal. Ale když už pana Heckera jednou napadne nějaká idea, tak se jí drží. „Konstituovat“ šéfredaktora „Neue Rheinische Zeitung“ jako velezrádce se stalo jeho *fixní ideou*, tak jako se stalo *fikcí* jméno „Hecker“ pod „slovem na rozloučenou“. Obrátil se tedy k radní komoře. Radní komora se zdráhala. Šel tedy od radní komory k odvolacímu senátu. I odvolací senát se zdráhal. Ale pan Hecker, státní návladní, se nevzdal své fixní ideje „konstituovat“ šéfredaktora „Neue Rheinische Zeitung“ *Karla Marxe*, stále v uvedeném smyslu. Ideje prokuratury nejsou, jak vidíte, spekulativní ideje v hegelovském smyslu. Jsou to ideje v kantovském smyslu. Nápady „*praktického*“ rozumu.

Karla Marxe nebylo rozhodně možno přímo „konstituovat“ jako velezrádce, i kdyby se noviny otiskováním revolučních skutečností nebo proklamací dopouštěly velezrady. Napřed je nutno volat k odpovědnosti *toho*, kdo *podpisuje* noviny, a zejména pak v tomto případě, kdy sporný dokument je otištěn *pod čarou*. Co tedy zbývalo?

* — zcela prostě, jednoduše. *(Pozn. red.)*
** — trestního zákoníku. *(Pozn. red.)*

Jedna idea rodí druhou. *Karla Marxe* bylo možno předvolat podle článku 60 Code pénal jako spoluviníka na zločinu, jehož se údajně dopustil odpovědný vydavatel. Je ho možno, přijde-li na to, předvolat také jako spoluviníka za otištění jakéhokoli oznámení, i kdyby se objevilo třeba v „Kölnische Zeitung". *Karel Marx* dostal tedy od vyšetřujícího soudce předvolání, dostavil se a byl s ním sepsán protokol. Sazeči, pokud je nám známo, byli předvoláni jako svědkové, rovněž korektor byl předvolán jako svědek a také majitel tiskárny byl předvolán jako svědek. A konečně byl předvolán jako *svědek odpovědný vydavatel*. Tomuto poslednímu předvolání nerozumíme.

Má snad údajný autor svědčit proti svému spoluviníku?

Aby naše vyprávění bylo úplné: V redakci „Neue Rheinische Zeitung" byla provedena domovní prohlídka.

Státní návladní Hecker překonal Heckera republikána. Jeden provádí buřičské skutky a vydává buřičské proklamace. Druhý všemu navzdory vyškrtává skutky z letopisů soudobé historie, z *novin*. Dokáže dokázat, že to, co se stalo, se nestalo. Jestliže „špatný tisk" otiskuje revoluční skutečnosti a proklamace, dopouští se dvojnásobné velezrady. Je morálním spolupachatelem, neboť referuje o buřičských skutečnostech jen proto, že lahodí jeho nitru. Je spolupachatelem i v obvyklém právnickém smyslu; neboť tím, že o těchto skutečnostech referuje, rozšiřuje je, a tím, že je rozšiřuje, stává se nástrojem vzpoury. Je tedy „konstituován" v tom i onom smyslu a sklízí tak *plody* tohoto „konstituování". „Dobrý tisk" naproti tomu asi má monopol uveřejňovat nebo neuveřejňovat revoluční dokumenty a skutečnosti, falšovat je nebo nefalšovat. *Radecký* uplatnil tuto teorii, když zakázal milánským listům, aby referovaly o vídeňských skutečnostech a otiskovaly vídeňské proklamace. „Milánské noviny"[266] předložily veřejnosti místo velké vídeňské „revoluce" malou vídeňskou výtržnost, vlastnoručně zkomponovanou Radeckým. Přesto se však šuška, že v Miláně vypuklo povstání.

Pan Hecker, státní návladní, je, jak je všeobecně známo, *spolupracovníkem* „Neue Rheinische Zeitung". Jako svému spolupracovníku mu odpustíme ledaco, jen ne hřích proti nesvatému „duchu" našeho listu. A tohoto hříchu se dopouští, když s nekritičností, nevídanou u spolupracovníka „Neue Rheinische Zeitung", dělá z proklamace uprchlíka Heckera proklamaci „Neue Rheinische Zeitung". Friedrich Hecker má *patetický*, „Neue Rheinische Zeitung" *kritický* postoj k hnutí. Friedrich Hecker očekává všechno od magického působení jednotlivých *osobností*. My očekáváme všechno od srážek vyvolaných ekonomickými *poměry*. Friedrich Hecker odjíždí do Spojených států, aby tam studoval „republiku". „Neue Rheinische Zeitung" nalézá ve velkolepých třídních bojích, k nimž dochází ve *francouzské republice*, zajímavější předmět studia než v republice, v níž na západě třídní boje ještě neexistují a na východě se projevují jen ve staré nehlučné anglické formě. Pro Friedricha Heckera jsou sociální otázky důsledkem politických bojů, pro „Neue Rheinische Zeitung" jsou politické boje pouze formou projevu sociálních srážek. Friedrich Hecker by mohl být dobrým trojbarevným republikánem. Skutečná oposice „Neue Rheinische Zeitung" začne teprve v trojbarevné republice.

Jak by např. mohla „Neue Rheinische Zeitung", aniž by se úplně zřekla své minulosti, vyzývat německý lid:

„Sdružte se kolem mužů, kteří vysoko třímají a věrně střeží prapor svrchovanosti lidu, kolem mužů krajní levice ve Frankfurtu nad Mohanem, bojujte slovem i skutkem po boku statečných vůdců republikánského odboje."

Prohlašovali jsme nejednou, že nejsme „parlamentní" list, a proto se nebojíme, že občas přivoláme na svou hlavu hněv dokonce krajní levice v Berlíně i ve Frankfurtu. Vyzývali jsme pány z Frankfurtu, aby se připojili k lidu, ale nikdy jsme nevyzývali lid, aby se připojil k pánům z Frankfurtu. A kde jsou nyní „stateční vůdcové republikánského odboje" a kdo to je? Hecker je, jak známo, v Americe, Struve ve vězení. Tedy *Herwegh*? Redaktoři „Neue Rheinische Zeitung", zejména Karel Marx, rozhodně vystoupili na veřejných lidových shromážděních proti Herweghovu podniku[267] v Paříži, a neobávali se, že proti sobě popudí pobouřené masy. Byli za to kdysi, jak se dalo očekávat, osočováni *utopisty*, kteří se nedopatřením pokládali za *revolucionáře* (srovnej mimo jiné „*Deutsche Volkszeitung*"[268]). A nyní, když události znovu potvrdily naše předpovědi, měli bychom se připojit k lidem, kteří mají opačné názory?

Buďme však spravedliví. Pan Hecker, státní návladní, je teprve mladým spolupracovníkem našeho listu. Začátečník v politice stejně jako začátečník v přírodních vědách je na tom jako malíř, který zná jen dvě barvy, bílou a černou, nebo chcete-li, černobílou a rudou. Jemnější odstíny v každé espèce* jsou viditelné pouze cvičenému a zkušenému oku. A kromě toho, nebyl pan Hecker ovládán fixní ideou „*konstituovat*" šéfredaktora „Neue Rheinische Zeitung" Karla Marxe, fixní ideou, která se neroztavila ani v očistném ohni vyšetřujícího soudu, ani radní komory, ani odvolacího senátu, která tedy musí být ohnivzdorná?

Největší vymožeností březnové revoluce je nepopíratelně, řečeno slovy Bruta Bassermanna, „vláda nejšlechetnějších a nejlepších" a jejich rychlý vzestup po stupních vládního žebříčku. Doufáme proto, že i zásluhy našeho váženého spolupracovníka, pana státního návladního *Heckera*, jako ony sněhobílé holubice zapřažené do Afroditina vozu, které vynesly bohyni bleskurychle na Olymp, vynesou i jeho na výšiny státního Olympu. Naše vláda je, jak je všeobecně známo, konstituční. Pfuel horuje pro konstitucionalismus. V konstitučních státech je zvykem, že se pozorně naslouchá doporučením opozičních listů. Pohybujeme se tudíž na konstituční půdě, radíme-li vládě, aby *svěřila* našemu Heckerovi uprázdněné místo *vrchního státního návladního* v Düsseldorfu. Pan prokurátor *Ammon* v Düsseldorfu, který, pokud víme, si dosud nevysloužil žádnou medaili za spásu vlasti, jistě bez váhání, mlčky a uctivě upustí od svých eventuálních nároků před vyššími zásluhami. Jestliže se však pan *Heimsoeth*, jak doufáme, stane ministrem spravedlnosti, pak doporučujeme pana Heckera za *zástupce generálního prokurátora*. Od pana Heckera lze očekávat velké věci. Pan Hecker je ještě mladý. A jak to říká onen Rus: „Car je veliký, Bůh je větší, ale *vždyť car je ještě mlád.*"

Napsal K. Marx 28. října 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 129 z 29. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* — druhu, jakosti. *(Pozn. red.)*

„VÝZVA DEMOKRATICKÉHO KONGRESU K NĚMECKÉMU LIDU"

Kolín 2. listopadu. Níže uvádíme výzvu „demokratického kongresu"[269]:

NĚMECKÉMU LIDU!

Dlouhá potupná léta úpěl německý lid pod jařmem vlády násilí. Krvavé činy Vídně a Berlína opravňují k naději, že se jeho svoboda a jednota stanou naráz skutkem. Ďábelské úklady prokleté reakce se postavily tomuto vývoji do cesty a pokoušejí se připravit hrdinný lid o plody jeho velkolepého povstání. Vídeň, hlavní bašta německé svobody, je v této chvíli v největším nebezpečí. Stala se obětí piklů stále ještě mocné kamarily a má být znovu spoutána okovy tyranie. Ale její šlechetné obyvatelstvo se pozvedlo jako jeden muž a postavilo se, odhodláno i život položit, proti ozbrojeným hordám svých utiskovatelů. Věc Vídně je věcí Německa, je věcí svobody. Padne-li Vídeň, pozvedne staré panství zvůle svůj prapor ještě výš, zvítězí-li Vídeň, bude toto panství zničeno. Záleží teď na nás, němečtí bratři, abychom nedali zahynout vídeňské svobodě, nevydali ji napospas válečnému štěstí barbarských hord. Je nejsvětější povinností německých vlád, aby použily všeho svého vlivu a přispěchaly na pomoc sesterskému městu, které je ohroženo; je však zároveň i nejsvětější povinností německého lidu, aby v zájmu vlastní svobody, v zájmu sebezáchovy přinesl každou oběť pro záchranu Vídně. Nesmí nikdy dopustit, aby na něj padla hanba, že lhostejně přihlížel ve chvíli, kdy bylo v sázce to nejvyšší, kdy bylo v sázce všechno. Vyzýváme vás proto, bratři, abyste každý přispěl podle svých sil k záchraně Vídně před zkázou! To, co uděláme pro Vídeň, děláme pro Německo. Pomozte vy sami! Muži, které jste poslali do Frankfurtu, aby položili základy svobody, odmítli s výsměchem výzvu pomoci Vídni. Nuže, jednejte teď vy! Žádejte od svých vlád pevně a neochvějně, aby se podřídily vaší většině a zachránily německou věc a věc svobody ve Vídni. Pospěšte! Vy jste moc, vaše vůle je zákonem! Vzhůru! Vzhůru, muži svobody! Ve všech německých zemích a všude, kde myšlenka svobody a humanity rozněcuje šlechetná srdce! Vzhůru, než bude pozdě! Zachraňte svobodu Vídně, zachraňte svobodu Německa. Současníci se vám budou obdivovat, potomci vás odmění nesmrtelnou slávou!

29. října 1848 *Demokratický kongres v Berlíně*

Tato výzva nahrazuje nedostatek revoluční energie kazatelským patosem vzdychalů, za kterým se skrývá naprostá chudoba myšlenek a naprostý nedostatek vášně.

Několik příkladů!

Výzva očekávala od vídeňské a berlínské březnové revoluce, že „jednota a svoboda" německého lidu „se stane *naráz* skutkem". Jinak řečeno: výzva snila o „*rázu*", který učiní zbytečným jakýkoli „*vývoj*" německého lidu k „jednotě a svobodě".

Hned nato se však fantastický „ráz", který nahrazuje vývoj, proměňuje ve „*vývoj*", *proti* němuž prý *se postavila* reakce. Fráze, nic než samu sebe vyvracející fráze!

Nemluvíme už o jednotvárném opakování základního tématu. Vídeň je v nebezpečí a s ní německá svoboda; pomozte Vídni a pomůžete tím sami sobě! Této myšlence však nebylo dáno tělo a krev. Jedna a táž fráze se neustále motá kolem dokola, až se roztáhne na celý projev. Poznamenáváme pouze, že strojený, nepravdivý patos se vždy zvrhá v tuto břídilskou rétoriku.

„Záleží teď na nás, němečtí bratři, abychom nedali zahynout vídeňské svobodě, nevydali ji napospas válečnému štěstí barbarských hord."

Ale jak na to?

Nejprve apelovat na smysl „*německých vlád*" pro povinnost. C'est incroyable!*

„*Je nejsvětější povinností německých vlád,* aby použily všeho svého vlivu a přispěchaly na pomoc sesterskému městu, které je ohroženo."

Čeká se snad, že pruská vláda pošle Wrangela nebo Colomba nebo prince Pruského proti Auerspergovi, Jelačičovi a Windischgrätzovi? Což mohl „*demokratický*" kongres zaujmout byť i jen na okamžik takovýto dětinský a konservativní postoj k německým vládám? Mohl oddělovat byť i jen na okamžik věc a „nejsvětější zájmy" německých vlád od věci a zájmů „chorvatské svobody a pořádku"? Vlády se budou samolibě usmívat tomuto panenskému blouznění.

A lid?

Lid se všeobecně vybízí, aby „přinesl každou oběť pro záchranu

* To je neuvěřitelné! *(Pozn. red.)*

Vídně". Dobrá! Ale „lid" očekává, že demokratický kongres vytyčí určité požadavky. Kdo žádá všechno, nežádá nic a nedostane nic. *Určitý* požadavek, jádro věci tedy je:

„*Žádejte od svých vlád* pevně a neochvějně, aby se podřídily vaší většině a zachránily německou věc a věc svobody ve Vídni. Pospěšte! Vy jste moc, vaše vůle je zákonem! Vzhůru!"

Dejme tomu, že by se velkolepým lidovým demonstracím podařilo přimět vlády k polooficiálnímu zákroku na záchranu Vídně – pak bychom byli obšťastněni druhým vydáním „Steinova rozkazu armádě". Chtít použít nynějších „německých vlád" jako „zachránců svobody" – jako kdyby neplnily své pravé poslání, své „nejsvětější povinnosti" archandělů Gabrielů „ústavní svobody" *říšskými exekucemi*? „Demokratický kongres" neměl raději o německých vládách vůbec mluvit, anebo měl bezohledně odhalit jejich pikle s Olomoucí a Petrohradem.

Přestože výzva doporučuje „*pospíšit si*", a opravdu nelze ztrácet čas, humanistická frazeologie ji přenáší přes hranice Německa, přes všechny zeměpisné hranice do kosmopolitické mlhavé země „šlechetných srdcí" vůbec!

„Pospěšte! Vzhůru! Vzhůru, muži svobody! Ve všech německých zemích a *všude*, kde myšlenka svobody a humanity rozněcuje šlechetná srdce!"

Nepochybujeme, že taková „srdce" se najdou i v Laponsku. V Německu a *všude*! Tím, že se „výzva" rozplývá v tuto zcela neurčitou frázi, odhaluje svou pravou podstatu.

Je neodpustitelné, že „demokratický kongres" spolupodepsal takovýto dokument. Nebudou se mu obdivovat ani „současníci", ani se nedočká toho, že ho „potomci odmění nesmrtelnou slávou".

Doufejme, že přes „výzvu demokratického kongresu" lid přece jen procitne ze své letargie a přinese Vídeňanům tu jedinou pomoc, kterou v tomto okamžiku ještě může přinést – vítězství nad kontrarevolucí ve vlastním domě.

Napsal K. Marx 2. listopadu 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 133 z 3. listopadu 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

PAŘÍŽSKÁ „RÉFORME“ O SITUACI VE FRANCII

Kolín 2. listopadu. Již *před* červnovým povstáním jsme několikrát odhalovali iluse republikánů v duchu roku 1793, republikánů z „Réforme“ („pařížské“). Červnová revoluce a hnutí, které z ní vyšlo, otevírá těmto utopickým republikánům pozvolna oči.

Úvodník „Réforme“ z 29. října nám ukazuje, jak v této straně zápolí staré představy s novými skutečnostmi.

„Réforme“ praví:

„Boje, které se u nás vedly o vládní moc, byly už po dlouhou dobu *třídními válkami*; boje buržoasie a lidu proti šlechtě při vzniku první republiky; obětavost ozbrojeného lidu v bojích navenek, v zemi panství buržoasie za císařství; pokusy o restauraci feudalismu za Bourbonů starší linie; a konečně roku 1830 triumf a panství buržoasie — to jsou naše dějiny.“

„Réforme“ s povzdechem dodává:

„O *třídách*, o bezbožných a nenávistných rozdílech mluvíme ovšem s politováním; tyto rozdíly však existují, a tuto skutečnost nemůžeme popírat.“

To znamená: ve svém republikánském optimismu viděla „Réforme“ dosud jen „citoyens“*; dějiny však na ni dolehly tak silně, že si už nemůže zastírat, že tito „citoyens“ se rozštěpili na „bourgeois“ a „prolétaires“.**

„Réforme“ pokračuje:

„V únoru byl zlomen despotismus buržoasie. Co žádal lid? Spravedlnost pro všechny, rovnost. To bylo první, po čem volal, jeho první přání. Buržoasie, osvícená bleskem, který ji zasáhl, neměla zpočátku jiná přání, než jaká měl lid.“

* — občany. *(Pozn. red.)*
** — na buržoy a proletáře. *(Pozn. red.)*

„Réforme“ stále ještě posuzuje charakter únorové revoluce podle únorových proklamací. V únorové revoluci nebyl ani zdaleka zlomen despotismus buržoasie, naopak, tehdy byl dovršen. Koruna, poslední feudální svatozář zastírající panství buržoasní třídy, byla smetena. Panství kapitálu vystoupilo nyní v nezahalené podobě. Buržoasie a proletariát bojovaly v únorové revoluci proti společnému nepříteli. Jakmile byl společný nepřítel odstraněn, stály na bojišti jen obě nepřátelské třídy a mezi nimi muselo dojít k rozhodujícímu boji. Jestliže však únorová revoluce dovršila panství buržoasie, jak to, může se někdo zeptat, že se buržoasie opět vrátila k royalismu? Není nic jednoduššího. Buržoasie touží po tom, aby se vrátilo období, kdy vládla, aniž byla za svou vládu odpovědná; touží po době, kdy za ni musela jednat zdánlivá moc stojící mezi ní a lidem, za niž se zároveň mohla schovávat; touží po době, kdy měla tak říkajíc korunovaného obětního beránka, na něhož proletariát udeřil, kdykoli chtěl zasáhnout ji, beránka, proti němuž se sama spojovala s proletariátem pokaždé, kdykoli se jí stal nepohodlným a chtěl upevnit svou vlastní moc. Krále používala jako hromosvodu pro lid a lidu jako hromosvodu pro krále.

Zatímco „Réforme“ omylem pokládá za skutečnost zčásti licoměrné a zčásti poctivě míněné iluse, které se vyrojily druhý den po porážce Ludvíka Filipa, zdá se jí, že hnutí *po* únorových dnech bylo řadou chyb a osudných náhod, kterých by se bylo možno vyvarovat, kdyby se byl našel velký muž, který by odpovídal potřebám situace. Jako by Lamartine, ta bludička, nebyl v dané situaci tím pravým mužem!

Stále ještě se však nechce objevit ten pravý, ten veliký muž, stěžuje si „Réforme“, a situace se každým dnem zhoršuje.

„Na jedné straně vzrůstá průmyslová a obchodní krize. Na druhé straně roste nenávist a každý se snaží dosáhnout opačného cíle. Ti, kdo byli před 24. únorem utlačováni, hledají svůj ideál štěstí a svobody v koncepci zcela nové společnosti. Ti, kdo za monarchie vládli, pomýšlejí jen na to, jak by znovu získali svou říši, aby ji dvojnásob tvrdě vykořisťovali.“

Jakže, „Réforme“ se nyní staví mezi tyto příkře proti sobě stojící třídy? Má vůbec aspoň zdání o tom, že třídní protiklady a třídní boj zmizí teprve se zánikem tříd?

Jistě ne! Právě připustila existenci třídních protikladů. Třídní protiklady však spočívají na ekonomickém základu, na dosavadním materiálním způsobu výroby a na směnných vztazích, které z něho vyplývají. „Réforme" nezná žádný lepší prostředek, jak tyto protiklady změnit nebo zrušit, než nevšímat si jejich skutečného základu, právě těchto materiálních vztahů, a raději se rychle zase vznést do modravých výšin republikánské ideologie, tj. do poetického únorového období, z něhož ji červnové události násilím vytrhly. Poslyšte jen:

„Nejsmutnější na těchto vnitřních rozepřích je, že uhasínají, ztrácejí se vlastenecké, nacionální city", to znamená právě ono blouznivé nadšení, jímž obě třídy dodávaly svým určitým zájmům, svým životním podmínkám vlastenecký a nacionální nátěr. Když to dělaly roku 1789, nebyl ještě skutečný protiklad mezi nimi vyvinut. To, co tehdy bylo výrazem odpovídajícím situaci, je dnes jen útěkem ze situace. Co bylo tehdy živým tělem, je dnes jen relikvií.

„Je zřejmé," uzavírá „Réforme", „že Francie trpí hluboko zakořeněným zlem, které však není nevyléčitelné. Vyvěrá ze zmatení myšlenek a mravů, z toho, že se zapomíná na spravedlnost a rovnost ve společenských vztazích, ze zhoubného vlivu egoistické výchovy. Na tomto poli je třeba hledat prostředek k reorganisaci. Místo toho se však sahá k materiálním prostředkům."

„Réforme" svaluje všechno na „svědomí", a morální mastičkářství má nyní pomoci z těžké situace. Tedy, protiklad mezi buržoasií a proletariátem vzniká z idejí obou těchto tříd. Jak ale vznikají tyto ideje? Ze společenských vztahů? A tyto vztahy? Z materiálních, ekonomických životních podmínek nepřátelských tříd. Podle „Réforme" by se pomohlo oběma, kdyby si *přestaly uvědomovat* svou skutečnou situaci a svůj skutečný protiklad a opájely se opiem „vlasteneckých" citů a frází z roku 1793. Jaká bezradnost!

Napsal K. Marx 2. listopadu 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 133 z 3. listopadu 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

REVOLUCE VE VÍDNI A „KÖLNISCHE ZEITUNG"[270]

Kolín 3. listopadu. Naši čtenáři se nikdy neoddávali utopickým nadějím pokud jde o *Vídeň. Po* červnové revoluci jsme věřili, že **buržoasie** *je schopna jakékoli podlosti.* Hned v *prvním* čísle *„Neue Rheinische Zeitung"*, které vyšlo po zrušení stavu obležení, jsme psali: „Pro nedůvěru buržoasie k dělnické třídě hrozí nebezpečí, že tato revoluce bude *poražena* nebo přinejmenším *ochromena.* Ať už je tomu tak nebo onak, její účinek na Uhry, Itálii a Německo zhatí kontrarevoluci celý její válečný plán!"*

Vůbec bychom tedy *nebyli překvapeni* porážkou Vídně; přimělo by nás to jen k tomu, abychom upustili od jakýchkoli kompromisů s *buržoasií*, která měří svobodu *svobodou čachru*, a abychom nesmiřitelně a nekompromisně vystoupili proti hanebné německé střední třídě, která se ochotně zříká svého vlastního panství, jen když smí *bez boje* dál obchodovat. Anglická a francouzská buržoasie je ctižádostivá; vídeňská porážka by potvrdila bezectnost německé buržoasie.

Tedy: ani na okamžik jsme se nezaručovali za vítězství Vídeňanů. Jejich *porážka* by nás nepřekvapila. Pouze *by* nás *přesvědčila*, že mír s *buržoasií* není možný, ani na přechodnou dobu, a že lid musí zůstat stranou bojů buržoasie s vládou, musí vyčkat, až buď zvítězí, nebo bude poražena, a pak toho využít. Opakujeme. Podívají-li se naši čtenáři do dosud vyšlých čísel našeho listu, přesvědčí se, že nás nemůže překvapit ani vítězství, ani porážka Vídeňanů.

Překvapuje nás však nové zvláštní vydání *„Kölnische Zeitung"*.

* Viz tento svazek, str. 456. *(Pozn. red.)*

Cožpak vláda úmyslně rozšiřuje falešné pověsti o Vídni, aby potlačila rozruch v Berlíně a v provinciích? Což *Dumont podplácí* pruský *státní telegraf*, aby zprávy z „berlínských" a „vratislavských" ranních listů dostával *on*, Dumont, a aby nedocházely „špatnému tisku"? A odkud měl Dumont dnes ráno svou „telegrafickou depeši", kterou jsme my nedostali? Nebo snad angažoval jako redaktora *Birka* z Trevíru, tuto nulu, která se postavila na Wittgensteinovo místo? Tomu nevěříme. Vždyť i takový Brüggemann, Wolfers nebo Schwanbeck – co to všechno je proti *Birkovi*! Pochybujeme, že by Dumont angažoval takovou impotentní osobu.

Dnes v 6 hodin večer přináší *Dumont*, který kdysi přinášel nepravdivé zprávy o únorové a březnové revoluci, ve svých prvních zprávách znovu „telegrafickou" zprávu, podle níž se prý Vídeň vzdala „vendskému svrabu", „Windischgrätzovi"*.

To je možné. Ale to, co pokládá za možné kdysi *krví zbrocený* „Brüggemann"[271], bývalý dopisovatel *staré* „Rheinische Zeitung", ten bodrý muž, jehož *názor* byl vždy v dokonalé shodě se „*směnnou hodnotou*" názorů vůbec – se zakládá na zprávách listů „Preussischer Staats-Anzeiger" a „Breslauer Zeitung"[272]. Samostatným přínosem k historii budou historky „*Brüggemanna*" nebo „*Kölnische Zeitung*" o *únorové*, *březnové* a *říjnové* revoluci.

Uvádíme dále tyto zprávy, které nic nepřinášejí.

Napsal K. Marx 3. listopadu 1848
Otištěno v druhé příloze
k „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 133 z 3. listopadu 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Slovní hříčka se jménem Windischgrätz: „wendische Krätze" — „vendský (tj. lužický) svrab". *(Pozn. red.)*

POSLEDNÍ ZPRÁVY Z VÍDNĚ, BERLÍNA A PAŘÍŽE

Kolín 4. listopadu. *Na obzoru se jasní.*

Z *Vídně* stále ještě nedocházejí přímé zprávy. Ale i ze sdělení oficiálního *pruského tisku* je jasné, že se *Vídeň* nevzdala a že *Windischgrätz* buď úmyslně, nebo *omylem* vrhl do světa *lživou telegrafickou depeši*, která vyvolala pohotovou, mnohohlasou, ortodoxní odezvu v „dobrém" tisku, i když se snažil zastřít svou škodolibost pokryteckými pohřebními řečmi. Odmyslíme-li si ze slezských a berlínských zpráv všechen ten fantastický nános plný rozporů, které se samy vyvracejí, rýsuje se jasně toto: 29. října měli císařští bandité v rukou jen některá předměstí. Že by se zachytili už přímo ve městě, to z dosavadních zpráv *nevyplývá*. Z celé kapitulace Vídně zůstává faktem jen několik *velezrádných proklamací vídeňské obecní rady*. 30. října napadl Windischgrätze předvoj maďarské armády a byl *prý* odražen. 31. října začal Windischgrätz znovu bombardovat Vídeň – ale bez úspěchu. Nyní ho svírá vídeňská a maďarská armáda, která má víc než 80 000 mužů. Hanebné Windischgrätzovy manifesty byly ve všech provinciích signálem k povstání nebo aspoň k velmi hrozivým vystoupením. Dokonce čeští fanatikové v Praze, neofytové ze Slovanské lípy[273], procitli ze svého zmateného snění a vyslovují se *pro Vídeň* proti císařskému Schinderhannesovi[274]. Ještě *nikdy* si kontrarevoluce netroufala vytrubovat do světa své plány tak nestoudně a hloupě. Dokonce v *Olomouci*, rakouském Koblenci, se korunovanému idiotovi třese půda pod nohama. To, že vojskům velí po celém světě proslulý *sipehsalár** *Jelačič*, který má

* — vrchní velitel. *(Pozn. red.)*

tak zvučné jméno, že „*při zablesknutí jeho šavle se polekaný měsíc skrývá za mraky*“, kterému při každé příležitosti „hřmění děl ukazuje cestu“, kudy by měl zmizet, nenechává nikoho na pochybách, že Maďaři a Vídeňané

do Dunaje zaženou tu chátru,
vymrskají drzou luzu tu,
ty žebráky, jež na smrt žene hlad,
zástupy povalečů, lumpů, vagabundů,
chorvatskou spodinu, ty bídné čeledíny,
jež přesycená země vyvrhla
k šíleným kouskům, k *zkáze bezpečné.*

Další zprávy přinesou otřesné podrobnosti o hanebném řádění Chorvatů a ostatních rytířů „zákonného pořádku a ústavní svobody“. A evropská buržoasie, přihlížející této neslýchaně krvavé scéně ze svých bursovních a jiných pohodlných lóží, nadšeně tleská – táž bídácká buržoasie, která při několika drsných aktech lidové spravedlnosti spustila jako jeden muž jekot mravního rozhořčení a z tisícerých hrdel svorně krákorala své prokletí „vrahů“ udatného Latoura a šlechetného Lichnowského.

Poláci se v odplatu za haličské masakry postavili opět v čelo osvoboditelů Vídně, tak jako stojí v čele italského lidu, tak jako jsou všude šlechetnými *generály revoluce*. Sláva, třikrát sláva *Polákům*!

Berlínská kamarila, opojená vídeňskou krví, zaslepená mraky dýmu, jež stoupají z hořících předměstí, omámená vítězným pokřikem Chorvatů a hajduků, odhodila závoj. „V Berlíně je obnoven klid.“ Nous verrons.*

Z *Paříže* se konečně ozývá podzemní rachot – první signály ohlašující zemětřesení, které pohřbí ctihodnou republiku pod jejími vlastními troskami.

Na obzoru se jasní.

Napsal K. Marx 4. listopadu 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 135 z 5. listopadu 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Uvidíme. *(Pozn. red.)*

VÍTĚZSTVÍ KONTRAREVOLUCE VE VÍDNI

Kolín 6. listopadu. „*Chorvatská svoboda a pořádek*“ *zvítězily* a oslavily své vítězství nevýslovně odpornými zločiny – vražděním a pálením, znásilňováním a pleněním. *Vídeň je v rukou Windischgrätze, Jelačiče a Auersperga.* Hekatomby lidských obětí jsou vrhány za stařičkým zrádcem Latourem do jeho hrobu.

Všechny chmurné předpovědi našeho vídeňského dopisovatele[275] se potvrdily a možná, že i on je nyní už mezi zavražděnými.

Na okamžik jsme doufali, že Vídeň bude osvobozena maďarskými posilami, ale dosud jsou nám pohyby maďarské armády hádankou.

Pád Vídně připravila *zrada* všeho druhu. Celá historie *říšského sněmu* a *obecní rady* od 6. října není nic jiného než jediná historie zrady. Kdo byl zastoupen v říšském sněmu a v obecní radě?

Buržoasie.

Část vídeňské *národní gardy* se hned na počátku říjnové revoluce postavila otevřeně na stranu kamarily. A při závěru říjnové revoluce bojuje jiná část národní gardy v tajném dorozumění s císařskými bandity proti proletariátu a akademické legii. Komu patří tyto frakce národní gardy?

Buržoasii.

Ve *Francii* se však buržoasie postavila *do čela* kontrarevoluce teprve tehdy, když smetla všechny překážky, které stály v cestě panství její vlastní třídy. V *Německu* je poníženým *přívěskem* absolutní monarchie a feudalismu a ještě si ani nezajistila nezbytné životní podmínky své vlastní občanské svobody a svého panství. Ve Francii vystupovala jako despota a dělala svou vlastní kontrarevoluci. V Německu vystupuje jako otrokyně a dělá kontrarevoluci pro své despoty. Ve Francii zvítězila, aby pokořila lid. V Německu se sama pokořuje, aby lid nezvítězil. Dějiny neznají příklad *hanebnější ubohosti*, než je ubohost *německé buržoasie.*

Kdo houfně prchal z Vídně, ponechávaje ochranu opuštěného bohatství velkomyslnosti lidu, a za jeho strážní službu ho pak na útěku hanobil a při návratu se díval, jak ho vyvražďují?

Buržoasie.

Čí nejskrytější tajemství prozrazuje teploměr, který při každé známce života vídeňského lidu klesal a při každém jeho smrtelném zachroptění stoupal? Kdo mluví runovou řečí *bursovních kursů*?

Buržoasie.

„Německé Národní shromáždění" a jeho „ústřední moc" zradily Vídeň. Koho representují?

Především *buržoasii.*

Vítězství „chorvatského pořádku a svobody" ve Vídni bylo podmíněno vítězstvím „početné" republiky v Paříži. Kdo zvítězil v červnových dnech?

Buržoasie.

Vítězstvím v Paříži začala evropská kontrarevoluce slavit své orgie.

V únorových a březnových dnech ozbrojená moc všude ztroskotala. Proč? Protože nezastupovala nic než *vlády*. Po červnových dnech všude zvítězila, protože *buržoasie* je s ní všude tajně dorozuměna a přitom má v rukou oficiální vedení revolučního hnutí a uplatňuje všechna ta polovičatá opatření, jejichž přirozeným plodem je zmetek.

Nejmocnějším nástrojem vídeňské kamarily byl nacionální fanatismus Čechů. *Ale spojenci si už vjeli do vlasů.* V tomto čísle najdou naši čtenáři protest pražské delegace proti urážlivému a drzému jednání, s nímž byla přijata v Olomouci.

To je *první symptom války, která vzplane mezi slovanskou stranou s jejím hrdinou Jelačičem a stranou prosté, nad všechny národnosti povznesené kamarily s jejím hrdinou Windischgrätzem.* Přitom není ještě uklidněn německý venkovský lid v Rakousku. Jeho hlas pronikavě zaječí v kočičím koncertu rakouských národů. A z třetí strany je až do Pešti slyšet hlas cara, tohoto přítele národů; jeho katové čekají v dunajských knížectvích na rozhodující povel.

A konečně by poslední usnesení německého Národního shromáždění ve Frankfurtu, podle něhož se německé Rakousko připojuje k německé říši, nutně vyvolalo obrovský konflikt, kdyby německá ústřední moc a německé Národní shromáždění neviděly své poslání v tom, vystupovat na jevišti jen proto, aby je evropské obecenstvo vypískalo. Přes jejich odevzdanost do vůle boží vypukne boj v Rakousku v tak obrovských rozměrech, jaké světové dějiny ještě neviděly.

Ve *Vídni* právě skončilo druhé jednání dramatu; první bylo sehráno v Paříži pod názvem *„Červnové dny"*. V Paříži mobilní garda, ve Vídni „Chorvati" – tam i zde lazaroni, ozbrojený a podplacený lumpenproletariát proti pracujícímu a myslícímu proletariátu. V *Berlíně* zažijeme brzy třetí jednání.

I kdyby se kontrarevoluce v celé Evropě udržela naživu *zbraněmi*, její záhubou v celé Evropě budou *peníze*. Osudem, který pravděpodobně zvrátí její vítězství, bude evropský *bankrot, státní bankrot*. Až špičky bodáků narazí na ostří „hospodářských" problémů, zlámou se jak shnilé dřevo.

Ale vývoj událostí nebude čekat, až budou splatné směnky vydané evropskými státy na jméno evropské společnosti. V *Paříži* zasadí červnová revoluce drtivý protiúder. Vítězstvím „rudé republiky" v Paříži budou *armády* odvolány z *vnitrozemí* a vrženy za hranice, a pak se jasně ukáže *skutečná moc* zápolících stran. Pak si vzpomeneme na červen a říjen a také my zvoláme:

Vae victis!*

Bezvýsledné masakry po červnových a říjnových dnech, nekonečné oběti po únoru a březnu, sám kanibalismus kontrarevoluce přesvědčí národy, že existuje jen jeden prostředek, jak *zkrátit*, zjednodušit a zkoncentrovat vražedné smrtelné křeče staré společnosti a krvavé porodní bolesti nové společnosti, jen *jeden prostředek – revoluční terorismus.*

Napsal K. Marx 6. listopadu 1848
Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 136 ze 7. listopadu 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Běda přemoženým! *(Pozn. red.)*

Z RUKOPISNÉ POZŮSTALOSTI BEDŘICHA ENGELSE

Von Paris aus Lyon.

I.

Lyon und Lyon

La belle France! In der That, die Franzosen haben ein schönes Land & die schönen Leute wenn sie nicht häßlich sind.

Welches Land in Europa bietet doch so Mannichfaltigkeit, so Mannichfaltigkeit der Vegetation & der Menschen, so Universalität mit Charakter auf engem Raum?

Spanien? aber zwei Drittel seiner Oberfläche sind durch Nachlässigkeit oder von Natur eine steinige Wüste, & die schönsten Theile der Halbinsel, Estremadura, gesund nicht zu sein.

Italien? aber seit die Malaria-Epidemie durch den Sumpf geht, seit die Bevölkerung die Mittel zum Auswandern, häufig Italien verlassen hat.

England? aber England ist seit anderthalb Jahren im Handel & Industrie, Fabrikwesen & Ackerbau so entsetzlich zurückgegangen, daß England fast nur noch sprachlich Interesse für Deutschland hat.

Und Deutschland? Im Norden eine platte Landschaft mit einförmigen Leuten, im Süden Gebirge & Thäler, Weinbau, Obstbau, Ackerbau, aber zerstreute Städte & Leute!

Aber Frankreich! Im Norden Getreide, Wiesen, Heerden, Obst, Hopfen & Flachs, Weinbau in allen Nüancen von Güte, im Süden fast Südfrüchte, Weinbau, in Süden fast Italien, im Norden die Alpen & Rhein; im Norden die Seine, im Süden die Rhone, im Norden die Loire, im Süden die Garonne, im Norden die Maas, im Süden die Saône & Rhone.

Und welche Weine! Welche Mannichfaltigkeit, vom Champagner bis zum Burgunder, vom Burgunder zum Chambertin, vom Hermitage zum Lafitte & Chateau Margaux bis zum Rhône! Und welche Gegensätze! Welche Mannichfaltigkeit der Charaktere & der Sprachen vom Patois Mâcon oder Chablis zum Languedocien, zum Italienischen Savoyen, zum Provençalischen, zum Roussillonnais, zum Basquischen! Und wenn man bedenkt, daß

První stránka Engelsova rukopisu „Z Paříže do Bernu“

Z PAŘÍŽE DO BERNU[276]

I

SEINA A LOIRA

La belle France!* Vskutku, Francouzi mají krásnou zem a jsou na ni právem hrdi.

Která země v Evropě by si troufala měřit se s Francií co do bohatství, rozmanitosti krajiny a produktů, všestrannosti?

Snad Španělsko? Tam jsou dvě třetiny povrchu země buď v důsledku zanedbanosti, nebo od přírody jen žhoucí kamenitá pustina, a část poloostrova přiléhající k atlantickému pobřeží, Portugalsko, Španělsku nepatří.

Tedy Itálie? Od té doby, co cesta světového obchodu jde přes oceán, od té doby, co křižují Středozemním mořem parolodi, je Itálie opomíjena.

Či Anglie? Anglie už osmdesát let nezná nic než obchod a průmysl, kouř z uhlí a chov dobytka. A v Anglii je příšerně olověné nebe a není tam víno.

A což Německo? Na severu plochá písčitá rovina, oddělená od evropského jihu žulovou hradbou Alp, chudá na víno, vlast piva, kořalky a žitného chleba, vysychajících řek i revolucí!

Zato Francie! Země tří moří, zprotínaná ve třech směrech pěti velkými řekami, s podnebím na severu téměř německým a belgickým, na jihu skoro italským; na severu pšenice, na jihu kukuřice a rýže; na severu řepka, na jihu oliva; na severu len, na jihu hedvábí a skoro všude víno.

A jaké víno! Těch rozličných druhů od bordeauxského k burgundskému, od burgundského k těžkému Saint-Georges, Lunelu

* Krásná Francie! *(Pozn. red.)*

a jižnímu Frontignanu a od toho zas k pěnivému šampaňskému! Jaká rozmanitost v bílém i v červeném, od Petit Mâconu nebo Chablis k Chambertinu, k Château Larose, k Sauternes, k Roussillonu, k Mousseux! A pomyslíme-li jen, že každé z nich vzbuzuje jiné opojení, že několik lahví ti dá prožít celou stupnici nálad – od lehkovážné čtverylky k „Marseillaise", od bezuzdného veselí kankánu až k divokému žáru revoluční horečky, a nakonec tě jedna láhev šampaňského vrátí zas do nejveselejší karnevalové nálady!

Jenom Francie má Paříž, město, v němž se evropská civilisace rozvila nejplnějším květem, kde se sbíhají všechny nervy evropské historie a odkud v určitých časových intervalech vycházejí výboje, které otřásají celým světem; město, jehož obyvatelé – a to se nenajde nikde jinde – v sobě spojují zálibu v požitku s vášnivou zaujatostí pro dějinný čin, město, jehož obyvatel umí žít jako nejkultivovanější athénský epikurejec a umírat jako nejchrabřejší Sparťan, Alkibiades a Leonidas v jedné osobě; město, které je vskutku, jak říká Louis Blanc, srdcem i mozkem světa.

Když se tak zadíváš na Paříž z nějakého vyvýšeného bodu ve městě nebo z Montmartru či z terasy Saint-Cloud, když prochodíš křížem krážem pařížské okolí, přijde ti mimoděk na mysl: Francie ví, čím je pro ni Paříž, Francie vynaložila své nejlepší síly, aby si Paříž vypěstovala a vyhýčkala. Jako odaliska na divanu třpytícím se bronzem spočívá hrdé město na prosluněných úbočích pokrytých vinicemi, vroubících údolí, jímž se vine Seina. Kde na světě najdete vyhlídku, jež by se podobala pohledu z obou versailleských železničních tratí dolů do zeleného údolí s nesčetnými vískami a městečky, kde najdete osady a městečka tak půvabně položená, tak úpravně a čistě vystavěná, s takovým vkusem rozvržená jako Suresnes, Saint-Cloud, Sèvres, Montmorency, Enghien a bezpočet jiných? Vyjdi si za kteroukoli bránu, vydej se nazdařbůh kamkoli, všude uvidíš stejně krásné okolí, všude najdeš stejný vkus v úpravě krajiny, všude tě uvítá táž čistotnost a úpravnost. A zas jen ona sama, královna měst, si připravila toto podivuhodné lože.

Ale stvořit Paříž, k tomu ovšem bylo třeba i Francie, a teprve když poznáš bohatství a hojnost této nádherné země, porozumíš, jak mohla vzniknout tato zářící, bujná, nesrovnatelná Paříž. Nepo-

chopíš to ovšem, přijdeš-li sem od severu, proletíš-li vlakem roviny Flander a Artois a pahorky Pikardie bez lesů a vinic. Tady neuvidíš nic než lány obilí a pastviny, jejichž jednotvárnost přerušují jen mokřinatá údolí řek a v dáli křovím porostlé kopce; a teprve když u Pontoise vstoupíš do okruhu pařížského ovzduší, pocítíš něco z „krásné Francie". Trochu lépe pochopíš, co je Paříž, blížíš-li se hlavnímu městu úrodnými dolinami Lotrinska, přes křídové, révou věnčené pahorky Champagne, krásným údolím Marny; a ještě lépe ji pochopíš, vydáš-li se tam přes Normandii a vlakem od Rouenu až do Paříže sleduješ nebo přetínáš ohyby Seiny. Seina jako by vydechovala pařížský vzduch až k svému ústí; vesnice, města, pahorky, všechno tu připomíná okolí Paříže, jenže je všechno hezčí, bohatší, vybranější, čím víc se blížíme středisku Francie. Ale jak mohla vzniknout Paříž, to jsem pochopil teprve, když jsem šel pěšky podél Loiry a odtud se vydal přes hory do burgundských vinorodých údolí.

Znal jsem Paříž v posledních dvou letech monarchie, kdy se buržoasie opájela požitkem ze svého panství, kdy se celkem dařilo obchodu a průmyslu, kdy mládež velké i malé buržoasie měla ještě dost peněz na zábavu a hýření a kdy i část dělnictva žila ještě v tak dobrých poměrech, že se mohla podílet na všeobecném veselí a bezstarostnosti. Viděl jsem Paříž znovu v krátkém opojení z republikánských líbánek, v březnu a v dubnu, kdy dělníci, ti důvěřiví pošetilci, bez nejmenšího zaváhání republice „věnovali tři měsíce bídy"*, kdy ve dne jedli suchý chléb a brambory a večer vysazovali na bulvárech stromy svobody, pálili ohňostroje a nadšeně zpívali „Marseillaisu", a buržoové, celý den zalezlí ve svých domech, se pokoušeli uchlácholit hněv lidu pestrými lampióny. Přijel jsem opět – dosti nedobrovolně, přisám Hecker! – v říjnu. Mezi tehdejší a dnešní Paříží ležel 15. květen a 25. červen, nejlítější boj, jaký kdy viděl svět, moře krve, 15 000 mrtvých. Výstřely Cavaignacových granátů rozprášily nezkrotnou veselost Pařížanů; umlkla „Marseillaisa" a „Chant du départ"; jen buržoa si ještě pobrukoval své „Mourir pour la patrie";[277] dělníci, bez kousku chleba a beze zbraní, skřípali zuby, potlačujíce hněv. Ve škole

* Viz tento svazek, str. 156. *(Pozn. red.)*

stavu obležení rozpustilá republika záhy zkrotla, stala se počestnou, způsobnou a umírněnou (sage et modérée). Ale Paříž byla mrtva, to už nebyla Paříž. Po bulvárech se procházeli jen buržoové a policejní špiclové. Plesy a divadla zely prázdnotou. Pařížští uličníci, prodaní počestné republice za 30 sous denně, si navlékli uniformy mobilní gardy; čím hloupěji si vedli, tím víc je buržoasie vynášela – zkrátka, byla to zase Paříž roku 1847, ale bez onoho ducha, života, ohně a kvasu, který dělníci tehdy všude do všeho vnášeli. Paříž byla mrtva, a tato krásná mrtvola vzbuzovala tím větší hrůzu, čím byla spanilejší.

Neměl jsem stání v této mrtvé Paříži. Musel jsem odtud, lhostejno kam. Pustil jsem se tedy nejprve do Švýcar. Peněz jsem neměl nazbyt, šel jsem tedy pěšky. Ale nesnažil jsem se ani jít nejkratší cestou; člověk se nerad loučí s Francií.

A tak jsem se jednoho krásného dne vypravil na cestu a šlapal jsem si to nazdařbůh přímo na jih. Sotvaže jsem vyšel z pařížských předměstí, zabloudil jsem mezi vesnicemi; to se ovšem dalo čekat. Nakonec jsem se dostal na hlavní silnici vedoucí k Lyonu. Šel jsem kus cesty po ní, tu a tam jsem to vzal přes kopec. Shora se otevírají překrásné vyhlídky, dolů po toku Seiny i proti proudu, na Paříž i na Fontainebleau. Je vidět do nedohledné dálky, jak se řeka vine širokým údolím, po obou stranách vroubena pahorky s vinicemi, a ještě dál na obzoru modré hory, za nimiž teče Marna.

Ale nechtělo se mi hned rovnou do Burgundska, chtěl jsem napřed k Loiře. Dal jsem tedy druhého dne sbohem hlavní silnici a pustil jsem se přes hory na Orleans. Ovšem že jsem zase zabloudil mezi vesnicemi, vždyť jsem neměl jiného vůdce než slunce a zdejší rolníky, odříznuté od světa, kteří nevěděli ani, co je napravo a co nalevo od nich. Přenocoval jsem v jedné vesničce, patnáct mil od Paříže, na vodním předělu mezi Seinou a Loirou; její jméno jsem za nic na světě nedokázal ze selského dialektu pochytit.

Vodní předěl tu tvoří široký horský hřbet, táhnoucí se od jihovýchodu na severozápad. Z obou stran jej prořezávají četné úžlabiny s drobnými potůčky nebo říčkami. Nahoře, na větrné výšině, se daří jen obilí, pohance, jeteli a zelenině; na svazích však roste všude réva. Svahy obrácené na východ jsou téměř všude zavaleny

vápencovými balvany, jimž angličtí geologové říkají boulderstones* a které se hojně vyskytují v druhohorních a třetihorních pahorkatinách. Obrovské modré balvany, mezi nimiž se prodírá zelené křoví a mladé stromky, tvoří celkem pěkný kontrast k lučinám v údolích a k vinicím na protějším svahu.

Pomalu jsem sestoupil do jednoho z těchto údolíček a chvíli jsem se jím ubíral. Konečně jsem narazil na silnici, a tím také na lidi, od nichž jsem se mohl dovědět, kde vlastně jsem. Byl jsem nedaleko Malesherbes, v půli cesty mezi Orleansem a Paříží. Orleans ležel příliš na západ od směru mé cesty. Můj nejbližší cíl byl Nevers, a tak jsem se dal zase přes nejbližší kopec přímo na jih. Nahoře mě čekala půvabná vyhlídka: mezi zalesněnými horami pěkné městečko Malesherbes, na stráních roztroušené vesnice, nahoře na jednom vršku zámek Châteaubriand. Ale ještě milejší mi bylo, že se naproti za úzkou roklinou táhla departementní silnice, která vedla přímo na jih.

Ve Francii jsou totiž silnice trojího druhu: předně státní, dříve zvané královské, nyní národní, krásné široké silnice spojující nejdůležitější města. V okolí Paříže to nejsou obyčejné silnice, nýbrž nádherné, přepychové aleje, šedesát i více stop široké, uprostřed vydlážděné, s jilmovým stromořadím; čím dál od Paříže, jak ztrácejí na významu, jsou stále užší, horší a řidčeji vroubeny stromy. Místy jsou někdy už tak špatné, že se po dvouhodinovém mírném dešti stávají pro chodce téměř neschůdné. Druhá třída jsou departementní silnice, zprostředkující dopravu druhého řádu a udržované z fondů departementu, užší a skromnější než národní. Do třetí třídy konečně patří velké vicinální cesty (chemins de grande communication), stavěné z kantonálních prostředků, úzké, skromné cesty, místy ale v lepším stavu než větší silnice.

Pustil jsem se přes pole přímo ke své departementní silnici a ke své velké radosti jsem zjistil, že míří rovnou a bez odbočování přímo na jih. Vesnic a hospod tu bylo pořídku; po několikahodinovém pochodu jsem konečně narazil na velký nájemní dvůr, kde mi s největší ochotou nabídli občerstvení. Za to jsem dětem nakreslil

* — bludné balvany, valouny. *(Pozn. red.)*

na kus papíru několik karikatur a velmi vážně jim k tomu vykládal: toto je generál Cavaignac, to je Ludvík Napoleon a tohle jsou Armand Marrast, Ledru-Rollin atd., každý jako živý, jen promluvit. Venkované hleděli na pitvorné tváře s uctivou bázní, nadšeně děkovali a ihned přibili tyto tak nápadně si podobné portréty na zeď. Od těchto dobrých lidí jsem se také dověděl, že tato silnice vede z Malesherbes do Châteauneuf-sur-Loire a že mi zbývá urazit ještě asi dvanáct mil.

Prošel jsem městečkem Puiseaux a ještě jinou malou osadou, jejíž jméno jsem už zapomněl, a pozdě večer jsem dorazil do Bellegarde, pěkné a dosti velké obce, kde jsem přenocoval. Cesta přes náhorní planinu, kde se ostatně na mnoha místech daří vínu, byla dost jednotvárná.

Příštího jitra jsem šel dalších pět mil do Châteauneuf a odtud podél Loiry po národní silnici, vedoucí z Orleansu do Neversu.

Pod rozkvetlým mandlovníkem
na Loiry měkký břeh
usednout a sladce sníti,
poznat, co je lásky vzdech[278] —

tak si blouznivě zpívá leckterý německý jinoch a leckterá něžná germánská panna nyvými slovy Helmíny von Chézy na unylý motiv Karl Maria von Webera. Kdo ale hledá na Loiře mandlovníky a něžnou líbeznou romantiku lásky, která byla v módě v Drážďanech ve dvacátých letech, ten si dělá strašlivé iluse, které jsou dovoleny vlastně jen dědičné německé modré punčoše v třetí generaci.

Od Châteauneuf přes Les Bordes do Dampierru tuto romantickou Loiru téměř vůbec neuvidíš. Silnice se táhne přes kopce ve vzdálenosti dvou až tří mil od řeky a jen tu a tam se ti v dálce zaleskne v slunci voda Loiry. Kraj je bohatý na víno, obilí a ovoce; podél řeky se prostírají bujné pastviny; ale pohled na nezalesněné údolí, vroubené jen vlnami pahorků, je dost jednotvárný.

Uprostřed silnice nedaleko několika osamělých selských stavení jsem narazil na karavanu čtyř mužů, tří žen a hloučku dětí, která se utábořila s třemi vrchovatě naloženými kárami, taženými osly, rovnou na silnici; vařili si oběd na velkém ohni. Zůstal jsem chvíli stát: ne, nemýlil jsem se, mluvili německy, velmi tvrdým horno-

německým nářečím. Oslovil jsem je; projevili nelíčenou radost, že tak daleko ve Francii slyší rodnou řeč. Ostatně byli to Alsasani, z okolí Štrasburku, kteří každé léto takto putují do francouzského vnitrozemí a živí se pletením košů. Na mou otázku, zda jim to stačí na živobytí, odpověděli: „Sotva, kdybychom museli všechno kupovat; ale většinu si vyžebráme." Z jedné oslí káry, kde měl opravdickou postel, vylezl pomalu ještě jeden, docela starý muž. Celá ta tlupa měla v sobě, ve svých vyžebraných šatech, každý pes jiná ves, cosi cikánského. Přitom ale vypadali všichni velmi dobrosrdečně a vykládali mi donekonečna o svých toulkách; uprostřed nejlepší zábavy si najednou matka a dcera, líbezné modrooké stvoření-čko, div nevjely do rozcuchaných zrzavých vlasů. Musel jsem se obdivovat tomu, s jakou všemocnou silou proráží navenek, dokonce i z nejcikánštějšího způsobu života a oblečení, německá dobrodušnost a srdečnost; rozloučil jsem se s nimi a pokračoval ve své pouti provázen kus cesty jedním z těch cikánů, který si dopřál potěšení projet se před obědem na kostnatém hřbetu hubené oslí herky...

Večer jsem přišel do Dampierre, vesničky ležící nedaleko Loiry. Vláda tu dala postavit přehradu proti zátopám. Pracovalo tu tři až čtyři sta pařížských dělníků, trosky bývalých národních dílen. Byli to dělníci nejrůznějších oborů, zlatníci, řezníci, obuvníci, truhláři – až po hadráře z pařížských bulvárů. Asi s dvaceti jsem se pak setkal v hospodě, kde jsem přenocoval. Robustní řezník, který se tu dopracoval funkce jakéhosi dozorce, mluvil o tomto podniku velmi nadšeně; dá se tu vydělat 30 až 100 sous denně, podle toho, jak se pracuje; 40 až 60 sous tu prý lze trhnout snadno, jde-li se na to jen trochu šikovně. Chtěl mě hned vzít do své brigády, prý se určitě brzy zapracuji, a už na druhý týden si prý jistě vydělám 50 sous denně; mohl bych udělat štěstí, práce je tu nejmíň ještě na šest měsíců. Měl jsem sto chutí vyměnit na měsíc nebo dva pro změnu pero za lopatu, ale neměl jsem papíry a byl bych se tak dostal do pěkné bryndy.

Tito pařížští dělníci si plně uchovali svou tradiční veselost. Pracovali deset hodin denně, za smíchu a vtipkování, ve volném čase prováděli všelijaké bláznivé kousky a večer se bavili tím, že „zaučovali" vesnická děvčata. Jinak ale byli isolovaným životem na malé

vsi úplně demoralisováni. Ani trochu se nestarali o zájmy své třídy, o palčivé politické otázky, které se dělníků tak úzce dotýkají. Zřejmě už ani nečetli noviny. Veškerá jejich politika se omezovala na to, že si navzájem dávali přezdívky; jednomu, byl to velký, silný chlap, říkali Caussidière, jiného, špatného pracovníka a hrozného ochmelku, pokřtili Guizot atd. Namáhavá práce a poměrně dobré životní podmínky, ale hlavně to, že byli odloučeni od Paříže a přesazeni do tohoto zapadlého tichého koutu Francie, neobyčejně zúžilo jejich obzor. Začínali se už posedlačovat – a byli tu teprve dva měsíce.

Příštího dne jsem došel do Gienu – konečně přímo do údolí Loiry. Gien je malé městečko s křivolakými uličkami, pěkným nábřežím a mostem přes Loiru, která tu není o nic širší než Mohan u Frankfurtu. Je vůbec velmi mělká, samá písčina.

Od Gienu do Briaru vede cesta údolím, vzdáleným asi čtvrt míle od Loiry. Směřuje na jihovýchod, a krajina nabývá pozvolna jižního rázu. Jilmy, jasany, akáty a kaštany tvoří alej kolem cesty; bujné pastviny a úrodné lány – se strništěm, z něhož vyráží další úroda, šťavnatý jetel – lemované řadami topolů, tvoří dno údolí; na druhém břehu Loiry, v dálce zahalené oparem, řada kopců, na této straně, těsně u cesty, druhý řetěz pahorků porostlých odshora až dolů révou. Údolí Loiry tu vůbec není nijak nápadně krásné nebo – jak se říká – romantické, ale působí nanejvýš přívětivým dojmem; na bujné vegetaci je přímo vidět vliv mírného podnebí, jemuž děkuje za svůj vzrůst. Ani v nejúrodnějších krajích Německa jsem nikde neviděl vegetaci, která by se dala srovnat s tímto bohatstvím rostlinstva na cestě z Gienu do Briaru.

Než opustím Loiru, ještě několik slov o obyvatelích tohoto kraje a o jejich způsobu života.

Vesnice v okruhu čtyř, pěti hodin od Paříže nemohou být vůbec měřítkem pro ostatní Francii. Jejich uspořádání, výstavnost domů, mravy obyvatel příliš obrážejí ducha velké metropole, z níž žijí. Teprve deset mil za Paříží, na odlehlých výšinách začíná vlastní venkov, tam uvidíme skutečné selské usedlosti. Pro celý kraj až k Loiře a dále do Burgundska je příznačné, že rolník se pokud možno snaží ukrýt vchod do domu před silnicí. Na kopcích jsou selské dvory obehnány zdí; dovnitř se vstupuje vraty a ve dvoře musíš

teprve hledat vchod do stavení, který je umístěn většinou směrem dozadu. Zde, kde rolníci chovají namnoze krávy i koně, jsou stavení dosti velká, naproti tomu na Loiře, kde je silně rozšířeno zahradnictví a kde i zámožní rolníci mají málo dobytka nebo vůbec žádný a chov dobytka jako zvláštní zdroj výdělku se přenechává větším pozemkovým vlastníkům nebo pachtýřům, jsou rolnická stavení stále menší, často tak malá, že si ani nedovedeš představit, jak se tam vejde celá rodina se vším nářadím a zásobami. Také zde se vchází do domu ze strany odvrácené od silnice a ve vsi snad jen hospody a krámy mají dveře vedoucí na silnici.

Zdejším rolníkům, třebaže jsou chudí, se většinou vede docela dobře. Víno, aspoň v údolích, mají ponejvíce vlastní výroby, dobré a levné (letos se platí 2 až 3 sous za láhev), všude, kromě nejvýš položených míst, se jí dobrý pšeničný chléb, k tomu výtečný sýr a nádherné ovoce, které se, jak známo, všude ve Francii jí k chlebu. Jako všichni venkované požívají i zdejší rolníci málo masa, zato hodně mléka a zeleninových polévek a vůbec rostlinné stravy skvělé jakosti. Severoněmecký rolník, i když je mnohem zámožnější, nežije ani z třetiny tak dobře jako francouzský rolník mezi Seinou a Loirou.

Tito rolníci jsou dobrosrdeční, pohostinní, veselí lidé, přívětiví a vlídní k cizincům, a i když mluví nejhorším dialektem, jsou to stále ještě praví, zdvořilí Francouzi. Přes svůj nanejvýš vyvinutý vlastnický smysl pro kus hroudy, kterou si jejich otcové vydobyli na šlechtě a kněžích, zachovávají si stále ještě leckteré patriarchální ctnosti, zejména ve vesnicích ležících stranou velkých cest.

Ale sedlák je sedlák, a poměry, v nichž rolníci žijí, na ně ustavičně působí. Přes všechny své osobní ctnosti, přes vyspělejší způsob života, než jakým žije rolník na východ od Rýna, je rolník ve Francii, stejně jako v Německu, barbarem uprostřed civilisace.

Isolace rolníků v odlehlé vsi s nepočetným obyvatelstvem, které se střídá jen generačně, namáhavá jednotvárná práce, která ho poutá k hroudě pevněji než všechno nevolnictví, práce, která zůstává od pokolení k pokolení stále stejná, ustálenost a jednotvárnost všech životních poměrů, omezenost, v níž se rodina stává nejdůležitějším, rozhodujícím společenským vztahem – to všechno stahuje obzor rolníka do nejužších hranic, jaké jsou v moderní společnosti

vůbec možné. Velká dějinná hnutí procházejí mimo něho a čas od času ho strhávají s sebou; ale on nemá ponětí o povaze této hybné síly, ani jak vznikla a jaký má cíl.

Ve středověku, v sedmnáctém a osmnáctém století bylo hnutí měšťanů ve městech provázeno také selským hnutím, které však neustále vytyčovalo reakční požadavky a jen podporovalo města v jejich osvobozovacím boji, rolníkům samým však nepřineslo významnější výsledky.

V první francouzské revoluci vystupovali rolníci revolučně jen do té doby, dokud to vyžadovaly jejich nejbližší, nejhmatatelnější soukromé zájmy: jen do té doby, dokud jim nebylo zajištěno vlastnické právo na jejich hroudu, obdělávanou dosud za feudálních vztahů, dokud nebyly tyto feudální vztahy nenávratně zrušeny a cizí armády vyhnány z jejich kraje. Když toho bylo dosaženo, obrátili se s veškerou zuřivostí zaslepené hrabivosti proti nepochopitelnému hnutí velkých měst a zejména proti Paříži. Nesčetné proklamace Výboru veřejného blaha, nesčetné dekrety Konventu, zejména dekrety o maximu a spekulantech, mobilní oddíly a pojízdné gilotiny – s tím vším se muselo vyrukovat proti paličatým rolníkům. A přece žádné třídě nepřinesla hrůzovláda, která vyhnala cizí armády a udusila občanskou válku, takový prospěch jako právě sedlákům.

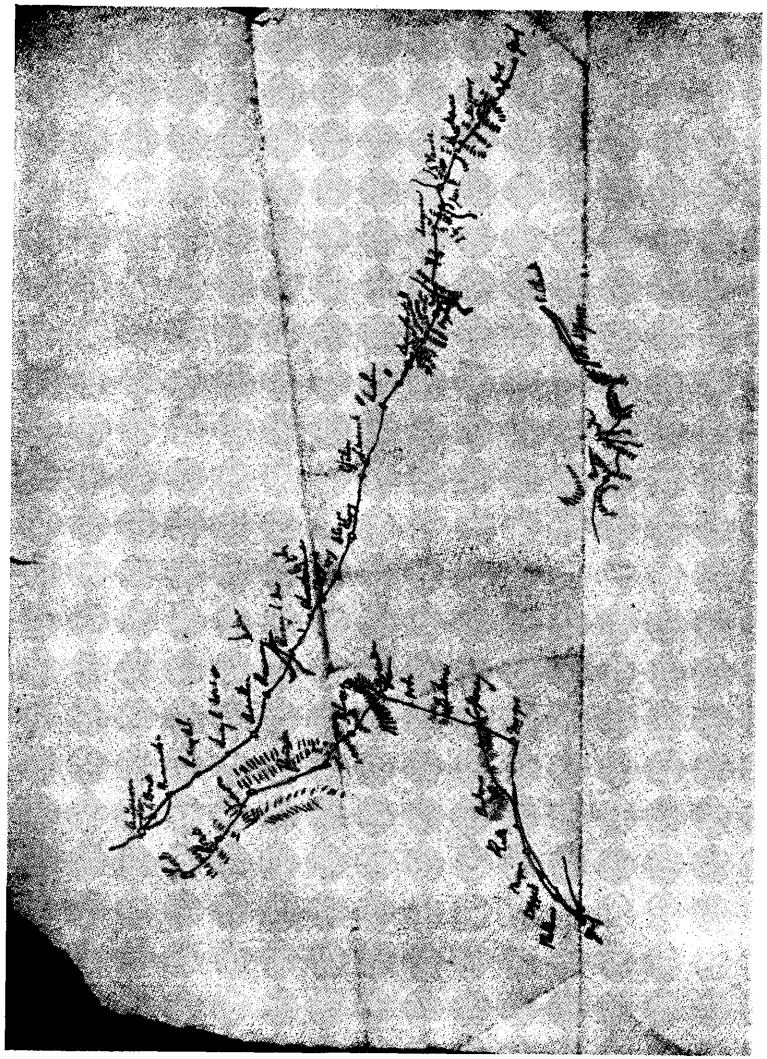
Když Napoleon svrhl buržoasní panství direktoria a obnovil klid a pořádek, když potvrdil nové majetkové poměry rolníků a uzákonil je ve svém Code civil*, když zaháněl cizí armády stále dál od hranic, rolníci se k němu nadšeně přidali a stali se jeho hlavní oporou. Neboť francouzský rolník je nacionální až k fanatismu; la France** má pro něho nesmírný význam od chvíle, kdy dědičně vlastní kousek Francie; cizince zná jen v podobě pustošivých invasních armád, které mu způsobily největší škody. Odtud bezmezný nacionalismus francouzského rolníka i jeho právě tak bezmezná nenávist vůči l'étranger***. Odtud i jeho nadšení, s nímž roku 1814 a 1815 táhl do války.

Když se roku 1815 vrátili Bourboni a vypuzená šlechta zas

* — v občanském zákoníku. *(Pozn. red.)*
** — Francie. *(Pozn. red.)*
*** — cizinci. *(Pozn. red.)*

Náčrtek cesty z Auxerre do Le Locle, který si nakreslil Engels [279]

Náčrtek cesty z Auxerre do Le Locle, který si nakreslil Engels[279]

uplatňovala nároky na pozemkový majetek ztracený v revoluci, viděli rolníci, že všechny jejich revoluční vymoženosti jsou ohroženy. Proto nenáviděli bourbonské panství, proto s jásotem vítali, když jim červencová revoluce znovu přinesla zajištění jejich vlastnictví a trojbarevný prapor.

Ale po červencové revoluci se rolníci opět přestali starat o všeobecné zájmy země. Jejich přání byla splněna, pozemkový majetek už nebyl ohrožen a na radnici vlál zas týž prapor, pod kterým oni i jejich otcové čtvrt století vítězili.

Jako vždy, i tentokrát požívali jen spoře plodů svého vítězství. Buržoové začali bez meškání své vesnické spojence všemožně vykořisťovat. Plody parcelace a dělení půdy, chudnutí rolníků a hypoteční zatížení jejich pozemků, začaly dozrávat už za restaurace; po roce 1830 začaly nabývat stále všeobecnějšího, stále hrozivějšího rázu. Ale útlak velkého kapitálu, jemuž byl rolník vystaven, zůstával pro něho pouze soukromým vztahem mezi ním a jeho věřitelem; neviděl a nemohl vidět, že tyto soukromé vztahy, nabývající stále všeobecnějšího charakteru a stávající se stále víc pravidlem, se pozvolna vyvinuly v třídní poměr mezi třídou velkých kapitalistů a drobnými vlastníky půdy. Nebylo to už jako s feudálními břemeny, na jejichž vznik se už dávno zapomnělo, která dávno ztratila smysl, která už nebyla výkonem za prokázané služby, nýbrž dávno se stala břemenem pouze pro jednu stranu. Zde, při hypotečním dluhu, dostal rolník nebo jeho otec vyplacenou částku peněz v tvrdých pětifrankových mincích; dlužní úpis a hypoteční kniha mu popřípadě připomenou vznik břemene; úroky, které musí platit, ba i ty stále nové tíživé splátky lichvářům, jsou moderní, buržoasní poplatky, které postihují v podobné formě všechny dlužníky; toto zatížení má zcela moderní, dobovou podobu a rolník je vysáván a ruinován přesně podle týchž právních zásad, které mu jedině zajišťují jeho majetek. Jeho vlastní Code civil, jeho moderní bible, se pro něho stává metlou. Rolník nemůže vidět v hypoteční lichvě třídní vztah, nemůže žádat, aby byla zrušena, neboť tím by zároveň ohrozil svůj vlastní majetek. Místo aby ho útlak lichvy vháněl do hnutí, uvádí ho do naprostého zmatku. Úlevu může vidět jedině ve snížení daní.

Když v únoru tohoto roku vypukla poprvé revoluce, v níž proletariát vystoupil se samostatnými požadavky, nechápali z toho rolníci ani zbla. Jestliže pro ně republika měla nějaký smysl, týkalo se to pouze snížení daní a tu a tam snad trochu i národní cti, dobyvačné války a hranice na Rýně. Ale když v Paříži hned nazítří po pádu Ludvíka Filipa vypukla válka mezi proletariátem a buržoasií, když účinky ochromení obchodu a průmyslu dolehly na venkov a produkty rolníků, stejně už znehodnocené bohatou sklizní tohoto roku, klesaly dál v ceně a staly se neprodejnými a na dovršení všeho ještě červnová bitva zanesla hrůzu a strach i do nejzapadlejších koutů Francie, tu téměř všechny rolníky zachvátila fanatická zloba proti revoluční Paříži a věčně nespokojeným Pařížanům. Přirozeně! Co vůbec věděl paličatý, omezený sedlák o proletariátu a buržoasii, o demokraticko-sociální republice, o organisaci práce, o věcech, jejichž základní podmínky a příčiny nemohly mít nikdy obdobu v jeho omezené vsi! A když tu a tam získal ze špinavých stok buržoasních listů jakési matné pojetí o tom, oč v Paříži jde, když mu buržoové hodili pádné heslo proti pařížským dělníkům: Ce sont les partageurs, to jsou ti, co se chtějí dělit o všechen majetek, o všechnu půdu, tu se jeho zlostný řev zdvojnásobil, tu pobouření rolníků neznalo mezí. Mluvil jsem se stovkami rolníků v nejrůznějších oblastech Francie a všichni byli jako posedlí tímto fanatismem proti Paříži a zejména proti pařížským dělníkům. „Kdyby tak ta zpropadená Paříž zítra vyletěla do povětří" – to bylo ještě to nejmírnější přání. Pohrdání, které rolníci odedávna projevují vůči městským lidem, po letošních událostech ovšem ještě vzrostlo a našlo si odůvodnění. Rolníci, venkov musí zachránit Francii; venkov produkuje všechno, města žijí z našeho obilí, odívají se naším lnem a naší vlnou, musíme obnovit patřičný pořádek. My sedláci musíme vzít věc do svých rukou, to byl věčný refrén, který zaznával více či méně zřetelně, více či méně vědomě zmatenými řečmi rolníků.

A jak chtějí Francii zachránit, jak chtějí vzít věc do svých rukou? Tím, že zvolí Ludvíka Napoleona Bonaparta za presidenta republiky, že zvolí velké jméno, které nosí nicotný, ješitný, popletený hlupák! Nadšení pro Ludvíka Napoleona, které projevovali

všichni rolníci, s nimiž jsem mluvil, bylo stejně velké jako jejich nenávist proti Paříži. Tyto dvě vášně a naprosto bezmyšlenkovitý, živočišný úžas nad celým evropským otřesem, to byla celá politika francouzských rolníků. A rolníci mají přes šest milionů hlasů, víc než dvě třetiny všech hlasů při volbách ve Francii.

Je ovšem pravda, že prozatímní vláda nedovedla spojit zájmy rolníků s revolucí a dopustila se neomluvitelné, nenapravitelné chyby, když povolila přirážku 45 centimů k pozemkové dani, která postihuje především rolníky. Ale i kdyby je byla na několik měsíců získala pro revoluci, v létě by byli přesto odpadli. Současný postoj rolníků k revoluci roku 1848 není snad výsledkem nějakých chyb a náhodných přehmatů; je přirozený, vyplývá z životních podmínek, ze společenského postavení drobného vlastníka půdy. Francouzský proletariát bude nucen, dříve než prosadí své požadavky, potlačit nejprve všeobecnou rolnickou válku, válku, která by se dala i při škrtnutí všech hypotečních dluhů oddálit jen na krátkou dobu.

Bylo třeba, aby se člověk po dva týdny stýkal téměř jen s rolníky, a to rolníky nejrůznějších oblastí, bylo třeba, aby měl příležitost narážet všude na touž tupohlavou zabedněnost, na touž naprostou neznalost všech městských, průmyslových a obchodních poměrů, touž slepost v politice, tytéž mlhavé vědomosti o všem, co leží mimo obzor vesnice, totéž měření obrovských dějinných událostí loktem vesnických poměrů, zkrátka člověk musel poznat francouzské sedláky právě v roce 1848, aby pocítil celý ten skličující dojem, který vyvolává tato zatvrzelá omezenost.

II

BURGUNDSKO

Briare je starobylé městečko ležící u ústí průplavu, který spojuje Loiru se Seinou. Vyptal jsem se tu na cestu a rozhodl jsem se, že bude lépe, půjdu-li do Švýcarska přes Auxerre místo přes Nevers. Opustil jsem tedy Loiru a vydal se přes hory do Burgundska.

Úrodný ráz loirského údolí postupně, ale dosti pomalu mizí. Cesta nepozorovaně stoupá a dovede nás teprve pět nebo šest mil od Briaru u Saint-Sauveuru a Saint-Fargeau do podhůří zalesněného hornatého kraje s rozvinutým chovem dobytka. Horský hřbet mezi Yonnou a Loirou je tu už vyšší a celá tato západní část yonnského departementu je vůbec značně hornatá.

V okolí Toucy, šest mil od Auxerre, jsem poprvé uslyšel svéráznou, naivně širokou burgundštinu, nářečí, které zde a v celém vlastním Burgundsku zní ještě mile a přívětivě, ale ve vyšších polohách Franche-Comté už těžkopádně, toporně, téměř mentorsky. Připomíná naivní rakouský dialekt, který se pozvolna mění v hrubý hornobavorský. V burgundském nářečí se klade přízvuk podivně nefrancouzským způsobem vždy na slabiku, která předchází slabice, na níž je hlavní přízvuk v dobré francouzštině; proměňuje jambickou francouzštinu v trochejskou, a tak zvláštním způsobem porušuje to odstíněné akcentování, které dovede vzdělaný Francouz dodat své řeči. Ale jak jsem už řekl, ve vlastním Burgundsku to zní ještě docela příjemně a v ústech každého hezkého děvčete dokonce roztomile: Mais, mâ fois, monsieur, je vous demande ûn peu...*

Vůbec Burgunďan, je-li možno srovnávat, je francouzský

* Ale opravdu, pane, prosím vás... *(Pozn. red.)*

Rakušan. Naivní, dobrosrdečný, nanejvýš důvěřivý, projevuje ve svém obvyklém životním prostředí mnoho vrozeného důvtipu a má plno naivních, komických představ o všem, co tento rámec přesahuje, je směšně neobratný v nezvyklých poměrech a vždycky nevyčerpatelně veselý; takoví jsou tito dobří lidé skoro všichni. Laskavému, dobrosrdečnému burgundskému venkovanu prominemе spíš než jinému jeho naprostou politickou nevědomost a jeho horování pro Ludvíka Napoleona.

Burgunďané mají ostatně nepopíratelně větší příměs německé krve než Francouzi žijící na západ od nich; vlasy i pleť mají světlejší, postavy jsou poněkud vyšší, zejména ženy. Bystrý kritický rozum a pohotový vtip Francouzů už značně ustupuje dobrosrdečnějšímu humoru a někdy i lehkému nádechu sentimentality. Ale francouzská veselost ještě značně převládá a v bezstarostné lehkomyslnosti si Burgunďan s nikým nezadá.

V hornaté západní části yonnského departementu se obyvatelstvo živí většinou chovem dobytka. Ale Francouz je všude špatný chovatel dobytka a zdejší burgundský hovězí dobytek je dost hubený a malý. Vedle chovu dobytka se pěstuje také hodně obilí a všude se jí dobrý pšeničný chléb.

Selská stavení tu mají už němečtější ráz; jsou opět prostornější a spojují obytné místnosti, stodolu a chlévy pod jednou střechou; ale i zde je vchod umístěn většinou na boční straně stavení nebo vzadu, díváme-li se od silnice.

Na povlovném svahu, spadajícím k Auxerre, jsem viděl první burgundskou révu, většinou ještě obtíženou nevídaně bohatou úrodou hroznů letošního roku 1848. Na některé révě nebylo pro samé hrozny vidět ani lístečku.

Auxerre je malé městečko ležící na nerovném terénu, uvnitř nijak zvlášť výstavné, s pěkným nábřežím nad Yonnou a několika pokusy o bulváry, bez nichž se přece neobejde žádná francouzská okresní metropole. Obvykle tu asi bývá ticho a mrtvo a yonnský prefekt pořizoval patrně ty povinné plesy a večeře, které musel za Ludvíka Filipa pořádat pro místní honoraci, dost lacino. Ale nyní bylo v Auxerre rušno tak, jak tu bývá jen jedenkrát v roce. Kdyby byl do Auxerre se mnou přišel občan Denjoy, zástupce lidu, který

se v Národním shromáždění tak hrozně rozhorlil nad tím, že při demokraticko-sociálním banketu v Toulouse byla celá místnost vyzdobena rudě, kdyby se tento ctihodný občan Denjoy octl dnes v Auxerre, ranila by ho zděšením mrtvice. Zde bylo rudou barvou vyzdobeno celé město, nejen hospoda. A jakou rudou! Ta nejnepochybnější, nejnezastřenější rudá barva krve barvila zdi a schodiště domů, haleny a košile lidí; temně rudé proudy plnily tu i strouhy a třísnily dlažbu a přes ulici nosili nějací vousatí, tajemní muži tajemně černavou, rudě pěnící tekutinu ve velkých bečkách. Jako by tu vládla rudá republika se všemi svými hrůzami; jako by gilotina, parní gilotina byla nepřetržitě v činnosti, a buveurs de sang*, o nichž „Journal des Débats" dovede vyprávět tak hrůzostrašné historky, slavili tu zřejmě své kanibalské orgie. Ale rudá republika v Auxerre byla zcela nevinná, byla to rudá republika burgundského vinobraní, a ti upíři, kteří s takovou rozkoší lokají ušlechtilý výrobek této rudé republiky, to jsou sami páni počestní republikáni, velcí i malí buržoové z Paříže. A i ctihodný občan Denjoy má přes všechny své dobré snahy v tomto směru své rudé choutky.

Kdyby tak člověk měl v této rudé republice plné kapsy peněz! Úroda roku 1848 byla tak přebohatá, že na stočení všeho toho vína nestačily sudy. A ta kvalita – lepší než šestačtyřicátý ročník, ba snad dokonce lepší než čtyřiatřicátý! Ze všech stran sem proudili sedláci, aby za pakatel – dva franky za soudek, to jest 140 litrů výborného vína – skoupili zbylé víno ročníku čtyřicet sedm. Všemi branami sem vjížděly řady vozů s prázdnými sudy a stále jich nebylo dost. Sám jsem viděl, jak jeden vinař z Auxerre vypustil na ulici několik sudů sedmačtyřicátého ročníku, docela dobrého vína, jen aby měl sudy na nové, které ovšem skýtalo zcela jiné vyhlídky pro spekulaci. Říkali mi tady, že tento vinař vypustil v několika týdnech na ulici na čtyřicet velkých sudů (fûts).

Když jsem v Auxerre vypil pár džbánků starého i nového, vydal jsem se přes Yonnu k horám na pravém břehu. Silnice se táhne podél údolí. Ale já jsem šel raději kratší cestou přes hory, po staré silnici. Nebe bylo pokryto mraky, počasí nevlídné, byl jsem

* – upíři; doslova: pijáci krve. *(Pozn. red.)*

unaven, a tak jsem se v první vsi, několik kilometrů za Auxerre, zastavil na noc.

Příštího jitra jsem vyrazil časně ráno, spolu se sluncem, které svítilo nevídaně krásně. Cesta vedla mezi samými vinicemi, přes dosti vysoký horský hřbet. Za namáhavé stoupání jsem však byl nahoře odměněn nádhernou vyhlídkou. Přede mnou se prostíralo celé zvlněné úbočí až k Yonně a zelené údolí Yonny s tučnými loukami, s řadami topolů, s množstvím vesnic a selských dvorců; za ním Auxerre s kamennou šedí svých domů, opřené o protější horský svah, a všude, kam jen oko dohlédlo, vinice a zase vinice. Zářivé, teplé sluneční paprsky, jen v dáli zmírněné vlahým podzimním vzduchem, se rozlévaly nad tímto obrovským kotlem, v němž srpnové slunce vaří to nejušlechtilejší víno.

Nevím, co dává těmto francouzským krajinám, které nevynikají žádnými nadobyčej krásnými obrysy, jejich svérázný půvab. Není to ovšem ta či ona jednotlivost, je to celek, komposice, která jim propůjčuje lad, jaký jen zřídkakdy najdeme jinde. Rýn a Mosela mají krásnější skály, Švýcary příkřejší kontrasty, Itálie sytější kolorit, ale žádná země nemá krajinu tak harmonicky komponovanou jako Francie. S neobyčejným uspokojením klouže pohled od šťavnatých luk širokého údolí po úbočích hor stejně bujně porostlých révou až k nejvyšším temenům, k nesčetným vesnicím a městům, které se vynořují z hustého listoví ovocných stromů. Nikde holá skvrna, nikde pusté místo rušící svou nehostinností, nikde drsná skála, jejíž stěny by byly nedostupné vegetaci. Všude bohaté rostlinstvo, nádherná sytá zeleň, přecházející do podzimně bronzového odstínu, a to vše zalito sluncem, které ještě v polovině října má tolik síly, že nenechá ani jediný hrozen nedozrálý.

Šel jsem ještě dál a tu se mi otevřel nový, neméně krásný pohled. Hluboko dole, v poněkud užší úžlabině, leželo Saint-Bris, malé městečko, které rovněž žije jen z vína. Tytéž jednotlivosti jako dříve, jen všechno těsněji nakupeno. Dole v údolí kolem městečka pastviny a zahrady, kol dokola na svazích kotliny vinice, jen na severní straně zoraná pole nebo zeleným jetelem porostlá strniště a louky. Dole v ulicích Saint-Bris stejný ruch jako v Auxerre; všude sudy a lisy a všechno obyvatelstvo v plné práci: za smíchu

a žertování se lisují hrozny, pumpuje mošt do sudů anebo odnáší přes ulici v obrovských kádích. A v tom shonu se tu dnes koná trh; v širších ulicích se zastavily selské vozy se zeleninou, obilím a jinými polními plodinami; sedláci v bílých čepicích s cípem, selky s madrasovými šátky na hlavě se tlačí mezi vinaři, vykládají, křičí a smějí se. A v maličkém Saint-Bris je tak živo a takový shon, že si připadáš jako ve velkém městě.

Za Saint-Bris cesta zas zvolna stoupá po táhlém kopci. Ale na tento kopec jsem vystupoval s nesmírným potěšením. Tady bylo vinobraní ještě v plném proudu a burgundské vinobraní je nesrovnatelně veselejší než třeba i na Rýně. Na každém kroku jsem našel tu nejveselejší společnost, ty nejsladší hrozny a nejhezčí dívky; neboť zde, kde každé tři hodiny narazíš na městečko a kde obyvatelstvo je díky obchodu s vínem v živém styku s ostatním světem, zde vládne už jakás takás civilisace, a nikdo ji nepřijímá rychleji než ženské pohlaví, neboť to z ní má přímé a očividné výhody. Žádnou francouzskou měšťku by nenapadlo si zazpívat:

Ach, kdybych byla tak hezká
jako ta děvčata vesnická,
nosila bych klobouček slaměný
červenou pentličkou zdobený.[280]

Naopak, ta ví až příliš dobře, že za plný rozkvět svých půvabů vděčí městu, oproštění od všech hrubých prací a civilisaci, která jí přinesla na sta prostředků k udržování čistoty a naučila ji umění oblékat se. Ví, že z vesnických děvčat, nepodědí-li už po rodičích kostnatost, která se tak příčí francouzskému vkusu, zato je pýchou germánské rasy, udělá namáhavá polní práce konaná na žhavém slunci i v prudkém dešti, obtížnost udržovat čistotu, nedostatek jakýchkoli prostředků k pěstování těla a také sice velmi ctihodný, ale stejně tak neforemný a nevkusný kroj namnoze neohrabané hastroše, komicky vyparáděné křiklavými barvami. Proti gustu žádný dišputát; naši němečtí krajané dávají přednost selské dcerce a možná že mají pravdu. Všechen respekt před dragounským krokem svalnaté děvečky od krav, zejména však před jejími pěstmi; všechna čest trávově zeleným a ohnivě červeným kostkám na šatech obepínajících její mohutný pas; všechna úcta před dokonalostí

linie, táhnoucí se v jedné rovině od šíje až k patám, jež zezadu budí dojem prkna potaženého pestrým kartounem! Ale proti gustu žádný dišputát, a proto nechť mi prominou ti moji spoluobčané, neméně ctihodní, byť byli i jiného názoru, že čisťounké, hladce učesané, štíhlé a ztepilé Burgunďanky ze Saint-Bris a Vermentonu působily na mne mnohem příjemnějším dojmem než ony samorostle špinavé, rozcuchané, tělnaté jalůvky mezi Seinou a Loirou, které na tebe poulí oči, když si točíš cigaretu, a s jekotem se dávají na útěk, zeptáš-li se jich čistou francouzštinou na cestu.

Jistě mi tedy ochotně uvěříte, že jsem se raději povaloval v trávě, mlsal hrozny, popíjel víno, vesele rozmlouval a smál se s vinaři a vinařskými děvčaty, než abych se vláčel nahoru na kopec; za tu dobu, než jsem zdolal tento nepatrný pahorek, byl bych asi zlezl Blocksberg, nebo snad i Pannu. A to tím spíše, že se člověk může šedesátkrát za den dosyta najíst hroznů, a má tedy na každé vinici nejlepší záminku pobavit se ve společnosti těchto věčně se smějících přívětivých lidiček obojího pohlaví. Bohužel, všechno má svůj konec, a tak i tento kopec. Bylo už odpoledne, když jsem sestupoval po opačném svahu do půvabného údolí Cury, malého přítoku Yonny, k městečku Vermentonu, které má ještě pěknější polohu než Saint-Bris.

Kousek za Vermentonem však tento pěkný kraj končí. Pomalu se blížíme k vysokým hřbetům Faucillonu, který odděluje povodí Seiny, Rhôny a Loiry. Od Vermentonu stoupáme několik hodin přes táhlé neúrodné plató, kde žito, oves a pohanka už víceméně vytlačily pšenici.*

Napsal B. Engels
koncem října a v listopadu 1848
Poprvé uveřejněno v časopisu „Neue Zeit",
sv. 1, čís. 1 a 2, 1898

Podle textu rukopisu
Přeloženo z němčiny

* Zde rukopis končí. *(Pozn. red.)*

PŘÍLOHY

VŠEM DĚLNÍKŮM V NĚMECKU![281]

BRATŘI DĚLNÍCI!

Nechceme-li být opět ze všech nejvíc oklamáni, nechceme-li, aby nás malá hrstka dále po dlouhou řadu let vykořisťovala, hanobila a utlačovala, nesmíme ztratit ani okamžik, nesmíme nečinně promarnit ani vteřinu.

Zůstaneme-li roztříštěni jako dosud, budeme slabí, třebaže jsou nás miliony. A naopak, jestliže se sjednotíme a zorganisujeme, vytvoříme sílu, které nic neodolá. Proto se, bratři, všude ve městech i na vesnicích zakládají dělnické spolky, v nichž se projednávají naše poměry, navrhují se opatření, jak změnit naše nynější postavení, navrhují a volí se zástupci dělnické třídy do německého parlamentu a podnikají se všechny ostatní kroky nutné k ochraně našich zájmů. Všechny dělnické spolky v Německu musí spolu co nejrychleji navázat a udržovat styky.

Navrhujeme Vám, abyste prozatím zvolili za středisko všech dělnických spolků *Mohuč* a abyste navázali písemný styk s podepsaným předsednictvem, abychom se mohli dohodnout na společném plánu a co nejdříve na poradě zástupců všech spolků definitivně určit sídlo ústředního výboru atd.

Očekáváme Vaše dopisy; *nefrankujte* je, my rovněž budeme posílat spolkům své dopisy *nefrankované*.

Mohuč 5. dubna 1848

Dělnický vzdělávací spolek v Mohuči
Jménem předsednictva:
První předseda *Wallau* Tajemník *Cluss*

Adresa:
Sekretariátu Dělnického vzdělávacího spolku v Mohuči, panu *Adolphu Clussovi* osobně. Mohuč, Františkánská ulice, čís. 156 $^{1}/_{2}$.

Otištěno v „Deutsche Volkszeitung", čís. 8 z 8. dubna 1848, v „Mannheimer Abendzeitung", čís. 100 z 10. dubna 1848, a v příloze k listu „Seeblätter", čís. 89 z 13. dubna 1848

Podle textu „Deutsche Volkszeitung" Přeloženo z němčiny

PROTOKOL ZE ZASEDÁNÍ KOLÍNSKÉ OBCE SVAZU KOMUNISTŮ[282]

ZASEDÁNÍ Z 11. KVĚTNA 1848

Předseda Marx se táže Gottschalka, jaký je jeho názor nebo jak se rozhodl, pokud jde o Svaz: jaký postoj hodlá teď Gottschalk vůči Svazu zaujmout.

Gottschalk prohlašuje, že trvá na svém vystoupení, protože vzhledem k změnám v současné situaci žádal, aby byly změněny také stanovy Svazu, neboť za dosavadních stanov je prý ohrožena jeho osobní svoboda; prohlašuje však, že je ochoten za daných podmínek ve všech případech, kdykoli si to bude Svaz přát, být mu ve všem nápomocen.

H. Bürgers, předseda
Jos. Moll, tajemník

Poprvé uveřejněno v Marx-Engels Gesamtausgabe, I. oddíl, sv. 7, 1935

Podle textu rukopisu Přeloženo z němčiny

SOUDNÍ STÍHÁNÍ

„NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Kolín 7. července. Odpovědný vydavatel „Neue Rheinische Zeitung“ Korff a šéfredaktor Karel Marx byli včera vyslýcháni vyšetřujícím soudcem; oba jsou obviněni z urážky, resp. pomluvy pánů četníků, kteří prováděli Annekovo zatčení, a pana vrchního státního návladního Zweiffela. Výslech začal ve 4 hodiny. Když byl asi v 6 hodin skončen, odebral se vyšetřující soudce a státní návladní *Hecker* s obviněnými do redakční místnosti, kde byla s pomocí policejního komisaře vykonána domovní prohlídka, aby byl vypátrán rukopis, a tak i autor inkriminovaného článku*. Našli lístek s neznámým rukopisem, který však není kopií inkriminovaného článku. Tento lístek byl přiložen k obžalovacímu spisu proti *Marxovi a společníkům*. Podle této formulace je zřejmé, že úřady mají v úmyslu uspořádat proti redakci proces en masse**, třebaže odpovědný vydavatel Korff, který jediný za noviny odpovídá, přejímá samozřejmě také soudní odpovědnost.

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 38 z 8. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Viz tento svazek, str. 188—190 *(Pozn. red.)*
** — hromadný. *(Pozn. red.)*

SOUDNÍ STÍHÁNÍ

„NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Kolín 22. července. Dnes ráno byl šéfredaktor „Neue Rheinische Zeitung“ Karel Marx znovu předvolán k vyšetřujícímu soudci, aby byl vyslechnut pro inkriminovaný článek o zatčení pana Anneka. Vydavatel novin p. Korff tentokrát předvolán nebyl.

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 53 z 23. července 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ZPRÁVA O SVOLÁNÍ PORÝNSKÉHO KRAJSKÉHO SJEZDU DEMOKRATICKÝCH SPOLKŮ[283]

Kolín 4. srpna. Podle usnesení demokratického kongresu ve Frankfurtu, který určil za centrum [Vorort] pruské Porýnské provincie Kolín a pověřil tamní demokratické spolky svoláním krajského sjezdu, který by zorganisoval demokratické strany v provincii, vyzývá ústřední výbor zdejších spolků[284] všechny spolky s demokratickou tendencí v Porýnské provincii, aby jmenovaly na tento sjezd své zástupce. Sjezd se bude konat v neděli 13. srpna zde. Delegáti nechť se ohlásí v horním sále Stollwerkovy restaurace.

Ústřední výbor tří demokratických spolků v Kolíně

Schneider II., *Marx* (za Demokratickou společnost)
Moll, *Schapper* (za Dělnický spolek)
Becker, *Schützendorf* (za Spolek dělníků a zaměstnavatelů)

Ve chvíli, kdy reakce v celé zemi přehlíží a soustřeďuje své síly pod firmou „konstitučních" sjezdů, svolávaných na nejrůznějších místech, není třeba, abychom demokratům podrobně vysvětlovali nutnost energické protiakce. Nechť demokraté jen využívají týchž svobod, kterým se těší spolek „S Bohem za krále a vlast" a jeho odbočky.

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 66 z 5. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

SOUDNÍ STÍHÁNÍ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG"

Kolín 4. srpna. Naše opletačky s prokuraturou pokračují. Odpovědný vydavatel *Korff* byl minulé pondělí opět předvolán k vyšetřujícímu soudci a včera byli obesláni dva naši redaktoři, Dronke a Engels, jako *svědkové*. Dronke je na nějakou dobu mimo Kolín, Engels přišel, nebyl však vyslýchán místopřísežně, neboť se domnívají, že lístek konfiskovaný nedávno v naší kanceláři je psán jeho rukou, a je tedy možné, že žaloba bude rozšířena i na něho.

Jak je vidět, prokuratuře nestačí, že vydavatel funguje jako odpovědná osoba. Do věci má být zapleten šéfredaktor, má být zjištěn autor inkriminovaného článku a redaktoři, z nichž *každý* může být autorem tohoto článku, mají být přinuceni, aby svědčili *navzájem proti sobě*, ba dokonce i *sami proti sobě*.

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 66 z 5. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

Z PROTOKOLU PLENÁRNÍ SCHŮZE KOLÍNSKÉ DEMOKRATICKÉ SPOLEČNOSTI 11. SRPNA 1848

Když byl přečten a na doporučení prozatímního předsedy Marxe schválen protokol z předcházející plenární schůze, předčítá pan *Wolff* protest ve věci dělení Polska,* adresovaný německému Národnímu shromáždění, který je nadšeně uvítán a schválen aklamací.

Pan *Rittinghausen* uvádí řadu důkazů, že panu Marxovi náleží státní občanství, které mu pruská krajská správa nedávno odepřela.** Pokládá za nejlepší, aby hned zítra deputace přiměla krajskou správu odvolat tento nezákonný a úplně směšný krok, a jestliže to krajská správa neučiní, aby byl zaslán protest proti jejímu postupu přímo ministrovi. Protest je přečten a schválen a v případě, že zamítnutí Marxova státního občanství nebude odvoláno, předloží se dnes večer k podpisu.

Pan *Marx* odůvodňuje ještě podrobněji, proč je opatření proti němu bezprávím, a shromáždění jednomyslně uznává přesvědčivost jeho argumentů. Skutečná příčina, proč pruská krajská správa odepřela Marxovi státní občanství, je v tom, že se až dosud marně snažila získat Marxe na svou stranu.

Pan *Engels* mluví o novém fatálním policejním opatření proti Schapperovi, kterému hrozí vyhoštění.*** Mluví o přehmatu policie a zdůrazňuje zejména, že Schapper jako nasavský občan má nesporné právo být pokládán za Němce a jako Němec může žít podle

* Viz tento svazek, str. 534—535. *(Pozn. red.)*
** Viz tento svazek, str. 417—420. *(Pozn. red.)*
*** Viz tento svazek, str. 399—400. *(Pozn. red.)*

usnesení frankfurtského Národního shromáždění v kterémkoli z 38 německých států.

Za členy deputace, pověřené přednést vládnímu presidentovi a policejnímu řediteli Marxovu a Schapperovu záležitost a žádat zrušení příslušných ustanovení, byli zvoleni Rittinghausen, Schneider a Bürgers.

Poslanec *Gladbach*, kterého shromáždění uvítalo bouřlivým potleskem, vysvětluje obšírně, proč nelze očekávat ani od berlínského, ani od frankfurtského shromáždění nic dobrého.

Pan *Engels* vyzvedává, že právě Gladbach vynikal vždy svobodomyslností, smělostí a vyznamenal se zejména energickým protestem proti tomu, jak se jednalo se šlesvicko-holštýnskými občany ve Špandavě.*

Nato shromáždění provolali Gladbachovi třikrát „ať žije!“...

Otištěno v listu „Wächter am Rhein“, 2. ročník, čís. 2 z 25. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Viz tento svazek, str. 191—192 a 204—206. *(Pozn. red.)*.

PROTEST KOLÍNSKÉ DEMOKRATICKÉ SPOLEČNOSTI PROTI PŘIPOJENÍ POZNAŇSKA K NĚMECKÉMU SPOLKU[285]

Kolín 12. srpna. Kolínská „*Demokratická společnost*" zaslala Národnímu shromáždění protest tohoto znění:

Slavné Národní shromáždění!

U vědomí toho,

1) že Německo bojující za svou svobodu nechce utiskovat jiné národy, nýbrž naopak podporovat jejich úsilí o svobodu a samostatnost;

2) že osvobození Polska je pro Německo existenční otázkou;

3) že tři despotové uloupili Polákům svobodu a národní samostatnost už několikrát;

4) že od roku 1792 všechny úklady reakce proti Polsku a všechna jeho dělení byly namířeny vždy proti svobodě celé Evropy, a naopak pokaždé, kdykoli se národy osvobozovaly, usilovalo se též o obnovení Polska;

5) že i výbor padesáti[286] s rozhořčením odmítl jakoukoli účast na zločinu páchaném ve jménu německého národa na Polsku a jasně prohlásil, že je povinností německého národa napomáhat obnovení samostatného Polska;

6) že dokonce pruský král pod tlakem veřejného mínění po březnové revoluci slavnostně přislíbil, že bude provedena reorganisace Poznaňska;

7) že nehledě k tomu všemu frankfurtské Národní shromáždění, vzešlé ovšem z nepřímých voleb, se na zasedání z 27. července rozhodlo začlenit tři čtvrtiny poznaň-

ského velkovévodství do ještě vůbec neexistující německé říše, a tím se dopustilo nového dělení Polska a potupilo svobodu stejně jako vídeňský kongres a německý Spolkový sněm;

8) že však zdravá část německého lidu se nechce a nemůže podílet na potlačování polské národnosti ve prospěch reakce a v zájmu hrstky pruských byrokratů, statkářů a čachrářů,

usnáší se kolínská Demokratická společnost na svém dnešním zasedání

slavnostně protestovat proti usnesení německého Národního shromáždění z 27. července o poznaňském velkovévodství a takto se energicky ohradit před tváří Německa, Polska a celé Evropy proti tomuto svévolnému přivtělení Poznaňska, které prospívá jen reakční straně v Prusku, Rusku a Rakousku.

Za *Demokratickou společnost*

výbor

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung",
čís. 74 z 13. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

SOUDNÍ STÍHÁNÍ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Kolín 12. srpna. Pozoruhodné vztahy mezi naším listem a prokuraturou se stále ještě dál vyvíjejí. Včera byl předvolán jeden z našich redaktorů, Ernst Dronke, k vyšetřujícímu soudci jako svědek. Nebyl vzat pod přísahu, neboť tu bylo udání, že Dronke večer po Annekově zatčení navštívil jeho paní a zajímal se o podrobnosti zatčení. Na svědkovu otázku, proti komu je namířena obžaloba, bylo označení „Marx a společníci“ vysvětleno v tom smyslu, že soud zamýšlí volat k odpovědnosti šéfredaktora Karla Marxe jako pravděpodobného autora inkriminovaného článku, kdežto odpovědného vydavatele listu Korffa si zavolá jen za určitých okolností.

Dronke ostatně prohlásil, že se necítí zavázán mluvit pravdu, poněvadž jako redaktor může být podezírán ze spoluautorství článku, a že nemíní svědčit sám proti sobě.

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 74 z 13. srpna 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

MARXOVO VYSTOUPENÍ VE VÍDEŇSKÉM DEMOKRATICKÉM SPOLKU 28. SRPNA 1848

NOVINOVÁ ZPRÁVA

Vídeň 29. srpna. Na včerejší schůzi Demokratického spolku se jednalo o tom, zda má spolek podniknout kroky u císaře anebo u říšského sněmu, aby byl odvolán ministr Schwarzer nebo raději celá Doblhoffova vláda. Pan Julius Fröbel a pan Marx byli přítomni jako hosté a oba se zúčastnili debaty, každý z jiného stanoviska.

Pan Julius Fröbel byl toho názoru, že se spolek musí v té věci obrátit na císaře, zatímco pan Marx tvrdil, že demokratický princip je ztělesněn v říšském sněmu.* Nikoho tu neudivuje, že se berlínští „teoretikové“ takzvaných demokratů prakticky pokoušejí „dohodnout“ s panovníky.

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 94 z 5. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Vídeňský demokratický list „Der Radikale“ o tomto Marxově vystoupení napsal: „Pan *Marx* prohlásil, že je jedno, *kdo* bude ministrem, protože v této chvíli jde jak zde, tak v Paříži o boj mezi buržoasií a proletariátem. Mluvil velmi duchaplně, pádně a poučně.“ *(Pozn. red.)*

MARXOVO VYSTOUPENÍ V PRVNÍM VÍDEŇSKÉM DĚLNICKÉM SPOLKU 30. SRPNA 1848

NOVINOVÁ ZPRÁVA

Pan dr. Marx mluví o dělnících, konkrétně o německých dělnících v cizině.

Národní dílny a poslední dělnická revoluce v Paříži. Němečtí dělníci, prohlašuje, mohou být hrdi, že mezi deportovanými je mnoho jejich krajanů.

Chartisté v Anglii, jejich vystoupení v poslední době. Anglie a úplné osvobození evropských dělníků. Belgie...*

Otištěno v listu „Die Constitution", čís. 133 z 1. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* Vídeňský demokratický list „Volksfreund" přináší o Marxově vystoupení tuto zprávu: „Dr. *Marx*, redaktor ‚[Neue] Rheinische Zeitung', pozdravuje členy spolku a prohlašuje, že si pokládá za čest vystoupit v dělnickém spolku ve Vídni, stejně jako předtím vystupoval v dělnických spolcích v Paříži, v Londýně a v Bruselu." *(Pozn. red.)*

DEMENTI

„Breslauer Zeitung" přináší v čísle 201 zprávu z Berlína, že rytíř Schnapphahnski[287] získal množství akcií „Neue Rheinische Zeitung" a list prý proto o něm přestal uveřejňovat fejetony, poněvadž noviny nemohou polemisovat proti svým vlastním akcionářům. Údajně demokratická „Düsseldorfer Zeitung" pokládala za svou povinnost otisknout tuto pomluvu na stránkách svého listu. V Berlíně si mohou vymýšlet co chtějí, ale *slezský* list určitě věděl, že je to lež a proč je to lež. Ale buď jak buď, tato hanebná pomluva přichází bohužel příliš pozdě. Již v čísle 92 „Neue Rheinische Zeitung", dávno předtím, než došlo číslo 201 „Breslauer Zeitung", bylo pokračování zmíněného fejetonu. „Neue Rheinische Zeitung" je ostatně stranický list a už dostatečně dokázala, že se nedá podplatit.

Odpovědní vydavatelé
„Neue Rheinische Zeitung"

Otištěno v příloze k „Neue Rheinische Zeitung", čís. 93 z 3. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

SOUDNÍ STÍHÁNÍ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

Kolín 5. září. Včera byl ve věci Marxe a společníků znovu předvolán k vyšetřujícímu soudci jeden z redaktorů našeho listu, *Bedřich Engels*, tentokrát však ne jako svědek, nýbrž jako jeden z obviněných. Předběžné vyšetřování už skončilo, a jestliže prokuratura nepředloží další návrhy, bude muset radní komora v nejbližší době rozhodnout, mají-li být Marx, Engels a Korff pro urážku, resp. pomluvu pana vrchního prokurátora Zweiffela a šesti pánů četníků postaveni před porotu.

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 95 z 6. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

SHROMÁŽDĚNÍ LIDU A BEZPEČNOSTNÍ VÝBOR

Kolín 14. září. Vracíme se k včerejšímu shromáždění lidu a jeho výsledkům, neboť vyvolaly v našem městě dosti značný rozruch.

Shromáždění lidu zahájil krátce po dvanácté hodině na Franském náměstí pan W. Wolff, který stručně oznámil, proč bylo svoláno, a navrhl za předsedu pana H. Bürgerse. Pan Bürgers, zvolený aklamací, vystoupil na tribunu a udělil opět slovo panu Wolffovi, který nyní navrhl, aby byl utvořen bezpečnostní výbor jako orgán zastupující tu část kolínského obyvatelstva, která není zastoupena v existujících zákonných orgánech moci. Tento návrh podporoval pan B. Engels, rovněž tak pánové H. Becker a E. Dronke. Za bouřlivého potlesku nejméně pěti- až šestitisícového shromáždění byl návrh schválen všemi hlasy proti pěti, když přes opakované výzvy proti němu nikdo nevystoupil. Potom byl stanoven počet členů výboru na 30 a všech 30 bylo zvoleno.[288] Protože mezi zvolenými byli také oba zatčení, Gottschalk a Anneke, byli za ně ještě zvoleni dva náhradníci.

Nato navrhl pan Bedřich Engels tuto adresu berlínskému shromáždění:

Shromáždění svolanému, aby dohodlo pruskou ústavu, v Berlíně.

Podepsaní kolínští občané,

u vědomí toho,

že shromáždění svolané, aby dohodlo pruskou ústavu, uložilo vládě za povinnost, aby splnila usnesení z 9. srpna a neprodleně vydala nařízení proti reakčním snahám dů-

stojníků,* uklidnila tak zemi a zabránila roztržce se shromážděním;

že v důsledku tohoto usnesení Auerswaldova–Hansemannova vláda odstoupila a král pověřil právě svrženého říšského ministra Beckeratha sestavením nové vlády;

že osobnost pana Beckeratha vůbec neposkytuje nutné záruky, že usnesení shromáždění bude splněno, naopak, při jeho známých kontrarevolučních názorech se spíše dá čekat, že se pokusí shromáždění rozpustit;

že shromáždění zvolené lidem, aby dohodlo mezi králem a lidem ústavu, nemůže být rozpuštěno jednostranným zásahem, neboť pak by koruna nestála vedle shromáždění, nýbrž *nad* ním;

že rozpuštění shromáždění by v tomto případě bylo státním převratem,

vyzývají shromáždění,

aby poslanci, dojde-li k pokusu shromáždění rozpustit, splnili svou povinnost a bránili svá místa i proti bodákům.

Tato adresa byla jednomyslně přijata a shromáždění lidu bylo zakončeno.

Ačkoli na horním konci náměstí stáli četní představitelé Měšťanského spolku[289], a jak se tvrdí, mnozí známí „vzdychalové" se všemožně snažili, aby penězi i přemlouváním svedli lidi k výtržnostem, ačkoli tu byla přítomna ve značném počtu policie v civilu, mělo shromáždění tolik taktu, že potlačilo každý pokus o porušení klidu.

Mezitím zasedali na radnici páni velitelé občanské gardy a radili se, co by se mělo podniknout, neboť někteří mysleli, že určitě dojde k nepokojům. Uprostřed jednání se otevřely dveře a dovnitř se vřítili vůdcové Měšťanského spolku a prohlašovali, že bezpečnostní výbor je prvním krokem k revoluci, Kolín že je v nebezpečí a že každým okamžikem může být vyhlášena rudá republika; jestliže občanská garda sama nestačí udržet pořádek, dává prý *Měšťanský*

* Viz tento svazek, str. 425–426. *(Pozn. red.)*

spolek své životy i statky k disposici panu von Wittgensteinovi! Pan von Wittgenstein byl tak moudrý, že tuto nabídku odmítl a nepovolal do zbraně ani občanskou gardu. Výsledky ukazují, že občanská garda měla tentokrát pravdu.

Pánové z Měšťanského spolku s tím spokojeni nebyli, dali ještě během shromáždění lidu vylepit „protest", který dále otiskujeme. Protest *nebyl podepsán* a během pěti minut ze všech rohů beze stopy zmizel. K večeru vyšel zase jako leták vytištěný tučnými typy v tiskárně „Kölnische Zeitung" a byl rozeslán předplatitelům tohoto listu. Tentokrát měl tento zábavný úvod:

Kolín 13. září 1848

Takzvaní demokraté se snaží těžit z pobouření, které vyvolala poslední usnesení frankfurtského a berlínského shromáždění, aby znovu získali půdu, kterou krok za krokem ztrácejí, a aby stůj co stůj vyprovokovali konflikt. Proto srážku mezi vojskem a občany, k níž došlo 11. t. m. zde v Kolíně,[290] nehorázným způsobem co do významu a nebezpečí záměrně zveličují a zneužívají jí ke svým zločinným cílům. Dnes ráno byly dokonce vylepeny plakáty svolávající na 12 hodin tábor lidu a tento tábor lidu skutečně zvolil aklamací bezpečnostní výbor z osob, jejichž seznam byl podle předběžné dohody předem připraven.

Není pochyb, že takovýto orgán, který vyšel z náhodně shromážděného davu a byl zvolen bez ohledu na existující moc, nemůže být nikým uznán a že členové tohoto výboru, jestliže se opováží jako takoví vystupovat, budou neprodleně stíháni podle zákona. Konečně je lépe předcházet zločinům než je trestat, když už si třeba vyžádaly velké oběti.

Je proto naší povinností varovat všechny občany a upozornit je na hrozící nebezpečí.

Za tím účelem se uveřejňuje tento protest a výzva:

PROTEST

Utvoření bezpečnostního výboru je prvním krokem k

revoluci.

Vyzýváme všechny, komu je drahá pravá svoboda a pořádek, aby ze všech sil podporovali stávající úřady, aby vystupovali proti trestuhodným záměrům menšiny a protestovali proti utvoření bezpečnostního výboru.

Vyzýváme zejména všechny členy občanské gardy, aby konali svou povinnost a se zbraní v ruce chránili zákon a pořádek. Předstírané nebezpečí ze strany vojska je odstraněno, vzniká však skutečné nebezpečí ustavením bezpečnostního výboru.

Někteří členové předsednictva
kolínského Měšťanského spolku

Bezpečnostní výbor se ustavil včera večer a nejprve vzal na vědomí tento zábavný protest, čímž snad budou pánové z Měšťanského spolku uspokojeni. Byl zvolen předseda, tajemník a tři členové výkonného výboru, nato schválen přípis presidentovi krajské správy, veliteli města, městské radě a velitelství občanské gardy, v němž bezpečnostní výbor ohlašuje těmto orgánům své ustavení a prohlašuje, že bude všemi zákonnými prostředky sledovat jako svůj úkol to, aby pokud možno ve shodě s těmito orgány udržoval klid, ale zároveň aby bděl nad zachováváním práv lidu. Výbor dále rozhodl, aby toto sdělení kolínským občanům bylo plakátováno. Zítra oba dokumenty uveřejníme.

Dnes ráno se už nálada poněkud uklidnila. Všichni se smějí svému včerejšímu strachu, že viděli v bezpečnostním výboru prozatímní vládu, výbor veřejného blaha (Comité de salut public), spiknutí pro rudou republiku, zkrátka všechno možné, jenom ne to, čím bezpečnostní výbor skutečně je: přímo a veřejně lidem volený *výbor*, který si klade za úkol zastupovat zájmy té části obyvatelstva, která není zastoupena v zákonných orgánech, výbor, který používá pouze zákonné cesty a nemá v úmyslu usurpovat jakoukoli jinou moc, než je morální vliv, který mu poskytuje spolčovací právo, zákony a důvěra jeho voličů.

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 103 z 15. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

SHROMÁŽDĚNÍ LIDU VE WORRINGENU

Kolín 18. září. Včera se konalo u Worringenu velké shromáždění lidu. Z Kolína vyplulo dolů po Rýně pět nebo šest velkých lodí, každá s několika sty lidí, s rudou vlajkou na přídi. Z Neussu, Düsseldorfu, Krefeldu, Hitdorfu, Frechenu a Rheindorfu byly přítomny větší či menší deputace. Shromáždění, které se konalo na louce na břehu Rýna, se zúčastnilo nejméně 6000–8000 osob.

Za předsedu byl zvolen Karl *Schapper* z Kolína, za tajemníka Bedřich *Engels* z Kolína. Na dotaz předsedy se shromáždění všemi hlasy proti jednomu hlasu vyslovilo pro republiku, a to pro demokraticko-sociální, pro *rudou republiku*.

Na návrh Ernsta *Dronka* z Kolína schválilo také worringenské shromáždění jednomyslně tutéž adresu k berlínskému shromáždění, která byla přijata minulou středu na Franském náměstí v Kolíně (a v níž se shromáždění vyzývalo, kdyby mělo být rozpuštěno, aby necouvlo ani před bodáky)*.

Na návrh Josefa *Molla* z Kolína byl *uznán* bezpečnostní výbor zvolený v Kolíně na veřejném shromáždění lidu a na návrh jednoho z přítomných byla výboru provolána třikrát sláva.

Na návrh Bedřicha *Engelse* z Kolína byla jednomyslně schválena tato adresa:

Německému Národnímu shromáždění ve Frankfurtu.

Shromáždění zde němečtí říšští občané prohlašují:

jestliže pro odpor pruské vlády proti usnesením Národního shromáždění a ústřední moci vznikne konflikt

* Viz tento svazek, str. 541–542. *(Pozn. red.)*

mezi Pruskem a Německem, jsou odhodláni bojovat za Německo do poslední kapky krve.

Worringen 17. září 1848.

Na návrh Schulta z Hitdorfu bylo usneseno, že „Kölnische Zeitung" nezastupuje zájmy Porýnské provincie.

Kromě toho promluvil na shromáždění W. *Wolff* z Kolína, F. *Lassalle* z Düsseldorfu, *Esser* z Neussu, *Weyll*, *Wachter*, *Becker* a *Reichhelm* z Kolína, *Wallraf* z Frechenu, *Müller*, člen worringenského Dělnického spolku, *Lewen* z Rheindorfu a *Imandt* z Krefeldu. Na závěr manifestace promluvil krátce Henry *Brisbane* z New Yorku, známý redaktor demokraticko-socialistického listu „New York Tribune".

Během jednání bylo ze spolehlivého pramene oznámeno, že „v úterý mají být znovu povoláni do Kolína sedmadvacátníci, že sem mají být rovněž staženy ostatní prapory pluku, vyprovokovány srážky mezi vojskem a občany a při této příležitosti ve městě vyhlášen stav obležení, odzbrojena občanská garda, zkrátka a dobře, že se s námi má jednat jako v Mohuči".

Kdyby se ukázalo, že tato zpráva odpovídá skutečnosti, a kdyby došlo ke srážce, slíbili přítomní obyvatelé z okolí Kolína Kolínským svou pomoc. A vskutku, Worringenští jsou připraveni objevit se v Kolíně na první výzvu.

To pro informaci bývalého velitele občanské gardy pana Wittgensteina.

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 106 z 19. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

RESOLUCE KOLÍNSKÉHO SHROMÁŽDĚNÍ LIDU K POVSTÁNÍ VE FRANKFURTU

Prosíme o přetisknutí!

PROKLAMACE!

Němečtí říšští občané, kteří se 20. září zúčastnili kolínského shromáždění lidu,* u vědomí toho,

že usnesení frankfurtského Národního shromáždění z 16., jímž se schvaluje bezectné příměří s Dánskem, je zradou na německém lidu a na cti německých zbraní,

prohlašují:

1) členové frankfurtského tzv. Národního shromáždění, vyjímaje ty, kdo prohlásili před lidem, že jsou rozhodnuti vzdát se mandátu, jsou zrádci lidu;

2) frankfurtští bojovníci z barikád se velice zasloužili o vlast.

Tato proklamace nechť je co nejvíc vylepována i rozšiřována tiskem.

*

* V textu současně uveřejněného letáku, nadepsaného „Resoluce shromáždění lidu", je na tomto místě vloženo: „svolaného z podnětu bezpečnostního výboru, Demokratické společnosti a Dělnického spolku". *(Pozn. red.)*

Příspěvky ve prospěch vzbouřenců a jejich rodin bude přijímat expedice „Neue Rheinische Zeitung“.*

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung“, čís. 110 z 23. září 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

* V letáku je místo této věty vytištěno: „Expedice ‚Neue Rheinische Zeitung‘ oznámila, že je ochotna přijímat příspěvky na podporu frankfurtských barikádníků a jejich rodin a odesílat je poslanci Schlöffelovi ze Slezska, aby jich vhodně použil. Ostatní demokratické listy zajisté neodmítnou podobnou akci.“ *(Pozn. red.)*

OZNÁMENÍ VYDAVATELŮ „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“ O ZASTAVENÍ LISTU

Našim váženým abonentům!

V souvislosti s vyhlášením stavu obležení pro Kolín, kdy se pero musí podřídit šavli, bylo zakázáno vydávání

„NEUE RHEINISCHE ZEITUNG“

a list není prozatím s to plnit své závazky vůči váženým předplatitelům.

Doufáme však, že výjimečný stav potrvá pouze několik dní, a pak během měsíce října začneme náš list *v rozšířeném rozsahu*, posílený *novými značnými prostředky*, expedovat našim předplatitelům o to včasněji, že budeme v krátké době používat k tisku nového rychlolisu.

Kolín 28. září 1848

Odpovědní vydavatelé

Vydáno jako leták

Podle textu letáku
Přeloženo z němčiny

VÝZVA K PŘEDPLACENÍ LISTU „NEUE RHEINISCHE ZEITUNG, ORGÁNU DEMOKRACIE“

„*Neue Rheinische Zeitung*“, kterou za stavu obležení v Kolíně ozbrojená reakce naprosto neodpovědným způsobem na několik dní zastavila, bude nyní, když je dnešním dnem stav obležení odvolán, *znovu energicky a rozvážně hájit demokratické zájmy všeho lidu. Je to tím víc třeba zejména nyní, když jsme všichni viděli, jak drze a bezohledně vystupovala ozbrojená reakce v poslední době proti svobodám, které si lid právem vydobyl.* Obracíme se s tímto oznámením k stoupencům demokracie a vyzýváme je, aby se v co největším počtu stali předplatiteli již od čtvrtého čtvrtletí, které právě začíná, neboť demokratické listy, které jsou beztak vystaveny pronásledování ze všech stran, potřebují *především činnou podporu svých stoupenců.*

Předplatné na jedno čtvrtletí činí v Kolíně 1 tolar 15 stříbrných grošů. Mimo Kolín v Prusku — 1 tolar 24 stříbrné groše 6 feniků. — Mimo Prusko se připočítává novinové porto do zahraničí.
Inzeráty: za jeden řádek petitu na čtyřsloupcové stránce nebo za místo v tomto rozsahu se platí 1 stříbrný groš 6 feniků.

Kolín 3. října 1848

H. Korff,
odpovědný vydavatel
„Neue Rheinische Zeitung“

Vydáno jako leták

Podle textu letáku
Přeloženo z němčiny

ZATYKAČ NA BEDŘICHA ENGELSE

Níže popsané osoby unikly vyšetřování, které bylo proti nim zavedeno pro zločiny uvedené v článku 87, 91 a 102 trestního zákoníku. Na základě příkazu k zatčení, vydaného zde vyšetřujícím soudcem, žádám proto všechny úřady a úředníky, jichž se to týká, aby po těchto osobách pátrali, a jakmile je dopadnou, aby je zatkli a předvedli mi je.

Kolín 3. října 1848

Za vrchního státního návladního
státní návladní *Hecker*

Popis osoby. I. Jméno a příjmení – *Johann Heinrich Gerhard Bürgers*...
II. Jméno a příjmení – *Bedřich Engels*; stav – obchodník; místo narození a bydliště – Barmen; náboženství – evangelické; věk – 27 let; výška 5 stop 8 palců; vlasy a obočí – temně plavé; čelo – normální; oči – šedé; nos a ústa – souměrná; zuby – dobré; vous – kaštanový; brada a tvář – oválná; barva obličeje – zdravá; postava – štíhlá.

Otištěno v „Kölnische Zeitung“,
čís. 271 ze 4. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

ČERNÁ LISTINA

Kolín 13. října. Jeden z našich velmi dobře informovaných přátel z *Bruselu* nám píše:

„*Engels* a *Dronke* byli zatčeni a odesláni v trestaneckém vagónu za hranice jen proto, že byli tak neopatrní a řekli své jméno. Týž osud stihl kolínského dělníka *Schmitze*, který prý má podíl na osvobození Wachterově. Bruselská policie měla totiž dlouhý seznam osob, které uprchly z Kolína. Tak byla belgická policie také přesně informována o Schmitzově údajné účasti na Wachterově osvobození."

Není snad prozatímnímu policejnímu řediteli panu *Geigerovi* známo, kdo je autorem a odesílatelem této černé listiny?..

Otištěno v „Neue Rheinische Zeitung", čís. 116 z 14. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

MARXOVA ŘEČ, V NÍŽ PŘIJÍMÁ PŘEDSEDNICTVÍ KOLÍNSKÉHO DĚLNICKÉHO SPOLKU

Z PROTOKOLU VÝBOROVÉ SCHŮZE KOLÍNSKÉHO DĚLNICKÉHO SPOLKU 16. ŘÍJNA 1848

Prozatímní předseda občan Röser oznamuje, že dr. Marx přistoupil na žádost deputace, vyslané spolkem, aby se postavil v čelo našeho spolku, a prosí ho tedy, aby zaujal své místo.

Dr. Marx mluví o tom, že jeho postavení v Kolíně je velmi nejisté. Odpověď, kterou dostal od bývalého ministra Kühlwettera na svou žádost o navrácení občanství, prý se rovná zastřenému vypovídacímu příkazu. Bude ovšem protestovat u Národního shromáždění. Na druhé straně bude nucen dostavit se před porotu pro údajný tiskový přečin. Kromě toho je přetížen prací vzhledem k tomu, že redakční komise „Neue Rheinische Zeitung" byla dočasně rozbita. Přesto však je ochoten prozatím, než bude propuštěn dr. Gottschalk, vyhovět přání dělníků. Vláda a buržoasie nechť se přesvědčí, že se přes jejich pronásledování vždy ještě najdou lidé ochotní dát se dělníkům k disposici.

Dr. Marx mluví pak podrobněji o revoluční činnosti německých dělníků v cizině a v závěru zdůrazňuje, jak vynikající úlohu hráli dělníci v nedávné vídeňské revoluci. Navrhuje proto, aby se vídeňskému Dělnickému spolku poslala pozdravná adresa (návrh byl jednomyslně přijat)...

Předseda navrhuje (ve věci jednacího řádu), aby se první hodinu diskutovalo o spolkových věcech (tj. vnitřních a vnějších

záležitostech spolku), druhou o sociálních a politických otázkách a schůze aby se zahajovaly o půl deváté (návrh byl přijat)...

Otištěno v „Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Köln", čís. 40 z 22. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

Z PROTOKOLU PLENÁRNÍHO ZASEDÁNÍ KOLÍNSKÉHO DĚLNICKÉHO SPOLKU 22. ŘÍJNA 1848

Předseda dr. *Marx* zahajuje schůzi a činí několik poznámek o systému nepřímých voleb.

Občan Röser: „Byli jsme vyzváni, abychom vyslali delegáty na demokratický kongres, který se koná 26. t. m. v Berlíně. Přitom však vzniká otázka, má-li tam Dělnický spolek poslat někoho sám za sebe, anebo společně s Demokratickou společností. Na poslední výborové schůzi spolku byl přijat první návrh, tj. bylo rozhodnuto postupovat samostatně, toto usnesení však nabývá platnosti teprve po schválení plenární schůzí, přičemž je třeba uvážit i věcnou otázku úhrady výloh. Vzhledem k tomu navrhuji,

abychom zvolili jednoho delegáta sami za sebe jako zástupce našeho spolku a na úhradu výloh abychom stanovili dobrovolný příspěvek.

Návrh je přijat a jako minimální příspěvek stanoven jeden stříbrný groš...

Jako delegát na berlínský kongres byl navržen a zvolen občan Beust.

Shromáždění potvrzuje zvolení dr. Marxe za předsedu a občana Rösera za místopředsedu spolku...

Otištěno v listu „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit", čís. 2 z 29. října 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

MARXOVA ZPRÁVA O UDÁLOSTECH VE VÍDNI

Z PROTOKOLU VÝBOROVÉ SCHŮZE KOLÍNSKÉHO DĚLNICKÉHO SPOLKU 6. LISTOPADU 1848

...Předseda dr. Marx podává krátkou zprávu o událostech ve Vídni a zdůrazňuje zejména, že jen mnohonásobná zrada vídeňské buržoasie umožnila Windischgrätzovi dobýt město...

Otištěno v listu „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit", čís. 6 z 12. listopadu 1848

Podle textu novin
Přeloženo z němčiny

POZNÁMKY

[1] *„Požadavky Komunistické strany v Německu"* napsali K. Marx a B. Engels v Paříži mezi 21. a 29. březnem 1848. Tyto požadavky se staly politickou platformou Svazu komunistů v německé revoluci, která právě začala. Byly vydány kolem 30. března jako zvláštní leták a na počátku dubna otištěny v demokratických listech „Berliner Zeitungs-Halle" [„Berlínská čítárna"], „Mannheimer Abendzeitung" [„Mannheimský večerník"], „Trier'sche Zeitung" [„Trevírské noviny"], „Deutsche Allgemeine Zeitung" [„Německé všeobecné noviny"].

Členové Svazu komunistů, kteří se vraceli do vlasti, dostávali s sebou „Požadavky Komunistické strany v Německu" jako směrnice. Za revoluce se Marx, Engels a jejich stoupenci snažili propagovat tento programový dokument mezi lidovými masami. Ještě před 10. zářím 1848 byly „Požadavky" vydány v Kolíně nad Rýnem jako leták a členové kolínského Dělnického spolku je rozšiřovali v Porýnské provincii. Kromě několika nepodstatných rozdílů stylistického rázu se liší text letáku od textu vydaného v dubnu 1848 jinou formulací bodu 10 (viz tento svazek, str. 20). Na druhém demokratickém kongresu v Berlíně v říjnu 1848 podal delegát kolínského Dělnického spolku Beust jménem komise pro řešení sociální otázky návrh, aby byl schválen program opatření, který byl téměř celý převzat z „Požadavků". Jednotlivé body „Požadavků" (zejména body 1 a 4) se projednávaly v listopadu a prosinci 1848 na schůzích kolínského Dělnického spolku.

Koncem roku 1848 nebo počátkem roku 1849 vyšly „Požadavky" také jako brožura u Wellera v Lipsku, a to ve zkráceném znění: bylo vynecháno heslo na začátku, druhý odstavec bodu 9, poslední věta bodu 10 a v podpisu chybí slovo „Výbor". — *19.*

[2] Marxův a Engelsův dopis Etiennu Cabetovi a prohlášení proti Německé demokratické společnosti v Paříži se tu uveřejňují podle fotokopie rukopisu, kterou Institutu marxismu-leninismu dalo k disposici Historické museum v Montreuil (Francie, departement Seine).

Podle toho, že jak prohlášení, tak dopis jsou napsány Engelsem, lze soudit,

že oba tyto dokumenty pocházejí z konce března 1848, z doby po Engelsově příjezdu do Paříže. Marx, Engels a další členové ústředního výboru Svazu komunistů tehdy bojovali proti Německé demokratické společnosti, jejíž vůdci Herwegh a Bornstedt měli v úmyslu importovat do Německa republiku prostřednictvím legie organisované ve Francii. Pro tento nápad byl Bornstedt, bývalý redaktor „Deutsche-Brüsseler-Zeitung", 16. března vyloučen ze Svazu komunistů.

Z iniciativy vedoucích členů Svazu komunistů byl počátkem března 1848 v Paříži založen Klub německých dělníků, jehož stanovy vypracoval Marx. Kolem tohoto klubu chtěli Marx a Engels semknout německé dělníky, kteří žili jako emigranti v Paříži, vysvětlit jim taktiku proletariátu v buržoasně demokratické revoluci a jako protiváhu k Herweghovu a Bornstedtovu dobrodružnému záměru organisovat návrat německých dělníků do vlasti individuálně, aby se tam mohli zúčasnit revolučního boje. — *22.*

[3] Marxův dopis byl uveřejněn v listu „L'Alba" 29. června 1848 s úvodní poznámkou redakce: „Otiskujeme tu dopis, který jsme dostali z Kolína nad Rýnem, abychom ukázali, jaké city chovají k Itálii ušlechtilí Němci: vřele si přejí navázat bratrské styky mezi italským a německým národem, které byly vzájemně rozeštvávány evropskými despoty." Z dopisu podepsaného Leopoldem Alinarim, jímž odpověděla redakce listu „L'Alba", je uvedena část v článku „Německá zahraniční politika" (viz tento svazek, str. 178).

„*L'Alba*" [„Úsvit"] — italský demokratický list, který vycházel ve Florencii v letech 1847—1849 za redakce Giuseppa La Fariny. — *24.*

[4] „*Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie*" [„Nové porýnské noviny. Orgán demokracie"] — list vycházel za Marxovy redakce jako deník v Kolíně nad Rýnem od 1. června 1848 do 19. května 1849.

Marx a Engels ihned po návratu z emigrace do Německa přistoupili k uskutečnění svého plánu — vydávat revoluční tiskový orgán, který by účinně působil na lidové masy. K svému pobytu si zvolili Kolín nad Rýnem, hlavní město Porýnské provincie, jedné z hospodářsky i politicky nejvyspělejších oblastí Německa. V Porýnské provincii byl početný proletariát a platil tu Napoleonův zákoník, který poskytoval větší svobodu tisku než pruský zákoník. Aby zdůraznili převzetí revolučních tradic a spojitost s „Rheinische Zeitung", kterou Marx redigoval v letech 1842—1843, rozhodli se Marx a Engels, že nový orgán nazvou „Neue Rheinische Zeitung". Při zakládání tohoto orgánu narazili na odpor některých komunistů a demokratů (Bürgerse, Hesse a jiných), kteří chtěli pod podobným názvem vydávat v Kolíně list úzkého místního zaměření. Zakladatelé marxismu však začali vydávat velký politický list, který měl ovlivňovat nejen Porýnskou provincii, ale celé Německo. V dubnu až květnu roku 1848 vynakládají Marx a Engels velké úsilí, aby získali pro list akcionáře, aby list měl dopisovatele a navázal pravidelné

styky s demokratickými listy v jiných zemích. Marxovi a Engelsovi stoupenci poslaní do různých německých měst získávali jednak akcionáře pro list, ale připravovali tam také organisování obcí Svazu komunistů. Jak je vidět z dopisů členů Svazu (W. Wolffa, Dronka, Schappera, Borna aj.), nemohly mít tehdy pokusy zakládat obce Svazu komunistů v jednotlivých místech ještě úspěch vzhledem k neorganisovanosti a politické nevyspělosti německých dělníků. Marx, Engels a jejich stoupenci, vědomi si toho, vystoupili na politické dějiště jako levé, skutečně proletářské křídlo demokracie. Tím bylo předurčeno i zaměření listu „Neue Rheinische Zeitung", který vyšel s podtitulem „Orgán demokracie".

Jako bojový orgán proletářského křídla demokracie vychovávala „Neue Rheinische Zeitung" lidové masy a burcovala je k boji proti kontrarevoluci. Redakce se snažila pohotově informovat čtenáře o všech důležitějších událostech německé a evropské revoluce, a proto často vydávala i druhé vydání; jestliže materiál přesahoval čtyři stránky, vydávaly se přílohy k základnímu číslu, a jestliže došly další důležité zprávy, vydávaly se zvláštní přílohy a zvláštní vydání, tištěné jako letáky. Úvodníky, které určovaly stanovisko listu k nejdůležitějším otázkám revoluce, psali zpravidla Marx a Engels. Tyto články jsou označeny „*Kolín" a „**Kolín". Protože Marx byl zejména v prvních měsících vydávání listu zaměstnán jeho celkovým řízením a organisačními záležitostmi, psal v této době úvodníky většinou Engels. Někdy byly redakční články označené jednou hvězdičkou umístěny v jiných rubrikách listu (ve zprávách z Itálie, Francie, Anglie, Uher a jiných zemí). Každý z redaktorů listu se kromě toho, že zpracovával korespondenci a pomáhal šéfredaktorovi v organisačních záležitostech, zabýval přesně vymezeným okruhem otázek. Engels psal kritické přehledy o debatách berlínského a frankfurtského Národního shromáždění a také články o průběhu národně osvobozeneckého hnutí v Čechách, v Poznaňsku a v Itálii, o válce ve Šlesviku-Holštýnu a v listopadu 1848 až lednu 1849 několik článků o Švýcarsku. Wilhelm Wolff psal články o agrární otázce v německé revoluci, o postavení rolníků a o rolnickém hnutí, zejména ve Slezsku, a také řídil rubriku „Z domova". Georg Weerth byl autorem veršovaných i prozaických fejetonů. Ernst Dronke, který byl po určitou dobu dopisovatelem „Neue Rheinische Zeitung" ve Frankfurtu nad Mohanem, napsal několik článků o Polsku a v březnu až květnu 1849 přehledy o událostech v Itálii. Ferdinand Wolf byl po dlouhou dobu dopisovatelem listu v Paříži. Účast Heinricha Bürgerse se podle Marxova a Engelsova svědectví omezila na jediný článek, a ten ještě Marx důkladně přepracoval. Ferdinand Freiligrath, který vstoupil do redakce v říjnu 1848, otiskoval v listu své revoluční básně.

„Neue Rheinische Zeitung" byla financována z prostředků akcionářů. Ale hned jak vyšlo první číslo, v němž byl otištěn Engelsův článek „Frankfurtské shromáždění" (viz tento svazek, str. 30—33), přestala značná část buržoasních akcionářů list podporovat. A když „Neue Rheinische Zeitung" vystoupila na

obranu účastníků červnového povstání v Paříži, odvrátila se od listu většina zbývajících akcionářů.

Rozhodný a nesmiřitelný postoj listu, jeho bojovný internacionalismus, uveřejňování politických odhalení namířených proti pruské vládě i proti místním kolínským úřadům, to všechno od samého počátku vyvolávalo proti němu štvanice feudálně monarchistického a liberálně buržoasního tisku a pronásledování ze strany vlády. Úřady odepřely Marxovi právo na pruské občanství, aby mu ztížily pobyt v Porýnské provincii, a vyprovokovaly proti redaktorům listu, především proti Marxovi a Engelsovi, celou řadu soudních procesů. Po zářijových událostech v Kolíně vyhlásily tam vojenské orgány 26. září 1848 stav obležení a zastavily některé demokratické listy, mezi nimi i „Neue Rheinische Zeitung". Engels, Dronke a Ferdinand Wolf, kterým hrozilo zatčení, museli dočasně opustit město; Wilhelm Wolff byl nucen odjet na čas do Falce a nato se po několik měsíců musel skrývat před policejním pronásledováním přímo v Kolíně. Když byl stav obležení odvolán, začal list od 12. října znovu vycházet díky tomu, že se Marxovi podařilo heroickým úsilím překonat řadu organisačních a finančních potíží: vložil do listu všechno, co měl na hotovosti. Do ledna 1849 spočívalo hlavní břemeno práce v redakci včetně psaní úvodníků na Marxovi, protože Engels byl nucen odjet z Německa.

Po kontrarevolučním převratu v Prusku se soudní a policejní pronásledování redaktorů „Neue Rheinische Zeitung" vystupňovalo. Soudní procesy, které v únoru 1849 zosnovala vláda proti Marxovi, Engelsovi, Korffovi a proti Porýnskému krajskému výboru demokratů, skončily tím, že porota obžalované osvobodila.

Přes všechno pronásledování a překážky ze strany policie hájila „Neue Rheinische Zeitung" statečně zájmy revoluční demokracie a proletariátu. V květnu 1849 za všeobecného nástupu kontrarevoluce pruská vláda využila toho, že Marxovi bylo odepřeno pruské občanství, a vydala příkaz, aby byl vypovězen z pruského území. Marxovo vypovězení a represálie proti ostatním redaktorům „Neue Rheinische Zeitung" byly příčinou, že list přestal vycházet. Poslední, 301. číslo „Neue Rheinische Zeitung", vytištěné rudou barvou, vyšlo 19. května 1849. V článku na rozloučenou, v němž se redaktoři listu obracejí k dělníkům, prohlašují, že „jejich posledním slovem bude vždy a všude: osvobození dělnické třídy!" — *29.*

[5] Na zasedání frankfurtského Národního shromáždění 19. května navrhl Raveaux, aby pruští poslanci, zvolení současně do berlínského i frankfurtského shromáždění, měli právo přijmout oba mandáty. Reskript pruského ministra vnitra Auerswalda z 22. května 1848, o němž se v článku mluví (str. 33), obsahoval podobný výklad.

V uvedeném článku stejně jako v dalších článcích o debatách ve frankfurtském Národním shromáždění používali Marx a Engels stenografických zpráv, které pak vyšly knižně s názvem „Stenographischer Bericht über die

Verhandlungen der deutschen constituirenden Nationalversammlung zu Frankfurt am Main" [„Stenografický záznam o jednáních německého Ústavodárného národního shromáždění ve Frankfurtu nad Mohanem"], Frankfurt nad Mohanem 1848—1849. — *31.*

[6] *Omezený rozum věrných poddaných* — výrok pruského ministra vnitra von Rochowa, který se stal v Německu velice známým. — *32.*

[7] *Předparlament* — shromáždění veřejných činitelů německých států, které zasedalo ve Frankfurtu nad Mohanem od 31. března do 4. dubna 1848. Velká většina delegátů předparlamentu patřila ke konstitučně monarchistickému směru. Předparlament se usnesl svolat celoněmecké Národní shromáždění a vypracoval návrh „Základních práv a požadavků německého národa" — dokument, který deklaroval slovy některé buržoasní svobody, nedotýkal se však základů polofeudálního absolutistického zřízení v tehdejším Německu. — *32.*

[8] Takzvaní *„důvěrníci sněmu"* (hommes de confiance de la diète), kteří zastupovali německé vlády, byli svoláni ústředním orgánem Německého spolku — Spolkovým sněmem ve Frankfurtu nad Mohanem. „Důvěrníci" zasedali při Spolkovém sněmu od 30. března do 8. května 1848 a vypracovali osnovu německé říšské ústavy v konstitučně monarchistickém duchu. — *32.*

[9] 22. května 1815 vyšel výnos pruského krále, v němž se slibovalo, že budou vytvořeny „lidové zastupitelské orgány", tj. že budou v Prusku ustavena provinční stavovská shromáždění, že bude svolán celopruský zastupitelský orgán a vyhlášena ústava. Zůstalo však pouze při tom, že podle zákona z 5. června 1823 byla vytvořena provinční stavovská shromáždění (landtagy) s omezenými poradními funkcemi. — *34.*

[10] Název článku pochází od Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. — *36*

[11] *Sanfedisté* (od santa fede — svatá víra) — členové teroristických skupin, které na počátku 19. století organisovaly papežské orgány, aby bojovaly proti národně osvobozeneckému hnutí v Itálii. — *37.*

[12] *10. srpna 1792* byla ve Francii lidovým povstáním svržena monarchie.
29. července 1830 byla svržena bourbonská dynastie ve Francii.
Roku 1820 vypukla v Neapoli revoluce, kterou vedli členové tajné organisace karbonářů, založené v Itálii na počátku 19. století. Zásahem Svaté aliance byla revoluce potlačena. — *38.*

[13] *Vilém Tell* a *Arnold Winkelried* — hrdinové lidových pověstí o osvobozenecké válce Švýcarů proti Habsburkům na konci 13. a ve 14. století. — *38.*

[14] Tím se míní smlouvy švýcarských kantonů s evropskými státy o dodávání vojáků jako žoldnéřů. Takové dohody se uzavíraly od poloviny 15. století až do poloviny 19. století; za buržoasních revolucí v 18. a 19. století byli švýcarští žoldnéři nástrojem monarchistické kontrarevoluce. — *38.*

[15] Jde o Thorvaldsenův pomník zobrazující umírajícího lva; pomník byl postaven v Luzernu na památku švýcarských vojáků, kteří padli 10. srpna 1792 při obraně královského paláce v Paříži před útokem lidu. — *38.*

[16] *24. únor 1848* — den svržení monarchie Ludvíka Filipa ve Francii. — *38.*

[17] Tento článek původně napsal Heinrich Bürgers, avšak Marx, jak sám později poznamenává, celou polovinu vyškrtal, když článek redigoval, a druhou přepracoval. — *39.*

[18] Míní se pruské Národní shromáždění, svolané 22. května 1848 do Berlína, aby „v dohodě s korunou" vypracovalo ústavu. Volební zákon z 8. dubna 1848 stanovil volební řád do shromáždění na základě všeobecného hlasovacího práva, omezeného ovšem systémem nepřímých (dvoustupňových) voleb. Většinu poslanců tvořili zástupci buržoasie a pruského úřednictva.

V uvedeném článku, jakož i v následujících článcích o debatách v pruském Národním shromáždění, používali Marx a Engels stenografických záznamů, které později vyšly jako zvláštní publikace „Verhandlungen der constituirenden Versammlung für Preussen" [„Jednání pruského Ústavodárného shromáždění"], Berlín 1848. — *42.*

[19] Laurence Sterne, „The Life and Opinions of Tristram Shandy, Gentleman" [„Život a názory pana Tristrama Shandyho"], svazek I, kapitola XI. — *42.*

[20] Takto nazývali Marx a Engels zde i v jiných článcích ironicky Camphausena, narážejíce na podtitul tehdy velmi známé knihy Karla Rottecka „Allgemeine Geschichte vom Anfang der historischen Kenntnis bis auf unsere Zeiten; für denkende Geschichtsfreunde" [„Všeobecné dějiny od počátku historických znalostí až po naši dobu; pro hloubavé přátele dějin"], Freiburg a Kostnice 1813—1818. — *42.*

[21] „*Staatszeitung*" — zkrácený název listu „Allgemeine Preussische Staats-Zeitung" [„Všeobecné pruské státní noviny"], založeného v Berlíně roku 1819; od roku 1819 do dubna 1848 byly polooficiálním orgánem pruské vlády; od května 1848 do července 1851 vycházely pod názvem „Preussischer Staats-Anzeiger" [„Pruský státní věstník"] jako oficiální orgán pruské vlády. — *42.*

[22] *Druhý Spojený zemský sněm* byl svolán 2. dubna 1848 za Camphausenovy vlády. Byl to stavovský orgán, složený z představitelů všech provinčních sněmů

v Prusku. Schválil zákon o volbách do pruského Národního shromáždění a vypsání půjčky, kterou Spojený zemský sněm z roku 1847 vládě odepřel. Nato byl sněm 10. dubna 1848 rozpuštěn. — *43.*

[23] Viz Heine, „Deutschland. Ein Wintermärchen" [„Německo. Zimní pohádka"], kap. XVII. — *44.*

[24] Když roku 390 před n. l. vtrhli Galové do Říma, zachránily podle podání Kapitol — opevněný pahorek v Římě, kde byli shromážděni obránci města — husy v Junonině chrámu, které svým křikem probudily spící stráže. — *45.*

[25] Podle řecké báje se děti spartské královny Ledy a boha Dia vylíhly z vajec. *Kastor* — Ledin syn, byl starořecký mythický hrdina, po němž se nazývá hvězda v souhvězdí Blíženců. — *45.*

[26] Zde je míněn *maršálek sněmu* — předseda zemského sněmu v Prusku. — *46.*

[27] *Německý spolek* — spolek německých států, ustavený 8. června 1815 na vídeňském kongresu; spolek neměl ústřední vládu a ponechal 35 německých států s jejich absolutisticko-feudálním zřízením, čímž jen upevňoval politickou a hospodářskou roztříštěnost Německa a byl na překážku jeho pokrokovému vývoji. — *51.*

[28] *Grossbeeren a Dennewitz* — obce v Prusku nedaleko Berlína; v bitvách u Grossbeerenu (23. srpna 1813) a Dennewitzu (6. září 1813) zvítězila armáda koalice, v níž byla také pruská vojska, nad armádou Napoleonovou.— *51.*

[29] Z balady Gottfrieda Augusta Bürgera „Lenora". — *53.*

[30] Ve frankfurtském Národním shromáždění se vedle levého křídla (Blum, Vogt aj.) vytvořilo ještě krajní levé křídlo neboli radikálně demokratická strana (Ruge, Schlöffel, Zitz, Trützschler aj.). — *56.*

[31] *Spolkový sněm* ustavený podle rozhodnutí vídeňského kongresu roku 1815, ústřední orgán Německého spolku, byl složen ze zástupců německých států a zasedal ve Frankfurtu nad Mohanem. Neměl skutečnou moc, byl nástrojem reakční politiky německých vlád. Po březnové revoluci 1848 se reakční síly snažily oživit jeho činnost a využít ho k boji proti zásadě svrchovanosti lidu a proti demokratickému sjednocení Německa. — *57.*

[32] Heine, „Německo. Zimní pohádka", kap. XVI. — *58.*

[33] *„Dohodovacími debatami"* („Vereinbarungsdebatten") nazývali Marx a Engels debaty pruského Národního shromáždění, svolaného do Berlína v květnu 1848, aby „v dohodě s korunou" vypracovalo ústavu. Marx a Engels nazývali berlínské shromáždění, které přijalo tuto zásadu a tím se zřeklo zásady svrchovanosti lidu, „dohodovacím shromážděním" („Vereinbarungsversammlung") a poslance, kteří byli stoupenci této dohody, „dohodovači" („Vereinbarer"). — *61.*

[34] *Společnost pro námořní obchod* („Preussische Seehandlungsgesellschaft") — obchodní a úvěrová společnost, založená roku 1772 v Prusku; obdržela od státu řadu důležitých státních privilegií; poskytovala vládě velké půjčky a ve skutečnosti plnila úlohu jejího bankéře a finančního makléře. Roku 1904 byla tato společnost oficiálně přeměněna v Pruskou státní banku. — *62.*

[35] Po březnové revoluci 1848 vypuklo v Poznaňsku národně osvobozenecké povstání Poláků proti útisku reakčního Pruska; tohoto hnutí se účastnily vedle šlechtických živlů, které mu stály v čele, také široké masy rolníků a řemeslníků. Pruská vláda se v březnu 1848 odhodlala k ústupkům a slíbila, že bude utvořena komise, která provede v Poznaňsku reorganisaci: vytvoření polského vojska, jmenování Poláků do administrativních a jiných funkcí a uznání polštiny za úřední jazyk v Poznaňsku. Podobné sliby dala vláda v Jaroslawiecké konvenci (viz poznámku 195), aby touto podvodnou cestou přiměla Poláky složit zbraně. Královské nařízení ze 14. dubna 1848 stanovilo rozdělení Poznaňska na dvě části: východní — polskou, a západní — „německou", která nepodléhala „reorganisaci". Když bylo poznaňské povstání krvavě potlačeno, byla v následujících měsících demarkační čára posunována stále dál na východ a nakonec bylo zabráno téměř celé území velkovévodství poznaňského. „Reorganisace", slibovaná Polákům, nebyla provedena. — *65.*

[36] Podle *„teorie dohody"* („Vereinbarungstheorie"), kterou pruská buržoasie ústy Camphausenovými a Hansemannovými ospravedlňovala svou zradu, mělo se pruské Národní shromáždění, zůstávajíc „na půdě práva", omezit na zavedení konstitučního zřízení v dohodě s korunou. — *70.*

[37] V záhlaví čísla „Neue Rheinische Zeitung" byl článek nazván „Nové dělení Polska", zatímco na začátku článku je titul „Sedmé dělení Polska". — *72.*

[38] „Kölnische Zeitung", čís. 161 z 9. června 1848.
„Kölnische Zeitung" [„Kolínské noviny"] — německý deník, který pod tímto názvem vycházel od roku 1802. V letech 1848—1849 byl mluvčím zbabělé a zrádcovské politiky pruské liberální buržoasie; vedl neustále úporný boj proti „Neue Rheinische Zeitung". — *74.*

[39] *Aeneas* — podle řeckého bájesloví jeden z obránců Tróje, syn Anchisův a bohyně Afrodity; když Řekové dobyli a rozbořili Tróju, zachránil se útěkem a po dlouhé plavbě přistal u břehů Itálie. Aeneovu pouť líčí Vergilius v eposu „Aeneis". — *74.*

[40] Parafráze veršů z Homérovy „Iliady". — *74.*

[41] Parodie na návrat pruského prince, jednoho z předáků reakční dvorské kamarily, který za březnové revoluce uprchl do Anglie a vrátil se do Berlína 4. června 1848. — *74.*

[42] Parafráze úvodních veršů Goethovy epické básně „Reineke Fuchs" [„Ferina lišák"]. — *76.*

[43] Narážka na berlínský dialekt. — *76.*

[44] *Repealisté* (od Repeal of Union — zrušení unie) — stoupenci zrušení anglo-irské unie z roku 1801. Unie, kterou anglická vláda vnutila Irsku po potlačení irského povstání roku 1798, zničila poslední zbytky irské autonomie a zrušila irský parlament. „Zrušení unie" se stalo od dvacátých let 19. století nejpopulárnějším heslem irského národně osvobozeneckého hnutí; roku 1840 bylo založeno Sdružení repealistů. — *76.*

[45] *Výbor padesáti* byl zvolen předparlamentem v dubnu roku 1848. Velká část jeho členů se hlásila ke konstitučně monarchistické většině předparlamentu. Výbor padesáti zamítl návrh Spolkového sněmu na ustavení tříčlenného direktoria jako prozatímní ústřední moci Německého spolku. Počátkem června 1848 podala podobný návrh komise zvolená frankfurtským Národním shromážděním. Po diskusi se shromáždění 28. června 1848 usneslo, aby prozatímní ústřední moc tvořil říšský správce a říšská vláda. — *76.*

[46] *„Majetek celého národa"* — nápis, který připevnili ozbrojení dělníci v Berlíně na palác uprchlého pruského prince. — *76.*

[47] Tím je míněno potlačení republikánského povstání v Bádensku v dubnu 1848, v jehož čele stáli maloburžoasní demokraté Friedrich Hecker a Gustav Struve; hlavní oblastí povstání byl jezerní kraj (Seekreis) a Schwarzwald. — *76.*

[48] *„Deutsche Zeitung"* [„Německé noviny"] — buržoasně liberální deník, orgán konstitučních monarchistů, stoupenců sjednocení Německa pod nadvládou Pruska. Vycházel od roku 1847 do roku 1850; do října 1848 vycházel v Heidelberku (za redakce známého buržoasního historika Gervinuse), potom ve Frankfurtu nad Mohanem. — *77.*

[49] 9. června 1848 zamítlo frankfurtské Národní shromáždění návrh, aby schválení budoucí mírové smlouvy s Dánskem spadalo do kompetence Národního shromáždění. Tím se shromáždění vzdalo jakéhokoli vlivu na řešení šlesvicko-holštýnské otázky a ponechalo naprostou volnost jednání Spolkovému sněmu. — *81.*

[50] 3. června 1848 se v berlínském Národním shromáždění projednával návrh na účast v průvodu ke hrobům bojovníků padlých za březnové revoluce, který organisovali studenti; návrh byl většinou hlasů zamítnut. — *86.*

[51] Verše z pruské hymny. — *88.*

[52] Pod nátlakem lidových mas byl rakouský císař Ferdinand I. nucen v manifestech z 16. května a 3. června 1848 prohlásit rakouský říšský sněm za ústavodárné shromáždění. — *89.*

[53] V článku se srovnávají výsledky doplňovacích voleb do frankfurtského Národního shromáždění, které se konaly v Kolíně 14. června 1848, s výsledky všeobecných voleb do tohoto shromáždění, jež se konaly 10. května. — *97.*

[54] *Měšťanské spolky* (Bürgervereine), jež vznikaly po březnové revoluci v Prusku, byly organisace umírněných buržoasních živlů, které si kladly za úkol zachovat „zákonnost" a „pořádek" v rámci konstituční monarchie a bojovat proti „anarchii", tj. proti revolučně demokratickému hnutí. — *97.*

[55] *Demokratická společnost* v Kolíně, která pořádala své schůze ve Stollwerkově sále, byla založena v dubnu 1848; její členstvo tvořili vedle příslušníků maloburžoasie také dělníci a řemeslníci. Marx a Engels vstoupili do Demokratické společnosti, aby ovlivňovali proletářské živly a přiměli maloburžoasní demokraty k rozhodnějšímu jednání. Marx aktivně působil ve vedení společnosti. Marx, Engels, i ostatní členové redakce „Neue Rheinische Zeitung" se snažili, aby na schůzích Demokratické společnosti byla přijímána usnesení, která by odhalovala zrádcovskou politiku pruské vlády a odsuzovala nerozhodnost berlínského a frankfurtského shromáždění. V dubnu 1849, když Marx a jeho stoupenci začali prakticky vytvářet proletářskou stranu, rozešli se organisačně s maloburžoasní demokracií a vystoupili z Demokratické společnosti. — *97.*

[56] 14. června 1848 berlínští dělníci a řemeslníci, pobouřeni tím, že pruské Národní shromáždění se zřeklo březnové revoluce (viz tento svazek, str. 82—96), dobyli útokem zbrojnici, aby ozbrojením lidu uhájili vymoženosti revoluce a pokračovali v ní. Vystoupení berlínských dělníků bylo však živelné a neorganisované. Vojenským posilám, které se spojily s oddíly buržoasní občanské gardy, se rychle podařilo povstalce zatlačit a odzbrojit. — *99.*

[57] V resoluci, kterou 15. června 1848 pruské Národní shromáždění odhlasovalo pod vlivem revolučního vystoupení berlínských pracujících mas, bylo řečeno, že Národní shromáždění „nepotřebuje ochranu ozbrojených sil a staví se pod ochranu berlínského obyvatelstva". — *99.*

[58] *V noci na 4. srpna 1789* francouzské Ústavodárné shromáždění pod tlakem vzrůstajícího rolnického hnutí slavnostně prohlásilo za zrušená četná feudální břemena, která již fakticky odstranili vzbouření rolníci. Nicméně zákony, vydané hned nato, zrušily bez náhrady pouze osobní povinnosti. Všechna feudální břemena bez jakékoli náhrady byla zrušena teprve za jakobínské diktatury zákonem ze 17. července 1793. — *99.*

[59] *21. března 1848* vydal pruský král Bedřich Vilém IV., zastrašený bojem na barikádách v Berlíně, provolání „K mému lidu a k německému národu", ve kterém sliboval, že utvoří stavovský zastupitelský orgán, vyhlásí ústavu, zavede odpovědnost ministrů, veřejné i ústní soudní řízení, poroty atd. — *99.*

[60] *Slovanský sjezd* se sešel 2. června 1848 v Praze; na sjezdu se projevil boj dvou tendencí v národním hnutí slovanských národů, utlačovaných habsburskou říší. Pravicový, umírněně liberální směr, k němuž se hlásili vůdcové sjezdu (Palacký, Šafařík), se snažil vyřešit národnostní otázku zachováním a upevněním habsburské monarchie. Levicový, demokratický směr (Sabina, Frič, Libelt aj.) vystupoval rozhodně proti tomuto názoru a usiloval o společný postup s revolučně demokratickým hnutím v Německu a v Uhrách. Někteří delegáti sjezdu, kteří se hlásili k radikálnímu křídlu a aktivně se účastnili pražského povstání, byli krutě pronásledováni. Představitelé umírněně liberálního křídla, kteří zůstali v Praze, vyhlásili 16. června, že se sjezd odkládá na neurčito. — *100.*

[61] *Code civil* — Napoleonův občanský zákoník, který byl zaveden v oblastech západního a jihozápadního Německa, obsazených Francouzi; platil v Porýnské provincii i po jejím připojení k Prusku. — *112.*

[62] Na rozkaz pruského generála Pfuela byly zajatým účastníkům poznaňského povstání z roku 1848 holeny hlavy a lápisem (pekelným kamínkem) vypalován cejch na rukou a na uších. Z toho vznikla přezdívka generála Pfuela — von Höllenstein (z Pekelného kamene). — *114.*

[63] Ze hry Ferdinanda Raimunda „Das Mädchen aus der Feenwelt oder der Bauer als Millionär" [„Dívka z říše víl čili rolník milionářem"]. — *116.*

[64] *30. března 1848* nastoupila Camphausenova vláda. — *116.*

[65] Prozatímní vláda v Miláně se utvořila 22. března 1848, když v Lombardii

zvítězilo lidové povstání, namířené proti rakouskému panství v Itálii; rakouská vojska byla z Milána vyhnána a do vlády vstoupili představitelé liberální buržoasie v čele s Gabriem Casatim. — *118.*

[66] *Panduři* — zvláštní druh nepravidelných lehkých pěších jednotek v rakouské armádě. — *118.*

[67] Z Heinovy básně „Ritter Olaf" [„Rytíř Olaf"]. — *121.*

[68] „*Neue Berliner Zeitung*" [„Nové berlínské noviny"] — německý reakční deník, který vycházel v Berlíně od června do října 1848. — *122.*

[69] *Newgate* — vězení v Londýně. — *123.*

[70] Tak se říkalo listu „Deutsche Zeitung" podle jména jeho redaktora Gervinuse (viz poznámku 48). — *124.*

[71] Výrok z trůnní řeči pruského krále Bedřicha Viléma IV. při zahájení Spojeného zemského sněmu 11. dubna 1847. V této řeči král prohlásil, že nikdy nebude souhlasit se zavedením konstituce, kterou nazval „popsaným listem papíru". — *124.*

[72] Narážka na Camphausena, který v mládí obchodoval s obilím a tuky, a na Hansemanna, který začínal jako obchodník s vlnou. — *124.*

[73] O „Kölnische Zeitung" viz poznámku 38. — *125.*

[74] Goethe, „Faust", díl I, obraz šestnáctý („Martina zahrada"). — *125.*

[75] Podle návrhu zákona o zavedení *hypotečních bank* [Rentenbank], měly být tyto banky hypotečními úvěrovými ústavy pro výkup z rolnických povinností, ovšem za podmínek nejvýhodnějších pro statkáře. — *127.*

[76] Engels tu má na mysli dělnické bouře pražských tiskařů kartounu, které vypukly 17. června 1844. Stávka, při níž dělníci rozbíjeli stroje, se rozšířila na šest největších pražských továren a byla zlomena teprve po týdnu, když proti dělníkům bylo použito vojska, policie a hromadného zatýkání. — *128.*

[77] „*Berliner Zeitungs-Halle*" [„Berlínská čítárna"] — deník, který vydával od roku 1846 Gustav Julius v Berlíně; v letech 1848—1849 byl jedním z orgánů maloburžoasní demokracie. — *128.*

[78] Zkrácený název Výboru občanů, národní gardy a studentů, který byl založen v květnu roku 1848 ve Vídni k udržení klidu a pořádku a na ochranu práv lidu. — *128.*

[79] Jde o *vládní komisi pro dělnickou otázku*, která zasedala v Lucemburském paláci za předsednictví Louis Blanca; komisi zřídila prozatímní vláda 28. února 1848 pod tlakem dělníků, kteří žádali zřízení ministerstva práce. Praktická činnost této tzv. lucemburské komise, složené ze zástupců dělnictva a podnikatelů, se omezila na zprostředkování v pracovních sporech, namnoze ve prospěch podnikatelů, k čemuž přispívala smířlivecká taktika Louis Blanca. Po vystoupení lidových mas 15. března 1848, ve kterém hráli hlavní úlohu pařížští dělníci, vláda 16. května 1848 lucemburskou komisi zrušila.

Národní dílny byly zřízeny hned po únorové revoluci z roku 1848 dekretem francouzské prozatímní vlády. Vláda tak chtěla zdiskreditovat mezi dělníky Blancovy myšlenky o organisaci práce a na druhé straně využít vojensky zorganisovaných dělníků v národních dílnách k boji proti revolučnímu proletariátu. Když však tento provokační plán na rozštěpení dělnické třídy ztroskotal a dělníci zaměstnaní v národních dílnách se stále víc revolucionovali, učinila buržoasní vláda řadu opatření, jejichž účelem bylo likvidovat národní dílny (snížením počtu dělníků, posíláním dělníků na veřejné práce na venkov atd.). To vyvolalo mezi pařížským proletariátem velké pobouření a bylo jedním z podnětů k červnovému povstání v Paříži. Po jeho potlačení schválila Cavaignacova vláda 3. července 1848 dekret o rozpuštění národních dílen.

Zákon o zákazu srocování (interdiction des attroupements) byl schválen francouzským Ústavodárným shromážděním 7. června 1848 ze strachu před vzrůstající nespokojeností francouzského proletariátu; všechny schůze a tábory lidu byly zakázány pod trestem vězení do 10 let. — *133.*

[80] „*Aimables faubourgs*" [„roztomilá předměstí"] — tak nazval Ludvík Filip pařížská předměstí. — *134.*

[81] *Mobilní garda* byla zřízena dekretem prozatímní vlády z 25. února 1848 k boji proti revolučním lidovým masám. Oddílů mobilní gardy, skládající se převážně z lumpenproletariátu, bylo použito k potlačení červnového povstání. — *134.*

[82] Tj. bývalý královský palác. — *Palais Royal* [Královský palác] v Paříži byl od roku 1643 residencí Ludvíka XIV. a od roku 1692 jej vlastnila orleánská větev Bourbonů. Po únorové revoluci roku 1848 byl prohlášen za majetek státu a přejmenován na Palais National [Národní palác]. — *134.*

[83] Tím se míní kavárna Tortoni na bulváru des Italiens; v této kavárně a v jejím okolí se konaly bursovní obchody v hodinách, kdy byla bursa zavřena. Na rozdíl od oficiální bursy byla kavárna Tortoni s okolím nazývána „malou bursou". — *134.*

[84] „*The Northern Star*" [„Severní hvězda"] — anglický týdeník, ústřední orgán

chartistů, který založil Feargus O'Connor roku 1837; vycházel do roku 1852, zprvu v Leedsu a od listopadu 1844 v Londýně. Od září 1845 do března 1848 byl spolupracovníkem listu Bedřich Engels.

V noticce z 24. června 1848 napsal list „Northern Star": „ ‚Neue Rheinische Zeitung', která se prohlásila za ‚orgán demokracie', je redigována se vzácným uměním a vyniká neobyčejnou smělostí; vítáme ji jako důstojného, talentovaného a neohroženého druha v rozhodném boji proti každé tyranii a nespravedlnosti." — *138.*

[85] Jde o bitvu u Lipska ve dnech 16. až 19. října 1813, v níž proti Napoleonově armádě bojovala ruská, pruská, rakouská a švédská vojska. Bitva skončila vítězstvím spojenců. — *140.*

[86] Takzvaná *republikánská garda* byl oddíl 2600 mužů při policejní prefektuře, zřízený 16. května 1848 výnosem francouzské vlády, vystrašené revolučním vystoupením pařížských dělníků 15. května. Republikánská garda, které veleli kontrarevoluční důstojníci, měla konat v Paříži policejní službu. — *142.*

[87] *Společnost pro lidská a občanská práva* — maloburžoasní demokratická organisace vedená Barbèsem, Huberem a jinými, vznikla v období červencové monarchie. Společnost sdružovala celou řadu demokratických klubů v provinciích i v hlavním městě a vytkla si za cíl bojovat za uskutečnění jakobínské Deklarace lidských a občanských práv z roku 1793. Na rozdíl od mnoha jiných maloburžoasních organisací nezřekla se Společnost pro lidská a občanská práva ozbrojeného boje proti kontrarevoluci. Někteří členové této společnosti byli vůdci červnového povstání. Tak například důstojník ve výslužbě Kersausie, který vypracoval plán červnového povstání, byl předsedou akčního výboru této společnosti. — *142.*

[88] Obránci Zaragozy se proslavili svou hrdinskou vytrvalostí v osvobozenecké válce španělského lidu proti napoleonské nadvládě; Zaragoza byla dvakrát obléhána Francouzi (v červnu až srpnu a znovu od prosince roku 1808), ale teprve v únoru 1809 byla donucena převahou francouzských sil ke kapitulaci, když ztratila v boji přes 40 000 obránců. — *145.*

[89] *Municipální garda* v Paříži byla zřízena po červencové revoluci roku 1830 a podléhala policejnímu prefektovi; používalo se jí k potlačení lidových povstání. Po únorové revoluci 1848 byla rozpuštěna. — *148.*

[90] Tím je míněno zasedání francouzského Národního shromáždění z 25. června 1848; zpráva ze zasedání byla uveřejněna v „Neue Rheinische Zeitung" 29. června. — *150.*

[91] *Ostrov Louviers* byl oddělen od pravého břehu Seiny úzkým ramenem, které bylo roku 1844 zasypáno, a tak vzniklo prostranství mezi bulvárem Morland a nábřežím Jindřicha IV. — *152.*

[92] Strana „*Nationalu*", vedená Armandem Marrastem, sdružovala umírněné buržoasní republikány, kteří se opírali o průmyslovou buržoasii a s ní spojenou část liberální inteligence; orgánem této strany byl ve čtyřicátých letech list „*Le National*" [„Národní noviny"], který vycházel v Paříži v letech 1830 až 1851. — *154.*

[93] Strana „*Réforme*" sdružovala maloburžoasní demokratické republikány vedené Ledru-Rollinem; patřili k ní také maloburžoasní socialisté v čele s Louis Blancem. Orgánem strany byl list „*La Réforme*" [„Reforma"], který vycházel v Paříži v letech 1843 až 1850. — *154.*

[94] *Výkonná komise* — pětičlenná vláda francouzské republiky, zvolená Ústavodárným shromážděním 10. května 1848 místo prozatímní vlády, která složila svou funkci. Existovala do 24. června 1848, kdy byla nastolena Cavaignacova diktatura. — *154.*

[95] *Dynastická opposice* — skupina poslanců (v jejímž čele stál Odilon Barrot) francouzské sněmovny v období červencové monarchie. Její zástupci vyjadřovali nálady liberálních kruhů průmyslové a obchodní buržoasie, usilovali o umírněnou volební reformu, v níž viděli prostředek k odvrácení revoluce a zachování orleánské dynastie. — *155.*

[96] *Legitimisté* — stoupenci bourbonské dynastie svržené roku 1830; hájili zájmy šlechtických velkostatkářů. — *155.*

[97] Po revolučním vystoupení pařížských dělníků *15. května 1848* byla schválena řada opatření ke zrušení národních dílen, vydán zákon o zákazu srocování a uzavřena řada demokratických klubů. — *156.*

[98] „*The Times*" [„Doba"] — významný anglický konservativní deník; byl založen v Londýně roku 1785. — *160.*

[99] „*The Manchester Guardian*" [„Manchesterský strážce"] — anglické buržoasní noviny, orgán stoupenců svobodného obchodu (freetraderů), později orgán liberální strany. List byl založen v Manchesteru roku 1821. — *160.*

[100] Přezdívka listu „*Allgemeine Zeitung*" [„Všeobecné noviny"] — německého konservativního deníku, založeného roku 1798; od roku 1810 do roku 1882 vycházel v Augsburgu. — *163.*

[101] „*Débats*" — zkrácený název francouzského buržoasního deníku „*Journal*

des Débats politiques et littéraires" [„Noviny pro politické a literární diskuse"], který byl založen v Paříži roku 1789. Za červencové monarchie byl vládním listem, orgánem orleanistické buržoasie. Za revoluce roku 1848 vyjadřoval názory kontrarevoluční buržoasie. — *163.*

[102] „Sie sollen ihn nicht haben, den freien deutschen Rhein," první dvojverší z básně německého maloburžoasního básníka Nicolaua Beckera „Rheinlied" [„Píseň o Rýně"]; tato báseň s protifrancouzským zaměřením, napsaná roku 1840, byla několikrát zhudebněna a hojně využívána nacionalisty. — *163.*

[103] „*Le Constitutionnel*" [„Konstituční noviny"] — francouzský buržoasní deník; vycházel v Paříži v letech 1815 až 1870; ve čtyřicátých letech byl orgánem umírněného křídla orleanistů; za revoluce roku 1848 vyjadřoval názory kontrarevoluční buržoasie seskupené kolem Thierse; po státním převratu v prosinci roku 1851 se stal bonapartistickým listem. — *163.*

[104] „*Le Peuple constituant*" [„Lid — ústavodárce"] — francouzský republikánský deník, který vycházel v Paříži od února do července 1848; redigoval jej Félicité de Lamennais. — *164.*

[105] Podtitul k Engelsovu článku, který vyšel v „Neue Rheinische Zeitung" pod stejným názvem jako Marxův článek (viz tento svazek, str. 154—158), pochází od Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. — *166.*

[106] Tím je míněno povstání v Paříži ve dnech 5. a 6. června 1832, na jehož přípravě se podílely jednak levé křídlo republikánské strany, jednak tajné spolky, mezi nimi Společnost přátel lidu (Société des amis du peuple); povstání vypuklo při pohřbu generála Lamarqua, který byl odpůrcem vlády Ludvíka Filipa. Dělníci, kteří se zúčastnili povstání, postavili mnoho barikád a velmi statečně a neohroženě se na nich bránili. — *167.*

[107] Jde tu o potlačení royalistického povstání v Paříži 12.—13. vendémiairu, tj. 3.—4. října 1795. — *171.*

[108] 25. července 1792 vydal vévoda Brunšvický, vrchní velitel rakousko-pruské armády, vyslané proti revoluční Francii, manifest, v němž francouzskému lidu vyhrožoval, že srovná Paříž se zemí. — *176.*

[109] Tím je míněno povstání, které vypuklo v Holandsku roku 1785 proti vládě šlechticko-katolické strany, jež se vytvořila kolem místodržitele Viléma Oraňského. Výsledkem povstání, v jehož čele stála republikánská část buržoasie, bylo vyhnání místodržitele ze země; avšak roku 1787 byla jeho vláda s pomocí pruských vojsk obnovena. — *176.*

[110] Roku 1832 byl podle dohody mezi Anglií, Francií a Ruskem dosazen na řecký trůn nezletilý bavorský princ Otto, který přijel do Řecka provázen bavorským vojskem a panoval tam jako Otto I. — *176.*

[111] Jde o reakční politiku Svaté aliance, v níž hlavní roli hrálo Rakousko, Prusko a Rusko. Na kongresu, který byl zahájen v Opavě v říjnu 1820 a zakončen v květnu 1821 v Lublani, byl otevřeně proklamován princip zasahování států sdružených ve Svaté alianci do vnitřních záležitostí jiných států. Na základě tohoto usnesení se lublaňský kongres rozhodl vyslat rakouské vojsko do Itálie a kongres ve Veroně (roku 1822) schválil francouzskou intervenci ve Španělsku, aby bylo potlačeno revoluční a národně osvobozenecké hnutí v těchto zemích. — *176.*

[112] Rakousko a Prusko podporovalo v Portugalsku ve dvacátých a třicátých letech 19. století klerikálně feudální stranu, v jejímž čele stál don María Miguel a která byla proti jakémukoli omezování absolutismu.

Ve Španělsku podporovalo Rakousko a Prusko dona Carlose, který roku 1833 rozpoutal občanskou válku, aby se zmocnil trůnu v zájmu reakční klerikálně feudální strany. — *176.*

[113] Po reakčním převratu 9. thermidoru 1794 vedla Francie řadu dobyvačných válek, jejichž důsledkem bylo mimo jiné také formální připojení Belgie k Francii. Přivtělení Belgie a připojení ostatních území na levém břehu Rýna umožnilo Francii Prusko, které zradilo své spojence a uzavřelo r. 1795 v Basileji s Francií separátní mír. — *176.*

[114] V únoru 1846 se připravovalo v polských krajích povstání, jehož cílem bylo národní osvobození Polska. Hlavními osnovateli povstání byli polští revoluční demokraté (Dembowski a jiní). Protože však šlechta povstání zradila a vůdce povstání zatkla pruská policie, bylo všeobecné povstání zmařeno a došlo jen k jednotlivým revolučním výbuchům. Pouze v Krakově, který byl od roku 1815 pod společnou kontrolou Rakouska, Ruska a Pruska, se povstalcům 22. února podařilo dobýt vítězství a vytvořit národní vládu, která vydala manifest o zrušení feudálních povinností. Povstání v Krakově bylo potlačeno počátkem března 1846. V listopadu 1846 podepsaly Rakousko, Prusko a Rusko smlouvu o připojení Krakovska k rakouské říši. — *177.*

[115] Tím je míněn manifest milánské prozatímní vlády k německému lidu, vydaný 6. dubna 1848. Viz „Raccolta dei decreti, avvisi, proclami, bullettini ec. ec. emanati dal governo provvisorio" [„Sbírka dekretů, oznámení, proklamací, věstníků atd., vydaných prozatímní vládou"], sv. I, Milán, str. 171—175. — *178.*

[116] Z Caussidièrova projevu v Národním shromáždění 27. června 1848. Viz „Compte rendu des séances de l'Assemblée Nationale" [„Protokoly ze zasedání Národního shromáždění"], sv. II, Paříž 1849, str. 228. — *180.*

[117] Heine, „Německo. Zimní pohádka", kap. XII, scéna s vlky v Teutoburském lese, sloky 6 a 7. První verš šesté sloky začíná u Heina oslovením: Spolu-vlci!... — *183.*

[118] *Svatá hermandada* — svaz španělských měst utvořený koncem 15. století za spoluúčasti královských úřadů, které se snažily využít měšťanstva k boji proti vysoké šlechtě za zájmy absolutismu. Od poloviny 16. století plnily ozbrojené síly svaté hermandady policejní funkce. V přeneseném smyslu se pak názvem „svatá hermandada" označovala policie. — *188.*

[119] Jde o projev dr. Anneka na schůzi kolínského Dělnického spolku v sále Gürzenich 25. června 1848, kde se projednávalo vytvoření ústředního výboru ze zástupců tří kolínských demokratických organisací — Demokratické společnosti, Dělnického spolku a Spolku dělníků a zaměstnavatelů. — *189.*

[120] *Code pénal* — trestní zákoník, platný ve Francii od roku 1810, byl zaveden v oblastech západního a jihozápadního Německa obsazených Francouzi; Code pénal zůstal zároveň s Napoleonovým občanským zákoníkem v Porýnské provincii v platnosti, i když byla roku 1815 znovu připojena k Prusku. Pruská vláda se snažila rozšířit platnost pruského zákoníku i na tuto provincii pomocí řady zákonů, nařízení a předpisů, jimiž měly být obnoveny feudální výsady šlechty (majoráty), zavedeno pruské trestní zákonodárství, manželský zákon atd. Tato opatření, která narazila v Porýnské provincii na rozhodný odpor, byla po březnové revoluci zrušena výnosy z 15. dubna 1848. — *189.*

[121] Anneke byl zatčen zároveň s Gottschalkem a Willichem jako jeden z vůdců demonstrace, která se konala v Kolíně 3. března 1848. Byli obžalováni, že „podněcovali ke vzpouře a k založení zakázaného sdružení". Po vyhlášení královské amnestie byli všichni tři 21. března 1848 osvobozeni. — *190.*

[122] *Kozlínská adresa* — výzva kontrarevolučních junkerů a úředníků města Köslinu (Kozlín, dnes Koszalin, Pomořany) z 23. května 1848 k pruskému obyvatelstvu, aby táhlo na Berlín a potlačilo revoluci. — *192.*

[123] Tím se míní potupné opatření generála Pfuela, který dával zajaté polské vzbouřence dohola ostříhat. — *193.*

[124] V létě roku 1848 byl v Berlíně organisován vedle normální policie ozbrojený neuniformovaný útvar, který měl zasahovat jednak při pouličních bojích

a masových lidových akcích, jednak měl provádět výzvědnou činnost. Těmto policistům se říkalo konstáblové podle členů zvláštní pořádkové služby (special constables) v Anglii, kteří značně přispěli ke zmaření chartistické demonstrace 10. dubna 1848. — *196.*

[125] „*Le Siècle*" [„Století"] — deník, který vycházel v Paříži v letech 1836 až 1939; ve čtyřicátých letech 19. století byl mluvčím názorů té části maloburžoasie, která se omezovala na požadavek umírněných konstitučních reforem. — *200.*

[126] „*La Presse*" [„Tisk"] — buržoasní deník, který začal vycházet v Paříži roku 1836; v letech 1848—1849 byl orgánem buržoasních republikánů, potom bonapartistů. Ve čtyřicátých letech 19. století byl jeho redaktorem Emile Girardin. — *200.*

[127] „*Observateur*" — zkrácený název belgického deníku „*L'Observateur Belge*" [„Belgický pozorovatel"], který vycházel v Bruselu v letech 1835 až 1860; ve čtyřicátých letech 19. století byl orgánem buržoasních liberálů. — *200.*

[128] Ke konci zasedání 4. července 1848, na němž se pokračovalo v jednání o komisi pro vyšetření poznaňských událostí, usneslo se pruské Národní shromáždění poskytnout této komisi neomezenou pravomoc; po tomto usnesení, které znamenalo porážku Auerswaldovy a Hansemannovy vlády, se zástupci pravého křídla začali proti všem pravidlům parlamentního jednacího řádu domáhat hlasování o návrhu na omezení pravomoci komise. Poslanci levého křídla opustili na znamení protestu zasedací síň. Pravice toho využila a usnesla se na návrhu, podle něhož bylo komisi zakázáno odebrat se do Poznaňska a rovněž tak i vyslýchat svědky a znalce. Tím bylo protiprávně zrušeno původní usnesení shromáždění. O průběhu parlamentních debat o poznaňské komisi viz tento svazek, str. 65—69, 208—211 a 214—222. — *200.*

[129] Heine, „Německo. Zimní pohádka", kap. XXV. — *201.*

[130] Heine, „Tannhäuser", kapitola 2. — *202.*

[131] „*The Morning Chronicle*" [„Ranní kronika"] — anglický buržoasní deník, který vycházel v Londýně v letech 1770 až 1862. — *203.*

[132] Je tu míněna „*Severnaja pčela*" [„Severní včela"], ruský politický a literární list, který vycházel v Petrohradě v letech 1825 až 1864 za redakce Bulgarinovy a Grečovy jako polooficiální orgán carské vlády. — *203.*

[133] V nótě, kterou odevzdal major Wildenbruch jako tajný kurýr pruského krále 8. dubna 1848 dánské vládě, se prohlašovalo, že válku ve Šlesviku-Holštýnu

prý Prusko nevede proto, aby odtrhlo tato vévodství od Dánska, nýbrž jedině proto, aby potřelo „radikální a republikánské živly v Německu". Pruská vláda se všemožně vykrucovala, aby nemusela oficiálně přiznat existenci toho kompromitujícího dokumentu. — *203.*

[134] Jde o sérii článků Ernsta Dronka „Die preussische Pacificirung und Reorganisation Posens" [„Pruská pacifikace a reorganisace Poznaňska"], které vycházely v „Neue Rheinische Zeitung" v červenci 1848. — *214.*

[135] Z Heinovy básně „Zur Beruhigung" [„Na uklidněnou"]. — *220.*

[136] „*Rheinische Zeitung für Politik, Handel und Gewerbe*" [„Porýnské noviny pro politiku, obchod a průmysl"] — deník, který vycházel v Kolíně nad Rýnem od 1. ledna 1842 do 31. března 1843. Tento list založili představitelé porýnské buržoasie opositně naladění proti pruskému absolutismu. Pro spolupráci v tomto listu byli získáni i někteří mladohegelovci. Od dubna 1842 se stal spolupracovníkem „Rheinische Zeitung" Karel Marx a od října téhož roku byl jedním z jejích redaktorů. V „Rheinische Zeitung" vyšlo rovněž několik článků Bedřicha Engelse. Za Marxovy redakce začal tento list nabývat stále určitějšího revolučně demokratického charakteru. Vláda uvalila na „Rheinische Zeitung" zvlášť přísnou censuru a pak list zakázala. — *223.*

[137] 20. října 1842 byl v „Rheinische Zeitung" uveřejněn nanejvýš reakční návrh rozvodového zákona, který se v nejpřísnější tajnosti připravoval ve vládních kruzích. Tím byla zahájena široká veřejná diskuse o návrhu zákona v celé řadě listů. Uveřejnění návrhu rozvodového zákona a to, že redakce rozhodně odmítla jmenovat osobu, která jí zaslala text návrhu zákona, se stalo záminkou k zákazu „Rheinische Zeitung". — *223.*

[138] Kamptz, člen mohučské ústřední imediátní komise (viz poznámku 260), byl jedním z nejhorlivějších organisátorů procesů proti tzv. „demagogům" — představitelům buržoasní oposice; tyto procesy byly vedeny od roku 1819.
Černá, červená a zlatá — barvy, které se staly symbolem národního hnutí za sjednocení Německa. — *223.*

[139] Na lidovém shromáždění, které se konalo 9. července 1848 v sále Gürzenich v Kolíně, bylo na návrh Demokratické společnosti přijato provolání k pruskému Národnímu shromáždění, v němž byla na mnoha příkladech odhalena kontrarevoluční praxe Auerswaldovy a Hansemannovy vlády; provolání obsahovalo také výzvu k pruskému shromáždění, aby prohlásilo, že Auerswaldova a Hansemannova vláda „nemá důvěru země". — *225.*

[140] Z Heinovy básně „Tambourmajor" [„Plukovní tambor"]. — *237.*

[141] Tj. obchody uzavírané k určitému termínu, při nichž zboží nebo cenné papíry nepřecházejí z ruky do ruky, nýbrž jde jen o spekulaci s rozdílem bursovního kursu a cen zboží. — *239.*

[142] Frankfurtské Národní shromáždění se 28. června 1848 usneslo, že má být vytvořena prozatímní ústřední moc, skládající se z říšského správce (na tento úřad byl navržen rakouský arcivévoda Jan) a říšské vlády. Prozatímní ústřední moc, která neměla vlastní rozpočet a armádu, neměla žádnou reálnou moc a byla jen vykonavatelem kontrarevoluční politiky německých panovníků. — *247.*

[143] Z Heinovy básně „Anno 1829". — *249.*

[144] *Celní spolek* německých států, které si stanovily společnou celní hranici, byl založen roku 1834. Vznik spolku byl vyvolán nutností zřídit společný celoněmecký trh. Postupně k němu přistoupily všechny německé státy až na Rakousko a několik malých států. Vedoucí úlohu ve spolku hrálo Prusko. — *251.*

[145] Z Heinovy básně „Georg Herwegh". — *254.*

[146] V převážné většině německých států se nevolilo do frankfurtského Národního shromáždění přímo. Podle zákona z 8. dubna 1848 byl zaveden systém dvoustupňových voleb také do pruského Národního shromáždění. — *254.*

[147] *Věrný Eckart* — hrdina německých středověkých pověstí, vzor oddanosti a věrnosti. — *260.*

[148] Heine, „Aus der Harzreise" [„Cesta Harcem"]. — *265.*

[149] „*Faedrelandet*" [„Vlast"] — dánský list, který vycházel v Kodani v letech 1834 až 1839 jako týdeník, později jako deník; v roce 1848 byl polooficiálním orgánem dánské vlády. — *270.*

[150] *Sundské clo*, poplatek, jejž vybíralo Dánsko od roku 1425 do roku 1857 od cizích lodí za průjezd průlivem Öresund, který spojuje Baltické a Severní moře. — *275.*

[151] 2. dubna 1848 odešla z předparlamentu republikánská menšina v čele s Friedrichem Heckerem a Gustavem Struvem na znamení protestu proti politice liberální většiny. Bádenská vláda, polekaná růstem republikánského hnutí, se usnesla zvětšit stav armády; obrátila se k sousedním německým státům o vojenskou pomoc a na udání liberála Mathyho zatkla republikána Ficklera. Tato opatření bádenské vlády vyvolala republikánské povstání 12. dubna 1848, v jehož čele stáli maloburžoasní demokraté Hecker a Struve.

Povstání bylo už od počátku špatně připraveno a organisováno; koncem dubna bylo potlačeno. — *278.*

[152] „*La Concordia*" [„Svornost"] — italský buržoasně liberální deník, který vycházel v Turínu v letech 1848—1849. — *282.*

[153] *Dělnický sjezd*, který se konal v Berlíně ve dnech 23. srpna až 3. září 1848, byl svolán z popudu několika dělnických organisací. Program sjezdu, sestavený pod vlivem Stephana Borna, vytyčoval dělníkům úkol usilovat o uskutečnění řady úzce odborářských požadavků, a tím je odváděl od revolučního boje. Program byl uveřejněn v „Neue Rheinische Zeitung" bez komentáře mezi zprávami dopisovatelů z Berlína. — *282.*

[154] „Kölnische Zeitung", čís. 203 z 21. července 1848. — *284.*

[155] Isaac Pinto, „Traité de la Circulation et du Crédit" [„Pojednání o oběhu a úvěru"], Amsterodam 1771. — *290.*

[156] Refrén z Freiligrathovy básně „Trotz alledem und alledem" [„Všemu, všemu navzdory"]. — *290.*

[157] *Klouzavý tarif* (sliding-scale) — systém obilních cel v době platnosti obilních zákonů v Anglii, jímž se upravovala obilní cla tak, že při stoupající ceně obilí na vnitřním trhu clo klesalo a při klesající ceně obilí stoupalo. Jeden ze zákonů o klouzavém tarifu byl přijat roku 1842 Peelovou vládou. — *293.*

[158] Cervantes, „Novelas ejemplares" [„Poučné novely"]. Novela o rozhovoru psů. — *293.*

[159] Heine, z cyklu básní „Die Heimkehr" [„Návrat"]. — *295.*

[160] Pruská vláda navrhla poznaňskému stavovskému sněmu, aby se vyjádřil k připojení poznaňského velkovévodství k Německému spolku; sněm se však 6. dubna 1848 vyslovil proti připojení. — *299.*

[161] *První demokratický kongres* se konal ve Frankfurtu nad Mohanem ve dnech 14. až 17. června 1848; zúčastnili se ho delegáti 89 demokratických a dělnických organisací z různých německých měst. Kongres se usnesl na sloučení všech demokratických spolků; v souvislosti s tím měly být vytvořeny krajské výbory řízené ústředním výborem německých demokratů se sídlem v Berlíně. Za členy ústředního výboru byli zvoleni Fröbel, Rau, Kriege a za náhradníky Bayrhoffer, Schütte a Anneke. Protože však maloburžoasní vedení bylo slabé a kolísavé, zůstalo demokratické hnutí v Německu i po tomto rozhodnutí roztříštěné a neorganisované. — *304.*

[162] Umírněné buržoasní živly v Německu, stoupenci konstituční monarchie, se sdružovaly v konstitučních spolcích a klubech v čele s Konstitučním klubem v Berlíně a také v měšťanských spolcích (viz poznámku 54). Reakční program, prodchnutý prušáckým duchem, vyhlásily tzv. Pruské spolky (Preussenvereine), jakož i orgán krajní junkerské kontrarevoluce — Spolek na ochranu vlastnictví a zajištění blahobytu všech tříd. V některých městech Porýnské provincie existovaly katolické organisace — spolky Pia IX. (Piusvereine), které vyhlásily konstituční program s příměsí sociální demagogie. — *305.*

[163] Heine, „Německo. Zimní pohádka", kap. VIII. — *307.*

[164] Anglický chudinský zákon z roku 1834 připouštěl jen jednu formu pomoci chudým — umístění v donucovacích pracovnách s vězeňským režimem, kterým lid říkal „bastily chudinského zákona". — *312.*

[165] „*Le Populaire de 1841*" [„Lidové noviny z roku 1841"] — propagační orgán pokojného utopického komunismu; vycházel v Paříži v letech 1841 až 1852; do roku 1849 jej redigoval Etienne Cabet. — *314.*

[166] „*L'Union. Bulletin des ouvriers rédigé et publié par eux-mêmes*" [„Sdružení. Dělnický věstník, řízený a vydávaný přímo dělníky"] — měsíčník, který vycházel od prosince 1843 do září 1846 v Paříži; vydávala jej skupina dělníků, stoupenců saint-simonovské školy.

„*La Ruche populaire*" [„Lidový úl"] — dělnický měsíčník spjatý s utopickými socialisty; vycházel v Paříži od prosince 1839 do prosince 1849.

„*La Fraternité de 1845. Organe du communisme*" [„Bratrství z roku 1845. Orgán komunismu"] — dělnický měsíčník babeufovského zaměření; vycházel v Paříži od ledna 1845 do února 1848. — *314.*

[167] *Liga proti obilním zákonům* (Anti-Corn-Law-League), které omezovaly nebo zakazovaly dovoz obilí ze zahraničí, byla založena roku 1838 manchesterskými továrníky Cobdenem a Brightem. Ohánějíc se požadavkem úplné svobody obchodu, usilovala Liga o zrušení obilních zákonů proto, aby dosáhla snížení dělnických mezd a oslabila ekonomické a politické posice pozemkové aristokracie. V boji proti pozemkovým vlastníkům pokoušela se Liga využít dělnických mas. Ale právě v této době začali angličtí dělníci organisovat samostatné politické hnutí (chartismus).

Boj mezi průmyslovou buržoasií a pozemkovou aristokracií o obilní zákony skončil roku 1846 tím, že byl schválen zákon o jejich zrušení. — *315.*

[168] Boj za zákonné zkrácení pracovního dne na deset hodin začal v Anglii už koncem 18. století, a na začátku třicátých let 19. století se ho účastnily široké masy proletariátu. Protože se představitelé pozemkové aristokracie snažili

využít tohoto populárního hesla ve svém boji proti průmyslové buržoasii, vystupovali v parlamentě na obranu zákona o desetihodinovém pracovním dni. Zákon o desetihodinovém pracovním dni pro mládež a ženy byl schválen parlamentem 8. června 1847. — *315.*

[169] Z Heinovy básně „Na uklidněnou", v níž básník pranýřuje šosáctví a zkostnatělost německého měšťáka a staví proti němu starořímské republikány. — *319.*

[170] *Ceterum censeo* — počáteční slova okřídleného rčení Katona staršího, jímž obvykle končil všechny své projevy v senátě: Ceterum autem censeo Carthaginem esse delendam [Ostatně však soudím, že Kartágo musí být zničeno]. — *319.*

[171] Míní se tu „*Frankfurter Oberpostamts-Zeitung*" [„Frankfurtské hlavní poštovní noviny"] — německé noviny, které vycházely ve Frankfurtu nad Mohanem v letech 1619 až 1866. Za revoluce 1848—1849 byly orgánem ústřední moci — říšského správce a říšské vlády.

Nesselrodův oběžník ruským vyslancům v německých státech byl uveřejněn v čís. 210 z 28. července 1848. — *321.*

[172] Tím se míní „Provolání k Němcům", uveřejněné 13. (25.) března 1813 ve městě Kališi. Ruský car a pruský král v něm vyzývali Němce k boji proti Napoleonovi a demagogicky jim slibovali svobodu a nezávislost. — *322.*

[173] Když Mikuláš I. dostal zprávu o únorové revoluci roku 1848 ve Francii, obrátil se podle svědectví některých současníků k důstojníkům přítomným na dvorním plese a zvolal: „Sedlejte koně, pánové! Ve Francii je republika!" — *323.*

[174] Narážka na útěk pruského prince do Anglie — viz poznámku 41. — *323.*

[175] Roku 1772 došlo k prvnímu dělení Polska mezi Prusko, Rakousko a Rusko. — *324.*

[176] Viz poznámku 133. — *324.*

[177] Jde tu o patenty Bedřicha Viléma IV. z 3. února 1847 o svolání Spojeného zemského sněmu, v nichž se král odvolával na zákony o stavovském zastoupení, vydané v Prusku ve dvacátých až čtyřicátých letech 19. století. Král tvrdil, že svolání Spojeného zemského sněmu — společného zasedání osmi stavovských provinčních pruských sněmů — je uskutečněním dřívějších konstitučních slibů. — *325.*

[178] Vážné hospodářské potíže (téměř všeobecná neúroda) a živelní pohromy (epidemie cholery a pustošivé požáry) způsobily na jaře a v létě roku 1848 zostření třídních rozporů v Rusku. Tento rok je charakterisován vzestupem rolnického hnutí, cholerovými „nepokoji" v Petrohradě a v Rize, jakož i lidovými bouřemi v některých guberniích (např. ve vladimirské). Jedním z důležitých ohnisek revolučního vření bylo v té době polské království. — *326.*

[179] Goethe, „Faust", díl I, obraz dvanáctý („Zahrada"). — *328.*

[180] Tím se míní reakční klika (bratří Gerlachové, Radowitz a jiní) kolem pruského krále Bedřicha Viléma IV. — *332.*

[181] Proudhonova řeč je v tomto článku vyložena a citována podle zpráv dopisovatelů. Plné znění Proudhonovy řeči na zasedání francouzského Národního shromáždění 31. července 1848 bylo uveřejněno v „Compte rendu des séances de l'Assemblée Nationale" [„Protokoly ze zasedání Národního shromáždění"], sv. II, Paříž 1849, str. 770—782. — *333.*

[182] Za Proudhonovy redakce vycházel v dubnu až srpnu 1848 v Paříži list „*Le Représentant du Peuple. Journal quotidien des travailleurs*" [„Zástupce lidu. Deník pracujících"]. — *334.*

[183] Podrobnou kritiku Proudhonových ekonomických a filosofických názorů podal Marx roku 1847 v knize „Bída filosofie" (viz Marx-Engels, Spisy, sv. 4, čes. vyd. 1958, str. 83—196). — *336.*

[184] V letech 1807—1811 provedli ministři Stein a Hardenberg v Prusku polovičaté agrární reformy. Roku 1807 bylo zrušeno osobní dědičné poddanství rolníků, ale všechna břemena, jimiž byl rolník zatížen, zůstala zachována. Roku 1811 dostali rolníci právo vykoupit se z feudálních břemen pod podmínkou, že zaplatí statkáři částku rovnající se pětadvacetinásobku hodnoty obvyklých ročních dávek nebo že mu přenechají až polovinu své půdy. — *337.*

[185] *Dreschgärtneři* — tak se nazývali v některých německých krajích, zejména ve Slezsku, nesvobodní rolníci, kteří dostávali od statkáře kousek půdy s chatrčí a museli pro něho pracovat (především mlátit obilí) za nepatrnou odměnu v penězích nebo v naturáliích. — *340.*

[186] *Velký korec* — dutá obilní míra, v Prusku se rovnal 1319 litrům. — *342.*

[187] „*Le Moniteur belge. Journal officiel*" [„Belgický zpravodaj. Oficiální list"]. Tak se nazýval podle francouzského vládního orgánu belgický oficiální deník, založený v Bruselu roku 1831. — *343.*

[188] *Fransquillon* — přezdívka, kterou dávali v Belgii obdivovatelům všeho francouzského. — *345.*

[189] Tradiční belgické slavnosti na oslavu výročí vyhlášení nezávislosti Belgie roku 1830; v tyto dny se pořádaly karnevalové průvody. — *345.*

[190] Pruskou konstitucí míní Engels opětovné sliby krále Bedřicha Viléma III., že zavede v Prusku stavovské zřízení – sliby, které zůstaly jen na papíře. — *348.*

[191] Smlouvy podepsané Ruskem, Pruskem a Rakouskem ve Vídni 3. května 1815, jakož i závěrečná akta vídeňského kongresu z 9. června 1815 obsahovaly sliby, že ve všech polských zemích budou vytvořeny instituce, které by zaručovaly rozvoj polské národnosti. V Poznaňsku došlo pouze ke svolání stavovského zastupitelského shromáždění s poradními funkcemi. — *353.*

[192] Viz poznámku 114. — *354.*

[193] Postava z komedie dánského spisovatele Ludviga Holberga „Don Ranudo de Kolibrados neboli Chudoba a pýcha" – typ zchudlého šlechtice a zároveň nafoukaného hlupáka. — *354.*

[194] Slova z polské národní hymny. — *355.*

[195] *Jaroslawiecká konvence* byla sjednána 11. dubna 1848 mezi poznaňským národním výborem a pruským komisařem generálem Willisenem. Tato konvence předpokládala odzbrojení a rozpuštění polských povstaleckých vojsk. Místo toho byla Polákům slíbena „národní reorganisace" Poznaňska, tj. vytvoření polského vojska, jmenování Poláků do správních a jiných úřadů a projednávání správních a soudních záležitostí v jejich mateřštině. Tato konvence byla však zrádně porušena pruskými úřady; pruská vojska využila dohody s povstalci k bestiálnímu potlačení národně osvobozeneckého hnutí v Poznaňsku. „Reorganisace" slibovaná Polákům nebyla vůbec uskutečněna. — *357.*

[196] *Přivtělovací komory* (Chambres de réunion), zřízené v letech 1679–1680 Ludvíkem XIV., měly právnicky a historicky zdůvodňovat a ospravedlňovat nároky Francie na různé části sousedních států; ty pak byly vzápětí obsazovány francouzskými vojsky. — *358.*

[197] Tak nazývá Engels ironicky válku s Dánskem o Šlesvik-Holštýn. — *359.*

[198] *Polská ústava z roku 1791* vyjadřovala úsilí nejpokrokovější části polské šlechty a městské buržoasie, zrušila „liberum veto" (zásadu jednomyslnosti při usneseních sněmu) a volitelnost králů, zavedla radu ministrů odpovědnou sněmu

a dala městské buržoasii řadu politických a hospodářských práv. Tato opatření směřovala proti aristokracii, proti feudální anarchii a upevňovala ústřední moc. Ústava z roku 1791 poněkud zmírňovala feudální vztahy tím, že stanovila závaznost výkupních smluv uzavřených mezi statkáři a rolníky. — *362.*

[199] Jachym Lelewel, „Histoire de Pologne" [„Dějiny Polska"], sv. 1–2, Paříž–Lille 1844.

„Débat entre la révolution et la contrerévolution en Pologne". Par quelqu'un qui ne dit que ce qu'il pense, mais qui ne peut pas dire tout ce qu'il pense [„Spor mezi revolucí a kontrarevolucí v Polsku". Napsal ten, kdo říká pouze to, co si myslí, ale kdo nemůže říci všechno, co si myslí], Lipsko 1848. — *366–367.*

[200] Nejpočetnější část frankfurtského Národního shromáždění, liberálně buržoasní *střed*, se rozpadala na dvě frakce: na *pravý střed*, k němuž patřili Dahlmann, Heinrich Gagern, Bassermann, Mathy, Mevissen, Schmerling a jiní, a na *levý střed*, k němuž patřili Mittermaier, Werner, Raveaux aj. Poslanci středu byli stoupenci konstituční monarchie. — *367.*

[201] „Denkschrift des Oberpräsidenten Herrn Flottwell, über die Verwaltung des Gross-Herzogthum Posen, vom Dezember 1830 bis zum Beginn des Jahres 1841" [„Pamětní spis vrchního presidenta pana Flottwella o správě velkovévodství poznaňského od prosince 1830 do počátku roku 1841"], Štrasburk. — *369.*

[202] 6. srpna 1848 měla vojska všech německých států na rozkaz říšského ministra války Peuckera z 16. července 1848 složit na slavnostní přehlídce přísahu říšskému správci arcivévodovi Janovi. Bedřich Vilém IV., který si sám činil nárok na vrchní velení nad brannou mocí Německého spolku, tuto přehlídku v Prusku zakázal. — *371.*

[203] Jde o měsíčník „Die begriffene Welt. Blätter für wissenschaftliche Unterhaltung" [„Pochopený svět. Časopis pro vědecké besedy"], který vydával Wilhelm Jordan v Lipsku v letech 1845–1846. — *374.*

[204] *V chrámu sv. Pavla* ve Frankfurtu nad Mohanem zasedalo od 18. května 1848 do 30. května 1849 celoněmecké Národní shromáždění. — *374.*

[205] Goethe, „Faust", díl I, obraz šestnáctý („Martina zahrada"). — *378.*

[206] Engels dává Lichnowskému jméno Rodomonta, chvastouna a žvanila, jednoho z hrdinů básně Lodovica Ariosta „Zuřivý Roland". — *379.*

[207] 7. srpna 1848 vystoupil na zasedání frankfurtského Národního shromáždění poslanec Brentano a přimlouval se, aby byla udělena amnestie účastníkům

bádenského republikánského povstání a jejich vůdci Heckerovi. Pravicoví poslanci nejprve zahájili proti Brentanovi obstrukci a potom ho násilím donutili, aby opustil tribunu. — *383.*

[208] Paragrafem 6 Základních práv německého lidu, přijatých frankfurtským Národním shromážděním 2. srpna 1848, měly být zrušeny stavovské výsady a všechny šlechtické tituly, které nebyly spojeny s vykonáváním úřadu. — *384.*

[209] Roku 1833 uplatňoval don Carlos nároky na španělský trůn vůči Isabele, dceři krále Ferdinanda, odvolávaje se na zákon z roku 1713 o zákazu následnictví v ženské linii. Lichnowski se v letech 1838—1840 zúčastnil občanské války, kterou rozpoutal don Carlos, a dosáhl hodnosti brigádního generála. — *385.*

[210] Ze zhudebněné básně Ernsta Moritze Arndta „Was ist des Deutschen Vaterland?" [„Co je německá vlast?"]. — *386.*

[211] *Albigenské války* vedli v letech 1209 až 1229 severofrancouzští feudálové společně s papežem proti jihofrancouzským „kacířům", kterým se říkalo „albigenští" podle města Albi v jižní Francii. Hnutí albigenských bylo svéráznou formou opozice měšťanů a drobného rytířstva proti katolické církvi a feudálnímu státu. Válka skončila roku 1229 připojením Languedocu ke statkům francouzských králů. — *388.*

[212] Ve „Volebním manifestu radikální strany reforem v Německu", který sestavil Ruge v dubnu 1848, se prohlašovalo, že hlavním úkolem Národního shromáždění je „redigovat rozum událostí". — *393.*

[213] Narážka na jednu z pověstí o vzniku Švýcarského spolku; základy k němu byly položeny roku 1291, kdy tři horské kantony — Schwyz, Uri a Unterwalden — uzavřely věčný spolek. Podle pověsti se roku 1307 sešli zástupci těchto tří kantonů na palouku Rütli (nebo Grütli) a přísahali věrnost Spolku ve společném boji proti rakouské nadvládě. — *393.*

[214] Parafráze Heinova výroku; při setkání s Rugem roku 1843 pozdravil v něm Heine člověka, který „dovedl přeložit Hegela do pomořanštiny". — *394.*

[215] „Stenographischer Bericht über die Verhandlungen der deutschen constituirenden Nationalversammlung zu Frankfurt am Main" [„Stenografický záznam o jednáních německého ústavodárného Národního shromáždění ve Frankfurtu nad Mohanem"], sv. II, Frankfurt nad Mohanem 1848, str. 1186. — *395.*

[216] „*Hallische Jahrbücher*" a „*Deutsche Jahrbücher*" — zkrácený název mladohegelovského literárně filosofického časopisu, který vycházel denně v malém formátu v Lipsku od ledna 1838 do června 1841 pod názvem „Hallische Jahrbücher für deutsche Wissenschaft und Kunst" [„Hallské ročenky pro německou vědu a umění"] a od července 1841 do ledna 1843 pod názvem „Deutsche Jahrbücher für Wissenschaft und Kunst" [„Německé ročenky pro vědu a umění"]. Do června 1841 jej redigovali Arnold Ruge a Theodor Echtermeyer v Halle a od července 1841 Arnold Ruge v Drážďanech. — *397.*

[217] Viz poznámku 202. — *399.*

[218] Z Mozartovy opery „Figarova svatba", I. jednání, Figarova árie. — *400.*

[219] „*Černí*" — tj. jezuité, podle barvy mnišské sutany; *černá* a *žlutá* — barvy rakouské státní vlajky. — *401.*

[220] Z Freiligrathovy básně „Die Rose" [„Růže"]. — *404.*

[221] Vyjmenovávají se tu bitvy, které svedli Rakušané s Francouzi v období francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století, v době direktoria, konsulátu a císařství a v nichž rakouská armáda byla poražena: u Jemappes 6. listopadu 1792, u Fleurus 26. června 1794, u Millesima 13. až 14 dubna 1796, u Rivoli 14. až 15. ledna 1797, u Neuwiedu 18. dubna 1797, u Marenga 14. června 1800, u Hohenlinden 3. prosince 1800, u Ulmu 17. až 20. října 1805, u Slavkova 2. prosince 1805, u Wagramu 5. až 6. července 1809. — *405.*

[222] *Sonderbund* — separátní spolek sedmi hospodářsky zaostalých katolických švýcarských kantonů, který byl založen roku 1843, aby zabránil provedení pokrokových buržoasních reforem ve Švýcarsku a udržel výsady církve a jezuitů. Když se v červenci 1847 švýcarský sněm usnesl na rozpuštění Sonderbundu, zahájil Sonderbund počátkem listopadu válku proti ostatním kantonům. 23. listopadu 1847 byla armáda Sonderbundu rozdrcena vojsky federální vlády. — *405.*

[223] *Volta* a *Custoza* — obce v severní Itálii. 25. července 1848 porazila rakouská armáda pod velením Radeckého piemontskou armádu u Custozy a 26. až 27. července u Volty; 6. srpna 1848 obsadila Milán. — *405.*

[224] Heine, „Německo. Zimní pohádka", kap. VII. — *406.*

[225] 21. srpna 1848 byla v Berlíně uspořádána lidová shromáždění a demonstrace na protest proti útoku na členy demokratického klubu, který zorganisovali reakcionáři v tehdejším berlínském předměstí Charlottenburgu. Demonstranti žádali odstoupení Auerswaldovy a Hansemannovy vlády a potrestání

původců charlottenburských událostí; házeli kamením po budově, kde byl Auerswald s ostatními ministry. Vláda činu odpověděla na srpnové události dalšími represáliemi. — *408.*

[226] Z Arndtovy básně „Der Freudenklang" [„Radostná píseň"]. — *409.*

[227] Příměří mezi Sardinským královstvím a Rakouskem bylo uzavřeno 9. srpna 1848 po dobytí Milána rakouskou armádou. Původní termín příměří, šest týdnů, byl pak prodloužen; 12. března 1849 bylo příměří zrušeno a vojenské akce obnoveny; sardinská armáda byla však záhy poražena, Karel Albert se zřekl trůnu a nový král Viktor Emanuel II. uzavřel 26. března s Rakušany příměří. — *411.*

[228] Takzvaný *risquons-toutský* proces, který probíhal ve dnech 9. až 30. srpna 1848 v Antverpách, inscenovala vláda belgického krále Leopolda, aby se vypořádala s demokraty. Záminkou k němu byla srážka, k níž došlo 29. března 1848 mezi belgickou republikánskou legií, která přicházela z Francie do vlasti, a oddílem vojáků u vesničky Risquons-Tout nedaleko francouzských hranic. — *413.*

[229] Když kolínské úřady odepřely Marxovi přiznat pruské občanství, vyvolalo to v demokratických kruzích v Kolíně nad Rýnem pobouření. Kolínská Demokratická společnost vyslala k místním úřadům deputaci s požadavkem, aby byla odvolána policejní opatření proti Marxovi (viz tento svazek, str. 532 až 533). Pruský ministr vnitra Kühlwetter odpověděl na Marxovu stížnost tím, že 12. září 1848 rozhodnutí krajské správy potvrdil. Toho, že Marx neměl pruské občanství, pruská vláda později využila a vypověděla ho z pruského území jako osobu, která „zneužila práva pohostinství". Vypovězení Marxe a represálie proti ostatním redaktorům „Neue Rheinische Zeitung" způsobily, že noviny přestaly vycházet. — *417.*

[230] 9. srpna 1848 schválilo pruské Národní shromáždění návrh poslance Steina, podle něhož měl ministr války vydat rozkaz, aby důstojníci, kteří nesouhlasí s konstitučními institucemi, sami požádali o pensionování. Ministr války Schreckenstein usnesení Národního shromáždění nerespektoval a tento rozkaz nevydal. Proto podal poslanec Stein svůj návrh znovu na zasedání Národního shromáždění 7. září; výsledek hlasování o tomto návrhu donutil Auerswaldovu a Hansemannovu vládu, aby podala demisi; za Pfuelovy vlády, která ji vystřídala, byl 26. září 1848 konečně rozkaz v mnohem mírnější formě vydán, ale zůstal jen na papíře. — *425.*

[231] Heine, „Německo. Zimní pohádka", kap. XIX. — *428.*

[232] „*Morgenbladet*" [„Ranní noviny"] — norský list založený v Kristianii (Oslo) roku 1819; ve třicátých a čtyřicátých letech 19. století byl orgánem tzv. „lidové strany". — *429.*

[233] O Wildenbruchově nótě viz poznámku 133. — *431.*

[234] Druhý, třetí a čtvrtý článek z této série článků byl v „Neue Rheinische Zeitung" otištěn pod názvem „Krize". — *433.*

[235] *26. července 1830* byly vydány královské dekrety *(ordonance)*, které zrušily ve Francii svobodu tisku, vyhlásily rozpuštění sněmoven a změnily volební zákon tak, že počet voličů byl snížen o tři čtvrtiny. Tato mimořádná opatření vlády Karla X. byla podnětem k červencové buržoasní revoluci z roku 1830 ve Francii.

24. února 1848 byla ve Francii svržena monarchie Ludvíka Filipa. — *436.*

[236] Ve svém poselství z 10. září 1848 vyslovil Bedřich Vilém IV. souhlas s názorem ministrů, že usnesení pruského Národního shromáždění ze 7. září 1848 (viz tento svazek, str. 425–426) je porušením „principu konstituční monarchie", a schválil rozhodnutí vlády podat na protest proti tomuto postupu shromáždění demisi. — *437.*

[237] *Konstituanta* — Ústavodárné shromáždění ve Francii, které zasedalo od 9. července 1789 do 30. září 1791. — *439.*

[238] Narážka na odpověď Bedřicha Viléma IV. z 10. září 1848 ministrům, když na jejich podání demise odpověděl tím, že s důvody demise souhlasí, a navrhl, aby plnili své povinnosti až do utvoření nové vlády. — *442.*

[239] „*Vossische Zeitung*" [„Vossovy noviny"] — tak byl podle jména svého majitele nazýván deník „Königlich privilegirte Berlinische Zeitung von Staats- und gelehrten Sachen" [„Královsky privilegované berlínské noviny pro záležitosti státu a vědy"], který vycházel pod tímto názvem v Berlíně od roku 1785. Ve čtyřicátých letech 19. století zastával list umírněně liberální směr. — *442.*

[240] „*Spenersche Zeitung*" [„Spenerovy noviny"] — tak byl podle jména svého vydavatele nazýván list „Berlinische Nachrichten von Staats- und gelehrten Sachen" [„Berlínské zprávy o záležitostech státu a vědy"], který vycházel v Berlíně od roku 1740 do roku 1874. V letech 1848–1849 zastával konstitučně monarchistický směr. — *442.*

[241] Těmito slovy rozehnal Cromwell 20. dubna 1653 zbytky „dlouhého" parlamentu. — *445.*

[243] První článek z této série nemá nadpis, neboť byl otištěn v příloze k „Neue Rheinische Zeitung", kde se neuváděl seznam názvů uveřejněných článků. — *448.*

[243] *Rýpaly* (Wühler) nazývali buržoasní konstitucionalisté v letech 1848 až 1849 v Německu republikánské demokraty, a ti jim zase na oplátku říkali *vzdychalové* (Heuler). — *453.*

[244] 26. září 1848 vyhlásily úřady, poděšené růstem revolučně demokratického hnutí, v Kolíně nad Rýnem stav obležení „na ochranu osob a majetku". Rozkazem vojenského velitelství byla zakázána činnost všech spolků sledujících „politické a sociální cíle", byly zakázány schůze, rozpuštěna občanská garda a nařízeno jí, aby odevzdala zbraně, byly zavedeny válečné soudy, zastaveno vydávání „Neue Rheinische Zeitung" a několika jiných demokratických listů. — *454.*

[245] *„Neue Kölnische Zeitung für Bürger, Bauern und Soldaten"* [„Nové kolínské noviny pro měšťany, rolníky a vojáky"] — německý revolučně demokratický list, který vydávali v Kolíně nad Rýnem v letech 1848 a 1849 Friedrich Anneke a Friedrich Beust. List si vytkl za úkol provádět přístupnou formou propagandu mezi pracujícími ve městě i na venkově a také v armádě. — *454.*

[246] Tím se míní *„Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Köln"* [„Noviny kolínského Dělnického spolku"], které vycházely v dubnu až říjnu 1848; do července 1848 byl jejich redaktorem Andreas Gottschalk, v červenci až září Joseph Moll. V těchto novinách se psalo o činnosti kolínského Dělnického spolku a jiných dělnických spolků v Porýnské provincii. — *454.*

[247] *„Der Wächter am Rhein"* [„Strážce na Rýně"] — německý demokratický list, který vycházel v Kolíně nad Rýnem v letech 1848 až 1849 za redakce K. Kramera. Vedle jiných materiálů uveřejňoval list zprávy o schůzích kolínské Demokratické společnosti. — *454.*

[248] Když ve Vídni vypuklo lidové povstání, uprchl rakouský císař 7. října 1848 do Olomouce. Také většina českých poslanců rakouského říšského sněmu, kteří se hlásili k české národně liberální straně, uprchla z Vídně do Prahy. — *456.*

[249] Heine, „Tannhäuser", kapitola 3. — *456.*

[250] Na zasedání pruského Národního shromáždění z 29. září 1848 žádal poslanec d'Ester, aby vláda zrušila stav obležení v Kolíně a aby se kolínské vojenské velitelství zodpovídalo ze svých protizákonných akcí. — *458.*

[251] Někteří kontrarevolučně smýšlející příslušníci kolínské buržoasie (Stupp, Ammon aj.) zaslali 2. října 1848 pruskému Národnímu shromáždění provolání, v němž prohlašovali, že d'Esterův návrh na zrušení stavu obležení v Kolíně, podporovaný poslanci Porýnské provincie Borchardtem a Kyllem, prý „neodpovídá smýšlení a názorům občanů". — *458.*

[252] *Kolínský Dělnický spolek* byl založen 13. dubna 1848 členem kolínské obce Svazu komunistů Andreou Gottschalkem. Spolek měl zpočátku jen asi 300 členů, ale už počátkem května stoupl počet členů na 5000; většinou to byli dělníci a řemeslníci. V čele spolku byl předseda a výbor, do něhož byli voleni zástupci různých povolání. Tiskovým orgánem spolku byl list „Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Köln" [„Noviny kolínského Dělnického spolku"] a od 26. října 1848 list „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit" [„Svoboda, bratrství, práce"]. Spolek měl ve městě několik poboček. Po Gottschalkově zatčení byl 6. června zvolen za předsedu spolku Joseph Moll, který tuto funkci vykonával do zářijových událostí v Kolíně, kdy byl nucen emigrovat, aby ušel zatčení. 16. října se předsednictví spolku na žádost dělníků dočasně ujal Marx. 28. února 1849 byl za předsedu zvolen Karl Schapper, který tuto funkci zastával do konce května 1849.

Většina vedoucích funkcionářů Dělnického spolku (Gottschalk, Anneke, Schapper, Moll, Lessner, Jansen, Röser, Nothjung, Bedorf) byla členy Svazu komunistů.

Zprvu byl Dělnický spolek pod vlivem Gottschalkovým, který v duchu „pravých" socialistů ignoroval význam historických úkolů proletariátu v buržoasně demokratické revoluci, v duchu sektářské taktiky bojkotoval nepřímé volby do celoněmeckého a pruského Národního shromáždění a vystupoval proti podpoře demokratických kandidátů ve volbách. Ultralevé fráze spojoval Gottschalk s velmi umírněnými metodami boje (byl pro to, aby se jménem dělnictva podávaly petice vládě a městské správě, orientoval se jen na „legální" formy boje, podporoval některé požadavky zaostalých dělníků, nakažených cechařskými předsudky, atd.). Gottschalkova sektářská taktika narazila hned na počátku na odpor některých členů spolku, kteří podporovali taktickou linii Marxovu a Engelsovu. Pod jejich vlivem došlo koncem června v činnosti spolku k obratu. Od podzimu 1848 rozvinul kolínský Dělnický spolek velkou agitační činnost také mezi rolníky. Členové svazu organisovali v okolí Kolína demokratické a dělnické spolky a rozšiřovali revoluční literaturu, mimo jiné „Požadavky Komunistické strany v Německu" (viz poznámku 1). Spolek udržoval těsné spojení s jinými dělnickými spolky v Porýnské provincii a ve Vestfálsku.

V zimě 1848 až 1849 zahájili Gottschalk a jeho stoupenci urputný boj, aby dosáhli rozkolu v kolínském Dělnickém spolku. Od ledna 1849 vydávali list „Freiheit, Arbeit" [„Svoboda, práce"], který ostře útočil na Marxe a redakci „Neue Rheinische Zeitung" a hanebně je pomlouval.

Avšak tuto jejich rozvratnou činnost většina členů spolku nepodporovala.

Aby upevnili spolek, provedli Marx, Schapper a jiní vedoucí funkcionáři v lednu až únoru 1849 jeho reorganisaci. 25. února byly přijaty nové stanovy, které jako hlavní úkol spolku ukázaly zvyšování třídního a politického uvědomění dělnictva. V dubnu se výbor Dělnického spolku usnesl, že se spolek na svých schůzích bude zabývat Marxovou prací „Námezdní práce a kapitál", která vyšla v „Neue Rheinische Zeitung".

Politické zkušenosti, které dělníci získali za revoluce, a jejich zklamání z kolísavé politiky maloburžoasních demokratů umožnily Marxovi a Engelsovi, aby na jaře 1849 začali prakticky připravovat založení proletářské strany. V souvislosti s tím se Marx a jeho stoupenci organisačně rozešli s maloburžoasní demokracií. 16. dubna se kolínský Dělnický spolek usnesl, že vystoupí ze Svazu německých demokratických spolků a připojí se ke Svazu německých dělnických spolků s ústředím v Lipsku. 6. května 1849 se konal sjezd dělnických spolků Porýnské provincie a Vestfálska.

Ale tehdejší situace v Německu (nástup kontrarevoluce, zostření policejních represálií) znemožnila kolínskému Dělnickému spolku další činnost k sjednocení a organisaci dělnických mas. Když přestala vycházet „Neue Rheinische Zeitung" a Marx, Schapper a jiní vedoucí činitelé spolku odjeli z Kolína, ztrácel spolek stále víc charakter politického spolku a postupně se měnil v pouhé dělnické vzdělávací sdružení. — *458.*

[253] Velitel braniborského vojenského obvodu generál Wrangel vydal 17. září 1848 rozkaz vojsku, který svědčil o tom, že pruští militaristé chtějí zahájit ofensivu proti vymoženostem revoluce. V rozkazu se mluvilo o zajištění „veřejného klidu", vyhrožovalo se „živlům protivícím se zákonům" a vojáci byli vyzváni, aby se semkli kolem důstojníků a krále. — *459.*

[254] Z článku „Barikády v Kolíně", uveřejněného v „Kölnische Zeitung", čís. 268 z 30. září 1848. — *460.*

[255] Z Heinovy básně „Anno 1829". — *460.*

[256] Shakespeare, „Král Jindřich IV.", díl II, jednání III, scéna 2. — *461.*

[257] Thiersova studie, která vycházela v listu „Constitutionnel" v září až říjnu 1848, byla pak vydána jako brožura s názvem „De la propriété" [„O vlastnictví"], Paříž 1848. — *462.*

[258] „*L'Indépendance belge*" [„Belgická nezávislost"] — buržoasní deník, založený v Bruselu roku 1831; ve čtyřicátých letech 19. století byl orgánem liberálů. — *462.*

[259] C. J. A. Mathieu de Dombasle, „Annales agricoles de Roville, ou mélanges d'agriculture, d'économie rurale et de législation agricole" [„Zemědělské anály z Roville neboli rozmanitý materiál o zemědělství, o zemědělském hospodářství a zákonodárství"], Paříž 1824—1837. — *464.*

[260] *Mohučská ústřední imediátní komise* byla ustavena podle usnesení konference německých států v Karlových Varech roku 1819, aby vyšetřovala „demagogické rejdy", tj. aby potírala opoziční hnutí v německých státech. Mohučská komise, jejíž členové byli jmenováni jednotlivými vládami německých států, byla zmocněna provádět bezprostředně (immediat) vyšetřování i zatýkání ve všech státech Německého spolku nezávisle na Spolkovém sněmu. — *467.*

[261] Tím se míní „zákon o ochraně ústavodárného Národního shromáždění a úředníků ústředních úřadů", schválený frankfurtským Národním shromážděním 9. října 1848, podle něhož se urážka poslanců Národního shromáždění nebo úředníků ústředních úřadů trestala vězením. Tento zákon byl jedním z protilidových represivních opatření, která byla schválena po zářijovém povstání ve Frankfurtu většinou Národního shromáždění a říšskou vládou. — *467.*

[262] Heine, z cyklu básní „Návrat". — *468.*

[263] V září 1848 okupovalo turecké vojsko podporované carskou vládou Valašsko, aby tam potlačilo národně osvobozenecké hnutí. V Bukurešti se krvavě vypořádalo s obyvatelstvem. V proklamaci, kterou vydal turecký vládní komisař Fuád effendi, se prohlašovalo, že je třeba nastolit „zákonný pořádek" a „vyhladit všechny stopy revoluce". — *468.*

[264] Srov. anonymně vydanou knihu Charlese Davenanta, „An Essay upon the Probable Methods of Making a People Gainers in the Ballance of Trade" [„Pojednání o metodách, jimiž lze lidu zajistit příznivou obchodní bilanci"], Londýn 1699, str. 23, 50. — *471.*

[265] Heine, „Německo. Zimní pohádka", kap. XII. — *474.*

[266] Tím se míní „*Gazzetta di Milano*" — italské noviny, které vycházely v letech 1816 až 1875; do konce padesátých let 19. století byly oficiálním orgánem rakouských úřadů v severní Itálii. — *482.*

[267] Maloburžoasní demokraté Herwegh, Bornstedt aj., kteří stáli v čele Německé demokratické společnosti, založené v Paříži po únorové revoluci 1848, agitovali pro dobrovolnickou legii z řad německých emigrantů. Chtěli vpádem do Německa vyvolat revoluci a nastolit tam republikánské zřízení. Marx a En-

gels rozhodně vystoupili proti těmto dobrodružným plánům. Herweghova legie, jakmile překročila v dubnu 1848 hranice, byla na bádenském území rozdrcena vojsky jihoněmeckých států. — *483.*

[268] „*Deutsche Volkszeitung*" [„Německé lidové noviny"] — demokratický deník, vycházel v Mannheimu v dubnu 1848 za redakce Julia Fröbela a Eduarda Pelze a za účasti Struva, Heckera, Herwegha, Ruga aj. V čísle ze 17. dubna byl otištěn dopis z Paříže, v němž němečtí komunisté důrazně odmítali Herweghův dobrodružný plán. — *483.*

[269] Tím se míní *druhý demokratický kongres*, který se konal v Berlíně ve dnech 26. až 30. října 1848. Na tomto kongresu byl zvolen nový ústřední výbor německých demokratů (d'Ester, Reichenbach, Hexamer). Kongres jednal o zásadách ústavy a schválil „Deklaraci lidských práv". Při projednávání sociální otázky vystoupil jménem komise Beust (viz poznámku 1). V nejdůležitějších otázkách nebylo však dosaženo dohody, protože výběr delegátů byl velmi nesourodý. Proto se kongres neusnesl na účinných opatřeních k mobilisaci mas do boje proti kontrarevoluci, ale omezil se jen na vypracování jalových, navzájem si odporujících resolucí. — *485.*

[270] Titul článku pochází od Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. — *491*

[271] Narážka na Brüggemannovu předchozí politickou činnost; Brüggemann byl za účast ve studentském oposičním hnutí a za vystoupení na obranu svobody tisku na hambašské slavnosti (1832) odsouzen k trestu smrti pro „vlastizradu". Trest mu byl později změněn v doživotní vězení. Po amnestii roku 1840 byl osvobozen. — *492.*

[272] „*Breslauer Zeitung*" [„Vratislavské noviny"] — německé noviny založené ve Vratislavi roku 1820; ve čtyřicátých letech 19. století měly buržoasně liberální zaměření. — *492.*

[273] *Slovanská lípa* — český národní spolek založený koncem dubna 1848. V Praze bylo vedení spolku v rukou buržoasních liberálů (Šafařík, Gauč), kteří po pražském povstání přešli do tábora kontrarevoluce, zatímco v pobočkách spolku na venkově měli vedoucí úlohu většinou zástupci radikální české buržoasie. — *493.*

[274] *Schinderhannes* — Janek hrdlořez, přezdívka německého loupežníka Johanna Bücklera, který žil koncem 18. a počátkem 19. století. V článku je tak označen Windischgrätz. — *494.*

[275] Jde o zprávu vídeňského dopisovatele „Neue Rheinische Zeitung" Telleringa, otištěnou v čísle 127 z 27. října 1848. — *495.*

[276] Engelsovy zápisky o cestě „*Z Paříže do Bernu*" se uveřejňují podle rukopisu, který zůstal nedokončen. Před Engelsovou cestou došlo k těmto událostem: 26. září 1848 byl v Kolíně vyhlášen stav obležení a vydán rozkaz k zatčení některých redaktorů „Neue Rheinische Zeitung", mezi nimi i Engelse (viz tento svazek, str. 551). Engels emigroval do Belgie, ale bruselská policie ho zatkla a 4. října vypověděla z Belgie; 5. října přijel Engels do Paříže a po několikadenním pobytu se vydal pěšky do Švýcarska. Přes Ženevu a Lausanne se dostal kolem 9. listopadu do Bernu, kde se prozatím usadil. Své cestovní zápisky začal psát v Ženevě, o čemž svědčí původní titul rukopisu „Z Paříže do Ženevy".

Národopisný záznam a kresby, které jsou u náčrtků cesty přiložených k rukopisu, odůvodňují domněnku, že Engels přerušil psaní těchto zápisků, aby na Marxovu žádost napsal článek „Boj v Uhrách". — *503.*

[277] „*Chant du départ*" [„Píseň na cestu"], revoluční píseň z doby francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století. Později se stala velmi populární v demokratických kruzích ve Francii.

„*Mourir pour la patrie*" [„Zemřít za vlast"], refrén francouzské vlastenecké písně, populární v době únorové revoluce roku 1848. — *505.*

[278] Carl Maria Weber, opera „Euryanta", libreto Helminy von Chézy; jednání I, scéna 2. — *508.*

[279] K rukopisu „Z Paříže do Bernu" jsou přiloženy dva listy s náčrty cesty, které si Engels sám nakreslil. Všechny tyto náčrtky se týkají části Engelsovy cesty z Auxerre (Francie) do Le Locle (Švýcarsko).

Na prvním lístku jsou tyto názvy (do klínových závorek ⟨ ⟩ jsou dány názvy podtržené Engelsem, do hranatých [ ] ne zcela přesné místní názvy v rukopisu):

1. Úsek *z Auxerre do Chalonu* s textem:

„Auxerre—St. Bris—Vermenton—Pont aux Alouette—Lucy-le-Bois—Avallon—⟨Rouvray⟩—Saulieu—⟨odbočka směrem k Dijonu⟩—Champeau [v rukopise Chantenaux]—Rouvray—odbočka směrem k Dijonu—Arnay-le-Duc—Châteaux—(dlouhá vesnice)—zde jsem zašel na poštu — uhelné doly — hospoda — krásné údolí, víno — totéž — Chagny—Chalon".

2. Úsek *od Beaufortu do Ženevy* s textem:

„Beaufort—Orgelet—Aire—Moirans— Pt. du Lizon [v rukopise Pt. d'Ison]—St. Claude—Lamoura [La Mure, v rukopise La Meure]—Mijoux—Gex—Ferney—Succony—Ženeva".

Kromě toho je na témž lístku několik kreseb, mimo jiné kresba jezdců v maďarském stejnokroji. Je tu rovněž poznámka:

Češi Moravané Slováci	Chorvati Ilyrové Slovinci	Srbové Bosňané Bulhaři	Poláci Rusíni

Na druhém lístku jsou tyto názvy:

1. Úsek *z Auxerre do Ženevy* s textem:

„Auxerre – St. Bris – Vermenton – Pont aux Alo[uette] – Lucy-le-Bois – Avallon – ⟨Rouvray⟩ – Saulieu – Arnay-le-Duc – dlouhá vesnice – Ivri – La Cange – Chagny – Chalon – St. Marcel – Louhans – Beaufort – Orgelet – Aire – Moirans – dvě hory – Pt. du Lizon [v rukopise Pt. d'Ison] – St. Claude – Lamoura [La Mure, v rukopise La Meure] – Mijoux – Gex – Ženeva".

2. Úsek *z Moirans do St. Claude* s textem:

„Moirans – mlýny – Pt. du Lizon [v rukopise Pt. d'Ison] – St. Claude".

3. Úsek *z Ženevy do Le Locle* s textem:

„Ženeva – Bellevue – Coppet – Nyon – Rolle – Aubonne – Morges – Cossonay – La Sarraz – Orbe – Yverdon – St. Croix – Fleurier – Travers – Les Ponts – Le Locle". *Viz ilustrace mezi str. 512–513.*

[280] Engels parafrázuje verš z Goethovy básně „Kriegserklärung" [„Vyhlášení války"]. — *520.*

[281] Výzvu „Všem dělníkům v Německu" napsali emisař Svazu komunistů, člen ústředního výboru Wallau, který přijel z Paříže do Mohuče, a člen Svazu komunistů Cluss. Marx a Engels se 8. dubna 1848 zastavili cestou do Kolína v Mohuči, kde s místními komunisty projednali další plán postupu. — *525.*

[282] V Kolíně existovala ještě před březnovou revolucí 1848 obec Svazu komunistů, jejímiž členy byli d'Ester, Daniels, Bürgers, Anneke, Gottschalk aj. Většina z nich byla pod vlivem „pravých" socialistů. Začátkem dubna 1848 byla obec doplněna členy Svazu komunistů, kteří přijeli do Kolína z emigrace. Jak je zřejmé z uveřejněného protokolu, došlo krátce po Marxově a Engelsově příjezdu k vážným názorovým neshodám mezi nimi a Gottschalkem. Uvedený dokument podepsali Bürgers a Moll jako vedoucí funkcionáři obce; Marx se účastnil zasedání jako předseda ústředního výboru Svazu komunistů. — *527.*

[283] První porýnský sjezd demokratů se konal v Kolíně nad Rýnem ve dnech 13. a 14. srpna 1848. Marx i Engels se ho účastnili. Sjezd potvrdil ústřední výbor tří kolínských demokratických spolků (viz poznámku 284) ve funkci Porýnského krajského výboru demokratů. Činnost tohoto výboru, v němž měl vedoucí úlohu Marx, byla podle usnesení sjezdu rozšířena nejen na Porýnskou provincii, ale také na Vestfálsko. Sjezd se usnesl, že je nutno pracovat mezi továrními dělníky i mezi rolníky. — *530.*

[284] Ústřední výbor, složený ze zástupců tří kolínských demokratických organisací – Demokratické společnosti, Dělnického spolku a Spolku dělníků a zaměstnavatelů – byl ustaven koncem června na základě usnesení prvního demokratického kongresu ve Frankfurtu nad Mohanem. Tento výbor plnil dočasně, až do svolání porýnského sjezdu demokratů, funkci krajského výboru — *530.*

[285] Toto usnesení bylo přijato 11. srpna 1848 na plenární schůzi kolínské Demokratické společnosti, jíž předsedal Marx (viz tento svazek, str. 532). — *534.*

[286] Většina členů výboru padesáti, zvoleného předparlamentem v dubnu 1848, byli buržoasní liberálové. V provolání „Německému národu" ze 6. dubna vyzýval výbor německý národ, aby „napomáhal tomu, aby Polákům byla navrácena jejich vlast". — *534.*

[287] Jako rytíře Schnapphahnského zesměšňoval Georg Weerth v sérii fejetonů známého reakcionáře knížete Lichnowského. Fejetony „Život a skutky slavného rytíře Schnapphahnského" byly uveřejňovány bez podpisu v „Neue Rheinische Zeitung" v srpnu až září 1848. — *539.*

[288] Do kolínského bezpečnostního výboru byli kromě jiných zvoleni redaktoři „Neue Rheinische Zeitung" Marx, Engels, Wilhelm Wolff, Dronke a Bürgers a také vedoucí funkcionáři kolínského Dělnického spolku Schapper a Moll. — *541.*

[289] O měšťanských spolcích viz poznámku 54. — *542.*

[290] 11. září 1848 došlo ke srážce mezi vojáky 27. pluku, ubytovaného v Kolíně nad Rýnem, a kolínským občanstvem, které podporovala demokratická část občanské gardy. — *543.*

DATA K ŽIVOTU A ČINNOSTI K. MARXE A B. ENGELSE

(březen—listopad 1848)

1848

Druhá polovina března — začátek dubna — V souvislosti s revolucí, která vypukla v Německu, zařizuje ústřední výbor Svazu komunistů v Paříži, vedený Marxem, návrat 300—400 německých dělníků, většinou členů Svazu komunistů, jednotlivě do Německa.

Kolem 21. března — Engels přijíždí z Bruselu do Paříže, kde začíná ihned pracovat v ústředním výboru Svazu komunistů, do něhož byl zvolen za své nepřítomnosti.

Mezi 21. a 29. březnem — Marx a Engels vypracovávají politickou platformu Svazu komunistů v revoluci — „Požadavky Komunistické strany v Německu"; tyto „Požadavky" jako leták a „Manifest Komunistické strany" se rozdávají dělníkům odjíždějícím do Německa.

Konec března — Marx a Engels se chystají k návratu do Německa. V dopisech do Německa píší o svém úmyslu vydávat velký revoluční deník.

Konec března—5. dubna — Marx a Engels pokračují v boji proti dobrodružným záměrům Herweghovým a Bornstedtovým, kteří chtěli pomocí ozbrojené německé legie importovat do Německa republiku, a informují přátele v Německu a ve Francii o svém názoru na tento podnik. Žádají dopisem Cabeta, aby ve svém listu „Populaire" uveřejnil prohlášení ústředního výboru Svazu komunistů, v němž se zdůrazňuje, že jedinou organisací v Paříži, která má spojení se Svazem, je Klub německých

dělníků a že Svaz komunistů nemá nic společného s Německou demokratickou společností, kterou vede Herwegh a Bornstedt. Prohlášení podepsal Marx, Karl Schapper, Heinrich Bauer, Engels, Joseph Moll a Wilhelm Wolff.

Z podnětu ústředního výboru vedeného Marxem zakládají členové Svazu komunistů v Mohuči Dělnický vzdělávací spolek a jeho jménem se obracejí ke všem německým dělníkům s výzvou, aby zakládali všude ve městech i na venkově dělnické spolky.

Kolem 6. dubna — Marx a Engels odjíždějí z Paříže do Německa, aby se přímo účastnili revoluce.

8. dubna — Marx a Engels se zastavují v Mohuči, kde projednávají s místními členy Svazu komunistů další úkoly týkající se organisace a sjednocení dělnických spolků.

11. dubna — Marx a Engels přijíždějí do Kolína nad Rýnem a ihned se pouštějí do příprav k vydávání velkého politického deníku.

Po 11. dubnu — Kolínská městská rada vyhovuje Marxově žádosti a uděluje mu povolení k pobytu v Kolíně.

První polovina dubna — Ústřední výbor Svazu komunistů posílá do různých měst v Německu své emisary (Dronka, Wilhelma Wolffa, Schappera aj.), aby tam zakládali nové obce Svazu a veřejné dělnické spolky.

Kolem 15. dubna — Engels zajíždí do Barmenu, Elberfeldu a jiných měst v Porýnské provincii, umisťuje tam akcie časopisu a zároveň organisuje obce Svazu komunistů.

Druhá polovina dubna — Engels pracuje na překladu „Manifestu Komunistické strany" do angličtiny.

Kolem 24. dubna — Vychází prospekt „Neue Rheinische Zeitung".

Duben — V Bruselu se tisknou texty přednášek o námezdní práci a kapitálu, které Marx přednesl v prosinci 1847. Tisk vázne, protože Marx byl zaneprázdněn přípravami k vydávání „Neue Rheinische Zeitung" a nemohl pokračovat v práci na rukopisu.

Duben—květen — Marx si dopisuje s členy Svazu komunistů v různých městech v Německu a ve Francii (Dronkem, Bornem, Ewerbeckem, Schapperem aj.) o situaci a činnosti obcí Svazu a o průběhu upisování akcií pro „Neue Rheinische Zeitung".

6. května — Marx odjíždí s Weerthem na několik dní do Elberfeldu, aby projednal s Engelsem otázky týkající se vydávání „Neue Rheinische Zeitung" a činnosti Svazu komunistů.

11. května — Marx se jako předseda ústředního výboru Svazu komunistů účastní schůze kolínské obce Svazu, na níž se jedná o Gottschalkově postoji ke Svazu.

Polovina května — Marx oznamuje Weerthovým prostřednictvím belgickému demokratu Jottrandovi, redaktorovi listu „Débat social" [„Sociální diskuse"], že se bude vydávat „Neue Rheinische Zeitung", a navrhuje, aby oba listy spolu navázaly pravidelné spojení.

20. května — Engels se vrací z Barmenu do Kolína a společně s Marxem připravuje vydávání „Neue Rheinische Zeitung".

Po 20. květnu — Vzhledem k tomu, že se politická situace v Německu zostřila a že se aktivisovaly reakční síly, rozhodují se Marx a Engels, že uspíší vydávání „Neue Rheinische Zeitung", aby list začal vycházet již od 1. června, a ne až od 1. července, jak bylo plánováno původně.

Konec května — Marx píše dopis redaktoru italského demokratického listu „L'Alba" [„Úsvit"] ve Florencii a sděluje mu, že se bude vydávat „Neue Rheinische Zeitung" a že její redakce chce hájit také svobodu a národní nezávislost italského lidu. Marx navrhuje, aby si pravidelně vyměňovali výtisky novin a informace. Marxův dopis byl otištěn v listu „L'Alba" 29. června.

Protože od emisarů Svazu komunistů z různých měst v Německu docházejí zprávy, že obce Svazu komunistů jsou organisačně slabé, rozhodují se Marx a Engels, aby se komunisté připojili k demokratickému hnutí a tvořili v něm levé, skutečně proletářské křídlo. Vstupují do kolínské Demokratické společnosti a doporučují svým stoupencům, aby vedle činnosti v dělnických spolcích také aktivně pracovali v demokratických sdruženích. Marx a Engels docházejí

k názoru, že by bylo účelné, aby hlavním úkolem „Neue Rheinische Zeitung" bylo rozšiřovat všeobecné směrnice Svazu a propagovat v Německu demokratické a socialistické myšlenky.

1. června — Vychází 1. číslo „Neue Rheinische Zeitung" s podtitulem „Orgán demokracie". Je v něm uveřejněno prohlášení „Od redakce ‚Neue Rheinische Zeitung'" a Engelsovy články „Frankfurtské shromáždění" a „Nový hrdinský čin bourbonské dynastie".

Červen — Marx je plně zaměstnán redigováním „Neue Rheinische Zeitung", výběrem materiálu, budováním sítě dopisovatelů a jinou prací při vydávání listu. Proto většinu úvodníků píše Engels.

Začátek června — Pro Engelsův článek „Frankfurtské shromáždění", namířený proti zbabělé smířlivecké politice německého Národního shromáždění, velký počet buržoasních akcionářů „Neue Rheinische Zeitung" odmítá list dále podporovat.

2.—3. června — Marx píše dva články o Camphausenově vládě; jsou uveřejněny v „Neue Rheinische Zeitung" z 3. a 4. června.

5. června — „Neue Rheinische Zeitung" uveřejňuje Engelsův článek „Válečná komedie ve Šlesviku-Holštýnu".

6. června — Engels píše článek „Dohodovací debaty v Berlíně", otištěný v „Neue Rheinische Zeitung" 7. června. V dalších dnech podává v řadě článků soustavný přehled debat v pruském Národním shromáždění a kritisuje jeho činnost.

7. června — V úvodníku „Programy radikálně demokratické strany ve Frankfurtu a frankfurtské levice" a v řadě článků uveřejňovaných v „Neue Rheinische Zeitung" zastávají Marx a Engels názor, že nejdůležitějším úkolem německé buržoasně demokratické revoluce je revoluční sjednocení Německa.

8. června — Engels píše článek „Nové dělení Polska", který vychází v „Neue Rheinische Zeitung" 9. června. V tomto článku i v řadě jiných Engels vřele podporuje národně osvobozenecké hnutí polského lidu a dokazuje, že vznik demokratického Polska je nutným předpokladem pro vytvoření demokratického Německa.

13.—14. června — Engels píše sérii článků „Berlínské debaty o revoluci", které vycházejí v „Neue Rheinische Zeitung" od 14. do 17. června.

17. června — Engels píše článek „Pražské povstání", v němž vyjadřuje své i Marxovy sympatie k národně osvobozeneckému boji českého lidu. Článek je uveřejněn v „Neue Rheinische Zeitung" 18. června.

19. června — Engels píše o útoku na berlínskou zbrojnici v článku nazvaném „Dohodovací zasedání ze 17. června"; zdůrazňuje se v něm, že ozbrojení lidu je podmínkou, aby revoluce zvítězila; vychází v „Neue Rheinische Zeitung" 20. června.

20. června — Engels píše článek „Nová politika v Poznaňsku"; je uveřejněn v „Neue Rheinische Zeitung" 21. června.

Kolem 23. června — Výbor kolínské Demokratické společnosti vysílá Marxe jako svého zástupce do komise zástupců kolínských demokratických organisací, která se schází na základě usnesení prvního demokratického sjezdu ve Frankfurtu nad Mohanem a má projednat sjednocení demokratických spolků v Porýnské provincii a ve Vestfálsku.

23. června — V „Neue Rheinische Zeitung" vychází Engelsův článek „První čin německého Národního shromáždění ve Frankfurtu", v němž Engels kritisuje politiku tohoto shromáždění vůči revoluci v Itálii.

24. června — Marx se účastní zasedání komise představitelů tří kolínských demokratických organisací — Demokratické společnosti, Dělnického spolku a Spolku dělníků a zaměstnavatelů. Komise dochází k rozhodnutí, že je třeba ustavit ústřední výbor demokratických spolků v Kolíně, který by plnil funkce krajského výboru; výboru se ukládá udržovat stálý styk mezi těmito organisacemi a svolat do Kolína první porýnský sjezd demokratů.

25. června — „Neue Rheinische Zeitung" uveřejňuje Engelsův článek o pražském povstání nazvaný „Demokratický charakter povstání".

25. června až 1. července — O červnovém povstání v Paříži píše Engels sérii článků, které osvětlují průběh prvního ozbrojeného třídního střetnutí

pařížského proletariátu. Byly uveřejňovány v „Neue Rheinische Zeitung" od 26. června do 2. července.

28. června — Marx píše článek „Červnová revoluce", uveřejněný v „Neue Rheinische Zeitung" 29. června. Poněvadž se list rozhodně postavil na obranu vzbouřených pařížských dělníků, odpadla od něho většina zbývajících akcionářů.

Konec června až začátek srpna — Když se v pruském Národním shromáždění projednávají předlohy zákonů o zrušení feudálních břemen, stavějí se Marx a Engels v řadě úvodníků v „Neue Rheinische Zeitung" („Patowův pamětní spis o výkupu", „Návrh zákona o zrušení feudálních břemen", „Debaty o dosavadním zákonodárství o výkupu") na obranu rolnictva a nemilosrdně kritisují německou buržoasii, která zradila svého přirozeného spojence, rolnictvo, a odepřela provést jeden z nejdůležitějších úkolů německé revoluce – úplné odstranění feudálních vztahů na vesnici.

Červenec — Marx a Engels uplatňují prostřednictvím svých spolupracovníků, členů Svazu komunistů Josepha Molla, který se stal 6. července předsedou kolínského Dělnického spolku, a Karla Schappera, stále větší vliv na činnost Dělnického spolku a vedou úporný boj se stoupenci sektářské taktiky Gottschalkovy.

2. července — Engels píše článek „Německá zahraniční politika", v němž pranýřuje německou buržoasii za to, že pokračuje v utlačovatelské politice Hohenzollernů a Habsburků, a formuluje zásady mezinárodní politiky proletariátu. Článek vychází v „Neue Rheinische Zeitung" 3. července.

6. července — Marx píše článek „Soudní vyšetřování ‚Neue Rheinische Zeitung'", uveřejněný v tomto listu 7. července.

Marx je vyslýchán vyšetřujícím soudcem pro článek „Zatýkání", uveřejněný v „Neue Rheinische Zeitung" 5. července. Marx a odpovědný vydavatel Korff jsou obviněni z urážky vrchního státního návladního Zweiffela a četníků. Po výslechu je provedena v místnostech redakce prohlídka, při níž je nalezen materiál k článku, napsaný neznámou rukou. Když Marx odmítl jmenovat autora článku, je vyslýchán nejen odpovědný vydavatel listu Korff, ale i Marx, Engels a Dronke.

7. a 9. července — Marx píše dva články o vládní krizi v Berlíně – „Vláda činu" a „Vládní krize", které jsou uveřejněny v „Neue Rheinische Zeitung" 9. a 10. července.

10. července — Marx píše článek „Soudní vyšetřování ‚Neue Rheinische Zeitung'", uveřejněný v listu 11. července.

14. července — Engels kritisuje na plenárním shromáždění kolínské Demokratické společnosti berlínské Národní shromáždění. Navrhuje, aby d'Ester, jeden z vůdců levého křídla Národního shromáždění, byl pověřen vystoupit ve sněmovně proti omezování spolčovacího práva důstojníků.

17.–24. července — Engels píše sérii článků s názvem „Debaty o návrhu Jacobyho"; vycházejí v „Neue Rheinische Zeitung" od 18. do 25. července.

21. července — Marx se účastní plenární schůze kolínské Demokratické společnosti, na níž se konají volby zástupců do ústředního výboru tří kolínských demokratických spolků. Za Demokratickou společnost volí shromáždění jednomyslně Marxe a Schneidera II. Na schůzi vystupuje Weitling a vykládá své zmatené sektářské názory na úkoly proletariátu v německé revoluci. Marxův projev k této otázce se odkládá na příští zasedání.

21.–24. července — V řadě úvodníků „Neue Rheinische Zeitung" kritizují Marx a Engels návrh zákona o občanské gardě.

22. července — V „Neue Rheinische Zeitung" vychází Engelsův článek „Příměří s Dánskem".

Marxe opět vyslýchá vyšetřující soudce pro článek „Zatýkání".

26. a 30. července — Marx a Engels kritisují v „Neue Rheinische Zeitung" návrh zákona o nucené půjčce.

31. července — Engels píše článek „‚Kölnische Zeitung' o anglických poměrech"; článek vychází v „Neue Rheinische Zeitung" 1. srpna.

3. srpna — „Neue Rheinische Zeitung" uveřejňuje úvodník „Ruská nóta", v němž se odhaluje reakční zahraniční politika ruského carismu.

Marx dostává vyrozumění, že krajská správa mu odmítla přiznat pruské občanství a že jej pruská vláda bude i nadále pokládat za cizince.

Engels je volán jako svědek k výslechu před vyšetřujícího soudce, který se pokouší zjistit autora článku „Zatýkání".

4. srpna — Marx a Engels se účastní plenárního shromáždění kolínské Demokratické společnosti, na němž pokračuje diskuse k Weitlingově projevu. Marx ostře vystupuje proti Weitlingovým thesím o oddělování politického hnutí od hnutí sociálního, poukazuje na úzkou spojitost sociálních a politických zájmů a ukazuje, že Weitling nechápe — což je pro něho charakteristické — demokratické úkoly německé revoluce. Engels oznamuje shromáždění, že pruské úřady odmítly udělit Marxovi občanství a že mu proto hrozí vyhoštění.

Marx se s ostatními členy ústředního výboru tří kolínských demokratických spolků obrací ke všem demokratickým spolkům Porýnské provincie s návrhem, aby vyslali své delegáty na první porýnský sjezd demokratů, který se svolává na 13. srpna do Kolína. Výzva je uveřejněna v „Neue Rheinische Zeitung" 5. srpna.

6. srpna — Marx píše článek „‚Vzorný stát' Belgie", který je otištěn v „Neue Rheinische Zeitung" 7. srpna.

7. srpna—6. září — Engels píše sérii článků „Debaty o polské otázce ve Frankfurtu", které vycházejí v „Neue Rheinische Zeitung" od 9. srpna do 7. září.

11. srpna — Za Marxova předsednictví se koná plenární schůze kolínské Demokratické společnosti, na níž je přijat protest proti připojení Poznaňska k Německému spolku, adresovaný frankfurtskému Národnímu shromáždění. Jedná se na ní také o tom, že pruské úřady zamítly Marxovu žádost o pruské občanství. Marx ukazuje pravé příčiny tohoto opatření pruských úřadů. Engels uvádí nové údaje o policejním pronásledování vedoucích funkcionářů demokratického hnutí, mezi nimi Schappera. Shromáždění volí deputaci, kterou pověřuje, aby žádala na kolínských úřadech odvolání policejních opatření proti Marxovi a Schapperovi.

13.—14. srpna — Marx a Engels se účastní prvního porýnského sjezdu demokratů v Kolíně, na němž jsou přítomni delegáti 17 demokratických organisací. Sjezd potvrzuje dřívější volbu

ústředního výboru tří kolínských demokratických spolků, jehož členem je Marx, jako porýnského krajského výboru demokratů. Ve svém projevu na sjezdu zdůrazňuje Engels, jak lidové masy Porýnské provincie nenávidí reakční prušáctví. Sjezd schvaluje usnesení, že je nutno pracovat mezi továrními dělníky a rolníky, zakládat spolky na venkově a udržovat s nimi neustálý styk.

22. srpna — Marx se obrací na pruského ministra vnitra Kühlwettera se žádostí, aby zrušil nezákonné rozhodnutí krajské správy a vrátil mu pruské občanství.

23. srpna—kolem 11. září — Marx odjíždí do Berlína a do Vídně, aby posílil spojení s demokratickými a dělnickými organisacemi a přiměl jejich vedoucí funkcionáře k rozhodnějšímu boji proti kontrarevoluci v Prusku a v Rakousku. Doufá, že se mu podaří získat také prostředky pro „Neue Rheinische Zeitung".

25.—26. srpna — Marx je v Berlíně.

26. srpna — Engels píše články „‚Kölnische Zeitung' o Itálii" a „‚Zeitungs-Halle' o Porýnské provincii", které vycházejí v „Neue Rheinische Zeitung" 27. srpna.

27. srpna — Marx přijíždí do Vídně.

28. srpna — Marx se účastní schůze vídeňského Demokratického spolku, na níž se jedná o situaci ve Vídni po pouličních bojích 23. srpna. Ve své řeči Marx zdůraznil, že podstata událostí ve Vídni není ve změně kabinetu, nýbrž podobně jako červnové boje v Paříži v třídním boji mezi buržoasií a proletariátem.

28. srpna—6. září — Za svého pobytu ve Vídni se Marx setkává s vedoucími činiteli demokratických a dělnických organisací. Tak například má rozhovor s vůdcem německo-české frakce v rakouském říšském sněmu Borroschem o národnostní otázce v Rakousku a o vzájemných vztazích mezi českými a německými dělníky. Vyjednává také o prostředcích pro „Neue Rheinische Zeitung".

30. srpna — Marx mluví na schůzi Prvního vídeňského dělnického spolku o sociálních poměrech v západní Evropě a o úloze dělnické třídy v revolučním boji.

2. září Engels píše na obranu sedmnácti belgických demokratů odsouzených k smrti článek „Rozsudky smrti v Antverpách". Článek vychází v „Neue Rheinische Zeitung" 3. září.

Marx má na schůzi Prvního vídeňského dělnického spolku přednášku o námezdní práci a kapitálu.

4. září Engels je znovu předvolán k vyšetřujícímu soudci, tentokrát ne jako svědek, nýbrž jako spoluobžalovaný v procesu proti „Neue Rheinische Zeitung" pro článek „Zatýkání".

7. září Kolínská Demokratická společnost a redakce „Neue Rheinische Zeitung" svolávají do jízdárny lidové shromáždění, jehož se účastní několik tisíc lidí. Je na něm schválena adresa frankfurtskému Národnímu shromáždění, v níž se žádá, aby odmítlo příměří, které pruská vláda uzavřela s Dánskem, a adresa pruskému Národnímu shromáždění, v níž se protestuje proti nedemokratickému zákonu o občanské gardě.

Kolem 7.—10. září Protože se zostřila politická situace v Prusku, rozhoduje se Marx, že uspíší svůj návrat do Kolína. Cestou se zastavuje v Berlíně, kde pokračuje v jednání s vedoucími činiteli demokratického hnutí a účastní se zasedání pruského Národního shromáždění; jedná s polskými demokraty o finančních prostředcích pro „Neue Rheinische Zeitung". Podle ujednání posílá W. Koscielski 18. září Marxovi dva tisíce tolarů.

8. září Engels píše článek „Pád vlády činu", který vychází v „Neue Rheinische Zeitung" 10. září.

8. a 10. září „Neue Rheinische Zeitung" uveřejňuje Engelsovy články „Příměří s Dánskem" a „Dánsko-pruské příměří".

Nejpozději 10. září V Kolíně se tisknou jako leták „Požadavky Komunistické strany v Německu" a ihned se kolportují na mnoha místech v Porýnské provincii.

Kolem 11. září Marx se vrací do Kolína.

11. září Engels má na zasedání výboru kolínského Dělnického spolku podrobnou přednášku o tom, zda je možná organisace práce, a o příčinách neúspěchu národních dílen ve Francii.

11.—15. září V sérii článků „Krise a kontrarevoluce", které vycházely v „Neue Rheinische Zeitung" od 12. do 16. září, formuluje Marx významnou thesi, že prozatímní vláda, která vznikne po revoluci, musí být revoluční diktaturou lidu a jejím hlavním úkolem bude organisovat rozhodný boj proti kontrarevoluci a odstranit zbytky starých institucí.

11.—25. září Marx, Engels a ostatní členové redakce „Neue Rheinische Zeitung" konají rozsáhlou vysvětlovací a organisační práci mezi lidem, aby jej mobilisovali do boje proti nastupující kontrarevoluci.

12. září Pruský ministr vnitra Kühlwetter odpovídá Marxovi na jeho stížnost a sděluje mu, že pokládá rozhodnutí kolínských úřadů, které Marxovi odmítly přiznat pruské občanství, za pravoplatné a zákonné.

13. září Redakce „Neue Rheinische Zeitung", kolínský Dělnický spolek a Demokratická společnost pořádají na Franském náměstí v Kolíně lidové shromáždění, jehož se účastní kolem šesti tisíc lidí.

Na návrh Wilhelma Wolffa, podporovaný Engelsem, volí shromáždění třicetičlenný bezpečnostní výbor, v němž jsou také Marx a Engels. Shromáždění schvaluje adresu berlínskému shromáždění navrženou Engelsem, která obsahuje požadavek, aby poslanci, pokusí-li se vláda rozpustit Národní shromáždění, bránili svá místa i proti bodákům.

17. září Engels se účastní tábora lidu, který byl uspořádán z podnětu kolínských demokratických organisací ve Worringenu (u Kolína nad Rýnem) a na němž se shromáždilo kolem osmi tisíc lidí. Engels je zvolen tajemníkem shromáždění. Shromáždění se vyslovilo pro demokraticko-sociální rudou republiku, uznalo kolínský bezpečnostní výbor a na Engelsův návrh schválilo adresu frankfurtskému Národnímu shromáždění s požadavkem, aby se shromáždění, dojde-li ke konfliktu mezi Pruskem a Německem, postavilo na stranu Německa.

Krajský výbor demokratů Porýnské provincie, jehož členem je také Marx, svolává na 24. září druhý sjezd demokratů Porýnské provincie a Vestfálska.

19.—20. září Engels píše články „Ratifikace příměří" a „Povstání ve Frankfurtu", které vycházejí v „Neue Rheinische Zeitung" z 20. a 21. září.

20. září — V souvislosti s tím, že frankfurtské shromáždění ratifikovalo příměří s Dánskem, a v souvislosti s povstáním ve Frankfurtu svolávají bezpečnostní výbor, Demokratická společnost a kolínský Dělnický spolek lidové shromáždění do Kolína, do Eiserova sálu. Shromáždění vyslovuje v resoluci solidaritu s frankfurtskými vzbouřenci; poslanci frankfurtského shromáždění, kteří hlasovali pro ratifikaci příměří, jsou prohlášeni za zrádce lidu. Engels pronáší řeč, v níž pranýřuje hanebné usnesení frankfurtského shromáždění a informuje přítomné o průběhu povstání ve Frankfurtu.

23. září — Resoluce lidového shromáždění z 20. září je uveřejněna v „Neue Rheinische Zeitung" a také jako leták kolportována ve městě.

25. září — Kolínská prokuratura zavádí soudní šetření proti Engelsovi, Wilhelmu Wolffovi a Bürgersovi, kteří jsou pro své projevy na táborech lidu v Kolíně obviněni ze spiknutí proti stávajícímu zřízení.

Říšský ministr spravedlnosti nařizuje kolínské prokuratuře, aby zavedla trestní řízení proti bezpečnostnímu výboru, jehož členy byli Marx a Engels, a proti Demokratické společnosti, Dělnickému spolku a expedici „Neue Rheinische Zeitung" pro resoluci lidového shromáždění v Kolíně z 20. září 1848.

25. září ráno — Marx přichází na zasedání druhého sjezdu demokratů Porýnské provincie a Vestfálska; vzhledem k tomu, že policie časně zrána provokativně zatkla vedoucí funkcionáře kolínských dělnických a demokratických organisací (byli zatčeni Schapper, Becker aj.), se zasedání nekonalo.

25. září dopoledne — Marx vystupuje na schůzi Dělnického spolku v hostinci „U věnce" na Starém rynku, varuje shromážděné dělníky, aby se nedali policií vyprovokovat, a vysvětluje jim, že ještě nenadešla vhodná chvíle k ozbrojenému povstání a že předčasné vystoupení by se změnilo v puč, který by připravil dělnickou třídu o bojeschopnost v předvečer rozhodujícího dne.

25. září 3 hod. odpoledne — Na společné schůzi Demokratické společnosti a Dělnického spolku, která se konala v Eiserově sále, varují Marx a jeho stoupenci před předčasnými akcemi.

26. září — V Kolíně je vyhlášen stav obležení. Na rozkaz vojenského velitelství se zastavuje „Neue Rheinische Zeitung" a řada jiných demokratických listů.

Po 26. září — Engels je nucen odjet z Kolína, protože mu hrozí zatčení. Několik dní se skrývá v Barmenu a pak odjíždí do Bruselu.

28. září — Odpovědní vydavatelé „Neue Rheinische Zeitung" oznamují ve zvláštním letáku rozeslaném předplatitelům, že noviny přestanou vycházet, a vyslovují přesvědčení, že je co nejdříve budou vydávat znovu.

30. září — Odpovědní vydavatelé „Neue Rheinische Zeitung" oznamují, že stav obležení v Kolíně bude zrušen a list začne 5. října opět vycházet.

Konec září – první polovina října — Marx překonává velké finanční a organisační nesnáze způsobené zastavením listu a úporně bojuje za další vydávání „Neue Rheinische Zeitung"; dává k disposici všechny své peněžní prostředky, aby vyrovnal dluhy a kryl výdaje na list.

1. října — Kolínská prokuratura zavádí soudní šetření proti Marxovi, Engelsovi a ostatním redaktorům „Neue Rheinische Zeitung" pro to, že v ní byly uveřejněny anonymní fejetony „Život a skutky slavného rytíře Schnapphahnského", které napsal Georg Weerth, a také pro podezření, že vypracovali návrh resoluce lidového shromáždění v Kolíně z 20. září 1848.

3. října — Vzhledem k tomu, že stav obležení v Kolíně byl odvolán, oznamuje odpovědný vydavatel „Neue Rheinische Zeitung" Korff ve zvláštním letáku, že noviny budou opět vycházet, a vyzývá čtenáře, aby si je předplatili na čtvrté čtvrtletí.

Státní návladní vydává příkaz, aby byl vypátrán a zatčen Engels. K zatykači je přiložen Engelsův popis.

Po 3. říjnu — Marx navrhuje Freiligrathovi, aby vstoupil do redakce „Neue Rheinische Zeitung". Freiligrath s tím souhlasí.

Kolem 4. října — Engels a Dronke, který rovněž uprchl z Kolína, přijíždějí do Bruselu.

4. října — Bruselská policie zatýká Engelse a Dronka, odvádí je do vězení a potom je posílá postrkem na francouzské hranice, odkud odjíždějí do Paříže.

5. října — Engels přijíždí s Dronkem do Paříže.

Kolem 10. října — Po několikadenním pobytu v Paříži se Engels vydává pěšky do Švýcarska s úmyslem, že se při první příležitosti vrátí do Kolína. Cestou hovoří s francouzskými rolníky, poznává jejich životní poměry a jejich smýšlení.

Kolem 12. října — Kolínský Dělnický spolek posílá k Marxovi delegaci se žádostí, aby převzal vedení spolku.

12. října — Vychází číslo 114 „Neue Rheinische Zeitung", první po odvolání stavu obležení v Kolíně. V redakční zprávě podepsané Marxem jako šéfredaktorem listu se uvádí, že dosavadní redakční kruh byl doplněn o Ferdinanda Freiligratha. V tomto čísle je uveřejněn Marxův článek „Revoluce ve Vídni".

Marx píše článek „Kolínská revoluce", který vychází v „Neue Rheinische Zeitung" z 13. října.

13. října — Marx píše články „Pfuelova vláda" a „Thiersova řeč o všeobecné hypoteční bance s nuceným kursem papírů"; jsou uveřejněny v „Neue Rheinische Zeitung" z 14. října.

Druhá polovina října — začátek listopadu — Marx, který přikládá obrovský význam boji vídeňského lidu proti feudálně monarchistické kontrarevoluci, píše pro „Neue Rheinische Zeitung" řadu článků o průběhu povstání ve Vídni.

16. října — Na schůzi výboru kolínského Dělnického spolku oznamuje Marx, že je ochoten prozatím převzít předsednictví spolku. Pronáší na schůzi řeč o revoluční úloze německých dělníků, zejména v době vídeňského povstání. Na jeho návrh se výbor usnáší na pozdravné adrese vídeňskému Dělnickému spolku.

18. října — Marx píše články „Odpověď pruského krále delegaci Národního shromáždění" a „Odpověď Bedřicha Viléma IV. delegaci občanské gardy"; články jsou uveřejněny v „Neue Rheinische Zeitung" z 19. a 20. října.

22. října — „Neue Rheinische Zeitung" uveřejňuje Marxovy články „‚Réforme' o červnovém povstání", „Anglo-francouzské zprostředkování v Itálii" a „‚Vzorný konstituční stát'".

Plenární schůze kolínského Dělnického spolku potvrzuje Marxovu volbu za předsedu spolku. Marx má na schůzi projev o systému nepřímých voleb v Německu. Shromáždění volí Beusta za delegáta na demokratický kongres v Berlíně, na němž Beust hájí program založený na „Požadavcích Komunistické strany v Německu".

Kolem 24. října — Engels přijíždí do Ženevy.

Kolem 26. října — Marx oznamuje v dopisu Engelsovi do Ženevy, že „Neue Rheinische Zeitung" začala znovu vycházet, a žádá ho, aby mu posílal příspěvky a články.

28. října — Marx píše článek o pronásledování redakce listu kolínskou prokuraturou, nazvaný „Státní návladní ‚Hecker' a ‚Neue Rheinische Zeitung'". Článek vychází v „Neue Rheinische Zeitung" 29. října.

Konec října—listopad — Engels píše zápisky z cesty „Z Paříže do Bernu". Zápisky zůstávají nedokončeny.

Začátek listopadu — Po několikadenním pobytu v Ženevě odjíždí Engels do Lausanne, kde navazuje spojení s lausannským Dělnickým spolkem.

2. listopadu — Marx píše článek „Pařížská ‚Réforme' o situaci ve Francii" a dále článek „Výzva demokratického kongresu k německému lidu", v němž kritisuje bezobsažnost a polovičatost této proklamace. Články uveřejňuje „Neue Rheinische Zeitung" 3. listopadu.

6. listopadu — Marx píše článek „Vítězství kontrarevoluce ve Vídni", který vychází v „Neue Rheinische Zeitung" ze 7. listopadu.

Marx mluví na schůzi výboru kolínského Dělnického spolku, oznamuje pád Vídně a zdůrazňuje, že rakouské vojsko se mohlo zmocnit města jen zradou buržoasie.

JMENNÝ REJSTŘÍK

Ábegg, Bruno Erhard (1803—1848), pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil ke skupině středu. — 284

Abramowicz, Ignacy (1793—1867), polský důstojník, od roku 1844 náčelník varšavské policie. — 323

Alinari, Leopoldo, italský demokrat, redaktor listu „L'Alba". — 178

Alkibiades (asi 451—404 před n. l.), athénský politik a vojevůdce. — 504

Ammon, pruský úředník; roku 1848 prokurátor v Düsseldorfu. — 484

Anneke, Friedrich (1818—1872), pruský dělostřelecký důstojník, propuštěný roku 1846 pro své politické přesvědčení z armády; člen kolínské obce Svazu komunistů, roku 1848 jeden ze zakladatelů kolínského Dělnického spolku, redaktor „Neue Kölnische Zeitung", člen Porýnského krajského výboru demokratů; roku 1849 podplukovník bádensko-falcké revoluční armády; později se zúčastnil občanské války v USA na straně Severu. — 187—190, 198, 528, 529, 536, 541

Anneková, Mathilde Franziska (1817 až 1884), německá spisovatelka, v letech 1848—1849 spolupracovnice demokratického tisku; žena Friedricha Anneka. — 188, 189, 198, 536

Appius Claudius Caecus (4.—3. stol. před n. l.), římský státník a vojevůdce, odpůrce uzavření míru s epirským králem Pyrrhem. — 319

Archimedes (asi 287—212 před n. l.), významný starořecký matematik a mechanik. — 309

Ariosto, Lodovico (1474—1533), veliký italský básník z období renesance, autor básně „Zuřivý Roland". — 373, 379

Aristoteles (384—322 před n. l.), veliký starověký myslitel; ve filosofii kolísal mezi materialismem a idealismem; ideolog třídy otrokářů. — 267

Arndt, Ernst Moritz (1769—1860), německý spisovatel, historik a filolog, aktivní účastník osvobozeneckého boje německého národa proti napoleonské nadvládě; byl zatížen prvky nacionalismu; stoupenec konstituční monarchie; roku 1848 byl poslancem frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 386

Arnim-Boitzenburg, Adolf Heinrich, hrabě (1803—1868), pruský státník, představitel reakčních pruských junkerů, ministr vnitra (1842—1845) a ministerský předseda (19.—29. března 1848). — 223

Arnim (-Suckow), Heinrich Alexander, baron (1798—1861), pruský státník, umírněný liberál, ministr zahraničních věcí (21. března—19. června 1848). — 62, 64, 83

Arntz, Aegidius Rudolf (1812—1844), německý právník a publicista, roku 1848 byl poslancem pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 222

Aschoff, pruský generál, velitel Berlína; v dubnu až květnu 1848 velel berlínské občanské gardě. — 54, 55

d'Aspre, Konstantin, baron (1789 až 1850), rakouský generál, v letech 1848—1849 se zúčastnil potlačení revoluce v Itálii. — 402

Attila (zemřel 453), vůdce Hunů (433—453). — 403

Auersperg, Karl, hrabě (1783—1859), rakouský polní maršál, za revoluce 1848—1849 velel vojsku v Dolním Rakousku, v říjnu 1848 se podílel na potlačení vídeňského povstání. — 486, 495

Auerswald, Rudolf (1795—1866), pruský státník, představitel liberální aristokracie blízké buržoasii, ministerský předseda a ministr zahraničních věcí (červen až září 1848). — 33, 47, 105, 181, 183, 185, 193—196, 203, 207, 225, 231, 232, 242, 244, 274, 275, 279, 319, 425, 437, 542

Ballin, Felix (narozen asi 1802), belgický demokrat, člen bruselského Demokratického sdružení, jeden z odsouzených v risquons-toutském procesu, byl odsouzen k trestu smrti, který mu byl změněn na 30 let vězení; roku 1854 byl propuštěn na svobodu. — 414, 415

Barbès, Armand (1809—1870), francouzský revolucionář, maloburžoasní demokrat, jeden z vůdců tajných revolučních společností za červencové monarchie, aktivně se zúčastnil revoluce roku 1848. — 164

Barrot, Odilon (1791—1873), francouzský buržoasní politik, do února 1848 vůdce liberální dynastické oposice; od prosince 1848 do října 1849 stál v čele ministerského kabinetu, který se opíral o kontrarevoluční blok monarchistických frakcí. — 446

Bassermann, Friedrich Daniel (1811 až 1855), německý buržoasní politik, umírněný liberál, poslanec bádenského zemského sněmu; za revoluce 1848—1849 představitel bádenské vlády ve Spolkovém sněmu; poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 31, 252, 327, 459, 484

Bastide, Jules (1800—1879), francouzský buržoasní politik a publicista; jeden z redaktorů buržoasního republikánského listu „National" (1836 až 1846); ministr zahraničních věcí (květen až prosinec 1848). — 145, 394, 474, 475

Baudin, Charles (1784—1854), francouzský admirál. — 37

Bauer, Heinrich, významný pracovník německého dělnického hnutí, jeden z vůdců Svazu spravedlivých, člen ústředního výboru Svazu komunistů; povoláním obuvník; roku 1851 emigroval do Austrálie. — 21, 23

Bauer (zemřel kolem roku 1850), pruský úředník v Krotoszynu (Poznaňsko), roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 209, 210

Bauerband, Johann Josef (1800—1878), německý právník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 222, 318

Baltzer, Wilhelm Eduard (1814—1887), německý kazatel, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 285

Barbarossa — viz *Bedřich I. Barbarossa*

Baumstark, Eduard (1807—1889), německý profesor; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 211, 235, 256, 284—288, 318, 319, 346

Bavay, Charles Victor (1801—1875), belgický soudní úředník; od roku 1844 generální prokurátor v Bruselu. — 200, 414

Bayard, Pierre (asi 1475—1524), francouzský rytíř, oslavovaný svými současníky jako vzor statečnosti a šlechetnosti, jako „rytíř bez bázně a hany". — 194, 195, 384

Beaumarchais, Pierre Augustin (1732 až 1799), významný francouzský spisovatel, satirik a dramatik. — 268

Becker, Félix, francouzský básník a revolucionář, účastník polského povstání v letech 1830—1831; jeden z iniciátorů vytvoření belgické legie v Paříži v únoru až březnu 1848. — 415

Becker, Hermann Heinrich (1820 až 1885), tzv. „rudý Becker"; německý právník a publicista, čelný funkcionář Spolku dělníků a zaměstnavatelů v Kolíně n. R., člen Porýnského krajského výboru demokratů, redaktor „Westdeutsche Zeitung" (květen 1849—červenec 1850); člen Svazu komunistů od roku 1850, jeden z obžalovaných v kolínském procesu proti komunistům (1852); později nacionální liberál. — 458, 530, 541, 546

Becker, Nikolaus (1809—1845), německý maloburžoasní básník, autor tzv. „Písně o Rýně". — 163

Beckerath, Hermann (1801—1870), německý bankéř, jeden z vůdců porýnské buržoasie; poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu; v srpnu až září 1848 byl ministrem financí v říšské vládě. — 433, 437, 441, 542

Bedeau, Marie Alphonse (1804—1863), francouzský generál a buržoasní politik, roku 1848 umírněný republikán. — 147

Bedřich I. Barbarossa (asi 1123—1190), německý král (od roku 1152) a císař Svaté říše římské (1155—1190), vedl několik tažení do Itálie, aby si ji podrobil. — 405

Bedřich II. (1712—1786), pruský král (1740—1786). — 281, 350, 351

Bedřich VIII. Kristián August (1829 až 1880), vévoda šlesvicko-holštýnský. — 204

Bedřich Vilém (1620—1688), kurfiřt braniborský (1640—1688). — 286, 287

Bedřich Vilém II. (1744—1797), pruský král (1786—1797). — 359

Bedřich Vilém III. (1770—1840), pruský král (1797—1840). — 348, 353

Bedřich Vilém IV. (1795—1861), pruský král (1840—1861). — 82, 301, 325, 437, 469, 470, 534

Behnsch, poslanec pruského Národního shromáždění roku 1848; patřil k levému křídlu. — 194, 203, 234, 244, 245

Berends, Julius (nar. 1817), majitel tiskárny v Berlíně, maloburžoasní demokrat; roku 1848 poslanec prus-

kého Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 81, 85—89, 92—94, 109, 184, 246

Berg, Philipp (1815—1866), pruský katolický kněz, buržoasní politik, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 201, 202, 208, 277 až 280, 427

Berly, Karl Peter (1781—1847), německý novinář, redaktor „Frankfurter Oberpostamts-Zeitung" (1829 až 1847), za červencové monarchie tajný agent francouzské vlády. — 467

Beseler, Wilhelm Hartwig (1806 až 1884), šlesvicko-holštýnský buržoasní politik, roku 1848 předseda šlesvicko-holštýnské prozatímní vlády; poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 275

Besser, pruský úředník, liberál, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil ke skupině středu. — 242, 243

Beurmann, Moritz, pruský úředník, roku 1848 poznaňský vrchní president. — 114, 370

Beust, Friedrich (1817—1899), pruský důstojník, byl dán pro své politické přesvědčení do výslužby; roku 1848 byl členem výboru kolínského Dělnického spolku a jedním z redaktorů „Neue Kölnische Zeitung" (září 1848—únor 1849), v říjnu 1848 byl delegátem kolínského Dělnického spolku na druhém demokratickém kongresu v Berlíně, kde navrhoval program, téměř shodný s „Požadavky komunistické strany v Německu"; roku 1849 se zúčastnil bádensko-falckého povstání; po revoluci emigroval do Švýcarska. — 555

Biedermann, Karl (1812—1901), německý buržoasní historik a publicista, umírněný liberál; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil ke skupině středu; později nacionální liberál. — 252, 357

Birk, pruský úředník, v září 1848 zastupoval presidenta krajské správy v Kolíně n. R. — 492

Bixio, Jacques Alexandre (1808—1865), francouzský publicista, buržoasní republikán, jeden z redaktorů listu „National", roku 1848 místopředseda Ústavodárného shromáždění, roku 1849 poslanec Zákonodárného shromáždění. — 147

Blanc, Louis (1811—1882), francouzský maloburžoasní socialista a historik; roku 1848 byl členem prozatímní vlády a předsedou „lucemburské komise"; byl pro dohodu s buržoasií. — 314, 504

Blank, Josef Bonavita (1740—1827), německý katolický kněz, zoolog, profesor přírodních věd na würzburské universitě. — 347

Blanqui, Louis Auguste (1805—1881), francouzský revolucionář, utopický komunista, stoupenec spiklenecké taktiky, organisátor tajné Společnosti čtyř ročních období a povstání z 12. května 1839; za revoluce roku 1848 stál na krajním levém křídle francouzského demokratického a proletářského hnutí; byl mnohokrát odsouzen a vězněn. — 164

Blesson, Ludwig (1790—1861), německý autor děl o vojenství; reakcionář; v červnu 1848 byl velitelem berlínské občanské gardy. — 55

Bloem, Anton (1814—1885), německý advokát, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu a později ke středu. — 67, 215

Blum, Robert (1807—1848), německý maloburžoasní demokrat, povoláním novinář; vůdce levého křídla frankfurtského Národního shromáždění; v říjnu 1848 se zúčastnil obrany Vídně, po dobytí města kontrarevoluční armádou byl zastřelen. — 33, 370, 371, 373, 381

Bodelschwingh, Ernst (1794—1854), pruský státník, reakcionář, od roku 1842 ministr financí a od roku 1845 do března 1848 ministr vnitra. — 46, 90, 244, 256, 299, 301, 302, 328, 329

Borchardt, Friedrich, německý maloburžoasní demokrat, advokát z Kolína n. R., roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 318, 319, 458

Bornemann, Friedrich Wilhelm (1798 až 1864), německý právník, liberál, ministr spravedlnosti (březen až červen 1848), poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 120

Bornstedt, Adalbert (1808—1851), německý publicista, maloburžoasní demokrat; zakladatel a redaktor „Deutsche-Brüsseler-Zeitung" (1847 až 1848), jeden z vůdců Německé demokratické společnosti; člen Svazu komunistů, z něhož byl v březnu 1848 vyloučen. — 23

Borries, pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 232, 241

Bourboni, královská dynastie ve Francii (1589—1792, 1814—1815 a 1815 až 1830). — 36, 49, 105, 488, 512

Bourboni, královská dynastie v Neapoli (1735—1806 a 1814—1860). — 36, 38

Boyen, Hermann (1771—1848), pruský generál, organisátor zeměbrany za napoleonských válek; ministr války (1814—1819, 1841—1847). — 46, 243, 244

Bréa, Jean Baptiste Fidèle (1790 až 1848), francouzský generál, podílel se na potlačení červnového povstání v Paříži roku 1848 a byl zastřelen povstalci. — 147

Bredt, pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu a později ke středu. — 320

Brehmer, německý učitel, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 88

Brentano, Lorenz (1813—1891), bádenský maloburžoasní demokrat, povoláním advokát; roku 1848 byl poslancem frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; roku 1849 byl předsedou bádenské prozatímní vlády; po porážce bádensko-falckého povstání emigroval do Švýcarska a později do USA. — 383

Bright, John (1811—1889), anglický továrník, buržoasní politik, stoupenec svobodného obchodu, jeden ze zakladatelů Ligy proti obilním zákonům; od konce 60. let jeden z vůdců liberální strany; byl několikrát ministrem v liberálních kabinetech. — 160

Brill, německý demokrat, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 202, 203, 318

Brisbane, Albert (v „Neue Rheinische Zeitung": Henry) (1809—1890), americký žurnalista, fourierovec. — 546

Brodowski, Alexander (1794—1865), polský statkář, roku 1848 člen poznaňského národního výboru a poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 299

Brüggemann, Karl Heinrich (1810 až 1887), německý buržoasní publicista, liberál; v letech 1845—1855 šéfredaktor „Kölnische Zeitung". — 159, 161—163, 165, 405, 459, 492

Brunšvický vévoda, viz *Karl Wilhelm Ferdinand*

Brutus (Marcus Iunius Brutus) (asi 85—42 před n. l.), římský politik, jeden z iniciátorů aristokratického republikánského spiknutí proti Juliu Caesarovi. — 249, 484

Bugeaud de la Piconnerie, Thomas Robert (1784—1849), francouzský maršál, člen poslanecké sněmovny za červencové monarchie, orleanista, v letech 1848—1849 hlavní velitel alpské armády, poslanec Zákonodárného shromáždění. — 163

Bucher, Lothar (1817—1892), pruský úředník a publicista; roku 1848 byl poslancem pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu; později nacionální liberál, stoupenec Bismarckův. — 300, 302

Buquoy, Jiří František August, hrabě (1781—1851), český šlechtic, člen stavovské oposice, v březnu 1848 zvolen do Svatováclavského výboru, účastník červnových bouří 1848 v Praze; po potlačení svatodušních bouří na čas uvězněn. — 228

Bürger, Gottfried August (1747—1794), německý básník, autor balad. — 53

Bürgers, Heinrich (1820—1878), německý radikální publicista, spolupracovník „Rheinische Zeitung" (1842—1843), roku 1848 člen kolínské obce Svazu komunistů, jeden z redaktorů „Neue Rheinische Zeitung"; od roku 1850 člen ústředního výboru Svazu komunistů, v kolínském procesu proti komunistům (1852) byl odsouzen k šesti letům vězení; později liberál. — 29, 527, 533, 541, 551

Bussmann, poznaňský statkář, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 210, 211

Cabet, Etienne (1788—1856), francouzský publicista, významný představitel pokojného utopického komunismu, autor knihy „Cesta do Ikarie". — 314

Camphausen, Ludolf (1803—1890), německý bankéř, jeden z vůdců porýnské liberální buržoasie; v březnu až červnu 1848 byl pruským ministerským předsedou, prováděl zrádcovskou politiku dohody s reakcí; od července 1848 do dubna 1849 vyslanec u ústřední moci. — 42—44, 46—50, 52, 53, 65—67, 69, 71, 74, 75, 81—83, 89, 90, 93, 99, 105, 106, 114—117, 120, 124, 126, 181, 185, 207, 214, 216, 220, 247, 277, 409, 418, 422, 423, 427, 431, 434, 435, 438, 461

Campobasso, neapolský policejní úředník v době před revolucí roku 1848. — 36

Carlos, don (1788—1855), nápadník španělského trůnu, v letech 1833 až 1840 vedl ve Španělsku občanskou válku, chtěl se zmocnit trůnu a obnovit neomezenou moc feudálně klerikální kliky. — 176, 325, 385

Carnot, Lazare Hippolyte (1801 až 1888), francouzský publicista a politik, umírněný buržoasní republikán; roku 1848 byl ministrem osvěty v prozatímní vládě, poslanec Zákonodárného shromáždění. — 179

Caussidière, Marc (1808—1861), francouzský maloburžoasní demokrat, účastník lyonského povstání roku 1834; po únorové revoluci 1848 pařížský policejní prefekt, poslanec Ústavodárného shromáždění, v červnu 1848 emigroval do Anglie. — 180, 314, 510

Cavaignac, Louis Eugène (1802—1857), francouzský generál a politik, umírněný buržoasní republikán; zúčastnil se dobytí Alžírska, po únorové revoluci 1848 alžírský guvernér, známý barbarskými metodami vedení války; od května 1848 francouzský ministr války, s nevídanou krutostí potlačil červnové povstání pařížských dělníků; v červnu až prosinci 1848 měl v rukou výkonnou moc. — 137, 141, 142, 144—146, 149—151, 154, 155, 161—164, 171, 172, 174, 181, 182, 393, 396, 411, 446, 451, 456, 458, 472, 475, 505, 508

Cervantes Saavedra, Miguel de (1547 až 1616), velký španělský realistický spisovatel. — 293, 297, 374

Cieszkowski, August (1814—1894), polský filosof a ekonom; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 211, 234

Cincinnatus (Lucius Quinctius Cincinnatus) (5. století před n. l.), římský politik, patricij, podle ústního podání vzor skromnosti a udatnosti. — 249, 250

Clemens, Friedrich Jakob (1815—1862), německý filosof a theolog, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění. — 382

Clouth, Wilhelm, majitel kolínské tiskárny, kde se od 1. června do 27. srpna 1848 tiskla „Neue Rheinische Zeitung". — 223

Cluss, Adolf (zemřel po roce 1889), německý inženýr, člen Svazu komunistů, roku 1848 sekretář mohučského Dělnického vzdělávacího spolku, roku 1849 emigroval do USA; v padesátých letech si pravidelně dopisoval s Marxem a Engelsem, spolupracoval s řadou německých, anglických a amerických demokratických listů. — 525, 526

Cobden, Richard (1804—1865), anglický továrník, buržoasní politik, stoupenec svobodného obchodu, jeden ze zakladatelů Ligy proti obilním zákonům. — 160, 277, 315

Cockerill, John (1790—1840), anglický průmyslník, zakladatel mnoha báňských a hutních závodů v řadě zemí. — 350

Colomb, Friedrich August Peter (1775 až 1854), pruský generál, reakcionář, v letech 1843—1848 velitel pruského vojska v Poznaňsku. — 101, 114, 225, 327, 486

Congreve, William (1772—1828), anglický vynálezce, sestrojil zápalnou raketu. — 144

Cordayová, Charlotte (1768—1793), girondistka, účastnice protirevolučního spiknutí proti jakobínské diktatuře za francouzské buržoasní revo-

luce (1793); zavraždila Marata a byla podle rozsudku revolučního tribunálu popravena. — 163

Cromwell, Oliver (1599—1658), vůdce buržoasie a zburžoasnělé šlechty v období anglické buržoasní revoluce v 17. století, od roku 1653 lord-protektor Anglie, Skotska a Irska. — 90, 252, 445

Dahlmann, Friedrich Christoph (1785 až 1860), německý buržoasní historik a politik, liberál, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 253, 285—287, 319, 424

Damesme, Adolphe (1807—1848), francouzský generál, reakcionář, při potlačení červnového povstání v Paříži roku 1848 velel mobilní gardě. — 146, 147, 170

Dane, poslanec pruského Národního shromáždění roku 1848, patřil k pravému křídlu. — 340

Danton, George Jacques (1759—1794), jeden z vedoucích činitelů francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století, vůdce pravého křídla jakobínů. — 252

D'Aspre, Konstantin, viz *Aspre*

Davenant, Charles (1656—1714), anglický ekonom a statistik, merkantilista. — 471

Del Carretto, Francesco Saverio (asi 1777—1861), italský reakční politik, ministr policie neapolského království (1831 až leden 1848). — 36

Delescluze, Louis Charles (1809—1871), francouzský maloburžoasní revolucionář; roku 1848 vládní komisař v departementu du Nord; roku 1871 významný člen Pařížské komuny, patřil k blanquisticko-jakobínské většině; zahynul na barikádách.—413

Delolme, Jean Louis (1740—1806), švýcarský právník a státník, obhájce anglického konstitučně monarchistického zřízení. — 437

Denjoy, Jean François (1809—1860), francouzský buržoasní politik, monarchista, v letech 1848—1849 poslanec Ústavodárného shromáždění, později Zákonodárného shromáždění. — 517, 518

D'Ester, Karl, viz *Ester*

Dierschke, pruský soudní úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 92, 192, 193, 337, 340, 341

Doblhoff, Anton, baron (1800—1872), rakouský státník, umírněný liberál, roku 1848 ministr obchodu (květen) a ministr vnitra (červenec až říjen). — 537

Dombasle, Christoph Joseph *Mathieu de* (1777—1843), známý francouzský agronom. — 464

Dornès, Auguste (1799—1848), francouzský publicista a buržoasní politik, umírněný republikán, roku 1848 poslanec Ústavodárného shromáždění. — 147

Dronke, Ernst (1822—1891), německý publicista, zpočátku „pravý" socialista, později člen Svazu komunistů a jeden z redaktorů „Neue Rheinische Zeitung"; po revoluci 1848 až 1849 emigroval do Anglie; později zanechal politické činnosti. — 29, 531, 536, 541, 545, 552

Duesberg, Franz (1793—1872), pruský reakční státník, od roku 1846 do březnové revoluce 1848 ministr financí. — 46

Dufaure, Jules Armand (1798—1881), francouzský advokát, buržoasní politik, orleanista; roku 1848 poslanec Ústavodárného shromáždění, od října do prosince 1848 ministr vnitra v Cavaignacově vládě. — 179

Duchâtel, Charles (1803—1867), francouzský reakční státník, ministr vnitra (1839, 1840 — únor 1848). (V textu se jménem Duchâtel často ironicky označuje Hansemann.) — 48, 68, 120, 121, 212, 235, 236, 256, 427

Dumont, Josef (1811—1861), německý buržoasní novinář, umírněný liberál, od roku 1831 vydavatel „Kölnische Zeitung". — 159, 161—163, 165, 404, 458, 492

Duncker, pruský úředník, roku 1848 jeden z vůdců levého křídla v pruském Národním shromáždění. — 47, 66, 280, 281, 427

Duvernoy, Heinrich Gustav (1802 až 1890), württemberský buržoasní státník, ministr vnitra (1848—1849) v liberální vládě. — 255

Duvivier, Franciade Fleurus (1794 až 1848), francouzský generál, zúčastnil se potlačení červnového povstání v Paříži roku 1848. — 146, 147, 151, 172

Eisenmann, Gottfried (1795—1867), německý publicista, lékař; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil ke středu, později k levému křídlu. — 253

Elsner, Karl Friedrich (1809—1894), slezský publicista a politik, radikál, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; v padesátých letech jeden z redaktorů „Neue Oder-Zeitung". — 92, 95, 109, 193

Engels, Bedřich (1820—1895) (viz životopisná data). — 21—23, 29, 501, 503—521, 531, 533, 540, 541, 545, 551, 552

Essellen, Christian (1823—1859), německý maloburžoasní demokrat a publicista, roku 1848 jeden z vůdců frankfurtského Dělnického spolku, redaktor „Allgemeine Arbeiter-Zeitung"; později emigroval do USA.— 32

Esser, Christian Josef (nar. kolem 1809), německý dělník, člen kolínského Dělnického spolku, roku 1849 redaktor listu „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit". — 189, 546

Esser (I.), Johann Heinrich, pruský úředník, advokát, klerikál, roku 1848 místopředseda pruského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 65, 95, 184, 185, 196

d'Ester, Karl Ludwig (1811—1859), německý socialista a demokrat, povoláním lékař; člen kolínské obce Svazu komunistů, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; od října 1848 člen německého ústředního výboru demokratů, měl významnou úlohu v bádensko-falckém povstání roku 1849; později emigroval do Švýcarska. — 96, 185, 186, 193—195, 231, 458

Fay, Gerhard, německý právník, liberál. — 97

Feldhaus, německý učitel, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 245

Ferdinand II. (1810—1859), neapolský král (1830—1859). — 36—38, 152, 401, 468, 476

Fernbach, německý student, demokrat. — 187

Fickler, Josef (1808—1865), německý novinář, maloburžoasní demokrat, jeden z vůdců bádenského demokratického hnutí v letech 1848 až 1849. — 278, 304

Flottwell, Eduard Heinrich (1786 až 1865), představitel pruské šlechtické byrokracie; ministr financí (1844—1846), poznaňský a později vestfálský vrchní president; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 368—370, 383

Forstmann, německý obchodník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 208, 238, 240

Fould, Achille (1800—1867), francouzský bankéř a politik, orleanista, později bonapartista, v letech 1849 až 1867 byl několikrát ministrem financí. — 134

Fouquier-Tinville, Antoine Quentin (1746—1795), významný činitel francouzské revoluce z konce 18. století, od roku 1793 veřejný žalobce revolučního tribunálu. — 414

Fox, Charles James (1749—1806), anglický státník, vůdce whigů. — 111

František V. (1819—1875), modenský vévoda (1846—1859). — 403

Freiligrath, Ferdinand (1810—1876), německý básník, zprvu romantik, později revoluční básník, v letech 1848—1849 jeden z redaktorů „Neue Rheinische Zeitung", člen Svazu komunistů; v padesátých letech zanechal revolučního boje. — 404, 405, 455

Frencken, pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 222

Fuád effendi, Mehmed (1814—1869), turecký státník, roku 1848 vládní komisař v podunajských knížectvích, organisátor krvavého potlačení národně osvobozeneckého hnutí; v padesátých a šedesátých letech ministr zahraničních věcí, velkovezír. — 468, 480

Fröbel, Julius (1805—1893), německý publicista a vydavatel pokrokové literatury; maloburžoasní radikál, účastník německé revoluce 1848 až 1849, poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; později liberál. — 537

Funk, německý demokrat, roku 1848 člen kolínské Demokratické společnosti. — 187

Gagern, Heinrich, baron (1799—1880), německý buržoasní politik, umírněný liberál; poslanec a předseda frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu; ministerský předseda říšské vlády (prosinec 1848—březen 1849). — 247, 370, 383, 431, 445, 467

Gagern, Maxmilian, baron (1810 až 1889), německý úředník, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění; bratr Heinricha Gagerna. — 423

Ganneron, Auguste Hippolyte (1792 až 1847), francouzský průmyslník, bankéř a buržoasní politik. — 134

Geiger, Wilhelm Arnold, pruský policejní úředník, roku 1848 vyšetřující soudce, později policejní ředitel v Kolíně n. R. — 188, 189, 399, 400, 418, 419, 552

Gervinus, Georg Gottfried (1805 až 1871), německý buržoasní historik, liberál, od roku 1847 do října 1848 redaktor „Deutsche Zeitung", roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění. — 41, 163

Gierke, pruský úředník, liberál; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu; v Auerswaldově a Hansemannově vládě ministr zemědělství (červen až září 1848). — 307—311, 338, 341

Girardin, Emile de (1806—1881), francouzský buržoasní publicista a politik, v třicátých až šedesátých letech 19. století byl s přestávkami redaktorem listu „La Presse"; v politice naprosto bezzásadový. — 162, 163

Gladbach, Anton (zemřel 1873), německý maloburžoasní demokrat, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění za obvod Mühlheim (Porýnská provincie), patřil k levému křídlu; předseda Demokratického klubu v Berlíně. — 191, 192, 203—205, 208, 245, 246, 320, 533

Gneisenau, August Wilhelm (1760 až 1831), pruský generál-polní maršál, vojenský politický činitel; měl významnou úlohu v osvobozeneckém boji německého lidu proti napoleonské nadvládě; po porážce pruské armády Napoleonem roku 1806 vypracoval spolu s Scharnhorstem a jinými plán reorganisace armády. — 243

Goeden, Adolf, německý lékař v Poznaňsku, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 367, 368, 370, 373, 383, 384

Goethe, Johann Wolfgang (1749—1832), veliký německý spisovatel a myslitel; autor slavného básnického dramatu „Faust". — 125, 480, 520

Gottschalk, Andreas (1815—1849), německý lékař, člen kolínské obce Svazu komunistů; v dubnu až červnu 1848 byl předsedou kolínského Dělnického spolku; vystupoval z maloburžoasních sektářských posic proti Marxově a Engelsově strategii a taktice v německé revoluci. — 187, 188, 198, 527, 541, 553

Grabow, Wilhelm (1802—1874), vrchní starosta v Prenzlau, umírněný liberál; roku 1848 předseda pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 192, 194, 196, 197, 203—205, 210, 211, 245, 319

Gräff, pruský soudní úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 104, 285, 318

Grebel, pruský úředník, smírčí soudce, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 232—234, 237, 244

Griesheim, Karl Gustav (1798—1854), pruský vojenský hodnostář, reakcionář, roku 1848 představitel ministerstva války v pruském Národním shromáždění. — 106—108, 203, 204

Grimm, Jacob (1785—1863), významný německý filolog, profesor na berlínské universitě, umírněný liberál; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 345

Grolmann, Karl Wilhelm (1777—1843), pruský generál, účastnil se osvobozeneckého boje německého lidu proti napoleonské nadvládě; po porážce pruské armády Napoleonem roku 1806 se zúčastnil spolu s Scharn-

horstem a jinými vypracování plánu reorganisace armády. — 243

Guizot, François Pierre Guillaume (1787—1874), francouzský buržoasní historik a státník, od roku 1840 do únorové revoluce 1848 fakticky řídil vnitřní i zahraniční politiku Francie; zastánce zájmů velké finanční buržoasie. — 48, 76, 120, 155, 200, 220, 467, 474, 475, 510

Hansemann, David (1790—1864), velkokapitalista, jeden z vůdců porýnské liberální buržoasie; v březnu až září 1848 byl pruským ministrem financí, prováděl zrádcovskou politiku dohody s reakcí. (Viz též Duchâtel.) — 46—48, 62—64, 67, 68, 75, 82, 92, 95, 96, 120, 121, 124, 181—186, 190, 193, 202, 207, 208, 212—214, 216, 223, 225, 231—237, 241, 244, 246, 256—258, 265, 275, 277, 278, 289—297, 301, 306, 307, 311, 327—329, 345, 360, 400, 409, 427, 432, 433, 435, 453, 459, 461, 470, 542

Harney, George Julian (1817—1897), významný pracovník anglického dělnického hnutí, jeden z vůdců levého chartistického křídla; redaktor listu „Northern Star"; byl spřátelen s Marxem a Engelsem. — 22, 138

Harpprecht, Heinrich (zemřel 1859), württemberský právník, reakční úředník. — 255

Hébert, Michel Pierre Alexis (1799 až 1887), francouzský právník a konservativní státník, orleanista, člen poslanecké sněmovny (1834—1848), od roku 1841 hlavní prokurátor královského soudu, ministr spravedlnosti (1847 — únor 1848). — 200

Hecker, Friedrich Karl (1811—1881), bádenský republikán, maloburžoasní demokrat, jeden z vůdců bádenského povstání v dubnu 1848, později emigroval do USA, zúčastnil se občanské války na straně Severu. — 480—483.

Hecker, pruský soudní úředník, roku 1848 státní návladní v Kolíně n. R. — 188, 189, 198, 199, 223, 278, 480—482, 484, 505, 528, 551

Heckscher, Johann Gustav (1797 až 1865), německý právník; říšský ministr spravedlnosti (červenec—srpen 1848) a ministr zahraničních věcí (srpen—září 1848), vyslanec říšské vlády v Itálii; poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 422, 423

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770 až 1831), veliký německý filosof, objektivní idealista, nejvšestranněji rozpracoval idealistickou dialektiku. — 165, 378, 481

Heimsoeth, Heinrich, pruský úředník, roku 1848 advokát v Kolíně n. R. —484

Heine, Heinrich (1797—1856), veliký německý revoluční básník. — 58, 121, 183, 201, 202, 220, 237, 254, 265, 295, 307, 319, 406, 456, 474

Hergenhahn, August (1804—1874), německý politik, liberál, v letech 1848 až 1849 nasavský ministr, poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 33

Herwegh, Georg (1817—1875), známý německý básník, maloburžoasní demokrat. — 23, 483

Heyne, bydhošťský starosta, poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 211

Hildenhagen, německý pastor, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 319

Hirschfeld, Alexander Adolf (1787 až 1858), pruský generál, roku 1848 surově potlačil poznaňské povstání. — 225, 327

Hofer, německý rolník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 91

Hohenzollernové, dynastie braniborských kurfiřtů (1415—1701), pruských králů (1701—1918) a německých císařů (1871—1918). — 75

Holberg, Ludvig (1684—1754), významný dánský spisovatel, historik a filosof. — 354, 429

Homér, pololegendární starořecký epický básník, autor „Iliady" a „Odyssey". — 74

Hüffer, Johann Hermann (1784—1855), starosta Münsteru, umírněný liberál, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 184, 186

Hüser, Hans Heinrich Gustav (1782 až 1857), pruský generál, představitel reakčního militarismu, v letech 1844—1849 vojenský velitel Mohuče. — 31, 33, 34, 101, 142

Cham (Amédée de Noé) (1819—1879), známý francouzský karikaturista, stálý spolupracovník humoristického listu „Charivari". — 66

Chazal, Pierre Emmanuel Félix, baron (1808—1892), belgický generál, účastník revoluce roku 1830, ministr války (1847—1850, 1859 až 1866); původně obchodník látkami v Bruselu. — 345

Chézy, Helmina von (1783—1856), německá romantická spisovatelka. — 508

Imandt, Peter, německý učitel, demokrat, účastník revoluce v letech 1848 až 1849; po revoluci emigroval do Londýna; Marxův stoupenec, člen Svazu komunistů. — 546

Jacoby, Johann (1805—1877), německý publicista a politik, buržoasní demokrat; roku 1848 jeden z vůdců levého křídla v pruském Národním shromáždění, v sedmdesátých letech se připojil k sociálním demokratům. — 92, 247, 248, 251, 252, 277, 278, 280, 284, 299

Jan (1782—1859), rakouský arcivévoda, od června 1848 do prosince 1849 německý říšský správce. — 244, 421, 423

Janiszewski, Jan Chrysostom (1818 až 1891), polský theolog a politik, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění. — 380, 381, 383, 384

Jansen, Johann Josef (1825—1849), německý maloburžoasní demokrat, člen Svazu komunistů; roku 1848 působil v kolínském Dělnickém spolku, stoupenec Gottschalkův; za účast v bádensko-falckém povstání roku 1849 zastřelen. — 189

Jelačić, Josip, bán (1801—1859), rakouský generál, chorvatský šlechtic, aktivně se podílel na potlačení revoluce 1848—1849 v Rakousku a v Uhrách. — 456, 468, 471, 486, 493, 495, 496

Jentzsch, poslanec pruského Národního shromáždění roku 1848, patřil ke středu. — 302

Jindřich V. (1820—1883), pravým jménem *Chambord*, Henri Charles de Bourbon; vystupoval pod jménem Jindřich V. jako nápadník francouz-

ského trůnu, podporován legitimisty. — 164
Jindřich LXXII. Reuss-Lobenstein-Ebersdorf (1797—1853) vládnoucí kníže (1822—1848) německého státečku Reuss, z mladší linie. — 249
Jonas, Ludwig (1797—1859), německý theolog, berlínský pastor; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 94
Jones, Ernest Charles (1819—1869), významný pracovník anglického dělnického hnutí, proletářský básník a publicista, jeden z vůdců levého chartistického křídla, přítel Marxův a Engelsův. — 22, 122, 123, 138
Jordan, Wilhelm (1819—1904), německý buržoasní spisovatel, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu, po ukončení debat o polské otázce přešel ke středu. — 362, 372—379, 381, 382, 394, 404
Jottrand, Lucien Léopold (1804 až 1877), belgický právník a publicista, ve čtyřicátých letech maloburžoasní demokrat; předseda bruselského Demokratického sdružení. — 414
Jung, Georg (1814—1886), německý publicista, mladohegelovec, jeden z odpovědných vydavatelů „Rheinische Zeitung", maloburžoasní demokrat; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 61, 67, 68, 95, 109, 196

Kalker, Johann Wilhelm, sekretář kolínského Dělnického spolku (roku 1848). — 189
Kämpff, německý učitel, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 285
Kamptz, Karl (1769—1849), pruský státník, reakcionář, ministr spravedlnosti (1832—1842). — 223
Kanitz, August, hrabě (1783—1852), pruský generál, v květnu a červnu 1848 ministr války v Camphausenově vládě. — 83, 105
Kant, Immanuel (1724—1804), významný německý filosof, hlavní představitel německého idealismu na konci 18. a na počátku 19. století. — 481
Karel I. (1600—1649), anglický král (1625—1649); popraven za anglické buržoasní revoluce v 17. století. — 220
Karel X. (1757—1836), francouzský král (1824—1830). — 162
Karel Albert (1798—1849), sardinský král (1831—1849). — 401, 402, 404, 405, 411
Karel Ludvík (Karel II. Bourbon) (1799—1883), vévoda lucemský (1815 až 1847), od roku 1847 vévoda parmský, roku 1849 abdikoval. — 36
Karl Wilhelm Ferdinand, vévoda *brunšvický* (1735—1806). — 176
Katilina (Lucius Sergius Catilina) (asi 108—62 před n. l.), římský politik, patricij, zosnoval spiknutí proti aristokratické republice. — 249
Kato starší (Marcus Porcius Cato Maior) (234—149 před n. l.), římský politik a spisovatel, hájil výsady šlechty; roku 184 před n. l. byl zvolen censorem (jedna z nejvyšších státních funkcí římské republiky — dvojice censorů spravovala téměř celý vnitřní život státu); vykonával svůj úřad s příslovečnou tvrdostí. — 287, 319

Kersausie, Joachim René (1798—1874), francouzský revolucionář, účastník červencové revoluce roku 1830, významný pracovník tajných společností; roku 1848 byl předsedou akčního výboru Společnosti pro lidská a občanská práva; sestavil bojový plán červnového povstání v Paříži; později se připojil k hnutí vedenému Garibaldim. — 166, 167, 175
Kerst, Samuel Gottfried (1804—1875), poslanec frankfurtského Národního shromáždění roku 1848, patřil ke středu; později pokrokář. — 379, 381—384
Koburkové, německý šlechtický rod, z něhož pocházely nebo s nímž byly spřízněny dynastie, které vládly v Belgii, Portugalsku, Anglii i v jiných evropských zemích. — 177, 345
Korff, Hermann, pruský důstojník, propuštěný roku 1847 pro své politické přesvědčení z armády, demokrat; v letech 1848—1849 odpovědný vydavatel „Neue Rheinische Zeitung"; později emigroval do USA. — 482, 528, 529, 531, 536, 540, 550
Korn, německý demokrat, účastník revolučního hnutí v Berlíně roku 1848. — 106
Kosch, Raphael Jakob (1803—1872), německý lékař, umírněný liberál; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 427
Kotzebue, August (1761—1819), německý reakční spisovatel a publicista. — 162
Kounic (Kaunitz), Václav Antonín, kníže (1711—1794), rakouský státník a diplomat (původem z českého hraběcího rodu), stoupenec takzvaného osvícenského absolutismu; zapřisáhlý nepřítel francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století. — 101
Krause, poslanec pruského Národního shromáždění roku 1848. — 232
Kühlwetter, Friedrich (1809—1882), pruský buržoasní státník, ministr vnitra v Auerswaldově a Hansemannově vládě (červen až září 1848). — 185, 192, 193, 196, 205, 213, 216 až 221, 244, 246, 265, 301, 302, 417, 553
Kyll, Ulrich Franz, německý právník, maloburžoasní demokrat; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění za Kolín n. R., patřil k levému křídlu; později pokrokář. — 458

Ladenberg, Adalbert (1798—1855), jeden z představitelů pruské reakční byrokracie; v letech 1848—1850 ministr kultu, osvěty a lékařství. — 200
Lamarque, Maximilien (1770—1832), francouzský generál, jeden z vůdců liberální oposice v období restaurace a červencové monarchie. — 167
Lamartine, Alphonse (1790—1869), francouzský básník, historik a politik, ve čtyřicátých letech liberál, jeden z vůdců umírněných buržoasních republikánů; roku 1848 ministr zahraničních věcí, fakticky řídil prozatímní vládu. — 137, 140, 154, 395, 413, 475, 476, 489
Lamennais, Félicité Robert de (1782 až 1854), francouzský abbé, publicista, jeden z ideologů křesťanského socialismu. — 164
Lamoricière, Christophe Louis (1806 až 1865), francouzský generál a politik,

umírněný buržoasní republikán; roku 1848 se podílel na potlačení červnového povstání v Paříži, později byl ministrem války v Cavaignacově vládě (červen až prosinec 1848); poslanec Ústavodárného shromáždění. — 134, 146, 147, 171, 172, 174

La Rochejaquelein, Henri Auguste Georges, markýz (1805—1867), francouzský politik, člen sněmovny pairů, jeden z vůdců legitimistické strany, roku 1848 poslanec Ústavodárného shromáždění; za druhého císařství senátor. — 149, 157, 164, 335

Lassalle, Ferdinand (1825—1864), německý maloburžoasní publicista, advokát; v letech 1848—1849 se zúčastnil demokratického hnutí v Porýnské provincii; začátkem šedesátých let se připojil k dělnickému hnutí, byl jedním ze zakladatelů Všeobecného německého dělnického spolku (1863); podporoval politiku sjednocení Německa „shora" pod hegemonií kontrarevolučního Pruska; založil oportunistický směr v německém dělnickém hnutí. — 546

Latour, Theodor, hrabě (1780—1848), rakouský státník, stoupenec absolutní monarchie; roku 1848 ministr války; v říjnu 1848 byl zabit povstalci ve Vídni. — 494, 495

Ledru-Rollin, Alexandre Auguste (1807 až 1874), francouzský publicista a politik, jeden z vůdců maloburžoasních demokratů, redaktor listu „Réforme"; roku 1848 byl členem prozatímní vlády. — 137, 314, 413, 446, 508

Lehman, Peter Martin Orla (1810 až 1870), dánský buržoasní státník a politik, liberál, redigoval list „Faedrelandet" (1839—1842), roku 1848 ministr bez portefeuille. — 270

Leiningen, Karl, kníže (1804—1856), bavorský generál, reakcionář, ministerský předseda říšské vlády (srpen až září 1848). — 393

Lelewel, Joachim (1786—1861), významný polský historik a revolucionář, účastník polského povstání v letech 1830—1831, jeden z vůdců demokratického křídla polské emigrace, v letech 1847—1848 člen výboru bruselského Demokratického sdružení. — 362, 366, 374, 375, 391

Lensing (nar. 1783), německý kněz, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 222

Leo, Heinrich (1799—1878), německý historik a publicista, zastával krajně reakční politické a náboženské názory, jeden z ideologů pruských junkerů. — 375

Leonidas, spartský král (asi 488—480 před n. l.); za řecko-perských válek velel spartskému vojsku při hrdinné obraně Thermopylského průsmyku proti Peršanům (480 před n. l.). — 504

Leopold I. (1790—1865), belgický král (1831—1865). — 343, 345, 414, 415, 477

Leroux, Pierre (1797—1871), francouzský maloburžoasní publicista, utopický socialista, jeden z představitelů křesťanského socialismu; roku 1848 člen Ústavodárného a Zákonodárného shromáždění. — 159

Lewen, německý demokrat. — 546

Lichnowski, Felix, kníže (1814—1848), pruský důstojník, reakcionář, poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu; byl zastřelen revolučními občany za frankfurtského povstání v září 1848. (Ve Weerthových fejetonech rytíř Schnapphahnski.) — 327, 379, 383—386, 391—392, 494, 539

Lisiecki, pruský úředník v Poznaňsku, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 318

Loë, baron, pruský statkář, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 222

Löw, německý profesor, v letech 1848 až 1849 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu; v letech 1873—1876 poslanec říšského sněmu, nacionální liberál. — 397

Löwenstein, německý demokrat, orientalista; roku 1848 předseda Dělnického spolku ve Frankfurtu n. Moh., delegát prvního demokratického kongresu ve Frankfurtu n. Moh. (červen 1848). — 31

Löwinsohn, Moritz, německý maloburžoasní demokrat, jeden z vůdců berlínského Lidového klubu, delegát druhého demokratického kongresu v Berlíně (říjen 1848). — 106

Ludvík XI. (1423—1483), francouzský král (1461—1483). — 388

Ludvík XIV. (1638—1715), francouzský král (1643—1715). — 358

Ludvík XVI. (1754—1793), francouzský král (1774—1792), popraven za francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století. — 162

Ludvík Filip (1773—1850), vévoda Orleánský, francouzský král (1830 až 1848). — 36, 37, 49, 154, 155, 159, 160, 162, 164, 200, 258, 265, 312, 475, 489, 514, 517

Ludvík Napoleon, viz *Napoleon III.*

Lüttichau, pruský statkář v Poznaňsku. — 354

Lykurgos, legendární zákonodárce ve starověké Spartě, podle podání žil v 9.—8. století před n. l. — 467

Malou, Jules (1810—1866), belgický buržoasní státník, stoupenec katolické strany, v letech 1844—1847 ministr financí. — 478

Malthus, Thomas Robert (1766—1834), anglický duchovní, reakční ekonom, ideolog zburžoasnělé pozemkové aristokracie, obhájce kapitalismu, hlasatel nelidské populační teorie. — 293

Mamiani, Terenzio, hrabě (1799 až 1885), italský básník a publicista, filosof a politik, stoupenec konstituční monarchie, ministr vnitra papežského státu (květen až srpen 1848). — 401

Marat, Jean Paul (1743—1793), francouzský publicista, za francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století jeden z vůdců jakobínů. — 249

Märcker, pruský buržoasní státník, ministr spravedlnosti v Auerswaldově a Hansemannově vládě (červen až září 1848). — 241, 329, 439

Marie, Alexandre de Saint-Georges (1795—1870), francouzský advokát a liberální politik, umírněný buržoasní republikán, roku 1848 ministr veřejných prací v prozatímní vládě, později ministr spravedlnosti v Cavaignacově vládě. — 179

Marrast, Armand (1801—1852), francouzský publicista a politik, jeden z vůdců umírněných buržoasních republikánů, redaktor listu „National"; roku 1848 člen prozatímní vlá-

dy a pařížský starosta. — 137, 154, 162, 163, 179, 508

Marx, Karel (1818—1883) (viz životopisná data). — 21—23, 25, 29, 399, 417, 418, 420, 455, 481, 483, 527 až 530, 532, 533, 536—538, 540, 553, 555, 556

Mathy, Karl (1806—1868), bádenský publicista, úředník a buržoasní politik, umírněný liberál; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 255, 304, 305

Mätze, německý učitel, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 201, 205, 234

Maucler, Paul Friedrich Theodor (1783 až 1859), württemberský reakční státník, od roku 1818 ministr spravedlnosti, později předseda tajné státní rady (1831 — duben 1848). — 255

Mellinet, François (1768—1852), belgický generál, původem Francouz; aktivní účastník belgické buržoasní revoluce roku 1830 a belgického demokratického hnutí; čestný předseda bruselského Demokratického sdružení, jeden z obžalovaných v risquons-toutském procesu, odsouzen k trestu smrti, který mu byl změněn na 30 let vězení; v září 1849 byl omilostněn. — 345, 414—416

Metternich, Klemens, kníže (1773 až 1859), rakouský reakční státník a diplomat, ministr zahraničních věcí (1809—1821) a kancléř (1821 až 1848), jeden z organisátorů Svaté aliance. — 101, 403, 405

Meusebach, pruský úředník, konservativec, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 66

Mevissen, Gustav (1815—1899), německý bankéř, jeden z vůdců porýnské liberální buržoasie; v letech 1848—1849 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 207

Meyendorf, Petr Kazimirovič, baron (1796—1863), carský diplomat, ruský vyslanec v Berlíně (1839—1850). — 327

Mierosławski, Ludwik (1814—1878), polský politik a voják, účastník polského povstání v letech 1830—1831; zúčastnil se přípravy poznaňského povstání roku 1846; za březnové revoluce 1848 vysvobozen z vězení; vedl po vojenské stránce poznaňské povstání roku 1848 a později povstání na Sicílii; za bádensko-falckého povstání roku 1849 velel revolučnímu vojsku; v padesátých letech byl ve spojení s bonapartistickými kruhy; za polského povstání roku 1863 byl jmenován diktátorem polské národní vlády, po porážce povstání emigroval do Francie. — 366, 391

Miguel, dom (1802—1866), portugalský král (1828—1834). — 176, 325

Mikuláš I. (1796—1855), ruský car (1825—1855). — 112, 203, 324, 325, 327, 377, 496

Milde, Karl August (1805—1861), slezský továrník, jeden z představitelů německé liberální buržoasie; ministr obchodu v Auerswaldově a Hansemannově vládě (červen až září 1848), předseda pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 45, 213, 234, 265, 277, 320, 327, 409, 426

Minutoli, Julius (1805—1860), pruský úředník a diplomat; v letech 1847 až 1848 berlínský policejní president. — 54, 55

Mirabeau, Honoré Gabriel (1749 až 1791), významný činitel francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století, mluvčí zájmů velké buržoasie a zburžoasnělé šlechty. — 111, 252

Mittermaier, Karl (1787—1867), německý právník, umírněný liberál; roku 1848 jeden z vůdců levého středu ve frankfurtském Národním shromáždění. — 278

Modenský vévoda, viz *František V.*

Mohl, Robert (1799—1875), německý právník, umírněný liberál; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil ke středu; říšský ministr spravedlnosti (1848—1849). — 467

Moll, Josef (1812—1849), významný pracovník německého i mezinárodního dělnického hnutí, povoláním hodinář; jeden z vedoucích členů Svazu spravedlivých, člen ústředního výboru Svazu komunistů, v červenci až září 1848 byl předsedou kolínského Dělnického spolku a členem Porýnského krajského výboru demokratů; po zářijových událostech 1848 v Kolíně n. R. emigroval do Londýna, odkud se brzy vrátil pod cizím jménem a prováděl agitační práci v různých částech Německa; zúčastnil se bádensko-falckého povstání 1849 a padl v bitvě na Murgu. — 21, 23, 458, 459, 527, 530, 545

Moltke, Karl, hrabě (1798—1866), šlesvicko-holštýnský státník, vůdce dánské protirevoluční strany, od září 1848 byl předsedou šlesvicko-holštýnské prozatímní vlády. — 422, 423

Monecke, Edmund, německý student, demokrat. — 187

Montesquieu, Charles (1689—1755), francouzský buržoasní sociolog, ekonom a spisovatel, představitel buržoasního osvícenství 18. století, teoretik konstituční monarchie. — 218, 220, 287, 345, 437

Moritz, pruský soudní úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 68, 196, 302, 340—342

Mozart, Wolfgang Amadeus (1756 až 1791), velký rakouský hudební skladatel. — 400

Müller, Friedrich (nar. 1811), pruský úředník, policejní ředitel v Kolíně n. R., roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 97, 420, 459

Müller, člen Dělnického spolku ve Worringenu (Porýnská provincie) roku 1848. — 546

Müller, německý pastor, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 90, 93, 208

Napoleon I. Bonaparte (1769—1821), francouzský císař (1804—1814 a 1815). — 90, 162, 164, 171, 243, 252, 256, 257, 306, 322, 512

Napoleon III. (Ludvík Bonaparte) (1808—1873), francouzský princ, synovec Napoleona I., president druhé republiky (1848—1851), francouzský císař (1852—1870). — 508, 514, 517

Natzmer (zemřel 1890), pruský důstojník; 14. června 1848 velel vojenskému oddílu, který střežil berlínskou zbrojnici, odmítl dát rozkaz ke střelbě do lidu; byl odsouzen

k 15 letům pevnostního vězení, roku 1849 uprchl, zúčastnil se bádensko-falckého povstání, po porážce povstání emigroval do Švýcarska, později do Anglie a roku 1852 do Austrálie. — 106—108

Naunyn, berlínský starosta roku 1848. — 54

Necker, Jacques (1732—1804), francouzský politik, v letech 1777—1781 a 1788—1790 byl generálním finančním kontrolorem, těsně před buržoasní revolucí se pokoušel prosadit dílčí reformy státní a finanční správy. — 49, 294

Nesselrode, Karl Vasiljevič, hrabě (1780 až 1862), carský státník a diplomat, ministr zahraničních věcí (1816 až 1856). — 321—326

Nethe, pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 319

O'Connell, Daniel (1775—1847), irský advokát a buržoasní politik, vůdce pravého, liberálního křídla národně osvobozeneckého hnutí. — 122

O'Connor, Feargus (1794—1855), jeden z vůdců levého křídla chartistického hnutí, zakladatel a redaktor listu „Northern Star"; po roce 1848 reformista. — 122, 123, 138

Olberg, pruský důstojník, roku 1848 se zúčastnil potlačení národně osvobozeneckého hnutí v Poznaňsku. — 114

Oraňský rod, nizozemští místodržící (s přestávkami v letech 1572 až 1795), královská dynastie Nizozemského království od roku 1815. — 176, 345

Ostendorf, Julius (1823—1877), německý pedagog, umírněný liberál; v letech 1848—1849 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 382

Otto I. (Dítě) (1815—1867), bavorský princ, řecký král (1832—1862). — 176

Pagnerre, Laurent Antoine (1805 až 1854), francouzský vydavatel, buržoasní republikán, roku 1848 poslanec Ústavodárného shromáždění. — 374

Palmerston, Henry John (1784—1865), anglický státník, na počátku své činnosti tory, od roku 1830 jeden z předáků whigů, opíral se o nejreakčnější živly této strany, ministr zahraničních věcí (1830—1834, 1835 až 1841 a 1846—1851), ministr vnitra (1852—1855) a ministerský předseda (1855—1858 a 1859 až 1865). — 474, 475

Parrisius, Rudolph (1818—1905), pruský soudní úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu; později pokrokář. — 65, 66, 69, 184, 236, 237, 281

Patow, Erasmus Robert, baron (1804 až 1890), pruský buržoasní státník; ministr obchodu, průmyslu a veřejných prací v Camphausenově vládě (duben až červen 1848). — 120, 126, 127, 182, 308, 338

Payer, Jean Baptiste (1818—1860), francouzský vědec, roku 1848 poslanec Ústavodárného shromáždění. — 164

Peel, sir Robert (1788—1850), anglický státník, vůdce umírněných toryů, ministerský předseda (1841—1846), s podporou liberálů prosadil zrušení obilních zákonů (1846). — 293, 314

Pellmann, Anton, německý právník, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 97

Pelz, Eduard, německý publicista, maloburžoasní demokrat; roku 1848 jeden z vůdců frankfurtského Dělnického spolku, redaktor „Deutsche Volkszeitung" a „Allgemeine Arbeiter-Zeitung". — 31

Perrot, Benjamin Pierre (1791—1865), francouzský generál, roku 1848 se zúčastnil potlačení červnového povstání v Paříži. — 76, 174

Pfahl, pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 195

Pfuel, Ernst (1779—1866), pruský generál, představitel reakčního pruského militarismu; v letech 1832 až 1848 guvernér knížectví Neuchâtel; v březnu 1848 vojenský velitel Berlína; v květnu velel vojsku, které potlačilo povstání v Poznaňsku; v září až říjnu 1848 byl pruským ministerským předsedou a ministrem války. — 72, 73, 114, 125, 257, 327, 358, 459, 461, 468, 470, 471, 484

Philipps, Adolf (1813—1877), pruský úředník, roku 1848 místopředseda pruského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 231

Piegsa, polský učitel, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 244

Pillersdorf, Franz, baron (1786—1862), rakouský státník, od května do července 1848 ministerský předseda. — 129

Pinder, Julius Hermann (nar. 1805), pruský úředník, umírněný liberál; roku 1848 vrchní president ve Slezsku, poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 207

Pinto, Isaak (1715—1787), velký holandský bursovní spekulant, ekonom. — 290, 293, 427

Pius IX. (1792—1878), římský papež (1846—1878). — 401

Platón (Plato) (asi 427 — asi 347 před n. l.), starořecký idealistický filosof, ideolog otrokářské aristokracie. — 285, 287, 319

Plönnis, pruský úředník, umírněný liberál; roku 1848 náměstek předsedy pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 94

Plougoulm, Pierre Ambroise (1796 až 1863), francouzský úředník, právník, člen poslanecké sněmovny (1846 až 1848). — 200

Pohle, pruský soudní úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 211

Pokrzywnicki, pruský úředník, Polák, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 211

Pourtalès, Albert, hrabě (1812—1861), pruský diplomat. — 275

Proudhon, Pierre Joseph (1809—1865), francouzský publicista, ekonom a sociolog, ideolog maloburžoasie, jeden z ideových původců anarchismu, roku 1848 poslanec Ústavodárného shromáždění. — 333—336

Pruský, princ — titul pruského následníka trůnu; zde viz: *Vilém I.*

Przyłuski, Leon (1789—1865), arcibiskup hnězdenský a poznaňský. — 214, 348

Puttkamer, Eugen (1800—1874), pruský úředník, v letech 1839—1847 berlínský policejní president. — 54, 55

Radecký (Radetzky), Josef, hrabě (1766—1858), rakouský polní maršál, od roku 1831 velel rakouskému vojsku v severní Itálii, v letech 1848—1849 surově potlačoval revoluční a národně osvobozenecké hnutí v Itálii. — 101, 118, 142, 146, 392, 402, 404—406, 411, 468, 482

Radowitz, Josef (1797—1853), pruský generál a státník, představitel dvorní kamarily, v letech 1848—1849 jeden z vůdců pravého křídla ve frankfurtském Národním shromáždění. — 327, 379—381, 392, 424, 433, 434

Raimund, Ferdinand (1790—1836), rakouský herec a dramatik. — 116 až 117

Raspail, François (1794—1878), významný francouzský přírodovědec a publicista, socialista, blízký revolučnímu proletariátu; účastník revolucí roku 1830 a 1848; poslanec Ústavodárného shromáždění. — 166

Raumer, Friedrich (1781—1873), německý reakční historik; roku 1848 říšský vyslanec v Paříži, poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 394

Raveaux, Franz (1810—1851), německý politik, maloburžoasní demokrat; v letech 1848—1849 poslanec frankfurtského Národního shromáždění za Kolín n. R., patřil k levému středu; říšský komisař ve Švýcarsku, v červnu 1849 jeden z pěti říšských regentů; člen bádenské prozatímní vlády, po porážce bádensko-falckého povstání emigroval z Německa. — 31, 33

Rehfeld, poslanec pruského Národního shromáždění roku 1848, patřil ke středu, později k pravému křídlu. — 62, 63

Reichenbach, Eduard, hrabě (1812 až 1869), významný slezský demokrat, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; od října 1848 člen ústředního výboru německých demokratů; později pokrokář. — 92, 109, 195, 196, 235, 302

Reichensperger (I.), August (1808 až 1895), německý právník a buržoasní politik; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 94

Reichensperger (II.), Peter Franz (1810 až 1892), německý právník a buržoasní politik; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu; bratr Augusta Reichenspergera. — 103, 185, 208, 209, 216, 222, 252, 253, 278, 318, 426, 442

Reichhelm, německý demokrat, roku 1848 člen kolínského bezpečnostního výboru. — 546

Reuter (zemřel asi 1860), pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 65, 66, 68, 69, 209, 216

Ricci, sardinský diplomat, vyslanec ve Francii. — 474

Riedel, Adolf Friedrich Johann (1809 až 1872), pruský buržoasní politik; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 94

Rimpler, O., pruský dělostřelecký důstojník ve výslužbě, od července 1848 velel berlínské občanské gardě. — 470

Richter, Karl (1804—1869), německý duchovní, profesor theologie; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 215

Rittinghausen, Moritz (1814—1890), německý publicista, maloburžoasní demokrat; v letech 1848—1849 spolupracovník „Neue Rheinische Zeitung", člen kolínské Demokratické společnosti; člen I. internacionály, později (do roku 1884), člen německé sociálně demokratické strany. — 532, 533

Ritz, pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 66, 67, 184, 202, 203, 318

Robespierre, Maximilien (1758—1794), vůdce jakobínů ve francouzské buržoasní revoluci z konce 18. století, v letech 1793—1794 byl v čele revoluční vlády. — 162, 164

Rodbertus, Johann Karl (1805—1875), německý buržoasní ekonom, ideolog zburžoasnělých pruských junkerů, za revoluce 1848—1849 umírněně liberální politik, vůdce levého středu v pruském Národním shromáždění; později hlasatel reakčních idejí pruského „státního socialismu". — 120, 121, 185, 200, 208, 299, 427, 432, 433

Rogier, Charles Latour (1800—1885), belgický buržoasní státník, umírněný liberál; v letech 1847—1852 ministr vnitra. — 200, 477, 478

Rochow, Gustav Adolf (1792—1847), představitel reakčních pruských junkerů; pruský ministr vnitra (1834 až 1842). — 46

Rolin, Hippolyte (1804—1888), belgický advokát, buržoasní politik, vůdce liberální strany, ministr veřejných prací (1848—1850). — 345

Romanovci, carská dynastie v Rusku (1613—1917). — 322

Rosenkranz, Karl (1805—1879), německý filosof, hegelovec, literární historik. — 377

Röser, Peter Gerhardt (1814—1865), pracovník německého dělnického hnutí, dělník v tabákové továrně; v letech 1848—1849 místopředseda kolínského Dělnického spolku; vydavatel listu „Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit"; člen Svazu komunistů, jeden z obžalovaných v kolínském procesu proti komunistům (1852); později se přiklonil k lassallovcům. — 553, 555

Rothschild, Jacob (James) (1792 až 1868), šéf bankovního domu Rothschildů v Paříži. — 134, 463

Rotteck, Karl (1775—1840), německý buržoasní historik a politik, liberál. — 90

Rougemont de Lowenberg, francouzský bankéř. — 134

Ruge, Arnold (1802—1880), německý publicista, mladohegelovec, buržoasní radikál; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; po roce 1866 nacionální liberál. — 387—397

Russell, John (1792—1878), anglický státník, vůdce whigů, ministerský předseda (1846—1852 a 1865 až 1866). — 220, 393, 396

Sandová, George (1804—1876), známá francouzská spisovatelka, autorka několika sociálních románů, představitelka demokratického směru v romantismu. — 374

Savigny, Friedrich Karl (1779—1861), německý právník, hlava reakční historicko-právní školy; v letech

1842—1848 pruský ministr pro revisi zákonodárství. — 328

Sebaldt, pruský úředník, roku 1848 zemský rada a vrchní starosta Trevíru. — 103, 104

Sébastiani, Horace (1772—1851), francouzský maršál, diplomat; ministr zahraničních věcí (1830—1832), vyslanec v Londýně (1835—1840). — 155

Sénard, Antoine Marie Jules (1800 až 1885), francouzský právník, buržoasní politik, v červnu 1848 předseda Ústavodárného shromáždění, v červnu až říjnu 1848 ministr vnitra v Cavaignacově vládě. — 150

Senff, Emil, pruský soudní úředník v Poznaňsku, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění. — 367—370, 373, 375, 383, 384

Shakespeare, William (1564—1616), veliký anglický spisovatel a dramatik. — 461

Schapper, Karl (asi 1812—1870), významný pracovník německého a mezinárodního dělnického hnutí, jeden z vůdců Svazu spravedlivých, člen ústředního výboru Svazu komunistů, člen Porýnského krajského výboru demokratů, od 25. září do 15. listopadu 1848 uvězněn; spolu s Marxem a Schneiderem II. byl obžalován v procesu proti Porýnskému krajskému výboru demokratů 8. února 1849; v únoru až květnu 1849 byl předsedou kolínského Dělnického spolku; v roce 1850 za rozkolu Svazu komunistů jeden z vůdců sektářské skupiny „levých" v Londýně; v roce 1856 se znovu sblížil s Marxem; člen Generální rady I. internacionály. — 21, 23, 399, 458, 530, 533, 545

Scharnhorst, Gerhard (1755—1813), pruský generál a politik; po porážce pruské armády Napoleonem roku 1806 předsedal komisi pro vypracování plánu reorganisace armády; měl významnou úlohu v osvobozenecké válce proti Napoleonovi roku 1813. — 243

Schleiermacher, Friedrich (1768—1834), německý idealistický filosof, theolog a kazatel. — 95

Schleinitz, Alexander, hrabě (1807 až 1885), reakční pruský státník, ministr zahraničních věcí (červen 1848, 1849—1850, 1858—1861). — 120, 225

Schlichting, pruský důstojník. — 191

Schläffel, Friedrich Wilhelm (1800 až 1870), slezský továrník, demokrat; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 31, 383, 548

Schmerling, Anton (1805—1893), rakouský státník, liberál; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu; říšský ministr vnitra (červenec až prosinec 1848), ministerský předseda a ministr zahraničních věcí (září až prosinec 1848). — 327, 467

Schmidt, Ernst Friedrich Franz, německý kněz, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 383

Schmitz, dělník z Kolína n. R. — 552

Schnapphahnski, rytíř, posměšná přezdívka, kterou dal Georg Weerth ve svých fejetonech knížeti Felixu *Lichnowskému*.

Schneider (II.), Karl, německý právník, maloburžoasní demokrat, roku 1848 předseda kolínské Demokratické společnosti a člen Porýnského krajského výboru demokratů, Marxův a Engelsův obhájce v procesu proti „Neue Rheinische Zeitung" 7. února 1849; spolu s Marxem a Schapperem byl obžalován v procesu proti Porýnskému krajskému výboru demokratů 8. února 1849; obhajoval členy Svazu komunistů, obžalované v kolínském procesu proti komunistům roku 1852. — 97, 530, 533

Schneider, pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění; patřil k pravému křídlu, později k levému středu. (Viz též Cincinnatus.) — 248—251, 260

Scholz, poslanec pruského Národního shromáždění roku 1848. — 196, 197

Schramm, Rudolf (1813—1882), německý publicista, maloburžoasní demokrat; roku 1848 předseda berlínského Demokratického klubu, člen pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; zúčastnil se druhého demokratického kongresu v Berlíně (říjen 1848); roku 1849 emigroval do Anglie; v letech 1865—1866 pruský konsul v Miláně; stoupenec Bismarckův. — 108, 234

Schreckenstein, Ludwig, baron Roth von (1789—1858), pruský generál, představitel feudální aristokracie, v červnu až září 1848 ministr války. — 34, 105, 120, 182, 191—196, 203—205, 207, 243—246, 327, 426

Schücking, Levin (1814—1883), německý spisovatel; v letech 1845 až 1852 spolupracovník „Kölnische Zeitung", autor mnoha fejetonů. — 404—407

Schulte, německý demokrat. — 546

Schultz, pruský soudní úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 91, 202, 203

Schulze-Delitzsch, Hermann (1808 až 1883), německý buržoasní ekonom a politik, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil ke středu; v šedesátých letech jeden z vůdců buržoasní strany pokrokářů, snažil se odvrátit dělníky od revolučního boje tím, že organisoval družstevní spolky a spořitelny. — 88—90, 92, 242, 319

Schuselka, Franz (1811—1886), rakouský publicista a liberální politik, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu, poslanec rakouského říšského sněmu. — 380, 381

Schütze, pruský soudní úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 320

Schützendorf, německý maloburžoasní demokrat, roku 1848 člen kolínského Spolku dělníků a zaměstnavatelů. — 530

Schwanbeck, Alexis, německý buržoasní novinář, člen redakce „Kölnische Zeitung". — 492

Schwarzer, Ernst (1808—1860), rakouský úředník a publicista, ministr veřejných prací (červenec až září 1848). — 537

Schwerin, Maximilian, hrabě (1804 až 1872), jeden z vůdčích představitelů pruské šlechty a byrokracie; ministr kultu, osvěty a lékařství (březen až červen 1848), poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu; později nacionální liberál. — 83, 92, 105

Siebert, poslanec pruského Národního shromáždění roku 1848, patřil k levému křídlu. — 236

Simons, Ludwig (1803—1870), německý reakční právník; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu; později ministr spravedlnosti (1849 až 1860). — 222, 280, 317, 318

Smith, Adam (1723—1790), anglický ekonom, jeden z nejvýznamnějších představitelů klasické buržoasní politické ekonomie. — 315

Sobieski, Jan (1624—1696), polský král (1674—1696), roku 1683 zvítězil v čele polských a rakousko-německých vojsk nad tureckou armádou u Vídně. — 209

Sobrier, Marie Joseph (zemřel roku 1854), francouzský novinář, demokratický republikán, člen „Club de la Révolution", vydával (od března do května 1848) list „La Commune de Paris"; jeden z vůdců demonstrace 15. května 1848, po rozehnání demonstrace uvězněn. — 164

Solms-Lich, Ludwig, kníže (1805 až 1880), pruský statkář, stoupenec konstituční monarchie, maršálek pruského provinčního sněmu (1837 až 1845), později maršálek prvního Spojeného zemského sněmu roku 1847. — 46

Sommer, Johann Friedrich (1793 až 1856), pruský právník a politik, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 208

Stein, Julius (1813—1889), slezský učitel, publicista, buržoasní demokrat, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 109, 248, 425, 426, 459, 470, 487

Stein, Karl, baron (1757—1831), pruský státník, v letech 1804—1808 zastával řadu vysokých funkcí; zúčastnil se osvobozenecké války proti napoleonské nadvládě; jeden z iniciátorů polovičatých buržoasních reforem v Prusku. — 288

Steinäcker, Christian Karl Anton, baron (1781—1851), pruský generál, reakcionář, roku 1848 velitel poznaňské pevnosti. — 101, 225

Stenzel, Gustav Adolf (1792—1854), německý buržoasní historik, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění. — 348, 350 až 353, 355—358, 361, 366—369, 373

Stradal, Němec z Teplic v Čechách, roku 1848 předák německého iredentistického hnutí v severních Čechách. — 230

Struve, Gustav (1805—1870), německý maloburžoasní demokrat, povoláním novinář; jeden z vůdců bádenského povstání roku 1848 a bádensko-falckého povstání roku 1849; po porážce povstání emigroval do Anglie a později do Ameriky; zúčastnil se občanské války v USA na straně Severu. — 480, 483

Stupp, Heinrich Josef, pruský úředník, klerikál; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 110—112, 318, 345

Sydow, Adolf (1800—1882), německý pastor a theolog, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 93, 94

Tacitus (Publius Cornelius Tacitus) (asi 55 — asi 120), významný římský historik. — 385

Tamnau, pruský soudní úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění. — 425, 426

Tedesco, Victor (1821—1897), belgický advokát, revoluční demokrat a socialista, účastník dělnického hnutí, jeden ze zakladatelů bruselské Demokratické společnosti; v letech 1847—1848 byl v úzkém styku s Marxem a Engelsem; byl obžalován v risquons-toutském procesu a odsouzen k trestu smrti, který byl změněn na 30 let vězení; roku 1854 byl osvobozen. — 414, 415

Temme, Jodocus Donatus Hubertus (1798—1881), německý právník, buržoasní demokrat; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; roku 1849 poslanec frankfurtského Národního shromáždění. — 54, 68, 106, 245

Theux (de Meylandt) Barthélemy Théodore, comte de (1794—1874), belgický státník, vůdce katolické strany, ministerský předseda (1846 až 1847). — 478

Thiers, Louis Adolphe (1797—1877), francouzský buržoasní historik a státník, ministerský předseda (1836, 1840); roku 1848 poslanec Ústavodárného shromáždění, orleanista; president republiky (1871—1873), kat Pařížské komuny. — 163, 179, 333, 335, 446, 462—466, 468, 472

Thorvaldsen, Bertel (1768 nebo 1770 až 1844), slavný dánský sochař. — 38

Thun, Leo, hrabě (1811—1888), rakouský státník českého původu, reakcionář, jeden z nejbližších rádců císaře Františka Josefa; roku 1848 pražský místodržitel, v letech 1849 až 1860 ministr kultu a vyučování. — 128, 129

Thurn a Taxis, Karl Alexander (1770 až 1827), německý vládnoucí kníže, měl dědičný monopol poštovní správy v řadě německých států; náhradou za ztracené poštovní privilegium v části Porýní (1819) dostal od Pruska tři panství v Poznaňsku (tzv. krotoszynské knížectví). — 359

Tilly, Johann, hrabě (1559—1632), vojevůdce z doby třicetileté války, velel vojsku Katolické ligy; zvítězil nad českým stavovským vojskem na Bílé hoře (1620); v květnu 1631 jeho vojsko dobylo a rozbořilo Magdeburk. — 129

Trélat, Ulysse (1795—1879), francouzský politik, buržoasní republikán, roku 1848 poslanec Ústavodárného shromáždění; ministr veřejných prací (květen až červen 1848). — 156

Treskow, Hermann (1818—1900), pruský důstojník, v letech 1848 a 1849 se zúčastnil války proti Dánsku. — 359

Treskow, Sigismund Otto, německý obchodník, od roku 1796 statkář v Owińsce (Poznaňsko). — 354, 359

Turck, Leopold (1797—1887), francouzský lékař a publicista, buržoasní politik; roku 1848 poslanec Ústavodárného shromáždění. — 462, 463, 466

Tüshaus, pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 208

Unruh, Hans Victor (1806—1886), pruský inženýr, buržoasní politik, umírněný liberál; roku 1848 jeden z vůdců středu v pruském Národ-

ním shromáždění, od října předseda shromáždění; později jeden ze zakladatelů „pokrokové strany" (Fortschrittspartei), od roku 1866 nacionální liberál. — 425—427

Urban, německý zvěrolékař; jeden z vůdců barikádových bojů v Berlíně v březnu 1848, zúčastnil se útoku na zbrojnici 14. června 1848. — 106

Valdenaire, Victor (zemřel roku 1859), pruský maloburžoasní demokrat, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 103, 317, 318

Venedey, Jakob (1805—1871), německý radikální publicista a politik, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; po revoluci 1848—1849 liberál. — 44, 163, 419

Vergilius (Publius Vergilius Maro) (70—19 před n. l.), jeden z největších římských básníků, autor „Aeneidy". — 74

Vergniaud, Pierre Victurnien (1753 až 1793), francouzský politik, za francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století stoupenec girondistů. — 94

Verhaegen, Pierre Théodore (1800 až 1862), belgický buržoasní politik, liberál. — 345

Vilém I. (1797—1888), pruský princ, později pruský král (1861—1888) a německý císař (1871—1888). — 74, 76, 116, 433, 453, 461, 486

Villani, Karel, baron (1818—1883), český básník a politik, účastník stavovského opozičního hnutí roku 1848; v březnu 1848 zvolen do Svatováclavského výboru, zúčastnil se červnových bouří v Praze, velitel „Svornosti", po potlačení svatodušních bouří na čas uvězněn. — 228

Vincke, Georg, baron (1811—1875), pruský politik, v letech 1848—1849 jeden z vůdců pravého křídla ve frankfurtském Národním shromáždění. — 207, 392, 433, 434

Vogt, Karl (1817—1895), německý přírodovědec, vulgární materialista, maloburžoasní demokrat; v letech 1848—1849 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; v červnu 1849 jeden z pěti říšských regentů; roku 1849 emigroval z Německa; Marx jej v brožuře „Pan Vogt" (1860) odhalil jako agenta Ludvíka Bonaparta. — 250

Wachsmuth, Franz Rudolph (nar. 1810), pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 288

Wachter, německý maloburžoasní demokrat, v září 1848 člen kolínského bezpečnostního výboru. — 546, 552

Waldeck, Benedikt (1802—1870), německý politik, buržoasní radikál, povoláním právník; roku 1848 jeden z vůdců levého křídla a místopředseda pruského Národního shromáždění; později pokrokář. — 184, 251, 252, 427, 432—435, 441

Wallach, pruský úředník, vládní president v Bydhošti. — 370

Wallau, Karl (1823—1877), německý emigrant v Bruselu, roku 1848 člen ústředního výboru Svazu komunistů, předseda mohučského Dělnického vzdělávacího spolku; později vrchní starosta v Mohuči. — 525

Wallmoden, Karl, hrabě (1792—1883), rakouský generál, v letech 1848 až 1849 se zúčastnil potlačení českého a maďarského revolučního hnutí. — 129

Wallraf, německý demokrat. — 546

Wander, německý pastor, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 241

Wangenheim, pruský úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 302

Wartensleben, Alexander, hrabě (nar. 1807), pruský statkář, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 379, 380

Weber, Carl Maria (1786—1826), významný německý hudební skladatel. — 508

Weerth, Georg (1822—1856), německý proletářský básník a publicista, člen Svazu komunistů, v letech 1848 až 1849 jeden z redaktorů „Neue Rheinische Zeitung"; Marxův a Engelsův přítel. — 29, 539

Weichsel, pruský soudní úředník; roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 182

Welcker, Karl Theodor (1790—1869), německý právník, liberální publicista; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k pravému středu. — 431

Welden, Franz Ludwig, baron (1782 až 1853), rakouský generál, roku 1848 se zúčastnil tažení proti revoluční Itálii; po potlačení říjnového povstání 1848 byl vojenským velitelem Vídně; v dubnu a květnu 1849 byl hlavním velitelem rakouských vojsk vyslaných potlačit maďarskou revoluci. — 118, 402, 403, 405

Wencelius, německý právník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu. — 104, 318

Werner, Johann Peter, německý advokát, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 33

Weyll, Bartholomeus Joseph, německý právník, roku 1848 člen Demokratické společnosti a bezpečnostního výboru v Kolíně n. R., delegát druhého demokratického kongresu v Berlíně (říjen 1848). — 546

Wiedenmann, Christian, pruský úředník, roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 253

Wigand, Otto (1795—1870), německý vydavatel a knihkupec, majitel vydavatelské firmy v Lipsku; vydával díla radikálních spisovatelů. — 374

Wildenbruch, Louis (1803—1874), pruský diplomat, generální konsul v Bejrútu, roku 1848 vyslanec v Kodani. — 203, 274, 324, 431

Willisen, Wilhelm (1790—1879), pruský generál a vojenský teoretik; roku 1848 královský komisař v Poznaňsku, roku 1850 hlavní velitel šlesvicko-holštýnské armády ve válce proti Dánsku. — 114, 357

Windischgrätz, Alfred, kníže (1787 až 1862), rakouský polní maršál; roku 1848 velel vojskům, která potlačila povstání v Praze a ve Vídni, v letech 1848—1849 byl velitelem rakouské armády, která potlačila maďarskou revoluci. — 100, 101, 129, 142, 229, 282, 327, 468, 486, 492, 493, 495, 496, 556

Wittgenstein, Heinrich (1800—1868), pruský úředník, roku 1848 president

krajské správy (květen až září) a velitel občanské gardy v Kolíně n. R. — 492, 543, 546

Wolf, Ferdinand (1812—1895), německý publicista, v letech 1846 až 1847 člen Bruselského komunistického korespondenčního výboru; člen Svazu komunistů, v letech 1848 až 1849 jeden z redaktorů „Neue Rheinische Zeitung"; po revoluci 1848—1849 emigroval z Německa; za rozkolu Svazu komunistů roku 1850 byl Marxovým stoupencem; později zanechal politické činnosti. — 29

Wolfers, německý buržoasní novinář belgického původu, roku 1848 spolupracovník a člen redakce „Kölnische Zeitung"; později bonapartistický agent. — 159, 161—165, 312, 313, 492

Wolff, Wilhelm (1809—1864), německý proletářský revolucionář, povoláním učitel, syn slezského poddaného rolníka; zúčastnil se studentského hnutí a byl v letech 1834—1839 vězněn v pruských kasematech; v letech 1846—1847 člen Bruselského komunistického korespondenčního výboru, od března 1848 člen ústředního výboru Svazu komunistů, v letech 1848—1849 jeden z redaktorů „Neue Rheinische Zeitung"; Marxův a Engelsův přítel a spolubojovník. — 21, 23, 29, 532, 541, 546

Wolff, německý úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k levému středu. — 208

Wrangel, Friedrich Heinrich Ernst (1784—1877), generál, jeden z hlavních představitelů pruského militarismu; účastník kontrarevolučního převratu v Berlíně a rozehnání pruského Národního shromáždění v listopadu 1848. — 203, 275, 459, 468, 486

Ypsilanti, Alexander (1792—1828), vůdce řeckého národně osvobozeneckého hnutí, roku 1821 organisoval povstání proti turecké nadvládě v Moldavsku, po porážce povstání uprchl do Rakouska, kde byl zatčen a vězněn do roku 1827. — 176

Zachariä, pruský soudní úředník, roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil ke středu. — 93, 96, 184, 185, 192, 280

Zitz, Franz (1803—1877), německý advokát, maloburžoasní demokrat; roku 1848 poslanec frankfurtského Národního shromáždění, patřil k levému křídlu; po porážce revoluce 1848—1849 emigroval do USA. — 31

Zweiffel, pruský úředník, reakcionář, vrchní prokurátor v Kolíně n. R., roku 1848 poslanec pruského Národního shromáždění, patřil k pravému křídlu. — 103, 189, 190, 198, 199, 222, 223, 225, 226, 528, 540

POSTAVY Z MYTHOLOGIE A KRÁSNÉ LITERATURY

Aeneas, trojský hrdina, hlavní postava Vergiliova eposu „Aeneis". — 74

Aeolus, Aiolos (myth.), vládce větrů. — 185, 475

Afroditě (myth.), řecká bohyně krásy a lásky. — 484

Ariadna (myth.), dcera krétského krále; pomohla Theseovi zabít Minotaura a vrátit se z bludiště Labyrintu pomocí klubka, jehož rozvinutá nit mu ukazovala cestu zpět. — 266

Dido, kartaginská královna, hrdinka Vergiliova eposu „Aeneis", milenka Aeneova. — 74

Eckart, postava z německých pověstí. — 260

Faust, hlavní postava Goethova stejnojmenného dramatu. — 480

Kastor (myth.), starořecký mythický hrdina, syn spartské královny Ledy a boha Dia. — 45

Kirké, podle Homérovy „Odysseje" krásná čarodějka, která proměnila Odysseovy druhy ve vepře. — 261

Leda (myth.), spartská královna. — 45

Minotauros (myth.), netvor, který žil v krétském Labyrintu; museli mu být obětováni athénští mládenci a panny, dokud jej nezahubil Theseus s Ariadninou pomocí. — 266

Moloch, bůh Asyřanů, Féničanů a Amonitů, uctívaný lidskými obětmi. — 268

Priamos, trojský král. — 74

Ranudo, don, hrdina Holbergovy komedie. — 354

Rodomont, jeden z hrdinů Ariostova eposu „Zuřivý Roland". — 379

Sancho Panza, panoš rytíře Dona Quijota ze Cervantesova románu „Don Quijote". — 380

Sibyla (myth.), delfská věštkyně. — 161

Tannhäuser, německý středověký potulný pěvec. — 202

Tell, Vilém, hrdina švýcarských lidových pověstí. — 38

Theseus (myth.), athénský hrdina. — 266

Wagner, Faustův sluha v Goethově „Faustu". — 480

Winkelried, Arnold, hrdina švýcarských lidových pověstí. — 38

REJSTŘÍK PERIODICKÝCH PUBLIKACÍ

„*L'Alba. Giornale politico-letterario*" [„Úsvit. Politicko-literární časopis"] (Florencie). — 24, 25, 178, 282
„*Allgemeine Zeitung*" [„Všeobecné noviny"] (Augsburg). — 163, 459
„*Arbeiter Zeitung*", viz „*Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Köln*"
„*Augsburčanka*", viz „*Allgemeine Zeitung*"
„*Augsburger Allgemeine Zeitung*", viz „*Allgemeine Zeitung*"

„*Die begriffene Welt. Blätter für wissenschaftliche Unterhaltung*" [„Pochopený svět. Časopis pro vědecké besedy"] (Lipsko). — 374, 375
„*Berliner Zeitungs-Halle*" [„Berlínská čítárna"]. — 10, 21, 128, 408, 410, 442, 443, 453
„*Berlinische Nachrichten von Staats- und gelehrten Sachen*" [„Berlínské zprávy o záležitostech státu a vědy"]. — 442
„*Breslauer Zeitung*" [„Vratislavské noviny"]. — 492, 539

„*La Concordia*" [„Svornost"] (Turín). — 282, 283
„*Die Constitution. Tagblatt für constitutionelles Volksleben und Belehrung*" [„Ústava. Deník pro ústavní život lidu a poučení"] (Vídeň). — 538
„*Le Constitutionnel*" [„Konstituční noviny"] (Paříž). — 163, 165, 200, 462, 473

„*Débats*", viz „*Journal des Débats politiques et littéraires*"
„*Deutsche Allgemeine Zeitung*" [„Německé všeobecné noviny"] (Lipsko). — 21, 228
„*Deutsche Jahrbücher für Wissenschaft und Kunst*" [„Německé ročenky pro vědu a umění"] (Lipsko). — 397
„*Deutsche Volkszeitung*" [„Německé lidové noviny"] (Mannheim). — 483, 526
„*Deutsche Zeitung*" [„Německé noviny"] (Heidelberk, 1847—1848; Frankfurt nad Mohanem, 1848 až 1850). — 77, 124, 125, 459
„*Düsseldorfer Zeitung*" [„Düsseldorfské noviny"]. — 539

„*L'Emancipation*" [„Osvobození"] (Brusel). — 200

„*Faedrelandet*" [„Vlast"] (Kodaň). — 270, 271, 274
„*Frankfurter Journal*" [„Frankfurtské noviny"]. — 228
„*Frankfurter Oberpostamts-Zeitung*" [„Frankfurtské hlavní poštovní noviny"]. — 15, 467, 468

„*La Fraternité de 1845. Organe du communisme*" [„Bratrství z roku 1845. Orgán komunismu"] (Paříž). — 314
„*Freiheit, Brüderlichkeit, Arbeit*" [„Svoboda, bratrství, práce"] (Kolín nad Rýnem). — 555, 556

„*Gazzetta di Milano*" [„Milánské noviny"]. — 482
„*Gervinus-Zeitung*", viz „*Deutsche Zeitung*"

„*Hallische Jahrbücher für deutsche Wissenschaft und Kunst*" [„Hallské ročenky pro německou vědu a umění"]. — 397

„*L'Indépendance belge* [„Belgická nezávislost"] (Brusel). — 149, 163, 165, 345, 462, 473

„*Le Journal d'Anvers*" [„Antverpské noviny"]. — 415
„*Journal des Débats politiques et littéraires*" [„Noviny pro politické a literární diskuse"] (Paříž). — 163, 179, 458, 518

„*Kolíňanka*", viz „*Kölnische Zeitung*"
„*Kölnische Zeitung*" [„Kolínské noviny"]. — 10, 15, 125, 144, 159, 160, 162—165, 182, 200, 312—316, 331, 332, 335, 336, 343, 346, 404, 405, 407, 437, 442, 458—460, 473, 480, 482, 491, 492, 543, 546, 551
„*Königlich privilegirte Berlinische Zeitung von Staats- und gelehrten Sachen*" [„Královsky privilegované berlínské noviny pro záležitosti státu a vědy"]. — 442

„*Le Libéral Liégeois*" [„Lutyšský liberál"]. — 416

„*The London Telegraph*" [„Londýnský telegraf"]. — 159, 160, 162

„*The Manchester Guardian*" [„Manchesterský strážce"]. — 160
„*Mannheimer Abendzeitung*" [„Mannheimský večerník"]. — 21, 526
„*Milánské noviny*", viz „*Gazzetta di Milano*"
„*Le Moniteur belge. Journal officiel*" [„Belgický zpravodaj. Oficiální list"] (Brusel). — 343, 478
„*Le Moniteur universel*" [„Všeobecný zpravodaj"] (Paříž). — 163—165, 231, 467
„*Morgenbladet*" [„Ranní noviny"] (Kristiania [Oslo]). — 429, 430
„*The Morning Chronicle*" [„Ranní kronika"] (Londýn). — 203

„*Le National*" [„Národní noviny"] (Paříž). — 154, 163, 164, 179, 474, 475
„*Neue Berliner Zeitung*" [„Nové berlínské noviny"]. — 14, 122, 123
„*Neue Kölnische Zeitung für Bürger, Bauern und Soldaten*" [„Nové kolínské noviny pro měšťany, rolníky a vojáky"]. — 454
„*Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie*" [„Nové porýnské noviny. Orgán demokracie"] (Kolín nad Rýnem). — 8—10, 12, 14, 16, 24, 27, 29, 33, 35, 38, 41, 45, 48, 50, 52, 53, 55, 60, 64, 69, 71, 73, 75, 80, 96, 98, 99, 102, 104, 109, 113, 115, 117, 119, 121, 123, 125, 127, 130—132, 136—138, 143, 148, 153, 158, 165, 167, 175, 178—180, 183, 186, 187, 190, 197—200, 206, 207, 211, 213, 222, 223, 226, 227, 230, 237, 240, 246, 250, 253, 255, 258, 269, 272, 276, 281—283, 288, 298, 303, 305, 311, 316, 320, 327, 330, 332, 336, 342, 346, 389, 391, 395, 398—400, 403, 407, 410, 412, 416, 419, 420, 424, 427, 432, 441, 444, 447, 452, 454—457, 460, 461, 466, 468, 469, 471—473, 476, 479—484, 487, 490 až 492, 494, 497, 528—531, 535—540, 544, 546, 548—550, 552, 553
„*Die Neue Zeit. Revue des geistigen und öffentlichen Lebens*" [„Nová doba. Přehled duchovního a veřejného života"] (Stuttgart). — 521
„*New-York Daily Tribune*" [„Newyorská denní tribuna"]. — 546
„*The Northern Star*" [„Severní hvězda"] (Londýn). — 14, 138, 160, 314, 472

„*L'Observateur Belge*" [„Belgický pozorovatel"] (Brusel). — 200, 345, 462

„*Pčela*", viz „*Severnaja pčela*"
„*Le Peuple constituant*" [„Lid — ústavodárce"] (Paříž). — 164
„*Le Politique*" [„Politik"] (Brusel). — 200
„*Le Populaire de 1841*" [„Lidové noviny z roku 1841"] (Paříž). — 314
„*La Presse*" [„Tisk"] (Paříž). — 200
„*Preussischer Staats-Anzeiger*" [„Pruský státní věstník"] (Berlín). — 42, 231, 328, 492

„*Der Radikale. Deutsche Zeitung für In- und Ausland*" [„Radikál. Německé noviny pro tuzemsko i cizinu"] (Vídeň). — 537
„*La Réforme*" [„Reforma"] (Paříž). — 154, 314, 472, 488—490
„*Le Représentant du Peuple. Journal quotidien des travailleurs*" [„Zástupce lidu. Deník pracujících"] (Paříž). — 334
„*Rheinische Zeitung für Politik, Handel und Gewerbe*" [„Porýnské noviny pro politiku, obchod a průmysl"] (Kolín nad Rýnem). — 223, 492

„*La Ruche populaire*" [„Lidový úl"] (Paříž). — 314
„*Seeblätter*" [„Jezerní listy"] (Kostnice). — 526
„*Severnaja pčela*" [„Severní včela"] (Petrohrad). — 203
„*Le Siècle*" [„Století"] (Paříž). — 200
„*Le Spectateur républicain*" [„Republikánský pozorovatel"] (Paříž). — 411
„*Spenerche Zeitung*", viz „*Berlinische Nachrichten von Staats- und gelehrten Sachen*"
„*Staats-Anzeiger*", viz „*Preussischer Staats-Anzeiger*"
„*Staats-Zeitung*", viz „*Preussischer Staats-Anzeiger*"

„*The Times*" [„Doba"] (Londýn). — 160, 231
„*Trier'sche Zeitung*" [„Trevírské noviny"]. — 21

„*L'Union. Bulletin des ouvriers rédigé et publié par eux-mêmes*" [„Sdružení. Dělnický věstník, řízený a vydávaný přímo dělníky"] (Paříž). — 314

„*Der Volksfreund. Zeitschrift für Aufklärung und Erheiterung des Volkes*" [„Přítel lidu. Časopis pro lidovou osvětu a zábavu"] (Vídeň). — 538
„*Vossische Zeitung*", viz „*Königlich privilegirte Berlinische Zeitung von Staats- und gelehrten Sachen*"

„*Der Wächter am Rhein*" [„Strážce na Rýně"] (Kolín nad Rýnem). — 454, 533

„*Zeitung des Arbeiter-Vereines zu Köln*" [„Noviny kolínského Dělnického spolku"]. — 454, 554
„*Zeitungs-Halle*", viz „*Berliner Zeitungs-Halle*"

SEZNAM CIZÍCH SLOV

abstrakce – pomysl, neskutečnost, odtažitost; zobecnění
absurdnost – nesmyslnost, protismyslnost
adié – sbohem
Aeolova harfa – strunný nástroj s velmi jemným zvukem, rozezvučovaný větrem (podle bájeslovného vládce větrů Aiola)
akcentování – kladení přízvuku, důrazu
akceptovat – uznávat, přijmout
aklamace – ústní projev souhlasu; hlasování aklamací — veřejné hlasování (zvednutím ruky ap.)
alternativa – volba mezi dvěma věcmi; jedna z možností
anachronismus – chyba proti době, dobovému rázu, nesprávné umístění v čase
anály – letopisy
analysa – rozbor
anekční – snažící se o anexi, tj. zabrání, násilné připojení cizího území
antagonismus – nesmiřitelný protiklad
apel – výzva
aplikovat – přizpůsobit, přeneseně použít v jiném oboru; použít teoretické poučky v praxi
apokryfní – nepravý, podvržený, padělaný
a priori – předem, nezávisle na zkušenosti
aritmetická řada – řada za sebou jdoucích čísel, v níž další člen je vždy větší o danou jednotku (1, 2, 3...)
arogance – domýšlivost, drzost
asesor – přísedící (u soudu), soudní úředník
asketický – zdrženlivý, odříkavý
asyl – útočiště, útulek
atribut – neodlučná vlastnost, přívlastek, podstatný znak
auditorium – posluchačstvo, posluchárna
autentický – hodnověrný, pravý
autokracie – samovláda
autokrat – samovládce

blokáda – znemožnění obchodního styku uzavřením pobřeží nebo obležením
bulvár – široká městská třída, často vroubená stromořadím

census – odhad výnosu, majetku, daní; volební census – udělování volebního práva na základě určité výše příjmů nebo majetku
cerberus – přísný, nevlídný strážce (podle Cerbera, tříhlavého psa,

který podle řecké pověsti střežil vchod do podsvětí)
civilní – občanský; civilní právo = občanské, soukromé právo (majetkové, na rozdíl od trestního práva)
cortesy – stavovský sněm ve Španělsku

decimovat – hubit, silně ničit (doslova: zabít každého desátého)
dekorum – zdánlivá vážnost, vnější důstojnost
demarkační čára – hranice mezi vojsky za příměří; prozatímní státní hranice
dementi – popření dřívější zprávy nebo výroku
denuncovat – udávat, obviňovat, nařknout z něčeho
desavuovat – popřít zprávu nebo výrok, upřít někomu právo na něco
designovat – předurčit, vyvolit pro nějakou funkci
despota – samovládce
despotismus – neomezená samovláda, krutovláda
destilovat – oddělit čistou látku od příměsí odpařením
destruktivní – ničivý, zhoubný, rozkladný
detailní – podrobný, dílčí, jednotlivý
dilema – nutnost volit mezi dvěma zly; volba mezi dvěma věcmi tak, že zvolí-li se jedna, zamítá se druhá
diskontovat směnku – bankovní operace, při níž banka přijme směnku od věřitele a po odečtení určitého úroku (diskont) mu ihned vyplatí částku vyznačenou na směnce
disonance – nesouzvuk, nelibozvuk
distinkce – označení hodnosti
dithyramb – chvalozpěv
dividenda – podíl ze zisku, který akciová společnost vyplácí majitelům akcií
dogma – strnulá poučka, pokládaná za nezvratnou
doktrína – nauka, učení, poučka
doktrinářský – lpící na poučkách, řídící se pouze teoretickými poučkami
dom – portugalský šlechtický titul, odpovídá španělskému „don"
drakonický – krutý, přísný, neúprosný (podle athénského zákonodárce Drakonta)
dril – bezduchý vojenský výcvik
dueto – dvojzpěv, skladba pro dva nástroje

efekt – silný účinek, působivost, dojem
ekvivalent – co se vyrovná něčemu jinému, co má stejnou cenu, hodnotu, rovnocenná náhrada
entusiasmus – nadšení, zanícení, vzrušení, okouzlení
epikurejci – stoupenci řeckého materialistického filosofa Epikura; jeho učení prohlašovalo za nejvyšší dobro užívat přirozených požitků života
epiteton – přívlastek, přízvisko
epopej – hrdinský příběh; báseň o činech hrdinů
éra – období, doba
esprit – duch, důvtip, duchaplnost
et – (latinsky) a
ex-, – (ve složeninách:) bývalý
exil – vyhnanství

falanga – sdružení, bojový šik, oddíl
fatální – osudový; osudný, nešťastný
federativní stát – vytvořený sdružením několika samostatných celků, které se dohodly na společném postupu v některých oblastech své působnosti (zpravidla v otázkách zahraniční politiky, vojenství apod.)
fikce – výmysl, smyšlenka, zdání, klam
filistr – šosák, omezenec
fingovaný – předstíraný, padělaný
frazeologie – soubor ustálených slovních vazeb; názvosloví
freetrader (anglicky) – stoupenec zásady svobodného obchodu
frivolita, frivolnost – lehkomyslnost, lehkovážnost, nemravnost

geometrická řada – kde každý následující člen je násobkem předchozího: 1, 2, 4, 8, ... 3, 6, 9, ... atd.
gilotina – popravčí nástroj na stínání ve Francii
girondisté – umírnění republikáni z řad obchodní a průmyslové buržoasie za francouzské buržoasní revoluce; po roce 1793 kontrarevoluční
glazé rukavice – lesklé rukavice z hladké kůže
gordický uzel – podle řecké pověsti uzel, který nikdo neuměl rozvázat; tento úkol vyřešil až Alexander Makedonský, který uzel rozťal mečem; přeneseně: spletitá otázka, kterou nelze vyřešit jinak než rázným, násilným opatřením
grand – španělský šlechtic
grisetka – švadlenka, mladá dělnice, městské děvče, také koketa, milenka
guinea – anglická zlatá mince (= 21 šilinků)

hajduci – uherské a jihoslovanské vojenské a policejní oddíly
hegemonie – vedoucí postavení, vedení, nadvláda
hekatomba – obrovská oběť; ohromné množství
helénismus – kultura starověkého Řecka
hemoroidální – trpící onemocněním konečníkových žil (z nedostatku pohybu)
hermetický – nepřístupný, neprodyšný
historiograf – dějepisec určitého, zpravidla úzce omezeného oboru (jednotlivé vědy, některého oboru lidské činnosti, jednotlivé země apod.)
humanisovat – zlidštit
Hunové – mongolský kočovný kmen, který vpadl v 5. století n. l. do Evropy a podrobil si Itálii
hypochondrický – zasmušilý, obávající se domnělé nemoci
hypoteční banka – banka poskytující hypotéky, tj. dlouhodobé zápůjčky na záruku nemovitým majetkem

Cheruskové – německý kmen, který sídlil v oblasti dnešního Hannoverska, mezi Weserou a Labem

ideolog – kdo spoluvytváří, teoreticky propracovává a formuluje světový názor, třídní vědomí (ideologii) určité společenské třídy
idol – vzor, modla, zbožňovaný člověk nebo věc
imaginární – pomyslný, neskutečný, zdánlivý
imigrace – přistěhovalectví
imunita poslanců – osobní nedotknutelnost; zvláštní právní a správní ochrana poslanců, podle níž poslanec nesmí být zadržen policií ani soudně stíhán bez souhlasu shromáždění, jehož je členem
incident – příhoda, nahodilá událost, srážka
inkriminovaný – obviněný, kladený za vinu
in natura – v přírodním stavu, v hmotné podobě
intermezzo – mezihra, vložka, vsuvka

obstrukce – výtržnosti ve sněmu, snaha znemožnit jednání sněmu
odaliska – kráska v harému, krásná otrokyně
oktrojovaný – nařízený, vnucený (zákon, ústava)
operační plán – plán bojové činnosti
organické zákony – ústavní zákony, doplňující ústavu nebo konkretisující její ustanovení
orgie – hýření; nezřízená, surová zábava
ortodoxní – pravověrný

pacifikace – uklidnění, upokojení
paladin – člen legendární družiny Karla Velikého; vznešená osoba u dvora; člen královy družiny
parlamentární – v parlamentě běžný, obvyklý, vhodný
pasus – oddíl, místo (v knize)
patricij – urozený, privilegovaný majetný občan ve starém Římě
patrimoniální – dědičný, vrchnostenský
pauperismus – hromadná chudoba, nouze
penáti – domácí bůžkové; přeneseně: vrátit penátům = vrátit rodinnému krbu, domovu
persiflovat – zesměšnit, posměšně napodobit
piklhaubna – (hovorově) přilba
plaidoyer – obhajovací řeč
plebejský – prostý, neurozený, lidový (názvem plebejci se původně označovala městská chudina ve starověkém Římě)
pointa – vyvrcholení, vyhrocení (myšlenky, vtipu)
portfej – pouzdro na listiny; ministerský úřad; v obchodním smyslu: zásoba směnek a cenných papírů
post festum – dodatečně
precisnost – přesnost
prejudikovat – rozhodnout o něčem, přičemž toto rozhodnutí zavazuje ke stejnému řešení obdobných případů v budoucnu
premisa – předpoklad, první věta úsudku, z níž se vychází
pretendent – nápadník trůnu
pretoriánská garda – tělesná stráž panovníka (původně římských císařů)
profanace – znesvěcení, zneuctění
prolongovat (směnku) — prodloužit lhůtu splatnosti
proporcionální – poměrný, úměrný, v určitém poměru
provinční – venkovský, místní
provisorium – prozatímní stav
pseudo-, — (ve složeninách:) jakoby, zdánlivě, naoko
pseudonymní – pod nepravým jménem

ratifikovat – schválit, potvrdit
redukovat – omezovat
reglement – předpis, jednací řád
regulátor – řídící činitel
rekvisice – zabavení, nucený výkup, zábor (např. obilí a píce za války pro vojsko)
renaturalisace – opětné udělení státní příslušnosti
renegát – odpadlík, odrodilec
renta – bezpracný důchod z majetku, výnos
rentiér – kdo pobírá důchod z majetku (rentu)
represivní – odvetný, potlačovací
residence – sídlo, palác
reskript – výsostný list, dekret, výnos
resort – obor působnosti
respektive (resp.) – vlastně, anebo, popřípadě
restaurace – obnovení, znovunastolení; znovunastolení vyhnaných panovnických rodů v období reakce

resumé – stručný obsah, závěrečný přehled
rétorika – řečnictví
royalistický – oddaný králi, snažící se o obnovení království
ruleta – druh hazardní hry, při níž se sází na jednotlivá políčka otáčivé desky, po jejímž okraji se pohybuje kulička, označující při zastavení rulety vyhrávající políčko
runový – nesrozumitelný, tajemný (podle starého znakového písma germánských kmenů)

sadistický – zvrhlý, zvrácený
sangvinický – horkokrevný, vznětlivý
sankce – schválení, potvrzení; opatření
sankcionovat – schválit, potvrdit, posvěcovat
sarkasmus – jízlivost, kousavost
sbirro – italský policista, dráb, biřic
sekce – oddělení, skupina, parlamentní výbor
sekularisovat – zesvětštit, postátnit církevní majetek
servilní – otrocký, podlízavý, patolízalský
sic – tak!, hle! (upozornění na význačné místo v textu)
skrutátor – sčitatel hlasů (v parlamentě)
Sodoma a Gomora – podle biblické pověsti města, která bůh zatratil a zničil pro zpustlost jejich obyvatel
sofisma – záměrně nesprávně postavený úsudek, zdánlivě formálně správný; klamný závěr
solasměnka – směnka pro sebe, tj. jediná směnka (bez stejnopisu); druh vlastní směnky, za jejíž proplacení ručí příjemci přímo ten, kdo směnku vystavil
solventní – schopný platit, mající hotové peníze
sous – francouzská drobná mince
spiritudlní – duchový, duchovní
stagnace – váznutí, ustrnutí; období ustrnutí výroby
stenografický – těsnopisný
stereotypní – stále stejný, opakující se beze změny
stoický – klidný, lhostejný; v duchu stoické filosofie
Styx – podle řeckého bájesloví jedna z řek v podsvětí
subordinace – služební podřízenost
symptom – příznak
synoda – církevní sněm

tautologie – opakování toho, co už bylo řečeno, týmiž nebo podobnými slovy
teritoriální – územní
terorismus – vláda násilí, otevřená diktatura
thermidor – měsíc horka — jméno měsíce ve francouzském republikánském kalendáři za francouzské buržoasní revoluce, období od 19. července do 17. srpna
transakce – převod, přesun, obchodní ujednání
triumvirát – vláda tří mužů
trivialita – nízkost; všeobecně známá věc, otřepanost
trochej – dvouslabičná básnická stopa s první slabikou přízvučnou (dlouhou) a druhou nepřízvučnou (krátkou)

ukerský – z tzv. „ukerské marky" (Uckermark); tak se nazývala severní část Braniborska, středisko pruské junkerské kontrarevoluce, podle původních slovanských obyvatel – Ukrů
ultimativní – mající ráz ultimata, tj.

poslední výzvy, jejíž neuposlechnutí vyvolá odvetná opatření

usurpovat – uchvátit, zmocnit se

Vasrpolák – posměšný název pro poloněmecké, polopolské obyvatele Slezska

Vendée – zaostalý zemědělský kraj v západní Francii, středisko kontrarevolučního povstání za francouzské revoluce r. 1793

vendémiaire – měsíc vinobraní, první měsíc ve francouzském republikánském kalendáři (22. září – 21. října)

vicinální – místní, pro místní dopravu

vótum – hlas, projev

OBSAH

Předmluva 7–16

K. MARX a B. ENGELS. Požadavky Komunistické strany v Německu 19–21

K. MARX a B. ENGELS. Dopis Etiennu Cabetovi. – Prohlášení proti Německé demokratické společnosti v Paříži 22–23

K. MARX. Dopis redaktoru listu „Alba“ 24–25

K. MARX a B. ENGELS
Články z „Neue Rheinische Zeitung“

Červen

Od redakce „Neue Rheinische Zeitung“ 29

Frankfurtské shromáždění 30–33

Hüser 34–35

Nový hrdinský čin bourbonské dynastie 36–38

Demokratická strana 39–41

Camphausenovo prohlášení na zasedání 30. května 42–45

Otázky života a smrti 46–48

Camphausenova vláda 49–50

Válečná komedie ve Šlesviku-Holštýnu 51–52

Reakce 53

Výbor veřejné bezpečnosti v Berlíně 54–55

Programy radikálně demokratické strany ve Frankfurtu a frankfurtské levice 56–60

Dohodovací debaty v Berlíně 61–64

Dohodovací debaty 65–69
Otázka adresy 70–71
Nové dělení Polska 72–73
Štít dynastie 74–75
Kolín v nebezpečí 76–80
Frankfurtské a berlínské shromáždění se prohlašují za nekompetentní 81
Berlínské debaty o revoluci 82–96
I 82
II 85
III 88
IV 93
Postavení stran v Kolíně 97–98
Dohodovací zasedání z 15. června 99
Pražské povstání 100–102
Zatčení Valdenairovo. — Sebaldt 103–104
Dohodovací zasedání ze 17. června 105–109
Stuppův pozměňovací návrh 110–113
Nová politika v Poznaňsku 114–115
Pád Camphausenovy vlády 116–117
První čin německého Národního shromáždění ve Frankfurtu 118–119
Hansemannův kabinet 120–121
„Neue Berliner Zeitung" o chartistech 122–123
„Gervinus-Zeitung" hrozí 124–125
Patowův pamětní spis o výkupu 126–127
Demokratický charakter povstání 128–130
Zprávy z Paříže 131
Zprávy z Paříže 132
Podrobnosti o událostech 23. června 133–136
Zprávy z Paříže 137
List „Northern Star" o „Neue Rheinische Zeitung" 138
23. červen 139–143
24. červen 144–148
25. červen 149–153
Červnová revoluce 154–158

Červenec

„Kölnische Zeitung" o červnové revoluci 159–165
Červnová revoluce (průběh povstání v Paříži) 166–175
I 166
II 170
Německá zahraniční politika 176–178
Marrast a Thiers 179–180
Dohodovací debaty 181–186
Zatýkání 187
Zatýkání 188–190
Dohodovací debaty 191–197
Soudní vyšetřování „Neue Rheinische Zeitung" 198–200
Berlínské dohodovací debaty 201–206
Vláda činu 207
Dohodovací debaty 208–211
Vládní krize 212–213
Dohodovací zasedání z 4. července (druhý článek) 214–222
Soudní vyšetřování „Neue Rheinische Zeitung" 223–226
Německá zahraniční politika a poslední události v Praze 227–230
Dohodovací debaty ze 7. července 231–237
Pan Forstman o státním úvěru 238–240
Dohodovací debaty 241–246
Debaty o návrhu Jacobyho 247–250
Debaty o návrhu Jacobyho (pokračování) 251–253
Rozpuštění klubů ve Stuttgartu a Heidelberku 254–255
Návrh pruského tiskového zákona 256–258
Návrh zákona o občanské gardě 259–269
I 259
II 262
III 266
„Faedrelandet" o příměří s Dánskem 270–272
Příměří s Dánskem 273–276
Debaty o návrhu Jacobyho (pokračování) 277–281
Turínská „Concordia" 282–283
Debaty o návrhu Jacobyho (dokončení) 284–288

Návrh zákona o nucené půjčce a jeho zdůvodnění 289–298
I 289
II 293
Dohodovací debaty o okresních stavech (dohodovací zasedání z 18. července) 299–303
Rozpuštění demokratických spolků v Bádensku 304–305
Návrh zákona o zrušení feudálních břemen 306–311

Srpen

„Kölnische Zeitung" o anglických poměrech 312–316
Dohodovací debata o Valdenairově záležitosti 317–320
Ruská nóta 321–327
Hansemannova vláda a staropruská osnova trestního zákona 328–330
„Kölnische Zeitung" o nucené půjčce 333–332
Proudhonova řeč proti Thiersovi 333–336
Debata o dosavadním zákonodárství o výkupu 337–342
„Vzorný stát" Belgie 343–346
Debaty o polské otázce ve Frankfurtu 347–383
I 347
II 355
III 361
IV 366
V 373
VI 379

Září

Debaty o polské otázce ve Frankfurtu 384–398
VII 384
VIII 387
IX 393
Německé říšské občanství a pruská policie 399–400
Osvobozenecký boj Itálie a příčiny jeho nynějšího nezdaru 401–403
„Kölnische Zeitung" o Itálii 404–407

„Zeitungs-Halle" o Porýnské provincii 408–410
Zprostředkování a intervence. Radecký a Cavaignac 411–412
Rozsudky smrti v Antverpách 413–416
Marx a pruské poddanství 417–420
Příměří s Dánskem 421–424
Pád vlády činu 425–427
Dánsko-pruské příměří 428–432
Krize a kontrarevoluce 433–441
I 433
II 434
III 437
IV 441
Svoboda rokování v Berlíně 442–444
Ratifikace příměří 445–447
Povstání ve Frankfurtu 448–452
I 448
II 450
Vláda kontrarevoluce 453
Stav obležení v Kolíně 454

Říjen

„Neue Rheinische Zeitung" opět vychází 455
Revoluce ve Vídni 456–457
„Kolínská revoluce" 458–460
Pfuelova vláda 461
Thiersova řeč o všeobecné hypoteční bance s nuceným kursem papírů 462–466
„Frankfurter Oberpostamts-Zeitung" a vídeňská revoluce 467–468
Odpověď pruského krále delegaci Národního shromáždění 469
Odpověď Bedřicha Viléma IV. delegaci občanské gardy 470–471
„Réforme" o červnovém povstání 472–473
Anglo-francouzské zprostředkování v Itálii 374–476
„Vzorný konstituční stát" 477–479
Státní návladní „Hecker" a „Neue Rheinische Zeitung" 480–484

Listopad

„Výzva demokratického kongresu k německému lidu“ 485–487
Pařížská „Réforme“ o situaci ve Francii 488–490
Revoluce ve Vídni a „Kölnische Zeitung“ 491–492
Poslední zprávy z Vídně, Berlína a Paříže 493–494
Vítězství kontrarevoluce ve Vídni 495–497

Z rukopisné pozůstalosti Bedřicha Engelse

Z Paříže do Bernu 503–521
I. Seina a Loira 503
II. Burgundsko 516

Přílohy

Všem dělníkům v Německu 525–526
Protokol ze zasedání kolínské obce Svazu komunistů 527
Soudní stíhání „Neue Rheinische Zeitung“ 528
Soudní stíhání „Neue Rheinische Zeitung“ 529
Zpráva o svolání porýnského krajského sjezdu demokratických spolků 530
Soudní stíhání „Neue Rheinische Zeitung“ 531
Z protokolu plenární schůze kolínské Demokratické společnosti 11. srpna 1848 532–533
Protest kolínské Demokratické společnosti proti připojení Poznaňska k Německému spolku 534–535
Soudní stíhání „Neue Rheinische Zeitung“ 536
Marxovo vystoupení ve vídeňském Demokratickém spolku 28. srpna 1848 537
Marxovo vystoupení v Prvním vídeňském dělnickém spolku 30. srpna 1848 538
Dementi 539
Soudní stíhání „Neue Rheinische Zeitung“ 540
Shromáždění lidu a bezpečnostní výbor 541–544
Shromáždění lidu ve Worringenu 545–546

Resoluce lidového shromáždění v Kolíně n. R. k povstání ve Frankfurtu 547–548
Oznámení vydavatelů „Neue Rheinische Zeitung“ o zastavení listu 549
Výzva k předplacení listu „Neue Rheinische Zeitung, orgánu demokracie“ 550
Zatykač na Bedřicha Engelse 551
Černá listina 552
Marxova řeč, v níž přijímá předsednictví kolínského Dělnického spolku (z protokolu výborové schůze kolínského Dělnického spolku 16. října 1848) 553–554
Z protokolu plenárního zasedání kolínského Dělnického spolku 22. října 1848 555
Marxova zpráva o událostech ve Vídni 556

Poznámky 557–595
Data k životu a činnosti K. Marxe a B. Engelse 597–611
Jmenný rejstřík 613–642
Rejstřík postav z mythologie a krásné literatury 643
Rejstřík periodických publikací 645–647
Seznam cizích slov 649–656

Ilustrace

„Požadavky Komunistické strany v Německu“, leták za str. 16
Stránka prvního čísla „Neue Rheinische Zeitung“ „ 32
Plánek Paříže v červnové dny 1848 „ 144
„Neue Rheinische Zeitung“ s Marxovým článkem „Červnová revoluce“ za str. 152
Marxův cestovní pas z let 1848–1849 „ 416
První stránka Engelsova rukopisu „Z Paříže do Bernu“ „ 501
Náčrtek cesty z Auxerre do Le Locle, který si nakreslil Engels za str. 512

K. MARX — B. ENGELS

SPISY

Svazek 5

ČESKÉ VYDÁNÍ PŘIPRAVIL
ÚSTAV DĚJIN KSČ
(Za redakce Miluše Svatošové
a Oldřicha Vyhnalíka)

Vydalo Státní nakladatelství politické literatury v Praze jako svou 846. publikaci

Graficky upravil Milan Hegar

Z nové sazby, písmem Baskerville, s 9 přílohami. Vytiskla tiskárna Rudé právo, vydavatelství ústředního výboru KSČ, Praha. Formát papíru 95×126 cm. AA 36,35, VA 38,44. 41818/56. Náklad 20.300. Thematická skupina 00/1. Vydání I. Daň 5 %.
Cena brož. 10,90 Kčs, váz. 15,30 Kčs
56/I-i